

TR83 BÖLGESİ UYGUN YATIRIM ALANLARI ARAŞTIRMASI

Kalkınma
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.

Aralık 2014
ANKARA

TR83 BÖLGESİ UYGUN YATIRIM ALANLARI ARAŞTIRMASI

Aralık 2014

ANKARA

Hazırlayan:

Fulya BAYRAKTAR - Kıdemli Uzman
Faruk SEKMEN – Uzman

Koordinasyon:

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü

Dr. Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ - Müdür
Ömür GENÇ – Müdür Yardımcısı
Mustafa ŞİMŞEK – Müdür Yardımcısı

İş, Ürün ve Planlama Daire Başkanlığı

Belgin ÖZOĞUL- Müdür

EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MÜDÜRLÜĞÜ

Aralık 2014

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
TABLO LİSTESİ	İV
GRAFİK LİSTESİ	İX
HARİTA LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR	Xi
ÖNSÖZ	Xiii
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	XV
GİRİŞ	1
1. TR83 BÖLGESİ EKONOMİK VE SOSYAL DURUM PROFİLİ	3
2. MEVCUT DURUM	7
2.1. COĞRAFI YAPI	7
2.2. DEMOGRAFİK YAPI	13
2.2.1. Nüfus	13
2.2.2. Eğitim	19
2.2.3. İstihdam.....	27
2.2.4. Sağlık	35
2.3. İKTİSADİ YAPI	38
2.3.1. Tarım	38
2.3.1.1. Tarım Hasılasının Gelişimi ve Dağılımı	38
2.3.1.2. Tarım Alanlarının Dağılımı	40
2.3.1.3. Tarımsal İşletmelerin Yapısı	44
2.3.1.4. Bitkisel Üretim	46
2.3.1.5. Örtü Altı ve Organik Üretim	57
2.3.1.7. Hayvancılık	61
2.3.1.7.1. Hayvansal Ürünler Üretimi	62
2.3.1.7.2. Hayvan Varlığı ve Canlı Hayvanlar Değeri	65
2.3.1.7.3. Su Ürünleri Üretimi	70
2.3.1.7.4. Tarımsal Araç ve Gereç Durumu	72
2.3.1.7.5. Gübre Kullanımı	73
2.3.2. Sanayi	77
2.3.2.1. Sanayi Hasılası	78
2.3.2.2. İmalat Sanayinin Yapısı	81
2.3.2.3. TR83 Bölgesi Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi	98
2.3.2.4. AR-GE ve Yenilik Faaliyetleri	121
2.3.3. Hizmetler Sektörü	129
2.3.3.1. Bölgedeki Ticari Faaliyetler	132
2.3.3.2. Bölgedeki Lojistik Hizmetleri ve Potansiyeli	138
2.3.3.3. Turizm	145
2.3.3.3.4. Turizm Arz ve Talebi	158
2.3.3.4. Bankacılık	165
3. TR83 BÖLGESİ İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE KÜMELENME ANALİZİ	170
4. DIŞ TİCARET YAPISININ ANALİZİ	180
4.1. DIŞ TİCARET HACMI, DIŞ TİCARET DENGESİ VE KARŞILAMA ORANI	180
4.2. İHRACAT.....	183

	<u>Sayfa No</u>
4.3. İTHALAT	188
4.4. DIŞ TİCARETTE YOĞUNLAŞMA	191
4.4.1. İhracatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması	192
4.4.1.1. İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları	192
4.4.1.2. İhracatta Sektörel Yoğunlaşma Oranları	194
4.4.2. İhracatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi	199
4.4.3. İhracatta Yoğunlaşma Katsayısı ve İl İhracatında Öne Çıkan Sektörlerin Belirlenmesi:	201
4.4.3.1. İhracat Yoğunlaşma Katsayısı (PECR)	201
4.4.3.2. Dış Ticarete Rekabet Gücüne Sahip Sektörler	206
4.4.4. İthalatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması	209
4.4.4.1. İthalatta Sektör Yoğunlaşma Oranları	209
4.4.4.2. İthalatta Ülke Yoğunlaşma Oranları	215
4.4.4.3. İthalatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi	216
4.5. İMALAT SANAYİ ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİNDE TEKNOLOJİ DÜZEYİ	218
4.6. İLLERE GÖRE DIŞ TİCARET VE TR83 BÖLGESİ	227
4.6.1. Bazı Dış Ticaret Göstergelerine Göre TR83 Bölgesi	228
4.7. İL İL DIŞ TİCARET POTANSİYELİ	229
5. ALTYAPI OLANAKLARI	236
5.1. YERALTI KAYNAKLARI	236
5.1.1. Madenler	236
5.1.2. Jeotermal Kaynaklar	240
5.1.3. Su Kaynakları	241
5.1.4. Ormanlık Alanlar ve Orman Özellikleri	243
5.2. ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	246
5.2.1. Karayolları	247
5.2.2. Demiryolları	254
5.2.3. Havayolları	257
5.2.4. Denizyolları	259
5.3. SANAYİ ALTYAPISI	263
5.4. ENERJİ	274
5.4.1. Fosil Enerji Kaynakları	275
5.4.2. Yenilenebilir Enerji Kaynakları	276
5.4.2.1. Hidrolik Enerji	276
5.4.2.2. Biyokütle Enerjisi	280
5.4.2.3. Rüzgar Enerjisi	283
5.4.2.4. Güneş Enerjisi	287
5.5. KAMU YATIRIM HARCAMALARI	291
6. BÖLGENİN GELİŞİMİŞLİK DURUMU VE EKONOMİK-SOSYAL GÖRÜNÜM	293
6.1. SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK DÜZEYİ AÇISINDAN TR83 BÖLGESİ	293
6.2. İNSANİ GELİŞME ENDEKSİ (İGE) AÇISINDAN TR83 BÖLGESİ	294
6.3. GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER AÇISINDAN DÜZEY 2 BÖLGELERİ	296
7. YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI (DESTEK UNSURLARI)	299
7.1. GENEL DURUM	299
7.2. YENİ TEŞVİK SİSTEMİ VE TR83 BÖLGESİ	300
7.2.1. Genel Teşvik Uygulamaları	300
7.2.2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları	301
7.2.3. Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	302

	Sayfa No
7.2.4. Büyük Ölçekli ve Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Destek Unsurları	303
7.2.5. Öncelikli Yatırımlar:	306
7.2.6. Kümelenme ve Ar-Ge Yatırımları:	307
7.2.7. Stratejik Yatırımların Teşviki	308
7.3. TR83 BÖLGESİNİN YATIRIM TEŞVİKLERİNDEN YARARLANMA DÜZEYİ	309
8. SWOT ANALİZİ VE GELİŞİM BİLEŞENLERİ	315
8.1. SWOT ANALİZİ	315
8.2. GELİŞİM BİLEŞENLERİNİN BULUNABİLİRLİĞİ	325
9. BÖLGENİN GELİŞİM POTANSİYELİ VE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARI	327
9.1. BÖLGENİN SEKTÖREL GELİŞME EKSENLERİ	327
9.2. BÖLGE İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ TESPİTİ	328
9.2.1. İmalat Sanayi Rekabet ve Performans Analizi	330
9.2.2. Bölgedeki Sektörel Yatırım Eğilimleri	339
9.2.3. Girdi-Çıktı Analizi	343
9.2.3.1. Sektörlerarası Etkileşim ve "Kısmî Bağlantı Katsayıları"	347
9.2.3.2. TR83 Bölgesi İçin Yatırım Konularının Belirlenmesinde Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımı	356
9.2.4. Kümelenme Analizi Neticesinde İmalat Sanayinde Öne Çıkan Sektörler	359
9.2.5. Sektörel Bazda Potansiyel Yatırım Konuları	369
9.2.5.1. Amasya İli İçin Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları	385
9.2.5.2. Çorum İli İçin Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları	388
9.2.5.3. Samsun İli İçin Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları	392
9.2.5.4. Tokat İli İçin Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları	396
9.2.6. Yatırım Önerilerinin Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması	400
9.2.6.1. Amasya İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması	403
9.2.6.2. Çorum İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması	413
9.2.6.3. Samsun İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması	424
9.2.6.4. Tokat İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması	437
9.2.7. Kuruluş Yeri Faktörleri Açısından Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirilmesi	447
10. SEÇİLMİŞ BAZI YATIRIM KONULARININ SEKTÖRLERARASI ETKİLEŞİMİ VE ETKİ ANALİZİ	448
10.1. SEÇİLMİŞ BAZI YATIRIM KONULARI İÇİN SEKTÖRLERARASI ETKİLEŞİM	448
10.1.1. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Bağlantı Katsayıları	451
10.1.1.1. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları	452
10.1.1.2. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları	455
10.1.1.3. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları	458
10.1.1.4. Önemli Katsayılar Analizi	460
10.2. TR83 BÖLGESİ İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ ETKİ ANALİZİ	463
10.2.1. Seçilen Senaryolar Bazında TR83 Bölgesi İlleri İçin Etki Analizi	471
11. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	495
EK 1-B: ÜÇLÜ DİJİTE GÖRE İMALAT SANAYİ ALT SEKTÖRLERİ TABLOSU (NACE REV. 2)	504
EK 2: GİRDİ-ÇIKTI (INPUT-OUTPUT) TABLOLARI	505
EK 3: 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI	511
EK 4: SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ	514
KAYNAKLAR	525

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

TABLO 1:TR83 BÖLGESİ YÜZÖLÇÜMÜNÜN TR83 BÖLGESİ İLLERİ BAZINDA DAĞILIMI.....	11
TABLO 2: TR83 BÖLGESİNİN NÜFUS GELİŞİMİ.....	13
TABLO 3: TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN BÖLGE NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYLARI (%)	14
TABLO 4: TR83 BÖLGESİNDE NÜFUSUN YERLEŞİM YERLERİNE GÖRE DAĞILIMI (2013).....	14
TABLO 5: YILLAR İTİBARIYLA NÜFUS YOĞUNLUĞU (KİLOMETREKARE BAŞINA NÜFUS)	15
TABLO 6: TR83 BÖLGESİ NÜFUSUNUN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (2013)	16
TABLO 7: TR83 BÖLGESİNDE YAŞ BAĞIMLILIK ORANLARI (%) (2013)	17
TABLO 8: TR83 BÖLGESİ GÖÇ VERİLERİ	18
TABLO 9: TR83 BÖLGESİNDEKİ İLLERİN ALDIĞI GÖÇ, VERDİĞİ GÖÇ, NET GÖÇ VE NET GÖÇ HIZI	18
TABLO 10: 2013 YILI İTİBARIYLA 6 YAŞ VE ÜZERİ NÜFUSUN OKUMA-YAZMA ORANI (%)	20
TABLO 11: 2013 YILI İTİBARIYLA 15 YAŞ ÜZERİ NÜFUSUN OKUR YAZARLIK VE OKUL BİTİRME DURUMU (%)	20
TABLO 12: OKUL GRUPLARINA VE CİNSİYETE GÖRE NET OKULLAŞMA ORANLARI1 (2013-2014 YILI)	21
TABLO 13: EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE OKUL ŞUBE VE ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYILARI (2013-2014)	22
TABLO 14: YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖN LİSANS VE LİSANS DÜZEYİNDE ÖĞRENCİ SAYILARI	23
TABLO 15: YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREVLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISI (2012 YILI)	23
TABLO 16: KURUMSAL OLMAYAN NÜFUSUN İŞSİZLİK VE İSTİHDAM ORANLARI (2013)	27
TABLO 17: TR83 BÖLGESİ VE İLLERİNİN İŞSİZLİK VE İSTİHDAM ORANLARI (2013).....	27
TABLO 18: İŞSİZLİK VE İSTİHDAM GÖSTERGELERİNDE İL SIRALAMALARI	28
TABLO 19: İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI (BIN, %) (2013).....	29
TABLO 20: TR83 BÖLGESİ SİGORTALI İŞÇİ İSTİHDAMININ SEKTÖREL DAĞILIMI (KİŞİ) (2012).....	30
TABLO 21: TR83 BÖLGESİ SİGORTALI İŞÇİ İSTİHDAMININ SEKTÖREL DAĞILIMI (PAY, %) (2012).....	31
TABLO 22: TÜRKİYE İŞ KURUMU'NA YAPILAN BAŞVURULAR VE İŞE YERLEŞTİRİLENLER (2013)	31
TABLO 23: İŞ GİRİŞİMLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI (2012)	32
TABLO 24: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE'DE KAYIT DIŞI İSTİHDAM GÖSTERGELERİ, 2013 (%)	33
TABLO 25: TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİNDE BAZI SAĞLIK GÖSTERGELERİ, 2012	36
TABLO 26: TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİNDE SAĞLIK PERSONELİ SAYISI, 2012	36
TABLO 27: TR83 BÖLGESİ VE İLLERİNİN TARIM HASILASI (2001)*.....	38
TABLO 28: TARIM SEKTÖRÜ GAYRİ SAFİ KATMA DEĞERİN GELİŞİMİ (MİLYON TL)	39
TABLO 29: TR83 BÖLGESİ GENEL ARAZİ DAĞILIMI (HA) (2013).....	41
TABLO 30: TARIM ALANLARININ KULLANIŞ AMAÇLARINA GÖRE DAĞILIMI (HA) (2013)	42
TABLO 31: SULANAN TARIM ALANLARI (HEKTAR) (2013).....	44
TABLO 32: TR83 BÖLGESİ TOPLAM TARIMSAL İŞLETME SAYISI VE İŞLEDİKLERİ ARAZİ MİKTARI	46
TABLO 33: BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİNİN GELİŞİMİ (MİLYON TL)	48
TABLO 34: BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİNİN DAĞILIMI (MİLYON TL)	49
TABLO 35: TARLA BİTKİLERİ EKİM ALANLARININ DAĞILIMI (DEKAR).....	50
TABLO 36: TARLA ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE VERİM DURUMU (2013).....	52
TABLO 37: SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (2013).....	54
TABLO 38: MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE ORTALAMA VERİM DÜZEYİ (2013)	56
TABLO 39: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE'DE ÖRTÜ ALTI TARIMIN GELİŞİMİ*	57
TABLO 40: ÖRTÜ ALTI TARIMIN DAĞILIMI (2013)	58
TABLO 41: ORGANİK TARIMIN GELİŞİMİ	61
TABLO 42: HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİM DEĞERİ (MİLYON TL)	63
TABLO 43: SÜT ÜRETİMİ VE HAYVAN BAŞINA VERİM (2013)	65
TABLO 44: KESİLEN VE SAĞILAN HAYVAN SAYILARI	65
TABLO 45: CANLI HAYVAN DEĞERİ (MİLYON TL)	67
TABLO 46: HAYVAN VARLIĞI (2013).....	68

TABLO 47: KÜMES HAYVANI VARLIĞI (2013)	69
TABLO 48: ARICILIK FAALİYETLERİ (2013)	70
TABLO 49: SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK ÜRETİMİ (TON).....	71
TABLO 50: SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK KAPASİTESİ (2013).....	72
TABLO 51: TARIMSAL ARAÇ VE GEREÇ SAYISI (2013)	72
TABLO 52: KİMYEVİ GÜBRE TÜKETİMİ (TON)	73
TABLO 53: SANAYİ SEKTÖRÜ GAYRİ SAFİ KATMA DEĞERİN GELİŞİMİ (MİLYON TL)	78
TABLO 54: TR83 DÜZEY 2 BÖLGESİ İMALAT SANAYİ.....	86
TABLO 55: TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI (2011).....	87
TABLO 56: TR83 BÖLGESİNİN TÜRKİYE İÇİNDEKİ PAYLARI (2011, YÜZDE PAY).....	88
TABLO 57: TÜRKİYE VE TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİNİN DAĞILIMI (2011, YÜZDE PAY).....	90
TABLO 58: TÜRKİYE VE TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİNDE YOĞUNLAŞMA (2011, YÜZDE PAY).....	91
TABLO 59: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE ORTALAMA ÜCRET KARŞILAŞTIRMASI (2011, ENDEKS)	93
TABLO 60: TR83 VE TÜRKİYE İMALAT SANAYİ KARŞILAŞTIRMASI (2011, ENDEKS).....	95
TABLO 61: TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİNDE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER	97
TABLO 62: TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KÜMELENME ANALİZİ (2011, YÜZDE).....	101
TABLO 63: TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KÜMELENMESİ	102
TABLO 64: AMASYA İLİNDE İŞYERİ SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER.....	106
TABLO 65: AMASYA İLİNDE İSTİHDAM SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER	107
TABLO 66: AMASYA İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KÜMELENMESİ.....	108
TABLO 67: ÇORUM İLİNDE İŞYERİ SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER.....	110
TABLO 68: ÇORUM İLİNDE İSTİHDAM SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER	111
TABLO 69: ÇORUM İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KÜMELENMESİ.....	112
TABLO 70: SAMSUN İLİNDE İŞYERİ SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER.....	114
TABLO 71: SAMSUN İLİNDE İSTİHDAM SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER	115
TABLO 72: SAMSUN İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KÜMELENMESİ	116
TABLO 73: TOKAT İLİNDE İŞYERİ SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER	118
TABLO 74: TOKAT İLİNDE İSTİHDAM SAYISINA GÖRE KÜMELENME ÖZELLİĞİ GÖSTEREN SEKTÖRLER	119
TABLO 75: TOKAT İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KÜMELENMESİ	120
TABLO 76: PATENT, FAYDALI MODEL, ENDÜSTRİYEL TASARIM VE MARKA BAŞVURULARI	125
TABLO 77: TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİNDE HİZMETLER HASILASI	129
TABLO 78: TR83 BÖLGESİ HİZMETLER SEKTÖRÜ GSKD'NİN TÜRKİYE İÇİNDEKİ YERİ	130
TABLO 79: SAMSUN'DAKİ İŞYERLERİNİN AKTİF BÜYÜKLÜĞÜ VE NET SATIŞLARI (MİLYON TL)	133
TABLO 80: SAMSUN İLİNİN EN ÇOK TİCARET YAPTIĞI İLLER	134
TABLO 81: ÇORUM'DAKİ İŞYERLERİNİN AKTİF BÜYÜKLÜĞÜ VE NET SATIŞLARI (MİLYON TL).....	134
TABLO 82: ÇORUM İLİNİN EN ÇOK TİCARET YAPTIĞI İLLER	135
TABLO 83: AMASYA'DAKİ İŞYERLERİNİN AKTİF BÜYÜKLÜĞÜ VE NET SATIŞLARI (MİLYON TL).....	136
TABLO 84: AMASYA İLİNİN EN ÇOK TİCARET YAPTIĞI İLLER	136
TABLO 85: TOKAT'TAKİ İŞYERLERİNİN AKTİF BÜYÜKLÜĞÜ VE NET SATIŞLARI (MİLYON TL).....	137
TABLO 86: TOKAT İLİNİN EN ÇOK TİCARET YAPTIĞI İLLER	137
TABLO 87: İLLERİN COĞRAFI ERİŞİLEBİLİRLİK ENDEKSLERİ	143
TABLO 88: İLLERİN NÜFUS MERKEZLERİNE ERİŞİLEBİLİRLİK ENDEKSLERİ (BÜRO ÇALIŞMALARI 2012).....	144
TABLO 89: TR83 BÖLGESİNDE VE TÜRKİYE'DE TURİZM BELGELİ TESİSLER (2013)	159
TABLO 90: TURİZM İŞLETME BELGELİ TESİSLERİN KONAKLAMA VE GECELEME İSTATİSTİKLERİ (2013).....	160
TABLO 91: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE GENELİNDE BELEDİYE BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİ (2013)	160
TABLO 92: BELEDİYE BELGELİ TESİSLERİN KONAKLAMA VE GECELEME İSTATİSTİKLERİ (2013).....	161
TABLO 93: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE GENELİ BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ (2013 YILI)	165
TABLO 94: TR83 VE TÜRKİYE GENELİNDE MEVDUATIN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI (2013) (MİLYON TL).....	167

TABLO 95: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE GENELİNDE KREDİLERİN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI (2013) (MİLYON TL)	168
TABLO 96: DIŞ TİCARET HACMİNİN GELİŞİMİ (MİLYON USD)	180
TABLO 97: DIŞ TİCARET DENGESİNİN GELİŞİMİ (MİLYON USD)	181
TABLO 98: İHRACATIN İTHALATI KARŞILAMA ORANI (%).....	182
TABLO 99: ANA SEKTÖRLERE GÖRE İHRACATIN İTHALATI KARŞILAMA ORANI (2013) (%).....	183
TABLO 100: TR83 BÖLGESİ GÜMRÜKLERİNDEN YAPILAN İHRACAT (1000 USD)	184
TABLO 101: İHRACATIN GELİŞİMİ (MİLYON USD)	185
TABLO 102: İLLERİN TR83 BÖLGESİ İHRACATINDAKİ PAYLARI (%).....	185
TABLO 103: İHRACATIN ANA SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI 2013 (BİN USD).....	186
TABLO 104: TR83 BÖLGESİ İHRACATININ ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (BİN USD)	187
TABLO 106: İTHALATIN GELİŞİMİ (MİLYON USD)	188
TABLO 107: İLLERİN TR83 BÖLGESİ İTHALATINDAKİ PAYLARI (%)	189
TABLO 108: İTHALATIN ANA SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (2013) (BİN USD).....	189
TABLO 109: İTHALATIN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (BİN USD)	190
TABLO 110: TR83 BÖLGESİ İHRACATINDA ÜLKE YOĞUNLAŞMA ORANLARI	193
TABLO 111: TR83 İHRACATININ ALT SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI.....	195
TABLO 112: TR83 İHRACATINDA 2'Lİ DİJİTTE SEKTÖR YOĞUNLAŞMA ORANLARI.....	196
TABLO 113: TR83 İHRACATINDA (4 DİJİTTE) SEKTÖR YOĞUNLAŞMA ORANLARI.....	198
TABLO 114: TR83 BÖLGESİ İHRACATINDA ÜLKELERE GÖRE HERFİNDAHL ENDEKSİ	199
TABLO 116: TR83 BÖLGESİNDE İHRACATINDA ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER (2 DİJİT).....	203
TABLO 117: TR83 BÖLGESİ İHRACATINDA ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER (4 DİJİT)	205
TABLO 118: RCA SKORLARINA GÖRE REKABET GÜCÜ OLAN SEKTÖRLER (2 DİJİT).....	207
TABLO 119: RCA SKORLARINA GÖRE REKABET GÜCÜ OLAN SEKTÖRLER (4 DİJİT).....	208
TABLO 120: TR83 İTHALATININ SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI	210
TABLO 121: TR83 İTHALATINDA 2'Lİ DİJİTTE SEKTÖR YOĞUNLAŞMA ORANLARI.....	212
TABLO 122: TR83 İTHALATINDA (4 DİJİTTE) SEKTÖR YOĞUNLAŞMA ORANLARI	214
TABLO 123: TR83 BÖLGESİ İTHALATINDA ÜLKELERE GÖRE YOĞUNLAŞMA ORANLARI	215
TABLO 124: TR83 BÖLGESİ İTHALATINDA ÜLKELERE GÖRE HERFİNDAHL ENDEKSİ.....	216
TABLO 125: TR83 BÖLGESİ İTHALATINDA SEKTÖRLERE GÖRE HERFİNDAHL ENDEKSİ	217
TABLO 126: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE İMALAT SANAYİ İHRACATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE GELİŞİMİ	219
TABLO 127: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE İMALAT SANAYİ İTHALATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE GELİŞİMİ.....	220
TABLO 128: İMALAT SANAYİ İHRACAT VE İTHALATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİ PUANI (TDP)	224
TABLO 129: İHRACATÇI FİRMA SAYILARI VE FİRMA BAŞINA İHRACAT	228
TABLO 130: İTHALATÇI FİRMA SAYILARI VE FİRMA BAŞINA İTHALAT	229
TABLO 131: TR83 BÖLGESİ İLLERİ MADEN POTANSİYELLERİ	236
TABLO 132: TR83 BÖLGESİ BELEDİYELERİNCE KULLANILAN İÇME VE KULLANMA SUYU VERİLERİ	242
TABLO 133: TÜRKİYE, TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİ GENELİNDE ORMANCILIK FAALİYETLERİ	244
TABLO 134: TÜRKİYE, TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİNDE KARAYOLU UZUNLUKLARI (2012).....	247
TABLO 135: TÜRKİYE, TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİNDEKİ KARAYOLU TAŞIT SAYILARI (2012)	252
TABLO 136: TÜRKİYE, TR83 BÖLGESİ VE BÖLGE İLLERİNDE DEMİRYOLU UZUNLUKLARI (2012)	255
TABLO 137: HAVA MEYDANLARINDA İNİŞ-KALKIŞ YAPAN UÇAK SAYISI İLE İÇ VE DIŞ HATLARDA TAŞIMA (2012)	257
TABLO 138: SAMSUN'DAKİ LİMAN FAALİYETLERİ.....	261
TABLO 139: SAMSUN İLİNDEKİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ	263
TABLO 140: ÇORUM ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNDE TAHSİS YAPILAN SANAYİ TESİSLERİNİN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI.....	267
TABLO 141: ÇORUM'DAKİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ	268
TABLO 142: AMASYA'DAKİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ	269
TABLO 143: AMASYA'DAKİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ	270
TABLO 144: TOKAT'TAKİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ	271

TABLO 145: TOKAT İLİNDE BULUNAN KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ.....	272
TABLO 146: TR83 BÖLGESİNDEKİ BARAJLI HİDROELEKTRİK SANTRALLERİN GÜÇ VE ÜRETİMLERİ	277
TABLO 147: SAMSUN İLİNDEKİ MEVCUT HİDROELEKTRİK SANTRALLER	278
TABLO 148: SAMSUN'DA İŞLETMEDE OLAN ÖZEL SEKTÖR HES YATIRIMLARI.....	278
TABLO 149: SAMSUN'DAKİ ÖN İNCELEME, PLANLAMA VE PROJE AŞAMASINDAKİ HES'LER	278
TABLO 150: ÇORUM İLİNDEKİ HİDROELEKTRİK SANTRALLER	279
TABLO 151: TÜRKİYE TARIMSAL BİYOKÜTLE POTANSİYELİ	281
TABLO 152: SAMSUN İLİ POTANSİYEL RES KAPASİTELERİ.....	284
TABLO 153: ÇORUM İLİ POTANSİYEL RES KAPASİTELERİ.....	285
TABLO 154: AMASYA İLİ POTANSİYEL RES KAPASİTELERİ	286
TABLO 155: TOKAT İLİ POTANSİYEL RES KAPASİTELERİ.....	287
TABLO 156: KAMU YATIRIM HARCAMALARI (CARİ FİYATLARLA, BİN TL).....	291
TABLO 157: 2013 YILI KAMU YATIRIM HARCAMALARININ SEKTÖREL DAĞILIMI (CARİ FİYATLARLA BİN TL)	292
TABLO 158: TR83 BÖLGESİ İLLERİ SOSYO-EKONOMİK GELİŞİM DÜZEYİ.....	294
TABLO 159: TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN İNSANİ GELİŞİM ENDEKSİ (2004).....	295
TABLO 160: DÜZEY 2 BÖLGELERİ BAZINDA İNSANİ GELİŞİM ENDEKSİ	296
TABLO 161: KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSKD AÇISINDAN DÜZEY 2 BÖLGELERİ (USD).....	297
TABLO 162: YENİ TEŞVİK SİSTEMİNE GÖRE BÖLGELER.....	302
TABLO 163: TEŞVİK SİSTEMİNE GÖRE BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIM KONULARI.....	303
TABLO 164: YENİ TEŞVİK SİSTEMİNDE YATIRIMA KATKI ORANI	303
TABLO 165: YENİ TEŞVİK SİSTEMİNDE VERGİ İNDİRİMİ	304
TABLO 166: YENİ TEŞVİK SİSTEMİNDE SİGORTA PRİMİ İŞVEREN HİSSESİ DESTEĞİ.....	305
TABLO 167: BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA SAĞLANAN DESTEK UNSURLARI ÖZET TABLOSU.....	306
TABLO 168: TEŞVİK SİSTEMİNE GÖRE BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLARIN TEŞVİKİ ÖZET TABLOSU.....	306
TABLO 169: STRATEJİK YATIRIMLARIN TEŞVİKİ ÖZET TABLOSU	308
TABLO 170: TR83 BÖLGESİ VE TÜRKİYE GENELİ 2001–2014 DÖNEMİ* YATIRIM TEŞVİK İSTATİSTİKLERİ	309
TABLO 171: 2001–2014 DÖNEMİ İTİBARIYLA TR83 BÖLGESİ YATIRIM TEŞVİK İSTATİSTİKLERİ	310
TABLO 172: TR83 BÖLGESİ YATIRIM TEŞVİKLERİNİN ANA SEKTÖRLER İTİBARIYLA DAĞILIMI.....	310
TABLO 173: AMASYA VE TOKAT İMALAT SANAYİ YATIRIM TEŞVİKLERİNİN ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DAĞILIMI.....	311
TABLO 174: SAMSUN VE ÇORUM İMALAT SANAYİ YATIRIM TEŞVİKLERİNİN ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DAĞILIMI	312
TABLO 175: YATIRIM TEŞVİKLERİNE GÖRE TR83 BÖLGESİNDE BÖLGESEL TEŞVİKLERDEN YARARLANABİLEN SEKTÖRLER VE ASGARİ YATIRIM TUTARLARI.....	313
TABLO 176: TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN GELİŞİM BİLEŞENLERİ TABLOSU	326
TABLO 177: PERFORMANS ANALİZİNDE KULLANILAN KRİTERLER	330
TABLO 178: 2005-2013 DÖNEMİ TOPLULAŞTIRILMIŞ SONUÇLARINA GÖRE KRİTERLER BAZINDA SEKTÖRLERİN SIRA DEĞERLERİ... ..	332
TABLO 179: HER KRİTER BAZINDA EN İYİ SKOR DEĞERİNE GÖRE SEKTÖRLER.....	333
TABLO 180: YILLAR İTİBARIYLA SEKTÖRLERİN SIRALAMASI	334
TABLO 181: ÜÇLÜ DİJİTTE EN İYİ SKOR ELDE EDEN SEKTÖRLER VE SKORLARI SIRALAMASI	336
TABLO 182: SEKTÖRLERİN PERFORMANS KRİTERLERİNDEN ALDIKLARI SIRA DEĞERLERİ (1 İLE 82 ARASI).....	338
TABLO 183: TÜRKİYE VE TR83 İÇİN İKTİSADİ FAALİYET KOLLARI BAZINDA SABİT SERMAYE YATIRIMLARI (% PAY)	339
TABLO 184: YATIRIM TEŞVİKLERİ TÜRKİYE-AMASYA YÜZDE FARKLARI	340
TABLO 185: YATIRIM TEŞVİKLERİ TÜRKİYE-ÇORUM YÜZDE FARKLARI	341
TABLO 186: YATIRIM TEŞVİKLERİ TÜRKİYE-SAMSUN YÜZDE FARKLARI	342
TABLO 187: YATIRIM TEŞVİKLERİ TÜRKİYE-TOKAT YÜZDE FARKLARI.....	343
TABLO 188: TOPLULAŞTIRMA SONRASI SEKTÖRLER	344
TABLO 189: SEKTÖRLERİN BAĞLANTI KATSAYILARI	346
TABLO 190: İMALAT SANAYİ KISMİ DOĞRUDAN GERİ BAĞLANTI KATSAYILARI.....	348
TABLO 191: İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN KISMİ TOPLAM GERİ BAĞLANTI KATSAYILARI.....	350

TABLO 192: İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN TOPLAM KISMİ İLERİ BAĞLANTI KATSAYILARI	352
TABLO 193: İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİNİN BAĞLANTI KATSAYILARI	354
TABLO 194: I/O TABLOSUNDA YER ALAN İMALAT SANAYİ SEKTÖRLERİ.....	357
TABLO 195: TOPLAM GERİ BAĞLANTI KATSAYISI BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İLK 18 İMALAT SANAYİ SEKTÖRÜ.....	359
TABLO 196: AMASYA İLİ İÇİN İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ANALİZE TABİ TUTULAN SEKTÖRLERİN (3'LÜ DÜZEY) GENEL PERFORMANS AÇISINDAN SIRILANMASI VE DEĞERLENDİRMESİ	373
TABLO 197: ÇORUM İLİ İÇİN İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ANALİZE TABİ TUTULAN SEKTÖRLERİN (3'LÜ DÜZEY) GENEL PERFORMANS AÇISINDAN SIRILANMASI VE DEĞERLENDİRMESİ.....	376
TABLO 198: SAMSUN İLİ İÇİN İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ANALİZE TABİ TUTULAN SEKTÖRLERİN (3'LÜ DÜZEY) GENEL PERFORMANS AÇISINDAN SIRILANMASI VE DEĞERLENDİRMESİ.....	379
TABLO 199: TOKAT İLİ İÇİN İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ANALİZE TABİ TUTULAN SEKTÖRLERİN (3'LÜ DÜZEY) GENEL PERFORMANS AÇISINDAN SIRILANMASI VE DEĞERLENDİRMESİ.....	382
TABLO 200: AMASYA İLİNDE TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	403
TABLO 201: AMASYA İLİNDE SANAYİ SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	405
TABLO 202: AMASYA İLİNDE LOJİSTİK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	410
TABLO 203: AMASYA İLİNDE TURİZM, KÜLTÜR VE SAĞLIK SEKTÖRLERİNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	411
TABLO 204: ÇORUM İLİNDE TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	413
TABLO 205: ÇORUM İLİNDE SANAYİ SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	415
TABLO 206: ÇORUM İLİNDE LOJİSTİK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	422
TABLO 207: ÇORUM İLİNDE TURİZM, KÜLTÜR VE SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	423
TABLO 208: SAMSUN İLİNDE TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	424
TABLO 209: SAMSUN İLİNDE SANAYİ SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	426
TABLO 210: SAMSUN İLİNDE LOJİSTİK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	434
TABLO 211: SAMSUN İLİNDE TURİZM, KÜLTÜR VE SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	435
TABLO 212: TOKAT İLİ TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	437
TABLO 213: TOKAT İLİ SANAYİ SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	439
TABLO 214: TOKAT İLİ LOJİSTİK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	444
TABLO 215: TOKAT İLİ TURİZM KÜLTÜR VE SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	445
TABLO 216: TR83 BÖLGESİ İLİ İÇİN GİRDİ-ÇIKTI ANALİZİ YARDIMIYLA İNCELENECEK SEKTÖRLER	449
TABLO 217: SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN BAĞLANTI KATSAYILARI VE KATMA DEĞER ORANLARI	450
TABLO 218: İLGİLİ SEKTÖRLERİN KISMİ DOĞRUDAN GERİ BAĞLANTI KATSAYILARI İLE EN YÜKSEK KATSAYIYA SAHİP İLK 5 SEKTÖR..	453
TABLO 219: SEÇİLEN SEKTÖRLERİN KISMİ TOPLAM GERİ BAĞLANTI KATSAYILARI.....	456

	Sayfa No
TABLO 220: SEÇİLEN SEKTÖRLERİN KISMİ TOPLAM İLERİ BAĞLANTI KATSAYILARI.....	459
TABLO 221: ET VE ET ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNÜN ÖNEMLİ KATSAYI ANALİZİ	462
TABLO 222: TR83 BÖLGESİ İLLERİ İÇİN HESAPLANAN UZMANLAŞMA KATSAYILARI (LQ)	466
TABLO 223: DÖNÜŞÜM İÇİN DETAYLANDIRMA/TOPLULAŞTIRMA UYGULANAN SEKTÖRLER	469
TABLO 224: (SENARYO 1) 2023 YILI TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN TAHMİN EDİLEN İHRACAT TUTARLARI (MİLYON USD).....	470
TABLO 225: (SENARYO 1) AMASYA İLİ 2023 SENARYOSUNUN SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ (MİLYON USD)	473
TABLO 226: (SENARYO 1) ÇORUM İLİ 2023 SENARYOSUNUN SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ (MİLYON USD)	478
TABLO 227: (SENARYO 1) SAMSUN İLİ 2023 SENARYOSUNUN SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ (MİLYON USD)	480
TABLO 228: (SENARYO 1) TOKAT İLİ 2023 SENARYOSUNUN SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ (MİLYON USD).....	482
TABLO 229 : (SENARYO 2) ÇORUM İLİ 2023 SENARYOSU (MİLYON USD).....	485
TABLO 230: (SENARYO 2) ÇORUM İLİ 2023 SENARYOSUNUN SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ (MİLYON USD)	486
TABLO 231 : (SENARYO 3) TOKAT İLİ 2023 SEKTÖREL HEDEFLERİ (BIN USD)	490
TABLO 232: (SENARYO 3) TOKAT İLİ 2023 SENARYOSUNUN SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ (BIN USD)	491
AMASYA İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ ÖZET DEĞERLENDİRMESİ.....	500
ÇORUM İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ ÖZET DEĞERLENDİRMESİ.....	501
SAMSUN İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ ÖZET DEĞERLENDİRMESİ	502
TOKAT İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ ÖZET DEĞERLENDİRMESİ	503

GRAFİK LİSTESİ

	Sayfa No
GRAFİK 1: TÜRKİYE VE TR83 BÖLGESİ NÜFUSUNUN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (2013).....	17
GRAFİK 2: 2008-2013 DÖNEMİ İŞSİZLİK ORANININ GELİŞİMİ (%)	29
GRAFİK 3: TÜRKİYE VE TR83 BÖLGESİ İSTİHDAMININ SEKTÖREL DAĞILIMI (%).....	30
GRAFİK 4: DÜZEY 2 BÖLGELERİ TARIMSAL KATMA DEĞERLERİ (MİLYAR TL)	40
GRAFİK 5: ARAZİNİN KULLANIMA GÖRE DAĞILIMI (%)	40
GRAFİK 6: TARIM ALANLARININ KULLANIMA GÖRE EKİLİŞ ALANLARI (%)	43
GRAFİK 7: TARIMSAL İŞLETME SAYISININ ARAZI BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE DAĞILIMI (DEKAR)	45
GRAFİK 8: BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİNİN DAĞILIMI (2013, %)	49
GRAFİK 9: DÜZEY 2 BÖLGELERİ SANAYİ KATMA DEĞERLERİ (MİLYAR TL)	79
GRAFİK 10: SANAYİ SEKTÖRÜ GSKD ENDEKSİ GELİŞİMİ (2004=100)	80
GRAFİK 11: DÜZEY 2 BÖLGELERİ KİŞİ BAŞINA DÜŞEN SANAYİ SEKTÖRÜ GAYRİ SAFİ KATMA DEĞERİ (2011).....	80
GRAFİK 12: TOPLAM AR-GE HARCAMALARININ İBBS DÜZEY 1 BÖLGELERİ BAZINDA DAĞILIMI (2013).....	122
GRAFİK 13: HİZMETLER SEKTÖRÜ GSKD ENDEKSİ GELİŞİMİ (2004=100)	130
GRAFİK 14: KİŞİ BAŞINA HİZMETLER SEKTÖRÜ GSKD (2011)	131
GRAFİK 15: H-I ENDEKSİNE GÖRE İHRACATTA ÜLKE VE SEKTÖR YOĞUNLAŞMASI (2004=100)	201
GRAFİK 16: H-I ENDEKSİNE GÖRE TR83 BÖLGESİ İTHALATINDA ÜLKE VE SEKTÖR YOĞUNLAŞMASI (2004=100)	218
GRAFİK 17: TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİ İHRACATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE GELİŞİMİ	220
GRAFİK 18: TR83 BÖLGESİ İMALAT SANAYİ İTHALATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE GELİŞİMİ.....	221
GRAFİK 19: 2013 YILI İMALAT SANAYİ İHRACATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMI (%)	222
GRAFİK 20: 2013 YILI İMALAT SANAYİ İTHALATININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMI (%).....	222
GRAFİK 21: İMALAT SANAYİ İHRACAT VE İTHALATININ TEKNOLOJİ DÜZEY PUANINA GÖRE GELİŞİMİ	225
GRAFİK 22: İMALAT SANAYİ İHRACATININ TEKNOLOJİ DÜZEY PUANINA GÖRE TÜRKİYE VE BÖLGELER	226
GRAFİK 23: İMALAT SANAYİ İTHALATININ TEKNOLOJİ DÜZEY PUANINA GÖRE TÜRKİYE VE BÖLGELER.....	227
GRAFİK 24: SAMSUN SERBEST BÖLGE TİCARET HACMİNİN GELİŞİMİ	267

HARİTA LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Harita 1: Düzey 2 Bölgeleri.....	7
Harita 2: TR83 Bölgesi İlleri	8
Harita 3:Samsun İl Haritası.....	9
Harita 4: Çorum İl Haritası.....	9
Harita 5: Amasya İl Haritası	10
Harita 6: Tokat İl Haritası	11
Harita 7: Karadeniz Bölgesine Samsun'dan Ulaşım Ağı	141
Harita 8: Türkiye Orman Varlığı.....	243
Harita 9: Samsun İli Karayolları Haritası	248
Harita 10: Çorum İli Karayolları Haritası.....	249
Harita 11: Amasya İli Karayolları Haritası	250
Harita 12: Tokat İli Karayolları Haritası	251
Harita 13: Türkiye Orman Kaynaklı Biyokütle Potansiyeli	282
Harita 15: Çorum İlinde Rüzgar Enerjisi Santralı Kurulabilir Alanlar	285
Harita 16: Amasya İlinde Rüzgar Enerjisi Santralı Kurulabilir Alanlar	286
Harita 17: Tokat İlinde Rüzgar Enerjisi Santralı Kurulabilir Alanlar	287
Harita 18: Türkiye Güneş Haritası	288
Harita 19: Türkiye Jeotermal Haritası.....	290
Harita 20: Yeni Teşvik Sistemi Bölgeler Haritası.....	301

KISALTMALAR

ARDEB	Araştırma Destek Programları Başkanlığı
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
DLH	Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları
DSİ	Devlet Su İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼
DTÖ	D¼nya Ticaret Örg¼t¼
DWT	Deadweight Tonnage (İngiltere K¼kenli Ağırlık Ölüç¼s¼ Birimi)
EİE	Elektrik İşleri Et¼t¼ İdaresi
GJ	Gigajoul
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GW	Gigawatt
GWh	Gigawatt Saat
HES	Hidroelektrik Santral
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İşGEM	İş Geliştirme Merkezi
KOSGEB	K¼ç¼k ve Orta Ölüçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	K¼ç¼k Sanayi Sitesi
KTKGB	K¼lt¼r ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleeri
kw	Kilowatt
MEDİK¼M	Medikal Sanayi K¼melenmesi
M¼SİAD	M¼stakil Sanayici ve İşadamları Derneği
MW	Mega Watt
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel M¼d¼rl¼ę¼
MWe	Megawatt Elektrik
NACE	Nomenclature statistique des Activites economiques de la Communaute
OKA	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
RES	R¼zg¼r Enerjisi Santrali
TCDD	T¼rkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEİAş	T¼rkiye Elektrik İletim Anonim şirketi
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
TEP	Ton Eşdeğer Petrol

TETEK	Türkiye Transit Karayolu Projesi
TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TJ	Terra joule
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKAK	Türk Akreditasyon Kurumu
TWh	Terawatt saat

ÖNSÖZ

Bu rapor T.C. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı ile Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. arasında yapılan protokol gereği, TR83 Bölgesinin potansiyel yatırım faaliyetlerinin araştırılması amacıyla hazırlanmıştır.

Rapor Türkiye Kalkınma Bankası'nın uzman kadrosu tarafından güvenilir olarak kabul edilen kaynaklardan elde edilen verilerle hazırlanmıştır. Raporda yer alan görüşler ve öngörüler rapor kapsamında belirtilen ve kullanılan yöntemlerle üretilen sonuçları yansıtmaktadır.

Raporda belirtilen sonuçlar, görüşler, düşünceler ve öngörüler, Türkiye Kalkınma Bankası tarafından açık ya da gizli olarak bir garanti ve beklenti oluşturmaz. Bir başka ifadeyle; bu raporda yer alan tüm bilgi ve verilerin kullanım ve uygulama sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak yatırım kararı veren ya da finansman sağlayan kişilere ait olup, bu konuda her ne şekilde olursa olsun Türkiye Kalkınma Bankası sorumlu tutulamaz.

© Bu raporun tüm hakları saklıdır. T.C. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın ve/veya Türkiye Kalkınma Bankası'nın yazılı onayı olmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla her hangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinden oluşan TR83 Bölgesi, 15,000 yıllık tarihi ile çok zengin bir kültür mirasına sahiptir. Orta Karadeniz Bölgesi, Doğu ve Batı Karadenizin birleşim yerindeki coğrafi konumuyla, her iki Bölgeye de açılan bir kapı olma özelliğiyle, Karadenize kıyısı olan ülkelere yakınlığıyla, yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla, çok çeşitli turizm potansiyeliyle, tarıma uygun arazi varlığı ve uzun yıllardır oluşmuş sanayi kültürüyle ülke ekonomisi açısından önemli ve büyük bir potansiyel taşımaktadır.

- ✓ **TR83 Bölgesi, nüfus büyüklüğü bakımından 26 Düzey 2 bölgesi içerisinde 12. sırada bulunmaktadır.** Bölgenin ülke nüfusundan aldığı pay giderek düşmektedir (1990 yılında %5.04, 2000 yılında %4.42, 2013 yılında ise %3.54). Bölge Nüfusu içinde diğer tüm illerin payı düşerken, Samsun ilinin payı giderek artmaktadır (2013 yılında %46.5).
- ✓ **TR83 Bölgesi, Türkiye geneline göre nispeten daha yaşlı bir nüfusa sahiptir.** Bölge nüfus artış hızı, özellikle 1985 yılından bu yana düşmektedir. Bölge genelinde nüfus yoğunluğu da düşmektedir. Bölge illerinden, nüfus yoğunluğunun arttığı tek il Samsun'dur.
- ✓ **TR83 Bölgesi, net göç veren bir Bölgedir ve net göç hızı yıllar itibarıyla artmaktadır.** Bölge net göç hızının yüksekliği itibarıyla Düzey 2 Bölgeleri arasında 3. sıradadır. Bölge illeri arasında ise net göç hızı en yüksek olan il Tokat'tır. (2013 yılında 81 il sıralamasında 1. sıradadır).
- ✓ **TR83 Bölgesi, okur-yazarlık düzeyi açısından 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 13. sırada bulunmaktadır.** Bölge illeri arasında okuma-yazma oranının en yüksek olduğu il %96.86 oranı ile Samsun'dur. Çorum dışında, Bölgedeki tüm illerde okuryazar oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölge illerinden Amasya'da, hemen hemen tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranları Türkiye ortalamalarının üzerindedir. TR83 Bölgesinin eğitim göstergelerinin ilkokul ve ilköğretim kademeleri hariç diğer tüm eğitim kademelerinde Türkiye ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının varlığı açısından da TR83 Bölgesi çok iyi bir konumda görünmemektedir. Bölge, yükseköğretim kurumlarının sayısı, öğrenci ve öğretim elemanları sayısı açısından Türkiye genelinden oldukça küçük paylar almaktadır. Bölge illerinin hepsinde 1'er Devlet Üniversitesi, ayrıca Samsun'da bir Özel Üniversite faaliyet göstermektedir.

- ✓ **TR83 Bölgesi hem işsizlik oranında hem de istihdam oranında Türkiye’den daha iyi performans sergilemektedir.** 2013 yılı itibarıyla Bölge’de işgücüne katılma oranı %50.7, istihdam oranı %47.4 ve işsizlik oranı da %6.5 düzeyindedir. TR83 Bölgesi’nde ve illerinin tümünde işsizlik oranı Türkiye ortalamasının oldukça altında seyrederken, işgücüne katılma oranında ise sadece Çorum Türkiye’nin üzerinde bir değere sahip bulunmaktadır. İstihdam oranında ise hem TR83 Bölge’si hem de Bölge illerinin tamamı Türkiye ortalamasının üzerindedir. İşsizlik oranının düşüklüğü bakımından İller arası sıralamada Çorum %5.9 işsizlik oranıyla 81 il içerisinde 8’nci sırada yer alırken, Amasya 22’nci, Tokat 27’nci ve Samsun 26’nci sırada bulunmaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi ve Bölgeyi oluşturan iller, sağlık hizmeti açısından önemli bir gösterge olan yüz bin kişi başına hastane yatak sayısı açısından Türkiye ortalamalarından daha avantajlı bir durum sergilemektedirler.** Yüz bin kişi başına düşen hastane yatak sayısı Türkiye’de 265 iken, TR83 Bölgesinde 303’tür. 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde 51’i devlet, 2’si üniversite ve 11’i özel ve 2’si de diğer kamu hastaneleri olmak üzere, toplam 66 hastanede yataklı tedavi hizmeti verilmektedir. Hastanelerdeki fiili yatak kapasitesi; 1,064’ü üniversite hastanelerinde, 851’i özel hastanelerde, 6,220’si Sağlık Bakanlığı’na bağlı devlet hastanelerinde ve 100’ü de diğer hastanelerde olmak üzere toplam 8,235’tir. Bu rakamlarla TR83 Bölgesi Türkiye genelindeki hastane sayısından %4.5, hastane yatak sayısından ise %4.1 oranında pay almaktadır. Bölgedeki hastanelerin %44’ü, hastane yatak sayısının ise %50.3’ü Samsun’da bulunmaktadır. Özellikle Samsun ili, Orta Karadeniz Bölgesinin sağlık merkezi olma yolunda oldukça büyük bir aşama kaydetmiştir. Amasya ili de, doğal yapısı, sakinliği ve sağlık alt yapısıyla, özellikle rehabilitasyon ve yaşlı bakımı konularında, sağlık merkezi olmaya aday görünmektedir.
- ✓ **TR83 Bölgesi, Türkiye’ye kıyasla tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahiptir.** 2011 yılı itibarıyla GSKD’sinin %18.5’i tarımdan elde edilirken, Türkiye’de bu oran %9’dur. Bununla tarım sektörünün TR83 Bölgesi ekonomisi içindeki payında önemli düzeyde gerileme kaydedilmiştir. 2004’de %22.7 olan tarımın bölge hasılası içindeki payı 2011’de %18.5’e düşmüştür.
- ✓ **TR83 Bölgesi Türkiye’ye kıyasla tarım arazisi oranı bakımından daha yüksek değere sahiptir.** TR83 Bölgesi topraklarının %43’ü tarım alanı olarak kullanılırken, Türkiye genelinde bu oran %30’dur.

- ✓ **Bölgede sulama oranları Türkiye ortalamasının altındadır.** Bölgede sulanabilir tarım arazilerinin %30'u sulanırken, Türkiye ortalaması %66'dır. Bölge'de sulanabilir tarım arazisinin toplam tarım alanı içindeki payı %51 olup, Türkiye ortalamasının (%36) üzerinde sulanabilir arazi potansiyeline sahiptir.
- ✓ **TR83 Bölgesi bitkisel ürünler üretim değeri içinde tahıllar ve sebze ürünleri önemli bir ağırlığa sahip olmakla birlikte, meyvecilik de önem taşımaktadır.** 2013 yılı itibarıyla bitkisel üretim değerinin %41.3'ünü tarla ürünleri oluştururken, %40.2'sini sebze ürünleri, %18.5'ini de meyve ürünleri üretimi teşkil etmektedir.
- ✓ **TR83 Bölgesi, son yıllarda önemi ve yaygınlığı artan örtü altı tarımda önemli ilerlemeler kaydetmiştir.** 2005-2013 döneminde TR83 Bölgesinde örtü altı tarım alanları %90, örtü altı sebze-meyve üretimi %64 oranında artış gösterirken aynı dönemde Türkiye genelinde ise örtü altı tarım alanları %32, örtü altı sebze-meyve üretimi de %41 artmıştır.
- ✓ **TR83 Bölgesi illerinde tarımsal üretim faaliyetlerinde alet ve makine kullanımı yaygındır.** Bölge 2013 yılı itibarıyla Türkiye traktör sayısının %9.9'unu, biçerdöver sayısının %6.9'unu, süt sağım tesislerinin %5'ini, yem hazırlama makinelerinin %5.8'ini, mısır silaj makinelerinin ve ürün kurutma makinelerinin %10'unu bünyesinde barındırmaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi traktör başına düşen tarım arazisi bakımından Türkiye'den daha iyi bir orana sahiptir.** 2013 yılı itibarıyla Türkiye genelinde traktör başına düşen tarım alanı miktarı 196 dekar iken, TR83 Bölgesi'nde 121 dekar, Amasya'da 118 dekar, Çorum'da 205 dekar, Samsun'da 89 dekar ve Tokat'ta 94 dekardır.
- ✓ **Bölgede hektar başına kimyevi gübre kullanımı Türkiye ortalamasının altındadır.** 2013 yılı itibarıyla Bölgede hektar başına kullanılan gübre miktarı (saf bitki besin maddesi olarak) 218 kilogram iken, Türkiye'de ise 244 kg'dır.
- ✓ **TR83 Bölgesi tarımsal üretim değerinin en önemli kısmını bitkisel üretim değeri oluşturmaktadır.** 2013 yılı itibarıyla Bölgede 9.3 milyar TL tarımsal üretim değeri elde edilmiş, bunun %58.8'ini bitkisel ürünler üretimi oluşturmuştur. Bölge bitkisel üretim değeri Türkiye bitkisel üretim değerinin %6'sını oluşturmaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi bitkisel üretim değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içinde 6'ncı sırada yer almaktadır.** Bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada Samsun 11'nci, Tokat 20'nci, Çorum 34 ve Amasya 35'nci sırada yer almaktadır.

- ✓ **Bölgede kişi başına düşen bitkisel üretim değeri Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.** (2013 yılında Bölgede 2,005 TL, Türkiye genelinde 1,206 TL). Kişi başına bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada Amasya 10'ncü, Tokat 19'uncu, Çorum 30 ve Samsun 31'nci sırada yer almaktadır. TR83 Bölgesi ise 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 5'nci sırada yer almaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi tarımsal üretiminde hayvancılığın payı bitkisel üretime kıyasla düşük olmakla birlikte, hayvansal üretim de önemli bir tarımsal faaliyettir.** 2013 yılı itibarıyla 9.3 milyar TL olarak gerçekleşen tarımsal üretim değerinin %41'ini hayvancılık üretim değeri oluşturmaktadır. Bölge genelinde gerçekleşen 3.8 milyar TL hayvancılık üretim değerinin de %72.6'sını canlı hayvanlar, %27.4'ünü de hayvansal ürünler üretimi teşkil etmektedir. Hayvansal ürünler üretim değeri açısından TR83 Bölgesi, 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 6'ncı sırada yer alırken, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri açısından da 7'nci sırada bulunmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi illeri sanayi sektörünün gelişimi açısından gelişim potansiyeline sahip bulunmaktadır. Bölge, sahip olduğu doğal yer altı ve yer üstü kaynaklar, tarımsal çeşitliliği ve iklimi, işgücü potansiyeli, ayrıcalıklı teşvik avantajları ve zengin kültürel yapısı ile sanayi yatırımları için cazip konumdadır.
- ✓ TR83 Bölgesi ekonomisi içinde sanayi sektörünün payı artış eğilimindedir.
- ✓ 2013 yılı itibarıyla, TR83 Bölgesindeki toplam istihdamın %18.8'i, toplam işyeri sayısının %17.5'i sanayi sektörüne aittir. Türkiye sanayi sektöründeki istihdamın %2.6'sı Bölgede bulunmaktadır.
- ✓ 2011 yılı verilerine göre Türkiye Sanayi GSKD'i 316 milyar TL iken, TR83 Bölgesi'nde 6.7 Milyar TL olup, Türkiye sanayi katma değeri içindeki payı da %2.1 düzeyindedir. Bölge, 26 düzey 2 bölgesi içinde sanayi katma değerinin büyüklüğü bakımından 12'nci sırada bulunmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi 2004-2011 döneminde sanayi sektörü katma değerinin artışı bakımından Türkiye sanayi katma değeri ortalamasının üzerinde performans sergilemiştir.
- ✓ 2011 yılı itibarıyla Türkiye'de kişi başına gayri safi sanayi katma değeri 4,262 TL iken TR83 Bölgesi'nde 2,470 TL seviyesinde olup, kişi başına düşen sanayi sektörü gayri safi katma değeri açısından Düzey 2 bölgeleri içinde 18'inci sırada yer almaktadır.

- ✓ Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, Türkiye imalat sanayi işletmelerinin %2.9'u, imalat sanayi çalışanlarının %1.8'i, maaş ve ücretlerin %1.3'ü, cironun %1.2'si ve yatırımların da %1'i TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. İmalat sanayi işletme sayısı bakımından 26 Düzey 2 bölgesi içinde 13'ncü sırada yer alan TR83 Bölgesi, çalışanlar açısından 15'nci, maaş ve ücret ödemeleri, ciro ve brüt yatırımlar bakımından ise 17'nci sırada yer almaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesinde faaliyet gösteren imalat sanayi işletmelerinin alt sektörlere göre dağılımında öne çıkan sektörler işyeri sayısı açısından gıda ürünleri imalatı, metal eşya ve mobilya sektörleri; istihdam açısından gıda, giyim eşyası, mineral ürünler (taş toprak sanayi), mobilya ve ağaç ürünleri; ciro açısından gıda, ana metal sanayi ve mineral ürünler (taş toprak sanayi); maaş ve ücret ödemeleri açısından gıda, giyim eşyası ve mineral ürünler (taş toprak sanayi); yapılan yatırımlar açısından ise gıda, mineral ürünler (taş toprak sanayi) ve ana metal sanayi olarak sıralanmaktadır.
- ✓ Bölgede yoğunlaşmanın yüksek olduğu sektörler sırasıyla gıda, giyim eşyası, mineral ürünler (taş toprak sanayi), metal eşya, mobilya ve ağaç ürünleridir.
- ✓ TR83 Bölgesi imalat sanayinin Türkiye'ye oranla uzmanlaşma katsayısı daha yüksektir; başka bir deyişle Türkiye, sektörel bazda Bölgeye oranla daha homojen bir yapıya sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesinde imalat sanayinde ortalama ücretler Türkiye imalat sanayi ortalamasının altında olup, Bölge, işgücü maliyeti bakımından görece avantaja sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesi için yapılan üç yıldız kümelenme analizi neticesinde, farklı kriterlerde 5 sektörün üç yıldız olarak "**olgun küme**" özelliği taşıdığı görülmüştür (Gıda, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kauçuk&plastik ve Mobilya sektörleri *işyeri sayısı açısından*, Ağaç ve ağaç ürünleri ile Mineral ürünler sektörleri *istihdam açısından*).
- ✓ TR83 Bölgesinde iki yıldız olarak "**potansiyel küme**" niteliği taşıyan sektörler şunlardır: Mineral ürünler ve Metal eşya sektörleri *işyeri sayısına göre*; Gıda ve Mobilya sektörleri istihdama göre, Gıda, Mineral ürünler ve Ana metal sektörleri de *ciro* kriterine göre *potansiyel küme* özelliği göstermektedirler.
- ✓ "**Aday küme**" özelliği gösteren (tek yıldız alan) sektörler *işyeri sayısına göre* Tekstil, Giyim eşyası, Eczacılık ve Elektrikli teçhizat sektörleri; *istihdama göre* Giyim eşyası, Metal eşya ve Diğer imalatlar sektörleri; *ciro kriterine göre* ise Deri ve ürünleri, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kâğıt ve kâğıt Ürünleri, Mobilya ve Diğer imalatlar sektörleridir.

- ✓ Amasya'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde (istihdam kriterinde) 2 **olgun küme**; 13'ü işyeri kriterinde 11'i de istihdam kriterinde olmak üzere 24 **potansiyel küme**; 24'ü işyeri kriterinde 15'i de istihdam kriterinde olmak üzere 39 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ Çorum'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 5'i işyeri kriterine 6'sı da istihdam kriterine göre olmak üzere 8 farklı sektörde 11 **olgun küme**; 15'i işyeri kriterinde 10'u da istihdam kriterinde olmak üzere 25 **potansiyel küme**; 17'si işyeri kriterinde 15'i de istihdam kriterinde olmak üzere 32 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ Samsun'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 8'i işyeri kriterine 6'sı da istihdam kriterine göre olmak üzere 10 farklı sektörde 14 **olgun küme**; 15'i işyeri kriterinde 16'sı da istihdam kriterinde olmak üzere 31 **potansiyel küme**; 17'si işyeri kriterinde 18'si de istihdam kriterinde olmak üzere 35 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ Tokat'ta 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 4'ü işyeri kriterine 3'ü de istihdam kriterine göre olmak üzere 5 farklı sektörde 7 **olgun küme**; 17'si işyeri kriterinde 11'i de istihdam kriterinde olmak üzere 28 **potansiyel küme**; 19'u işyeri kriterinde 17'si de istihdam kriterinde olmak üzere 36 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ **TR83 Bölgesinde hizmetler sektörü en hızlı büyüyen ve GSKD'den giderek daha fazla pay alan sektör durumundadır.** TR83 Bölgesinin hizmetler sektörü GSKD'si 2004-2011 yılları arasında, Türkiye hizmetler sektörü GSKD'sinin altında büyümüştür. TR83 Bölgesi, hizmetler sektörünün büyüklüğü ve Türkiye hizmetler sektörü GSKD'sinden aldığı pay itibarıyla 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 2011 yılında 10. sırada bulunurken, kişi başına hizmetler sektörü hasılası açısından da 13. sırada yer almıştır.
- ✓ **TR83 Bölgesindeki ticari faaliyetler, genel olarak tarımsal ve hayvansal ürünler, tarıma dayalı sanayi ürünleri, maden ve taş ocaklığı faaliyetleri ile imalat sanayi ürünlerine bağlı olarak şekillenmektedir.** Amasya'da 4, Çorum'da 3, Samsun'da 6 ve Tokat'ta 5 adet olmak üzere Bölgede toplam 18 Ticaret ve Sanayi Odası bulunmaktadır. Oda sayılarına, Odalara kayıtlı üye sayılarına ve ticarete konu olan ürün çeşitlerine ve türlerine bakıldığında, Samsun ili ticari hayatının TR83 Bölgesi illeri arasında oldukça öne çıktığı, Samsun ilini sırasıyla Tokat, Çorum ve Amasya illerinin takip ettiği görülmektedir.
- ✓ **Genel olarak Karadeniz Bölgesi, tüm taşımacılık olanaklarını barındırması açısından kombine taşımacılığa uygun bir Bölge konumundadır.** Bölge, Anadolu'nun Karadeniz

Bölgesi üzerinden dünyaya açılan kapısıdır. Karadeniz'e uzanan hemen hemen tüm yollar Samsun ilinden geçerken, Samsun Limanı, diğer Karadeniz ülkeleriyle de Anadolu'nun bağlantısını sağlamaktadır. Coğrafi erişilebilirlik endeksi açısından Bölge illeri 81 il arasında oldukça ön sıralarda yer almaktadırlar. Bölge illeri arasında bu kriter açısından Çorum ili ön plana çıkmaktadır. Nüfus merkezlerine erişilebilirlik endeksi açısından Bölge illeri 81 il arasında orta sıralarda yer almaktadırlar. Çorum ili, bu kriter açısından da yine ön planda bulunmaktadır. Tarımsal ve ticari faaliyetleri ile organizasyonları, ulaşım olanakları, altyapı durumu, ayrıca planlanmış ve devam etmekte olan sosyal ve ekonomik projeleri doğrultusunda Samsun ili aracılığıyla Orta Karadeniz Bölgesi, önemli bir Lojistik Merkez olma potansiyeline sahiptir.

- ✓ **TR83 Bölgesi, sahip olduğu tarihi, kültürel, jeolojik mirasları, doğal güzellikleri ve değerleri ile turizm faaliyetleri için oldukça zengin bir potansiyel taşımaktadır.** Bölgede tarih, kültür, doğa, mağara, deniz, kış, yayla, termal ve eko-turizm olanakları bulunmaktadır. Bölgeye, kara, hava, deniz ve demiryolu ile ulaşım imkânlarının olması da turizm faaliyetlerinin gelişimi açısından oldukça önemli unsurlardır.
- ✓ **Bölgedeki konaklama tesisleri sayı ve nitelik açısından yetersiz görünmektedir.** 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde 12 adet Turizm İşletme Belgeli tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin toplam oda sayısı 1,279, yatak sayısı ise 2,728'dir. Bu rakamlarla, TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki toplam turizm belgeli işletmelerden %1.1, toplam oda sayısından %0.9 ve toplam yatak kapasitesinden de %0.9 oranında pay almaktadır. Bölge genelinde 183 Belediye Belgeli Tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin toplam oda sayısı 3,935, yatak sayısı ise 8,541'dir. Bu rakamlarla, TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki toplam belediye belgeli konaklama tesislerinden yaklaşık olarak %2, toplam oda sayısından %1.8 ve toplam yatak kapasitesinden de %1.8 oranında pay almaktadır. TR83 Bölgesi'ndeki konaklama tesislerinin büyük bölümü Samsun ilinde bulunmaktadır.
- ✓ **Bölgenin turizm altyapısında önemli eksiklikler bulunmaktadır.** Bölge turizm altyapısında dikkat çeken en önemli eksiklikler; konaklama tesislerinin nicelik ve nitelikleri, dinlenme ve eğlence merkezlerinin yetersizliği, kültürel varlıkların korunması, nitelikli personel, turizm destinasyonlarının belirlenmemiş olması ve tanıtım konusundadır.
- ✓ **Bölgeye gelen turistlerin geceleme süreleri oldukça düşüktür.** Turistlerin Bölgedeki geceleme sürelerini artıracak turizm çeşitliliğinin yaratılması büyük önem taşımaktadır.

Bölge turizm potansiyelinin kullanılabilmesindeki en önemli etkenler; Bölge genelinde turizm sektörüne yönelik farkındalığın artırılması, turizm çeşitliliğinin sağlanması, Bölgede doğal güzellikler ve tarihi değerler üzerinden cazip turistik destinasyonların çizilmesi ve en önemlisi de tanıtım faaliyetlerinin yeterince ve etkin bir şekilde yapılabilmesi olarak sıralanabilir.

- ✓ **Bankacılık verilerinde önemli ilerlemeler kat edilmekle birlikte, TR83 Bölgesi, kredi/mevduat oranı haricinde, genellikle bankacılık göstergelerinde Türkiye ortalamasının gerisinde yer almaktadır.** Bölgede, 2013 yılı sonu itibarıyla 18 banka, 306 şube ile faaliyet göstermektedir. 306 şubenin 137'si Samsun'da bulunmaktadır. Şube başına düşen nüfus açısından tüm Bölge illeri, Türkiye ortalamalarının üzerinde değerlere sahiptirler. Kişi başına mevduat ve kredi kullanım tutarları açısından TR83 Bölgesi, Türkiye'nin oldukça gerisinde değerlere sahiptir. 2013 yılında, Bölge illeri arasında, bu veriler açısından Samsun ili ön plana çıkarken, en düşük değerlere sahip il Tokat'tır. TR83 Bölgesi illerinin tamamında, tasarruf mevduatı ağırlıklı bir mevduat yapısı bulunmaktadır. Toplam mevduat büyüklüğü içerisinde tasarruf mevduatının en ağırlıklı olduğu il Tokat, döviz tevdiat hesabının en ağırlıklı olduğu il ise Çorum'dur. TR83 Bölgesinde krediler ağırlıklı olarak ihtisas dışı kredilerden oluşmakta ve bunu da ihtisas kredileri izlemektedir. TR83 Bölgesi illeri arasında, toplam krediler içinde tarım kredilerinin oranının en yüksek olduğu il Amasya, en düşük olduğu il ise Samsun'dur. Toplam krediler içinde en yüksek mesleki kredi oranına sahip il ise Samsun'dur.
- ✓ **TR83 Bölgesi özellikle Samsun limanı, serbest bölgesi, verimli toprak yapısı ve zengin tarım potansiyeli, Karadeniz'e komşu ülkelerle olan tarihi ticari ilişkileri ve geçiş kapısı konumunda olması nedeniyle ihracat için çok büyük avantajlara sahiptir.** Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler Türkiye için stratejik bir öneme sahip olmanın yanı sıra ticari ilişkiler bakımından da artan bir potansiyel taşımaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi Türkiye'nin en önemli limanlarından birine sahip olmasına, tarımsal potansiyeline ve jeopolitik konumuna rağmen, Türkiye ihracatında düşük bir paya sahiptir.** 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi toplam ihracatı 735 milyon USD düzeyinde gerçekleşmiş olup, Türkiye toplam ihracatı içindeki payı %0.48'dir.
- ✓ **TR83 Bölgesi ihracatından en önemli payı %60 ile Samsun alırken, sırasıyla Çorum %26, Amasya %10 ve Tokat %4.2 pay almaktadır.**

- ✓ **TR83 Bölgesi de Türkiye gibi imalat sanayi ihracatında yoğunlaşmıştır.** Bölge ihracatının %90'ünün imalat sanayi, %6'sının tarım ve ormancılık ve %2.6'sının da balıkçılık sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir. Toplamda net ithalatçı konumunda olan Bölge, imalat sanayi ve balıkçılık sektörlerinde net ihracatçı konumundadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi yaklaşık 164 ülkeye ihracat yapmaktadır.** 2013 yılı ihracatında en yüksek payı alan ilk 10 ülke sırasıyla; Irak, Almanya, Azerbaycan, Hollanda, İngiltere, Rusya, BAE, Gürcistan, İspanya ve Libya'dır. Irak son yıllarda hem Türkiye hem de Bölge için önemi giderek artan bir ticari partner olmuştur.
- ✓ **Yıllar itibariyle TR83 Bölgesi'nin kişi başı ihracat rakamında önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen, henüz Türkiye ortalamasının çok altında bulunmaktadır.** Türkiye'de kişi başı 1,980 USD ihracat yapılırken, TR83 Bölgesi'nde sadece 271 USD kişi başı ihracat yapılmaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi dış ticaret açığı vererek net ithalatçı konumunda bulunmaktadır.** Nitekim 2013 yılında 735 milyon USD ihracata karşılık 1 milyar USD ithalat yapılmış ve 293 milyon USD dış ticaret açığı vermiştir.
- ✓ **TR83 Bölgesi illerinden Samsun, her yıl yüksek tutarda dış ticaret açığı vererek Bölgenin de açık vermesinde başat rol oynamaktadır.** Çorum ve Tokat illeri dış ticaret fazlası verirken, Amasya ise bazı yıllar açık verirken bazı yıllar fazla verebilmektedir.
- ✓ **2013 yılında Türkiye'de ihracatın ithalatı karşılama oranı %60 iken TR83 Bölgesi'nde %71'dir.** Samsun'da karşılama oranı %51 iken Amasya, Çorum ve Tokat'ta bu oran %100'ün üzerinde olup, Samsun'un dış ticaretteki domine edici konumu nedeniyle Bölge oranı da Samsun'a yakınsamaktadır.
- ✓ **TR83 Bölgesi ihracatında olduğu gibi ithalatında da Samsun başat rol oynamaktadır.** Nitekim 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi toplam ithalatının %83'ünü Samsun oluştururken, Çorum'un payı %11, Amasya'nın payı %4 ve Tokat'ın payı da %2 düzeyindedir.
- ✓ **TR83 Bölgesi ithalatı ana sektörler itibariyle değerlendirildiğinde; Türkiye ithalat yapısından farklılaştığı dikkati çekmektedir.** Nitekim Türkiye toplam ithalatının %78'i imalat sanayi ithalatı iken TR83 Bölgesi'nde imalat sanayinin payı %30.8 düzeyindedir. Yine Türkiye ithalatında tarımın ve ormancılığın payı sadece %3.1 iken, TR83 Bölgesi ithalatında tarımın ve ormancılığın payı %24.4 gibi yüksek bir düzeydedir. TR83 Bölgesi ithalatında imalat sanayi ve tarımdan sonra üçüncü sırada %23.7 pay ile toptan ve

perakende ticaret gelirken, dördüncü sırada ise %21 pay ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörü gelmektedir. TR83 Bölgesi ithalatı ana sektörler itibariyle daha eşit bir dağılım göstermektedir.

- ✓ **TR83 Bölgesi ihracatında zaman içerisinde sektör çeşitlenmesinin arttığı, böylece daha çok sektöre dayalı bir ihracat yapısı olduğu gözlenmektedir.**
- ✓ TR83 Bölgesi ihracatında, ihraç pazarlarında ülke çeşitliliğini yıllar itibariyle artırmış ve kırılğanlıklara karşı daha az riskli bir yapıya dönüşmüştür. İthalatta ise tedarik anlamında ülke çeşitliliği azalarak daha az ülkeye dayalı bir yapıya doğru eğilim gözlenmiştir.
- ✓ **Bölge ihracatında öne çıkan sektörler;** makine ve teçhizat imalatı (%19.1), gıda ürünleri ve içecek (18.4), ana metal sanayi (%11.2), motorlu kara taşıtı ve römorklar (9.6), giyim eşyası (%7.6), tarım ve hayvancılık (%6) ve elektrikli makina ve cihazlardır (%5.7).
- ✓ **Bölge’de dış ticarete en yüksek rekabet gücüne sahip sektörler;** balıkçılık, giyim eşyası, maden kömürü, linyit ve turb, motorlu kara taşıtı ve römorklar, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları, ana metal sanayi, tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat, basım ve yayım ile gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörleri olarak sıralanmıştır.
- ✓ **TR83 Bölgesi imalat sanayi ihracatında düşük teknoloji ürünlerin payı azalmakta; ihracatta orta yüksek teknoloji ürünlere doğru bir dönüşümün yaşanmaktadır.**
- ✓ **TR83 Bölgesi imalat sanayi ithalatı ihracata göre daha yoğun teknoloji ürünleri kapsamakta,** başka bir anlatımla TR83 Bölgesi de Türkiye gibi daha düşük teknoloji ürün ihraç ederken daha yüksek teknolojiye sahip ürünler ithal edilmektedir. Ancak Bölge imalat sanayi ihracatı Türkiye geneline göre daha yüksek, ithalatı ise Türkiye geneline göre daha düşük teknoloji ürünlerden oluşmaktadır.
- ✓ **Sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından TR83 Bölgesi, düzey 2 bölgeleri arasında 15’inci sırada yer almaktadır.** Kalkınma Bakanlığı SEGE-2011 çalışmasının sonuçlarına göre, 11 düzey 2 bölgesi ortalamasının (0,3653) üzerinde bir endeks değerine sahip iken, TR83 Bölgesi ortalamasının altında endeks değerine sahiptir. Bununla birlikte TR83 Bölgesi’nin, 2003-2011 dönemi itibarıyla olumlu bir gelişim gösterdiği dikkati çekmektedir. SEGE-2003 çalışması sonuçlarına göre TR83 Bölgesi, bölgeler arası sıralamada 18’inci sırada bulunmaktaydı. Bölge illerine bakıldığında; en yüksek SEGE değerine sahip ilin Samsun, en düşük SEGE değerine sahip ilin ise Tokat olduğu görülmektedir.

- ✓ **TR83 Bölgesi illeri, İnsani Gelişmişlik Endeksi düzeyi açısından iller arası sıralamada, orta insani gelişme grubunda yer almaktadırlar.** Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yapılan “2004 İnsani Gelişme Raporu”ndaki illere ait İGE değerinden hareketle, Kalkınma Bankası A.Ş. ESAM tarafından hesaplanan bölge İGE değerine göre, TR83 Bölgesi Düzey 2 Bölgeleri arasında 14. sırada yer almaktadır. TR83 Bölgesi, Düzey 2 bölgeleri arasında, eğitim endeksi açısından 17. sırada, GSYİH endeksi açısından 15. sırada ve yaşam beklentisi endeksi açısından ise 12. sırada yer almaktadır. İGE değeri itibarıyla Samsun, Türkiye geneli içinde 27’nci sırada yer alırken, Çorum 37’nci, Amasya 40’ıncı ve Tokat 57’nci sırada yer almaktadır.
- ✓ **Gayrisafi katma değer (GSKD) büyüklüğü açısından, TR83 Bölgesi, Türkiye GSKD’sinden %2.7 oranında pay almakta ve 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 11. sırada bulunmaktadır.** Kişi başına düşen GSKD büyüklüğü açısından ise TR83 Bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 2004 yılında 3,549 USD ile 17. sırada yer alırken, 2011 yılında 6,762 USD ile 15. sıraya yükselmiştir.
- ✓ **TR83 Bölgesi illeri, gelişim bileşenlerinin bulunabilirliği açısından kısmen yeterli bir görünüm arz etmektedir.** Temelde kuruluş yeri faktörlerini içeren ve yatırımların karlılığı ve verimliliği üzerinde etkili olan **Samsun** ili için belirlenen 21 gelişim bileşeninin 13’ünün yeterli, 7’sinin kısmen yeterli, 1’inin yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. **Çorum** ili için belirlenen 20 gelişim bileşeninin 10’unun yeterli, 6’sının kısmen yeterli, 4’ünün yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. **Amasya** ili için belirlenen 20 gelişim bileşeninin 12’sinin yeterli, 6’sının kısmen yeterli, 2’sinin yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. **Tokat** ili için belirlenen 20 gelişim bileşeninin 11’inin yeterli, 6’sının kısmen yeterli, 3’ünün yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. Bölgede gelişim bileşenleri açısından yetersiz düzeyde olan faktör bileşenlerinin gerek mevcut projelerle gerekse yeni projelerle geliştirilebilir olduğu düşünülmektedir.
- ✓ **TR83 Bölgesinin sektörel gelişme eksenleri tarım, turizm, imalat sanayi, lojistik ve yenilenebilir enerji alanlarındadır. Bölge illerinin sahip olduğu kaynaklar ve bu kaynakların kullanılabilme potansiyelleri ve ayrıca yeni teşvik sisteminde belirlenen sektörel teşvikler dikkate alındığında, Bölgenin ve Bölge illerinin bu beş ana sektör çerçevesinde gelişme potansiyelinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sektörel gelişme**

eksenleri, Bölgenin tarım, tekstil gibi geleneksel yapı arz eden sektörlerini kapsadığı gibi, aynı zamanda yeni gelişim alanlarını içeren sektörleri de kapsamaktadır.

- ✓ **TR83 Bölgesi illeri için önerilen yatırım konularını tespiti için çok sayıda teknik eşanlı olarak kullanılmıştır.** Yatırım konularının tespitinde öncelikle illerin sahip olduğu kaynaklar ve bu kaynakların kullanılabilme potansiyelleri dikkate alınmakla birlikte, imalat sanayine ilişkin yatırım önerilerinin belirlenmesinde sektörel performans değerlendirmesi, girdi-çıkı analiz, yatırım eğilimi, sektörel yoğunlaşma ve kümelenme analizi gibi farklı teknikler kullanılmıştır. Yörenin iktisadi yapısı ile Türkiye'nin iktisadi yapısı arasındaki benzeşme ve/veya farklılıkların tespit edilmesini teminen, illerde öne çıkan ve üretimde ağırlık kazanan sektörlerin belirlenmesi amacıyla sabit sermaye yatırımları da sektörler itibarıyla analiz edilmiştir.
- ✓ **Tespit edilen yatırım konularının değerlendirilmesinde (notlanmasında) ise "Kuruluş Yeri Faktörleri" analizi kullanılmıştır.** Değerlendirmede, tarım, sanayi ve turizm-lojistik sektörüne yönelik olmak üzere üç ayrı değerlendirme kriteri uygulanmıştır. Her bir yatırım konusu kendi kategorisindeki kuruluş yeri faktörleri açısından değerlendirilerek, il açısından uygun olup olmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri için 2023 yılına yönelik geliştirilen bir senaryo için etki analizi yapılmıştır.** İllerin ihracatçı sektörleri, ihracat potansiyeli taşıyan sektörleri ve turizm gelirleri için 2023 yılı için bir senaryo bazında hedefler belirlenerek, bu hedeflerin gerçekleşmesi durumunda her bir il içinde gerçekleşecek üretim tutarı ve il dışından tedarik edilmesi gereken üretim ihtiyacı belirlenmiştir. Bu sayede gelecek dönem hedeflerinin gerçekleşmesi için (gerçekleşmesi durumunda) TR83 Bölgesi illerinde hangi sektörlerde ne kadar üretim gerçekleşeceği ve hedefin karşılanması için hangi sektör ürünlerinden ne kadarının il dışından karşılanacağı hesaplanmıştır. Etki analizi ile, ilde seçilecek hedef sektörlerin belirlenmesi durumunda bu sektörlerle etkileşimde olan sektörlerin ne ölçüde gelişmesi gerekeceği, hedef sektörün tetiklediği diğer sektörlerin hangileri olduğu da belirlenmiştir.
- ✓ **Yapılan değerlendirmeler neticesinde Amasya için 47, Samsun için 61, Tokat ve Çorum için ise 45 yatırım konusu önerilmiştir.** İllerin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması bazında

üçlü kırılıma göre belirlenen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır.

- ✓ Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması bazında üçlü kırılıma göre belirlenen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır.
- ✓ Amasya için belirlenen 48 faaliyet alanının 6'sı A grubunda, 42'si ise B grubunda yer almaktadır. (buradaki "A" grubu; "AA", "BA", "CA" ve ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "A" grubunun toplamını, "B" grubu ise "AB", "BB", "CB" ve yine ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "B" grubunun toplamını ifade etmektedir).
- ✓ Çorum için belirlenen 55 faaliyet alanının 4'ü A grubunda, 51'i ise B grubunda yer almaktadır.
- ✓ Samsun için belirlenen 61 faaliyet alanının 8'i A grubunda, 53'ü ise B grubunda yer almaktadır.
- ✓ Tokat için belirlenen 46 faaliyet alanının 7'si A grubunda, 39'u ise B grubunda yer almaktadır.
- ✓ **Çorum** yüksek imalat sanayi kapasitesine sahip bulunmaktadır. Özellikle makine, metal eşya ve mobilya imalatı sektörlerinde geleceğe umutla bakılabilir. Altın rafineri ve takı-süs eşyası üretiminde, meslek yüksek okulunu da kurarak ihtisaslaşması beklenmektedir. Savunma sanayi alanında kendine güveni ve iddiası olan il, otomotiv yan sanayi ve savunma sanayi alanlarında özendirme ve teşvik beklemektedir. Bu zamana kadar öz kaynaklarıyla atılımlar gerçekleştiren yerel girişimciler, kamunun yönlendirmesi ve perspektif sunması durumunda yeni yatırımlara hazır durumdadır.
- ✓ **Amasya** turizm ve entegre tarımla sermaye birikimi sağlayarak sosyoekonomik kalkınmasını gerçekleştirebileceği düşünülmektedir. Özellikle Besi OSB'nin de etkin şekilde devreye girmesi ilin kalkınması için itici güç olacaktır. Amasya, turizmle birlikte sağlıkta rehabilitasyon merkezi olarak da hizmet verebilir. İlin turizm kaynaklarının tanıtımına ağırlık verilmelidir.

- ✓ **Samsun**, tarımı, imalat sanayisi, turizm potansiyeli ve limanıyla Karadeniz Bölgesinin çekim merkezi konumundadır. Bölge, sağlık altyapısı ile de çevre illerinin sağlık talebini karşılayarak, sağlık turizmi açısından önemli bir üs konumuna yükselmektedir. Katma değer in ilde kalması için, verimli topraklarından elde edilen çok çeşitli tarımsal ürün potansiyelinin, birincil ürün satışından ziyade, kaliteli ve standart üretim yapılarak kurumsal firmalarca değerlendirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.
- ✓ **Tokat** ilinin en önemli avantajları bakir yatırım alanlarına sahip olması, çok çeşitli tarımsal ürün yelpazesi ve teşvik sisteminde 5. bölgede bulunmasıdır. Özellikle OSB’de yapılan yatırımlarda cazip teşvik araçlarına sahip olan Tokat, tarımsal sanayi ve başta tekstil ve metal eşya sektörleri olmak üzere imalat sanayi için elverişli koşullara sahiptir. Büyük bir turizm potansiyeli bulunan il, daha fazla ve daha etkili tanıtımla turizm değerlerini daha etkili kullanabilecektir.
- ✓ **Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)**’nın yatırımcıları cesaretlendiren ilgisi ve destekleri bu iller için büyük avantajdır.

TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat için önerilen yatırım konularının değerlendirme neticesinde aldıkları notlar, ana ve alt faaliyet dallarına göre aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

Amasya İçin Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)
TARIM	A	3	01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği, 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu
	B	7	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi, 01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek, 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi,, 01.1-Seracılık, 01.2-Baharatlık, aromatik, eczacılık bitkileri, 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon)
SANAYİ	İmalat Sanayi	AB	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı, 10.3-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 105-Süt Ürünleri İmalatı, 108-Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı, 22.2-Plastik ürünlerin imalatı (Plastik torba, çanta, poşet vb), 25.9-Diğer fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Ev-mutfak eşyaları), 271-Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör ile Elektrik Kontrol Cihazların Üretimi, 27.2-Akümülatör ve pil imalatı, 27.3-Kablolamada kull. teller ve kablolar ile gereçleri imalatı, 27.4-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, 27.5-Ev aletleri imalatı (Elektrikli-elektriksiz), 310-Mobilya İmalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
		BB	13.9-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (Giyim eşyası dışındaki, 16.2-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı (Parke, yer döşemeleri), 22.1-Kauçuk ürünleri imalatı, 23.7-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 25.7-Çatal-bıçak takımı ve diğ. Kesici aletler ve gen. hırdavat malz. imalatı, 28.1-Genel amaçlı makinelerin imalatı (Musluk, valf, vana vb), 28.2- Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı (Fırın, ocak, brülör), 28.4- Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı, 28.9- Gıda, içecek işleme makineleri imalatı
		CB	13.2-Dokuma, 23.4-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı (Ev, süs eşyası ve sıhhi ürünler), 25.3-Buhar jeneratörü imalatı (Merkezi sıcak su kazanları hariç), 27.9-Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
	Enerji	B	2
LOJİSTİK	B	2	52.1-Depolama ve ambarlama, 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)
TURİZM	A	3	55.1-5 yıldızlı Otel, 55.1-Butik Otel, 56.1-Lokantalar
	B	5	55.2-Apart, bungalov, 55.9-Pansiyon ve özel yurt, 56.3-Turistik eğlence merkezi, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri, 91.0-Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi
SAĞLIK	B	1	87.3-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri

Çorum İçin Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	3	01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği, 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu	
	B	8	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi, 01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek, 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi,, 01.1-Seracılık, 01.4-Tiftik keçisi ve koyun yetiştirilmesi, 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon), 03.2-Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AA	1	31.0-Mobilya İmalatı (Diğer mobilya imalatı),
		AB	17	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı, 105-Süt Ürünleri İmalatı, 10.7-Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı, 17.2-Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile bunlardan yapılan muhafazalar, 20.4-Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlaticı maddeler imalatı), 23.4-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı (Seramik sıhhi ürünler ve yalıtkanlar), 23.6-Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı, 24.2- Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı, 25.1-Metal yapı malzemeleri imalatı (Metal yapı, kapı, pencere), 25.4-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 25.9- Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı, 27.3-Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçleri imalatı, 27.4-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, 27.5-Ev aletleri imalatı (Elektrikli-elektriksiz), 29.2-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 32.1- Mücevher ve benzeri eşyaların imalatı, 32.1-İmitasyon (taklit) takılar ve ilgili eşyaların imalatı.
		BB	13	13.9-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (Giyim eşyası dışındaki, 13.9-Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı, 14.1-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı (Dış giyim ve iç giyim eşyaları), 23.9-Aşındırıcı ürünlerin ve metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, 24.4- Değerli metal üretimi (Altın), 24.5- Metal döküm sanayii (Demir-çelik döküm), 25.2-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı (Radyatör, kazan, tank vb), 25.7- El aletleri, takım tezgahı uçları, testere ağızları vb. imalatı, 28.1- Genel amaçlı makinelerin imalatı (Motor ve türbin imalatı), 28.2- Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı (Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı), 28.3- Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 28.4- Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı (Metal işleme mak.), 28.9- Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı (Metalurji, maden, taş ocağı ve inşaat makineleri)
		CB	4	13.2-Dokuma, 25.3-Buhar jeneratörü imalatı (Merkezi sıcak su kazanları hariç), 25.5- Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, 25.6- Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
		Enerji	B	1
LOJİSTİK	B	2	52.1-Depolama ve ambarlama, 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)	
TURİZM	B	6	55.1-5 yıldızlı Otel, 55.1-Butik Otel 55.2-Apart, bungalov, 56.3-Turistik eğlence merkezi, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri, 91.0- Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi	

Samsun için Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	4	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi , 01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği , 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu	
	B	7	01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek, 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi , 01.1-Seracılık, 01.2-Kivi yetiştirilmesi , 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) , 03.2-Deniz ve tatlı su ürünleri yetiştiriciliği	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AA	1	31.0-Mobilya İmalatı (Büro ve diğer mobilya imalatı)
		AB	17	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı , 10.3- Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 10.5-Süt Ürünleri İmalatı , 10.8-Kakao, çikolata, şekerleme, yöresel hazır yemek, 20.4-Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatıcı maddeler imalatı , 22.2- Plastik tabaka, levha, tüp, profil ve plastik inşaat malz. imalatı, 24.2- Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı , 25.1- Metal yapı malzemeleri imalatı (Metal yapı, kapı, pencere), 25.9- Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı , 26.5- Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazların imalatı, 27.1- Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı , 27.2- Akümülatör ve pil imalatı, 27.3- Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı (Fiber optik ve diğer tel ve kablolar) , 27.4- Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, 27.5- Ev aletleri imalatı (Elektrikli elektriksiz) , 29.2- Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 29.3- Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı (Elektrik- elektronik donanımları ve diğer parça ve aksesuarların imalatı)
		BA	1	32.5- Tıbbi ve dişilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı
		BB	7	10.2-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması , 13.9- Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (teknik ve endüstriyel tekstillerin imalatı), 22.1- Kauçuk ürünlerin imalatı (lastik ve diğer kauçuk ürünleri) , 28.2- Büro makineleri ve ekipmanları imalatı, 28.2- Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı , 28.3- Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 28.9- Tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı.
		CB	7	20.6-Suni veya sentetik elyaf imalatı , 21.2- Eczacığa ilişkin ilaçların imalatı, 26.4- Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı , 27.9- Diğer elektrikli ekipmanların imalatı, 29.1- Motorlu kara taşıtlarının imalatı , 30.1- Gemilerin ve yüzen yapıların inşası, 30.9- Bisiklet ve engelli aracı imalatı
		B	2	26.6- Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı , 32.2- Müzik aletleri imalatı
		Enerji	B	2
	LOJİSTİK	A	2	52.1-Depolama ve ambarlama , 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)
TURİZM	B	6	55.1-5 yıldızlı Otel , 55.1-Butik Otel 55.2-Apart, bungalov , 55.9-Pansiyon ve Özel Yurt, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri , 91.0- Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işl.	
SAĞLIK	B	3	86.1- Hastane hizmetleri (Özel Hastane) , 87.2- Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri, 87.3- Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri	
DİĞER	B	1	71.2- Teknik test ve analiz faaliyetleri	

Tokat İçin Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	5	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi , 01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği , 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu, 01.4-Arcılık ve Bal Üretimi	
	B	6	01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek , 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi, 01.1-Seracılık , 01.2-Baharatlık, aromatik, eczacılık bitkileri, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) , 03.2- Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AB	9	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı , 10.3-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 105-Süt Ürünleri İmalatı , 107-Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı, 10.8- Hazır yemeklerin imalatı (yöresel hazır yemeklerin) , 17.2- Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı (Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile bunlardan yapılan muhafazalar), 23.6- İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı , 25.9- Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı, 31.0- Mobilya imalatı (Diğer mobilya imalatı)
		BA	1	16.2- Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı (Parke, yer döşemeleri)
		BB	10	13.9- Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı , 13.9- Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı, 14.1- Kürk hariç, giyim eşyası imalatı (Dış giyim ve iç giyim eşyaları) , 15.2- Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı, 23.3-Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı , 23.7- Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 28.1- Genel amaçlı makinelerin imalatı (Pompa ve kompresörler) , 28.1- Genel amaçlı makinelerin imalatı (Pompa ve kompresörler), 28.4-Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı , 28.9- Gıda, içecek işleme, kağıt-mukavva üret. Kullanılan makinelerin imalatı
		B	1	21.1-Temel eczacılık ürünleri imalatı
		CA	1	16.1- Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
		CB	3	13.2-Dokuma , 25.2- Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, 25.6- Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme
		Enerji	B	2
LOJİSTİK	B	2	52.1-Depolama ve ambarlama , 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)	
TURİZM	B	6	55.1-5 yıldızlı Otel , 55.1-Butik Otel, 55.2-Apart, bungalov , 56.1-Lokantalar, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri , 91.0- Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi	

GİRİŞ

Sahip olduğu yaklaşık on beş bin yıllık tarihi ve zengin kültür mirasıyla uluslararası bir önemi haiz olan, birçok uygarlığın geçiş ve kesişme noktasında bulunan TR83 Bölgesi, kültürel zenginliğiyle, çağlardır cazibe merkezi olma konumunu sürdürmüştür. Bozulmamış tarihi ve doğal güzellikleri içinde barındıran, denize kıyısı olan, yeraltı ve yerüstü kaynaklara sahip bulunan, belli bir sanayi kültürü kazanmış olan Bölge, ülkemizin ekonomik açıdan gelişmeye açık ve önemli bir potansiyel taşıyan bölgelerinden birisidir.

Bu çalışmada TR83 Bölgesi illerinin sosyoekonomik yapısı incelenerek, illerin çok yönlü profilinin çıkarılması, böylece herbir il için uygun yatırım konularının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla çalışmanın birinci bölümünde, TR83 Bölgesinin ekonomik ve sosyal durum profilini özetleyen belirli göstergeler, Bölgeye ve Bölge illerine ait istatistikler, Türkiye ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir. İllerin mevcut durumunun TR83 Bölgesi ve Türkiye içindeki konumunun ayrıntılı şekilde irdelendiği ikinci bölümde, illerin coğrafi yapısı (yeryüzü şekilleri ve iklim özellikleri), demografik yapısı (nüfus, eğitim, istihdam ve sağlık), iktisadi yapının bileşenleri (tarım ve hayvancılık, sanayi ve hizmetler sektörleri bazında) ayrıntılı olarak incelenmiş ve imalat sanayine ilişkin olarak yoğunlaşma ve kümelenme analizi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde bir önceki bölümde imalat sanayi için yapılan kümelenme analizi tüm sektörleri kapsayacak şekilde genişletilmiş, Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat'ta kümelenme özelliği gösteren sektörler istihdam kriterine göre belirlenerek sıralanmıştır.

Dördüncü bölümde, Bölgenin ve Bölge illerinin dış ticareti, ülkeler ve sektörler bazında ayrıntılı olarak incelenerek, illerin ihracatı ve ithalatında öne çıkan ülke ve sektörlerin yoğunlaşma analizleri yapılmıştır. Ayrıca iller, Bölge ve ülke için ihracat ve ithalatta teknoloji düzey puanları hesaplanmış, dış ticarete konu mallarda teknoloji açığı tespit edilmiştir.

Beşinci bölümde ise illerin alt yapı olanakları; yeraltı kaynakları, ulaşım ve haberleşme imkânları, sanayi altyapısı, enerji kaynakları ve potansiyeli ile illerin kamu yatırımlarından yararlanma düzeyi bağlamında incelenmiştir.

Altıncı bölümde, illerin sosyoekonomik gelişmişlik durumları; gelir, İnsani Gelişmişlik Endeksi ve Gayrisafi Katma Değer büyüklükleri açısından (iller arasındaki sıralama da belirtilerek) ele alındıktan sonra, yedinci bölümde yatırımlarda devlet yardımları kapsamında Bölge illerinin

teşviklerden yararlanma düzeyi ve teşvik sistemine göre görelî avantajları ele alınmıştır. sekizinci bölümde illerin SWOT analizine göre güçlü ve zayıf yönleri, iller için fırsatlar ve tehditler irdelendikten sonra, illerin gelişim bileşenlerinin bulunabilirliği incelenmiştir.

Nihayet çalışmanın en belirleyici bölümlerinden ve bir bakıma diğer bölümlerin bir nevi sonucu hükmünde olan dokuzuncu bölümde, Bölge illeri için önerilen yatırım konularının tespit edilmesi, yatırım eğilimlerinin ve illerde potansiyel taşıyan/taşıyabilecek faaliyet konularının belirlenmesi amacıyla; yatırım eğilimi, sektörlerarası etkileşim, sektörel performans ve kümelenme gibi çeşitli analizler yapılarak, çıkan sonuçlara göre yatırım önerilerinin değerlendirme kriterlerine ve kuruluş yeri faktörlerine göre analizi yapılmıştır. Bu bölümün sonunda Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri için belirlenen yatırım konuları kuruluş yeri faktörlerine göre puanlanarak yatırım konularının aldığı notlar belirtilmiştir.

Çalışmanın onuncu bölümünde TR83 Bölgesi illeri için önerilen yatırım konularından öne çıkanların sektörlerarası etkileşim ve sektörlerarası bağlantıları hesaplanarak, bu yatırım konularının sektörel karakteristikleri detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümde, ayrıca, Bölge illeri için 2023 yılı hedeflenerek gerçekleştirilen bir senaryoya göre, illerde ihracat potansiyeli taşıyan sektörlerin belirlenen ihracat hedeflerini gerçekleştirmeleri durumunda illerin ekonomisinde yaratacağı etkiler ve illerin dışarıdan tedarik edeceği sektörel üretimler belirlenmiştir.

Çalışma, genel değerlendirme ve sonuç bulgularının yer aldığı onbirinci bölümle sona ermektedir.

1. TR83 BÖLGESİ EKONOMİK VE SOSYAL DURUM PROFİLİ

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
COĞRAFİ VE DEMOGRAFİK GÖSTERGELER						
Yüzölçümü (km ²)	783,562	37,937	5,704	12,796	9,364	10,073
Nüfus (2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre)	76,667,864	2,714,575	321,977	532,080	1,261,810	598,708
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (2012–2013) (Binde)	13.66	-1,27	-0.95	3.96	7.99	-25.2
Nüfus Yoğunluğu (2013) (kişi/ km ²)	100	72	57	42	139	60
Şehirleşme Oranı (2013) (Yüzde)	91.35	81.23	67.08	69.38	100.00	59.82
Net Göç Hızı (2012–2013) (Binde)	-	-11.21	-7.05	-8.21	-3.05	-32.99
EĞİTİM GÖSTERGELERİ						
Okur-Yazar Nüfus Oranı (2013-2014) (Yüzde)	96.04	96.19	96.10	94.14	96.86	96.64
İlkokulda Okullaşma Oranı (2013-2014) (Yüzde)	99.6	-	98.7	98.3	99.9	92.9
Erkek (Yüzde)	99.5	-	98.4	98.1	99.8	92.6
Kız (Yüzde)	99.6	-	98.9	98.6	99.9	93.1
Ortaokulda Okullaşma Oranı (2013-2014) (Yüzde)	94.5	-	97.0	93.6	96.3	88.0
Erkek (Yüzde)	94.6	-	97.1	93.1	96.5	88.3
Kız (Yüzde)	94.5	-	96.8	94.1	96.1	87.8
Ortaöğretimde Okullaşma Oranı (2013-2014) (Yüzde)	76.7	-	85.6	71.9	73.7	68.4
Erkek (Yüzde)	77.2	-	87.4	72.6	73.7	69.8
Kız (Yüzde)	76.1	-	83.8	71.3	73.6	66.9
İSTİHDAM GÖSTERGELERİ						
İşgücüne Katılma Oranı (2013) (Yüzde)	50.8	50.7	50.7	52.0	50.5	49.9
İstihdam Oranı (2013) (Yüzde)	45.9	47.4	47.4	48.9	47.2	46.7
İşsizlik Oranı (2013) (Yüzde)	9.7	6.5	6.6	5.9	6.6	6.6
Tarımda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2013) (Yüzde)*	23.6	42.2				
Sanayide Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2013) (Yüzde)*	26.4	18.8				
Hizmetlerde Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2013) (Yüzde)*	50.0	39.0				
SAĞLIK GÖSTERGELERİ						
Hastane Sayısı (2012) (Adet)	1,483	66	7	16	29	14
Yüz Bin Kişiye Düşen Yatak Sayısı (2012) (Adet)	265	303	270	277	331	286
Toplam Hekim Sayısı (2012) (Kişi)	129,772	4,234	388	626	2,381	839

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
SANAYİ SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ						
GSKD İçinde Sanayinin Payı (Cari Fiyatlarla) (2011) (Yüzde)*	27.5	21.8				
Sanayi GSKD Türkiye Sanayi GSKD İçindeki Payı (%)*	100.0	2.1				
Kişi Başına Sanayi Gayri Safi Katma Değeri (2011) (TL)*	4,262	2,470				
İmalat Sanayi İşyeri Sayısının Türkiye İmalat Sanayisi İçindeki Payı (2011) (Yüzde)	100.0	3.3				
Marka, Patent, Faydalı Model ve Endüstriyel Tasarım Başvuruları (2013)	109,502	1,363	128	334	761	140
TARIM SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ						
Tarım Alanlarının Toplam Alan İçindeki Payı (2013) (Yüzde)	30	43	45	45	45	37
Kişi Başına Düşen Bitkisel Üretim Değeri (TL-2013)	1,206	2,005	2,908	1,845	1,732	2,237
Kişi Başına Düşen Hayvansal Ürünler Üretim Değeri (TL-2013)	528	386	407	559	283	436
Kişi Başına Düşen Canlı Hayvan Değeri (TL-2013)	752	1,022	1,257	1,256	769	1,220
GSKD İçinde Tarımın Payı (Cari Fiyatlarla) (2011) (Yüzde)*	9.0	18.5				
Kişi Başına Tarım Gayri Safi Katma Değeri (2011) (TL)*	1,352	2,114				
Traktör Başına Düşen Arazi (2013) (dekar)	196	121	118	205	89	94
Hektar Başına Düşen Kimyevi Gübre (2013) (kg)	244	218	221	155	341	180
BANKACILIK GÖSTERGELERİ						
Banka Sayısı	45	18	13	15	18	13
Banka Şube Sayısı (2013) (Adet)	11,021	306	40	65	137	64
Şube Başına Düşen Ortalama Nüfus (2013) (Kişi)	6,957	8,871	8,049	8,186	9,210	9,355
Şube Başına Düşen Ortalama Mevduat (2013) (Bin TL)	85,592	35,690	28,344	35,927	43,665	22,972
Şube Başına Düşen Ortalama Kredi (2013) (Bin TL)	91,622	60,252	55,332	56,716	69,156	48,944
Kişi Başına Düşen Banka Mevduatı (2013) (TL)	11,506	4,023	3,521	4,388	4,741	2,456
Kişi Başına Düşen Banka Kredisi (2013) (TL)	12,501	6,792	6,873	6,929	7,454	5,231
Kredi/Mevduat Oranı (2013) (Yüzde)	109	169	195	158	157	213

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
TURİZM SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ						
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri Sayısı (2013) (Adet)	4,038	64	18	9	27	10
Tesis Sayısının Türkiye İçindeki Payı (2013) (Yüzde)	-	1.6	0.4	0.2	0.7	0.3
Turizm İşletme Belgeli Tesislerin Yatak Kapasitesi (2013) (Adet)	1,051,161	7,370	1,258	1,201	4,148	763
Yatak Sayısının Türkiye İçindeki Payı (2013) (Yüzde)	-	0.7	0.1	0.1	0.4	0.1
Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Doluluk Oranı (2013) (Yüzde)	52.6	32.0	29.2	28.8	34.1	30.3
Belediye Belgeli Tesis Sayısı (2013)	9,196	183	38	40	77	28
Belediye Belgeli Tesislerin Yatak Kapasitesi (2013)	497,728	8,541	1,501	2,267	3,238	1,535
Belediye Belgeli Tesislerde Doluluk Oranı (2013) (Yüzde)	32.8	33.8	20.6	34.1	43.6	25.7
DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ						
Dış Ticaret Hacmi (2013) (Milyon USD)	403,464	1,763	114	303	1,293	53
Dış Ticaret Dengesi (2013) (Milyon USD)	-99,859	-293	33	79	-415	9
İhracat (2013) (Milyon USD)	151,803	735	74	191	439	31
Kişi Başına Düşen İhracat (2013) (USD)	1,980	271	229	359	348	52
İthalat (2013) (Milyon USD)	251,661	1,028	41	112	854	22
Kişi Başına Düşen İthalat (2013) (USD)	3,282	379	126	210	677	37
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (2013) (Yüzde)	60	71	181	171	51	143
İhracatçı Firma Sayısı	60,117	451	38	125	248	40
İthalatçı Firma Sayısı	67,089	479	51	110	270	48
DİĞER GÖSTERGELER						
Yatırım Teşvik Belgesi (2001-2014 Eylül) (Adet)	45,751	1,231	202	266	478	285
Teşvikli Belge Sayısının Türkiye İçindeki Payı(Yüzde)**	100.0	2.7	0.4	0.6	1.0	0.6
Yatırım Teşviklerinde Sabit Yatırım Tutarı (Bin TL)**	462,195	9,344	1,175	1,384	5,251	1,533
Sabit Yatırım Tutarının Türkiye İçindeki Payı (Yüzde)**	100.0	2.0	0.3	0.3	1.1	0.3
Yatırım Teşviklerinde Öngörülen İstihdam**	1,813,613	38,420	5,056	8,959	14,704	9,701
Teşvikli İstihdamının Türkiye İçindeki Payı (Yüzde)**	100.0	2.1	0.3	0.5	0.8	0.5
Kamu Yatırım Harcamaları (2013) (Bin TL)	52,881,620	747,599	155,451	135,317	320,009	136,822
Kamu Yatırım Harcamasının Türkiye İçindeki Payı (2013) (Yüzde)	-	1.41	0.29	0.26	0.61	0.26
Kişi Başına Düşen Kamu Yatırım Harcaması (2013) (TL)	689.7	275.4	482.8	254.3	253.6	228.5

** : (2001-2014 Eylül)

2. MEVCUT DURUM

2.1. Coğrafi Yapı

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (İBBS) göre TR83 Bölgesi Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinden oluşmaktadır. Bölge, Orta Karadeniz bölümü ile İç Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde, 40° 00' ile 41° 45' kuzey enlemleri ve 34° 00' ile 37° 40' doğu boylamları arasında yer almakta olup yaklaşık 37,524 km²'lik yüzölçümü (göller hariç) ile Türkiye yüzölçümünün yaklaşık olarak yüzde 4.9'unu kapsamaktadır. TR83 Bölgesi'nin yaklaşık yüzde 34.9'u orman ve fundalık, yüzde 10.8'i çayır ve mera ile örtülü olup, geri kalan yüzde 54.3'ü ise tarımsal ve diğer arazilerden oluşmaktadır. TR83 Bölgesi'nde Paleozoik, Mezozoik, Senozoik zamanlarına ait çökel, magmatik ve metamorfik kaya birimleri ile Kuvaterner'den günümüze değin oluşmuş eski ve yeni alüvyonlar bulunmaktadır.

Harita 1: Düzey 2 Bölgeleri

Kaynak: Google Harita

TR83 bölgesi konum olarak Yeşilirmak ve Kızılırmak havzalarının ortasında yer almaktadır. Tokat ilinin tamamı Yeşilirmak havzası sınırları içerisinde kalırken, Amasya, Samsun ve Çorum ili yüzölçümlerinin sırasıyla yüzde 90, yüzde 45 ve yüzde 30'luk bölümleri Yeşilirmak havzasında, geri kalan bölümleri ise Kızılırmak havzasında yer almaktadır. Yeşilirmak havzası toplam drenaj alanı 36,114 km², yıllık ortalama akış miktarı 5.8 km³ olup, bu miktar 186.05 km³ olan Türkiye toplam yıllık akış miktarının yüzde 3.1'lik kısmına karşı gelmektedir.

Kızılırmak havzası toplam drenaj alanı 78,180 km², yıllık ortalama akış miktarı 6.48 km³ olup, bu miktar Türkiye toplam yıllık akış miktarının yüzde 3.5'lik kısmına karşılık gelmektedir.

Harita 2: TR83 Bölgesi İlleri

Kaynak: Google Harita

TR83 Bölgesi, konumu gereği iklim koşulları açısından genel olarak Karadeniz ile İç Anadolu iklimi arasında bir geçiş özelliği taşımaktadır. Tokat ilinde yarı kurak karakterli geçit bölgesi iklimi, Çorum ilinde daha çok İç Anadolu Bölgesinin kara iklimi hâkim iken, Amasya'da Karadeniz ardı iklimi, Samsun'da ise deniz kenarında ılıman Karadeniz iklimi, iç kesimlerde biraz daha sert bir iklim hüküm sürmektedir.

Ortalama sıcaklıklar; Samsun'da 14.2 °C, Amasya'da 13.3 °C, Tokat'ta 12.4 °C ve Çorum'da ise 10.7 °C'dir. Yıllık ortalama yağış miktarı Samsun'da 670.8 mm/yıl, Amasya'da 451.1 mm/yıl, Tokat'ta 440.4 mm/yıl ve Çorum'da ise 376 mm/yıl'dır.

Samsun ili sınırları içerisindeki en önemli akarsular; Kızılırmak Nehri, Yeşilirmak Nehri, Terme Çayı, Abdal Irmağı, Mert Irmağı, Kürtün Irmağı, Engiz Deresi, Tersakan Çayı ve bunların yan kolları iken, **Çorum** il sınırları içerisindeki önemli akarsular; Kızılırmak, Delice Çayı, Devrez Çayı, Alaca Çayı (Çorum Çayı) ve Çekerek Çayı'dır. **Amasya** sınırları içerisindeki önemli akarsular; Yeşilirmak, Çekerek, Tersakan ve Deliçay olup **Tokat** il sınırları içerisindeki önemli akarsular ise; Yeşilirmak Nehri, Kelkit Çayı ve Çekerek Çayı'dır.

Harita 3:Samsun İl Haritası

Kaynak: www.google.com

Yeşilirmak ve Kızılırmak havzalarını içinde barındıran, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri arasında iklimsel geçiş özelliği taşıyan Bölge, bitki çeşitliliği açısından oldukça zengindir.

Samsun ilinde göl kıyıları, sazlıklar ve bataklıklar yoğun vejetasyonla kaplı iken, göllerde su sümbülleri cinsine ait türler, kıyılarda kamış, saz, sivri hasırotu, kuru kesimlerde ise ayrikotu, sinirotu, beşparmakotu ve sütleğen türleriyle, göl soğanı, engerekotu ve orkide yayılış göstermektedir. Diğer kesimlerde sütleğen ve sığırkuyruğu, yer yer defne, kocayemiş, mersin, süpürge otu, şimşir, orman gülü, çıkırgan ve erkek kızılırmak gibi bodur ağaç ve çalılarla kaplı alanlar mevcuttur. Galerik ormanının hâkim ağaç türü dişbudak olup diğer önemli ağaç türleri ise; meşe, söğüt, peruka çalısı ve yemişendir.

Harita 4: Çorum İl Haritası

Kaynak: www.google.com

Çorum ilinde, doğal bitki örtüsüne kurakçıl orman bitkileri hâkim olup, yanlış kullanımlar nedeniyle ormanların yerini çoğunlukla otsu bitkiler ve yer yer çalılıklar almıştır. Alçak kesimlerde meşelikler, yükseklerde ise karaçam, sarıçam ve köknar görülmektedir.

Tokat ili ise, gerek orman arazileri, gerekse mera, yaylak ve kışlaklar ve flora bakımından oldukça zengindir. Doğal olarak yetişen birçok yem bitkisinin yanında; kuşburnu, böğürtlen, yabancı armut, ıhlamur, kızılıç, alıç, menengiç, kekik, salşep, madımak, ballıbaba, yabancı nane, kapari, mahlep gibi birçok bitki türleri mevcuttur. İlde tıbbi aromatik bitkilerden adaçayı ve diğer bazı Salvia türleri yaygın olarak bulunmaktadır. Çeşitli kekik türlerinin de doğal olarak bulunduğu ilde, oğul otu, rezene, çörek otu, çemen gibi türler ve kaybolmaya yüz tutan, sağlık meyveleri olarak da bilinen üvez, muşmula, hünnap, kebere gibi meyveler de bulunmaktadır.

Harita 5: Amasya İl Haritası

Kaynak: www.google.com

Amasya'da ormanlar büyük ölçüde Akdağ bölgesinde yayılış göstermekte, yükseklerde sarıçam, karaçam ve kayın, düşük rakımlarda kızılçam, ardıç, meşe, gürgen ve titrek kavak yayılış göstermektedir. Bunun yanında yabancı ahlat ve erik gibi ağaççıklar, sürünücü ardıç gibi çalı formları da bulunmaktadır. Ayrıca gürgen, kayacık, üvez, kızılıç, akça ağaç, geyik diken, sandal ve fındık gibi ağaç ve ağaççıklar, böğürtlen, eğrelti, yabancı gül, katran ardıcı, laden, ısırgan otu ve orman gülü gibi alt florayı teşkil eden bitki örneklerine rastlanmaktadır. Endemik bitkiler açısından Amasya oldukça zengin tür (109) ve çeşitleri (246) içermektedir.

Bu türler arasında yöresel adlarıyla hazeran, kuduz otu, akça çiçeği, dolama otu, mürdümük, bac biber ağacı, kaside, geven, yalancı havacıva, tüylü keten sayılabilir.

Harita 6: Tokat İl Haritası

Kaynak: www.google.com

Topraklarının %40'ından fazlası ormanlık ve fundalık alanlardan oluşan Tokat'ta, başlıca ağaç türleri; meşe, kayın ve karaçamdır.

Zengin bir orman varlığına, zengin bir floraya sahip olan TR83 Bölgesi, iki büyük akarsu havzası, bu havzaların oluşturduğu çok sayıda sulamaya elverişli ovasıyla (Samsun'da Bafra ve Çarşamba, Amasya'da Suluova ve Taşova, Tokat'ta ise Kazova, Çamlıbel, Erbaa ve Zile), aynı zamanda tarımsal üretime uygun önemli miktarda verimli toprakları bünyesinde bulundurmaktadır.

TR83 Bölgesi'nin arazi büyüklüğü, Bölge içerisinde yüzölçümü olarak illerin payı ile idari yapılanması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1:TR83 Bölgesi Yüzölçümünün TR83 Bölgesi İlleri Bazında Dağılımı

	Alan (göl dahil) km ²	Alan (göl hariç) km ²	Belediye sayısı	İlçe sayısı	Köy sayısı
Türkiye	783,562.38	769,603.74	1,364	970	18,214
TR83 Bölgesi	37,936.71	37,523.57	78	50	1,721
Samsun	9,364.10	9,083.39	17	17	-
Tokat	10,072.62	9,957.60	37	12	608
Çorum	12,796.21	12,792.39	16	14	748
Amasya	5,703.78	5,690.19	8	7	365

Kaynak: TÜİK (05.06.2014)

Türkiye yüzölçümünden %4.9 oranında pay alan TR83 Bölgesinde, yüzölçümü olarak en büyük pay %33.7 ile Çorum iline aittir. Bölge yüzölçümünde Tokat %26.3 oranında, Samsun %23.9 oranında, Amasya ise %15 oranında pay almaktadır.

TR83 Bölgesinde yer alan illerin arazi dağılımlarına bakıldığında; **Samsun** il topraklarının %45.5'i tarım arazilerinden, %40.6'sı orman ve fundalık araziden, %12.1'i tarım dışı arazilerden ve %1.8'i ise çayır ve meralardan oluşurken, **Çorum** il topraklarının %48'ini tarım arazileri, %29'unu ormanlık ve fundalıklar, %11'ini çayır ve meralar, %12'sini ise diğer kısımlar oluşturmaktadır. **Amasya** il topraklarının %44.7'sini tarım arazileri, %35.8'ini ormanlık ve fundalık alanlar, %11.6'sını çayır ve meralar ve %7.9'unu da diğer alanlar oluşturmakta, **Tokat** il topraklarının ise yaklaşık %41'i orman alanlarından, %37'si tarım alanlarından, %12'si çayır –meralardan, %10'u ise diğer alanlardan (yerleşim yerleri, su yüzeyleri vs.) oluşmaktadır.

TR83 Bölgesi illerinden, **Samsun'un**; Alaçam, Asarcık, Atakum, Ayvacık, Bafra, Canik, Çarşamba, Havza, İlkadım, Kavak, Ladik, Ondokuzmayıs, Salıpazarı, Tekkeköy, Terme, Vezirköprü ve Yakakent olmak üzere 17 ilçesi, **Çorum'un**; Alaca, Bayat, Boğazkale, Dodurga, İskilip, Kargı, Laçın, Mecitözü, Oğuzlar, Ortaköy, Osmancık, Sungurlu ve Uğurludağ olmak üzere 13 ilçesi, **Amasya'nın**; Göynücek, Gümüşhacıköy, Hamamözü, Merzifon, Suluova ve Taşova olmak üzere 6 ilçesi ve **Tokat'ın**; Almus, Artova, Başçiftlik, Erbaa, Niksar, Pazar, Reşadiye, Sulusaray, Turhal, Yeşilyurt ve Zile olmak üzere 11 ilçesi bulunmaktadır.

TR83 Bölgesi, özellikle köy sayısı açısından, Türkiye genelindeki köy sayısından önemli bir pay almaktadır (%9.4). Bu durum, Bölgenin kırsal alan özelliğini ortaya koymaktadır.

TR83 Bölgesi, 15,000 yıllık yerleşim tarihiyle zengin bir kültürel birikime de sahip bulunmaktadır. Bu güne kadar ulaşılmış olan tarihi ve turistik değerleriyle de iktisadi açıdan küçümsenmeyecek bir potansiyel taşımaktadır.

Özet olarak;

- ✓ **15,000 yıllık tarihiyle zengin bir kültürel birikime sahip olan Bölge, coğrafi konumu, doğal yapısı, zengin orman varlığı, bitki çeşitliliği, ekolojik tarıma uygun arazi varlığı, uygun iklim koşulları, tarihi ve turistik değerleriyle iktisadi açıdan önemli bir konumdadır.**

2.2. Demografik Yapı

2.2.1. Nüfus

1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında 886,283 olan TR83 Bölgesi nüfusu, 1960 yılında 1,795,862'ye, 2000 yılında 2,999,460'a yükselmiştir. 2010 yılında 2,740,686 olarak sayılan Bölge nüfusu, 2013 yılında 2,714,575'e düşmüştür. TR83 Bölgesi, nüfus büyüklüğü bakımından 26 Düzey 2 bölgesi içerisinde 12. sırada bulunmaktadır. 1990 yılında toplam ülke nüfusundan %5.04 oranında pay alan Bölge, bu payını 2000 yılında %4.42'ye, 2010 yılında %3.71'e, 2013 yılında ise %3.54'e düşürmüştür.

Tablo 2: TR83 Bölgesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Bölge	Türkiye	Bölgenin Payı (%)	Bölge Artış Hızı (‰)	Türkiye Artış Hızı (‰)
1927	886,213	13,648,270	6.49		-
1935	1,00,566	16,158,018	6.56	22.24	21.10
1940	1,120,077	17,820,950	6.29	10.92	19.50
1945	1,208,83	18,790,174	6.43	15.26	10.59
1950	1,369,605	20,947,188	6.54	24.97	21.73
1955	1,566,474	24,05,764	6.51	26.86	27.75
1960	1,795,862	27,755,820	6.47	27.33	28.53
1965	2,022,594	31,391,421	6.44	23.78	24.62
1970	2,187,429	35,605,176	6.14	15.67	25.19
1975	2,375,933	40,348,719	5.89	16.53	25.01
1980	2,545,739	44,736,957	5.69	13.81	20.65
1985	2,745,274	50,664,458	5.42	15.09	24.88
1990	2,844,705	56,473,035	5.04	7.12	21.71
2000	2,999,460	67,804,927	4.42	5.30	18.29
2007	2,728,183	70,586,256	3.86	-	-
2008	2,719,954	71,517,100	3.80	-3.81	13.10
2009	2,739,487	72,561,361	3.77	7.14	14.50
2010	2,740,686	73,722,988	3.71	0.39	15.88
2011	2,717,685	74,724,269	3.63	-8.41	13.49
2012	2,717,970	75,627,384	3.59	0.10	12.01
2013	2,714,575	76,667,864	3.54	-1.27	13.66

Kaynak: TÜİK Verileri (06.06.2014)

Not: Nüfus artış hızları, verilen dönemler arasındaki tüm yıllar itibarıyla.

1960 yılına kadar Türkiye ortalamalarına yakın seyreden Bölge nüfus artış hızı, 1970-1985 yılları arasında iniş çıkışlar göstermiş, 1985 yılından itibaren de hızla düşerek Türkiye ortalamalarının çok altında gerçekleşmeye başlamıştır. 2008 yılından itibaren bazı yıllarda nüfus azalması da yaşanan Bölgede, 2013 yılındaki nüfus artış hızı $\% -1.27$ 'dir.

Tablo 3: TR83 Bölgesi İllerinin Bölge Nüfusu İçindeki Payları (%)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
1965	14.1	24.0	37.4	24.5
1970	14.0	23.7	37.5	24.7
1975	13.6	23.0	38.1	25.2
1980	13.4	22.5	39.6	24.5
1985	13.1	21.8	40.4	24.7
1990	12.6	21.4	40.7	25.3
2000	12.2	19.9	40.3	27.6
2007	12.0	20.2	45.0	22.8
2008	11.9	20.1	45.4	22.7
2009	11.8	19.7	45.6	22.8
2010	12.2	19.5	45.7	22.5
2011	11.9	19.7	46.1	22.4
2012	11.9	19.5	46.1	22.6
2013	11.9	19.6	46.5	22.1

Kaynak: TÜİK (06.06.2014)

Bölge nüfusu içerisinde en büyük pay Samsun iline aittir. 1965 yılında Bölge nüfusundan %37.4 oranında pay alan Samsun ilinin bu payı, 2010 yılında %45.7'ye, 2013 yılında ise %46.5'e yükselmiştir. Bölge nüfusu içindeki en düşük pay ise 2013 yılı itibarıyla %11.9 pay ile Amasya iline aittir.

Samsun ili, 81 il arasında, en fazla nüfusa sahip 16. il iken, nüfus büyüklüğü sıralamasında Tokat ili 33. sırada, Çorum ili 40. sırada ve Amasya ili 57. sırada il konumundadır. Bölge illerine ilçe nüfusları açısından baktığımızda; Merkez ilçeler dışında, en fazla nüfusa sahip ilçelerin Samsun ilinde İlkadım, Atakum, Bafra ve Çarşamba, Çorum ilinde Sungurlu, Osmancık, İskilip ve Alaca, Amasya ilinde Merzifon ve Suluova, Tokat ilinde ise Erbaa ve Turhal olduğu görülmektedir.

Tablo 4: TR83 Bölgesinde Nüfusun Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı (2013)

Bölge/İl Adı	Toplam Nüfus	İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu	Belde ve Köyler Nüfusu	İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu/ Toplam Nüfus (%)	Belde ve Köyler Nüfusu/Toplam Nüfus (%)
Türkiye	76,667,864	70,034,413	6,633,451	91.35	8.65
TR83 Bölgesi	2,714,575	2,205,125	509,450	81.23	18.77
Samsun	1,261,810	1,261,810	-	100.00	-
Tokat	598,708	358,155	240,553	59.82	40.18
Çorum	532,080	369,163	162,917	69.38	30.62
Amasya	321,977	215,997	105,980	67.08	32.92

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler

Türkiye nüfusunun 2007 yılı itibarıyla %70.48'i şehirlerde yaşarken, bu oran 2013 yılında %91.35'e yükselmiştir. TR83 Bölgesi'nde ise 2007 yılında % 59.32 olan şehirleşme oranı 2013 yılında %81.23 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılı itibarıyla, Bölge illeri arasında şehirleşme oranının en yüksek olduğu il Samsun'dur. 2007 yılında %59, 2012 yılında %67.14 oranında şehirleşme oranına sahip olan Samsun ilinde, 2013 yılında şehirleşme oranı %100 olarak görülmektedir. Bu durum, 2013 yılı ADNKS sonuçlarının değerlendirilmesi aşamasında idari bağıllık ve tüzel kişilik değişiklikleri yapılmasından kaynaklanmış, belde ve köyler nüfusu il ve ilçe merkezleri nüfusuna dahil edilerek tüm nüfus il ve ilçe merkezleri (şehir nüfusu) kategorisinde yer almıştır.

Tablo 5: Yıllar İtibarıyla Nüfus Yoğunluğu (Kilometrekare Başına Nüfus)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
2000	64	47	133	83	80	88
2007	58	43	135	62	73	92
2008	57	43	136	62	72	93
2009	57	42	138	63	73	94
2011	57	42	138	61	72	97
2013	57	42	139	60	72	100

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler

Göller hariç 37,524 km² yüzölçüme sahip olan TR83 Bölgesinde, 2000 yılında nüfus yoğunluğu 80 kişi/km² iken 2013 yılında bu rakam 72 kişi/km²'ye düşmüştür. Türkiye nüfus yoğunluğunun ise aynı yıllarda 88 kişi/km²'den 100 kişi/km²'ye çıktığı görülmektedir. Bölge illeri arasında 2013 yılı itibarıyla en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip il 139 kişi/km² ile Samsun ilidir. Nüfus yoğunluğunun ülke ortalamasından da yüksek olması, Samsun ilinin ekonomik potansiyeli ile ilgili önemli bir ipucu vermektedir. Söz konusu nüfus yoğunlukları ile TR83 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 16. sırada ve Samsun ili de 81 il arasında 15. sırada yer almaktadır. Nüfus yoğunluğu açısından 81 il arasında Tokat ili 42. sırada, Amasya ili 44. sırada ve Çorum ili 62. sırada yer almaktadır.

Tablo 6: TR83 Bölgesi Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2013)

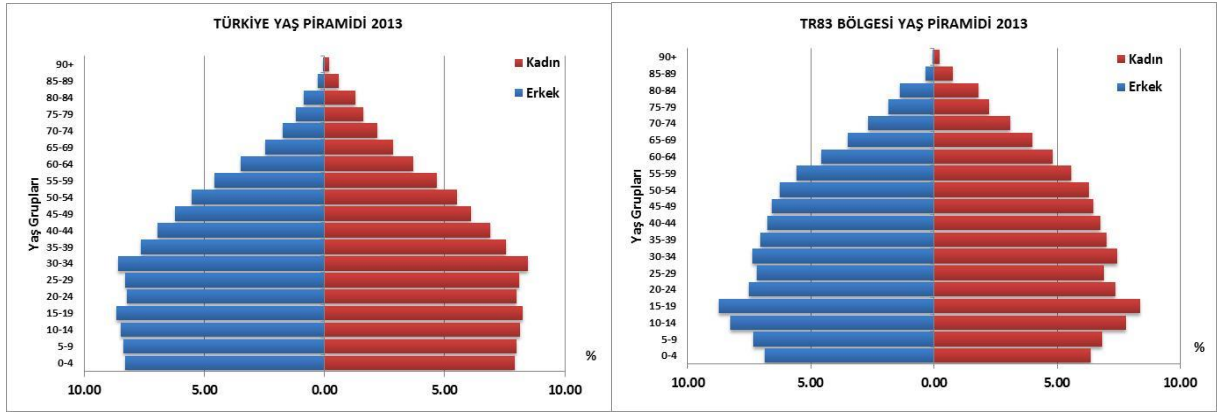
Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın	Pay (%)
0-4	179,836	92,596	87,240	6.6
5-9	191,909	98,460	93,449	7.1
10-14	217,659	111,087	106,572	8.0
15-19	231,955	117,535	114,420	8.5
20-24	202,051	101,105	100,946	7.4
25-29	191,500	96,904	94,596	7.1
30-34	200,904	99,241	101,663	7.4
35-39	190,659	94,850	95,809	7.0
40-44	183,627	90,935	92,692	6.8
45-49	177,213	88,663	88,550	6.5
50-54	170,041	84,031	86,010	6.3
55-59	151,473	74,953	76,520	5.6
60-64	127,399	61,582	65,817	4.7
65-69	101,822	47,210	54,612	3.8
70-74	78,180	35,776	42,404	2.9
75-79	55,746	24,905	30,841	2.1
80-84	43,379	18,549	24,830	1.6
85-89	15,358	4,827	10,531	0.6
90+	3,864	894	2,970	0.1
Toplam	2,714,575	1,344,103	1,370,472	100.0

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler

Türkiye’de toplam nüfus içinde 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfusun payı %67.73, 0-14 yaş grubunda bulunan genç nüfusun payı %24.59 ve 65 ve daha yukarı yaş grubunda bulunan yaşlı nüfusun payı ise %7.68’dir. TR83 Bölgesinde ise bu oranlar sırasıyla %67.30, 21.71 ve 10.99’dur. Ülke nüfusundan en büyük payı sırasıyla %8.54 ile 30-34 yaş grubu ve %8.45 ile 15-19 yaş grubu almaktadır. Bölge nüfusundan en büyük payı ise sırasıyla %8.54 ile 15-19 yaş grubu ve %8.02 ile 10-14 yaş grubu almaktadır. 2013 yılı verilerine göre, özellikle 65 yaş üzeri nüfusun oranına bakıldığında, TR83 Bölgesinin Türkiye geneline göre nispeten daha yaşlı bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir.

2013 yılı itibariyle Türkiye ve TR83 Bölgesi için nüfus piramitleri aşağıdaki grafiklerde verilmektedir.

Grafik 1: Türkiye ve TR83 Bölgesi Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2013)

Kaynak: TÜİK

Bölge illeri açısından yaş gruplarının payına baktığımızda; 0-14 yaş arası genç nüfusun oransal olarak en fazla olduğu ilin %22.24 ile Tokat ili olduğu, 15-64 yaş arası çalışma çağındaki nüfusun en fazla olduğu ilin %68.25 ile Samsun ili olduğu, 65 yaş üzeri yaşlı nüfusun en fazla olduğu ilin ise %12.79 ile Amasya olduğu görülmektedir.

Tablo 7: TR83 Bölgesinde Yaş Bağımlılık Oranları (%) (2013)

	0-14 Yaş Grubu Nüfus	15-64 Yaş Grubu Nüfus	65 Yaş ve Üzeri Nüfus	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+ yaş)	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 yaş)
Türkiye	18,849,814	51,926,356	5,891,694	47,65	11,35	36,30
TR83 Bölgesi	589,404	1,826,822	298,349	48,60	16,33	32,26
Samsun	278,151	861,172	122,487	46,52	14,22	32,30
Tokat	133,129	397,895	67,684	50,47	17,01	33,46
Çorum	112,628	352,439	67,013	50,97	19,01	31,96
Amasya	65,496	215,316	41,165	49,54	19,12	30,42

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler

2013 yılı itibarıyla Türkiye genelinde genç bağımlılık oranı %36.30, yaşlı bağımlılık oranı %11.35 ve toplam yaş bağımlılık oranı %47.65 iken, TR83 Bölgesi için genç bağımlılık oranı %32.26, yaşlı bağımlılık oranı %16.33 ve toplam yaş bağımlılık oranı %48.60 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi, bu oranlar itibarıyla 26 Düzey 2 Bölgesi arasında, genç bağımlılık oranında 10., yaşlı bağımlılık oranında 10. ve toplam yaş bağımlılık oranında ise 13. sırada yer almıştır.

Bölge illeri arasında toplam yaş bağımlılık oranı en yüksek olan il %50.97 ile Çorum ilidir. Toplam yaş bağımlılık oranı açısından 81 il arasında Çorum ili 27. sırada, Tokat ili 31. sırada, Amasya ili 36. sırada ve Samsun ili ise 47. sırada bulunmaktadır.

2013 yılı ADNKS sonuçlarına göre; nüfus büyüklüğü açısından en büyük ilçeler Samsun ilinde İlkadım ilçesi, Amasya, Tokat ve Çorum illerinde ise Merkez ilçelerdir.

Net göç ve net göç hızı verilerine bakıldığında; TR83 Bölgesinin yıllar itibarıyla göç veren bir Bölge olduğu ve dalgalanmalar olmakla birlikte net göç hızının artarak devam ettiği görülmektedir. 2009 döneminde % -4.71 olan net göç hızının 2010 yılında % -12.82 'ye yükseldiği, aralardaki yıllarda bir miktar düşmekle birlikte 2013 döneminde % -11.21 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 8: TR83 Bölgesi Göç Verileri

Yıllar	ADNKS Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2009	2,739,487	87,552	100,498	-12,946	-4.71
2010	2,740,686	78,099	113,464	-35,365	-12.82
2011	2,717,685	82,533	107,591	-25,058	-9.18
2012	2,717,970	83,132	98,752	-15,62	-5.73
2013	2,714,575	85,537	116,147	-30,61	-11.21

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (9 Haziran 2014)

TR83 Bölgesi 2013 yılı itibarıyla, Düzey 2 Bölgeleri arasında en çok göç veren 3. Bölge durumundadır. Bölge illeri olarak bakıldığında; 2008 yılında 81 il sıralamasında en çok göç veren iller arasında Çorum ili 13. sırada, Tokat ili 19. sırada, Amasya ili 22. sırada ve Samsun ili 35. sırada bulunurken, 2013 yılına gelindiğinde, en çok göç veren iller arasında Tokat ili 1. sırada, Çorum ili 17. sırada, Amasya ili 21. sırada ve Samsun ili de 32. sırada yer almıştır. Net göç oranları sıralamasına bakıldığında, diğer illerle karşılaştırıldığında özellikle Tokat ilinde ekonomik koşullar açısından bir kötüleşme yaşandığını, Çorum ilinde ise görece bir iyileşme yaşandığını söylemek mümkündür.

Tablo 9: TR83 Bölgesindeki İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı

İl	ADNKS 2013 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Amasya	321,977	12,379	14,658	-2,279	-7.05
Çorum	532,08	17,073	21,46	-4,387	-8.21
Samsun	1,261,810	38,644	42,504	-3,86	-3.05
Tokat	598,708	26,987	47,071	-20,084	-32.99
TR83	2,714,575	85,537	116,147	-30,61	-11.21

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (9 Haziran 2014)

Özet olarak;

- ✓ Bölgenin ülke nüfusundan aldığı pay yıllar itibarıyla düşmüştür (1927 yılında %6.49, 2000 yılında %4.42, 2013 yılında %3.54).
- ✓ Bölge Nüfusu içinde diğer tüm illerin payı düşerken, Samsun ilinin payı giderek artmaktadır (2013 yılında %46.5)
- ✓ Bölge nüfus artış hızı, özellikle 1985 yılından itibaren düşmekte, Türkiye ortalamalarının çok altında gerçekleşmektedir. Bölge genelinde nüfus yoğunluğu da düşmektedir. Bölge illerinden, nüfus yoğunluğunun arttığı tek il Samsun'dur (2013 yılında, 139 kişi/km² ile Türkiye ortalamasının üzerinde).
- ✓ TR83 Bölgesi, Türkiye geneline göre nispeten daha yaşlı bir nüfusa sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesi, net göç veren bir Bölgedir ve net göç hızı yıllar itibarıyla artmaktadır (Düzyey 2 Bölgeleri arasında 3. sırada). Bölge illeri arasında ise net göç hızı en yüksek olan il Tokat'tır. (2013 yılında 81 il sıralamasında 1. sıradadır).

2.2.2. Eğitim

Eğitim, gelişmenin, ilerlemenin ve özellikle de sürdürülebilir kalkınmanın en önemli unsurlarından birisidir. Eğitim faaliyetlerinin sayısal büyüklüğünün ve toplumdaki her bireyi kapsayabilmesinin öneminin yanında, faaliyetlerin kişisel, toplumsal ihtiyaçlara ve çağa uygunluğunun da aynı derece önemli olduğu unutulmamalıdır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; TR83 Bölgesinde 6 yaş ve üzeri nüfus grubunda, okuryazar nüfus oranı 2013 yılında %96.19'dur. Türkiye genelinde okuryazar nüfus oranı ise %96.04 seviyesindedir. Bölge bazında okuma yazma bilmeyenlerin oranı %3.81 iken, Türkiye genelinde bu oran %3.96'dır. TR83 Bölgesi, okur-yazarlık düzeyi açısından 26 Düzyey 2 Bölgesi arasında 13. sırada bulunmaktadır. Bölge illeri arasında okuma-yazma oranının en yüksek olduğu il %96.86 oranı ile Samsun'dur. 2013 yılında, okur-yazarlık oranı açısından, 81 il arasında Samsun ili 23. sırada, Tokat ili 27. sırada, Amasya 32. sırada, Çorum ise 55. sırada yer almıştır.

Tablo 10: 2013 Yılı İtibarıyla 6 Yaş ve Üzeri Nüfusun Okuma-Yazma Oranı (%)

	Türkiye	TR83	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
Okuma yazma bilmeyen oranı						
Toplam	3.96	3.81	3.14	3.36	5.86	3.90
Erkek	1.34	1.52	1.19	1.37	2.50	1.45
Kadın	6.59	6.05	5.03	5.31	9.14	6.31
Okuma yazma bilen oranı						
Toplam	96.04	96.19	96.86	96.64	94.14	96.10
Erkek	98.66	98.48	98.81	98.63	97.50	98.55
Kadın	93.41	93.95	94.97	94.69	90.86	93.69

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (10.06.2014)

Not: Yabancılar dahil değildir

Eğitim durumuna göre 15 yaş ve üzeri nüfusun dağılımı incelendiğinde; TR83 Bölgesinin eğitim göstergelerinin ilkokul ve ilköğretim kademeleri hariç diğer tüm eğitim kademelerinde Türkiye ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir. 2013 yılı itibarıyla yüksekokul veya fakülteden mezun olanların oranı Türkiye genelinde %11.7 iken TR83 Bölgesi'nde %9.9'dur. Bu oran ile TR83 Bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 16. sırada yer almıştır. Bölge illerindeki yüksekokul veya fakülteden mezun olanların oranlarına bakıldığında ise 81 il arasında Amasya'nın 27. sırada, Samsun'un 36. sırada, Tokat'ın 53. sırada ve Çorum'un ise 58. sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 11: 2013 Yılı İtibarıyla 15 Yaş Üzeri Nüfusun Okur Yazarlık ve Okul Bitirme Durumu (%)

	Türkiye	TR83	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
Okuma yazma bilmeyen	4.6	4.4	3.6	3.9	6.7	4.4
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	6.7	9.5	9.6	11.7	8.7	6.2
İlkokul mezunu	26.1	30.8	30.0	30.4	32.1	32.2
İlköğretim mezunu	20.8	20.9	20.8	21.1	21.9	19.1
Ortaokul veya dengi mezunu	4.9	4.3	4.3	4.4	4.0	4.8
Lise veya dengi mezunu	21.0	17.7	18.4	17.3	15.3	19.5
Yüksekokul veya fakülte mezunu	11.7	9.9	10.5	9.1	8.7	10.8
Yüksek lisans mezunu	0.9	0.6	0.6	0.6	0.4	0.5
Doktora mezunu	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (10.06.2014)

TR83 Bölgesinde 2013-2014 eğitim öğretim dönemi itibarıyla okul kademelerine göre okullaşma oranlarına bakıldığında, Özellikle Tokat ve Çorum'da hemen hemen tüm eğitim kademelerinde okullaşma oranlarının Türkiye ortalamalarının altında kaldığı, Samsun ilinde okullaşma oranlarının Türkiye ortalamalarına yakın seyrettiği, Amasya ilinde ise hemen

hemen tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarının Türkiye ortalamalarının üzerinde olduğu görülmektedir.

Okullaşma oranları cinsiyete göre ele alındığında, mesleki ve teknik ortaöğretim kademesinde erkek nüfusun okullaşma oranlarının daha yüksek olduğu, diğer eğitim kademelerinde ise kadın ve erkek nüfus oranında çok büyük farklılıklar olmadığı görülmektedir.

Tablo 12: Okul Gruplarına ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranları¹ (2013-2014 Yılı) (%)

		Türkiye	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
İlkokul	Toplam	99.6	99.9	92.9	98.3	98.7
	Erkek	99.5	99.8	92.6	98.1	98.4
	Kadın	99.6	99.9	93.1	98.6	98.9
Ortaokul	Toplam	94.5	96.3	88.0	93.6	97.0
	Erkek	94.6	96.5	88.3	93.1	97.1
	Kadın	94.5	96.1	87.8	94.1	96.8
Ortaöğretim (Lise)	Toplam	76.7	73.7	68.4	71.9	85.6
	Erkek	77.2	73.7	69.8	72.6	87.4
	Kadın	76.1	73.6	66.9	71.3	83.8
Genel Ortaöğretim ²	Toplam	36.7	36.2	27.4	33.9	36.2
	Erkek	34.7	32.7	25.0	30.7	32.7
	Kadın	38.8	39.7	30.0	37.2	39.9
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ³	Toplam	40.0	37.5	40.9	38.1	49.5
	Erkek	42.6	41.0	44.8	41.8	54.7
	Kadın	37.3	33.9	36.9	34.1	44.0

Kaynak: MEB, Eğitim İstatistikleri (10.06.2014)

TR83 Bölgesinde 2013-2014 eğitim öğretim dönemi itibarıyla 1,232 okul öncesi eğitim, 1,464 ilkokul, 740 ortaokul, 465 ortaöğretim, 158 genel ortaöğretim ve 307 adet de mesleki ve teknik ortaöğretim olmak üzere toplam 4,366 eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 780,616 öğrenci öğrenim görmekte ve 48,363 öğretmen görev yapmaktadır.

Öğretmen başına düşen öğrenci ve şube başına düşen öğrenci sayıları itibarıyla TR83 Bölgesi bütün eğitim kademelerinde Türkiye ortalamalarından daha iyi koşullara sahip bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda eğitim kademelerine göre Bölge illerindeki öğrenci ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Bölge ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 13: Eğitim Kademelerine Göre Okul Şube ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2013-2014)

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
1. İLKOKUL						
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	19	15	15	15	16	12
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	22	17	17	15	16	17
2. ORTAOKUL						
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	18	15	16	14	15	13
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	27	23	24	23	22	21
3. ORTAÖĞRETİM TOPLAMI (4+5)						
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	15	13	13	15	12	13
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	23	21	22	22	19	20
4. GENEL ORTAÖĞRETİM						
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	16	14	14	15	13	15
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	22	21	22	21	19	22
5. MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM						
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	14	12	11	14	12	12
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	24	22	20	23	20	18

Kaynak: T.C. MEB, Eğitim İstatistikleri (11.06.2014)

Not: Toplam öğretmen, kadrolu öğretmenleri kapsamaktadır.

Ekonomik faaliyetlerin hemen hemen tüm sektörlerinin ihtiyaç duyduğu ara eleman yetiştirilmesi için büyük önem taşıyan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının varlığı açısından TR83 Bölgesi çok iyi bir konumda görünmemektedir. Bölge genelinde mevcut ortaöğretim kurumlarının %7'si, öğrenci sayısının %11.8'i, şube sayısının %10.6'sı ve öğretmen sayısının da %14'ü mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına aittir.

Yükseköğretim alanında TR83 Bölgesi illerine bakıldığında; devlet üniversitesi olarak Amasya'da Amasya Üniversitesi, Çorum'da Hitit Üniversitesi, Tokat'ta Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Samsun'da Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) hizmet verirken, Samsun'da bir de vakıf üniversitesi olan bir özel üniversitenin yükseköğretim hizmeti verdiği görülmektedir.

2012-2013 öğretim yılı verilerine göre; TR83 Bölgesinde yükseköğretim kurumlarına devam eden ön lisans ve lisans seviyesindeki öğrenci sayısı 78,172'dir. Bu rakam, Türkiye toplam ön lisans ve lisans öğrenci sayısının sadece %1.7'sine karşılık gelmektedir. Bölge genelinde yükseköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %47.9'u Samsun'da, %13.4'ü ise Tokat'ta bulunmaktadır.

Tablo 14: Yükseköğretim Kurumlarında Ön Lisans ve Lisans Düzeyinde Öğrenci Sayıları

	Yeni Kayıtlı Öğrenci	Okuyan Öğrenci	Mezun Öğrenci
Türkiye	887,104	4,676,566	573,434
TR83 Bölgesi	22,736	78,172	13,906
Samsun	10,220	37,443	6,185
Tokat	6,675	21,706	4,560
Çorum	3,145	10,464	1,628
Amasya	2,696	8,559	1,533

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (11.06.2014)

Not1: Veri tabanında öğretim dönemi, ilgili dönemin ilk yılı olarak gösterilmiştir.

Örnek: 2000/2001 dönemi 2000 olarak gösterilmiştir.

Not2: Mezun olan öğrenciler bir önceki dönemin mezunlarıdır.

TR83 Bölgesindeki yükseköğretim kurumlarında toplam 3,456 öğretim elemanı görev yapmakta olup, bu rakam Türkiye genelindeki görev yapan öğretim elemanlarının %2.6'sına karşılık gelmektedir. Bölge genelindeki yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının %52.9'u Samsun'da, %28.9'u ise Tokat'ta bulunmaktadır.

Tablo 15: Yükseköğretim Kurumlarında Görevli Öğretim Elemanı Sayısı (2012 Yılı)

	Toplam Öğretim Elemanı	Profesör	Doçent	Yardımcı Doçent	Diğer Öğretim Elemanı
Türkiye	130,653	17,807	10,962	27,385	74,499
TR83 Bölgesi	3,456	322	233	829	2,072
Samsun	1,828	235	146	420	1,027
Tokat	999	61	61	271	606
Çorum	385	22	25	85	253
Amasya	244	4	1	53	186

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (11.06.2014)

Not1: Veri tabanında öğretim dönemi, ilgili dönemin ilk yılı olarak gösterilmiştir. Örnek: 2000/2001 dönemi 2000 olarak gösterilmiştir.

1975 yılında **Samsun'da** kurulan Ondokuz Mayıs Üniversitesi, bölgenin en büyük üniversitesi konumundadır. 2013-2014 Öğretim yılı itibarıyla, Üniversitenin 46,000 öğrencisi, 2,200 dolayında akademik personeli ve 4,000 dolayında çalışanı bulunmaktadır. Merkez Atakum ilçesindeki Kurupelit Yerleşkesi, 8 bin 800 dönüm arazi üzerine kurulmuştur. Üniversitenin ayrıca Merkez İlkadım ilçesinde Güzel Sanatlar Yerleşkesi, Çarşamba ilçesinde Mustafa Kemal Güneşdoğdu Yerleşkesi ve 19 Mayıs ilçesinde Ballica Yerleşkesi, diğer ilçelerde ise 10 adet yerleşkesi bulunmaktadır. Ondokuz Mayıs Üniversitesinde, 16 fakülte, 3 yüksekokul, 11 meslek yüksekokulu, 5 enstitü, 1 konservatuar ve 21 uygulama araştırma merkezi bulunmaktadır.

2010 yılında **Samsun**'da kurulan Canik Başarı Üniversitesi ise, ilk öğrencilerini 2012-2013 yılında almıştır. Üniversitede, Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi olmak üzere 4 fakülte ve Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü olmak üzere iki Enstitü faaliyet göstermektedir. Üniversitenin 63 öğretim elemanı ve 828 öğrencisi bulunmaktadır.

Çorum'da, 2006 yılında kurulan Hitit Üniversitesi; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, Tıp Fakültesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi) olmak üzere 7 fakülte, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimler Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü olmak üzere 3 enstitü, Sağlık Yüksekokulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu olmak üzere 2 yüksekokul, Çorum Meslek Yüksekokulu, İskilip Meslek Yüksekokulu, Sungurlu Meslek Yüksekokulu, Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksekokulu, Alaca Meslek Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulu olmak üzere 6 meslek yüksekokulu ile faaliyet göstermektedir. Üniversitede 2013-2014 Öğretim yılı itibarıyla, yaklaşık 700 akademik ve idari personel, 11,500'e yakın öğrenci bulunmaktadır. Üniversite bünyesinde ayrıca 10 Araştırma ve Uygulama Merkezi (Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi, Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Hitit Uygarlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi, Bilim Teknik Uygulama ve Araştırma Merkezi, Karadeniz Arkeolojisini Araştırma Uygulama ve Araştırma Merkezi, Su Ürünleri ve Su Sporları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Alternatif Enerji Sistemleri ve Biyomedikal Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Gıda Güvenliği, Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi) bulunmaktadır.

Güçlenen Hitit Üniversitesi ve Üniversite-Sanayi işbirliğinin giderek gelişmekte olması, Çorum'u yatırımlar için bir cazibe merkezi haline getirmektedir. İldeki eğitimin, işverenin ihtiyacı doğrultusunda yapılıyor olması istihdam oranlarını artırarak Türkiye'de işsizlik %9.1 iken Çorum'da bu rakamı %5.3 oranlarına indirmiştir.

OSB'nin içerisinde sanayi ile içli dışlı olacak ve işverenlerin istediği özellikte kalifiye eleman yetiştirilmesine yönelik Özel Çorum OSB Meslek Lisesi kuruluş çalışmaları devam etmektedir. 24 derslikli meslek lisesinin kuruluşuna ilişkin TOBB ile protokol imzalanmıştır.

Toplam proje tutarı 11,738,000 TL olan Merkezi Araştırma Laboratuvar Projesi tamamlandığında öğrencilerin uygulamalı bir eğitim seviyesi artırılacağı gibi laboratuvar aynı zamanda Çorum sanayisinin kullanımına da açılacaktır.

Amasya Üniversitesi 2006 yılında kurulmuştur. 2013-2014 Akademik yılı itibariyle üniversite, 7 Fakülte (Tıp, Eğitim, İlahiyat, Mimarlık, Teknoloji, Fen-Edebiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi), 8 Meslek Yüksekokulu (Taşova, Suluova, Tasarım, Merzifon, Teknik Bilimler, Sosyal Bilimler, Gümüşhacıköy Hasan Duman ve Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri) ve 2 Enstitü (Fen Bilimleri Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü), 3 Uygulama ve Araştırma Merkezi (Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sürekli Eğitim Merkezi ve Merkezi Araştırma Uygulama Laboratuvarı ve Araştırma Merkezi) ile eğitim-öğretim hizmetlerini sürdürmektedir. Üniversitede 418 akademik, 280 idari personel görev yapmakta olup, 1.Öğretimde 6,936, 2. öğretimde 2,366, uzaktan eğitimde 536 olmak üzere toplam 9,838 öğrenci bulunmaktadır.

Amasya Üniversitesi, KOSGEB, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Amasya Ticaret ve Sanayi Odası, Amasya Milli Eğitim Müdürlüğü ve Amasya Organize Sanayi Bölgesi ile Üniversite-Sanayi İşbirliği Protokolü imzalamıştır. Bu kapsamda, üniversitede bir ofis açılmış olup, ofis işletmelere tahsis edilmiştir. Protokol kapsamında zaman zaman toplantılar düzenlenmekte, işletmelerin sorunları tartışılıp çözüm önerileri ortaya konmaktadır.

Tokat'ta, 1992 yılında kurulan Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Tokat İl merkezine 9 km. uzaklıkta Taşlıçiftlik Mevkiinde 2,000 dekar arazi üzerinde faaliyet göstermektedir. Üniversitede, Ziraat Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Tıp Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Dış Hekimliği Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi olmak üzere 9 fakülte ve lisansüstü eğitim için Fen Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü olmak üzere 4 enstitü bulunmaktadır. Ayrıca, Tokat Merkezde ve farklı ilçelerde, 5'i sağlık hizmetleri, 1'i de Otelcilik hizmetleri alanında olmak üzere, il genelinde 22 Yüksekokul ve Meslek Yüksekokulu ve 1 Devlet Konservatuvarı da faaliyet göstermektedir. Üniversitenin Tıp Fakültesi bünyesinde, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesi hizmete açılmıştır. 2014-2015 eğitim ve öğretim dönemi itibariyle öğrenci sayısı 27,720'dir. Akademik personel sayısı 1,130, idari personel sayısı ise 1,015'tir. Gazi Osman Paşa Üniversitesi, 2012 Yılı Üniversitelerin Akademik Performansa göre

sıralamasında 29. sırada yer alırken; TÜBİTAK'ın hazırladığı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi-2013 sıralamasında ilk 50 üniversite arasında yer almıştır.

Görüldüğü gibi, TR83 Bölgesindeki her ilde bir Devlet üniversitesi ve ek olarak Samsun'da bir de özel üniversite bulunmaktadır. Söz konusu üniversiteler, illerin gerek sosyal yaşamında, gerekse iktisadi yaşamlarında çok önemli roller oynamaktadırlar. Farklı iller ve bölgelerden gelen öğrenciler, farklı kültür ve anlayışlarla Bölgeyi zenginleştirirken, aynı zamanda söz konusu illere ekonomik olarak bir zenginlik aktarmaktadırlar.

Ayrıca, Bölgedeki üniversiteler sanayi sektörü ile oldukça sıkı ilişkiler kurmuşlardır. Dolayısıyla, üniversiteler gerek bilgi alışverişi yoluyla sanayi sektörünün gelişimine katkı sağlamakta, gerekse sektöre ihtiyaç duyulan alanlarda çalışacak eleman sağlanmasında etkili olmaktadır.

Özet olarak;

- ✓ **Okuryazarlık oranı açısından Türkiye ortalamasına yakın bir düzey izleyen TR83 Bölgesi (%96.19), okuryazarlık oranı açısından 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 13. sırada bulunmaktadır. Çorum dışında, Bölgedeki tüm illerde okuryazar oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir.**
- ✓ **Okuryazar nüfusun eğitim durumu incelendiğinde; Bölgenin, ilköğretim ve ilköğretim aşaması dışında, diğer eğitim kademelerinde mezun olan nüfusun oranları açısından Türkiye ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir. Özellikle ortaöğretim ve yükseköğretim mezun sayısı açısından Amasya ili ön plana çıkmaktadır.**
- ✓ **Bölgede, okullaşma oranları açısından ilköğretim hariç, Amasya ili ön plana çıkmakta olup, ilde özellikle ortaöğretim kademesinde okullaşma oranları Türkiye ortalamalarının çok üzerindedir.**
- ✓ **Bölgedeki mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının, toplam eğitim kurumları içindeki payı %7, öğrenci sayısı içindeki payı da %12 gibi oldukça küçük oranlardadır.**
- ✓ **Bölge, yükseköğretim kurumlarının sayısı, öğrenci ve öğretim elemanları sayısı açısından Türkiye genelinden oldukça küçük paylar almaktadır.**
- ✓ **Bölgedeki üniversiteler; gerek bilimsel ve kültürel anlamda, gerekse de ekonomik olarak Bölge illerinin zenginleşmesine, gelişmesine katkı sunmaktadırlar.**

2.2.3. İstihdam

TÜİK tarafından istihdama ilişkin veriler, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus (15+ yaş) üzerinden yayınlanmakta olup kurumsal olmayan nüfus; okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane, hapisane, kışla ya da orduvinde ikamet edenler dışında kalan nüfus olarak tanımlanmıştır. İşgücü ise istihdam edilenler ve işsizlerin oluşturduğu nüfusu kapsamaktadır. Buna göre Türkiye, TR83 Bölgesi ve bölge illeri için işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranına ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmektedir.

Tablo 16: Kurumsal Olmayan Nüfusun İşsizlik ve İstihdam Oranları (2013)

	Nüfus (15+, Bin)	İşgücü (Bin)	İstihdam (Bin)	İşgücüne Katılma Oranı(%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
Türkiye	55,608	28,271	25,524	50.8	9.7	45.9
TR8 Batı Karadeniz B.	3,391	1,736	1,619	51.2	6.7	47.7
TR83 Bölgesi	1,983	1,006	941	50.7	6.5	47.4

Kaynak: TÜİK

2013 verilerine göre TR83 Bölgesi'nde 15 yaşın üzerindeki kurumsal olmayan nüfus yaklaşık 2 milyon iken, işgücüne katılan 1 milyon kişiden 941 bini istihdam edilmektedir. Böylece Bölge'de işgücüne katılma oranı %50.7, istihdam oranı %47.4 ve işsizlik oranı da %6.5 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi hem işsizlik oranında hem de istihdam oranında Türkiye'den daha iyi performans sergilemektedir.

Tablo 17: TR83 Bölgesi ve İllerinin İşsizlik ve İstihdam Oranları (2013)

	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
Türkiye	50.8	9.7	45.9
TR8 Batı Karadeniz Bölgesi	51.2	6.7	47.7
TR83 Bölgesi	50.7	6.5	47.4
Amasya	50.7	6.6	47.4
Çorum	52.0	5.9	48.9
Samsun	50.5	6.6	47.2
Tokat	49.9	6.6	46.7

*: İller bazında kurumsal olmayan nüfus, işgücü ve istihdam miktarları yayınlanmamaktadır.

Kaynak: TÜİK

2013 yılı itibarıyla, Türkiye genelinde 15 yaş ve üzeri kurumsal olmayan nüfus grubu üzerinden hesaplanan işgücüne katılma oranı %50.8, işsizlik oranı %9.7 ve istihdam oranı %45.9 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi'nde ve illerinin tümünde işsizlik oranı Türkiye ortalamasının oldukça altında seyrederken, işgücüne katılma oranında ise sadece Çorum Türkiye'nin üzerinde bir değere sahip bulunmaktadır. İstihdam oranına bakıldığında da hem

TR83 Bölge'sinin hem de Bölge illerinin tamamının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu dikkati çekmektedir.

2013 yılı itibariyle işsizlik ve istihdam göstergelerinin iller arası sıralamasında Çorum %5.9 işsizlik oranıyla en düşük işsizlik oranı bakımından 81 il içerisinde 8'nci sırada yer alırken, Amasya 22'nci, Tokat 27'nci ve Samsun 26'ncı sırada yer almaktadır. İşsizlik oranındaki bu başarılı görünüme karşın, Bölge illeri işgücüne katılım oranında ve istihdam oranında orta sıralarda yer almaktadırlar. Ancak Bölge illerinin 2013 yılında işgücüne katılma oranı ve istihdam oranı sıralamasında önemli ilerlemeler kaydettiği dikkat çekmektedir. Bölge illeri için işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranında 81 il içindeki sıralamaları 2012 ve 2013 yılı için aşağıdaki tabloda verilmiştir.

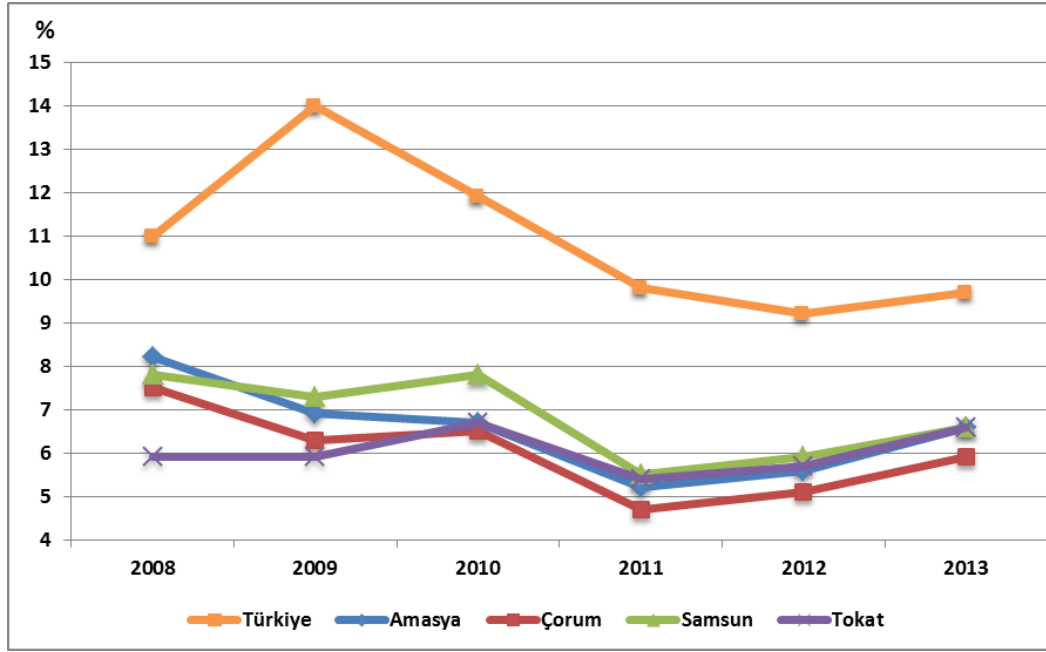
Tablo 18: İşsizlik ve İstihdam Göstergelerinde İl Sıralamaları

	İşgücüne Katılma Oranı		İşsizlik Oranı		İstihdam Oranı	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Amasya	54	42	14	22	51	39
Çorum	47	33	9	8	35	30
Samsun	53	46	22	26	50	41
Tokat	63	51	17	27	59	47

Kaynak: TÜİK

2008-2009 yıllarında etkileri en derin şekilde hissedilen küresel ekonomik krizin işgücü piyasaları üzerindeki etkilerinin incelenmesi Bölge işgücü piyasasının krize karşı duyarlılığın ölçülmesi açısından önemlidir. 2008-2013 dönemi işsizlik ve istihdam göstergelerine bakıldığında; Türkiye'de işsizlik oranının küresel ekonomik krizin etkilerinin derinleştiği 2009 yılında %11'den %14'e yükselerek en yüksek seviyesine çıktığı dikkati çekerken, krizin etkilerinin azalmaya başladığı 2010 yılından itibaren ekonomide sağlanan toparlanma ve büyümeyle birlikte düşüş eğilimine girdiği görülmektedir. TR83 Bölgesi illeri işsizlik oranları ise küresel ekonomik krizden 2009 yılında etkilenmemiş ve bu yıl işsizlik oranını düşürmeye devam etmiştir. Ancak 2010 yılında gecikmeli de olsa krizin etkisi görülmüş ve bölge illerinin işsizlik oranları bir miktar artış kaydetmesine rağmen bu yıldan sonra tekrar düşme göstermiştir. Aşağıda yer alan grafik incelendiğinde TR83 Bölgesi'nde işsizlik oranının küresel ekonomik krizden etkilenmediği söylenebilir. Türkiye'de işsizliğin hızla yükselmesine karşın Bölge'de işsizlik oranları oldukça düşük olan seviyelerini korumuştur. Hem kriz öncesinde hem de kriz sonrasında her dört il de Türkiye'den çok daha düşük işsizlik oranlarıyla dikkat çekmektedirler.

Grafik 2: 2008-2013 Dönemi İşsizlik Oranının Gelişimi (%)

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi istihdamının sektörel dağılımı aşağıda verilmektedir. Buna göre Türkiye istihdamının %23.6'sı tarım, %26.4'ü sanayi ve %50'si ise hizmetler sektöründe istihdam edilmekte iken, TR83 Bölgesi'nde tarımın payı %42.2, sanayinin payı %18.8 ve hizmetler sektörünün payı da %39 olarak gerçekleşmiştir.

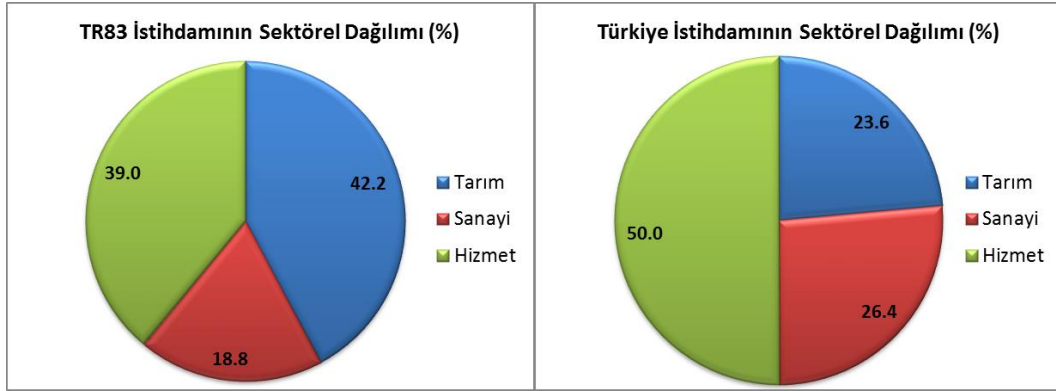
Tablo 19: İstihdamın Sektörel Dağılımı (Bin, %) (2013)

	Toplam (Bin)	Tarım (Bin)	Sanayi (Bin)	Hizmetler	Tarım Pay (%)	Sanayi Pay (%)	Hizmetler Pay (%)
Türkiye	25,524	6,015	6,737	12,771	23.6	26.4	50.0
TR8 Batı Karadeniz B.	1,619	658	327	635	40.6	20.2	39.2
TR83 Bölgesi	941	397	177	367	42.2	18.8	39.0
TR83/TR8 (%)	58.1	60.3	54.1	57.8			
TR83/TR (%)	3.7	6.6	2.6	2.9			

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi istihdamında, Türkiye ve TR8 Batı Karadeniz düzey 1 bölgesine kıyasla, tarımın payı yüksek iken, sanayinin payı daha düşüktür. Ancak geçmişe kıyasla tarımın payının düşüş göstermektedir. Nitekim 2009-2013 döneminde tarımın istihdamdan aldığı pay %51.6 düzeyinden %42.2'ye gerilemiş iken, sanayinin payı da %12.9'dan %18.8'e yükselmiştir. 2009-2013 döneminde tarımın istihdamdan aldığı pay 9.5 puan gerilerken, sanayinin payı 6 puan artmış, hizmetler sektörünün payı da 3.5 puan artış kaydetmiştir. 2009'dan itibaren TR83 Bölgesi istihdamında sanayi ve hizmetler sektörleri lehine bir gelişim olduğu gözlenmektedir.

Grafik 3: Türkiye ve TR83 Bölgesi İstihdamının Sektörel Dağılımı (%)

İşyeri sayısı ve istihdamın sektörlere göre dağılımını gösteren Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) sigortalı işçi (4-1/a) verilerine göre; 2012 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi'nde sigortalı işçi çalıştıran yaklaşık 41 bin işyeri mevcut olup, bu işyerlerinde yaklaşık 271 bin sigortalı işçi çalışmaktadır. TR83 Bölgesi'ndeki sigortalı işçi çalıştıran işyeri sayısının Türkiye toplam sigortalı işçi çalıştıran işyeri sayısı içindeki payı %3.5 iken bu işyerlerinde çalışan toplam sigortalı işçi sayısı Türkiye'deki toplam sigortalı işçi sayısının %3.4'ünü oluşturmaktadır. TR83 Bölgesi içinde ise hem işyeri sayısının hem de sigortalı işçi sayısının %51'ini oluşturan Samsun ili, öne çıkmaktadır. Samsun'un ardından sırasıyla Çorum, Tokat ve Amasya gelmektedir.

TR83 Bölgesi ve illerinin sigortalı işçi istihdamın sektörel bazda dağılımına ilişkin göstergeler aşağıda verilmektedir.

Tablo 20: TR83 Bölgesi Sigortalı İşçi İstihdamının Sektörel Dağılımı (Kişi) (2012)

Sektörler	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye	TR83/TR
İşyeri Sayısı							
Tarım	119	185	166	123	593	16,722	3.5
Sanayi	821	1,546	3,438	1,378	7,183	312,106	2.3
Hizmetler	4,204	6,123	17,406	5,472	33,205	1,209,178	2.7
Toplam	5,144	7,854	21,010	6,973	40,981	1,538,006	2.7
İstihdam							
Tarım	1,169	901	1,350	1,217	4,637	135,883	3.4
Sanayi	9,688	17,772	27,602	13,122	68,184	3,647,385	1.9
Hizmetler	24,626	32,876	108,257	32,555	198,314	8,156,352	2.4
Toplam	35,483	51,549	137,209	46,894	271,135	11,939,620	2.3

Kaynak: SGK

2012 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi'nde sigortalı işçi çalıştıran işyerlerinin %1.4'ü tarım, %17.5'i sanayi ve %81'i de hizmetler sektöründe iken, sigortalı işçilerin %1.7'si tarım, %25.1'i sanayi ve %73.1'i de hizmetler sektöründe yer almaktadır. Türkiye'de de benzer bir dağılım olmakla beraber, hem işyeri sayısında hem de işçi sayısında tarımın ve hizmetler sektörünün payları daha düşük iken, sanayinin payı nispeten daha yüksektir. Kısacası TR83 Bölgesi nispi olarak

tarım ve hizmetler sektörlerinde daha fazla yoğunlaşmıştır. SGK'ya kayıtlı işyeri sayısı ve istihdamının dağılımı Bölge ve Türkiye verileri ile karşılaştırıldığında, Amasya'da tarım ve hizmetler sektörleri, Çorum ve Tokat'ta da tarım ve sanayi sektörleri; Samsun'da ise hizmetler sektörü Bölge ortalamasının üzerinde pay almaktadırlar.

Tablo 21: TR83 Bölgesi Sigortalı İşçi İstihdamının Sektörel Dağılımı (Pay, %) (2012)

Sektörler	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
İşyeri Sayısı						
Tarım	2.3	2.4	0.8	1.8	1.4	1.1
Sanayi	16.0	19.7	16.4	19.8	17.5	20.3
Hizmetler	81.7	78.0	82.8	78.5	81.0	78.6
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
İstihdam						
Tarım	2.3	1.7	1.0	2.6	1.7	1.1
Sanayi	27.3	34.5	20.1	28.0	25.1	30.5
Hizmetler	69.4	63.8	78.9	69.4	73.1	68.3
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: SGK

Türkiye İş Kurumu'na yapılan başvurular ve işe yerleştirmelere bakıldığında, 2013 yılında TR83 Bölge'sinde 84,025 kişinin kuruma başvurduğu ve 23,196 kişinin işe yerleştirildiği görülmektedir. Bölge illeri içinde en fazla işe yerleştirme ise sırasıyla Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illerinde yapılmıştır. Türkiye İş Kurumu'na yapılan başvuru ve işe yerleştirmeler dikkate alındığında, iş yaratma kapasitesinin Türkiye genelinde %28.5, TR83 Bölge'sinde ise %27.6, düzeyinde olduğu görülmektedir. Bölge illeri içerisinde iş yaratma kapasitesi ise sırasıyla Tokat (%37.6), Çorum (%30.6), Amasya (%25.9) ve Samsun (%22) olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 22: Türkiye İş Kurumu'na Yapılan Başvurular ve İşe Yerleştirilenler (2013)

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
Yıl İçinde Yapılan Başvuru	2,359,304	84,025	11,159	16,537	38,171	18,158
- Erkek	1,496,699	51,717	6,944	11,097	21,600	12,016
- Kadın	862,605	32,308	4,215	5,440	16,511	6,142
Yıl İçinde Alınan Açık İş	1,481,196	45,696	7,812	7,961	19,721	10,202
İşverene Yapılan Takdim	5,082,131	97,756	7,484	27,557	48,882	13,833
- Erkek	3,433,023	59,765	4,875	18,291	27,619	8,980
- Kadın	1,649,108	37,991	2,609	9,266	21,263	4,853
Yıl İçinde İşe Yerleştirme	671,578	23,196	2,892	5,059	8,413	6,832
- Erkek	466,155	15,400	1,905	3,992	4,819	4,684
- Kadın	205,423	7,796	987	1,067	3,594	2,148
Kayıtlı İşgücü	4,540,488	161,615	21,173	31,907	75,717	32,818
- Erkek	2,816,471	95,368	12,857	19,230	40,981	22,300
- Kadın	1,724,017	66,247	8,316	12,677	34,736	10,518
Kayıtlı İşsizler	2,610,969	88,352	11,325	17,243	42,019	17,765
- Erkek	1,561,203	50,072	6,539	10,208	21,706	11,619
- Kadın	1,049,766	38,280	4,786	7,035	20,313	6,146

Kaynak: Türkiye İş Kurumu

2012 yılı yeni iş girişimlerinin sektörel dağılımı incelendiğinde gerek TR83 Bölgesi ve illerinde gerekse Türkiye’de hizmetler sektörü alt kalemlerinden olan “toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı” sektöründeki girişimlerin ilk sırayı aldığı görülmektedir. Bu sektöre yapılan iş girişimleri Türkiye genelinde %35.8 paya sahipken TR83 Bölgesi’nde %38.7, Bölge illerinde ise %38-40 arasında bir paya sahiptir. İmalat sektöründeki yeni iş girişimleri Türkiye ve TR83 Bölgesi’nde “ulaştırma ve depolama” sektörü iş girişimlerinden sonra üçüncü sırada yer alırken “konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri” dördüncü sırada yer almıştır.

Tablo 23: İş Girişimlerinin Sektörel Dağılımı (2012)

Sektörler	Türkiye	TR83 Bölgesi	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
Madencilik ve taşocakçılığı	6,768	151	24	42	44	41
İmalat	419,150	11,547	1,239	2,625	5,376	2,307
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	3,158	26	8	5	8	5
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	2,450	61	5	11	29	16
İnşaat	241,434	6,608	577	1,527	3,413	1,091
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	1,242,788	41,747	5,167	8,163	19,706	8,711
Ulaştırma ve depolama	576,876	20,475	2,879	3,727	9,778	4,091
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	301,948	9,326	1,162	1,559	4,572	2,033
Bilgi ve iletişim	36,386	635	68	162	267	138
Finans ve sigorta faaliyetleri	30,233	723	90	131	350	152
Gayrimenkul faaliyetleri	48,587	760	61	166	429	104
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	184,572	4,262	542	924	2,035	761
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	43,904	701	60	147	371	123
Eğitim	19,905	539	67	113	278	81
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	40,731	941	117	155	498	171
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	36,280	851	107	117	436	191
Diğer hizmet faaliyetleri	239,822	8,443	1,089	1,613	4,136	1,605
Toplam	3,474,992	107,796	13,262	21,187	51,726	21,621

Kaynak: TÜİK

İstihdam konusunda Türkiye’nin en önemli sorunlarından biri de hiç şüphesiz kayıt dışı istihdamdır. Son yıllarda Türkiye’de kayıt dışı istihdamın azaltılmasında önemli aşamalar kaydedilmiştir. 2000’den 2004 yılına kadar olan beş yıllık dönemde %50’ler seviyesinde bulunan (beş yılın ortalaması %51.5) kayıt dışı istihdam oranı sürekli azalarak 2013 yılında %36.7 seviyesine gerilemiştir. Ancak bu görece iyileşmeye karşın, kayıt dışı istihdam oranı hâlâ yüksek bir seviyede bulunmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Türkiye’de Düzey 2 bölgeleri içinde kayıt dışı istihdamın en düşük olduğu bölgeler sırasıyla TR51 Ankara (%16.1), TR10 İstanbul (%16.5) ve TR41 Bursa, Eskişehir, Bilecik (%24.5) alt bölgeleridir. TR83 Bölgesi ise

%47.8 kayıt dışı istihdam oranıyla 26 düzey 2 bölgesi içinde 16'ncı sırada yer almaktadır. Toplam kayıt dışı istihdamın %36.7 olduğu Türkiye'de, tarım sektöründe kayıt dışı oranı %83.3 olarak gerçekleşirken, sanayi sektöründe %25.2 ve hizmetler sektöründe ise %20.9 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi'nde ise tarım sektöründe kayıt dışılık oranı %80.4 iken, sanayi sektöründe %24.9 ve hizmetler sektöründe %23.4 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi kayıt dışı istihdam bakımından tarım ve sanayi sektörlerinde Türkiye ortalamasının altında oranlara sahipken, hizmetler sektöründe daha fazla kayıt dışı istihdam oranına sahiptir. Türkiye ve TR83 Bölgesi için ayrıntılı kayıt dışı istihdam göstergeleri aşağıda verilmektedir.

Tablo 24: TR83 Bölgesi ve Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam Göstergeleri, 2013 (%)

Kayıt dışı İstihdam Göstergeleri (15+ yaş)	TR83 Bölgesi	Türkiye
<i>Cinsiyete Göre Kayıt Dışı Çalışanların Oranı</i>		
Kayıt Dışı İstihdam Oranı	47.8	36.7
Kadınlar	75.4	52.0
Erkekler	33.9	30.2
<i>Sektörlere Göre Kayıt Dışı Çalışanların Oranı</i>		
Tarım sektörü	80.4	83.3
Hizmetler sektörü	23.4	20.9
Sanayi sektörü	24.9	25.2
<i>Eğitim Durumlarına Göre Kayıt Dışı Çalışanların Oranı</i>		
Okuma Yazma Bilmeyen	89.3	90.8
Lise altı	57.1	47.2
Lise Mezunu	21.1	19.0
Üniversite Mezunu	5.3	5.3
<i>Yaş Grubuna Göre Kayıt Dışı Çalışanların Oranı</i>		
15-19 yaş grubu	77.1	70.0
20-24 yaş grubu	50.6	36.0
25-34 yaş grubu	37.1	24.1
35-54 yaş grubu	41.4	33.6
55 üstü	73.8	71.3
<i>İşteki Durumuna Göre Kayıt Dışı Çalışanların Oranı</i>		
Ücretli veya yevmiyeli	22.6	19.9
İşveren veya kendi hesabına	49.4	53.2
Ücretsiz aile işçisi	92.9	91.9
<i>İşyeri Büyüklüğüne Göre Kayıt Dışı Çalışanların Oranı</i>		
1-9 işçi çalıştıran	62.9	58.9
10-24 işçi çalıştıran	7.9	18.2
25-50 işçi çalıştıran	7.0	9.0
50 üstü işçi çalıştıran	4.3	3.4

Kaynak: TÜİK

2013 yılı itibariyle Türkiye’de kayıt dışı istihdam oranı erkek nüfusta %30.2 iken, kadınlarda bu oran %52’ye yükselmektedir. TR83 Bölgesi’nde erkek nüfusta kayıt dışı istihdam oranı %33.9 iken kadınlarda %75.4’e çıkmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında da, hem kadınlarda hem de erkeklerde, TR83 Bölgesi’nde kayıt dışı istihdam oranının Türkiye ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye’de 2013 yılı itibarıyla yaş gruplarına göre en fazla kayıt dışı istihdam görülen gruplar 55 üstü (%71.3) ve 15-19 genç yaş grubu (%70.0) olarak sıralanmaktadır. Türkiye’de kayıt dışı istihdamın en az olduğu yaş grupları ise 25-34 yaş grubu (%24.1) ve 35-54 yaş grubudur (%33.6). TR83 Bölgesi için ise kayıt dışı istihdamın en fazla olduğu yaş grupları 15-19 genç yaş grubu (%77.1) ve 55 üstü (%73.8) iken, kayıt dışı istihdamın en az olduğu yaş grupları 25-34 yaş grubu (%37.1) ve 35-54 yaş grubudur (%41.4). TR83 Bölgesi’nde 15-19 yaş grubu ve 20-24 yaş gruplarında yani genç nüfusta çok yüksek düzeyde kayıt dışı istihdam olması dikkat çekmektedir.

Türkiye genelinde 2013 yılı itibarıyla eğitim durumu bazında en fazla kayıt dışı istihdam, okuma yazma bilmeyenlerde (%90.8) gerçekleşmektedir. Yine Türkiye’de yüksekokul/fakülte mezunlarında kayıt dışı istihdam oranı %5.3, lise mezunlarında %19.0 ve lise altında %47.2’dir. TR83 Bölgesi’nde ise okuma yazma bilmeyen nüfusta kayıt dışı istihdam oranı %89.3 iken, lise altı mezuniyette %57.1, lise mezunlarında %21.1 ve yüksekokul/fakülte mezunlarında %5.3 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi’nin lise altı ve lise mezunları kriterlerinde Türkiye ortalamalarının üzerinde bir kayıt dışı istihdam oranına sahip olduğu görülmektedir. Buradan ayrıca, hem Türkiye açısından hem de TR83 Bölgesi açısından eğitim düzeyi yükseldikçe kayıt dışı istihdam oranının önemli ölçüde düşüş kaydettiği, yani eğitim düzeyi ile kayıtlı çalışmanın paralel hareket ettiği de görülmektedir.

Gerek Türkiye gerekse TR83 Bölgesi açısından işyeri büyüklüğü arttıkça kayıt dışı çalıştırmanın azaldığı da tablodan çıkan bir diğer sonuç olarak dikkat çekmektedir. Nitekim Bölge’de 1-9 işçi çalıştıran işyerlerinde kayıtdışı istihdam oranı %63 düzeyinde iken 25-50 arası işçi çalıştıran işyerlerinde %7 ve 50 üstü işçi çalıştıran işyerlerinde ise sadece %4.3 olarak kaydedilmiştir. Benzer şekilde, ücretsiz aile işçisi veya işveren ve kendi hesabına çalışanlarda kayıt dışı istihdam oranı çok yüksek iken, ücretli ve yevmiyeli olarak çalışanlarda bu oran düşüş kaydetmektedir.

Özet olarak:

- ✓ TR83 Bölgesinde işgücüne katılma oranı %50.7, istihdam oranı %47.4 ve işsizlik oranı da %6.5 olarak gerçekleşmiştir. Bölge, işsizlik ve istihdam oranında Türkiye'den daha iyi bir performans sergilemektedir.
- ✓ 2013 yılı itibarıyla Çorum ili %5.9 işsizlik oranıyla en düşük işsizlik oranı bakımından 81 il içerisinde 8'nci sırada yer alırken, Amasya 22'nci, Tokat 27'nci ve Samsun 26'ncı sırada yer almaktadır. Bölge illeri, işgücüne katılım oranında ve istihdam oranında ise orta sıralarda yer almaktadırlar.
- ✓ Türkiye istihdamının %23.6'sı tarım, %26.4'ü sanayi ve %50'si hizmetler sektörüne ait iken, TR83 Bölgesi'nde tarımın payı %42.2, sanayinin payı %18.8 ve hizmetler sektörünün payı da %39 olarak gerçekleşmiştir. TR83 Bölgesi istihdamında, Türkiye'ye göre tarımın payı yüksek iken, sanayinin payı daha düşüktür. Ancak geçmişe kıyasla tarımın payı düşüş göstermektedir.
- ✓ TR83 Bölgesinde hem sigortalı işçi çalıştıran işyeri hem de sigortalı işçi sayısı açısından %51 pay ile Samsun ili öne çıkmaktadır. Samsun'un ardından sırasıyla Çorum, Tokat ve Amasya gelmektedir.
- ✓ SGK'ya kayıtlı işyeri sayısı ve istihdamın dağılımı Bölge ve Türkiye verileri ile karşılaştırıldığında, Amasya'da tarım ve hizmetler sektörleri, Çorum ve Tokat'ta tarım ve sanayi sektörleri, Samsun'da ise hizmetler sektörü Bölge ortalamasının üzerinde pay almaktadırlar.
- ✓ Türkiye İş Kurumu'na yapılan başvuru ve işe yerleştirmeler dikkate alındığında, iş yaratma kapasitesinin Türkiye genelinde %28.5, TR83 Bölge'sinde ise %27.6 düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu açıdan Bölge illeri; Tokat (%37.6), Çorum (%30.6), Amasya (%25.9) ve Samsun (%22) olarak sıralanmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi %47.8 kayıt dışı istihdam oranıyla 26 düzey 2 bölgesi içinde 16'ncı sırada yer almaktadır.

2.2.4. Sağlık

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde 51'i devlet, 2'si üniversite ve 11'i özel ve 2'si de diğer kamu hastaneleri olmak üzere, toplam 66 hastanede yataklı tedavi hizmeti verilmektedir. Hastanelerdeki fiili yatak kapasitesi; 1,064'ü üniversite hastanelerinde, 851'i özel hastanelerde, 6,220'si Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanelerinde ve 100'ü de diğer

hastanelerde olmak üzere toplam 8,235'tir. Bu rakamlarla TR83 Bölgesi Türkiye genelindeki hastane sayısından %4.5, hastane yatak sayısından ise %4.1 oranında pay almaktadır. Bölgedeki hastanelerin %44'ü, hastane yatak sayısının ise %50.3'ü Samsun'da bulunmaktadır. Yüzbin kişi başına düşen hastane yatak sayısı açısından gerek Bölge, gerekse Bölge illeri Türkiye ortalamalarına göre daha avantajlı durumda görünmektedirler. Bu konuda, Bölge illeri arasında en avantajlı görünen il ise Samsun'dur.

Tablo 25: TR83 Bölgesi ve Bölge İllerinde Bazı Sağlık Göstergeleri, 2012

	Türkiye	TR83	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
Toplam Hastane Sayısı	1,483	66	29	14	16	7
Sağlık Bakanlığı	832	51	19	12	14	6
Üniversite	65	2	1	1	0	0
Özel	541	11	8	1	2	0
Diğer Kamu	45	2	1	0	0	1
Toplam Yatak Sayısı	200,072	8,235	4,141	1,757	1,467	870
Sağlık Bakanlığı	122,322	6,220	2,678	1,419	1,353	770
Üniversite	35,150	1,064	775	289	-	-
Özel	35,767	851	688	49	114	-
Diğer Kamu	6,833	100	-	-	-	100
Yüzbin Kişi Başına Toplam Hastane Yatak Sayısı	265	303	331	286	277	270

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (16.06.2014)

2012 yılı itibarıyla Türkiye genelinde hizmet veren hekimlerin %3.3'ü TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. Bölge, Türkiye genelinden hemşire sayısı itibarıyla %4.2, sağlık memuru sayısı itibarıyla %4.9, ebe sayısı itibarıyla %4.6 ve eczacı sayısı itibarıyla da %3.5 oranında pay almaktadır.

Tablo 26: TR83 Bölgesi ve Bölge İllerinde Sağlık Personeli Sayısı, 2012

	Toplam hekim	Uzman hekim	Pratisyen Hekim	Asistan Hekim	Diş hekimi	Hemşire	Sağlık memuru	Ebe	Eczacı
Türkiye	129,772	70,103	38,877	20,792	21,404	134,906	122,663	53,466	26,571
TR83	4,234	2,178	1,506	550	788	5,655	5,967	2,471	925
Amasya	388	204	184	0	92	717	700	362	119
Çorum	626	315	311	0	122	968	1 136	473	174
Samsun	2,381	1,244	699	438	482	2,746	2,636	1,059	447
Tokat	839	415	312	112	92	1,224	1,495	577	185

Kaynak: TÜİK, Konularına Göre İstatistikler (16.06.2014)

TR83 Bölgesi genelinde uzman hekim başına düşen nüfus 1,246, pratisyen hekim başına düşen nüfus 1,802, ebe başına düşen nüfus 1,098'dir. Türkiye genelinde ise bu rakamlar

1,094, 1,972 ve 1,434'tür. Bölge illeri itibarıyla sağlık göstergelerine bakıldığında; Samsun ilinde uzman hekim başına düşen nüfus 1,014, Çorum'da 1,689, Amasya'da 1,578, Tokat'ta ise 1,443 iken, pratisyen hekim başına düşen nüfus Samsun'da 1,805, Çorum'da 1,711, Amasya'da 1,750 ve Tokat'ta 1,919'dur. Ebe başına düşen nüfus ise Samsun'da 1,192, Çorum'da 1,125, Amasya'da 889 ve Tokat'ta 1,038'dir. Rakamlar incelendiğinde Bölge genelinde sağlık personeli açısından uzman hekim ve ebe-hemşire sıkıntısı çekildiği görülmektedir.

Bölge illerinden **Samsun**, Orta Anadolu-Karadeniz Bölgesinde sağlık hizmetleri yönünden merkez konumunda bulunmakta olup, Sağlık Bakanlığı'nın sağlık hizmetinde markalaştırmayı hedeflediği 20 şehirden birisidir. Bu nedenle il, "Sağlık Kenti Samsun" vizyonunu üstlenmiş bulunmaktadır. Kamu ve Özel Sağlık Kuruluşları, Sağlık Kenti Samsun Derneği ve Samsun Turizm Derneği, Valilik koordinasyonunda üstlenilen bu vizyon çerçevesinde önemli çalışmalar yürütmektedir. İlde 9 adet özel hastane bulunmaktadır. Bu hastanelere ait 761 yatak sayısı ile birlikte Samsun'daki hastane yatak sayısı 2014 yılı ilk altı ayı sonu itibarıyla 4,376'ya yükselmiştir. İl merkezi ve ilçelerde yatırıma devam eden sağlık birimlerinin tamamlanmasından sonra (2016 yılı sonunda), ildeki hasta yatak sayısının 2,040 adet daha artması beklenmektedir.

Özet olarak:

- ✓ **Gerek TR83 Bölgesi, gerekse Bölgede yer alan tüm iller, sağlık hizmeti açısından önemli bir gösterge olan yüz bin kişi başına hastane yatak sayısı açısından Türkiye ortalamalarından daha avantajlı bir durum sergilemektedirler.**
- ✓ **Özellikle Samsun ili, Orta Karadeniz Bölgesinin sağlık merkezi olma yolunda oldukça büyük bir aşama kaydetmiştir. Yine Bölgedeki Amasya ili de, doğal yapısı, sakinliği ve sağlık alt yapısıyla, özellikle rehabilitasyon ve yaşlı bakımı konularında, sağlık merkezi olmaya aday görünmektedir.**

2.3. İktisadi Yapı

2.3.1. Tarım

Tarım, canlıların hayatlarını devam ettirmesi açısından besin kaynağı olmasının yanında birçok sektöre hammadde temin eden ve istihdam yaratan çok önemli bir sektördür. Türkiye ekonomisi için son derece önemli bir yeri olan tarımsal faaliyetlerin milli gelirdeki payı, özellikle son dönemlerde hizmetler sektörünün hızlı gelişimi karşısında giderek düşmüştür. Tarımın Türkiye Gayrisafi Yurtiçi Hasılasındaki (GSYH) payı 1987 yılında %17.8 iken bu pay 2001 yılında %12.1'e ve 2013'te ise %7.8'e gerilemiştir. Ancak özellikle kırsal nüfusun yoğun olduğu yerlerde tarımsal faaliyetler halen en önemli üretici sektördür.

TR83 Bölgesi'nde tarım sektörü, istihdam içindeki öncü konumunu ve belli başlı geçim kaynağı olma özelliğini hâlâ muhafaza etmektedir. Türkiye'de istihdamın %23.6'sı tarım sektörüne ait iken, bu oran TR83 Bölgesi'nde %42.2'dir.

2.3.1.1. Tarım Hasılasının Gelişimi ve Dağılımı

TR83 Bölgesi illerinin ekonomileri içerisinde tarım sektörünün ağırlığını ölçebilmek için il bazında yayınlanan 2001 yılı Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) verileri ile 2004-2011 dönemi için yayınlanan Gayri Safi Katma Değer (GSKD) verilerinden yararlanılacaktır. 2001 yılı GSYH verilerine göre TR83 Bölgesi'nde tarım sektörü büyüklük olarak hizmetlerden sonra ikinci sırada gelmektedir. 2001 yılında 147 milyar USD olan Türkiye GSYH'si içinde %12 pay alan tarım sektörü, 4.7 milyar USD hasılaya sahip olan TR83 Bölgesi'nde ise %20 pay almıştır. 2001 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi'nin Türkiye hasılasından aldığı pay %3.2 düzeyinde iken, Bölge tarımının Türkiye tarımsal hasılasından aldığı pay ise %5.3'tür. TR83 Bölgesi ve illerinin tarım sektörü hasılası ve toplam hasıladan aldıkları pay Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27: TR83 Bölgesi ve İllerinin Tarım Hasılası (2001)*

	Milyon TL		Milyon \$		Tarım /GSYİH (%)
	Tarım	Toplam GSYH	Tarım	Toplam GSYH	
Amasya	138	635	114	525	21.7
Çorum	237	1,191	196	983	19.9
Samsun	500	2,449	413	2,023	20.4
Tokat	256	1,386	211	1,144	18.5
TR83	1,131	5,661	934	4,675	20.0
TÜRKİYE	21,521	178,412	17,766	147,285	12.1
TR83/TR	5.3	3.2	5.3	3.2	

Not (*): Cari Fiyatlarla

Kaynak: TÜİK

Tarımsal hasılanın toplam hâsıla içindeki payı Türkiye ile karşılaştırıldığında, TR83 Bölgesi ve illerinin Türkiye'nin çok üzerinde paylara sahip olduğu görülmektedir. Nitekim 2011 yılı itibariyle TR83 Bölgesi GSKD'sinin %18.5'i tarımdan elde edilirken, Türkiye'de bu oran %9 düzeyindedir. Türkiye'ye kıyasla TR83 Bölgesi, tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahip görünmektedir. Bununla birlikte yıllar itibariyle tarım sektörünün TR83 Bölgesi ekonomisi içindeki payında önemli düzeyde gerileme kaydedilmiştir. 2004'de %22.7 olan tarımın bölge hasılası içindeki payı 2011'de %18.5'e düşmüştür.

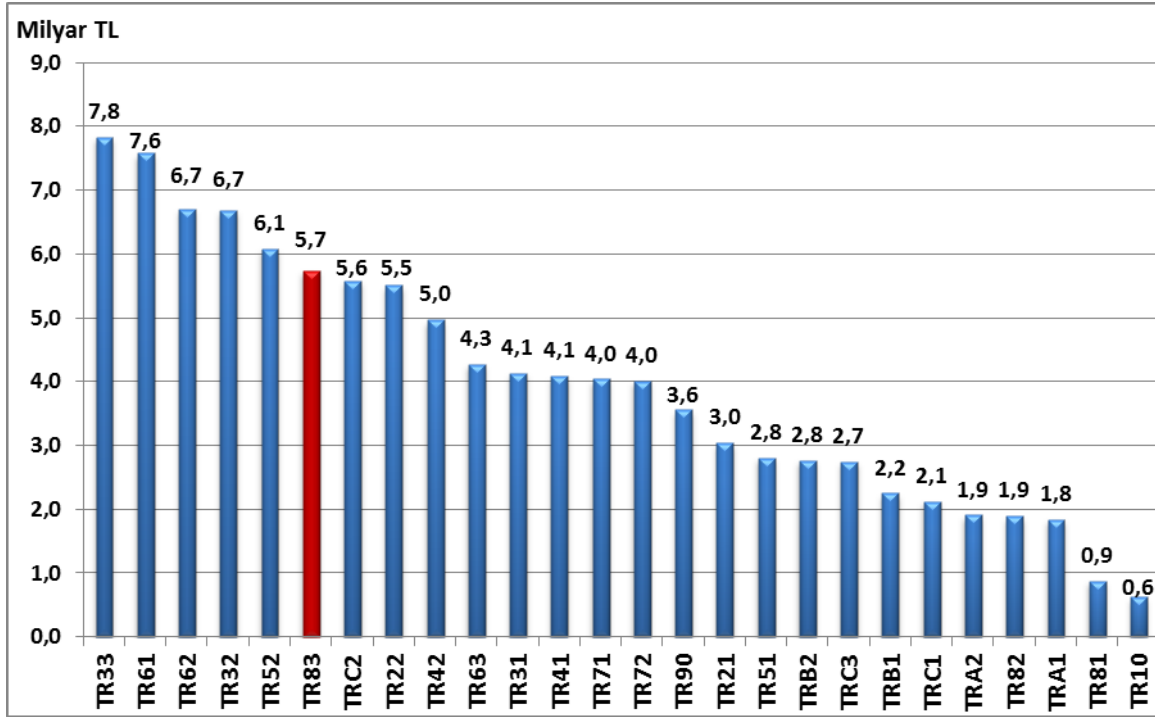
Tablo 28: Tarım Sektörü Gayri Safi Katma Değerin Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	TR83 Bölgesi			TÜRKİYE			TR83/TR (%)		Bölgeler Arası Sıralama
	Tarım	GSKD	Tarım Pay (%)	Tarım	GSKD	Tarım Pay (%)	Tarım	GSKD	
2004	3,167	13,928	22.7	52,998	494,884	10.7	6.0	2.8	4
2005	3,516	16,033	21.9	60,714	571,714	10.6	5.8	2.8	5
2006	3,575	18,669	19.2	62,663	668,418	9.4	5.7	2.8	5
2007	3,478	20,531	16.9	64,332	754,385	8.5	5.4	2.7	6
2008	4,488	24,141	18.6	72,275	854,585	8.5	6.2	2.8	4
2009	4,578	23,602	19.4	78,776	864,450	9.1	5.8	2.7	5
2010	5,287	26,518	19.9	92,739	980,547	9.5	5.7	2.7	5
2011	5,738	30,944	18.5	103,635	1,150,453	9.0	5.5	2.7	6

Kaynak: TÜİK

2011 yılı verilerine göre Türkiye tarımsal GSKD'i 104 milyar TL iken, TR83 Bölgesi'nde 5.7 Milyar TL olup, Türkiye tarımsal hasılası içindeki payı da %5.5 düzeyindedir. Bölge, 26 düzey 2 bölgesi içinde tarımsal hasılanın büyüklüğü bakımından 6'ncı sırada bulunmaktadır. Yıllar itibariyle incelendiğinde TR83 Bölgesi tarımının Türkiye tarımsal hasılası içindeki payının düşüş kaydetmekte olduğu göze çarpmaktadır. 2004-2011 döneminde Bölge tarımsal hasılası %81 artarken Türkiye tarımsal hasılası ise %96 artış kaydetmiştir. Aynı dönemde Bölge GSKD'i %122 artarken Türkiye genelinde GSKD ise %132 artış göstermiştir. TR83 Bölgesi 2004-2011 döneminde hem tarımsal katma değer hem de toplam katma değer artışı bakımından Türkiye ortalama büyümesinin gerisinde performans sergilemiştir.

Grafik 4: Düzey 2 Bölgeleri Tarımsal Katma Değerleri (Milyar TL)

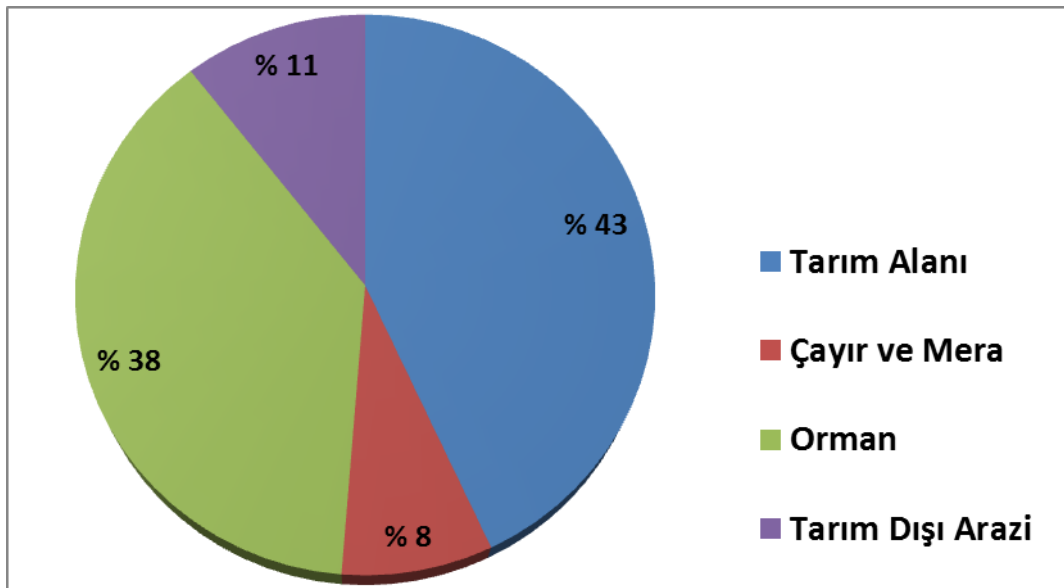

Kaynak: TÜİK

2.3.1.2. Tarım Alanlarının Dağılımı

Toplam 3.8 milyon hektar yüzölçümüne sahip olan TR83 Bölgesi topraklarının %43'ü tarım alanı, %38'i orman ve fundalık alan, %8'si çayır ve mera arazisi ve %11'i de tarım dışı araziden oluşmaktadır.

Grafik 5: Arazinin Kullanıma Göre Dağılımı (%)

Kaynak: Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri

Yaklaşık 78 milyon hektar alana sahip olan Türkiye topraklarının ise yaklaşık %30'luk bölümü tarım alanı olarak kullanılırken, %28'i orman, %19'u çayır ve mera ve %23'ü de tarım dışı arazi olarak dağılmaktadır. TR83 Bölgesi Türkiye'ye kıyasla hem tarım arazisi hem de orman arazisi oranı bakımından daha yüksek değerlere sahiptir.

Tablo 29: TR83 Bölgesi Genel Arazi Dağılımı (ha) (2013)

Hektar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
Tarım Alanı	254,960	580,041	432,718	370,119	1,637,838	23,810,672
Çayır ve Mera	65,971	108,681	16,683	119,744	311,079	14,617,000
Orman	203,934	450,236	385,654	410,100	1,449,924	21,678,000
Tarım Dışı Arazi	45,235	139,423	116,145	102,434	403,237	18,429,028
Toplam	570,100	1,278,381	951,200	1,002,398	3,802,079	78,534,700
Yüzde (%)	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
Tarım Alanı	45	45	45	37	43	30
Çayır ve Mera	12	9	2	12	8	19
Orman	36	35	41	41	38	28
Tarım Dışı Arazi	8	11	12	10	11	23
Toplam	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre TR83 Bölgesi, Türkiye toplam tarım alanlarının %6.1'ini teşkil etmektedir. Bölge, tarla alanlarında Türkiye toplamının %6.3'ünü, meyve alanında %5.7'sini, sebze alanında ise %9.3'ünü oluşturmaktadır.

Bölge tarım alanlarının kullanım durumuna göre dağılımı incelendiğinde, tarım alanlarının büyük bölümünün tarla alanı olarak kullanıldığı dikkati çekmektedir. Tarım arazisinin %86.2'si tarla alanı (tahıllar ve diğer bitkisel ürünler alanı) olarak kullanılırken, %5.2'si sebze ekim alanı ve %8.6'sı da meyve ve bağ alanı olarak kullanılmaktadır. TR83 Bölgesinde tarla alanı olarak kullanılan alanların %79'u ekilirken, %21'lik bölümü nadasa ayrılmaktadır. Nadasa bırakılan alanın toplam tarım alanı içindeki payı Bölge ortalamasında %18 düzeyinde iken, Samsun'da nadas oranı %5.2 olarak en düşük seviyede bulunurken Çorum'da ise %34.4 olarak en yüksek düzeye sahiptir.

Tablo 30: Tarım Alanlarının Kullanış Amaçlarına Göre Dağılımı (ha) (2013)

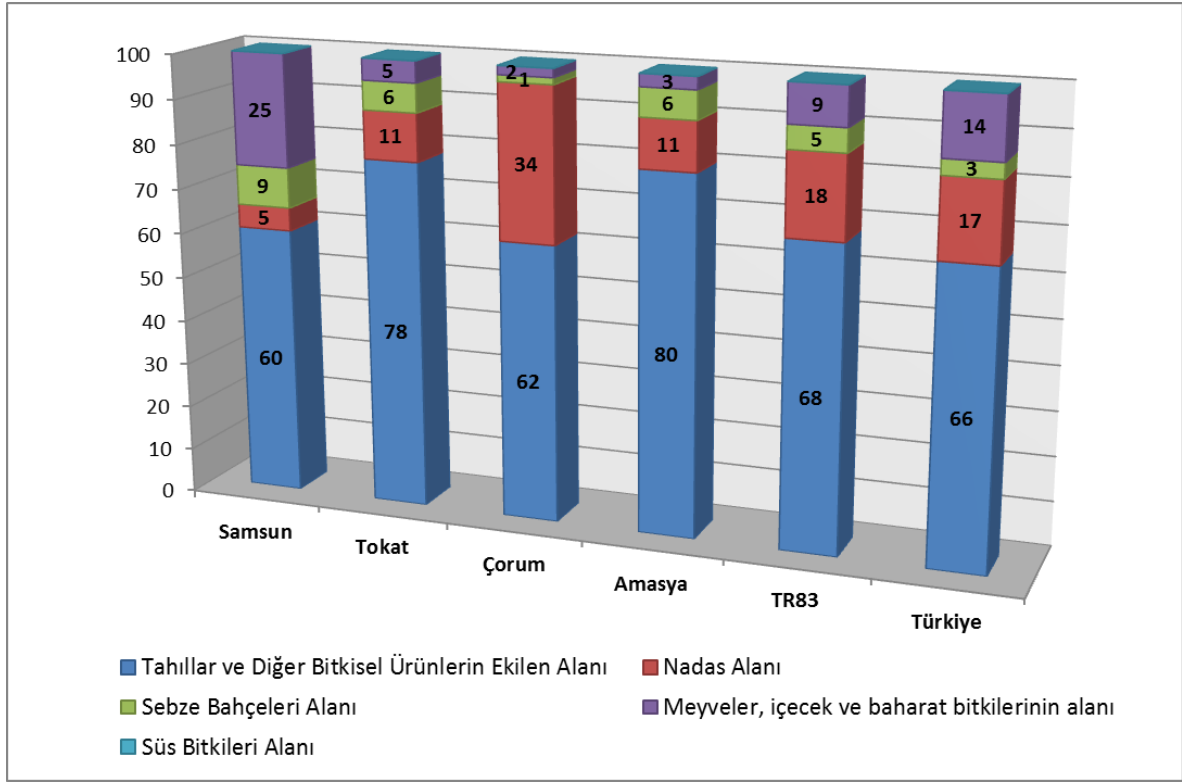
	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürün. Alanı			Sebze Alanı	Meyve Alanı	Bağ Alanı	Yem Bitkisi	Toplam Tarım Alanı
	Ekilen	Nadas	Toplam					
Amasya	178,874	24,345	203,219	14,100	5,496	721	14,103	223,536
Çorum	343,670	190,220	533,890	8,253	3,322	7,454	8,440	552,920
Samsun	223,337	19,113	242,450	33,158	93,431	113	55,912	369,241
Tokat	237,492	32,711	270,203	19,692	8,370	6,218	25,467	304,521
TR83 Bölgesi	983,373	266,389	1,249,762	75,203	110,619	14,506	103,922	1,450,219
Türkiye	15,618,059	4,147,587	19,765,646	808,488	1,937,416	468,792	1,875,271	23,810,672
Yüzde (%)								
Amasya	80.0	10.9	90.9	6.3	2.5	0.3	6.3	100.0
Çorum	62.2	34.4	96.6	1.5	0.6	1.3	1.5	100.0
Samsun	60.5	5.2	65.7	9.0	25.3	0.0	15.1	100.0
Tokat	78.0	10.7	88.7	6.5	2.7	2.0	8.4	100.0
TR83 Bölgesi	67.8	18.4	86.2	5.2	7.6	1.0	7.2	100.0
Türkiye	65.6	17.4	83.0	3.4	8.1	2.0	7.9	100.0
TR83/TR	6.3	6.4	6.3	9.3	5.7	3.1	5.5	6.1

Kaynak: TÜİK

Bölgede birinci sınıf kullanım kabiliyetine sahip 290,320 hektar işlemeli tarıma elverişli arazi bulunmakta olup, Türkiye'deki birinci sınıf tarım arazisinin %5.8'ini oluşturmaktadır. Bafra ve Çarşamba ovaları bu arazi sınıfına girmektedir. Bölgenin ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf kullanım kabiliyetine sahip toplam 1,072,149 hektar işlemeli tarıma elverişli arazisi bulunmaktadır (TR83 Mevcut Durum Analizi).

Bölge'de Samsun ili sebze ve meyve alanlarının yoğunluğu ile dikkati çekmektedir. Samsun'da toplam tarım alanlarının %9'unda sebze üretimi; %25'inde de meyve üretimi yapılmaktadır. Sebze ve meyve alanlarının en düşük paya sahip olduğu il ise Çorum olarak göze çarpmaktadır. Ekiliş alanlarının ürün grubuna göre dağılımına bakıldığında sebze üretim alanlarının payının Türkiye ortalamasının üzerinde; meyve üretim alanlarının ise Samsun'daki yüksek paya rağmen Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Benzer şekilde tarla bitkileri için ayrılan alanların payının da Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Özellikle Amasya ve Tokat illerinde tarla alanlarının toplam tarım alanları içindeki payı sırasıyla %80 ve %78 düzeyinde bulunmaktadır.

Grafik 6: Tarım Alanlarının Kullanıma Göre Ekiliş Alanları (%)

Kaynak: TÜİK

Sulama

Bölgede tarımsal sulama, Yeşilirmak ve Kızılırmak nehirleri ile bunların kolları üzerine inşa edilmiş bulunan su alma ve depolama yapıları ve yeraltı suyundan yararlanılarak yapılan tesisler vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Amasya, Çorum, Tokat ve Samsun Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri verilerine göre Bölge'deki 1.6 milyon hektar tarım arazisinin yaklaşık olarak %22'si (359 bin hektar) sulanmakta olup, Türkiye ortalamasına (%24) yakınsamaktadır. Sulanabilir tarım arazisinin toplam tarım alanı içindeki payı ise %51 olup, Türkiye ortalamasınının (%36) üzerinde bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Bölge illeri arasında Amasya ve Tokat sulanan alanının toplam tarım alanına oranı (%35) bakımından önde yer alırken, sulanabilir alan bakımından da çok önemli potansiyel taşımaktadırlar. Amasya ili tarım alanlarının %83'ü sulanabilir yapıya sahipken, Tokat'ta bu oran %60 düzeyindedir. Bölgede sulanabilir alanların tamamında sulu tarıma geçilmesiyle hem tarımsal ürün kapasitesi hem de verimlik önemli ölçüde artış gösterecektir.

Tablo 31: Sulanan Tarım Alanları (Hektar) (2013)

	Toplam Tarım Alanı	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Sulanan Alan/Toplam Tarım Alanı (%)	Sulanabilir Alan/Toplam Tarım Alanı (%)
Amasya	254,960	88,247	166,713	35	83
Çorum	580,041	86,785	493,256	15	36
Samsun	432,718	52,937	379,781	12	43
Tokat	370,119	131,170	238,949	35	60
TR83 Bölgesi	1,637,838	359,139	1,278,699	22	51
Türkiye	23,810,672	5,630,000	18,180,672	24	36
TR83/TR (%)	6.9	6.4	7.0		

Kaynak: TÜİK, DSİ ile Amasya, Çorum, Tokat ve Samsun Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

Türkiye’de sulanabilen tarım arazilerinin %66’sı sulanırken, bu oran TR83 Bölgesinde %30, Tokat’ta %34, Amasya’da %32, Samsun’da %28 ve Çorum’da %26 civarında kalmaktadır. Bölge sulanabilir tarım arazisinin Türkiye sulanabilir tarım arazisine oranı %14 olmasına karşın, bölgede sulanan tarım alanının Türkiye sulanan tarım alanına oranı sadece %6.4’de kalmaktadır. Bu oran tarımsal sulama konusunda yeni yatırımlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

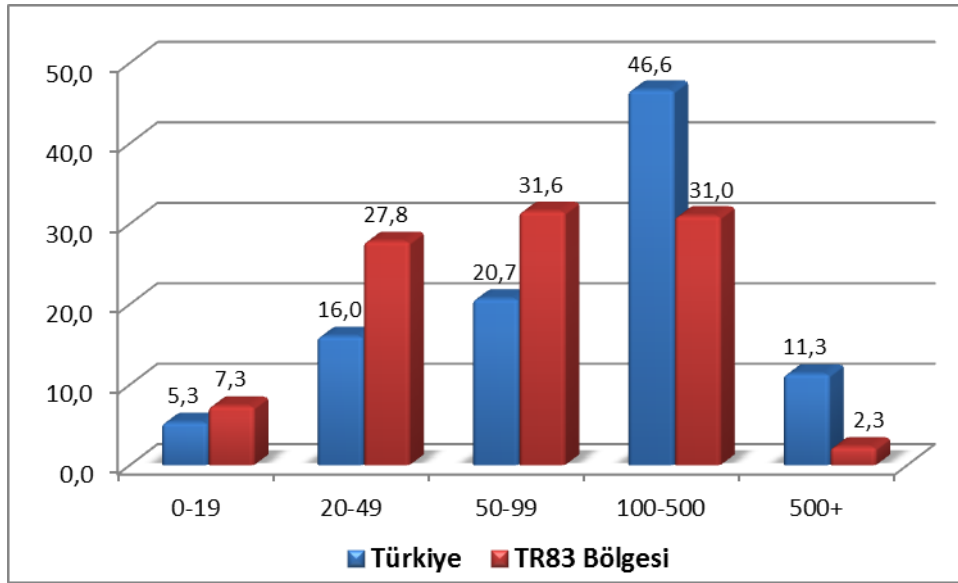
2.3.1.3. Tarımsal İşletmelerin Yapısı

TR83 Bölgesinde tarımsal faaliyetler Türkiye’ye benzer şekilde, genellikle küçük aile işletmeleri tarafından yürütülmektedir. Bu işletmeler genellikle çok parçalı küçük araziler üzerinde üretim yapmakta ve bitkisel üretim ile hayvancılığı bir arada yürütmektedir. İşletmeler arazi sahipliği bakımından incelendiğinde ise bölgede yer alan işletmelerin büyük bir bölümünün arazi sahipleri tarafından işletildiği görülmektedir (TR83 Mevcut Durum Analizi). Bölgede büyük işletme olarak tanımlanabilecek ve Avrupa standartlarında ticari üretim yapabilecek tarım işletmesi sayısı ülke genelinden daha azdır. Küçük parsellere dağılmış çok sayıdaki tarım işletmesi yapısıyla yerine getirilen tarımsal faaliyetlerin hem ülke bazında hem de küresel bazda rekabet edebilmesi oldukça güçtür. Bölgedeki tarım işletmelerinin çok küçük olması birçok sorunu beraberinde getirmektedir. En önemli problemlerden biri işletmelerin yeteri miktarda standart ürün tedarik edememesidir. Sürdürülebilir ve belli standartta tek tip ürün tedariki sağlanamadığından hem yurtiçi hem yurtdışı pazarından yeterince pay alınamamaktadır. Tarımda üretim-pazarlama ağının

kurulamaması sonucu tarımdan beklenen gelir elde edilememekte, böylece tarımsal aktivitenin yeterli gelmemesi sonucu köyden kente göç hızlanmaktadır.

2001 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre TR83 Bölgesinde çoğunlukla küçük ve orta ölçekte tarım işletmeleri mevcut olup işletme başına ortalama arazi büyüklüğü 45 dekadır. Türkiye genelinde işletme başına ortalama arazi büyüklüğü ise 60 dekadır. Aşağıdaki grafikte TR83 Bölgesi ve Türkiye'nin arazi büyüklüğüne göre tarımsal işletme sayıları karşılaştırılmıştır.

Grafik 7: Tarımsal İşletme Sayısının Arazi Büyüklüğüne Göre Dağılımı (Dekar)

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi, tarımsal üretimde küçük ölçekteki işletmeler bakımından Türkiye'ye kıyasla daha fazla pay almaktadır. Nitekim 0-19 dekar, 20-49 dekar ve 50-99 dekar araziye sahip işletmelerin oranında TR83 Bölgesi Türkiye ortalamasının üzerinde değerlere sahiptir. Ancak orta-büyük ve büyük ölçekli işletmeler bakımından durum tersine dönmektedir. 100-500 dekar ve 500 dekardan büyük araziye sahip şirketlerin oranı bakımından Bölge, Türkiye ortalamasının epey gerisinde paylar almaktadır. TR83 Bölgesinde 100-500 dekar arazi genişliğine sahip işletmelerin oranı %31 iken Türkiye'de %46.6'dır. Benzer şekilde 500 dekardan fazla araziye sahip büyük işletmelerin oranı Bölge'de sadece %2.3 iken Türkiye'de %11.3'tür. TR83 Bölgesi Türkiye geneline kıyasla daha küçük işletmelere sahiptir.

Aşağıdaki tabloda arazi genişliğine göre TR83 Bölgesi tarımsal işletme sayısı ve işledikleri arazi miktarı verilmektedir.

Tablo 32: TR83 Bölgesi Toplam Tarımsal İşletme Sayısı ve İşledikleri Arazi Miktarı

Arazi Büyüklüğü (da)	İşletme Sayısı		İşletme Arazisi	
	Adet	Pay (%)	Dekar	Pay (%)
Arazisi Olmayan	1,469	0.6	-	-
5'den Az	6,595	2.9	19,467	0.2
5 – 9	16,667	7.3	111,323	1.1
10 – 19	44,150	19.4	625,741	6.1
20 – 49	90,062	39.6	2,866,762	27.8
50 – 99	47,547	20.9	3,249,798	31.6
100 – 199	17,355	7.6	2,265,490	22.0
200 -499	3,343	1.5	926,238	9.0
500-999	218	0.1	160,542	1.6
1.000-2.499	18	-	20,614	0.2
2.500-4.999	-	-	-	-
5.000 ⁺	3	-	53,603	0.5
Toplam	227,427	100.0	10,299,578	100.0

Kaynak: 2001 Genel Tarım Sayımı, TÜİK

2001 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre Bölgede yer alan tarım işletmelerinin %78,6'sı bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapmaktadır. Sadece bitkisel üretim yapan işletmelerin oranı ise %20'dir.

2.3.1.4. Bitkisel Üretim

TR83 Bölgesi tarımsal üretim değerinin en önemli kısmını bitkisel üretim değeri oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre 2013 yılı itibarıyla Bölge genelinde 9.3 milyar TL tarımsal üretim değeri¹ elde edilmiş olup bunun %58.8'ini bitkisel ürünler üretimi oluşturmaktadır.

TR83 Bölgesi 2013 yılı itibarıyla 5.4 milyar TL'lik bitkisel üretim değeriyle Türkiye bitkisel üretim değerinin %6'sını oluşturmaktadır. TR83 Bölgesi bitkisel üretim değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içinde 6'ncı sırada yer almaktadır. Bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada Samsun 11'nci, Tokat 20'nci, Çorum 34 ve Amasya 35'nci sırada yer almaktadır. Bitkisel ürünler üretiminin gelişimi incelendiğinde 2000-2013 döneminde bitkisel üretimin Bölgede yaklaşık olarak %436 oranında arttığı görülürken, bitkisel üretimde sağlanan bu artış düzeyi, Türkiye genelinden daha düşüktür. Aynı dönemde bitkisel üretimdeki artış oranı Türkiye genelinde %520 düzeyinde olmuştur.

Bitkisel ürünler üretiminde kişi başına düşen değerler incelendiğinde, TR83 Bölgesi kişi başına düşen bitkisel üretim değerinin Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu

¹ 2011 den itibaren kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri il ve bölge üretim miktarları olmadığı için bu ürünlerin il ve bölge üretim değeri hesaplanamamıştır. Dolayısıyla il ve bölgeye ait hayvansal üretim değeri ve tarımsal üretim değeri bu dört ürüne ait üretim değerini içermemektedir.

görülmektedir. 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde kişi başına düşen bitkisel üretim değeri 2,005 TL iken, bu değer Türkiye genelinde ise 1,206 TL'dir. Kişi başı bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada Amasya 10'ncu, Tokat 19'uncu, Çorum 30 ve Samsun 31'nci sırada yer almaktadır. TR83 Bölgesi ise 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 5'nci sırada yer almaktadır. Kişi başına bitkisel üretim değeri yıllar itibarıyla hem bölgede hem de Türkiye genelinde artış eğilimindedir.

Tablo 33: Bitkisel Üretim Değerinin Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Türkiye		TR83 Bölgesi		Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Pay (%) (2)/(1)
	Değer (1)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer (2)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	
2000	14,920	220	1,016	339	166	456	178	298	454	376	218	263	6.8
2001	20,017	294	1,353	457	202	560	217	367	639	528	295	372	6.8
2002	32,264	470	2,094	717	379	1,069	394	676	914	752	407	534	6.5
2003	40,569	588	2,495	866	436	1,248	408	708	1,127	925	524	718	6.1
2004	45,680	658	2,852	1,004	529	1,538	611	1,073	1,096	898	616	881	6.2
2005	50,940	730	3,259	1,163	600	1,772	583	1,037	1,372	1,122	704	1,049	6.4
2006	54,515	777	3,421	1,238	679	2,035	398	716	1,458	1,189	886	1,377	6.3
2007	56,787	805	3,310	1,213	513	1,561	518	942	1,416	1,152	863	1,390	5.8
2008	66,010	923	4,624	1,700	766	2,366	754	1,383	1,979	1,604	1,125	1,823	7.0
2009	68,267	941	4,379	1,599	833	2,569	709	1,311	1,710	1,368	1,127	1,805	6.4
2010	80,038	1,086	5,000	1,824	831	2,481	888	1,658	2,097	1,674	1,185	1,918	6.2
2011	88,979	1,191	5,434	2,000	970	3,002	1,030	1,926	2,206	1,763	1,229	2,020	6.1
2012	87,947	1,162	5,329	1,961	796	2,471	936	1,767	2,417	1,931	1,180	1,922	6.1
2013	92,490	1,206	5,443	2,005	936	2,908	982	1,845	2,186	1,732	1,339	2,237	5.9

NOT: 2002-2006 dönemine ilişkin kişi başına bitkisel üretim değerleri hesaplanırken, 2000-2007 yılları arası nüfus artış oranlarına göre hesap edilen nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır.

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi bitkisel ürünler üretim değeri içinde tahıllar ve sebze ürünleri önemli bir ağırlığa sahiptir. 2013 yılı bitkisel üretim değerinin %41'ini tahıllar ve diğer bitkisel ürünler (tarla ürünleri) oluştururken, %40'ını sebze ürünleri ve %18.5'ini de meyveler, içecek ve baharat bitkileri üretimi teşkil etmektedir.

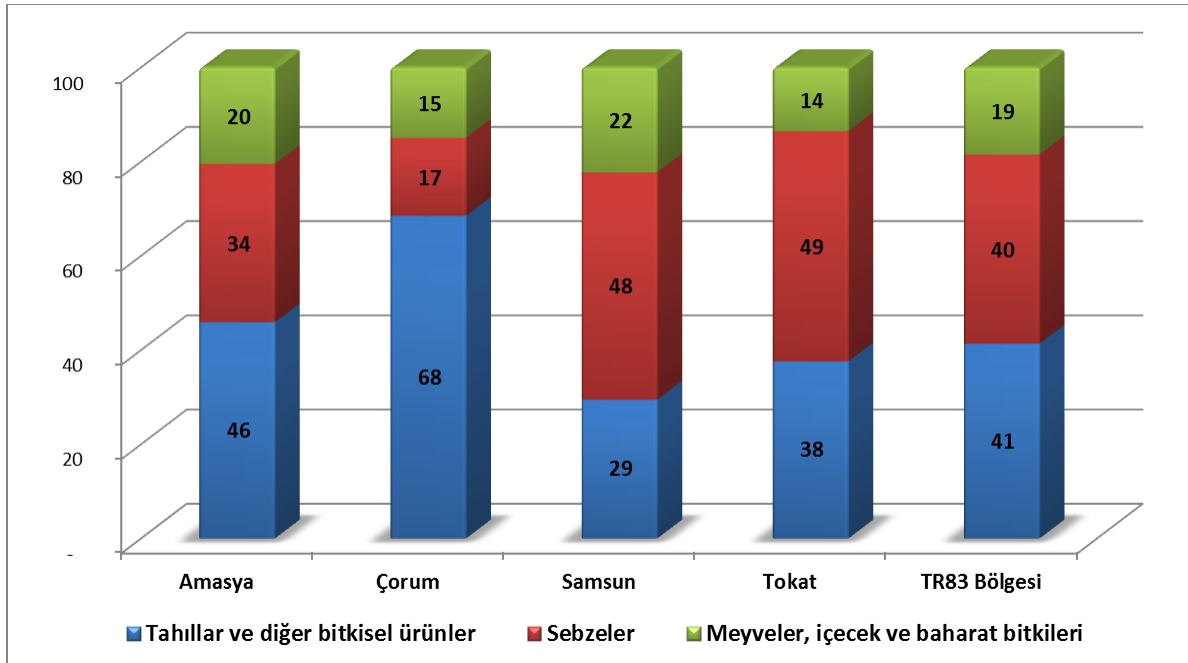
Tablo 34: Bitkisel Üretim Değerinin Dağılımı (Milyon TL)

	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler	Sebzeler	Meyveler, içecek ve baharat bitkileri	Toplam Üretim Değeri
Amasya	430	315	192	936
Çorum	672	162	147	982
Samsun	644	1,054	487	2,186
Tokat	503	654	182	1,339
TR83 Bölgesi	2,250	2,186	1,008	5,443
Yüzde (%)				
Amasya	45.9	33.7	20.5	100.0
Çorum	68.4	16.5	15.0	100.0
Samsun	29.5	48.2	22.3	100.0
Tokat	37.6	48.8	13.6	100.0
TR83 Bölgesi	41.3	40.2	18.5	100.0

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi illeri içerisinde bitkisel ürünler üretim değeri bakımından Çorum'da tahıl üretimi baskın iken, Samsun ve Tokatta sebze ürünlerinden önemli değer elde edilmektedir. Meyvecilik üretim değeri bakımından da Samsun ve Amasya illeri ön plana çıkmaktadır.

Grafik 8: Bitkisel Üretim Değerinin Dağılımı (2013, %)

Kaynak: TÜİK

Tarla Ürünleri Üretimi

TR83 Bölgesi tarla ürünleri üretim değeri 2013 yılı itibarıyla 2.3 milyar TL olup, bu üretim değeri Bölge toplam bitkisel üretim değerinin %41'ini oluşturmaktadır.

TR83 Bölgesi tarla ürünleri üretimi içinde ekiliş alanı itibarıyla en fazla alanı %72.3 pay ile tahıllar grubu oluştururken, bunu %10.4 pay ile saman ve ot grubu, %6.8 pay ile yağlı tohumlar ve %4.0 pay ile patates-kuru baklagiller-yenilebilir kök ve yumrular izlemektedir.

Tablo 35: Tarla Bitkileri Ekim Alanlarının Dağılımı (Dekar)

	Dekar	Yüzde (%)
Tahıllar	7,252,668	72.3
Saman ve Ot	1,039,215	10.4
Yağlı Tohumlar	678,623	6.8
Patates-Kuru Baklagiller-Yenilebilir Kök Ve Yumrular	396,857	4.0
Parfümeri-Eczacılık Vb.Bitkiler - Tohumları	291,806	2.9
Şekerpancarı	214,158	2.1
İşlenmemiş Tütün	151561	1.5
Toplam	10,024,900	100.0

Kaynak: TÜİK

Aşağıda yer alan tabloda TR83 Bölgesi tarla üretiminde önde gelen ürünler ürün gruplarına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre tahıl üretimi içerisinde en önemli ürünler buğday, arpa, çeltik ve mısır olarak öne çıkmaktadır. TR83 Bölgesi 1.3 milyon ton buğday üretimi ile Türkiye toplamından %6.2 pay alırken, çeltik üretiminden %21, Tritikale (dane) üretiminden ise %28 pay almaktadır. TR83 Bölgesinde 2013 yılında 916 Milyon TL olan buğday üretim değeri, tarla ürünleri üretim değerinin %41'ini oluştururken, toplam bitkisel üretim değerinin de %17'sini oluşturmaktadır.

Bölge sadece tahıllar grubunda değil diğer ürün gruplarının belli başlı ürünlerinde de Türkiye üretiminin önemli kısmını karşılamaktadır. Yeşil mercimek üretiminde Türkiye toplamının %28'ini karşılayan TR83 Bölgesi, işlenmemiş tütün ve yağlık ayçiçeği üretiminden %12, fiğ (dane) üretiminde %27, fiğ (yeşil ot) üretiminde %15, Tritikale (yeşil ot) üretiminden %8 ve silajlık mısırdan %6 pay almaktadır. Amasya'da tarla ürünlerinde öne çıkan ürünler; buğday (diğer), şekerpancarı, mısır (silajlık), fiğ (yeşil ot), arpa (diğer), yonca (yeşil ot), mısır (dane), ayçiçeği (yağlık), patates (diğer), buğday (durum), nohut, tritikale (dane), fiğ (dane) olarak sıralanmaktadır. Çorum'da ise buğday, (diğer), şekerpancarı, arpa (diğer), mısır (silajlık), buğday (durum), çeltik, fiğ (yeşil ot), arpa, (biralık), ayçiçeği (yağlık), yonca (yeşil ot), patates

(diğer), nohut ve tritikale (dane) başlıca ürünlerdir. Samsun'da mısır (silajlık), fiğ (yeşil ot), buğday (diğer), çeltik, mısır (dane), şekerpancarı, yulaf (yeşil ot), patates (diğer), ayçiçeği (yağlık), yonca (yeşil ot), arpa (diğer), korunga, (yeşil ot), soya ve tütün; Tokat'ta ise şekerpancarı, buğday (diğer), yonca (yeşil ot), mısır (silajlık), patates (diğer), arpa (diğer), ayçiçeği (yağlık), fiğ (yeşil ot), mısır (dane), fiğ (dane), buğday (durum), korunga (yeşil ot), tritikale (dane) en önemli ürünler olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 36: Tarla Ürünleri Üretimi ve Verim Durumu (2013)

Ürün adı	Türkiye		TR83 Bölgesi		Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		TR83/TR (%)
	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	
Tahıllar													
Arpa (Diğer)	7,340,000	289	308,811	287	84,785	346	148,702	284	18,572	256	56,752	241	4.2
Buğday (Diğer)	17,975,000	278	1,274,081	259	299,629	293	410,660	237	280,557	273	283,235	248	7.1
Buğday (Durum)	4,075,000	319	104,756	228	8,783	183	76,512	236	33	176	19,428	224	2.6
Arpa (Biralık)	560,000	314	54,876	324	-	-	52,054	329	-	-	2,822	257	9.8
Çeltik	900,000	814	190,274	848	1,208	690	65,523	848	122,710	851	833	641	21.1
Mısır (Dane)	5,900,000	895	161,589	634	55,068	1,072	990	638	81,209	486	24,322	697	2.7
Tritikale (Dane)	118,000	334	33,155	342	2,396	380	12,923	326	5,273	316	12,563	365	28.1
Patates-Kuru Baklagiller-Yenilebilir Kök ve Yumrular													
Patates (Diğer)	3,948,000	3,160	149,774	2,459	11,018	3,156	30,668	2,929	39,701	2,163	68,387	2,392	3.8
Nohut	506,000	121	25,969	114	5,055	118	13,483	103	1,244	123	6,187	139	5.1
Fasulye (Kuru)	195,000	230	5,258	102	321	122	448	122	3,039	83	1,450	163	2.7
Mercimek (Yeşil)	22,000	106	6,118	112	121	114	5,354	109	-	-	643	140	27.8
İşlenmemiş Tütün													
Tütün (işlenmemiş)	90,000	66	10,682	70	816	77	-	-	7,764	70	2,102	69	11.9
Şeker İmalatında Kullanılan Bitkiler													
Şekerpancarı	16,483,306	5,666	1,045,813	4,925	288,285	4,854	187,085	5,081	80,427	4,550	490,016	4,976	6.3
Yağlı Tohumlar													
Ayçiçeği (Yağlık)	1,380,000	265	162,534	263	35,446	294	46,974	230	33,018	286	47,096	265	11.8
Soya	180,000	416	10,958	405	218	335	-	-	10,740	407	-	-	6.1
Haşhaş	19,244	60	1,152	50	769	54	293	38	-	-	90	108	6.0
Aspir	45,000	154	1,046	213	926	221	116	168	-	-	4	148	2.3
Parfümeri-Eczacılık vb. Bitkiler-Şekerpancarı ve Yem Bitkileri Tohumları													
Fiğ (Dane)	114,218	127	31,097	119	2,274	141	3,796	102	5,487	185	19,540	109	27.2
Saman ve Ot													
Mısır (Silajlık)	17,835,115	4,595	1,095,768	4,093	238,033	5,146	77,112	4,831	644,608	3,694	136,015	4,382	6.1
Fiğ (Yeşil Ot)	4,492,466	906	680,323	1,286	132,046	1,823	52,062	1,214	454,738	1,349	41,477	541	15.1
Yonca (Yeşil Ot)	12,616,178	2,014	377,374	2,455	56,841	2,848	45,977	4,342	25,683	3,072	248,873	2,167	3.0
Yulaf (Yeşil Ot)	1,088,168	1,361	55,344	1,390	346	575	6,288	967	43,027	1,611	5,683	946	5.1
Hayvan Pancarı	131,289	4,632	5,768	4,552	450	5,000	805	5,031	638	4,253	3,875	4,469	4.4
Korunga (Yeşil Ot)	1,630,572	859	41,031	1,054	1,307	1,083	5,521	1,285	18,413	1,706	15,790	697	2.5
Tritikale (Yeşil Ot)	259,335	1,831	5,611	1,081	-	-	4,211	1,408	500	1,250	900	500	8.3

Sebze Ürünleri Üretimi

TR83 Bölgesi bitkisel ürünler üretim değeri içinde sebze ürünleri üretimi %40 gibi önemli pay almaktadır. Bölge tarım alanlarının sadece %5.2'si (75 bin hektar) sebze üretimi için ayrılırken, bitkisel üretim değerinin %40'ını karşılıyor olması dikkat çekmektedir. Bölgenin tamamında yapılmasına karşın özellikle Samsun ve Tokat illeri sebze üretiminde en büyük paya sahiptir. 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde öne çıkan sebze ürünlerinin gruplarına göre üretim miktarı ve verim değerleri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Buna göre kök ve yumru sebzelerden soğan, pırasa ve turp öne çıkarken, meyvesi için yetiştirilen sebzelerden domates (sofralık), fasulye (taze), karpuz, biber (sivri), hıyar (sofralık), patlıcan, kavun; diğer sebzelerden ise lahanaya başta olmak üzere ıspanak, marul (kıvırcık), karnabahar ve marul (göbekli) bölgede üretimi en fazla yapılan sebzelerdir. Bölge sebze ürünleri üretiminde birçok ürün Türkiye üretimi içindeki payı itibarıyla önem arz etmektedir. Bölge, turp (bayır) üretiminde Türkiye toplam üretiminde %50 paya sahipken, toplam lahanaya üretiminde %32, kırmızı pancar üretiminde %41, soğanda %27, taze fasulyede %29, dolmalık biberde %24, marulda %21, ıspanakta %18, pırasada %15, sivri biberde ve patlıcanda %14 paya sahiptir.

Tokat ili, domates üretiminde Türkiye toplam üretiminin %5.5'ini, kuru soğanın %4.8'ini, kuru sarımsakta %4.5'ini, dolmalık biberde %5.7'sini, taze fasulyede %8.6'sını, ıspanakta %4.5'ini, kıvırcık marulda %6.6'sını, pırasada %2.7'sini, göbekli marulda %2.3'ünü ve sivri biberde %2'sini üretmektedir. Amasya ili hıyar (salatalık) üretiminde Türkiye toplam üretiminden %3.1, domateste %1.3, kuru soğanda %16.5, bamyada %5.1, patlıcanda %1.9 oranında pay almaktadır.

Samsun ili kırmızı lahanaya üretiminde Türkiye üretiminden %57.1, karayaprak lahanada %53.1, kırmızı pancarda %41, turpda (bayır) %39, beyaz lahanada %18.8, taze fasulyede %18.4, dolmalık biberde %17.4, barbunyada %17.2, sivri biberde %11.5, kıvırcık marulda %11.5, patlıcanda %11.3, salçalık biberde %11.2, ıspanakta %10.7, pırasada %9.8, karnabaharda %9.6, balkabağında %7, sofralık domateste %3.9, sofralık hıyarda %3.2, karpuzda %3.1, kavunda %3, brokolide %2.9 ve kırmızı turpta %1.8 pay almaktadır.

Çorum ili de Türkiye üretiminden kuru soğanda %5.8, kavun, ıspanak, taze fasulye ve taze soğanda yaklaşık %1 pay almaktadır.

Tablo 37: Sebze Ürünleri Üretimi (2013)

Ürün adı	Türkiye		TR83 Bölgesi		Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		TR83/TR (%)
	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	
Kök ve Yumru Sebzeler													
Soğan (Kuru)	1,904,846	3,091	517,183	3,230	315,073	3,659	109,865	3,189	1,470	1,897	90,775	2,339	27.2
Pırasa	240,391	2,797	34,864	2,824	4,070	2,949	616	1,010	23,648	2,808	6,530	3,373	14.5
Turp (Bayır)	19,484	2,075	9,822	2,950	1,690	3,250	156	1,289	7,600	2,986	376	2,629	50.4
Soğan (Taze)	153,478	1,588	6,152	1,541	473	852	1,017	1,138	2,015	1,303	2,647	2,658	4.0
Sarımsak (Kuru)	87,037	840	4,762	713	282	534	258	699	340	1,308	3,882	703	5.5
Turp (Kırmızı)	158,766	2,763	3,566	2,760	-	-	9	900	2,785	2,744	772	2,891	2.2
Kırmızı Pancar	7,286	3,072	3,010	2,995	-	-	-	-	3,000	3,000	10	2,000	41.3
Meyvesi İçin Yetiştirilen Sebzeler													
Domates (Sofralık)	7,941,780	6,204	886,678	6,257	101,753	6,092	36,607	2,904	307,887	6,351	440,431	6,890	11.2
Fasulye (Taze)	632,301	1,248	182,981	1,505	7,654	1,025	4,559	639	116,251	1,498	54,517	1,857	28.9
Karpuz	3,887,324	3,969	177,239	4,628	6,575	4,383	8,953	2,202	121,475	5,730	40,236	3,489	4.6
Biber (Sivri)	946,506	2,852	133,766	2,916	4,667	2,101	948	803	109,017	3,151	19,134	2,430	14.1
Hıyar (Sofralık)	1,613,771	5,271	133,213	4,856	49,437	5,522	7,117	2,404	51,121	5,805	25,538	3,805	8.3
Patlıcan	826,941	3,326	118,686	3,192	15,356	3,379	850	1,184	93,465	3,218	9,015	3,141	14.4
Biber (Dolmalık)	398,470	2,569	94,600	2,902	2,567	2,203	319	1,127	69,190	3,099	22,524	2,555	23.7
Biber (Salçalık)	814,372	2,709	94,391	2,975	2	400	47	758	91,032	2,982	3,310	2,916	11.7
Kavun	1,699,550	2,158	85,709	2,538	2,993	3,023	14,932	1,884	51,595	2,795	16,189	2,530	5.0
Domates (Salçalık)	3,878,220	6,346	60,674	3,807	4,421	4,511	8,183	2,453	5,735	4,701	42,335	4,071	1.6
Diğer Sebzeler (Başka Yerde Sınıflandırılmamış)													
Lahana (Beyaz)	496,864	3,383	105,290	3,456	1,641	3,907	2,154	2,372	93,338	3,470	8,157	3,643	21.2
Lahana (Kırmızı)	138,329	3,064	79,398	3,486	-	-	53	1,233	78,977	3,493	368	2,944	57.4
Lahana (Karayaprak)	83,246	1,313	44,681	2,043	18	900	-	-	44,224	2,086	439	670	53.7
İspanak	220,274	1,124	38,619	1,384	3,765	1,374	1,441	738	23,559	1,351	9,854	1,710	17.5
Marul (Kıvrıkcık)	159,971	1,789	33,594	1,716	4,280	2,271	342	1,396	18,341	1,227	10,631	4,259	21.0
Karnabahar	158,996	2,273	15,385	2,006	-	-	-	-	15,205	1,998	180	3,000	9.7
Marul (Göbekli)	212,189	2,115	6,210	2,496	168	1,159	103	786	1,051	1,018	4,888	4,142	2.9
Brokoli	34,649	1,767	1,202	1,081	-	-	-	-	1,022	1,000	180	2,000	3.5
Maydanoz	57,619	1,156	1,052	1,001	111	396	40	494	343	905	558	1,794	1.8

Kaynak: TÜİK

Meyve Ürünleri Üretimi

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi meyve ürünleri üretim değeri 1 Milyar TL olup, Türkiye geneli meyve ürünleri üretim değerinin %3.6'sını oluşturmaktadır. Bölgede 125 bin hektar alanda meyve üretimi yapılmaktadır. Toplam tarım arazisi içinde meyvelik ve bağcılık arazinin payı yaklaşık olarak %8.6'dır. Bölgede meyvecilik bütün illerde yapılmakla birlikte, bölge toplam meyve arazilerinin %75'i ve meyvecilik hasılasının da %48'i Samsun'da yoğunlaşmıştır. Meyvecilik alanı toplam tarım alanlarının %8.6'sını oluşturmasına rağmen meyvecilik hasılası toplam bitkisel üretim değerinin %19'unu teşkil etmektedir.

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde öne çıkan meyvecilik ürünlerinin gruplarına göre üretim miktarı ve verim değerleri Türkiye ve bölge illeri ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmektedir. Buna göre Bölge meyve üretiminde birçok ürün Türkiye üretimi içindeki payı itibarıyla önem arz etmektedir. Bölge, fındık üretiminde Türkiye toplam üretiminde %13 paya sahipken, kızılcıkta %18.5, şeftalide %9, cevizde ve kirazda %8, elma (Amasya), vişne, dut ve şaraplık üzümde %7 paya sahiptir.

Tablo 38: Meyve Ürünleri Üretimi ve Ortalama Verim Düzeyi (2013)

Ürün adı	Türkiye		TR83 Bölgesi		Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		TR83/TR (%)
	Üretim (ton)	Verim (kg)	Üretim (ton)	Verim (kg)	Üretim (ton)	Verim (kg)	Üretim (ton)	Verim (kg)	Üretim (ton)	Verim (kg)	Üretim (ton)	Verim (kg)	
Üzüm													
Üzüm (Sofralık-Çek.li)	1,634,596	718	40,529	506	7,130	1,047	18,927	396	1,124	992	13,348	548	2.5
Üzüm (Şaraplık)	455,229	634	31,124	479	58	145	8,512	319	-	-	22,554	596	6.8
Muz-İncir-Avokado-Kivi													
İncir	298,914	31	2,880	32	44	29	219	20	2,537	34	80	23	1.0
Kivi	41,635	41	2,293	42	-	-	-	-	2,293	42	-	-	5.5
Diğer Meyveler-Taş Çekirdekli ve Yumuşak Çekirdekli													
Şeftali (Diğer)	563,686	43	50,734	39	14,649	38	1,182	20	20,296	45	14,607	37	9.0
Kiraz	494,325	28	41,317	36	28,880	40	2,700	22	2,342	22	7,395	36	8.4
Armut	461,826	45	21,236	35	3,856	47	3,615	28	8,399	32	5,366	39	4.6
Elma (Diğer)	580,425	44	18,573	27	4,015	53	1,670	23	8,484	18	4,404	50	3.2
Elma (Golden)	825,935	76	17,673	43	9,257	67	2,301	21	2,556	25	3,559	55	2.1
Elma (Amasya)	245,849	59	17,120	64	12,053	111	2,262	23	495	23	2,310	58	7.0
Elma (Starking)	1,353,733	81	15,066	42	6,539	62	2,160	22	2,605	29	3,762	56	1.1
Erik	305,393	36	14,291	34	5,357	57	1,769	16	3,637	27	3,528	44	4.7
Vişne	179,752	31	12,505	28	2,861	35	1,050	17	865	20	7,729	30	7.0
Ayva	139,311	43	6,460	32	1,947	43	2,014	25	1,957	31	542	40	4.6
Elma (Grannysmith)	122,508	56	5,275	30	1,254	57	217	22	2,129	19	1,675	56	4.3
Dut	74,600	31	5,235	31	548	34	724	13	2,228	39	1,735	44	7.0
Kayısı	780,000	54	2,257	30	1,122	41	672	19	-	-	463	39	0.3
Kızılcık	11,838	15	2,187	14	138	18	260	10	1,406	16	383	15	18.5
Zeytin ve Diğer Sert Kabuklular													
Fındık	549,000	2	72.316	2	6	4	-	-	69,392	2	2,918	3	13.2
Ceviz	212,140	33	17.885	30	3,289	39	6,423	24	2,903	24	5,270	39	8.4
Badem	82,850	16	1.310	14	349	27	405	7	-	-	556	28	1.6

Kaynak: TÜİK

NOT: Verim değerleri Ağaç başına ortalama verimdir.

2.3.1.5. Örtü Altı ve Organik Üretim

TR83 Bölgesinde örtü altı (sera) meyve-sebze ve süs bitkileri üretimi yıllar itibariyle önemli bir gelişme göstermiştir. Bu bölümde Bölge örtü altı bitkisel üretimi ile organik tarım üretimi hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilecektir.

2.3.1.5.1. Örtü Altı Üretim

TR83 Bölgesi, örtü altı tarımında Türkiye geneline göre daha fazla gelişme kaydetmiştir. Nitekim 2005-2013 döneminde Türkiye genelinde örtü altı tarım alanları %32, örtü altı sebze-meyve üretimi %41 artış göstermişken TR83 Bölgesinde örtü altı tarım alanları %90, örtü altı sebze-meyve üretimi ise %64 oranında artış göstermiştir. 2013 yılı itibariyle TR83 Bölgesinde yaklaşık 26 bin dekar alanda 201 bin ton örtü altı sebze-meyve üretimi gerçekleştirilmiştir. Bölge, örtü altı tarımda sahip olduğu üretim alanıyla Türkiye'den %4.2, toplam üretimde de %3.2 pay almaktadır. Örtü altı tarımında bölge üretiminin %75'ini karşılayan Samsun, ekilen alan itibarıyla %89'unu oluşturmaktadır.

Tablo 39: TR83 Bölgesi ve Türkiye'de Örtü Altı Tarımın Gelişimi*

	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Amasya							
Üretim Alanı (da)	1,303	1,119	1,277	1,337	1,395	2,392	2,003
Üretim (ton)	9,232	16,701	19,315	34,053	34,734	53,048	38,049
Çorum							
Üretim Alanı (da)	78	156	162	200	200	230	236
Üretim (ton)	443	1,353	1,428	1,804	1,817	3,934	4,084
Samsun							
Üretim Alanı (da)	10,967	9,994	17,480	20,489	20,838	21,195	22,944
Üretim (ton)	108,430	93,759	127,467	125,156	144,797	133,276	150,570
Tokat							
Üretim Alanı (da)	1,254	616	599	482	584	613	610
Üretim (ton)	4,627	5,364	5,584	4,883	6,782	7,416	8,143
TR83 Bölgesi							
Üretim Alanı (da)	13,602	11,885	19,518	22,508	23,017	24,430	25,793
Üretim (ton)	122,732	117,177	153,794	165,896	188,130	197,674	200,846
Türkiye							
Üretim Alanı (da)	467,540	542,158	567,180	563,805	611,451	617,760	615,124
Üretim (ton)	4,465,343	5,063,265	5,524,777	5,750,466	6,138,937	6,170,827	6,273,927
TR83/Türkiye (%)							
Üretim Alanı	2.9	2.2	3.4	4.0	3.8	4.0	4.2
Üretim	2.7	2.3	2.8	2.9	3.1	3.2	3.2

*: Örtü altı süs bitkileri üretimi dahil değildir

Not: Ekilen alan ve üretime birden fazla ekilişler dahildir.

Kaynak: TÜİK

2005-2013 döneminde, TR83 Bölgesi örtü altı üretim miktarı ve üretim alanının Türkiye içerisindeki payının da artış gösterdiği görülmektedir. Bu dönemde TR83 Bölgesinin Türkiye genelinden aldığı pay, üretim alanında %2.9'dan %4.2'ye, üretim miktarında ise %2.7'den %3.2'ye yükselmiştir.

Bölgede örtü altı üretiminin dağılımına bakıldığında, hıyar, domates, karpuz, kavun, marul ve sivri biberin bölge örtü altı üretiminin %95 gibi önemli bir kısmını oluşturduğu dikkati çekmektedir. İlk 3 ürün olan hıyar, domates ve karpuzun toplam üretimden aldığı pay ise %75'dir.

Tablo 40: Örtü Altı Tarımın Dağılımı (2013)

Sebze-Meyve	Üretim	
	Ton	Pay (%)
Hıyar	53,976	26.9
Domates	51,994	25.9
Karpuz	45,000	22.4
Kavun	18,200	9.1
Marul	11,518	5.7
Biber (Sivri)	10,178	5.1
Patlıcan	5,211	2.6
Kabak (Sakız)	2,012	1.0
Diğer	1,936	1.0
Toplam	200,846	100.0

Kaynak: TÜİK

Bölge örtü altı üretim faaliyetlerinde alçak tünel ve yüksek tünel yöntemleri daha yoğun olarak kullanılmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Bölge örtü altı tarım faaliyetlerinin %63'ü alçak tünel, %33'ü yüksek tünel, %4'ü de plastik sera olarak gerçekleştirilmektedir.

2.3.1.5.2. Organik Tarım

Organik Tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermekte olup, esas olarak sentetik kimyasal tarım ilaçları, hormonlar ve mineral gübrelerin kullanımını yasaklaması yanında, organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırma, doğal düşmanlardan faydalanmayı tavsiye eden, üretimde sadece miktar artışının değil aynı zamanda ürün kalitesinin de yükselmesini amaçlayan alternatif bir üretim şeklidir.

Bitkisel üretimde; uygun yöntemlerle minimum toprak işleme, toprak verimliliğinin korunmasına ve artırılmasına yönelik çalışmalar, kimyasal gübre yerine organik gübre

kullanımı, dayanıklı, sağlıklı tohum ve bitki çeşitlerinin seçimi, uygun ekim-dikim yöntemi, bitki korumada ekolojik yöntem, girdi kullanımı ve hasat, depolama, işleme ve paketleme faaliyetlerinin ekolojik yöntemler içinde yürütülmesi olarak özetlenebilecek olan organik tarım, hayvansal üretimde ise, sağlıklı hayvan yetiştiriciliği, uygun ahır koşulları, organik yemlerden yararlanma ile damızlık ve ırk seçiminde ekolojik uygunluk olarak özetlenebilmektedir.

Ekolojik Tarım Avrupa'da 1910'larda uygulanmaya başlamış, kontrollü üretim 1930'lu yıllarda yaygınlaşmış ve 1970'li yıllarda ticari anlamda önem arz etmeye başlamıştır. Ekolojik Tarım uygulanan alanlar Avrupa ülkelerindeki tarım alanlarının %2-3'ü dolayındadır. Her yıl yaklaşık %20-30'luk büyüme gösteren ekolojik tarım faaliyetlerinin önümüzdeki 10 yıl içinde dünyadaki ticaret hacminin 11 milyar USD'den 100 milyar USD'ye yükseleceği tahmin edilmektedir².

Ülkemizde organik tarım uygulamaları 1984-1985 yıllarında başlamış, ilk uygulamalar Türkiye'nin geleneksel ihraç ürünlerinden kuru incir ve kuru üzüm üzerinden Ege Bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu ürünlere kuru kayısı, fındık gibi ürünler de katılarak uygulama, farklı bölgelere yayılmıştır. Ekolojik Tarım hareketini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla, 1992 yılında Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği (ETO) kurulmuştur. ETO'nun da katkılarıyla "Bitkisel ve Hayvansal Tarım Ürünlerinin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik", Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 18 Aralık 1994 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde üretilen ekolojik ürünler büyük ölçüde yurt dışı pazarlara gönderildiğinden, ekolojik ürün üretim miktarı ve çeşitliliği yurt dışından gelen talepler doğrultusunda şekillenmektedir. İhracat organizasyonunun gerekliliğinden dolayı üretimler organizasyon kuruluşları tarafından sözleşmeli olarak çiftçilere yaptırılmaktadır. Sözleşmeli tarım üreticilere fiyat ve satış garantisi getirerek avantaj sağlamaktadır. Yapılan sözleşmede taraflar üretim ile ilgili koşulları, fiyat ve varsa prim miktarını açıklayarak mahkemeye başvurma hakkı saklı olmak koşulu ile kanuni güvence altına alınmaktadır. Ekolojik üretimde belirli yasakların olması ve 2-3 yıllık bir geçiş sürecinden sonra ekolojik üretime geçilebilmesi, uzun dönem üretim planlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle yapılan araştırmaların

² Mersin İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması, 2014

yasal geçerliliğinin olması ve tarafların kurallara uyması ekolojik tarımın başarısı için çok önemli görülmektedir. Kontrol ve sertifikasyon, organik tarımın önemli basamaklarından biridir. İç ve dış piyasalarda bir ürünün organik olarak satılabilmesi için Organik Ürün Sertifikasına sahip olması gerekmektedir. Sertifika sistemi ürünlerin ekolojik standartlara göre üretildiğinin, işlendiğinin, paketlenildiğinin garantisini vermektedir.³

TR83 Bölgesi, tarımsal yapısı ve üretim alışkanlıkları, ürün çeşitliliği, farklı agro-ekosistemlere sahip oluşu dikkate alındığında organik tarım ürünleri açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediği görülmektedir. Tüm bölgelerde olduğu gibi, TR83 Bölgesinde de işletmelerin küçük ve parçalı oluşu, üreticilerin gelir ve eğitim düzeylerinin düşük oluşu organik tarım uygulamalarında da önemli darboğazlar olarak ortaya çıkmaktadır. Organik tarım yapmanın önündeki önemli zorluklardan birisi de birbirine yakın bahçelerde üretim yapılması ve diğer bahçelerde kullanılan ilaçlamanın organik tarım yapılan bahçeleri de olumsuz etkilemesidir.

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde 5,909 hektar alanda 1,446 çiftçi organik tarım faaliyetiyle uğraşmakta olup toplam üretim miktarı 13,924 tondur. Bölge, Türkiye organik tarım alanlarının %0.8'ini, organik tarım üretiminin %0.9'unu ve organik tarımla uğraşan çiftçilerin %2.4'unu oluşturmaktadır. 2013 yılı verilerine göre TR83 Bölgesi organik tarım faaliyeti yapılan düzey 2 bölgeleri bazında değerlendirildiğinde, üretim alanının büyüklüğü açısından 18'nci sırada yer alırken, organik tarımla uğraşan çiftçi sayısında 8'nci ve üretim miktarı açısından da 17'nci sırada yer almaktadır. Burada dikkat çeken başka bir husus ise çiftçi sayısında görece olarak iyi durumda olan Bölge, üretim alanı ve üretim miktarında oldukça geride kalmaktadır. Bunda da üretim yapan işletmelerin çok küçük olmasının büyük etkisi bulunmaktadır. Bölge organik tarım üretiminin Türkiye genelinden aldığı pay, 2007-2012 döneminde sürekli olarak gerilerken, 2013 yılında yeniden artış kaydetmiştir. 2007-2013 döneminde bölgedeki organik tarım faaliyetinde bulunan çiftçilerin Türkiye genelindeki organik tarım çiftçileri içindeki payı oldukça dalgalı bir görünüm arz ederken, organik tarım için ayrılan alanın Türkiye içerisindeki payı %4.6'dan %0.8'e gerilemiştir.

³ Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., İzmir İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012.

Tablo 41: Organik Tarımın Gelişimi

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Amasya							
Çiftçi Sayısı	41	30	16	12	8	8	34
Üretim Alanı (hektar)	79	72	433	38	9	41	88
Üretim (ton)	595	710	857	152	43	234	210
Çorum							
Çiftçi Sayısı	76	78	77	-	-	20	21
Üretim Alanı (hektar)	382	44	50	-	-	10	13
Üretim (ton)	-	286	117	-	-	16	43
Samsun							
Çiftçi Sayısı	127	469	835	1,076	1,007	979	1,122
Üretim Alanı (hektar)	4,759	5,702	2,770	3,471	4,366	4,421	4,991
Üretim (ton)	43,351	6,662	5,275	7,501	6,660	6,475	11,724
Tokat							
Çiftçi Sayısı	3	4	141	111	162	141	269
Üretim Alanı (hektar)	2,732	2,464	3,516	425	5,388	7,414	818
Üretim (ton)	86	110	867	750	935	356	1,946
TR83 Bölgesi							
Çiftçi Sayısı	247	581	1,069	1,199	1,177	1,148	1,446
Üretim Alanı (hektar)	7,952	8,282	6,770	3,933	9,764	11,886	5,909
Üretim (ton)	44,032	7,768	7,116	8,403	7,639	7,081	13,924
Türkiye							
Çiftçi Sayısı	16,276	14,926	35,565	42,097	42,460	54,635	60,797
Üretim Alanı (hektar)	174,283	166,883	501,641	510,033	614,618	702,909	769,014
Üretim (ton)	568,128	530,224	983,715	1,343,737	1,659,543	1,750,127	1,620,466
TR83/Türkiye (%)							
Çiftçi Sayısı	1.5	3,9	3,0	2,8	2,8	2,1	2,4
Üretim Alanı (hektar)	4.6	5,0	1,3	0,8	1,6	1,7	0,8
Üretim (ton)	7.8	1,5	0,7	0,6	0,5	0,4	0,9

Kaynak: TÜİK

Bölgede üretilen organik tarım ürünlerinin ve organik üretim yapılan tarım alanlarının %84'ü ile organik tarımla uğraşan çiftçilerin %78'i Samsun ilinde bulunmaktadır. Samsun meyve ve sebze üretiminde olduğu gibi organik tarımda da öncü konumdadır. Samsun, iller arası sıralamada çiftçi sayısı bakımından 12'nci, üretim alanı ve üretim miktarı bakımından 23'ncü sırada yer almaktadır. Organik tarım fındık, yumurta, beyaz et, süt gibi meyve ve sebze türleri başta olmak üzere birçok üründe sertifikalı olarak yapılmaktadır.

2.3.1.7. Hayvancılık

Hayvancılık sektörü, yeterli ve dengeli beslenme, milli gelire yaptığı katkı, sağladığı döviz ve döviz tasarrufu, kırsal nüfusun önemli bir kesimi için geçim kaynağı olması itibarıyla ülkemiz açısından çok önemli bir yere sahiptir. TR83 Bölgesi tarımsal faaliyetleri içinde hayvancılık,

bitkisel üretime kıyasla, daha az gelişmiştir. Nitekim 2013 yılı itibarıyla Bölge, 5.4 milyar TL'lik bitkisel üretime karşılık, 2.8 milyar TL'lik canlı hayvanlar değeri ve 1 milyar TL'lik hayvansal ürünler üretim değerine sahiptir. İl toprakları içerisinde mera alanlarının azlığı ve tarım alanlarının bitkisel üretime elverişliliği çiftçi ailelerini genel olarak bitkisel üretime yönlendirmiştir. 2001 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre Bölgede yer alan tarım işletmelerinin yüzde 78,6'sı bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapmaktadır. Sadece bitkisel üretim yapan işletmelerin oranı %20 iken sadece hayvancılık faaliyetinde bulunan işletmelerin oranı ise yalnızca %1.4'tür. Hayvancılık faaliyetleri genel olarak hayvansal ürünler üretimi, hayvan varlığı ve su ürünleri üretimi olarak üç bölümde incelenecektir.

2.3.1.7.1. Hayvansal Ürünler Üretimi

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre TR83 Bölgesinde 2013 yılı itibarıyla 9.3 milyar TL olarak gerçekleşen tarımsal üretim değerinin %11.3'ünü hayvansal ürünler üretim değeri oluştururken Türkiye için bu oran %21 olarak gerçekleşmiştir. Bölge genelinde gerçekleşen 3.8 milyar TL hayvancılık üretim değerinin de %72.6'sını canlı hayvanlar, %27.4'ünü de hayvansal ürünler üretimi teşkil etmektedir. Türkiye genelinde ise hayvancılık üretim değerinin %59'unu canlı hayvanlar, %41'ini de hayvansal ürünler üretimi oluşturmaktadır. Bölge hayvansal ürünler üretim değerinin payı, Türkiye genelinin bir hayli gerisinde kalmaktadır.

2011 yılından itibaren il ve bölge bazında hayvansal ürünlerden kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri üretim miktarları olmadığı için bu ürünlerin il ve bölge üretim değeri hesaplanamamıştır. Bu nedenle 2011 yılı ve sonrası il ve bölge üretim değerleri, önceki yıllarla karşılaştırılmamalıdır. Bölge hayvansal ürünler üretiminin gelişimi incelendiğinde 2000-2011 döneminde hayvansal ürünler üretimi %645 oranında arttığı görülmektedir. Aynı dönemde Türkiye genelinde hayvansal ürünler üretimi %726 oranında artış göstermiştir. 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde gerçekleşen 1 milyar TL'lik hayvansal ürünler üretim değeri, Türkiye genelinin %2.6'sını oluştururken, Bölge, hayvansal ürünler üretim değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 6'ncı sırada yer almaktadır.

Tablo 42: Hayvansal Ürünler Üretim Değeri (Milyon TL)

Yıllar	Türkiye		TR83 Bölgesi		Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Pay (%) (2)/(1)
	Değer (1)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer (2)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	
2000	5,152	76	290	97	51	141	70	117	117	97	51	62	5.6
2001	6,069	89	376	127	80	223	99	168	133	110	64	81	6.2
2002	9,400	137	475	163	76	215	128	220	197	162	74	97	5.1
2003	13,443	195	740	257	128	367	216	375	273	224	123	169	5.5
2004	15,574	224	987	347	237	689	267	469	295	242	188	269	6.3
2005	16,506	237	855	305	170	503	248	440	271	222	166	247	5.2
2006	18,898	269	947	343	197	591	268	483	316	258	165	257	5.0
2007	22,922	325	1,122	411	250	762	343	624	375	305	153	247	4.9
2008	23,817	333	1,287	473	252	780	414	760	428	347	192	312	5.4
2009	26,611	367	1,288	470	236	728	424	784	418	334	211	338	4.8
2010	38,128	517	2,158	787	282	844	702	1.311	703	561	471	762	5.7
2011	42,572	570	873	321	116	359	229	429	306	244	222	364	2.1
2012	49,322	652	1,025	377	132	409	264	499	376	300	254	413	2.1
2013	40,459	528	1,047	386	131	407	297	559	358	283	261	436	2.6

Not1: 2011 yılından itibaren hayvansal ürünlerden kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri üretim miktarları il ve bölge bazında olmadığı için bu ürünlerin il ve bölge üretim değeri hesaplanamamıştır.

Bu nedenle 2011 yılı ve sonrası il ve bölge üretim değerleri, önceki yıllarla karşılaştırılmamalıdır.

Not2: 2002-2006 dönemine ilişkin kişi başına hayvansal ürünler üretim değerleri hesaplanırken, 2000-2007 yılları arası nüfus artış oranlarına göre hesaplanan nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır.

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi hayvansal ürünler üretiminde kişi başına düşen değerler incelendiğinde, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değerinin 2000-2010 döneminde Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, hayvansal ürünlerden kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri üretim miktarlarının il ve bölge bazında hesaplanamadığı 2011 yılından sonra ise Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. 2011'de 787 TL olan Bölge kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri 2013 yılı itibarıyla 386 TL olarak gerçekleşirken aynı oranlar Türkiye için sırasıyla 517 ve 528 TL olarak kaydedilmiştir. Hayvansal ürünler üretim değeri açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 6'ncı sırada yer alan TR83 Bölgesi, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri açısından da 7'nci sırada bulunmaktadır.

TR83 Bölgesi hayvansal ürünler üretimi incelendiğinde; 2013 yılı itibarıyla ilde bir milyon ton süt üretildiği ve süt üretiminin yaklaşık olarak %97'sinin büyükbaş hayvanlardan elde edildiği görülmektedir. Bölgede üretilen süt miktarı, Türkiye geneli süt üretiminin %5.6'sını, oluşturmaktadır. Bölge süt üretim miktarı ile 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 6'ncı sıradadır. Türkiye'de 2008 yılına kadar üretimi gerileme yaşayan, ancak 2008 yılından itibaren üretimini her yıl artıran ve son yıllarda oldukça rağbet gören manda sütü üretiminde 2013 yılı üretim miktarı 52 bin tondur. TR83 Bölgesinde 2013 yılı üretim miktarı 12 bin ton olup, Türkiye üretiminin %23'ünü karşılamakta ve 26 düzey 2 bölgesi içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Samsun'da manda sütü üretim miktarı 6,735 ton iken Tokat'ta 2,858 ton olarak gerçekleşmiştir. Bölge illeri özellikle Tokat ili bu konuda büyük potansiyele sahip bulunmaktadır. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için gerekli teşvik mekanizmalarının devreye sokulması gelişimini hızlandıracaktır.

Süt üretiminde hayvan başına verim düzeyi incelendiğinde, TR83 Bölgesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan elde edilen süt veriminin Türkiye geneli ile hemen hemen aynı değerlerde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sığır (kültür) ve yerli koyunda Türkiye değerlerinin çok az üstünde verime sahipken diğer türlerde Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. TR83 Bölgesi ve Türkiye'de türlerine göre süt üretimi ve hayvan başına verim düzeyleri aşağıda verilmektedir.

Tablo 43: Süt Üretimi ve Hayvan Başına Verim (2013)

Hayvan Türü	Türkiye		TR83 Bölgesi	
	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)
Sığır (Kültür)	8,946,131	3,866	386,682	3,888
Sığır(Melez)	6,531,573	2,726	474,428	2,726
Sığır (Yerli)	1,177,305	1,312	120,736	1,302
Manda	51,947	1,000	11,999	985
Koyun(Yerli)	1,062,274	79	25,135	80
Koyun(Merinos)	38,739	49	102	44
Keçi (Kıl)	413,444	107	5,386	97

Kaynak: TÜİK

Hayvansal ürünlerin bir diğer kalemi olan et üretimi ile ilgili veriler 2009 yılından sonra yayınlanmamaktadır. 2009 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde; 160,107 adet hayvan kesimi yapılmış ve 13,990 ton et üretilmiştir. Et üretiminin yaklaşık %38'inin büyükbaş hayvanlardan %62'sinin de küçükbaş hayvanlardan elde edildiği görülmektedir. Bölgede üretilen et miktarı, Türkiye et üretiminin %3.4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 44: Kesilen ve Sağılan Hayvan Sayıları

	Türkiye	TR83 Bölgesi	TR83/TR (%)
Kesilen Hayvan Sayısı (2009)	6,110,320	160,107	2.6
Büyükbaş	1,506,930	60,412	4.0
Küçükbaş	4,603,390	99,695	2.2
Et (ton) (2009)	412,600	13,990	3.4
Büyükbaş	326,291	12,203	3.7
Küçükbaş	86,308	1,788	2.1
Hayvan başına verim (kg) (2009)			
Büyükbaş	217	202	-
Küçükbaş	19	18	-
Sağılan Hayvan Sayısı (2013)	23,889,767	750,644	3.1
Büyükbaş	5,659,212	378,411	6.7
Küçükbaş	18,230,555	372,233	2.0

Kaynak: TÜİK

Et üretiminde hayvan başına verim düzeyi incelendiğinde, hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvanlarda karkas ağırlıklarının Türkiye genelinden düşük olduğu dikkati çekmektedir. Bölgede kesimi yapılan sığırların önemli bir kısmını yerli ırk sığırların oluşturması birim hayvan başına et verimini düşürmektedir.

2.3.1.7.2. Hayvan Varlığı ve Canlı Hayvanlar Değeri

TR83 Bölgesi hayvan varlığı içerisinde ağırlıklı olarak büyükbaş hayvanlardan sığır ile küçükbaş hayvanlardan başta koyun olmak üzere keçi bulunmaktadır. Türkiye genelinde ise küçükbaş hayvan sayısı daha fazladır. Bölgede büyükbaş hayvanlarda melez ve kültür ırkı sığır

yetiştiriciliği ön plandadır. Bölgede besiciliğin yoğun yapıldığı bölgeler dışında küçük aile işletmelerinde de besicilik yapılmaktadır. Bölgede besiciliğin en yoğun olarak yapıldığı yerler Amasya ilinde Suluova ve Merkez, Tokat ilinde Turhal ve Zile ilçeleri, Samsun ilinde Çarşamba ve Havza ilçeleri, Çorum ilinde ise Merkez ve Osmaniye ilçeleridir. Bölgede Suluova, besicilik yapan işletme sayısının ve yaş şeker pancarı posası üretiminin fazla olması nedeniyle besiciliğin merkezi konumundadır. Ayrıca Suluova Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi tahsisleri tamamlandığında Suluova'nın canlı hayvan ve hayvancılık ürünleri değeri daha da artacaktır.

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi canlı hayvan değeri 2.8 milyar TL düzeyinde olup, 57.7 milyar TL olan Türkiye canlı hayvan değerinin %4.8'lik bölümünü oluşturmaktadır. Bölge canlı hayvan değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 7'nci sıradadır. İller arası sıralamada ise Samsun 19'ncü, Tokat 31'nci, Çorum 37'nci ve Amasya 54'ncü sırada yer almaktadır. Kişi başına düşen canlı hayvan değerleri incelendiğinde, 2013 yılı itibarıyla Türkiye'de kişi başına düşen canlı hayvan değeri 752 TL iken, bu değer TR83 Bölgesi'nde 1,022 TL olarak gerçekleşmiştir. Bölge illeri arasında 769 TL ile en düşük değere sahip olan Samsun dışında, diğer üç ilin de 1,220-1,257 TL arasında değere sahip oldukları görülmektedir. Bölge kişi başına canlı hayvan değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 12'nci sıradadır. İller arası sıralamada ise Amasya 35'nci, Çorum 36'nci, Tokat 37'nci ve Samsun 54'ncü sırada yer almaktadır.

2000-2013 döneminde canlı hayvan değerleri TR83 Bölgesinde 4.8 kat artış gösterirken, artış oranı Türkiye genelinde ise 6.7 kat olarak gerçekleşmiştir. Bölgede tarımsal üretim değeri bitkisel üretimde olduğu gibi hayvancılıkta da Türkiye ortalamasının altında gelişim göstermiştir. Ancak 2013 yılında hem Türkiye genelinde hem de Bölge genelinde canlı hayvanlar değerinde önemli düzeyde düşüş olduğu dikkati çekmektedir. Canlı hayvanlar değerinde 2013'de önceki yıla göre Türkiye genelinde %9.3, TR83 Bölgesinde %18.6, Amasya'da %10.6, Çorum'da %22.4, Samsun'da %22.5 ve Tokat'ta %13.1 oranında düşüş kaydedilmiştir. Benzer şekilde kişi başına canlı hayvan değeri de hem Türkiye hem Bölge genelinde düşüş kaydetmiştir.

Tablo 45: Canlı Hayvan Değeri (Milyon TL)

Yıllar	Türkiye		TR83 Bölgesi		Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Pay (%) (2)/(1)
	Değer (1)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer (2)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	
2000	6,652	98	406	135	57	157	91	152	141	117	117	141	6.1
2001	8,302	122	459	155	65	181	107	182	159	131	128	161	5.5
2002	10,471	153	529	181	79	224	115	197	196	162	138	182	5.1
2003	14,381	208	733	255	106	304	162	280	285	234	181	247	5.1
2004	18,395	265	902	318	148	431	216	379	294	241	245	350	4.9
2005	20,919	300	1,099	392	178	525	270	480	360	294	291	434	5.3
2006	22,943	327	1,219	441	195	584	309	556	400	327	314	488	5.3
2007	24,666	349	1,357	497	202	614	331	602	462	376	363	584	5.5
2008	25,521	357	1,431	526	225	697	367	673	462	374	376	609	5.6
2009	28,146	388	1,537	561	251	775	414	765	464	371	409	655	5.5
2010	46,873	636	2,476	903	394	1,177	648	1,211	787	628	647	1,048	5.3
2011	60,077	804	3,357	1,235	478	1,479	932	1,744	1,120	894	828	1,361	5.6
2012	63,547	840	3,406	1,253	453	1,405	861	1,624	1,252	1,000	840	1,369	5.4
2013	57,656	752	2,774	1,022	405	1,257	668	1,256	971	769	730	1,220	4.8

Not2: 2002-2006 dönemine ilişkin kişi başına canlı hayvan değerleri hesaplanırken, 2000-2007 yılları arası nüfus artış oranlarına göre hesaplanan nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır.

Kaynak: TÜİK

Büyükbaş Hayvan Varlığı

TR83 Bölgesi büyükbaş hayvan varlığı içinde sığır ağırlıklı bir yer tutmakta olup manda sadece %2.8 paya sahiptir. 2013 yılı verilerine göre Bölgede toplam 1,000,943 baş sığır ve 28,602 baş manda olmak üzere 1,029,545 baş büyükbaş hayvan bulunmaktadır. İl sığır varlığının yapısı incelendiğinde ağırlığın melez ve kültür ırkı sığırlarda olduğu dikkat çekmektedir. İl sığır mevcudunun yaklaşık olarak %48'i melez, %27'si kültür, %25'i de yerli ırk sığırdan oluşmaktadır.

Tablo 46: Hayvan Varlığı (2013)

	Büyükbaş			Küçükbaş			Kümes Hayvanı
	Manda	Sığır	Toplam	Koyun	Keçi	Toplam	
Amasya	4,001	170,666	174,667	110,013	32,111	142,124	1,245,019
Çorum	2,152	238,322	240,474	151,993	38,772	190,765	4,133,956
Samsun	14,324	330,441	344,765	178,029	20,019	198,048	2,542,862
Tokat	8,125	261,514	269,639	245,477	54,500	299,977	236,236
TR83 Bölgesi	28,602	1,000,943	1,029,545	685,512	145,402	830,914	8,158,073
Türkiye	117,59	14,415,25	14,532,84	29,284,24	9,225,54	38,509,79	270,202,03
TR83/TR (%)	24.3	6.9	7.1	2.3	1.6	2.2	3.0

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi büyükbaş hayvan sayısı bakımından Türkiye'den %7.1 pay alırken, manda sayısında bu oran %24.3 olarak dikkat çekmektedir. Manda yetiştiriciliği son dönemlerde ilgi çekmekte ve manda sütü oldukça değerli bir ürün olarak pazarlanabilmektedir. Samsun, Tokat ve Amasya başta olmak üzere bölgede manda yetiştiriciliği yeniden canlanmaktadır.

TR83 Bölgesi küçükbaş hayvan varlığı içerisinde ağırlıklı olarak koyun yer almaktadır. Bölgede küçükbaş hayvan varlığının %52.5'ini koyun, %17.5'ini de keçi oluşturmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Bölge genelinde 685,512 baş koyun bulunurken, 145,402 baş keçi bulunmakta olup Türkiye genelinden aldıkları pay sırasıyla %2.3 ve %1.6'dır. Keçilerin tamamına yakını kıl keçisinden oluşmaktadır. Koyun ve keçi sayısında Tokat ili ilk sırada gelmektedir.

Kümes Hayvanları Varlığı

TR83 Bölgesinde kümes hayvanları yetiştiriciliğinde hem et hem yumurta tavukçuluğu olmakla birlikte, daha ziyade yumurta tavukçuluğu ön plandadır ve bölge hayvancılık faaliyetlerinde önem arz eden diğer bir koldur. Bölge 8.2 milyon baş kümes hayvanı ile 270 milyon olan Türkiye toplamından %3 pay almaktadır. 2013 yılı itibarıyla Bölgedeki kümes hayvanlarının %51'i Çorumda, %31'i de Samsun'da bulunmaktadır.

Tablo 47: KÜMES HAYVANI VARLIĞI (2013)

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye	TR83/TR (%)
Et Tavuğu	88,000	176,000	1,155,801	0	1,419,801	177,432,745	0.8
Yumurta Tavuğu	1,145,082	3,935,518	1,313,675	222,617	6,616,892	88,720,709	7.5
Kümes Hayvanı	1,233,082	4,111,518	2,469,476	222,617	8,036,693	266,153,454	3.0
Hindi	2,790	10,240	20,016	4,993	38,039	2,925,473	1.3
Kaz	4,169	9,160	25,543	5,161	44,033	755,286	5.8
Ördek	4,978	3,038	27,827	3,465	39,308	367,821	10.7

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de yumurta tavukçuluğundan ziyade et tavukçuluğu daha fazla iken TR83 Bölgesinde tam tersi bir durum mevcut olup, Bölge yumurta tavukçuluğunda ihtisaslaşmış durumdadır. Bölgede önemli bir yetiştiricilik kolu olan yumurta tavukçuluğu yaygın olarak Çorum’da ve Samsun’da yapılmaktadır. Türkiye’den %7.5 pay alan Bölge’deki yumurta tavukçuluğunun %59’unu Çorum, %20’sini ise Samsun karşılamaktadır. Çorum’da, bu sektörde bir kümelenme görülmektedir. Et tavukçuluğunda (broyler) ise Samsun, Bölge toplamının %81’ini karşılamaktadır. Bölgede ördek ve kaz yetiştiriciliği de Türkiye içindeki yeri bakımından önemlidir.

Hayvancılık için oldukça önem arz eden konulardan biri de yeterli besin kaynaklarının bulunabilirliğidir. TR83 Bölgesi besin kaynağını teşkil eden yem sektörü bakımından geniş yem bitkileri ekiliş alanlarına sahiptir.

Arıcılık Faaliyetleri

Bölgede zengin bitki örtüsü nedeniyle arıcılık açısından ciddi bir potansiyel söz konusudur. Bölgedeki arı kovanı sayısı, Türkiye’deki toplam arı kovanı sayısının yüzde 2.5’ini oluştururken toplam bal üretiminin de %2.4’ünü oluşturmaktadır. Bölgede, arı kovanı en fazla Samsun ilinde Terme, Vezirköprü ve Bafra ilçelerinde; Amasya ilinde Merkez ve Taşova ilçelerinde; Çorum ilinde Merkez, Alaca ve İskilip ilçelerinde ve Tokat ilinde ise Merkez, Erbaa, Zile ve Niksar ilçelerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda TR83 Bölgesi arıcılık faaliyetleri, iller itibarıyla verilmiştir.

Tablo 48: Arıcılık Faaliyetleri (2013)

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye	TR83/TR (%)
İşletme Sayısı	444	1,023	1,515	1,769	4,751	79,934	5.9
Toplam Kovan	17,575	31,453	78,526	37,333	164,887	6,641,348	2.5
Bal Üretimi	197	320	1,167	542	2,225	94,694	2.4
Balmumu Üret.	12	23	71	30	136	4,241	3.2

Kaynak: TÜİK

Bölgede arıcılık yapan işletme sayısı 4,751 olup, arıcılık yapan işletmeler daha çok Tokat ve Samsun'da yoğunlaşmıştır. 2013 yılı itibarıyla toplam arı kovanı sayısının %48'i Samsun'da, %23'ü Tokat'ta, %19'u Çorum ve %11'i de Amasya'da bulunmaktadır. Bölgedeki kovanların tamamına yakın bölümü (%98) yeni kovanlardan oluşmakta iken, %2 gibi düşük kısmı ise eski kovanlardan oluşmaktadır. Bölgede konvansiyonel tarımın yoğun olmaması ve temiz üretim alanlarının bulunabilirliği organik tarım kapsamında yapılacak arıcılık gibi alt üretim alanları için önemli bir potansiyel sağlamaktadır.

2.3.1.7.3. Su Ürünleri Üretimi

Doğal stokların giderek azalması, dünya çapında hızla artan nüfusun protein ihtiyacının karşılanmasında kültür balıkçılığının önemini artırmıştır. Gıda ve Tarım Örgütü'ne (FAO) göre su ürünleri yetiştiricilik sektörü son yıllarda dünya çapında en çok gelişen gıda üretim sektörü olmuştur. Nitekim 2000-2011 döneminde dünya nüfusu yıllık ortalama %1.28 oranında artmışken su ürünleri yetiştiricilik sektörü yıllık ortalama %5.4 oranında büyüme kaydetmiştir. Sektördeki bu gelişmenin sonucu olarak, dünyada yetiştiricilik yoluyla kişi başı balık tüketim miktarı 2011 yılında 9.1 kg'a ulaşmıştır.

Su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği bakımından büyük bir potansiyele sahip olan Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada konumunda olup 8 bin km uzunluğunda bir kıyı şeridinde sahiptir. Ayrıca 177,714 km uzunluğundaki 33 adet akarsuyu, 200 doğal ve 206 yapay gölü ve 953 adet kapalı rezervuarları ile birlikte toplam 26 milyon hektar deniz ve iç su alanına sahiptir. Türkiye, 2011 yılında toplam 703,545 tonluk üretimle, dünya su ürünleri üretiminden ancak %4,6 pay alabilmektedir. Tarım sektörü içerisinde ve milli ekonomide yarattığı katma değer bakımından su ürünleri sektörünün payı ülkenin sahip olduğu su potansiyeline karşılık düşük kalmaktadır. 2013 yılı itibarıyla balıkçılık hasılasının tarım hasılası içindeki payı %2,8, ülke hasılası içindeki payı ise sadece %2 seviyesindedir.

Türkiye’de su ürünleri üretiminin önemli bir bölümünü avcılık ürünleri oluştururken, kültür balıkçılığının toplam üretim içindeki payı da son yıllarda önemini artırmaktadır. 1986 yılı itibarıyla 583 bin tonluk su ürünleri üretiminin %99,5’i (%93’ü deniz ürünleri avcılığı ve %7’si tatlı su avcılığı) avcılıktan sağlanırken, 2013 yılına gelindiğinde ise avcılık ürünleri üretiminin payı %62’ye gerileyerek kültür balıkçılığının payı %38’e yükselmiştir.

TR83 Bölgesinde tarımsal faaliyetler içerisinde su ürünleri üretimi gelecek dönem için potansiyel vaat eden bir sektör olarak belirmektedir. Bölgede 2013 yılı itibarıyla yetiştirilen su ürünleri miktarı 7,441 ton olup, %78’i alabalık (iç sularda), %10.7’si alabalık (deniz) ve %11.4’ü de levrek (deniz) türlerinden oluşmaktadır. Bölgede yetiştirilen su ürünleri Türkiye genelinin %3.2’sini oluşturmaktadır. 2004-2013 döneminde TR83 Bölgesi yetiştiricilik üretimi 2,200 tondan 7,441 tona yükselirken, Samsun ve Tokat illerindeki büyük artışlar dikkat çekmektedir. Bölge illerinde tek tür olarak iç sularda alabalık yetiştirilirken sadece Samsun’da denizde alabalık ve levrek yetiştirilmektedir.

Tablo 49: Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretimi (Ton)

Yıllar	Amasya	Çorum	Tokat	Samsun	TR83 Bölgesi	Türkiye	TR83/TR (%)
2004	92	118	282	1,708	2,200	94,010	2.3
2005	70	102	317	1,926	2,415	118,277	2.0
2006	34	79	345	1,805	2,263	128,943	1.8
2007	32	52	355	1,557	1,996	139,873	1.4
2008	23	29	752	1,345	2,149	152,186	1.4
2009	17	15	790	2,164	2,986	158,729	1.9
2010	44	0	1,637	2,433	4,114	167,141	2.5
2011	44	0	2,152	3,031	5,227	188,790	2.8
2012	36	19	2,739	3,552	6,346	212,410	3.0
2013	25	15	3,714	3,688	7,441	233,394	3.2

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesinde 11 bini iç sularda, 7 bini denizlerde olmak üzere toplam 18 bin ton kültür balığı yetiştiricilik kapasitesi bulunmakta olup, iç sularda 70, denizlerde ise 7 işletme üretim yapmaktadır. Samsun ve Tokat önemli düzeyde yetiştiricilik kapasitesine sahiptir. Türkiye’de ise 245 bini iç sularda 217 bini de denizlerde olmak üzere 463 bin ton yetiştiricilik kapasitesi mevcuttur.

Tablo 50: Su Ürünleri Yetiştiricilik Kapasitesi (2013)

İller	İç su yetiştiriciliği		Deniz yetiştiriciliği	
	İşletme	Kapasite	İşletme	Kapasite
Amasva	5	95	-	-
Çorum	2	27	-	-
Samsun	29	6,591	7	6,861
Tokat	34	4,619	-	-
TR83 Bölgesi	70	11,332	7	6,861
Türkiye	1,935	245,166	418	217,494

Kaynak: Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği

2013 itibarıyla 7.4 bin kültür balığı yetiştirilen TR83 Bölgesi'nde kapasite kullanım oranı %41 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın düşük olmasında nispeten, yetiştiricilik sektörünün yapısal sorunları, finansal problemler ve sürdürülebilir kaliteli yem teminindeki güçlükler önemli rol oynamaktadır.

Bölgede iç sularda balık avcılığı da yapılmaktadır. 2013 yılı itibarıyla avlanan tatlı su ürünleri miktarı 870 ton olup, daha ziyade sazan, kefal ve salyangoz türlerinden oluşmaktadır. Bölgede avlanan tatlı su ürünleri, Türkiye genelinin %2.5'lik bölümünü oluşturmaktadır.

2.3.1.7.4. Tarımsal Araç ve Gereç Durumu

TR83 Bölgesi illerinde tarımsal üretim faaliyetlerinde alet ve makine kullanımı yaygındır. Bölge 2013 yılı itibarıyla Türkiye traktör sayısının %9.9'unu, biçerdöver sayısının %6.9'unu, süt sağım tesislerinin %5'ini, yem hazırlama makinelerinin %5.8'ini, mısır silaj makinelerinin ve ürün kurutma makinelerinin %10'unu barındırmaktadır. Aşağıdaki tabloda TR83 Bölgesi illeri ve Türkiye'de bulunan tarımsal araç-gereçler ve tesisler karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 51: Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı (2013)

Birim/Bölge Adı	Türkiye	TR83 Bölgesi	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya	TR83/TR
Biçerdöver	15.486	1.076	336	150	387	203	6,9
Traktör	1.213.560	119.829	41.540	32.395	26.932	18.962	9,9
Su pompası	644.079	31.812	19.805	4.811	5.587	1.609	4,9
Sabit süt sağım tesisi	8.182	413	96	122	158	37	5,0
Seyyar süt sağım makinesi	268.164	6.865	3.025	1.197	1.684	959	2,6
Yem hazırlama makinesi	25.891	1.496	367	352	549	228	5,8
Damla sulama tesisi	318.413	8.040	5.267	1.039	668	1.066	2,5
Yağmurlama tesisi	240.253	10.087	5.584	2.201	1.395	907	4,2
Mısır silaj makinesi	21.887	2.229	1.358	459	169	243	10,2
Ürün kurutma makinesi	862	88	66	2	15	5	10,2
Ürün sınıflandırma makinesi	14.371	7	5	-	-	2	0,05
Gübre dağıtma makinesi	392.833	15.546	4.304	3.184	4.186	3.872	4,0
Ekim makinesi	428.564	21.963	4.127	2.364	11.188	4.284	5,1
Pulluk	1.375.885	117.666	49.767	26.217	27.853	13.829	8,6

Kaynak: TÜİK

Türkiye genelinde tarımsal üretimde makineleşme ve modernizasyon çalışmalarının hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte, Bölge illerinde de tarımsal araç ve gereç sayısında ciddi artışlara neden olmuştur. Modern tarım araçlarındaki ve tesislerindeki mevcut durum incelendiğinde, tarımsal araç kullanımında Bölge illerinden Samsun'un pozitif anlamda ayrıştığı dikkat çekmektedir. 2013 yılı itibarıyla Türkiye genelinde traktör başına düşen tarım alanı miktarı 196 dekar iken, TR83 Bölgesi'nde 121 dekar, Amasya'da 118 dekar, Çorum'da 205 dekar, Samsun'da 89 dekar ve Tokat'ta 94 dekardır. Traktör başına düşen tarım arazisi bakımından Samsun, Tokat ve Amasya illeri pozitif anlamda ayrışırken, Türkiye ortalamasının üzerinde kalan tek il Çorum'dur.

2.3.1.7.5. Gübre Kullanımı

Tarımsal üretimin arttırılması için en önemli faktörlerden biri de bilinçli gübre kullanımıdır. Ekilecek olan bitkinin ihtiyacına en uygun gübrenin seçilip, yeterli miktarda, zamanında ve usulüne uygun kullanılması halinde verim artışı sağlanabilmektedir. Normal şartlarda toprakta bitki için gerekli besin maddeleri bulunmakla birlikte, uzun süre tarım yapılan topraklarda bu besin maddeleri azalarak, toprak besin maddeleri yönünden fakirleşmektedir. Bu noktada gübre kullanımıyla, toprağın ihtiyaç duyduğu besin maddeleri takviye edilerek bitkisel üretimde verim ve kalite artışı hedeflenmektedir.

TR83 Bölgesi illerinde 2013 yılı itibarıyla kimyevi gübre kullanımı 316 bin ton iken Türkiye kimyevi gübre kullanımı 5.8 milyon ton düzeyindedir. TR83 Bölgesi, Türkiye kimyasal gübre tüketiminden %5.4 oranında pay alırken, Bölge illeri arasında Samsun ilk sırada yer almaktadır. 2000-2013 döneminde Türkiye kimyevi gübre kullanımı %10 artış gösterirken, TR83 Bölgesinde %7 gerileme olduğu görülmektedir.

Tablo 52: Kimyevi Gübre Tüketimi (Ton)

	2000	2005	2012	2013	% Değişim		Hektar başına Kimyevi Gübre Kullanımı (kg)
					2013/2012	2013/2000	
Türkiye	5,294,202	5,198,779	5,339,893	5,813,612	8.9	9.8	244
TR83 Bölgesi	338,543	329,056	323,992	315,605	-2.6	-6.8	218
Amasya	52,052	61,486	78,244	49,333	-36.9	-5.2	221
Samsun	137,833	121,757	116,209	125,746	8.3	-8.7	341
Çorum	90,134	83,416	78,668	85,521	8.7	-5.1	155
Tokat	58,524	62,397	50,871	54,904	7.9	-6.2	180
TR83/Türkiye (%)	6.4	6.3	6.1	5.4			

Kaynak: T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Bölgede hektar başına kimyevi gübre kullanımı Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. 2013 yılı itibariyle Türkiye’de hektar başına kullanılan gübre miktarı (saf bitki besin maddesi olarak) 244 kilogram iken, TR83 Bölgesi’nde 218 kg’dır. Bölge illerinden sadece Samsun 341 kg ile Türkiye ortalamasının üzerinde kimyevi gübre kullanmaktadır.

Özet olarak:

- ✓ Türkiye topraklarının yaklaşık %30’luk bölümü tarım alanı olarak kullanılırken, TR83 Bölgesi topraklarının %43’ü tarım alanlarından oluşmaktadır. Türkiye toplam tarım alanlarının %6.1’ini TR83 Bölgesi tarım alanları oluşturmaktadır. TR83 Bölgesi Türkiye’ye kıyasla hem tarım arazisi hem de orman arazisi bakımından daha zengindir.
- ✓ TR83 Bölgesi’nde tarım sektörü, istihdam içindeki öncü konumunu ve belli başlı geçim kaynağı olma özelliğini korumaktadır. Türkiye’de istihdamın %23.6’sı tarım sektörüne ait iken, bu oran TR83 Bölgesi’nde %42.2’dir.
- ✓ 2011 yılı itibariyle TR83 Bölgesi Gayri Safi Katma Değeri (GSKD)’nin %18.5’i tarım sektörüne ait iken, Türkiye’de bu oran %9 düzeyindedir. Bölge, Türkiye geneline kıyasla daha tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahiptir. Ancak yıllar itibariyle tarım sektörünün Bölge ekonomisi içindeki payında gerileme söz konusudur. 2004’de %22.7 olan tarımın Bölge hasılası içindeki payı 2011’de %18.5’e düşmüştür. TR83 Bölgesi, 26 düzey 2 bölgesi içinde tarımsal hasılanın büyüklüğü bakımından 6’ncı sırada bulunmaktadır. Yıllar itibarıyla TR83 Bölgesi tarımsal hasılasının Türkiye tarımsal hasılası içindeki payı düşmektedir. 2004-2011 döneminde Bölge tarımsal hasılası %81 artarken Türkiye tarımsal hasılası %96 artış kaydetmiştir.
- ✓ Bölge tarım arazisinin %86.2’si tarla alanı (tahıllar ve diğer bitkisel ürünler alanı) olarak kullanılırken, %5.2’si sebze ekim alanı ve %8.6’sı da meyve ve bağ alanı olarak kullanılmaktadır.
- ✓ Bölge’deki 1.6 milyon hektar tarım arazisinin yaklaşık olarak %22’si (359 bin hektar) sulanmaktadır (Türkiye ortalaması %24). Bölge sulanabilir tarım arazisinin toplam tarım alanı içindeki payı %51 olup, Türkiye ortalamasının (%36) üzerinde bir potansiyele sahiptir. Bölge illeri arasında Amasya ve Tokat illeri sulanan alanın toplam tarım alanına oranı (%35) bakımından önde yer almaktadırlar.
- ✓ Türkiye’de sulanabilen tarım arazilerinin %66’sı sulanırken, bu oran TR83 Bölgesinde %30, Tokat’ta %34, Amasya’da %32, Samsun’da %28 ve Çorum’da %26 civarında kalmaktadır. Bu oranlar tarımsal sulama konusunda Bölgede yeni yatırımlara ihtiyaç duyulduğunu

göstermektedir.

- ✓ TR83 Bölgesinde tarımsal faaliyetler genellikle küçük aile işletmeleri tarafından, çok parçalı küçük araziler üzerinde yapılmakta, bitkisel üretim ile hayvancılık faaliyetleri bir arada yürütülmektedir. Bölgede büyük işletme olarak tanımlanabilecek ve Avrupa standartlarında ticari üretim yapabilecek tarım işletmesi sayısı ülke genelinden azdır. Bu yapıyla yerine getirilen tarımsal faaliyetlerin hem ülke bazında hem de küresel bazda rekabet edebilmesi oldukça güç görünmektedir. Tarımda üretim-pazarlama ağının kurulamaması sonucu tarımdan beklenen gelir elde edilememektedir. Bölgede işletme başına ortalama arazi büyüklüğü 45 dekadır. Türkiye genelinde işletme başına ortalama arazi büyüklüğü ise 60 dekadır.
- ✓ TR83 Bölgesi tarımsal üretim değerinin en önemli kısmını bitkisel üretim değeri oluşturmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Bölgede 9.3 milyar TL tarımsal üretim değeri elde edilmiş, bunun %58.8'ini bitkisel ürünler üretimi oluşturmuştur. Bölge bitkisel üretim değeri Türkiye bitkisel üretim değerinin %6'sını oluşturmaktadır. TR83 Bölgesi bitkisel üretim değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içinde 6'ncı sırada yer almaktadır. Bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada Samsun 11'nci, Tokat 20'nci, Çorum 34 ve Amasya 35'nci sırada yer almaktadır. Bölgede kişi başına düşen bitkisel üretim değeri Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. (2013 yılında Bölgede 2,005 TL, Türkiye genelinde 1,206 TL). Kişi başına bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada Amasya 10'ncü, Tokat 19'uncü, Çorum 30 ve Samsun 31'nci sırada yer almaktadır. TR83 Bölgesi ise 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 5'nci sırada yer almaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi bitkisel ürünler üretim değeri içinde tahıllar ve sebze ürünleri önemli bir ağırlığa sahiptir. 2013 yılı bitkisel üretim değerinin %41'ini tahıllar ve diğer bitkisel ürünler (tarla ürünleri) oluştururken, %40'ını sebze ürünleri ve %18.5'ini de meyveler, içecek ve baharat bitkileri üretimi teşkil etmektedir. Bölge illeri içerisinde bitkisel ürünler üretim değeri bakımından Çorum'da tahıl üretimi baskın iken, Samsun ve Tokatta sebze ürünleri ağırlıklıdır. Meyvecilik üretim değeri bakımından da Samsun ve Amasya illeri ön plana çıkmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi tarla ürünleri üretimi içinde ekiliş alanı itibarıyla en fazla alanı %72.3 pay ile tahıllar oluştururken, bunu %10.4 pay ile saman ve ot grubu, %6.8 pay ile yağlı tohumlar ve %4.0 pay ile patates-kuru baklagiller-yenilebilir kök ve yumrular izlemektedir. Tahıl üretimi içerisinde en önemli ürünler buğday, arpa, çeltik ve mısırdır. Bölge 1.3 milyon ton buğday üretimi ile Türkiye toplamından %6.2 pay alırken, çeltik üretiminden %21, Tritikale (dane) üretiminden %28 pay almaktadır.

- ✓ TR83 Bölgesi meyve ürünleri üretim değeri, Türkiye geneli meyve ürünleri üretim değerinin %3.6'sını oluşturmaktadır. Bölgede 125 bin hektar alanda meyve üretimi yapılmaktadır. Bölgede meyvecilik bütün illerde yapılmakla birlikte, Bölge toplam meyve arazilerinin %75'i ve meyvecilik hasılasının da %48'i Samsun'da yoğunlaşmıştır. Bölge, fındık üretiminde Türkiye toplam üretiminde %13 paya sahipken, kızılcıkta %18.5, şeftalide %9, cevizde ve kirazda %8, elma (Amasya), vişne, dut ve şaraplık üzümde %7 paya sahiptir.
- ✓ 2005-2013 döneminde Türkiye genelinde örtü altı tarım alanları %32, örtü altı sebze-meyve üretimi %41 artış göstermişken, TR83 Bölgesinde örtü altı tarım alanları %90, örtü altı sebze-meyve üretimi ise %64 oranında artış göstermiştir. Bölge, örtü altı tarımda sahip olduğu üretim alanıyla Türkiye'den %4.2, toplam üretimde de %3.2 pay almaktadır. Örtü altı tarımında Bölge üretiminin %75'ini karşılayan Samsun, ekilen alan itibarıyla %89'unu oluşturmaktadır.
- ✓ 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde 5,909 hektar alanda 1,446 çiftçi organik tarım faaliyetiyle uğraşmakta olup toplam üretim miktarı 13,924 tondur. Bölge, Türkiye organik tarım alanlarının %0.8'ini, organik tarım üretiminin %0.9'unu ve organik tarımla uğraşan çiftçilerin %2.4'ünü kapsamaktadır. TR83 Bölgesi organik tarım faaliyeti yapılan düzey 2 bölgeleri arasında üretim alanı açısından 18'nci sırada yer alırken, çiftçi sayısında 8'nci ve üretim miktarı açısından da 17'nci sırada yer almaktadır. Bölgede üretilen organik tarım ürünlerinin ve organik üretim yapılan tarım alanlarının %84'ü ile organik tarımla uğraşan çiftçilerin %78'i Samsun ilinde bulunmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi tarımsal faaliyetleri içinde hayvancılık, bitkisel üretime kıyasla, daha az gelişmiştir. 2013 yılı itibarıyla Bölge, 5.4 milyar TL'lik bitkisel üretime karşılık, 2.8 milyar TL'lik canlı hayvanlar değeri ve 1 milyar TL'lik hayvansal ürünler üretim değerine sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesinde 2013 yılı itibarıyla 9.3 milyar TL olarak gerçekleşen tarımsal üretim değerinin %11.3'ünü hayvansal ürünler üretim değeri oluştururken Türkiye için bu oran %21 olarak gerçekleşmiştir. Bölgede 2000-2011 döneminde hayvansal ürünler üretiminin %645 oranında arttığı görülmektedir. Bölge, hayvansal ürünler üretim değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 6'nci sırada, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri açısından da 7'nci sırada bulunmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi hayvan varlığı içerisinde ağırlıklı olarak büyükbaş hayvanlardan sığır ile küçükbaş hayvanlardan başta koyun olmak üzere keçi bulunmaktadır. Türkiye genelinde ise küçükbaş hayvan sayısı daha fazladır. Bölgede büyükbaş hayvanlarda melez ve kültür ırkı sığır yetiştiriciliği ön plandadır.
- ✓ 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi canlı hayvan değeri 2.8 milyar TL düzeyinde olup, 57.7

milyar TL olan Türkiye canlı hayvan değerinin %4.8'lik bölümünü oluşturmaktadır. Bölge canlı hayvan değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 7'nci sıradadır. İller arası sıralamada ise Samsun 19'ncü, Tokat 31'nci, Çorum 37'nci ve Amasya 54'ncü sırada yer almaktadır. 2013 yılı itibarıyla Türkiye'de kişi başına düşen canlı hayvan değeri 752 TL iken, bu değer TR83 Bölgesi'nde 1,022 TL'dir. Bölge, kişi başına canlı hayvan değerinin büyüklüğü açısından 26 düzey 2 bölgesi içerisinde 12'nci sıradadır. İller arası sıralamada ise Amasya 35'nci, Çorum 36'nci, Tokat 37'nci ve Samsun 54'ncü sırada yer almaktadır.

- ✓ Bölgede zengin bitki örtüsü nedeniyle arıcılık açısından ciddi bir potansiyel söz konusudur. Bölgedeki arı kovanı sayısı, Türkiye toplam arı kovanı sayısının yüzde 2.5'ini oluştururken, Bölge bal üretimi de toplam bal üretiminin %2.4'ünü oluşturmaktadır. Bölgede arıcılık yapan işletme sayısı 4,751 olup, arıcılık yapan işletmeler daha çok Tokat ve Samsun'da yoğunlaşmıştır.
- ✓ TR83 Bölgesinde tarımsal faaliyetler içerisinde su ürünleri üretimi gelecek dönem için potansiyel vaat eden bir sektör olarak görünmektedir. 2013 yılı itibarıyla yetiştirilen su ürünleri miktarı 7,441 ton olup, %78'i alabalık (iç sularda), %10.7'si alabalık (deniz) ve %11.4'ü de levrek (deniz) türlerinden oluşmaktadır. Bölgede yetiştirilen su ürünleri Türkiye geneli üretimin %3.2'sini oluşturmaktadır. 2004-2013 döneminde TR83 Bölgesi yetiştiricilik üretimi 2,200 tondan 7,441 tona yükselirken, Samsun ve Tokat illerindeki büyük artışlar dikkat çekmektedir.

2.3.2. Sanayi

Sanayileşme, kalkınmanın ve gelişmenin vazgeçilmez bir süreci olup, bilgi ve teknoloji toplumuna erişmenin temel taşlarından biridir. Sanayileşerek ve teknoloji geliştirerek yeni alanlar ve ürünler oluşturma yarışı her geçen gün daha ileri bir boyuta ulaşırken, bunu başaran şirketler ve devletler dünya rekabet ortamında büyük bir avantaj elde etmektedir. Bu yarışta başarılı olmak ise standart ve kaliteli sürdürülebilir üretim, teknolojiyi doğru kullanma, ileri teknolojiye ulaşma, ürün skalasında zenginlik, eğitimli ve nitelikli iş gücü ve uygun maliyetle üretime bağlıdır. Bu noktada üretim yapılacak yörenin kaynakları doğru tespit edilerek, hammadde ve emek yoğun bir üretim yapısı mı yoksa bilgiye ve teknolojiye dayalı bir üretim yapısı mı geliştirileceği önem taşımaktadır. Bu aşamada ilk olarak yörenin kaynaklarının ve potansiyelinin gerçekçi bir yaklaşımla belirlenmesi öncelikli ihtiyaçtır.

TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat; sanayi sektörünün gelişmesi ve böylece sosyoekonomik gelişmenin ve kalkınmanın sağlanabilmesi açısından elverişli bir potansiyele sahiptir. Sahip olduğu kaynaklar, sanayi alt yapısı, iş gücü potansiyeli, ulaşım olanaklarının çeşitliliği, limana yakınlığı ve kültürel zenginliği Bölge sanayisinin gelişmesinde ana etkenlerdir. 2013 yılı itibarıyla, TR83 Bölgesindeki toplam istihdamın %18.8'i ve toplam işyeri sayısının %17.5'i sanayi sektörüne aittir. Türkiye sanayi sektöründeki istihdamın %2.6'sı TR83 Bölgesinde bulunmaktadır.

2.3.2.1. Sanayi Hasılası

TÜİK tarafından yayınlanan iller itibarıyla Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) değerleri 2001 yılından sonra yayınlanmamakta; 2004 yılından itibaren yeni coğrafi sisteme geçilerek düzey 2 bölgeleri bazında Gayri safi Katma Değer (GSKD) verileri yayınlanmaya başlamıştır. Bu nedenle il bazında Gayrisafi Katma Değer verileri elde edilemediğinden, bu bölümde Düzey 2 bazında değerlendirme yapılacaktır. Sanayi sektörü Gayri Safi Katma Değer (GSKD) istatistikleri incelendiğinde, TR83 Bölgesinin sanayi Katma Değeri 2011 yılında 6.7 milyar TL iken Türkiye sanayi GSKD'nin ise 316.3 milyar TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2004-2011 döneminde sanayi sektörünün TR83 Bölgesi ekonomisi içindeki payında küçük de olsa artış kaydedilmiştir. 2004'de %19.7 olan sanayinin bölge katma değeri içindeki payı, 2011'de %21.8'e yükselmiştir. Türkiye'de sanayi katma değerinin toplam GSKD içindeki payı ise %27.5 seviyesinde olup, Bölge değerinin üzerinde bulunmaktadır. 2011 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi GSKD'sinin %18.5'i tarımdan elde edilirken, Türkiye'de bu oran %9 düzeyinde olup, Türkiye'ye kıyasla TR83 Bölgesi, tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahiptir. Bölgede sanayinin payının düşük olması bu durumu destekler niteliktedir.

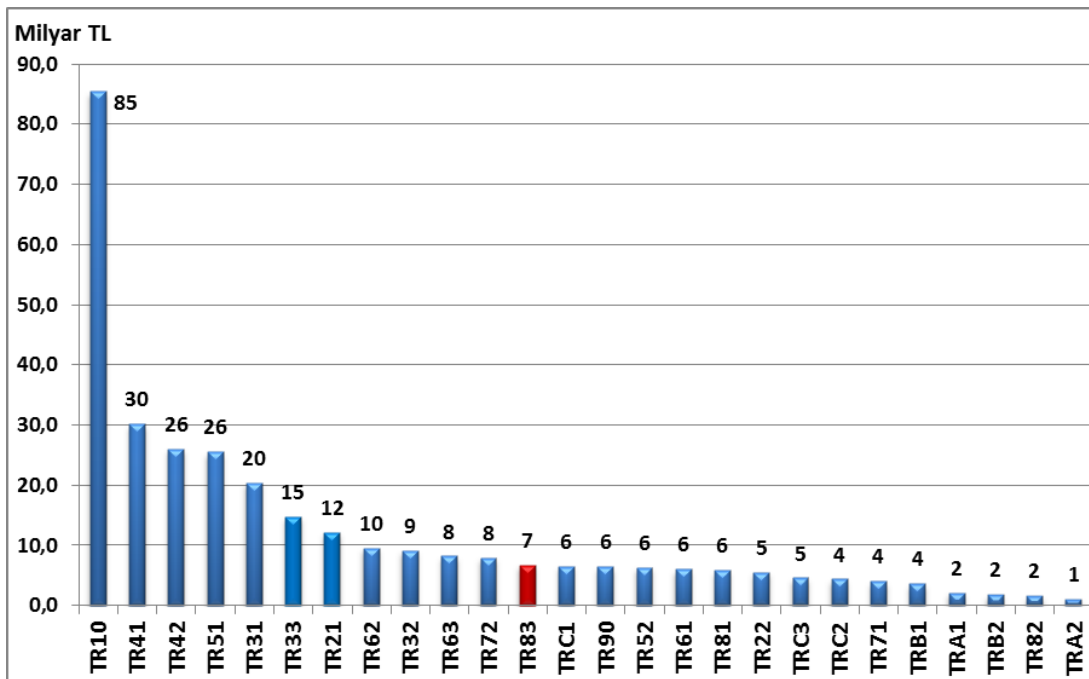
Tablo 53: Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değerin Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	TR83 Bölgesi			TÜRKİYE			TR83/TR (%)		Bölgeler Arası Sıralama
	Sanayi	GSKD	Sanayi Pay (%)	Sanayi	GSKD	Sanayi Pay (%)	Sanayi	GSKD	
2004	2,740	13,928	19.7	138,412	494,884	28.0	2.0	2.8	15
2005	3,276	16,033	20.4	160,331	571,714	28.0	2.0	2.8	16
2006	4,081	18,669	21.9	188,647	668,418	28.2	2.2	2.8	14
2007	4,760	20,531	23.2	209,515	754,385	27.8	2.3	2.7	12
2008	5,206	24,141	21.6	232,475	854,585	27.2	2.2	2.8	12
2009	4,665	23,602	19.8	218,623	864,450	25.3	2.1	2.7	12
2010	5,684	26,518	21.4	259,022	980,547	26.4	2.2	2.7	12
2011	6,740	30,944	21.8	316,326	1,150,453	27.5	2.1	2.7	12

Kaynak: TÜİK

2011 yılı verilerine göre sanayi sektörü GSKD’i Türkiye genelinde 316 milyar TL iken, TR83 Bölgesi’nde 6.7 Milyar TL olup, Türkiye sanayi katma değeri içindeki payı da %2.1 düzeyindedir. Bölge, sanayi katma değerinin büyüklüğü bakımından 26 düzey 2 bölgesi içinde 12’nci sırada bulunmaktadır. Yıllar itibarıyla incelendiğinde TR83 Bölgesi sanayisinin Türkiye sanayi hasılası içindeki payının çok değişmediği ancak, bölge sıralamasında 2004’te 15’nci iken 2007’den itibaren 12’nci sırada sabit kaldığı gözlenmektedir. 2004-2011 döneminde Bölge sanayi katma değeri %146 artarken Türkiye sanayi GSKD’i ise %129 artış kaydetmiştir. Aynı dönemde Bölge GSKD’i %46 artarken Türkiye genelinde GSKD ise %132 artış göstermiştir. *TR83 Bölgesi 2004-2011 döneminde sanayi katma değerinin artışı bakımından Türkiye ortalama büyümesinin üzerinde performans sergilerken, toplam katma değer artışı bakımından Türkiye ortalama büyümesinin gerisinde performans sergilemiştir.*

Grafik 9: Düzey 2 Bölgeleri Sanayi Katma Değerleri (Milyar TL)

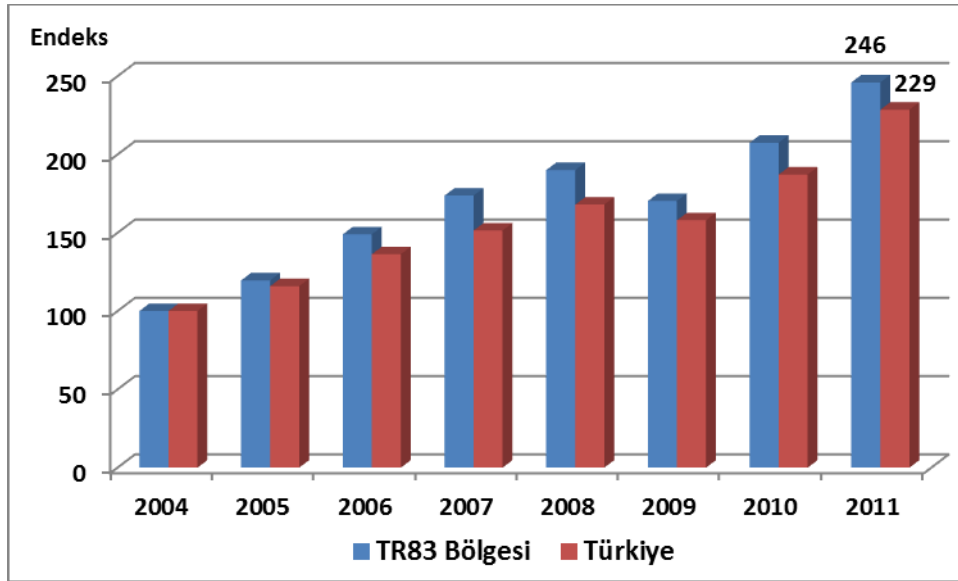

Kaynak: TÜİK

Türkiye GSKD’nin %2.7’sini üreten TR83 Bölgesi, Türkiye sanayi katma değerinin ancak %2.1’ini üretmektedir. TR83 Bölgesi, Türkiye sanayi GSKD’ne yaptığı katkı bakımından 26 düzey 2 bölgesi içinde 12’nci sırada bulunmaktadır. 2004-2011 dönemi sanayi gayri safi katma değerindeki gelişmeleri daha net ortaya koyabilmek için 2004 yılı baz yıl olarak kabul edilerek (2004=100) endeks oluşturulmuştur. TR83 Bölgesi ve Türkiye endeks değerlerinin gelişimi aşağıdaki grafikte verildiği gibidir. Buna göre TR83 Bölgesi 2004-2013 döneminde

100 olan sanayi katma değerini 246 endeks değerine yükseltirken, Türkiye ise 229'a çıkarmıştır.

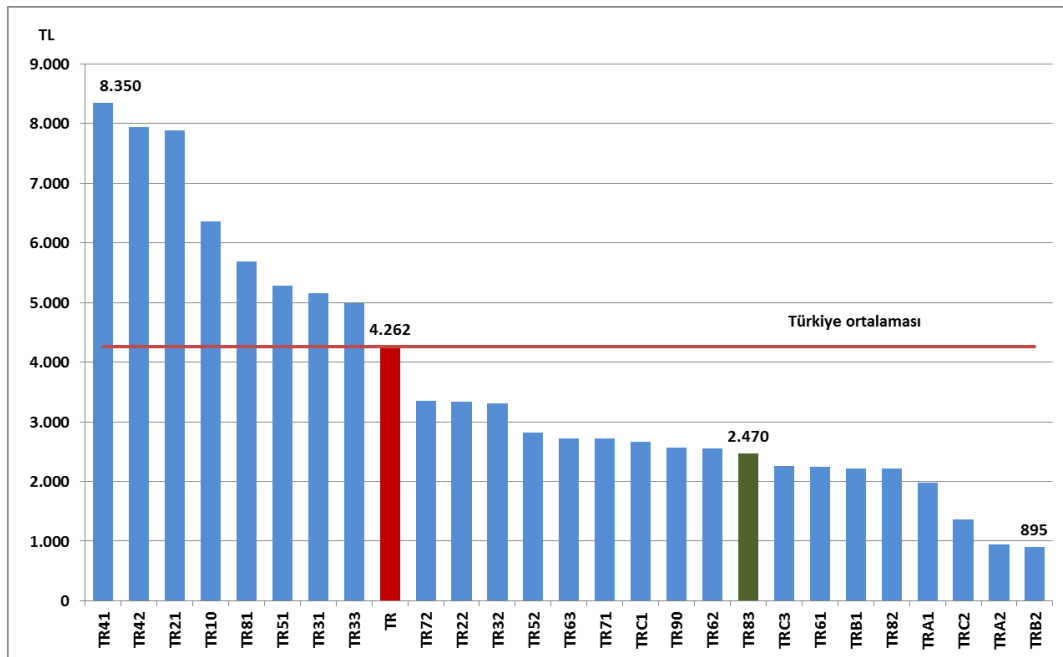
Grafik 10: Sanayi Sektörü GSKD Endeksi Gelişimi (2004=100)

Kaynak: TÜİK

2011 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi kişi başına gayri safi sanayi katma değeri 2,470 TL iken Türkiye'de bu değer 4,262 TL seviyesindedir. Kişi başına düşen sanayi sektörü gayri safi katma değeri açısından Düzey 2 bölgeleri içinde 18'inci sırada yer aldığı görülmektedir. Bölge GSKD büyüklüğü açısından ise 12'nci sıra idi.

Grafik 11: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başına Düşen Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değeri (2011)

Kaynak: TÜİK

2.3.2.2. İmalat Sanayinin Yapısı

Bu bölümde önce Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan ve İl Bilim Sanayi ve Teknoloji Müdürlüklerinden alınan verilere göre Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri sanayisinin mevcut durumu ortaya konulacak, daha sonra TÜİK'den elde edilen Düzey 2 bölge verilerinden hareketle Bölge imalat sanayi için 2'li kırılımda pay-oran analizleri ve kümelenme analizi yapılacaktır. Son olarak da Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan alınan verilerle 3'lü kırılımda imalat sanayi kümelenme analizi yapılacaktır.

2.3.2.2.1. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre TR83 Bölgesi Sanayisinin Mevcut Durumu⁴

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca tutulan sanayi sicil belgesi kayıtlarına göre Türkiye'de yaklaşık 75 bin işletmede yaklaşık 3 milyon kişi istihdam edilmektedir. Sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmeleri, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara (%7), İzmir (%5), Konya (%4), Gaziantep (%3), Denizli (%3), Kocaeli (%2) , Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2) , Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, on iki ilde toplanmıştır⁵.

Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48'i Marmara Bölgesinde, %17'si İç Anadolu Bölgesinde, %14'ü Ege Bölgesinde, %8'i Akdeniz Bölgesinde, %6'sı Karadeniz Bölgesinde, %5'i Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve %2'si Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Karadeniz Bölgesindeki illerin sanayi bakımından değerlendirmesi yapıldığında, %19'luk bir oran ile Samsun ilk sırada yer almaktadır. Samsun ilini takip eden iller sırasıyla; Düzce (%10), Trabzon (%10), Çorum (%10), Bolu (%7), Kastamonu (%6), Ordu (%5), Rize (%5), Amasya (%4), Tokat (%4), Zonguldak (%4), Karabük (%4), Sinop (%3), Giresun (%3), Bartın (%3), Gümüşhane (%1), Artvin (%1), Bayburt (%1) olarak görülmektedir.

Amasya İli Sanayi Profili

Amasya ilinde gıda ürünleri ve içecek imalatı, madencilik ve taş ocakçılığı, taşa toprağa dayalı sanayi ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı sektörleri öne çıkmaktadır. Merzifon'da bulunan aspiratör ve davlumbaz fabrikası yaklaşık 60 ülkeye ihracat yapmakta ve istihdama büyük katkı yapmaktadır. Amasya yöresindeki Amasya Beji doğal taş

⁴ Bu alt bölüm saha ziyareti sırasında illerden alınan bilgiler ve veriler ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının yayımladığı 81 İl Durum Raporu'ndan ve girişim istatistiklerinden faydalanılarak yazılmıştır.

⁵ 81 İl Sanayi Durum Raporu, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2013

yatakları rezervi, Türkiye’de kayıtlı doğal taş rezervinin %21’ini, dünyadaki bilinen rezervlerin ise yaklaşık %10’unu oluşturmaktadır. Sarı (bal rengindeki) doğal taşı(mermeri), görünüm ve kalitesiyle ulusal ve uluslararası ölçekte adını duyurmuştur. Özellikle Amasya OSB’de mermer üretimi küme oluşturmuş durumdadır.

Amasya ilinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 229 olup bu işletmelerde yaklaşık 8 bin personel istihdam edilmektedir⁶. Türkiye’deki sanayi işletmesi içerisinde %0.3 pay alıp, sanayisi gelişmekte olan iller arasında yer almaktadır.

Amasya ilinde bulunan sanayi işletmelerinin işyeri sayısına göre sektörel dağılımına bakıldığında, %27.1 pay ile gıda ürünleri imalatı sektörü ilk sırada yer almaktadır. Gıda ürünleri imalatı sektörünü sırasıyla diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (%14.8), diğer madencilik ve taş ocakçılığı ürünleri imalatı (%12.2), mobilya imalatı (%10), Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı (%7.9), Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı (%3.9), Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine ve Teçhizatı hariç) (%3.5), Elektrikli Teçhizat İmalatı (%3.1) Kömür ve Linyit Çıkarılması (%2.6), Giyim Eşyası İmalatı; Kürkün İşlenmesi ve Boyanması (%2.6), Ağaç ve Mantar Ürünleri imalatı (Mobilya hariç) (%2.6) ve Ana Metal Sanayi (%2.6) sektörleri takip etmektedir.

Sanayide sektöründe çalışanların %27’si gıda ürünleri imalatı sektöründe, %11’i giyim eşyası imalatı sektöründe istihdam edilmektedir. Amasya ilinde sanayi siciline kayıtlı işletmelerin % 40’ı mikro ölçekli, % 47’si küçük ölçekli, % 12’si orta ölçekli, % 1’i büyük ölçekli işletmelerdir.

İlde gümrük kurulması, nitelikli ara eleman yetiştirecek mesleki ve teknik okulların sayısının artırılması, OSB’lere demiryolu bağlantısı ve doğalgaz dağıtımının yapılması, mermer atıklarının geri dönüşümünün sağlanarak çevre zararlarının minimuma indirilmesi ve katma değer sağlanması, Merzifon OSB ve Amasya OSB’ye ek alanlar ilave edilmesi ilin üretim ve ticaret potansiyelini artıracaktır.

Çorum İli Sanayi Profili

Çorum ili, kendi öz kaynakları ile sanayileşmesini gerçekleştirmekte olan illerden biridir. İlde şeker fabrikası dışındaki sanayi kuruluşlarının tümü özel sektöre aittir. İlde gıda sanayi, taş ve toprak sanayi ile makine-metal sanayi ağırlık kazanmıştır. Türkiye’nin kiremit ihtiyacının

⁶ Amasya Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü verileri

%40'ı, tuğla tüketiminin ise %10'u Çorum tarafından karşılanmaktadır. İlde, seramik sektöründe ve tekstilde faaliyet gösteren iki firma yaptıkları kaliteli üretimle Avrupa'ya ihracat gerçekleştirmektedir.

Un, yem, tuğla ve kiremit fabrikalarının makinelerinin bakım ve onarımı ile uğraşan firmalar zamanla imalata yönelerek, bu sektörlerde anahtar teslim fabrikaları kuracak düzeye gelmiştir. İlde makine ekipman üretimi oldukça gelişmiş olup bu sektörde kümelenme mevcuttur. Metal eşya sektörü de ilde gelişmiş diğer sektördür..

Çorum ilinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 471 olup bu işletmelerde yaklaşık 17,700 personel istihdam edilmektedir⁷. Türkiye'deki sanayi işletmesi içerisinde %0.7 pay alıp, sanayisi gelişmekte olan iller arasında yer almaktadır.

Çorum ilinde bulunan sanayi işletmelerinin işyeri sayısına göre sektörel dağılımına bakıldığında, %22.5 pay ile gıda ürünleri imalatı sektörü ilk sırada yer almaktadır. Gıda ürünleri imalatı sektörünü sırasıyla metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (%19), Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı (%13), motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı (%6), diğer madencilik ve taş ocakçılığı ürünleri imalatı (%5), giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması (%5), fabrikasyon metal ürünleri imalatı(makine ve teçhizat hariç) (%4), kauçuk ve plastik ürünleri imalatı (%4), ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) (%4) ve ana metal sanayi (%3) sektörleri takip etmektedir.

Sanayide sektöründe çalışanların %35'i taş toprağa dayalı ürünlerin imalatı (metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı) sektöründe, %30'u giyim eşyası imalatı sektöründe ve %10 gıda sektöründe istihdam edilmektedir. Makine ekipman üretimi ve metal eşya üretimi sektörlerinin toplam istihdam içindeki oranı ise %26'lara ulaşmıştır. Çorum'da sanayi siciline kayıtlı işletmelerin % 40'ı mikro ölçekli, % 47'si küçük ölçekli, % 12'si orta ölçekli, % 1'i büyük ölçekli işletmelerdir.

İlde Ar-Ge faaliyetlerini cazip hale getirmek ve özendirmek için teşviklerin geliştirilmesi, OSB'ye demiryolu bağlantısı yapılması, kapalı, yarım kalmış ve darboğazdaki tesislerin ekonomiye yeniden kazandırılması, ile melek yatırımcı çekmek için pazarlama faaliyetlerinde ve girişimlerde bulunmak, girişimcilerin ihracat motivasyonunun artırılması için pazarlama ve

⁷ Çorum Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü verileri

dış ticaret konusunda uzman şirketler kurulması, ve bu konuda uzman personel istihdamının teşvik edilmesi ilin üretim ve ihracat performansını artıracaktır.

Samsun İli Sanayi Profili

Karadeniz Bölgesinin çekim merkezi konumunda olan Samsun ili, Organize Sanayi Bölgeleri, İhtisas (Gıda) OSB'si, Küçük Sanayi Siteleri, Serbest Bölgesi, Teknoparkı ve İş Geliştirme Merkezi ile sanayi sektöründe önemli bir ivme yakalamıştır. Karadeniz Bölgesi'ndeki işyerlerinin %19'unu barındıran il sanayisi, gıda ve tarımsal sanayi konusunda oldukça gelişmiş olup, bunun yanında mobilya, medikal ürünler, tıbbi aletler, sağlık hizmetleri, giyim eşyası, ağaç ürünleri, ana metal sanayi gibi çok geniş yelpazede üretim yapısına sahiptir.

Samsun ilinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 824 olup bu işletmelerde yaklaşık 18 bin personel istihdam edilmektedir⁸. Türkiye'deki sanayi işletmesi içerisinde %1 civarında pay alıp, sanayisi gelişmiş iller arasında yer almaktadır.

Amasya ilinde bulunan sanayi işletmelerinin işyeri sayısına göre sektörel dağılımına bakıldığında, %23 pay ile gıda ürünleri imalatı sektörü ilk sırada yer almaktadır. Gıda ürünleri imalatı sektörünü sırasıyla Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı (%9) metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (%7), mobilya imalatı (%7), Ağaç ve Mantar Ürünleri imalatı (Mobilya hariç) (%6), Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı (%6), Ana Metal Sanayi (%5), Madencilik ve Taş Ocakçılığı (%5), Giyim Eşyası İmalatı; Kürkün İşlenmesi ve Boyanması (%5), sektörleri takip etmektedir.

Sanayide sektöründe çalışanların %19'u gıda ürünleri imalatı sektöründe, %10'u giyim eşyası imalatı sektöründe istihdam edilmektedir.

İlde sanayi sektörüne kalifiye eleman yetiştirecek meslek lisesi ve meslek yüksekokullarının yaygınlaşması, üniversite-sanayi işbirliğinin projelerle realize edilmesi, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin özendirilmesi ve bu konuda teşvikler geliştirilmesi, il merkezine yakın OSB'lerde yeni alanlar açılması, girişimcilerin ihracat motivasyonunun artırılması için pazarlama ve dış ticaret konusunda gerek eğitimlerle gerek uygulamada destek sağlanması ilin üretim ve ihracat potansiyelinin etkin kullanılmasında önemli katkı yapacaktır.

⁸ Samsun Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü verileri

Tokat İli Sanayi Profili

Tokat ilinde gıda ürünleri imalatı başta olmak üzere taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri sanayi ve son yıllarda da tekstil dokuma ve konfeksiyon sektörü, ilin ekonomisinin bel kemiğini oluşturmaktadır. İlde öne çıkan sektörlerin genel olarak hammadde ve işgücüne dayalı sektörler olduğu görülmektedir. İlde büyük oranda tarım ve hayvancılık potansiyeli mevcut olup, bu potansiyeli değerlendirmeye yönelik tarımsal sanayi gelişmeye açıktır. Erbaa ilçesinde taş ve toprağa dayalı sanayiden tuğla ve kiremit fabrikaları, konfeksiyon yatırımları, Turhal ilçesinde mermer ve maden sanayi, Tokat merkez ilçede tarım makineleri, hazır giyim ve gıda işletmeleri, Niksar ilçesinde yaş sebze ve meyve işleme ve değerlendirmeye yönelik kuruluşlar, Zile ilçesinde ise gıda ve makine ile ilgili yatırımlar yoğunluktadır.

Tokat ilinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 291 olup bu işletmelerde yaklaşık 9 bin personel istihdam edilmektedir⁹. Türkiye'deki sanayi işletmesi içerisinde %0.4 pay alıp, sanayisi gelişmekte olan iller arasında yer almaktadır.

Tokat ilinde bulunan sanayi işletmelerinin işyeri sayısına göre sektörel dağılımına bakıldığında, %29 pay ile gıda ve içecek ürünleri imalatı sektörü ilk sırada yer almaktadır. Gıda ürünleri imalatı sektörünü sırasıyla metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (taş toprağa dayalı sanayi) (%25), metal eşya ve makine sanayi (%14), ağaç ve mantar ürünleri (%11), giyim eşyası imalatı (%11), başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı (%5) sektörleri takip etmektedir.

Sanayide sektöründe çalışanların %31'i tekstil ve giyim eşyası sektöründe, %28'i taş toprağa dayalı sanayide ve %21'i de gıda ürünleri imalatı sektöründe istihdam edilmektedir.

İlde OSB'lere demiryolu bağlantısı ve doğalgaz dağıtımının yapılması, havaalanının yük-kargo taşımacılığı için kullanılabilmesi, özellikle gıda üretimi için uluslararası standartta analiz laboratuvarlarının kurulması, girişimcilerin krediye ulaşmaları için ek tedbirler geliştirilmesi, finansmana erişimin kolaylaştırılması, il kaynaklarının tanıtımının yapılması, yöreye melek yatırımcı çekmek için pazarlama ve girişim faaliyetlerinde bulunulması ilin üretim ve ticaret potansiyelini artıracaktır.

⁹ Tokat Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü verileri

2.3.2.2.2. TR83 Bölgesi İmalat Sanayi Göstergeleri

Bu alt bölümde TR83 Bölgesi imalat sanayi için “İşyeri Sayısı”, “İstihdam”, “Ciro”, “Maaş ve Ücret Toplamı” ve “Yatırımlar” kriterlerine göre sektörel dağılımı, yoğunlaşması ve pay oran analizleri yapıldıktan sonra Bölge için kümelenme analizi yapılacaktır. İmalat sanayi verileri TÜİK iş ve hizmet istatistiklerinden elde edilmiştir. TÜİK tarafından en son 2011 yılı için yayınlanan iş ve hizmet istatistikleri verileri düzey 2 bazında olup, il bazında veri yayınlanmamaktadır.

TR83 Düzey 2 Bölgesi imalat sanayiinde 2011 yılı itibariyle 10,534 işletme faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerde toplam 57,395 kişi çalışmakta olup, bunlara maaş ve ücret olarak 669 milyon TL ödeme yapılmıştır. Bölge imalat sanayiinin 2011 yılı cirosu 8.9 milyar TL, imalat sanayiinde yapılan brüt yatırımların toplam tutarı ise 501 milyon TL’dir. TR83 Bölgesi imalat sanayi işletmeleri bölgede faaliyet gösteren toplam işletme sayısının %11.5’ini oluşturmakta olup, bu işletmelerde çalışanların toplam çalışanlara oranı ise %21.8’dir. Bölgede 2011 yılında yapılan brüt yatırımların %22’si, maaş ve ödemelerin %30.5’i ve cironun da %21.2’si imalat sanayiinde gerçekleşmiştir.

TR83 Bölgesi, Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, Türkiye imalat sanayi işletmelerinin %2.9’u, imalat sanayi çalışanlarının %1.8’i, maaş ve ücretlerin %1.3’ü, cironun %1.2’si ve yatırımların da %1’i Bölgede bulunmaktadır. İmalat sanayi işletme sayısı bakımından 26 Düzey 2 bölgesi içinde 13’ncü sırada yer alan TR83 Bölgesi, çalışanlar açısından 15’nci, maaş ve ücret ödemeleri, ciro ve brüt yatırımlar bakımından ise 17’nci sırada yer almaktadır.

Tablo 54: TR83 Düzey 2 Bölgesi İmalat Sanayi

	Yerel birim	İstihdam	Maaş ve ücret*	Ciro*	Yatırımlar*
Toplam					
Türkiye	2.784.285	11.519.036	149.842	2.402.185	143.302
TR83 Bölgesi	91.426	263.286	2.194	41.862	2.278
TR83/TR pay	3,3	2,3	1,5	1,7	1,6
Düzey 2 sırası	11	15	15	15	15
İmalat sanayi					
Türkiye	365.813	3.142.961	50.814	728.416	49.131
TR83 Bölgesi	10.534	57.395	669	8.885	501
TR83/TR pay	2,9	1,8	1,3	1,2	1,0
Düzey 2 sırası	13	15	17	17	17
TR İmalat/TR Toplam	13,1	27,3	33,9	30,3	34,3
TR83 İmalat/TR83 Toplam	11,5	21,8	30,5	21,2	22,0

Kaynak: TÜİK

*: Milyon TL

TR83 Bölgesinde faaliyet gösteren imalat sanayi işletmelerinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde öne çıkan sektörler; işyeri sayısı açısından gıda ürünleri imalatı, metal eşya ve mobilya sektörleri; istihdam açısından gıda, giyim eşyası, mineral ürünler (taş toprak sanayi), mobilya ve ağaç ürünleri; ciro açısından gıda, ana metal sanayi ve mineral ürünler (taş toprak sanayi); maaş ve ücret ödemeleri açısından gıda, giyim eşyası ve mineral ürünler (taş toprak sanayi); yapılan yatırımlar açısından ise gıda, mineral ürünler (taş toprak sanayi) ve ana metal sanayi olarak sıralanmaktadır.

Tablo 55: TR83 Bölgesi İmalat Sanayinin Sektörel Dağılımı (2011)

Kriter/Sektör	İşyeri sayısı	İstihdam	Ciro	Maaş + Ücret	Yatırım
10-Gıda	1,873	11,923	3,717	183	86
11-İçecek	7	235	0	4	2
13-Tekstil	533	1,235	89	8	3
14-Giyim Eşyası	1,025	8,313	312	69	22
15-Deri ve Ürünleri	61	875	76	8	1
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	1,027	3,031	336	22	44
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	27	818	246	17	0
18-Basım Yayın	254	771	40	4	2
20-Kimyasal Ürünler	37	402	115	5	4
21-Temel Eczacılık	14	487	26	25	10
22-Kauçuk&Plastik	878	2,340	202	16	18
23-Mineral Ürünler	540	8,028	914	95	86
24-Ana Metal	31	1,915	1.197	34	50
25-Metal Eşya	1,729	3,391	154	16	11
27-Elektrikli Teçhizat	269	1,777	247	18	10
28-Makine ve Ekipman	176	2,808	320	31	33
29-Motorlu kara taşıtı vb	57	1,362	217	17	11
31-Mobilya	1,601	5,084	175	31	9
32-Diğer İmalatlar	173	1,482	295	19	4
33-Kurulum, Onarım	217	505	17	2	2
Diğer/Dağıtılmayan	5	613	190	46	95
İmalat Sanayi	10,534	57,395	8,885	669	501
Toplam	91,426	263,286	41,862	2,194	2,278

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi imalat sanayi Türkiye imalat sanayi içinde işyeri sayısı bakımından %2.9, istihdamdan %1.8, cirodan %1.2, maaş ve üzere toplamından %1.3 ve yatırımlardan %1 pay almaktadır. Alt sektörler itibariyle Bölgede öncü sektörlerden gıda ürünleri imalatı işyeri sayısı bakımından Türkiye'den %4, ağaç ve ağaç ürünleri %4.2, kauçuk plastik ürünleri %4.3, mobilya %4.1 ve mineral ürünler (taş toprak sanayi) %3.6 pay almaktadır. Yatırımlardan ise ağaç ve ağaç ürünleri %4.2, gıda imalatı %1.4 ve mineral ürünler %1.8 pay almıştır.

Tablo 56: TR83 Bölgesinin Türkiye İçindeki Payları (2011, Yüzde Pay)

NACE Rev. 2 Sektörler	İşyeri Sayısı	İstihdam	Ciro	Maaş+Ücret	Yatırımlar
10-Gıda	4.0	3.0	3.6	3.0	1.4
11-İçecek	1.0	1.7	0.0	1.0	0.3
13-Tekstil	2.1	0.3	0.1	0.2	0.1
14-Giyim Eşyası	1.7	1.8	0.7	1.4	1.2
15-Deri ve Ürünleri	0.7	1.6	1.3	1.4	0.3
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	4.2	4.4	3.7	3.9	3.6
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1.0	1.7	1.8	1.8	0.0
18-Basım Yayın	1.9	1.3	0.7	0.5	0.4
20-Kimyasal Ürünler	0.7	0.6	0.3	0.3	0.2
21-Temel Eczacılık	3.2	1.6	0.3	1.5	1.7
22-Kauçuk&Plastik	4.3	1.3	0.5	0.5	0.6
23-Mineral Ürünler	3.6	3.9	2.4	2.7	1.8
24-Ana Metal	1.1	1.7	1.3	1.0	0.6
25-Metal Eşya	3.0	1.2	0.4	0.5	0.4
27-Elektrikli Teçhizat	3.3	1.4	0.7	0.6	0.6
28-Makine ve Ekipman	1.3	1.6	1.0	1.1	1.2
29-Motorlu kara taşıtı vb	1.4	0.9	0.3	0.4	0.5
31-Mobilya	4.1	2.9	1.2	2.0	1.1
32-Diğer İmalatlar	2.0	2.8	2.7	3.0	0.8
33-Kurulum, Onarım	2.5	1.1	0.4	0.3	0.4
Diğer/Dağıtılmayan	0.2	0.9	0.3	1.8	4.9
İmalat Sanayi Toplamı	2.9	1.8	1.2	1.3	1.0

Kaynak: TÜİK hareketle kendi hesaplamamız.

TR83 Bölgesi ve Türkiye imalat sanayinin işyeri sayısı, istihdam ve ciroya göre alt sektörler itibarıyla dağılımı (2011 yılı) ce yoğunlaşma oranları aşağıda ard arda gelen iki tabloda verilmektedir. Buna göre sektörlerin yoğunlaşmasına bakıldığında; en dikkat çekici verilerin Gıda sektöründe olduğu görülmektedir. Bu sektör Bölge’de işyeri sayısı içinde %17.8, istihdamda %20.8 ve ciroda %41.8 pay alarak her kriterde ilk sırada yer alarak, diğer sektörlerin çok ilerisinde bir yoğunlaşma ve temsil gücü sergilemektedir. Bölgede yoğunlaşmanın yüksek olduğu diğer sektörler giyim eşyası, mineral ürünler (taş toprak sanayi), metal eşya, mobilya ve ağaç ürünleridir.

Farklı kriterler bazında TR83 Bölgesinde öne çıkan sektörlerle Türkiye genelinde öne çıkan sektörlerin benzeşmesini (ya da farklılığını) göstermek amacıyla Tablo 58 hazırlanmıştır. Tablo 58’de işyeri sayısı ve istihdam açısından toplam imalat sanayinden aldıkları pay itibarıyla sektörler büyüklüklerine göre sıralanarak bölge/ülke karşılaştırmasının sektörler bazında daha net görülmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca, belirtilen bu kriterler bazında

sektörel yoğunlaşma oranları (Concentration Ratio –CR) hesaplanarak Türkiye geneli ile karşılaştırma imkânı da sağlanmıştır.

İşyeri sayısının dağılımı açısından bakıldığında; Türkiye geneli ile TR83 Bölgesi ilk dört sırada yer alan sektörlerden üçü bakımından benzerlik gösterirken, sektörlerin sırası ve yoğunlaşma oranları açısından ise farklılıklar olduğu görülmektedir. Gıda, Metal Eşya, Giyim ve Mobilya sektörleri ilk beş sırada yer alan ortak sektörlerken, Bölgedeki işyeri sayısı bakımından Gıda sektörünün baskınlığı söz konusudur. İstihdam açısından bakıldığında; Gıda, Metal Eşya, Giyim ve Mineral ürünler sektörleri ilk beş sırada yer alan ortak sektörlerken, hem işyeri sayısı hem istihdam bakımından Bölgede Gıda sektörünün baskınlığı söz konusu iken Türkiye’de Giyim Eşyası sektörü ilk sırada yer almaktadır. İlk 4 sektörün toplam imalat sanayi içindeki payını gösteren Cr_4 oranı TR83 Bölgesinde işyeri sayısında %59.1, istihdamda %58.1 ve ciroda %69.4 olarak gerçekleşirken, Türkiye için aynı oranlar sırasıyla %55.4, %48.1 ve %43.5 olarak gerçekleşmiştir. Tablodan hem Cr_4 hem de Cr_8 oranları incelendiğinde TR83 Bölgesindeki yoğunlaşma oranlarının Türkiye’ninkinden daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Başka bir anlatımla Bölge imalat sanayi Türkiye’ye oranla belli sektörlerde daha uzmanlaşmıştır veya Türkiye, Bölgeye oranla daha homojen bir yapıya sahiptir denilebilir.

Ciro bakımından ise Gıda ve Ana Metal sektörleri hem Türkiye hem de Bölge için ilk iki sıra yer alırken, Türkiye’de Kara Taşıtları, Giyim ve Tekstil; Bölgede ise Mineral ürünler, Ağaç ve Makine sanayi ciro bakımından öne çıkan diğer sektörlerdir.

Tablo 57: Türkiye ve TR83 Bölgesi İmalat Sanayinin Dağılımı (2011, Yüzde Pay)

Kriter/Sektör	İşyeri Sayısı		İstihdam		Ciro		Maaş+Ücret		Yatırımlar	
	TR	TR83	TR	TR83	TR	TR83	TR	TR83	TR	TR83
10-Gıda	12.7	17.8	12.6	20.8	14.1	41.8	12.1	27.3	13.0	17.2
11-İçecek	0.2	0.1	0.4	0.4	0.8	0.0	0.8	0.6	1.3	0.3
13-Tekstil	6.9	5.1	11.6	2.2	8.5	1.0	8.9	1.1	11.0	0.6
14-Giyim Eşyası	16.4	9.7	14.9	14.5	6.2	3.5	9.6	10.3	3.6	4.3
15-Deri ve Ürünleri	2.3	0.6	1.7	1.5	0.8	0.9	1.1	1.1	0.7	0.2
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	6.6	9.7	2.2	5.3	1.3	3.8	1.1	3.3	2.5	8.8
17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	0.8	0.3	1.6	1.4	1.9	2.8	1.9	2.6	1.9	0.0
18-Basım Yayın	3.6	2.4	1.9	1.3	0.8	0.4	1.3	0.5	1.0	0.3
20-Kimyasal Ürünler	1.4	0.4	2.2	0.7	5.4	1.3	3.9	0.8	5.0	0.8
21-Temel Eczacılık	0.1	0.1	0.9	0.8	1.4	0.3	3.2	3.7	1.2	2.0
22-Kauçuk&Plastik	5.6	8.3	5.8	4.1	5.2	2.3	5.7	2.3	5.6	3.5
23-Mineral Ürünler	4.1	5.1	6.6	14.0	5.3	10.3	6.9	14.2	9.8	17.1
24-Ana Metal	0.8	0.3	3.6	3.3	12.3	13.5	6.6	5.2	17.8	10.0
25-Metal Eşya	15.7	16.4	9.0	5.9	5.3	1.7	7.0	2.4	4.9	2.1
27-Elektrikli Teçhizat	2.2	2.6	3.9	3.1	5.1	2.8	5.6	2.7	3.1	1.9
28-Makine ve Ekipman	3.6	1.7	5.5	4.9	4.4	3.6	5.6	4.6	5.4	6.5
29-Motorlu kara taşıtı vb	1.1	0.5	4.8	2.4	8.6	2.4	7.8	2.5	4.6	2.3
31-Mobilya	10.6	15.2	5.5	8.9	2.0	2.0	3.1	4.6	1.7	1.8
32-Diğer İmalatlar	2.3	1.6	1.7	2.6	1.5	3.3	1.2	2.8	1.1	0.9
33-Kurulum, Onarım	2.4	2.1	1.5	0.9	0.6	0.2	1.5	0.3	0.9	0.3
Diğer/Dağıtılmayan	0.6	0.0	2.2	1.1	8.5	2.1	5.1	6.9	3.9	19.0
İmalat Sanayi	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
İmalat/Toplam	13.1	11.5	27.3	21.8	30.3	21.2	33.9	30.5	34.3	22.0

Kaynak: TÜİK hareketle kendi hesaplamamız.

Tablo 58: Türkiye ve TR83 Bölgesi İmalat Sanayinde Yoğunlaşma (2011, Yüzde Pay)

Sıra No	İşyeri Sayısına Göre						İstihdama Göre						Ciroya Göre					
	Türkiye	% Pay	CR	TR83 Bölgesi	% Pay	CR	Türkiye	% Pay	CR	TR83 Bölgesi	% Pay	CR	Türkiye	% Pay	CR	TR83 Bölgesi	% Pay	CR
Cr ₁	14-Giyim	16.4	16.4	10-Gıda	17.8	17.8	14-Giyim	14.9	14.9	10-Gıda	20.8	20.8	10-Gıda	14.1	14.1	10-Gıda	41.8	41.8
Cr ₂	25-Metal Eşya	15.7	32.1	25-Metal Eşya	16.4	34.2	10-Gıda	12.6	27.5	14-Giyim	14.5	35.3	24-Ana Metal	12.3	26.4	24-Ana Metal	13.5	55.3
Cr ₃	10-Gıda	12.7	44.8	31-Mobilya	15.2	49.4	13-Tekstil	11.6	39.1	23-Mineral	14.0	49.2	29-Kara taşıtı	8.6	35.0	23-Mineral	10.3	65.6
Cr ₄	31-Mobilya	10.6	55.4	16-Ağaç	9.7	59.1	25-Metal Eşya	9.0	48.1	31-Mobilya	8.9	58.1	13-Tekstil	8.5	43.5	16-Ağaç	3.8	69.4
Cr ₅	13-Tekstil	6.9	62.3	14-Giyim	9.7	68.9	23-Mineral	6.6	54.7	25-Metal Eşya	5.9	64.0	14-Giyim	6.2	49.7	28-Makine	3.6	73.0
Cr ₆	16-Ağaç	6.6	68.9	22-Kauç.&Plas.	8.3	77.2	22-Kauç.&Plas.	5.8	60.4	16-Ağaç	5.3	69.3	20-Kimyasal	5.4	55.1	14-Giyim	3.5	76.5
Cr ₇	22-Kauç&Pls.	5.6	74.6	23-Mineral	5.1	82.3	31-Mobilya	5.5	66.0	28-Makine	4.9	74.2	23-Mineral	5.3	60.4	32-Diğer İm.	3.3	79.8
Cr ₈	23-Mineral	4.1	78.7	13-Tekstil	5.1	87.4	28-Makine	5.5	71.5	22-Kauç.&Plas.	4.1	78.3	25-Metal Eşya	5.3	65.7	27-Elekt. Teç.	2.8	82.6
Cr ₉	18-Basım	3.6	82.3	27-Elekt. Teç.	2.6	89.9	29-Kara taşıtı	4.8	76.2	24-Ana Metal	3.3	81.6	22-Kauç.&Plas.	5.2	71.0	17-Kağıt	2.8	85.4
Cr ₁₀	28-Makine	3.6	85.9	18-Basım	2.4	92.4	27-Elekt. Teç.	3.9	80.2	27-Elekt. Teç.	3.1	84.7	27-Elekt. Teç.	5.1	76.1	29-Kara taşıtı	2.4	87.8
Cr ₁₁	33-Kurulum	2.4	88.3	33-Kurulum	2.1	94.4	24-Ana Metal	3.6	83.8	32-Diğer İm.	2.6	87.3	28-Makine	4.4	80.4	22-Kauç.&Plas.	2.3	90.1
Cr ₁₂	32-Diğer İm.	2.3	90.6	28-Makine	1.7	96.1	20-Kimyasal	2.2	86.0	29-Kara taşıtı	2.4	89.6	31-Mobilya	2.0	82.4	31-Mobilya	2.0	92.0
Cr ₁₃	15-Deri	2.3	92.9	32-Diğer İm.	1.6	97.7	16-Ağaç	2.2	88.1	13-Tekstil	2.2	91.8	17-Kağıt	1.9	84.3	25-Metal Eşya	1.7	93.8
Cr ₁₄	27-Elekt. Teç.	2.2	95.1	15-Deri	0.6	98.3	18-Basım	1.9	90.0	15-Deri	1.5	93.3	32-Diğer İm.	1.5	85.8	20-Kimyasal	1.3	95.1
Cr ₁₅	20-Kimyasal	1.4	96.5	29-Kara taşıtı	0.5	98.9	15-Deri	1.7	91.7	17-Kağıt	1.4	94.8	21-Eczacılık	1.4	87.1	13-Tekstil	1.0	96.1
Cr ₁₆	29-Kara taşıtı	1.1	97.6	20-Kimyasal	0.4	99.2	32-Diğer İm.	1.7	93.4	18-Basım	1.3	96.1	16-Ağaç	1.3	88.4	15-Deri	0.9	96.9
Cr ₁₇	17-Kağıt	0.8	98.4	24-Ana Metal	0.3	99.5	17-Kağıt	1.6	95.0	33-Kurulum	0.9	97.0	11-İçecek	0.8	89.2	18-Basım	0.4	97.4
Cr ₁₈	24-Ana Metal	0.8	99.1	17-Kağıt	0.3	99.8	33-Kurulum	1.5	96.5	21-Eczacılık	0.8	97.8	18-Basım	0.8	90.1	21-Eczacılık	0.3	97.7
Cr ₁₉	11-İçecek	0.2	99.3	21-Eczacılık	0.1	99.9	21-Eczacılık	0.9	97.4	20-Kimyasal	0.7	98.5	15-Deri	0.8	90.9	33-Kurulum	0.2	97.9
Cr ₂₀	21-Eczacılık	0.1	99.4	11-İçecek	0.1	100.0	11-İçecek	0.4	97.8	11-İçecek	0.4	98.9	33-Kurulum	0.6	91.5	11-İçecek	0.0	97.9

Kaynak: TÜİK hareketle kendi hesaplamamız.

Aşağıda yer alan tabloda TR83 Bölgesi ve Türkiye imalat sanayinin ortalama ücretleri endeksler yoluyla karşılaştırılmıştır. Hem Bölgede hem Türkiye’de en yüksek ortalama ücret temel eczacılık ürünleri sektöründe bulunurken, onu sırasıyla Kağıt ve Kağıt Ürünleri, içecek imalatı ve ana metal sektörleri izlemektedir. Tablonun ilk sütununda Türkiye’deki ilgili sektör değeri 100 kabul edildiğinde o sektörün TR83 Bölgesinde kaç endeks değerine tekabül ettiği gösterilirken, ikinci ve üçüncü sütunda hem Türkiye hem de TR83 Bölgesi imalat sanayileri ortalamaları 100 kabul edildiğinde sektörlerin değerleri verilmektedir. Buna göre Bölge ve Türkiye ortalama ücret karşılaştırmasında, Bölgede Türkiye’den daha yüksek ücret veren sektörler 17 nolu Kağıt ve Kağıt Ürünleri ve 32 nolu Diğer İmalatlar sektörlerindedir. Gıda ürünleri ve temel eczacılık ürünleri sektörleri Türkiye ortalamasıyla hemen hemen aynı düzeyde ücret sağlarken, elektrikli teçhizat, motorlu kara taşıtları, kauçuk ve plastik ile metal eşya sektörleri ise Türkiye’ye oranla 50 endeks değerinin altında ücret olanağı sağlamaktadır. TR83 Bölgesinde imalat sanayi ortalaması 100 kabul edildiğinde en yüksek ortalama ücretler temel eczacılık ürünleri, içecek imalatı, ana metal, kimyasal ürünler, motorlu kara taşıtları, elektrikli teçhizat ve kağıt ürünleri sektörlerinde bulunmaktadır. Türkiye imalat sanayi ortalama ücreti 16,168 TL iken TR83 Bölgesi imalat sanayi ortalama ücreti 11,664 TL olup, Türkiye değeri 100 kabul edildiğinde Bölge imalat sanayi ortalama ücreti 72 olmaktadır.

Tablo 59: TR83 Bölgesi ve Türkiye Ortalama Ücret Karşılaştırması (2011, Endeks)

NACE Rev. 2 Sektörler	TR=100 için	İmalat Sanayi=100 için		Ortalama ücretler (TL)	
	Ortalama Ücret TR83	Ortalama Ücret TR83	Ortalama Ücret TR	TR	TR83
10-Gıda	98.9	131.5	96.0	15,515	15,343
11-İçecek	56.1	141.7	182.1	29,449	16,523
13-Tekstil	50.0	53.2	76.9	12,427	6,210
14-Giyim Eşyası	80.2	71.4	64.2	10,383	8,333
15-Deri ve Ürünleri	85.6	73.5	61.9	10,014	8,572
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	87.8	63.1	51.9	8,389	7,366
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	105.9	181.3	123.6	19,979	21,149
18-Basım Yayın	39.1	39.0	72.0	11,634	4,551
20-Kimyasal Ürünler	44.3	110.4	179.6	29,040	12,877
21-Temel Eczacılık	92.0	436.2	342.0	55,300	50,882
22-Kauçuk&Plastik	41.4	56.9	99.1	16,020	6,633
23-Mineral Ürünler	70.5	101.6	103.9	16,803	11,850
24-Ana Metal	61.4	154.4	181.4	29,328	18,010
25-Metal Eşya	38.0	41.2	78.1	12,634	4,801
27-Elektrikli Teçhizat	44.6	88.5	143.0	23,115	10,317
28-Makine ve Ekipman	67.0	95.0	102.2	16,523	11,077
29-Motorlu kara taşıtı vb	46.6	105.5	163.2	26,389	12,305
31-Mobilya	67.1	51.6	55.4	8,960	6,016
32-Diğer İmalatlar	109.3	108.6	71.7	11,596	12,670
33-Kurulum, Onarım	26.7	38.4	103.8	16,786	4,474
İmalat Sanayi Toplamı	72.1	100.0	100.0	16,168	11,664

Kaynak: TÜİK hareketle kendi hesaplamamız.

TR83 Bölgesi sektörlerinin ayrı ayrı analizini kolaylaştırmak için, geliştirilecek bir yöntemle sektörlerin Türkiye geneline göre yoğunlaşma özelliklerini belirlenecek kriterler bazında oluşturulacak bir endeksleme ile değerlendirilmesi mümkündür. Bu amaçla hazırlanan aşağıdaki tabloda ilk kısma ait sütunlarda alt sektörlerin Türkiye imalat sanayi içindeki payları 100 kabul edilerek TR83 Bölgesi payları hesaplanmıştır. İkinci kısma ait sütunlarda ise Türkiye imalat sanayi alt sektörlerinin hesaplanan dört oran 100 kabul edilerek, Bölge için imalat sanayi alt sektörlerinin endeks değerleri bulunmuştur. Burada hesaplanan oranlarla ilgili kısaca bilgi vermek gerekirse;

İstihdam/İşyeri Oranı: Türkiye için alt sektörler bazında sektör istihdamı/sektördeki işyeri sayısı oranı 100 kabul edilerek, TR83 Bölgesi için alt sektörler bazında sektör istihdamı/işyeri sayısı endeks değeridir. Bu oran Türkiye'yi 100 kabul ederek alt sektör bazında işyeri başına düşen istihdamı, bu anlamda da alt sektördeki işyerinin istihdam kriterine göre Türkiye geneline göreli büyüklüğünü ifade etmektedir. Oranın 100'den büyük çıkması, bu sektör için

birim istihdam açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir işletme büyüklüğü olduğunu gösterecektir.

Ciro/İşyeri Oranı: Türkiye için alt sektörler bazında sektör cirosu/sektördeki işyeri sayısı oranı 100 kabul edilerek, TR83 Bölgesi için alt sektörler bazında sektör cirosu/işyeri sayısı endeks değeridir. Bu oran Türkiye'yi 100 kabul ederek alt sektör bazında işyeri başına düşen ciroyu, bu anlamda da alt sektördeki işyerinin ciro kriterine göre Türkiye geneline göreli büyüklüğünü ifade etmektedir. Oranın 100'den büyük çıkması, bu sektör için birim işletmede üretilen ciro açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir satış potansiyeli olduğunu gösterecektir.

Ciro/İstihdam Oranı: Türkiye için alt sektörler bazında sektör cirosu/sektördeki istihdam oranı 100 kabul edilerek, TR83 Bölgesi için alt sektörler bazında sektör cirosu/istihdam endeks değeridir. Bu oran Türkiye'yi 100 kabul ederek alt sektör bazında çalışan başına düşen ciroyu, bu anlamda da alt sektörün verimlilik oranının Türkiye geneline göreli düzeyini ifade etmektedir. Oranın 100'den büyük çıkması, bu sektör için birim çalışan başına elde edilen ciro açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir verimlilik düzeyi olduğunu gösterecektir.

Ücret/İstihdam Oranı: Türkiye için alt sektörler bazında sektör ortalama ücreti/sektördeki istihdam oranı 100 kabul edilerek, TR83 Bölgesi için alt sektörler bazında sektör ücret/istihdam endeks değeridir. Bu oran Türkiye'yi 100 kabul ederek alt sektör bazında çalışan başına düşen ücreti ifade etmektedir. Oranın 100'den büyük çıkması, bu sektör için birim çalışan başına elde edilen ücret açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir kazanç düzeyi olduğunu gösterecektir.

Tablo 60: TR83 ve Türkiye İmalat Sanayi Karşılaştırması (2011, Endeks)

NACE Rev. 2 Sektörler	Türkiye Payı=100 için TR83 Endeksleri					Türkiye Oranları=100 için TR83 endeksleri			
	İşyeri Sayısı	İstihdam	Ciro	Maaş+Ücret	Yatırımlar	İstihdam/İşyeri	Ciro/İşyeri	Ciro/İstihdam	Ücret/İstihdam
10-Gıda	139.9	164.9	296.3	226.0	132.4	74.7	89.7	120.0	98.9
11-İçecek	35.9	94.4	0.0	73.4	25.5	166.7	0.0	0.0	56.1
13-Tekstil	73.0	18.6	11.8	12.9	5.4	16.2	6.8	42.3	50.0
14-Giyim Eşyası	59.4	97.0	56.7	107.9	120.6	103.5	40.4	39.1	80.2
15-Deri ve Ürünleri	25.6	88.3	104.5	104.8	29.4	218.8	173.1	79.1	85.6
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	146.8	243.5	300.8	296.4	357.7	105.2	86.8	82.5	87.8
17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	33.0	91.3	145.6	134.0	0.0	175.2	186.6	106.5	105.9
18-Basım Yayın	66.3	72.1	53.7	39.1	35.4	69.0	34.3	49.8	39.1
20-Kimyasal Ürünler	25.4	32.1	23.9	19.7	15.6	80.1	39.9	49.8	44.3
21-Temel Eczacılık	110.5	90.1	21.2	114.9	167.2	51.7	8.1	15.7	92.0
22-Kauçuk&Plastik	148.6	70.8	43.3	40.6	62.2	30.2	12.3	40.9	41.4
23-Mineral Ürünler	125.3	212.1	193.2	207.3	174.0	107.4	65.3	60.9	70.5
24-Ana Metal	38.5	92.2	109.9	78.5	56.2	151.8	120.9	79.6	61.4
25-Metal Eşya	104.5	65.9	32.8	34.7	43.5	40.0	13.3	33.2	38.0
27-Elektrikli Teçhizat	114.8	79.0	54.6	48.9	61.8	43.7	20.1	46.1	44.6
28-Makine ve Ekipman	46.0	88.7	82.6	82.4	121.1	122.3	76.1	62.2	67.0
29-Motorlu kara taşıtı vb	48.2	49.8	28.4	32.2	49.0	65.5	25.0	38.1	46.6
31-Mobilya	143.4	159.6	100.5	148.6	106.9	70.6	29.7	42.1	67.1
32-Diğer İmalatlar	70.9	152.5	223.9	230.9	79.0	136.3	133.7	98.1	109.3
33-Kurulum, Onarım	87.4	59.1	32.6	21.8	34.7	42.9	15.8	36.9	26.7

Kaynak: TÜİK hareketle kendi hesaplamamız.

Not: Kare içine alınan hücrelerdeki değerler, TR83 Bölgesinin göreceli büyüklüğünü/üstünlüğünü göstermektedir.

Tablo 60 için İmalat Sanayi genel sonuçları TR83 Bölgesi bazında değerlendirildiğinde, işyeri sayısı, istihdam, ciro, maaş ve ücret toplamı ile yatırımlar açısından her bir sektörün Türkiye içindeki payı 100 kabul edildiğinde, Bölgedeki payını vermektedir. Buna göre işyeri sayısına göre gıda, ağaç ve ağaç ürünleri, temel eczacılık, kauçuk ve plastik, mineral ürünler, metal eşya, elektrikli teçhizat ve mobilya imalatı sektörleri; istihdam sayısına göre gıda, ağaç ve ağaç ürünleri, mineral ürünler, mobilya imalatı ve diğer imalatlar sektörleri; ciroya göre; gıda, deri ürünleri, ağaç ve ağaç ürünleri, kağıt ve kağıt ürünleri, mineral ürünler, ana metal, mobilya ve diğer imalatlar sektörleri uzmanlaşma sağlanan sektörler olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye'ye oranla daha fazla yatırım yapılan sektörler ise; gıda, giyim eşyası, deri ürünleri, ağaç ve ağaç ürünleri, temel eczacılık, mineral ürünler, makine ekipman imalatı ve mobilya imalatı sektörleridir.

Bölge imalat sanayi profilinin *işletme büyüklüğüne* istihdam açısından bakıldığında dokuz sektörde Türkiye ortalamasının üzerinde değer aldığı, ciro kriteri için bakıldığında ise dört sektörde Türkiye ortalamasını geçtiği dikkati çekmektedir. Türkiye geneli imalat sanayi 100 kabul edildiğinde *istihdam başına ciro (verimlilik)* kriterinde sadece gıda imalatı ile kağıt ve kağıt ürünleri imalatı 100'ün üzerinde değer alırken *çalışan başına ücret* kriterinde ise kağıt ve kağıt ürünleri imalatı ile diğer imalatlar sektörleri Türkiye genelinden yüksektir.

Sektörler bazında Tablo 60 bulgularını özetlemek için Tablo 61 hazırlanmıştır. Tablo 61'de TR83 Bölgesinin alt sektörler itibarıyla Türkiye geneli ile kıyaslanarak, gerek görelî öneme göre (tablonun ilk beş sütunundaki değerler), gerekse de görelî büyüklüğe ve üstünlüğe göre kriterler bazında öne çıkan sektörler özetlenmiştir.

Tablo 61: TR83 Bölgesi İmalat Sanayiinde Öne Çıkan Sektörler

NACE Rev. 2 Sektörler	Türkiye Payı=100 için TR83 Endeksleri					Türkiye Oranları=100 için TR83 endeksleri			
	İşyeri Sayısı	İstihdam	Ciro	Maaş+ Ücret	Yatırımlar	İstihdam/ İşyeri	Ciro/İşyeri	Ciro/ İstihdam	Ücret/ İstihdam
10-Gıda	X	X	X	X	X			X	
11-İçecek						X			
14-Giyim Eşyası				X	X	X			
15-Deri ve Ürünleri			X	X	X	X	X		
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	X	X	X	X	X	X			
17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri			X	X		X	X	X	X
21-Temel Eczacılık	X			X	X				
22-Kauçuk&Plastik	X								
23-Mineral Ürünler	X	X	X	X	X	X			
24-Ana Metal			X			X	X		
25-Metal Eşya	X								
27-Elektrikli Teçhizat	X								
28-Makine ve Ekipman					X	X			
31-Mobilya	X	X	X	X	X				
32-Diğer İmalatlar		X	X	X		X	X		X

Kaynak: TÜİK hareketle kendi hesaplamamız.

Tablo 61 verileri kullanılarak Bölgede farklı kriterler ve oranlar bazında öne çıkan sektörlerin analiz edilmesi mümkün olacaktır. Bu noktada, yapılan analizin mutlak üstünlük analizi değil, göreceli üstünlük analizi olduğu ve tüm kriterler için Türkiye ortalaması değerlerinin üzerinde kalan sektörlerin oransal değerlendirmesi yapıldığı unutulmamalıdır. Ayrıca Tablo 60 kriterler bazında (yatay olarak) yorumlanabileceği gibi, sektörlerin öne çıktığı kriterler bazında birbirlerine göre üstünlüklerine göre (dikey olarak) de yorumlanabilir. Buna göre imalat sanayi alt sektörleri TR83 Bölgesi için incelenirse;

Gıda, Ağaç ve Ağaç Ürünleri sektörü, Mineral Ürünler ve Mobilya İmalatı sektörleri; Bölgede işyeri sayısı, istihdam, ciro, maaş ve ücret ile yatırımlar kriterlerinin tamamında Türkiye'ye oranla öne çıkmış sektörlerdir. Bu sektörlerden gıda sektörü verimlilikte (ciro/istihdam), ağaç ve ağaç ürünleri ile mineral ürünler (taş toprak sanayi) işyeri büyüklüğünde de öne çıkmaktadır.

Ana metal sanayi; bölgede ciro, işyeri büyüklüğü ve ölçek büyüklüğü kriterleri açısından öne çıkmaktadır.

Giyim Eşyası sektörü maaş ve ücret ödemelerinin büyüklüğünde, yatırımlarda ve istihdam/işyeri sayısı kriterleri açısından Türkiye'ye oranla öne çıkmaktadır.

Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sektöründe ciro ile maaş ve ücret ödemeleri kriterleri bakımından Türkiye geneline göre görece üstünlüğe sahip olan TR83 Bölgesi, işyeri başına istihdam, işyeri başına ciro, çalışan başına ciro ve çalışan başına ücret kriterleri açısından Türkiye genelinin üzerinde bir performans göstermektedir.

Diğer İmalatlar Sektöründe ise istihdam, ciro ve maaş ve ücret ödemeleri kriterleri bakımından Türkiye geneline göre görece üstünlüğe sahip olan TR83 Bölgesi, işyeri başına istihdam, işyeri başına ciro ve çalışan başına ücret kriterleri açısından Türkiye genelinin üzerinde bir performans göstermektedir.

2.3.2.3. TR83 Bölgesi Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi

TR83 Bölgesi imalat sanayi sektörleri için “Üç Yıldız Tekniği” kullanılarak kümelenme analizi gerçekleştirilecektir. Üç yıldız analizi, Avrupa Komisyonu’nca finanse edilen European Cluster Observatory¹⁰ platformu tarafından geliştirilen bir tekniktir.

Üç yıldız tekniğinde hemen tüm uygulamalarda sektörel istihdamlar (kısıtlı sayıdaki bazı çalışmalarda işyeri sayısı) temel olarak alınmaktadır. TR83 Bölgesi için yapılacak bu analizde ise istihdamın yanı sıra işyeri sayısı ve ciro verileri de kullanılacak ve bu verilerin her birisine göre ayrı ayrı üç yıldız tekniği uygulanacaktır. Üç yıldız analizinde üç temel kriter seçilmekte ve her sektör (bölge) için bu kriterlerin değerleri hesaplanmaktadır. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse;

Büyüklik (Size) (e_i/E_i): Bölgedeki sektör verisinin, sektörün toplam (Türkiye) verisine oranı,

Baskınlık (Dominance) (e_i/e_n): Bölgedeki sektör verisinin, bölge toplam verisine oranı,

Uzmanlaşma (Specialization) [$(e_i/e_n) / (E_i/E_n)$]¹¹: Sektörün bölgedeki payının, sektörün ülkedeki payına oranını göstermektedir. Burada;

e_i : TR83 Bölgesindeki i sektörü değerini,

E_i : i sektörünün Türkiye toplam değerini,

e_n : TR83 Bölgesinin toplam değerini,

E_n : Türkiye toplam değerini,

¹⁰ www.clusterobservatory.eu

¹¹ Buradaki katsayı, Location Quotient (LQ) katsayısı olarak farklı alanlarda (coğrafi uzmanlaşma, ihracat uzmanlaşması vb.) da kullanılmaktadır.

ifade etmektedir. Üç yıldız analizinde, her bir kriter (büyüklük, baskınlık ve uzmanlaşma) için bir eşik değer belirlenmekte ve kriterin hesaplanan değeri bu eşik değerini aşarsa, ilgili sektör bu kriterden bir yıldız almaktadır. Bölgeler bazında analiz edilen sektörler eşik değeri aştığı her kriter bazında bir yıldız aldığından, herhangi bir kriterin eşik değerini aşan sektör bir yıldız, herhangi iki kriterin eşik değerini aşan sektör iki yıldız, üç kriterde de eşik değerini aşan sektör üç yıldız almaktadır. Üç yıldız alan sektörün o bölgede “kümelenme” gösterdiği kabul edilmektedir.

Üç yıldız analizinde temel sorun, eşik değer belirlenmesidir. Eşik değer uygulanmasında; genelde ilk iki kriter için (büyüklük ve baskınlık) eşik değer yüzde 7 olarak alınırken, uzmanlaşma katsayısı için genellikle 1 olarak alınmaktadır. Burada bilhassa, ilk iki kriter için seçilecek değer teorik ya da tematik bir değeri bulunmadığından, farklı çalışmalarda farklı eşik değerler kullanıldığı görülmektedir. TR83 Bölgesi için yapılacak bu değerlendirmede ise, imalat sanayinin mekânsal dağılımında ve eşik değer belirlenmesinde daha objektif ve daha rasyonel bir değer tespit edilmesi için şu yöntem izlenmiştir:

- Analiz imalat sanayi için yapılacağından toplam işyeri, istihdam ve ciro rakamları için imalat sanayi toplamı dikkate alınmıştır. TÜİK verileri¹² Düzey 2 (NUTS 2) bölgeleri (26 bölge) bazında ve NACE Rev. 2 ikili kırılım düzeyinde açıklandığından, ikili sektör kodlamaları kullanılmıştır.
- TR83 Bölgesinde imalat sanayiinin verisi bulunan 20 alt sektörü bulunmaktadır.
- Sonuç olarak, eşik değer belirlenmesinde;
 - Büyüklük kriteri için bölgedeki ilgili sektörün sektör Türkiye toplamı içindeki payı (e_i/E_i) kriteri için toplam 26 Düzey 2 bölgesi olduğundan ve her bir bölgede bu sektörün ülke geneli içindeki payının beklenen değeri ($1/26=0.03846154$) olacağından, bu değer büyüklük kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.
 - Baskınlık kriteri için (e_i/e_n), değerlendirmeye alınan imalat sanayi 20 alt sektörü bulunduğu ve her bir alt sektörün bölgedeki imalat sanayi içindeki payının beklenen değeri de ($1/20=0.05$) olacağından, bu değer eşik değer olarak kabul edilmiştir.

¹²Hesaplamalar TÜİK, İş İstatistikleri, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 2010 verileri kullanılarak yapılmıştır.

- Uzmanlık katsayısı için de $[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]$ beklenen değer 1 olacağından (sektörün bölgedeki payının sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneceğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.

Dolayısıyla üç yıldız analizinde sektörlerin yıldızlarının belirlenmesinde;

Büyükklük (Size) $(e_{ij}/E_i) > 0.03846154$ ise sektör bir yıldız (daha)¹³,

Baskınlık (Dominance) $(e_{ij}/e_{nj}) > 0.05$ ise sektör bir yıldız (daha)

Uzmanlaşma (Specialization) $[(e_{ij}/e_{nj}) / (E_i/E_n)] > 1$ ise sektör bir yıldız (daha) almaktadır.

Çalışmamızda kullanılan ve imalat sanayinin mekânsal dağılımını yoğunlaşmayı da içerecek şekilde verecek olan üç yıldız analizinde, yalnızca eşik değerlerini aşan sektörlerin dikkate alındığı bir kez daha vurgulanmalıdır. Sektörlerin aldıkları yıldızlara göre kümelenme karakteristiklerinin isimlendirilmesinde; üç yıldız alan sektörler için “olgun kümeler”, iki yıldız alan sektörler için “potansiyel kümeler” ve tek yıldız alan sektörler için de “aday kümeler” ifadeleri kullanılacaktır.

TR83 Bölgesi için işyeri sayısı, istihdam ve ciro kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçları Tablo 62’de verilmiştir. Gösterim rahatlığı için sektörlerin hesaplanan değerleri tabloda yüzde olarak ifade edilmiştir.

¹³Buradaki “daha” ifadesi sektörlerin yıldız almasında bunları hangi kriterden aldığının önemli olmadığını göstermek için kullanılmaktadır. Örneğin bir sektör büyükklük ve uzmanlaşma kriterinden, büyükklük ve baskınlık kriterinden ya da baskınlık ve uzmanlaşma kriterinden iki yıldız alabilmektedir.

Tablo 62: TR83 Bölgesi İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2011, yüzde)

Ölçüm Birimi	İşyeri Sayısı			İstihdam			Ciro		
	e_i/E_i	e_i/e_t	$(e_i/e_t)/(E_i/E_t)$	e_i/E_i	e_i/e_t	$(e_i/e_t)/(E_i/E_t)$	e_i/E_i	e_i/e_t	$(e_i/e_t)/(E_i/E_t)$
10-Gıda	4.0	17.8	1.4		20.8	1.6		41.8	3.0
13-Tekstil		5.1							
14-Giyim Eşyası		9.7			14.5				
15-Deri ve Ürünleri									1.0
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	4.2	9.7	1.5	4.4	5.3	2.4			3.0
17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri									1.5
21-Eczacılık			1.1						
22-Kauçuk&Plastik	4.3	8.3	1.5						
23-Mineral Ürünler		5.1	1.3	3.9	14.0	2.1		10.3	1.9
24-Ana Metal								13.5	1.1
25-Metal Eşya		16.4	1.0		5.9				
27-Elektrikli Teçhizat			1.1						
31-Mobilya	4.1	15.2	1.4		8.9	1.6			1.0
32-Diğer İmalatlar						1.5			2.2

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak yapılmıştır.

Not: 1. katsayı büyüklüğü (e_i/E_i), 2. katsayı baskınlığı (e_i/e_n), 3. katsayı ise uzmanlaşmayı $[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]$ göstermektedir.

Tablo 62 verilerinden hareketle özet bir değerlendirme yapabilmek amacıyla, TR83 Bölgesinde herhangi bir şekilde (aday, potansiyel ya da olgun) kümelenme özelliği gösteren sektörler, kümelenme özelliği gösterdiği katsayılara göre (büyüklük, baskınlık, uzmanlaşma) aşağıda verilmiştir.

Tablo 63: TR83 Bölgesi İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi

	Hangi Katsayılara Göre	Hangi Kriteria Göre	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklik, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Gıda, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kauçuk&plastik, Mobilya
		İstihdam	Ağaç ve ağaç ürünleri, Mineral ürünler
		Ciro	
Potansiyel Küme	Büyüklik ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
		Ciro	
	Büyüklik ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
		Ciro	
Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Mineral ürünler, Metal eşya	
	İstihdam	Gıda, Mobilya	
	Ciro	Gıda, Mineral ürünler, Ana metal	
Aday Küme	Büyüklik	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
		Ciro	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Tekstil, Giyim eşyası
		İstihdam	Giyim eşyası, Metal eşya
		Ciro	
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Eczacılık, Elektrikli teçhizat
		İstihdam	Diğer imalatlar
		Ciro	Deri ve ürünleri, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kâğıt ve kâğıt Ürünleri, Mobilya, Diğer imalatlar

Kaynak: Tablo 75 verileri

Tablo 63'ün yorumlanmasının kolaylığı ve tablonun sistematığının açıklanması açısından şu noktanın belirtilmesi faydalı olacaktır: Tablo 62'de herhangi bir kriterde (işyeri sayısı, istihdam ya da ciro) örneğin üç yıldız olarak o kriter bazında olgun küme özelliği gösteren bir sektör, aynı kriter bazında potansiyel küme ya da aday küme kategorisinde yer almamalıdır (Örneğin; Gıda sektörü işyeri sayısı kriterine göre üç yıldız aldığı için potansiyel ya da aday

kümelerin işyeri sayısı kriterlerinin yer aldığı satırlarda yer almamıştır). Aynı açıklama potansiyel ya da aday kümelerde yer alan sektörler için de geçerlidir. Bunun yanında, herhangi bir sektör üç yıldız almadığı bir kriter için iki ya da tek yıldız olarak potansiyel ya da aday küme özelliği gösterebilir (Örneğin; Gıda sektörü istihdam ve ciro kriterlerinden üç yıldız almadığı için, bu kriterler için baskınlık ve uzmanlık katsayısına göre potansiyel küme statüsünde yer alabilmiştir).

Genel olarak, herhangi bir sektör aynı anda ancak ve ancak bir kriterin yer aldığı satırda yer alabilir, buna karşın farklı kriterlerde farklı katsayılar bazında olgun küme, potansiyel küme ya da aday küme içinde yer alabilir.

Tablo 63'den TR83 Bölgesinde farklı kriterlerde 5 sektörün üç yıldız olarak "**olgun küme**" özelliği taşıdığı görülmektedir (Gıda, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kauçuk&plastik ve Mobilya sektörleri *işyeri sayısı açısından*, Ağaç ve ağaç ürünleri ile Mineral ürünler sektörleri *istihdam açısından*).

TR83 Bölgesinde iki yıldız olarak "**baskınlık ve uzmanlık**" kriterlerine göre "**potansiyel küme**" niteliği taşıyan sektörler şöyle sıralanabilir: Mineral ürünler ve Metal eşya sektörleri *işyeri sayısına* göre; Gıda ve Mobilya sektörleri istihdama göre, Gıda, Mineral ürünler ve Ana metal sektörleri de *ciro* kriterine göre *potansiyel küme* özelliği göstermektedirler. Bölgede "**büyüklik ve baskınlık**" ve "**büyüklik ve uzmanlık**" katsayıları açısından potansiyel küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör yoktur.

"**Aday küme**" özelliği gösteren (tek yıldız alan) sektörler bakıldığında, baskınlık ve uzmanlık kriterlerine göre tek yıldız aldıkları dikkat çekmektedir. Yani büyüklik kriterine göre aday küme özelliği taşıyan herhangi bir sektörler bulunmamaktadır. Bölgede büyüklik (Türkiye içerisindeki payı) kriterini sağlayan sektörler zaten olgun küme oluşturmuşlardır. **Baskınlık** kriterine göre tek yıldız olarak aday küme olan sektörler; *işyeri sayısına göre* Tekstil ve Giyim eşyası; *istihdama göre* Giyim eşyası ve Metal eşya sektörleri tek yıldız olarak aday küme olmuşlardır. **Uzmanlık** kriterine göre tek yıldız alan sektörlerden Eczacılık ve Elektrikli teçhizat sektörleri *işyeri sayısı kriterine göre*; Diğer imalatlar *istihdam kriterine göre* ve Deri ve ürünleri, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kâğıt ve kâğıt Ürünleri, Mobilya ve Diğer imalatlar sektörleri *ciro kriterine göre* aday küme olmuşlardır.

TR83 Bölgesi İllerinde 3'lü Dijitte İmalat Sanayi Kümelenme Analizi

Bu bölümde TR83 Bölgesi illeri için ayrı ayrı olmak üzere, il bazında olması ve güncel olması nedeniyle SGK istihdam verileri ile imalat sanayi sektörlerini kapsayan kümelenme analizi yapılacaktır. “Üç Yıldız Tekniği” kullanılarak yapılan kümelenme analizi daha önceki bölümde ayrıntılı olarak anlatıldığından burada sonuçlar üzerinden değerlendirme yapılmış ve analizin kuramsal çerçevesine değinilmemiştir.

Üç yıldız tekniği hemen tüm uygulamalarda sektörel istihdamlar (kısıtlı sayıdaki bazı çalışmalarda işyeri sayısı) temel olarak alınmaktadır. TR83 Bölgesi illeri için yapılacak analizde ise hem istihdam hem de işyeri sayısı verileri kullanılacak ve üç yıldız tekniği uygulanacaktır. Üç yıldız analizinde üç temel kriter seçilmekte ve her sektör (bölge) için bu kriterlerin değerleri hesaplanmaktadır. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse;

Büyüklik (Size) (e_i/E_i): İldeki sektör verisinin, sektörün toplam (Türkiye) verisine oranı,

Baskınlık (Dominance) (e_i/e_n): İldeki sektör verisinin, il toplam verisine oranı,

Uzmanlaşma (Specialization) [$(e_i/e_n) / (E_i/E_n)$]: Sektörün ildeki payının, sektörün ülkedeki payına oranını göstermektedir. Burada;

e_i : İldeki i sektörü değerini,

E_i : i sektörünün Türkiye toplam değerini,

e_n : İlin toplam değerini,

E_n : Türkiye toplam değerini, ifade etmektedir.

Üç yıldız analizinde, her bir kriter (büyüklik, baskınlık ve uzmanlaşma) için bir eşik değer belirlenmekte ve kriterin hesaplanan değeri bu eşik değerini aşarsa, ilgili sektör bu kriterden bir yıldız almaktadır. İller bazında analiz edilen sektörler eşik değeri aştığı her kriter bazında bir yıldız aldığından, herhangi bir kriterin eşik değerini aşan sektör bir yıldız, herhangi iki kriterin eşik değerini aşan sektör iki yıldız, üç kriterde de eşik değerini aşan sektör üç yıldız almaktadır. Üç yıldız alan sektörün o bölgede “kümelenme” gösterdiği kabul edilmektedir.

TR83 Bölgesi illeri için yapılacak bu değerlendirmede eşik değerleri şu yöntemle belirlenmiştir:

- Analiz imalat sanayi sektörlerini kapsayacağından imalat sanayi işyeri ve istihdam rakamları dikkate alınmıştır. İl bazında SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) verileri¹⁴ kullanılarak NACE Rev. 2 dörtlü sektör kırılımında temin edilen veriler üçlü kırılıma göre yeniden düzenlenerek hesaplamalar yapılmıştır¹⁵.
- Türkiye’de tüm sektörler dahil toplam 272 sektör verisi olup, TR83 Bölgesinde üçlü kırılıma göre verisi bulunan sektör sayısı 252’dir. Türkiye verileri Bölge verileri ile eşleştirilmiş ve 252 alt sektör verisi ve bunların toplamı üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu 238 sektörün 87’si imalat sanayi alt sektörüdür.
- TR83 Bölgesi illeri için eşik değerin belirlenmesinde;
 - o *Büyüklik kriteri için, illerdeki ilgili sektörün sektör Türkiye toplamı içindeki payı (e_i/E_i) kriteri için toplam 81 Düzey 3 bölgesi (il) olduğundan ve her bir ildeki ilgili sektörün ülke geneli içindeki payının beklenen değeri ($1/81=0.012346$) olacağından, bu değer büyüklik kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.*
 - o *Baskınlık kriteri için (e_i/e_n), değerlendirmeye alınan 87 imalat sanayi alt sektörü bulunduğu ve her bir alt sektörün ildeki payının beklenen değeri de ($1/87=0.0114943$) olacağından, bu değer eşik değer olarak kabul edilmiştir.*
 - o *Uzmanlık katsayısı için de $[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]$ beklenen değer 1 olacağından (sektörün ildeki payının sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneceğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.*

Çalışmada kullanılan üç yıldız analizinde, yalnızca eşik değerlerini aşan sektörlerin dikkate alındığı bir kez daha vurgulanmalıdır. Sektörlerin aldıkları yıldızlara göre kümelenme karakteristiklerinin isimlendirilmesinde; üç yıldız alan sektörler için “olgun kümeler”, iki yıldız alan sektörler için “potansiyel kümeler” ve tek yıldız alan sektörler için de “aday kümeler” ifadeleri kullanılacaktır.

TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat için yapılan analiz çerçevesinde işyeri sayısı ve istihdam bakımından yapılan analiz sonuçları ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

¹⁴ Hesaplamalar Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı’ndan temin edilen 2012 verileri kullanılarak yapılmıştır. Bu kapsamda, “istihdam” terimi ilgili işyerlerine kayıtlı ve herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı tüm kişileri ifade etmektedir.

¹⁵ Hangi sektöre ait olduğu belirtilmemiş veriler, veri tabanından çıkartılmıştır.

Amasya için işyeri sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçlarına göre kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin hangi kriterden kümelenme özelliği gösterdikleri Tablo 64 ve Tablo 65’de verilmiştir.

Tablo 64: Amasya İlinde İşyeri Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyük	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyük-baskın-uzman.	
101-Etin işlenmesi ve saklanması	-					X		Potansiyel
102-Balık, kabuklu deniz hayvanları	-		X					Aday
104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı	-		X					Aday
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta	-					X		Potansiyel
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı	-					X		Potansiyel
109-Hazır hayvan yemleri imalatı	-		X					Aday
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	-	X						Aday
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	-	X						Aday
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	-	X						Aday
161-Ağaçların biçilmesi ve planlanması	-					X		Potansiyel
162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü	-	X						Aday
181-Basım ve basım ile ilgili hizmetler	-					X		Potansiyel
202-Haşere ilaçları ve diğer zirai kimyasallar	-		X					Aday
204-Sabun ve deterjan, temizlik ve hijyen	-		X					Aday
222-Plastik ürünlerin imalatı	-					X		Potansiyel
231-Cam ve cam ürünleri imalatı	-		X					Aday
233-Kılden inşaat malzemeleri imalatı	-		X					Aday
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı	-		X					Aday
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılar	-					X		Potansiyel
237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekillendirilmesi	-					X		Potansiyel
243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen ürünler	-		X					Aday
244-Değerli ana metaller ve diğer metallerin işlenmesi	-		X					Aday
251-Metal yapı malzemeleri imalatı	-					X		Potansiyel
252-Metal tank, rezervuar ve muhafaza tankları	-		X					Aday
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması	-	X						Aday
259-Diğer fabrikasyon metal ürünleri	-	X						Aday
267-Optik aletlerin ve fotografik aletlerin imalatı	-		X					Aday
271-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör	-		X					Aday
275-Ev aletleri imalatı	-		X					Aday
282-Genel amaçlı diğer makineler	-					X		Potansiyel
283-Tarım ve ormancılık makineleri	-					X		Potansiyel
291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı	-		X					Aday
309-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer taşıtlar	-		X					Aday
310-Mobilya imalatı	-					X		Potansiyel
322-Müzik aletleri imalatı	-		X					Aday
329-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer müzik aletleri	-		X					Aday
331-Fabrikasyon metal ürünlerinin imalatı	-					X		Potansiyel

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Tablo 65: Amasya İlinde İstihdam Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyüklik	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyüklik-bask.-uzm.	
101-Etin işlenmesi ve saklanması	-					X		Potansiyel
102-Balık, kabuklu deniz hayvanları	-		X					Aday
104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı	-		X					Aday
105-Süt ürünleri imalatı	-					X		Potansiyel
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta	-						X	olgun
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı	-					X		Potansiyel
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı	-					X		Potansiyel
109-Hazır hayvan yemleri imalatı	-		X					Aday
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	-	X						Aday
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	-	X						Aday
162-Ağaç, mantar, kamyş ve örgü	-					X		Potansiyel
222-Plastik ürünlerin imalatı	-					X		Potansiyel
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı	-		X					Aday
236-Beton, çimento ve alçıdan yapı	-					X		Potansiyel
237-Taş ve mermerin kesilmesi, işleme	-						X	olgun
245-Metal döküm sanayii	-					X		Potansiyel
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması	-	X						Aday
267-Optik aletlerin ve fotoğrafik	-		X					Aday
271-Elektrik motoru, jeneratör, trans	-		X					Aday
275-Ev aletleri imalatı	-					X		Potansiyel
282-Genel amaçlı diğer makineler	-	X						Aday
283-Tarım ve ormanlık makineler	-		X					Aday
289-Diğer özel amaçlı makineleri	-		X					Aday
292-Motorlu kara taşıtları karose	-		X					Aday
293-Motorlu kara taşıtları için par	-	X						Aday
310-Mobilya imalatı	-					X		Potansiyel
322-Müzik aletleri imalatı	-		X					Aday
331-Fabrikasyon metal ürünlerin	-					X		Potansiyel

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Amasya'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde (istihdam kriterinde) 2 **olgun küme**; 13'ü işyeri kriterinde 11'i de istihdam kriterinde olmak üzere 24 **potansiyel küme**; 24'ü işyeri kriterinde 15'i de istihdam kriterinde olmak üzere 39 **aday küme** mevcuttur. Kümelenme özelliği taşıyan sektörler ve kümelandikleri kriterler aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 66: Amasya İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi

	Hangi Katsayılara Göre	Hangi Kritere Göre	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklik, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
Potansiyel Küme	Büyüklik ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklik ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, 106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, 222-Plastik ürünlerin imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 251-Metal yapı malzemeleri imalatı 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı 310-Mobilya imalatı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
		İstihdam	101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, 105-Süt ürünleri imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı 162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı 222-Plastik ürünlerin imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 245-Metal döküm sanayii, 275-Ev aletleri imalatı, 310-Mobilya imalatı 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
	Büyüklik	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
Baskınlık	İşyeri Sayısı	133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi, 139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı 162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	
	İstihdam	133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme, 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, 293-Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı	
Uzmanlık	İşyeri Sayısı	102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı 202-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı, 204-Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı, 231-Cam ve cam ürünleri imalatı, 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 252-Metal tank, rezervuar	

		ve muhafaza kapları imalatı, 267-Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı, 271-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı, 275-Ev aletleri imalatı 291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı, 309-Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı 322-Müzik aletleri imalatı, 329-Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar
	İstihdam	102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı, 267-Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı 271-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı, 292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 322-Müzik aletleri imalatı

Çorum için işyeri sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçlarına göre kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin hangi kriterden kümelenme özelliği gösterdikleri Tablo 67 ve Tablo 68’da verilmiştir.

Tablo 67: Çorum İlinde İşyeri Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyüklik	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyüklik-bask.-uzm.	
101-Etin işlenmesi ve saklanması	-			-		X		Potansiyel
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri	-			-			X	Olgun
107-Fırın ve unlu mamulleri imalatı	-			-		X		Potansiyel
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı	-			-		X		Potansiyel
109-Hazır hayvan yemleri imalatı	-			-			X	Olgun
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	-	X		-				Aday
152-Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı	-	X		-				Aday
161-Ağaçların biçilmesi ve plastik kaplama	-			-		X		Potansiyel
162-Ağaç, mantar, kamış ve bambuk işleme	-	X		-				Aday
171-Kağıt hamuru, kağıt ve karton imalatı	-			-	X			Potansiyel
181-Basım ve basım ile ilgili makine imalatı	-	X		-				Aday
201-Temel kimyasal maddelerin imalatı	-		X	-				Aday
211-Temel eczacılık ürünleri imalatı	-			-	X			Potansiyel
222-Plastik ürünlerin imalatı	-	X		-				Aday
232-Ateşe dayanıklı (refrakter) malzemelerin imalatı	-		X	-				Aday
233-Kılden inşaat malzemelerinin imalatı	-			-			X	Olgun
234-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı	-		X	-				Aday
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı	-		X	-				Aday
236-Beton, çimento ve alçı imalatı	-			-		X		Potansiyel
237-Taş ve mermerin kesilmesi ve imalatı	-	X		-				Aday
239-Aşındırıcı ürünlerin ve malzemelerin imalatı	-		X	-				Aday
251-Metal yapı malzemelerinin imalatı	-	X		-				Aday
256-Metallerin işlenmesi ve imalatı	-			-		X		Potansiyel
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	-			-		X		Potansiyel
261-Elektronik bileşenlerin imalatı	-		X	-				Aday
275-Ev aletleri imalatı	-		X	-				Aday
281-Genel amaçlı makinelerin imalatı	-		X	-				Aday
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı	-			-		X		Potansiyel
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	-			-			X	Olgun
284-Metal işleme makinelerinin imalatı	-		X	-				Aday
289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı	-			-		X		Potansiyel
292-Motorlu kara taşıtları kabinlerinin imalatı	-			-			X	Olgun
310-Mobilya imalatı	-	X		-				Aday
323-Spor malzemeleri imalatı	-			-	X			Potansiyel
331-Fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	-			-		X		Potansiyel
332-Sanayi makine ve ekipmanlarının imalatı	-		X	-				Aday

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Tablo 68: Çorum İlinde İstihdam Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyüklik	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyüklik-bask.-uzm.	
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri,	-			-			X	Olgun
107-Fırın ve unlu mamuller ir	-			-		X		Potansiyel
108-Diğer gıda maddelerinin	-	X		-				Aday
109-Hazır hayvan yemleri im	-			-			X	Olgun
141-Kürk hariç, giyim eşyası	-			-		X		Potansiyel
152-Ayakkabı, bot, terlik vb.	-			-		X		Potansiyel
161-Ağaçların biçilmesi ve pl	-			-		X		Potansiyel
162-Ağaç, mantar, kamyş ve i	-			-		X		Potansiyel
171-Kağıt hamuru, kağıt ve n	-			-			X	Olgun
172-Kağıt ve mukavva ürüne	-			-		X		Potansiyel
211-Temel eczacılık ürünleri i	-			-	X			Potansiyel
222-Plastik ürünlerin imalatı	-	X		-				Aday
232-Ateşe dayanıklı (refrakte	-		X	-				Aday
233-Kılden inşaat malzemele	-			-			X	Olgun
234-Diğer porselen ve serami	-			-			X	Olgun
235-Çimento, kireç ve alçı im	-		X	-				Aday
236-Beton, çimento ve alçıda	-			-		X		Potansiyel
239-Aşındırıcı ürünlerin ve ba	-			-	X			Potansiyel
244-Değerli ana metaller ve e	-		X	-				Aday
252-Metal tank, rezervuar ve	-		X	-				Aday
256-Metallerin işlenmesi ve l	-			-		X		Potansiyel
259-Diğer fabrikasyon metal	-	X		-				Aday
281-Genel amaçlı makineleri	-	X		-				Aday
282-Genel amaçlı diğer maki	-	X		-				Aday
283-Tarım ve ormancılık mak	-		X	-				Aday
289-Diğer özel amaçlı makin	-			-			X	Olgun
292-Motorlu kara taşıtları ka	-		X	-				Aday
310-Mobilya imalatı	-	X		-				Aday
323-Spor malzemeleri imalat	-		X	-				Aday
325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili a	-		X	-				Aday
331-Fabrikasyon metal ürünlü	-	X		-				Aday

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Çorum'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 5'i işyeri kriterine 6'sı da istihdam kriterine göre olmak üzere 8 farklı sektörde 11 **olgun küme**; 15'i işyeri kriterinde 10'u da istihdam kriterinde olmak üzere 25 **potansiyel küme**; 17'si işyeri kriterinde 15'i de istihdam kriterinde olmak üzere 32 **aday küme** mevcuttur. Kümelenme özelliği taşıyan sektörler ve kümelendikleri kriterler aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 69: Çorum İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi

	Hangi Katsayılara Göre	Hangi Kritere Göre	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklik, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı 292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
		İstihdam	106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı 171-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı 234-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
Potansiyel Küme	Büyüklik ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklik ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	171-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı 211-Temel eczacılık ürünleri imalatı 323-Spor malzemeleri imalatı
		İstihdam	211-Temel eczacılık ürünleri imalatı 239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
		İstihdam	107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 152-Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, 172-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
Aday Küme	Büyüklik	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 152-Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı, 162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, 181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, 222-Plastik ürünlerin imalatı 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 251-Metal yapı malzemeleri imalatı 310-Mobilya imalatı
		İstihdam	108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 222-Plastik ürünlerin imalatı, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, 281-Genel amaçlı makinelerin imalatı 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı 310-Mobilya imalatı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	201-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk

		imalatı, 232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı 234-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, 261-Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı, 275-Ev aletleri imalatı, 281-Genel amaçlı makinelerin imalatı 284-Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı 332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu
	İstihdam	232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı 252-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı 292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı 323-Spor malzemeleri imalatı, 325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı

Samsun için işyeri sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçlarına göre kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin hangi kriterden kümelenme özelliği gösterdikleri Tablo 70 ve Tablo 71’de verilmiştir.

Tablo 70: Samsun İlinde İşyeri Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyüklik	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyüklik-bask.-uzm.	
102-Balık, kabuklu deniz hayvan	-			-	X			Potansiyel
105-Süt ürünleri imalatı	-		X	-				Aday
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, niş	-			-			X	Olgun
107-Fırın ve unlu mamuller imal	-			-			X	Olgun
108-Diğer gıda maddelerinin im	-	X		-				Aday
109-Hazır hayvan yemleri imala	-			-	X			Potansiyel
139-Diğer tekstil ürünlerinin ima	-	X		-				Aday
141-Kürk hariç, giyim eşyası ima	-	X		-				Aday
161-Ağaçların biçilmesi ve plany	-			-			X	Olgun
162-Ağaç, mantar, kamyaz ve örgü	-	X		-				Aday
181-Basım ve basım ile ilgili hizr	-	X		-				Aday
204-Sabun ve deterjan, temizlik	-			-	X			Potansiyel
206-Suni veya sentetik elyaf ima	-		X	-				Aday
212-Eczacığa ilişkin ilaçların im	-			-	X			Potansiyel
222-Plastik ürünlerin imalatı	-	X		-				Aday
232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ü	-		X	-				Aday
235-Çimento, kireç ve alçı imala	-			-	X			Potansiyel
236-Beton, çimento ve alçıdan y	-			-			X	Olgun
237-Taş ve mermerin kesilmesi,	-			-			X	Olgun
239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka	-		X	-				Aday
243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde	-			-	X			Potansiyel
244-Değerli ana metaller ve diğ	-			-			X	Olgun
251-Metal yapı malzemeleri im	-			-		X		Potansiyel
256-Metallerin işlenmesi ve kap	-	X		-				Aday
259-Diğer fabrikasyon metal ürü	-	X		-				Aday
263-İletişim ekipmanlarının imal	-			-	X			Potansiyel
264-Tüketici elektroniği ürünleri	-		X	-				Aday
266-Işınlama, elektro medikal ve	-			-	X			Potansiyel
272-Akümülatör ve pil imalatı	-			-	X			Potansiyel
274-Elektrikli aydınlatma ekipm	-		X	-				Aday
282-Genel amaçlı diğer makineler	-	X		-				Aday
283-Tarım ve ormancılık makine	-			-	X			Potansiyel
291-Motorlu kara taşıtlarının im	-			-	X			Potansiyel
292-Motorlu kara taşıtları karose	-		X	-				Aday
302-Demir yolu lokomotifleri ve	-			-	X			Potansiyel
310-Mobilya imalatı	-			-			X	Olgun
322-Müzik aletleri imalatı	-		X	-				Aday
325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç	-			-			X	Olgun
331-Fabrikasyon metal ürünlerin	-			-		X		Potansiyel
332-Sanayi makine ve ekipmanl	-			-	X			Potansiyel

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Tablo 71: Samsun İlinde İstihdam Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyüklik	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyüklik-bask.-uzm.	
102-Balık, kabuklu deniz hay	-			-	X			Potansiyel
105-Süt ürünleri imalatı	-		X	-				Aday
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri	-			-			X	Olgun
107-Fırın ve unlu mamuller i	-			-			X	Olgun
108-Diğer gıda maddelerinin	-			-		X		Potansiyel
109-Hazır hayvan yemleri im	-		X	-				Aday
139-Diğer tekstil ürünlerinin	-			-		X		Potansiyel
141-Kürk hariç, giyim eşyası	-	X		-				Aday
161-Ağaçların biçilmesi ve pl	-			-			X	Olgun
182-Kayıtlı medyanın çoğaltı	-		X	-				Aday
206-Suni veya sentetik elyaf	-			-	X			Potansiyel
212-Eczacığa ilişkin ilaçları	-		X	-				Aday
221-Kauçuk ürünlerin imalatı	-			-			X	Olgun
222-Plastik ürünlerin imalatı	-	X		-				Aday
231-Cam ve cam ürünleri im	-		X	-				Aday
232-Ateşe dayanıklı (refrakta	-		X	-				Aday
235-Çimento, kireç ve alçı im	-			-			X	Olgun
236-Beton, çimento ve alçıda	-			-		X		Potansiyel
237-Taş ve mermerin kesilm	-	X		-				Aday
239-Aşındırıcı ürünlerin ve ba	-		X	-				Aday
241-Ana demir ve çelik ürünü	-			-		X		Potansiyel
242-Çelikten tüpler, borular,	-			-		X		Potansiyel
243-Çeliğin ilk işlenmesinde	-			-	X			Potansiyel
244-Değerli ana metaller ve	-			-		X		Potansiyel
245-Metal döküm sanayii	-	X		-				Aday
251-Metal yapı malzemeleri	-			-		X		Potansiyel
256-Metallerin işlenmesi ve	-			-		X		Potansiyel
259-Diğer fabrikasyon metal	-			-		X		Potansiyel
266-Işınlama, elektro medika	-		X	-				Aday
272-Akümülatör ve pil imala	-		X	-				Aday
274-Elektrikli aydınlatma eki	-		X	-				Aday
282-Genel amaçlı diğer maki	-	X		-				Aday
283-Tarım ve ormancılık mal	-		X	-				Aday
301-Gemi ve tekne yapımı	-		X	-				Aday
302-Demir yolu lokomotifler	-			-	X			Potansiyel
310-Mobilya imalatı	-			-		X		Potansiyel
322-Müzik aletleri imalatı	-			-	X			Potansiyel
325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili	-			-			X	Olgun
331-Fabrikasyon metal ürünü	-			-		X		Potansiyel
332-Sanayi makine ve ekipm	-		X	-				Aday

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Samsun'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 8'i işyeri kriterine 6'sı da istihdam kriterine göre olmak üzere 10 farklı sektörde 14 **olgun küme**; 15'i işyeri kriterinde 16'sı da istihdam kriterinde olmak üzere 31 **potansiyel küme**; 17'si işyeri kriterinde 18'si de istihdam kriterinde olmak üzere 35 **aday küme** mevcuttur. Kümelenme özelliği taşıyan sektörler ve kümelendikleri kriterler aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 72: Samsun İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi

	Hangi Katsayılara Göre	Hangi Kritere Göre	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklik, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 310-Mobilya imalatı 325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı
		İstihdam	106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 221-Kauçuk ürünlerin imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı
Potansiyel Küme	Büyüklik ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklik ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 204-Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı, 212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı 263-İletişim ekipmanlarının imalatı, 266-Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı 272-Akümülatör ve pil imalatı, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı, 302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı, 332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu
		İstihdam	102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 206-Suni veya sentetik elyaf imalatı, 243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı, 302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı, 322-Müzik aletleri imalatı
Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	251-Metal yapı malzemeleri imalatı 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı	
	İstihdam	108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 241-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı, 242-Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 251-Metal yapı malzemeleri imalatı 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı 310-Mobilya imalatı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı	
Aday Küme	Büyüklik	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı 162-Ağaç, mantar, kamyş ve örgü malzeme ürünü imalatı 181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri 222-Plastik ürünlerin imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve

Uzmanlık			kaplanması; makinede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
		İstihdam	141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 222-Plastik ürünlerin imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 245-Metal döküm sanayii, 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
		İşyeri Sayısı	105-Süt ürünleri imalatı, 206-Suni veya sentetik elyaf imalatı, 232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı 239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı 264-Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı 274-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı 292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı 322-Müzik aletleri imalatı
		İstihdam	105-Süt ürünleri imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması, 212-Eczacığa ilişkin ilaçların imalatı, 231-Cam ve cam ürünleri imalatı 232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı 239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı 266-Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı, 272-Akümülatör ve pil imalatı 274-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı 301-Gemi ve tekne yapımı 332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu

Tokat için işyeri sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçlarına göre kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin hangi kriterden kümelenme özelliği gösterdikleri Tablo 73 ve Tablo 74’de verilmiştir.

Tablo 73: Tokat İlinde İşyeri Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyüklik	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyüklik-bask.-uzm.	
101-Etin işlenmesi ve saklanması	-			-		X		Potansiyel
103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi	-			-			X	Olgun
105-Süt ürünleri imalatı	-		X	-				Aday
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta	-			-			X	Olgun
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı	-			-		X		Potansiyel
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı	-			-		X		Potansiyel
109-Hazır hayvan yemleri imalatı	-		X	-				Aday
110-İçeceklerin imalatı	-			-	X			Potansiyel
120-Tütün ürünleri imalatı	-			-	X			Potansiyel
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	-			-		X		Potansiyel
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	-	X		-				Aday
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	-	X		-				Aday
161-Ağaçların biçilmesi ve planlama	-			-			X	Olgun
162-Ağaç, mantar, kamyş ve örgü	-	X		-				Aday
181-Basım ve basım ile ilgili hizmetler	-	X		-				Aday
182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması	-			-	X			Potansiyel
192-Rafine edilmiş petrol ürünleri	-		X	-				Aday
202-Haşere ilaçları ve diğer ziraat ilaçları	-		X	-				Aday
211-Temel eczacılık ürünleri imalatı	-		X	-				Aday
212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı	-		X	-				Aday
222-Plastik ürünlerin imalatı	-	X		-				Aday
231-Cam ve cam ürünleri imalatı	-		X	-				Aday
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı	-			-			X	Olgun
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı	-		X	-				Aday
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılar	-			-		X		Potansiyel
237-Taş ve mermerin kesilmesi	-			-		X		Potansiyel
239-Aşındırıcı ürünlerin ve başkalarının imalatı	-		X	-				Aday
244-Değerli ana metaller ve diğer metallerin imalatı	-			-		X		Potansiyel
251-Metal yapı malzemeleri imalatı	-			-		X		Potansiyel
254-Silah ve mühimmat (cepha) imalatı	-			-	X			Potansiyel
256-Metallerin işlenmesi ve kaynaştırılması	-			-		X		Potansiyel
259-Diğer fabrikasyon metal ürünleri	-	X		-				Aday
272-Akümülatör ve pil imalatı	-			-	X			Potansiyel
275-Ev aletleri imalatı	-		X	-				Aday
282-Genel amaçlı diğer makine imalatı	-	X		-				Aday
283-Tarım ve ormancılık makineleri imalatı	-			-	X			Potansiyel
291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı	-		X	-				Aday
302-Demir yolu lokomotifleri ve diğer lokomotifler	-		X	-				Aday
310-Mobilya imalatı	-			-		X		Potansiyel
331-Fabrikasyon metal ürünleri	-			-		X		Potansiyel

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Tablo 74: Tokat İlinde İstihdam Sayısına Göre Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Sektörler	1 Yıldız			2 Yıldız			3 Yıldız	Küme Durumu
	büyük	baskınlık	uzmanlaşma	büyük-baskınlık	büyük-uzman.	baskın-uzman.	büyük-bask.-uzm.	
101-Etin işlenmesi ve saklanması	-		X	-				Aday
103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi	-			-		X		Potansiyel
105-Süt ürünleri imalatı	-		X	-				Aday
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri,	-			-		X		Potansiyel
107-Fırın ve unlu mamullerin imalatı	-			-		X		Potansiyel
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı	-			-		X		Potansiyel
109-Hazır hayvan yemleri imalatı	-		X	-				Aday
110-İçeceklerin imalatı	-			-	X			Potansiyel
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	-			-			X	Olgun
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	-			-		X		Potansiyel
141-Kürk hariç, giyim eşyasının imalatı	-	X		-				Aday
161-Ağaçların biçilmesi ve planlama	-			-			X	Olgun
181-Basım ve basım ile ilgili hizmetler	-	X		-				Aday
182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması	-			-	X			Potansiyel
212-Eczacılaşa ilişkin ilaçların imalatı	-		X	-				Aday
222-Plastik ürünlerin imalatı	-	X		-				Aday
233-Kılden inşaat malzemelerinin imalatı	-			-			X	Potansiyel
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı	-		X	-				Aday
236-Beton, çimento ve alçıdar imalatı	-			-		X		Potansiyel
237-Taş ve mermerin kesilmesi	-			-		X		Potansiyel
244-Değerli ana metaller ve diğer metallerin imalatı	-		X	-				Aday
254-Silah ve mühimmat (cepha) imalatı	-		X	-				Aday
256-Metallerin işlenmesi ve kaba imalatı	-	X		-				Aday
259-Diğer fabrikasyon metal imalatı	-	X		-				Aday
272-Akümülatör ve pil imalatı	-		X	-				Aday
275-Ev aletleri imalatı	-	X		-				Aday
283-Tarım ve ormancılık makineleri imalatı	-		X	-				Aday
289-Diğer özel amaçlı makine imalatı	-		X	-				Aday
310-Mobilya imalatı	-	X		-				Aday
331-Fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	-			-		X		Potansiyel

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Tokat'ta 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 4'ü işyeri kriterine 3'ü de istihdam kriterine göre olmak üzere 5 farklı sektörde 7 **olgun küme**; 17'si işyeri kriterinde 11'i de istihdam kriterinde olmak üzere 28 **potansiyel küme**; 19'u işyeri kriterinde 17'si de istihdam kriterinde olmak üzere 36 **aday küme** mevcuttur. Kümelenme özelliği taşıyan sektörler ve kümelendikleri kriterler aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 75: Tokat İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümeleneşmesi

	Hangi Katsayılara Göre	Hangi Kritere Göre	Sektörler
Olgun Küme	Büyükölük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 106-Öğütölmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı
		İstihdam	133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi, 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı
Potansiyel Küme	Büyükölük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyükölük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	110-İçeceklerin imalatı, 120-Tütün ürünleri imalatı 182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması, 254-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 272-Akümülatör ve pil imalatı, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
		İstihdam	110-İçeceklerin imalatı 182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 251-Metal yapı malzemeleri imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme, 310-Mobilya imalatı 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
		İstihdam	103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 106-Öğütölmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
Aday Küme	Büyükölük	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 162-Ağaç, mantar, karniş ve örgü malzeme ürünü imalatı, 181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, 222-Plastik ürünlerin imalatı 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
		İstihdam	141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, 222-Plastik ürünlerin imalatı 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı 275-Ev aletleri imalatı, 310-Mobilya imalatı
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	105-Süt ürünleri imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 192-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı 202-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı, 211-Temel eczacılık ürünleri imalatı 212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı, 231-Cam ve cam ürünleri imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı

		239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı 275-Ev aletleri imalatı, 291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı, 302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı
	İstihdam	101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, 105-Süt ürünleri imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 254-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 272-Akümülatör ve pil imalatı, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı

2.3.2.4. AR-GE ve Yenilik Faaliyetleri

Sürdürülebilir gelişmenin yanı sıra, özellikle ürün çeşitliliği ve beraberinde rekabet üstünlüğü sağlayan Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri teknolojik ilerlemenin en önemli bileşenleridir. İnovasyon, günümüzde sadece ulusal düzeyde değil, bölgesel düzeyde de gelişmeyi, kalkınmayı ve rekabetçiliği sağlayan önemli unsurların başında gelmektedir. Bunun farkında olan ülkeler, son yıllarda bölgesel inovasyon stratejileri tasarlamakta ve uygulamaktadırlar.

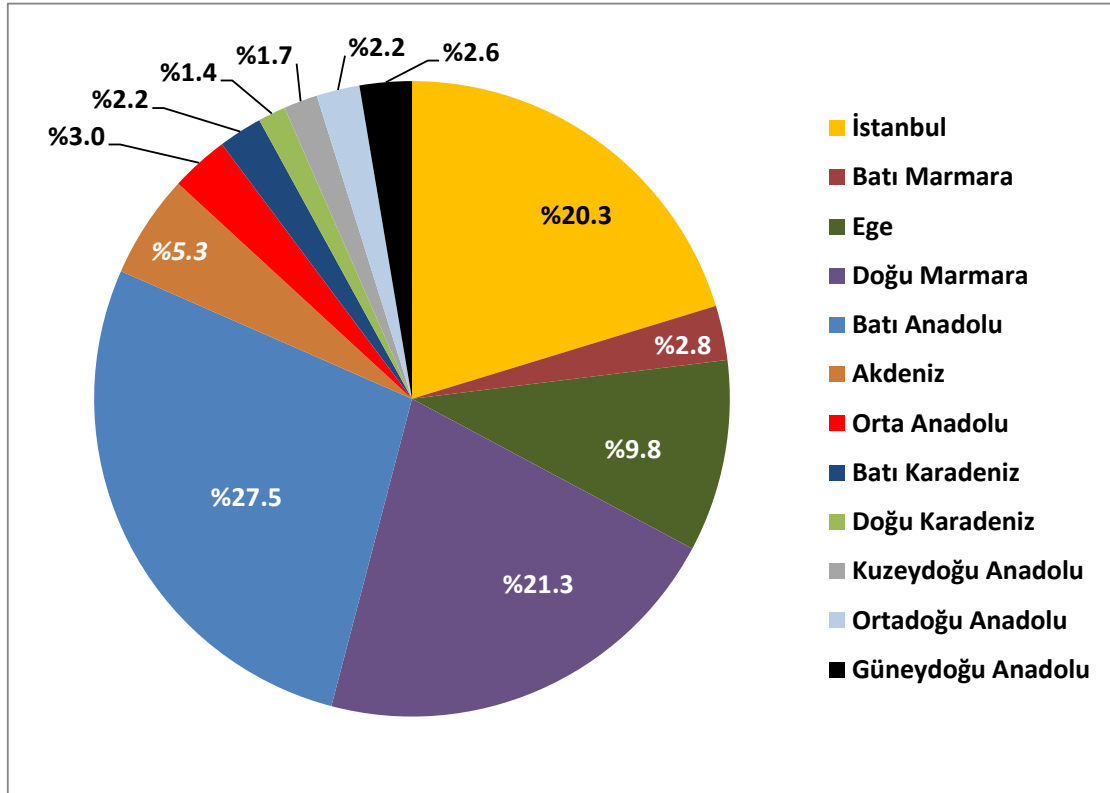
Türkiye’de Ar-Ge harcamalarında son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmakla birlikte Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki payı hâlâ düşük seviyededir. Ar-Ge harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı 2003 yılında %6.1 iken, bu pay 2013 yılında %9.5 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye genelinde, 2013 yılında, 14.8 Milyar TL Ar-Ge harcaması yapılmış olup bunun 7.0 Milyar TL’lik bölümünü ticari kesim Ar-Ge harcamaları oluşturmuştur. Gayri Safi Yurtiçi Ar-Ge harcamalarında ticari kesim %47,5 ile en büyük paya sahipken bunu %42,1 ile yükseköğretim kesimi ve %10,4 ile kamu kesimi izlemektedir.

Ticari kesim Ar-Ge harcamalarının %51.3’ü imalat sanayine aitken, %25.2’sini bilgi ve iletişim, %16.4’ünü mesleki ve teknik faaliyetler sektörü oluşturmaktadır. İmalat sanayi içerisinde motorlu kara taşıtları en fazla Ar-Ge harcaması yapılan sektör iken, bunu elektrikli teçhizat, diğer ulaşım araçları ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı izlemektedir.

Ar-Ge harcamalarının Düzey 1 Bölgeleri bazında dağılımı incelendiğinde, en fazla harcamanın Batı Anadolu Bölgesinde olduğu ve bunu sırasıyla Doğu Marmara, İstanbul ve Ege Bölgesinin izlediği görülmektedir.

Grafik 12: Toplam Ar-Ge Harcamalarının İBBS Düzey 1 Bölgeleri Bazında Dağılımı (2013)

Kaynak: TÜİK

Bir ülke veya bölge genelinde, Ar-Ge ve yenilik çalışmalarına destek sağlayan unsurların, üniversiteler, teknoloji geliştirme bölgeleri, araştırma merkezleri, laboratuvarlar, enstitüler ve meslek yüksekokulları olduğu bilinmektedir.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) öncülüğünde, Bölgenin inovasyon potansiyelinin harekete geçirilmesi amacıyla 'Bölgesel İnovasyon Stratejisi ve Eylem Planı' hazırlıkları Kasım 2011'de başlamıştır. Proje kapsamında, Bölgeyi oluşturan illerdeki özel sektör, kamu, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen faaliyetlerle, Bölgenin inovasyona ilişkin mevcut durumu farklı boyutlarıyla ortaya konulmuş; inovasyona dayalı kalkınma alanında atılması gereken adımlar belirlenmiştir. Tüm bu çalışmalar neticesinde, Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi hazırlanmıştır. Buna göre, Bölgenin ulusal ve uluslararası rekabet avantajı kazandıracak az sayıda önceliğe odaklanması ve stratejiyi, özel sektör, kamu, üniversite ve toplum arasında sağlanacak etkin bir işbirliğiyle hayata geçirmesi öngörülmektedir¹⁶.

¹⁶ OKA, Bölgesel İnovasyon Stratejisi 2013-2023.

Orta Karadeniz Bölgesi inovasyon vizyonu; “Orta Karadeniz Bölgesi, 2023 yılında rekabetçi sektörleri ile inovasyon ve girişimcilik kültürü yüksek toplumu sayesinde ulusal ve uluslararası düzeyde kalkınmada öncü bir bölge halini alacaktır”, şeklinde tanımlanmıştır. Bölgenin mevcut durumu, küresel rekabet koşulları ve ulaşılmaya istenen vizyonundan hareketle belirlenen stratejik amaçlar şunlardır:

- Bölgenin, stratejik sektörlerde yüksek rekabet gücüne sahip uluslararası bir markaya dönüşmesi,
- İnovasyon performansı yüksek işletmeleriyle nitelikli insan kaynağı için çekim merkezi halini alması,
- İnovasyon için yaratılacak cazip ortam ve teşvikler sayesinde ulusal ve uluslararası firmaların Ar-Ge ve inovasyon merkezlerine ev sahipliği yapar hale gelmesi,
- “Kapsayıcı inovasyon” yaklaşımıyla, toplumun tüm kesimlerinde refahın ve yaşam kalitesinin artması.

Strateji kapsamında Bölge için belirlenen inovasyona bağlı 2023 hedefleri, Türkiye'nin ulusal hedefleriyle bağlantılı olarak aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- Ar-Ge harcamalarının bölgesel GSYH'ye oranının %2.5 düzeyine ulaşması,
- Bölgedeki toplam istihdam içinde araştırmacıların oranının %1.5 olması,
- Bölgeden her yıl 150 patent, 200 faydalı model ve 300 endüstriyel tasarım başvurusunun yapılması,
- Bölge üniversitelerindeki bilim-teknoloji alanında 2,000 öğrencinin doktora programlarına kayıtlı olması,
- Yılda 500 inovasyona dayalı yeni işletme ve filiz işletmenin faaliyete geçmesi,
- Kişi Başına Bölgesel Gayri Safi Katma Değerin 17,000 ABD Doları seviyesine ulaşması,
- Bölge ihracatının yıllık 2 milyar ABD doları seviyesine ulaşması,
- Bölgesel işsizlik oranının %3'e düşmesi.

Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki kuruluşların son 5 yılda ulusal Ar-Ge ve inovasyon desteklerinden yararlanma durumu incelendiğinde, toplam 207 projenin fonlandığı, söz konusu projeleri destekleyen kurumların 145 proje ile TÜBİTAK ve 55 proje ile KOSGEB olduğu görülmektedir. TÜBİTAK tarafından desteklenen projelerin büyük çoğunluğu (118

adet) Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEB) tarafından yürütülen araştırma ve bilim insanı yetiştirme projelerinden oluşmaktadır. İllere yönelik analizde, ARDEB desteklerinin Orta Karadeniz Bölgesi'nin en eski iki üniversitesine sahip Samsun ve Tokat illerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

TÜBİTAK'ın Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB) tarafından sağlanan ve özel sektörün Ar-Ge ve inovasyon odaklı faaliyetlerine yönelik desteklerinden ise toplam 27 proje yararlanmıştır. TÜBİTAK tarafından özel sektöre sağlanan destekler, KOSGEB desteklerinin gerisindedir. Özel sektörün birlikte çalışma, ortak iş yapma ve ortak kaynak kullanımı becerilerinin artırılmasına yönelik "İşbirliği, Güçbirliği" programından yararlanan proje sayısı 11 olup, destekler Çorum (6 adet) ile Samsun (5 adet) arasında paylaşılmıştır. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) tarafından sağlanan Ar-Ge projesi desteklerinden, Çorum'daki 3 proje kapsamında yararlanılmıştır.

Ar-Ge ve inovasyonda işbirliğini geliştirmeye yönelik başka bir destek ise Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından uygulanan "San-Tez" programıdır. Üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla verilen bu desteklerden, Bölgede son 5 yıllık dönem içinde yalnızca 3 proje yararlanmıştır. Bakanlığın "Tekno-girişim Sermayesi" programı kapsamında ise, yalnızca bir proje destek almıştır. Genel olarak bakıldığında, Çorum ve Samsun'un desteklerden daha fazla yararlandıkları görülmektedir.

Bu çalışmada; TR83 Bölgesinin Ar-Ge ve İnovasyon altyapısını gösteren veriler; eğitim bölümünde (üniversiteler) ve sanayi altyapısı bölümünde (OSB'ler, KSS'ler, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Teknoparklar) verilmiştir. Bölgede ayrıca; Ar-Ge ve inovasyon altyapısını oluşturacak olan, Çorum Gıda İşleme Makinaları Kümelenmesi, Samsun Medikal Sanayi Kümelenmesi (MEDİKÜM) ve Merzifon Ankastre Kümelenmesi bulunmaktadır.

Orta Karadeniz Bölgesi'nde, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite edilmiş 7 Deney Laboratuvarı ile bir Kalite Belgelendirme Kuruluşu bulunmaktadır. Laboratuvarların 4'ü Samsun'da, 2'si Tokat'ta ve biri Çorum'da faaliyet göstermektedir. Laboratuvarların 3'ü özel sektör firmalarına aittir. TÜRKAK verilerine göre, Amasya'da akredite olmuş herhangi bir laboratuvar bulunmamaktadır. Bölgedeki tek akredite belgelendirme kuruluşu Samsun'da yer almaktadır. Bölgede, üretim sürecinde kullanılan makine ve ekipmanların

kalibrasyonlarına yönelik akredite Kalibrasyon Laboratuvarları ile üretilen ürünlerin pazarlanabilirliği ve firma rekabetçiliğine katkı sağlayabilecek akredite Ürün Belgelendirme Kuruluşlarının eksikliği dikkat çekmektedir.

Bölgede, kamu kurum ve kuruluşlarının, meslek odalarının, özel sektörün dahil ya da ortak olduğu farklı inovasyon projeleri de bulunmaktadır.

Türk Patent Enstitüsü (TPE)'nün verilerine göre; TR83 Bölgesi illerinden yapılan, 2002-2013 yılları arasındaki marka, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım başvurularının gelişimi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 76: Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Marka Başvuruları

	Marka Başvuruları		Patent Başvuruları		Faydalı Model Başvuruları		Endüstriyel Tasarım Başvuruları	
	2002	2013	2002	2013	2002	2013	2002	2013
Samsun	130	632	7	17	6	23	23	89
Çorum	61	257	2	15	3	17	5	45
Amasya	14	90	1	7	2	7	4	24
Tokat	49	116	0	6	0	3	1	15
TR83	254	1,095	10	45	11	50	33	173
Türkiye	28,478	93,305	465	4,527	913	3,454	3,608	8,216

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü-www.tpe.gov.tr

Tablodan görüldüğü gibi, 2013 yılı itibarıyla Türkiye genelindeki Türk Patent Enstitüsü'ne yapılan toplam 109,502 sınai mülkiyet başvurusunun sadece %1.2'si TR83 Bölgesine ait bulunmaktadır. Bölge illeri arasında sınai mülkiyet başvurusu payı en yüksek olan il ise Samsun'dur (%55.8). Yenilik faaliyetleri açısından TR83 Bölgesi istenen düzeyde bulunmamaktadır.

Samsun'da, son 12 yılda Türk Patent Enstitüsüne toplam 6,092 sınai mülkiyet başvurusu yapılmıştır. 2013 yılı başvurularına göre 81 il arasında; marka başvurularında 18., patent başvurularında 24., faydalı model başvurularında 17. ve endüstriyel tasarım başvurularında 17. sıradadır. Samsun iline ait başvuru sayıları değerlendirildiğinde; 2013 yılında 2002 yılına göre marka başvuruları %386 oranında artarak 130'dan 632'ye, patent başvuruları %142 oranında artarak 7'den 17'ye, faydalı model başvuruları ise %283 oranında artarak 6'dan 23'e, endüstriyel tasarım başvuruları %287 oranında artarak 23'ten 89'a ulaşmıştır. Samsun'a

ait 2 tescilli coğrafi işaret bulunmaktadır. Bunlar; Terme Pidesi ve Bafra Pidesidir. Samsun' da Türk Patent Enstitüsünün 1 adet Bilgi ve Doküman Birimi bulunmaktadır.

Çorum'da, son 12 yılda Türk Patent Enstitüsüne toplam 2,412 sınai mülkiyet başvurusu yapılmıştır. 2013 yılı başvurularına göre 81 il arasında; marka başvurularında 31., patent başvurularında 22., faydalı model başvurularında 20. ve endüstriyel tasarım başvurularında 30. sıradadır. Çorum iline ait başvuru sayıları değerlendirildiğinde; 2013 yılında 2002 yılına göre marka başvuruları %321 oranında artarak 61'den 257'ye, patent başvuruları %650 oranında artarak 2'den 15'e, faydalı model başvuruları %466 oranında artarak 3'den 17'ye ve endüstriyel tasarım başvuruları %800 oranında artarak 5'ten 45'e ulaşmıştır. Çorum' a ait 3 tescilli coğrafi işaret bulunmakta olup bunlar; İskilip Dolması, İskilip Turşusu ve Çorum Leblebisi

Amasya'da, son 12 yılda Türk Patent Enstitüsüne 1,136 sınai mülkiyet başvurusu yapılmıştır. 2013 yılı başvurularına göre 81 il arasında; marka başvurularında 54., patent başvurularında 29., faydalı model başvurularında 28. ve endüstriyel tasarım başvurularında 36. sıradadır. Amasya iline ait başvuru sayıları değerlendirildiğinde; 2013 yılında 2002 yılına göre marka başvuruları %542 oranında artarak 14'ten 90'a, patent başvuruları %600 oranında artarak 1'den 7'ye, faydalı model başvuruları %250 oranında artarak 2'den 7'ye, endüstriyel tasarım başvuruları %500 oranında artarak 4'ten 24'e ulaşmıştır. Amasya'da tescilli coğrafi işaret bulunmamaktadır.

Tokat'ta son 12 yılda Türk Patent Enstitüsüne toplam 1,539 sınai mülkiyet başvurusu yapılmıştır. 2013 yılı başvurularına göre 81 il arasında; marka başvurularında 47., patent başvurularında 30., faydalı model başvurularında 32. ve endüstriyel tasarım başvurularında 43. sıradadır. Tokat iline ait başvuru sayıları değerlendirildiğinde; 2013 yılında 2002 yılına göre marka başvuruları %136 oranında artarak 49'dan 116'ya, endüstriyel tasarım başvuruları %1400 oranında artarak 1'den 15'e yükselmiştir. Tokat' a ait 1 adet tescilli coğrafi işaret bulunmaktadır (Zile Pekmezi).

Özet olarak:

- ✓ TR83 Bölgesi illeri sanayi sektörünün gelişimi açısından gelişim potansiyeline sahip bulunmaktadır. Bölge, sahip olduğu doğal yer altı ve yer üstü kaynaklar, tarımsal çeşitliliği ve iklimi, işgücü potansiyeli, ayrıcalıklı teşvik avantajları ve zengin kültürel yapısı ile sanayi yatırımları için cazip konumdadır.
- ✓ TR83 Bölgesi ekonomisi içinde sanayi sektörünün payı artış eğilimindedir.
- ✓ 2013 yılı itibarıyla, TR83 Bölgesindeki toplam istihdamın %18.8'i, toplam işyeri sayısının %17.5'i sanayi sektörüne aittir. Türkiye sanayi sektöründeki istihdamın %2.6'sı Bölgede bulunmaktadır.
- ✓ 2011 yılı verilerine göre TR83 Bölgesi'nde sanayi sektörü GSKD'i 6.7 Milyar TL iken, Türkiye'de 316 milyar TL olup, Bölge Türkiye sanayi katma değerinden %2.1 pay almaktadır. TR83 Bölgesi, sanayi sektörü katma değerinin büyüklüğü bakımından 26 düzey 2 bölgesi içinde 12'nci sırada bulunmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi 2004-2011 döneminde sanayi sektörü katma değerinin artışı bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde performans sergilemiştir.
- ✓ 2011 yılı itibarıyla Türkiye'de kişi başına gayri safi sanayi katma değeri 4,262 TL iken TR83 Bölgesi'nde 2,470 TL seviyesinde olup, kişi başına düşen sanayi sektörü gayri safi katma değeri açısından Düzey 2 bölgeleri içinde 18'inci sırada yer almaktadır.
- ✓ Türkiye imalat sanayi işletmelerinin %2.9'u, imalat sanayi çalışanlarının %1.8'i, maaş ve ücretlerin %1.3'ü, cironun %1.2'si ve yatırımların da %1'i Bölgede bulunmaktadır. İmalat sanayi işletme sayısı bakımından 26 Düzey 2 bölgesi içinde 13'ncü sırada yer alan TR83 Bölgesi, çalışanlar açısından 15'nci, maaş ve ücret ödemeleri, ciro ve brüt yatırımlar bakımından ise 17'nci sırada yer almaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesinde faaliyet gösteren imalat sanayi işletmelerinin alt sektörler göre dağılımı incelendiğinde öne çıkan sektörler işyeri sayısı açısından gıda ürünleri imalatı, metal eşya ve mobilya sektörleri; istihdam açısından gıda, giyim eşyası, mineral ürünler (taş toprak sanayi), mobilya ve ağaç ürünleri; ciro açısından gıda, ana metal sanayi ve mineral ürünler (taş toprak sanayi); maaş ve ücret ödemeleri açısından gıda, giyim eşyası ve mineral ürünler (taş toprak sanayi); yapılan yatırımlar açısından ise gıda, mineral ürünler (taş toprak sanayi) ve ana metal sanayi olarak sıralanmaktadır.

- ✓ Bölgede yoğunlaşmanın yüksek olduğu sektörler sırasıyla gıda, giyim eşyası, mineral ürünler (taş toprak sanayi), metal eşya, mobilya ve ağaç ürünleridir.
- ✓ TR83 Bölgesi imalat sanayinin Türkiye'ye oranla uzmanlaşma katsayısı daha yüksektir; başka bir deyişle Türkiye, sektörel bazda Bölgeye oranla daha homojen bir yapıya sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesinde imalat sanayinde ortalama ücretler Türkiye imalat sanayi ortalamasının altında olup, işgücü maliyeti bakımından görece avantaja sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesi için yapılan üç yıldız kümelenme analizi neticesinde, farklı kriterlerde 5 sektörün üç yıldız olarak "**olgun küme**" özelliği taşıdığı görülmüştür (Gıda, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kauçuk&plastik ve Mobilya sektörleri *işyeri sayısı açısından*, Ağaç ve ağaç ürünleri ile Mineral ürünler sektörleri *istihdam açısından*).
- ✓ TR83 Bölgesinde iki yıldız olarak "**potansiyel küme**" niteliği taşıyan sektörler şunlardır: Mineral ürünler ve Metal eşya sektörleri *işyeri sayısına göre*; Gıda ve Mobilya sektörleri istihdama göre, Gıda, Mineral ürünler ve Ana metal sektörleri de *ciro* kriterine göre *potansiyel küme* özelliği göstermektedirler.
- ✓ "**Aday küme**" özeliği gösteren (tek yıldız alan) sektörler *işyeri sayısına göre* Tekstil, Giyim eşyası, Eczacılık ve Elektrikli teçhizat sektörleri; *istihdama göre* Giyim eşyası, Metal eşya ve Diğer imalatlar sektörleri; *ciro kriterine göre* ise Deri ve ürünleri, Ağaç ve ağaç ürünleri, Kâğıt ve kâğıt Ürünleri, Mobilya ve Diğer imalatlar sektörleridir.
- ✓ Amasya'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde (istihdam kriterinde) 2 **olgun küme**; 13'ü işyeri kriterinde 11'i de istihdam kriterinde olmak üzere 24 **potansiyel küme**; 24'ü işyeri kriterinde 15'i de istihdam kriterinde olmak üzere 39 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ Çorum'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 5'i işyeri kriterine 6'sı da istihdam kriterine göre olmak üzere 8 farklı sektörde 11 **olgun küme**; 15'i işyeri kriterinde 10'u da istihdam kriterinde olmak üzere 25 **potansiyel küme**; 17'si işyeri kriterinde 15'i de istihdam kriterinde olmak üzere 32 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ Samsun'da 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 8'i işyeri kriterine 6'sı da istihdam kriterine göre olmak üzere 10 farklı sektörde 14 **olgun küme**; 15'i işyeri kriterinde 16'sı da istihdam kriterinde olmak üzere 31 **potansiyel küme**; 17'si işyeri kriterinde 18'si de istihdam kriterinde olmak üzere 35 **aday küme** mevcuttur.
- ✓ Tokat'ta 3'lü kırılıma göre 87 sektörlü imalat sanayi analizinde 4'ü işyeri kriterine 3'ü de istihdam kriterine göre olmak üzere 5 farklı sektörde 7 **olgun küme**; 17'si işyeri kriterinde

11'i de istihdam kriterinde olmak üzere 28 **potansiyel küme**; 19'u işyeri kriterinde 17'si de istihdam kriterinde olmak üzere 36 **aday küme** mevcuttur.

- ✓ TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki Türk Patent Enstitüsü'ne yapılan toplam 109,502 sınai mülkiyet başvurusundan %1 civarında pay alabilirken, Bölge illeri arasında sınai mülkiyet başvurusu bakımından Samsun öne çıkmaktadır.

2.3.3. Hizmetler Sektörü

TR83 Bölgesi ve Bölgedeki illerin hizmetler sektörü hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre 2001 yılında 3.4 milyar USD olan TR83 Bölgesi hizmetler sektörü hasılası, toplam 5.7 milyar USD olan Bölge GSYİH'den %60.6 pay almaktadır. Aynı zamanda 111 milyar USD olan Türkiye GSYİH'den de %3.1 pay aldığı görülmektedir. Bölge illeri arasında Amasya'da hizmetler sektörünün il GSYİH'den aldığı pay %70.5 ile en yüksek oranda iken, Tokat'ta %41.9 ile en düşük düzeyde bulunmaktadır.

Tablo 77: TR83 Bölgesi ve Bölge İllerinde Hizmetler Hasılası

	Milyon TL		Milyon \$		Hizmetler Sektörü Payı (%)
	Hizmetler	Toplam GSYİH	Hizmetler	Toplam GSYİH	
Amasya	448	635	370	525	70.5
Çorum	828	1,191	684	983	69.6
Samsun	1,576	2,449	1,302	2,023	64.6
Tokat	581	1,386	480	1,144	41.9
TR83	3,433	5,661	2,835	4,675	60.6
TÜRKİYE	111,010	178,412	91,668	147,285	62.2
TR83/TR	3.1	3.2	3.1	3.2	

Not (*): Cari Fiyatlarla, 2001

Kaynak: TÜİK

2001 yılından itibaren TÜİK tarafından GSYİH verileri yayınlanmamış olup, 2004 yılından bu yana Düzey 2 bazında gayri safi katma değer verileri yayınlanmaktadır. Bu nedenle burada sadece TR83 Bölgesi için gayri safi katma değer incelemesi yapılmıştır.

Hizmetler sektörü gayri safi katma değeri 2004 yılında TR83 Bölgesinde 8 milyar TL, Türkiye'de ise 303 milyar TL civarında gerçekleşmiştir. 2004-2011 döneminde hizmetler sektörü gayri safi katma değer (GSKD) gelişimi incelendiğinde, Türkiye'nin hizmetler sektörü

GSKD'sinin %140.8 ve TR83 Bölgesi hizmetler sektörü GSKD'sinin ise %130.2 oranında arttığı görülmektedir.

2004-2011 döneminde TR83 Bölgesi ve Türkiye geneline ait hizmetler sektörü GSKD'sinin toplam GSKD içindeki payı artmıştır. Türkiye genelinde, hizmet sektörünün gayrisafi katma değer içindeki payı 2004 yılında %61.3 iken, 2011 yılında bu pay %63.5'e çıkmış, TR83 Bölgesi'nde ise aynı yıllar itibarıyla bu paylar sırasıyla %57.6 ve %57.9 olarak gerçekleşmiştir.

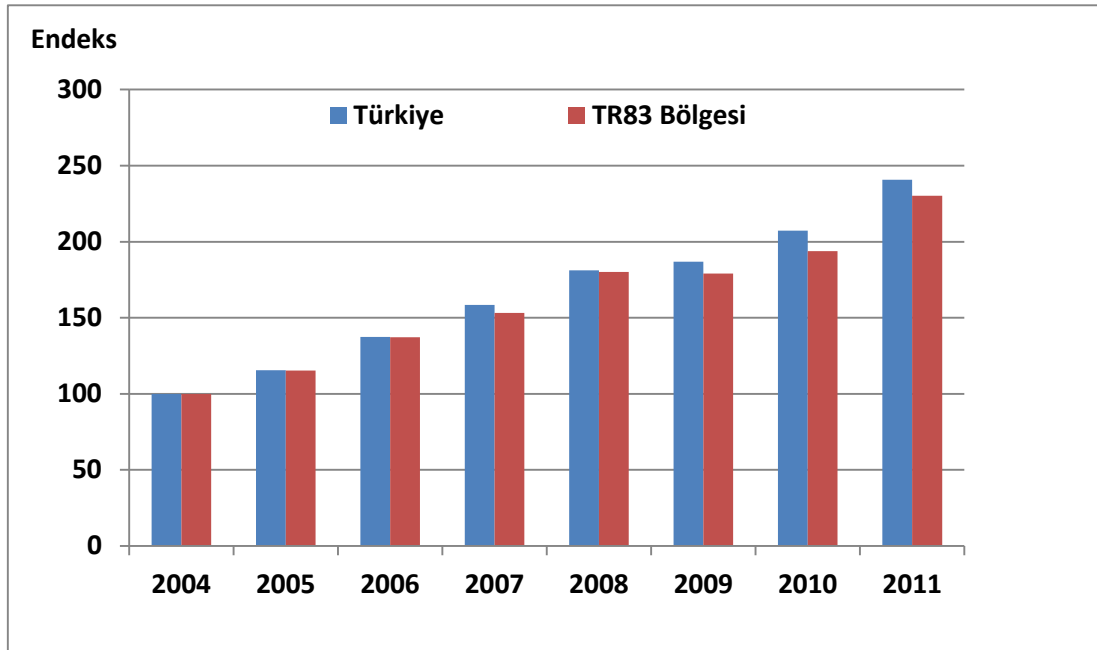
Tablo 78: TR83 Bölgesi Hizmetler Sektörü GSKD'nin Türkiye İçindeki Yeri

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TR83 Bölgesi	8,021	9,242	11,012	12,293	14,447	14,358	15,547	18,466
Türkiye	303,475	350,670	417,109	480,538	549,836	567,051	628,786	730,491
TR83/Türkiye (%)	2.6	2.6	2.6	2.6	2.6	2.5	2.5	2.5
TR83 Hizmet./TR83 GSKD (%)	57.6	57.6	59.0	59.9	59.8	60.8	58.6	59.7
Türkiye Hizmet./GSKD(%)	61.3	61.3	62.4	63.7	64.3	65.6	64.1	63.5

Not: Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

Kaynak: TÜİK

Grafik 13: Hizmetler Sektörü GSKD Endeksi Gelişimi (2004=100)

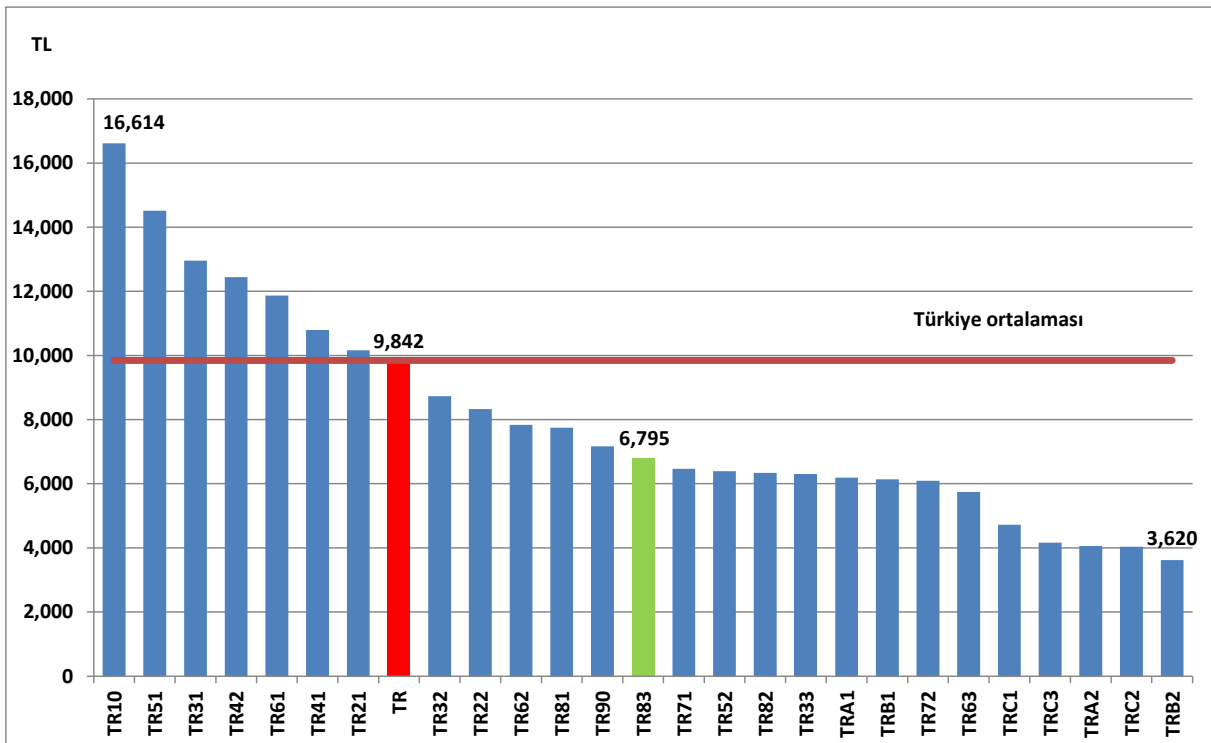
TR83 Bölgesi hizmetler sektörünün Türkiye geneli hizmetler sektöründen aldığı pay, 2004-2011 yılları arasında pek fazla değişmemiş, 2004 yılında %2.6 olan bu pay, 2011 yılında %2.5 olarak gerçekleşmiştir.

Hizmetler sektörü GSKD'sinin büyüklüğü açısından ve dolayısıyla Türkiye hizmetler sektörü toplamından aldığı pay itibarıyla 2011 yılında TR83 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 10. sırada yer almıştır.

TR83 Bölgesi kişi başına gayri safi hizmetler katma değeri açısından incelendiğinde, 2007 yılı itibarıyla 4,506 TL seviyesinde olan Bölge kişi başına hizmetler katma değerinin 2007-2011 döneminde %50.8 oranında artarak 2011 yılında 6,795 TL düzeyine ulaştığı görülmektedir. Aynı dönemde kişi başına hizmetler katma değer artış oranı Türkiye genelinde %43.6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

TR83 Bölgesi'ne ait kişi başına düşen hizmetler sektörü gayri safi katma değeri Düzey 2 Bölgeleri açısından değerlendirildiğinde; 2007 yılında 15. sırada yer alan TR83 Bölgesinin, 2011 yılında 13. sıraya yükseldiği görülmektedir.

Grafik 14: Kişi Başına Hizmetler Sektörü GSKD (2011)

Bölgede, hizmetler sektörü tarım ve sanayi sektörlerinden daha gelişmiş görünse de, Bölge rakamları Türkiye ile karşılaştırılınca, hizmetler sektöründe TR83 Bölgesinin 26 Düzey 2 Bölgesi arasında orta sıralarda olduğu görülmektedir.

Özet olarak;

- ✓ Tüm Türkiye genelinde olduğu gibi, TR83 Bölgesinde de hizmetler sektörü en hızlı büyüyen ve GSKD'den giderek daha fazla pay alan sektör durumundadır.
- ✓ TR83 Bölgesinin hizmetler sektörü GSKD'si 2004-2011 yılları arasında, Türkiye hizmetler sektörü GSKD'sinin altında büyümüştür.
- ✓ TR83 Bölgesi, hizmetler sektörünün büyüklüğü ve Türkiye hizmetler sektörü GSKD'sinden aldığı pay itibarıyla 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 2011 yılında 10. sırada bulunurken, kişi başına hizmetler sektörü hasılası açısından da 13. sırada yer almıştır.

2.3.3.1. Bölgedeki Ticari Faaliyetler

TR83 Bölgesindeki ticari hayat, genel olarak tarımsal ve hayvansal ürünler, tarıma dayalı sanayi ürünleri, maden ve taş ocakçılığı faaliyetleri ile imalat sanayi ürünlerine bağlı bir özellik göstermektedir. Bölgede, gelişmekte olan turizm sektörüne bağlı olarak turizm faaliyetlerine yönelik ürünlerin ticareti de söz konusudur.

Bölgede 18 adet Ticaret ve Sanayi Odası (TSO) bulunmaktadır. Bölgedeki TSO'ların illere dağılımı ise; Amasya'da 4, Çorum'da 3, Samsun'da 6 ve Tokat'ta 5 TSO şeklindedir. Ayrıca Bölgede toplam olarak 9 ticaret borsası bulunmaktadır. Borsaların illere göre dağılımı; Çorum'da 3, Samsun'da 4 ve Tokat'ta 2 ticaret borsası şeklindedir¹⁷.

Samsun'da; toplam faal üye sayısı 6,585 adet olan 6 adet Sanayi ve Ticaret Odası (Samsun, Bafra, Çarşamba, Terme, Vezirköprü, Havza) ile toplam üye sayısı yaklaşık 1,100 olan 4 adet Ticaret Borsası (Samsun, Bafra, Çarşamba, Terme) faaliyet göstermektedir. 2012 yılında Ticaret Odalarına kayıtlı faal üye sayısı 6,388 iken, bu sayı 2013 yılında %3.08 oranında artarak 6,585 olmuştur. 2014 yılının ilk yarısında ise kayıtlı üye sayısı 9,255 olarak alınmıştır. İlde 71 adet esnaf odasına kayıtlı toplam 34,883 adet faal esnaf bulunmaktadır. Esnaf sayısı bakımından Samsun ili Türkiye'de 13'üncü sırada yer almaktadır. Esnaf Odası başına üye sayısı 491'dir. Samsun ilinde, 2013 yılı itibarıyla Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı olan

¹⁷ Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Mevcut Durum Analizi, s. 187

toplam 6,585 adet firmanın 982'si Anonim Şirket, 3,559'u Limited Şirket, 1,865'i Şahıs Şirketi, 105'i Kooperatif, 22'si İktisadi İşletme, 51'i Kolektif Şirket ve 1'i de Komandit Şirkettir¹⁸.

Samsun ili, fasulye, soya, mısır, pırasa, lahana, biber, kıvırcık, ıspanak, çeltik, domates, karpuz, kavun, fındık, şeftali, kivi üretiminde TR83 Bölgesi içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. İlde ticarete konu olan diğer ürünler buğday, tütün, mısır, ayçiçeği, şeker pancarı, fındık, çeltik, un, sebzeler, helva-şekerleme, reçel, salça, bakliyat, pirinç, balık, kanatlı hayvan, et, süt, bitkisel yağ, gübre, mobilya, tekstil ürünleri, kauçuk ve plastik ürünleri, tıbbi malzemeler, çimento, bakır, oto yedek parçası ve çeşitli makinelerdir.

İlde tarımsal faaliyetleri geliştirmeye yönelik olarak bir **Tekno-Hal** kurulması planlanmaktadır. Burada, tarımsal ürünlerle ilgili depolama, kurutma, soğutma, dondurma faaliyetleri gerçekleştirilebilecektir. Yine Bafra'da, Üniversite, Valilik, Belediye işbirliğinde bir **Tarımsal Tekno-Park** kurulması düşünülmektedir.

Samsun uluslararası limanları, demiryolları, denizyolu, karayolu ve havayolu bağlantılarına sahip olup, taşımacılığa uygun altyapısı ve coğrafi konumunun verdiği avantajlar ile lojistik üs olma potansiyeline sahiptir. Ege ve Akdeniz bölgesinden gelen üzüm, incir, domates gibi tarım ürünleri Samsun Limanı'ndan Rusya, Kafkasya ve Doğu Avrupa'ya ihraç edilmektedir. Yine kömür, buğday, demir cevheri gibi ürünler de Samsun Limanı'ndan girerek İç ve Doğu Anadolu Bölgelerine dağılmaktadır.

İl ticaret gelirinin büyük bölümünü, tarımsal ürünlerin satışlarından sağlanan gelirler oluşturmaktadır. İlde bulunan işyerlerinin yaklaşık 34 milyar TL aktif büyüklüğü bulunmakta olup bu işyerlerinden 34 milyar TL'lik net satış yapılmıştır. Bu değerlerle Türkiye içerisinde aktif büyüklük bakımından %0.94 net satışlarda da %0.93 pay almaktadır.

Tablo 79: Samsun'daki İşyerlerinin Aktif Büyüklüğü ve Net Satışları (Milyon TL)

İli	Aktif Büyüklüğü	%	Net Satışlar	%
Samsun	34,348	0.94	34,144	0.93
TR83 Bölgesi	60,344	1.66	66,879	1.81
Türkiye	3,644,373	100.0	3,688,499	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

¹⁸ Samsun İl Planlama Müdürlüğü ve Samsun Ticaret Sanayi Odası verileri

Şeker pancarı, kuru soğan, nohut, mercimek, fasulye, şeker, ayçiçeği yağı, süt ve süt mamulleri, yumurta, hayvan yemi, un, kireç, tuğla, kiremit, linyit kömürü, dayanıklı tüketim maddeleri, çimento, demir, narenciye gibi ürünler il ticaretinde en önemli ürünlerdir. Mermer, kuru maya, ankastre mutfak tipi aspiratör, davlumbaz, tekstil ürünleri, rivet, mobilya ve ofis mobilyaları, linyit, metal sanayi ürünleri, kimyevi ve plastik sanayi ürünlerinin yurt içi ve yurt dışına ticareti yapılmaktadır. İlin ticarete en çok satış yaptığı iller Kırşehir, Isparta, Malatya, Muğla, Artvin, Kilis ve Giresun iken en çok mal aldığı iller İstanbul, Samsun, Ankara, Ordu, İzmir, Kocaeli ve Kayseri illeridir. İlin satış yaptığı iller daha çok ekonomik aktivitesi küçük ve orta büyüklükte olan iller iken, alış yaptığı iller daha çok metropol illeridir.

Tablo 80: Samsun İlinin En Çok Ticaret Yaptığı İller

Satış Yaptığı İller	Kırşehir	Isparta	Malatya	Muğla	Artvin	Kilis	Giresun	Toplam
Milyon TL	4,514	2,332	1,089	701	505	215	194	12,473
Pay (%)	36.2	18.7	8.7	5.6	4.0	1.7	1.6	100.0
Alış Yaptığı İller	İstanbul	Samsun	Ankara	Ordu	İzmir	Kocaeli	Kayseri	Toplam
Milyon TL	5,160	4,514	2,194	534	382	310	289	16,037
Pay (%)	32.2	28.1	13.7	3.3	2.4	1.9	1.8	

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

Çorum genelinde 2014 yılında, 1'i Merkez İlçede, 1'i Alaca ilçesinde ve 1'i de Sungurlu ilçesinde olmak üzere 3 Ticaret ve Sanayi Odası faaliyet göstermektedir. Bu Ticaret Odalarına kayıtlı işyeri sayısı toplam 4,622'dir. Faal durumdaki şirketlerin 456'sı Anonim Şirket, 1,277'si Limited Şirket, 16'sı Kolektif Şirket ve 4'ü de Holdingtir. İlde, 3 de Ticaret Borsası bulunmaktadır. İl genelinde ayrıca 22'si Merkez İlçede olmak üzere, diğer 10 ilçe ile birlikte toplam 44 Esnaf Odası ve ayrıca 1 adet Esnaf Odaları Birliği bulunmaktadır. İl genelindeki toplam kooperatif sayısı ise 114'tür.

2013 yılında ilde bulunan işyerlerinin yaklaşık 10 milyar TL aktif büyüklüğü bulunmakta olup bu işyerlerinden 19.5 milyar TL'lik net satış yapılmıştır. Bu değerlerle Türkiye içerisinde aktif büyüklük bakımından %0.27 net satışlarda da %0.53 pay alabilmiştir.

Tablo 81: Çorum'daki İşyerlerinin Aktif Büyüklüğü ve Net Satışları (Milyon TL)

İli	Aktif Büyüklüğü	%	Net Satışlar	%
Çorum	9,987	0.27	19,479	0.53
TR83 Bölgesi	60,344	1.66	66,879	1.81
Türkiye	3,644,373	100.0	3,688,499	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

İlde ticarete konu olan başlıca ürünler; tarım sektöründe buğday, pirinç, nohut, arpa, fiğ, şeker pancarı, mercimek, yağlık ayçiçeği, kuru soğan, üzüm, elma, ceviz, kiraz, hayvancılık sektöründe; büyükbaş ve küçükbaş hayvan, kanatlı hayvan, yumurta; sanayi sektöründe ise, un, bulgur, şeker, ateş tuğlası, kiremit, konfeksiyon, toprak sanayi makinaları, ayakkabı, şırınga, ilaç ampülü, oluklu mukavva, parke ve ağaç, un ve yem sanayi makinaları, değirmen makinaları ve aksamaları ile otomobil yan sanayi ürünleridir. Tarımsal ürünlerin büyük bir bölümü sadece iç ticarete konu olmaktadır.

Yumurta tavukçuluğunda önemli bir kapasite artışı sağlanmış olan ilde, bu sektörde ihracat da yapılmaktadır. İl dışından temin edilen başlıca ürünler ise, bitkisel yağlar, dayanıklı tüketim malları, konfeksiyon, elektrikli ev eşyaları, bisküvi, oto yedek parçaları gibi ürünlerdir. İl ticaretinde en çok mal satılan iller; Van, Tokat, Kahramanmaraş, Mardin, Sivas, Kilis, Malatya iken, en çok mal alınan iller; İstanbul, Çorum, Ankara, Gaziantep, Samsun, İzmir ve Bursa illeridir. İlin satış yaptığı iller daha çok Orta Anadolu, Doğu ve Güneydoğu illeri iken, alış yaptığı iller Orta ve Batı Anadolu'daki büyük metropollerdir.

Tablo 82: Çorum İlinin En Çok Ticaret Yaptığı İller

Satış Yaptığı İller	Van	Tokat	Kahramanmaraş	Mardin	Sivas	Kilis	Malatya	Toplam
Milyon TL	1,941	786	672	206	128	80	69	4,998
Pay (%)	38.8	15.7	13.5	4.1	2.6	1.6	1.4	100.0
Alış Yaptığı İller	İstanbul	Çorum	Ankara	Gaziantep	Samsun	İzmir	Bursa	Toplam
Milyon TL	2,156	1,941	859	233	193	163	75	6,525
Pay (%)	33.0	29.8	13.2	3.6	3.0	2.5	1.2	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

Amasya ilinde 1'i Merkezde, diğerleri ise Merzifon, Suluova ve Gümüşhacıköy'de olmak üzere 4 Ticaret ve Sanayi Odası faaliyet göstermektedir. Bu odalara kayıtlı işyerleri sayısı toplamı 3,204'tür. İl genelindeki toplam 1,803 sermaye şirketinin 290'ı Anonim Şirket, 1,513'ü ise Limited Şirket ünvanlıdır. Amasya ili Merkez ilçede bulunan Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'ne, Merkez İlçe, Merzifon, Suluova, Gümüşhacıköy, Taşova ve Göynücek İlçelerinde bulunan 28 Esnaf ve Sanatkarlar Odaları bağlı bulunmaktadır. Bu odalara kayıtlı üye sayısı ise 8,947'dir. İl genelindeki kooperatif sayısı ise 53'tür.

İl ticareti çoğunlukla perakende ticaret üzerine kurulmuş olup, ticaret gelirin büyük bölümünü, tarımsal ürünlerin satışlarından sağlanan gelirler oluşturmaktadır. Şeker pancarı,

buğday, arpa, kuru soğan, nohut, mercimek, kiraz, elma, şeftali, bamya, fasulye, narenciye, şeker, ayçiçeği yağı, süt ve süt mamulleri, büyükbaş ve küçükbaş hayvan, kanatlı hayvan, yumurta, bal, un, yem, süt ve süt ürünleri, hayvan yemi, un, kireç, tuğla, kiremit, linyit kömürü, tekstil, çimento, demir, mermer, ankastre ürünler, aspiratör ve davlumbaz gibi ürünler il ticaretinde en önemli ürünlerdir. Mermer, kuru maya, ankastre mutfak tipi aspiratör, davlumbaz, tekstil ürünleri, rivet, mobilya ve ofis mobilyaları, linyit, metal sanayi ürünleri, kimyevi ve plastik sanayi ürünlerinin yurt dışına da ticareti yapılmaktadır. 2013 yılında ilde bulunan işyerlerinin yaklaşık 8 milyar TL aktif büyüklüğü bulunmakta ve bu işyerlerinde 6 milyar TL'lik net satış yapılmıştır. Bu değerlerle Türkiye içerisinde aktif büyüklük bakımından %0.22 net satışlarda da %0.16 pay alabilmiştir.

Tablo 83: Amasya'daki İşyerlerinin Aktif Büyüklüğü ve Net Satışları (Milyon TL)

İli	Aktif Büyüklüğü	%	Net Satışlar	%
Amasya	7,962	0.22	6,014	0.16
TR83 Bölgesi	60,344	1.66	66,879	1.81
Türkiye	3,644,373	100.0	3,688,499	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

Tarım ürünlerinin alım-satımına dayanan il ticareti, küçük ölçekli olup, en çok İstanbul, Ankara, Samsun; Çorum, Sivas ve Tokat illeri ile yapılmaktadır. Amasya'nın ticaretinde hem alıcı hem de satıcı konumunda olduğu illerin genel olarak aynı olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca ilin İstanbul ve Ankara'nın yanında TR83 Bölgesi illeriyle de entegrasyon içerisinde olduğu gözlenmektedir.

Tablo 84: Amasya İlinin En Çok Ticaret Yaptığı İller

Satış Yaptığı İller	Amasya	İstanbul	Ankara	Samsun	Çorum	Sivas	Tokat	Toplam
Milyon TL	621	554	204	133	67	61	48	2,182
Pay (%)	28.5	25.4	9.3	6.1	3.1	2.8	2.2	100.0
Alış Yaptığı İller	İstanbul	Amasya	Ankara	Samsun	Çorum	Tokat	İzmir	Toplam
Milyon TL	1,048	621	383	215	128	63	58	2,982
Pay (%)	35.1	20.8	12.8	7.2	4.3	2.1	1.9	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

Tokat ilinde 5 Ticaret ve Sanayi Odası (Tokat, Turhal, Zile, Erbaa ve Niksar), 2 Ticaret Borsası (Merkez ve Zile), 35 Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 1 Tüketim Kooperatifleri Birliği, 106 kooperatif bulunmaktadır. Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı üye sayısı 5,244, Ticaret Borsasına kayıtlı üye sayısı 454, Esnaf ve Sanatkarlar Odalarına kayıtlı üye sayısı ise 14,000'dir. İl genelinde 446 Anonim Şirket ve 2,222 Limited Şirket faaliyet göstermektedir.

İl uluslararası transit geçiş güzergâhı üzerinde bulunmakta ve demiryolu bağlantıları ulaşımı da geliştirmiştir. İlin transit merkezi özelliğindeki coğrafi konumu, zengin yer altı kaynakları (antimuan, bentonit, kömür, bakır, krom, kireç taşı, asbest, çimento, manganez, grafit, kuvars, maden suyu, mermer, kaplıca suları), çok merkezli gelişim yapısı göstermesi, bol ve çeşitli ürünlerden oluşan bir tarımsal yapıya sahip olması, su ürünleri yetiştiriciliği için zengin su kaynakları, el sanatları (bakırcılık, yazmacılık, el dokumacılığı, halıcılık) ve turizm potansiyeli, kuş gözlemciliği alanları, limana yakınlığı ve su kaynakları sanayi ve ticaret yatırımları için avantajlar sağlamaktadır. İl ticaretinde gıda maddeleri; buğday, domates, biber, fasulye, pancar, kuru soğan, sarımsak, bal, tarıma dayalı imalat sanayi; meyve suyu, un, tekstil ve toprak sanayi ürünleri ve bazı madenler; kömür, antimuan, bentonit, mermer ile kimya ve metal eşya ürünleri önemli yer tutmaktadır. İlde bulunan işyerlerinin yaklaşık 8 milyar TL aktif büyüklüğü bulunmakta olup bu işyerlerinden 7.2 milyar TL'lik net satış yapılmıştır. Bu değerlerle İl, Türkiye içerisinde aktif büyüklük bakımından %0.22, net satışlarda da %0.20 pay alabilmiştir.

Tablo 85: Tokat'taki İşyerlerinin Aktif Büyüklüğü ve Net Satışları (Milyon TL)

İli	Aktif Büyüklüğü	%	Net Satışlar	%
Tokat	8,047	0.22	7,242	0.20
TR83 Bölgesi	60,344	1.66	66,879	1.81
Türkiye	3,644,373	100.0	3,688,499	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

Tarım ve tarımsal sanayiye dayanan il ticaretinde en çok mal sattığı iller Bolu, Isparta, Malatya, Kırşehir, Gaziantep, Kilis ve Zonguldak iken en çok mal aldığı iller İstanbul, Tokat, Ankara, Samsun, İzmir, Sivas ve Kayseri illeridir. İlin satış yaptığı iller daha çok ekonomik aktivitesi küçük ve orta büyüklükte olan iller iken, alış yaptığı iller Batı ve İç Anadolu'daki büyük ölçekli illerdir.

Tablo 86: Tokat İlinin En Çok Ticaret Yaptığı İller

Satış Yaptığı İller	Bolu	Isparta	Malatya	Kırşehir	Gaziantep	Kilis	Zonguldak	Toplam
Milyon TL	946	509	242	151	63	63	61	2,515
Pay (%)	37.6	20.3	9.6	6.0	2.5	2.5	2.4	100.0
Alış Yaptığı İller	İstanbul	Tokat	Ankara	Samsun	İzmir	Sivas	Kayseri	Toplam
Milyon TL	1,575	946	337	137	112	67	60	3,785
Pay (%)	41.6	25.0	8.9	3.6	3.0	1.8	1.6	100.0

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Girişim İstatistikleri

Özet olarak;

- ✓ TR83 Bölgesindeki ticari faaliyetler, genel olarak tarımsal ve hayvansal ürünler, tarıma dayalı sanayi ürünleri ve maden ve taş ocakçılığı faaliyetleri ile imalat sanayi ürünleriyle ilişkilidir.
- ✓ Ticaret ve Sanayi Oda sayılarına, Odalara kayıtlı üye sayılarına ve ticarete konu olan ürün çeşitlerine ve türlerine bakıldığında, Samsun ili ticari hayatının TR83 Bölgesi illeri arasında oldukça öne çıktığı görülmektedir.
- ✓ Ticari faaliyet hacmine, odalara kayıtlı firma sayıları üzerinden bakıldığında, Samsun ilini sırasıyla Tokat, Çorum ve Amasya illeri takip etmektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi ticaret hacmi, Türkiye toplam ticaret hacminden %1.8 gibi oldukça küçük bir pay almaktadır. Bölge illerinden Samsun, Bölge ticaret hacminden yaklaşık %51 dolayında büyük bir pay alırken, bu ili %29 pay ile Çorum, %11 pay ile Tokat ve %9 pay ile de Amasya ili izlemektedir.

2.3.3.2. Bölgedeki Lojistik Hizmetleri ve Potansiyeli

Her türlü ürün, servis hizmeti ve bilgi akışının, kaynağından son tüketiciye kadar olan tedarik zinciri içindeki hareketinin verimli bir şekilde planlanması, uygulanması, taşınması, depolanması ve kontrol altında tutulması hizmeti olarak nitelendirilen lojistik sektörü, şirketlerin verimlilik ve rekabet gücü üzerinde önemli bir etkidir.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün hazırladığı "Dünya Hizmet Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)" Raporlarına göre; denizyolu, iç suyuolları, havayolu, uzay, demiryolu, karayolu, boru hattı taşımacılığı, depolama, elleçleme, acente diğer hizmetleri kapsayan ulaştırma hizmetlerinin, toplam hizmet GSYİH'si içindeki payı %24-25 düzeyindedir. Yine aynı raporlara göre, Türkiye'de bu oran %18-22 oranında seyretmektedir.

Çok geniş bir hizmet alanını ifade eden lojistik sektörü, küreselleşme ile birlikte tüm dünyada hızla büyümeye, ulusların milli gelirlerinden önemli paylar almaya başlamıştır. Sektörün, 2006 yılında 5 trilyon dolarlık, 2009 yılında ise 6 trilyon dolarlık bir pazar oluşturduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'de ise 2008 yılında 60 milyar dolarlık (GSYİH içindeki payı ise %12-13 seviyelerinde) bir pazara sahip olan lojistik sektörünün, 2015 yılında 120-150 milyar dolarlık

bir pazar oluşturacağı tahmin edilmektedir. 2010 yılında Dünya Bankası tarafından yayınlanan rapora göre, Türkiye, altı farklı lojistik kriter üzerinden hesaplanan lojistik performans indeksi (3.22) bakımından, 155 ülke arasında 39. sırada bulunmaktadır¹⁹.

Türkiye’de turizmden sonra en fazla potansiyeli olan hizmet sektörü alt dalının lojistik sektörü olduğu bilinmektedir. Lojistik sektörünün gelişmesiyle birlikte Türkiye coğrafi konumu gereği çevresindeki ülkelere de lojistik hizmeti verebilecektir. Aynı zamanda ulusal üreticiler, ürünlerini daha çabuk ve daha düşük maliyet ile ihraç edebileceklerdir. Taşımacılık ve depolama imkanlarındaki gelişmelerin iç ve dış ticaret hacmini artırabilme gücü olduğu bilinmektedir²⁰.

Bir bölgedeki ya da ildeki Lojistik Odaklar; ilgili ekonomik bölge içindeki her türlü yük hareketinin başladığı, bittiği veya transit geçtiği iş merkezleri olarak tanımlanmaktadır. Bölgeye gelen yüklerin gerek üretim gerek tüketim gerek katma değer yaratılması amacıyla durduğu, beklediği, depolandığı veya aktarıldığı noktalar. Bu noktalara deniz, hava, kara veya demiryolu ile gelen ürünler genellikle ölçek değiştirerek gitmektedir. Başlıca Lojistik odaklar; organize sanayi bölgeleri, deniz limanları, demir yolu istasyonları, hava limanları, küçük sanayi siteleri, haller, serbest bölgeler, lojistik üsler ve merkezler, büyük ölçekli antrepolar, tır ve kamyon garajları olarak sıralanabilir.

Karadeniz Bölgesi ve dolayısıyla TR83 Bölgesi, aşağıda isimleri sayılan, Karadeniz ve Avrupa Birliği ülkelerinin içinde yer aldığı pek çok karayolu ve demiryolu taşıma koridoruna ve taşıma ağı antlaşmasına dahildir. Karadeniz ve TR83 Bölgesi içerisinde özellikle Samsun ili, coğrafi konumu ve çok yönlü taşıma olanaklarına sahip oluşu ile bu taşıma koridorları ve anlaşmalarına daha çok muhatap bulunmaktadır.

- Pan-Avrupa Ulaştırma Koridoru
- Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA)
- Asya Otoyol Ağı
- Trans-Avrupa Kuzey Güney Otoyol Projesi (TEM)
- E-Karayolu Ağı (AGR)

¹⁹ Lojistik Sektör Raporu, MÜSİAD, 2010

²⁰ TR33 Bölgesi Mevcut Durum Raporu, Zafer Kalkınma Ajansı, 2010

- Trans-Avrupa Demiryolu Projesi (TER)
- Trans Asya Demiryolları (TAR)
- E-Demiryolu Ağı (AGC)
- Viking Treni
- Samsun-Kavkaz Tren Ferry Taşımacılığı

Türkiye’de Karadeniz Ulaşım Alanı dahilindeki limanlar; Marmara Denizi’nde İstanbul, Tekirdağ, Bandırma, Haydarpaşa ve Kocaeli-Derince Konteyner Terminali; Ege Denizi’nde İzmir Limanı ve Karadeniz’de Zonguldak, Samsun ve Trabzon limanlarıdır. Karadeniz’deki diğer limanlar ise Burgaz, Varna, Odessa, Batum ve Poti’dir. Karadeniz Pan-Avrupa Ulaşım Alanı kapsamında Türkiye’de yer alan altyapı projeleri; İstanbul Boğaz Tüp Geçit Projesi, Ankara-İstanbul Hızlı Tren Projesi, Karadeniz Sahil Yolu Projesi, Kars-Tiflis Demiryolu Projesi, Samsun-Mersin/İskenderun Demiryolu Projesi, Samsun, Mersin limanları ile Batum, Poti, Varna, Burgaz, Köstence, Illychevsk limanları arasında demiryolu-denizyolu kombine taşımacılık hattının oluşturulması projesidir²¹.

Akdeniz’de Mersin, Karadeniz’de Trabzon limanına gelen yükler Ortadoğu ülkelerine karayolu taşımacılığı ile dağıtılmaktadır. Özellikle İran, Irak ve Suriye pazarındaki gelişmeler bu limanların önemini artırırken, Karadeniz’deki karayolu ulaşım ağlarına da büyük önem kazandırmaktadır.

Karadeniz bölgesindeki demiryolu taşımacılığı limanlarla entegre olması bakımından kombine taşımacılığa olanaklar sağlamaktadır. Samsun Limanı ile Romanya’nın Köstence Limanı arasındaki taşımacılık feribot hattı ile sağlanmaktadır. Samsun Limanı ile Batum, Poti, Varna, Burgaz, Köstence, Illychevsk limanları arasında, demiryolu-denizyolu kombine taşımacılık hattının oluşturulması planlanmaktadır. Samsun ile Mersin arasındaki demiryolu hattının modernizasyonu ile Türkiye’nin kuzeyi ve güneyi arasındaki yükler transit olarak taşınabilecektir.

Samsun limanındaki yük miktarları diğer Karadeniz ülkelerindeki limanlar ile karşılaştırıldığında oldukça düşük kalmaktadır. Ancak 2005 yılından bu yana yük miktarlarında önemli artışlar olmuştur. Karadeniz ticaretinin yaklaşık %20’si Samsun

²¹ TR33 Bölgesi Lojistik Master Planı, s.61, Zafer Kalkınma Ajansı.

limanından gerçekleştirilmektedir. Samsun'un Karadeniz deniz ticaretindeki payı artma eğilimindedir. Samsun Limanı, Türkiye'de "Deniz Otoyolları Limanları" olarak açıklanan 4 liman arasında bulunmakta olup Deniz Otoyolları Haritasında yer almıştır. Uluslararası ulaşım koridorlarına dahil edilen limanın demiryolu bağlantısı da bulunmaktadır²².

Samsun ili, uluslararası limanları, demiryolları, denizyolu, karayolu ve havayolu bağlantıları ve çok yönlü taşımacılığa uygun altyapısı ve coğrafi konumunun verdiği avantajlar ile ülkemizin lojistik üslerinden biri olma potansiyeline sahiptir. Ege ve Akdeniz bölgesinden gelen üzüm, incir, domates gibi tarım ürünleri Samsun Limanı'ndan ihraç edilmektedir. Yine kömür, buğday, demir cevheri gibi ürünler de Samsun Limanı'ndan girerek İç ve Doğu Anadolu Bölgelerine dağılmaktadır. TCDD tarafından belirlenen 6 Lojistik Köy projesinden birisinin Samsun ilinde kurulması, havaalanı kargo terminalinin faaliyete geçmiş olması, Rusya ile imzalanan Kav-Kaz Demiryolu ve Tren seferleri anlaşması, Bakü-Tiflis-Kars-Demiryolu Projesi ve Samsun Ankara-Mersin Demiryolu Projesi ile Samsun kenti ticaret ve lojistik merkezi olma konusunda oldukça donanımlı hale gelmiştir. Samsun ili, Anadolu'nun Karadeniz Bölgesi üzerinden dünyaya açılan kapısıdır.

Harita 7: Karadeniz Bölgesine Samsun'dan Ulaşım Ağı

Kaynak: www.samsun.gov.tr

²² TR83 Bölgesi Lojistik Master Planı, s.59

Samsun'da, 2011 yılında, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Program Otoritesi olduğu, Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP) kapsamında, Samsun Lojistik Merkezi Projesi hazırlanmıştır. Samsun Lojistik Merkezi'nin, 37,600 km²'lik bir alanda, "kuru-liman" tipi bir tesis şeklinde, Samsun şehir merkezinin yaklaşık 15 km. doğusunda, Tekkeköy ilçesi yakınında kurulması planlanmaktadır.

Samsun **Lojistik Merkezi** Projesinin genel hedefi; Bölgede faaliyet göstermek isteyen firmalara lojistik depo imkânlarını sağlamak için proje hedef bölgesinde bölgesel rekabet edebilirliği geliştirmektir. Samsun Lojistik Merkezi, Samsun limanına 20 km., Çarşamba Havaalanına ise 10 km. uzaklıktadır. Samsun-Ordu karayolu Lojistik Merkezin 1.8 km. kuzeyinden geçmekte iken, Samsun-Çarşamba demiryolu hattı Lojistik Merkezin yanından geçmektedir.

Samsun Tekkeköy **Lojistik Köy** Projesi; beş farklı büyüklükte depo, bir sosyal ve idari bina, bir komisyon ofisi, bir yangın istasyonu, hizmet istasyonları, benzin istasyonu, iki araç ölçüm binası, yollar, otopark alanları ve demiryollarından oluşmaktadır. Lojistik Köyün toplam alanı 670,000 m²'dir. Samsun Lojistik Köy Projesi, 2013 yılının Eylül ayında Avrupa Komisyonu'ndan idari uygunluk almıştır. Demiryolu bağlantısının tamamlandığı projede, soğuk hava depolarının yapımına başlanacaktır. Projenin 2017 yılında tamamlanması beklenmektedir.

Zafer Kalkınma Ajansı tarafından, daha çok karayolları erişim olanakları üzerinden tüm iller için coğrafi erişilebilirlik endeksleri hesaplanmıştır. Aşağıdaki tablodan da görüldüğü gibi, TR83 Bölgesi illerinden Çorum ili, coğrafi erişilebilirlik endeksi açısından 81 il arasında 8. sırada yer alırken, Tokat ili 9. sırada, Amasya ili 11. sırada ve Samsun ili de 16. sırada yer almaktadır.

Tablo 87: İllerin Coğrafi Erişilebilirlik Endeksleri

İl Adı	Erişilebilirlik Endeksi	İl Adı	Erişilebilirlik Endeksi	İl Adı	Erişilebilirlik Endeksi
Adana	75	Giresun	67	Samsun	76
Adıyaman	60	Gümüşhane	60	Siirt	38
Afyon	70	Hakkari	25	Sinop	62
Ağrı	40	Hatay	55	Sivas	93
Amasya	92	Isparta	56	Tekirdağ	37
Ankara	95	İçel	70	Tokat	94
Antalya	49	İstanbul	47	Trabzon	55
Artvin	40	İzmir	39	Tunceli	61
Aydın	37	Kars	37	Şanlıurfa	57
Balıkesir	44	Kastamonu	77	Uşak	57
Bilecik	61	Kayseri	100	Van	31
Bingöl	55	Kırklareli	32	Yozgat	98
Bitlis	40	Kırşehir	98	Zonguldak	61
Bolu	75	Kocaeli	60	Aksaray	96
Burdur	52	Konya	81	Bayburt	59
Bursa	54	Kütahya	63	Karaman	73
Çanakkale	33	Malatya	73	Kırıkkale	99
Çankırı	88	Manisa	40	Batman	44
Çorum	95	Kahramanmaraş	73	Şırnak	34
Denizli	46	Mardin	45	Bartın	61
Diyarbakır	53	Muğla	35	Ardahan	36
Edirne	31	Muş	45	Iğdır	32
Elazığ	66	Nevşehir	98	Yalova	54
Erzincan	71	Niğde	87	Karabük	71
Erzurum	55	Ordu	69	Kilis	58
Eskişehir	68	Rize	47	Osmaniye	71
Gaziantep	67	Sakarya	65	Düzce	71

Kaynak: TR33 Bölgesi Bölgesel Ulaştırma Stratejisi, Zafer Kalkınma Ajansı, (Büro çalışmaları, 2012)

Aşağıdaki tablodan da görüldüğü gibi, Çorum ili, nüfus merkezlerine erişilebilirlik endeksi açısından 81 il arasında 34. sırada yer alırken, Amasya ili 41. sırada, Samsun ili 45. sırada ve Tokat ili de 48. sırada yer almaktadır.

Tablo 88: İllerin Nüfus Merkezlerine Erişilebilirlik Endeksleri (Büro çalışmaları 2012)

İl Adı	Nüfusa Erişilebilirlik Endeksi	İl Adı	Nüfusa Erişilebilirlik Endeksi	İl Adı	Nüfusa Erişilebilirlik Endeksi
Adana	55	Giresun	44	Samsun	48
Adıyaman	46	Gümüşhane	41	Siirt	39
Afyon	54	Hakkâri	34	Sinop	43
Ağrı	38	Hatay	48	Sivas	48
Amasya	48	Isparta	50	Tekirdağ	54
Ankara	69	İçel	53	Tokat	48
Antalya	52	İstanbul	100	Trabzon	42
Artvin	36	İzmir	62	Tunceli	41
Aydın	50	Kars	36	Şanlıurfa	49
Balıkesir	54	Kastamonu	48	Uşak	52
Bilecik	56	Kayseri	53	Van	38
Bingöl	42	Kırklareli	48	Yozgat	51
Bitlis	40	Kırşehir	51	Zonguldak	51
Bolu	55	Kocaeli	66	Aksaray	52
Burdur	49	Konya	56	Bayburt	40
Bursa	63	Kütahya	55	Karaman	48
Çanakkale	47	Malatya	47	Kırıkkale	55
Çankırı	51	Manisa	57	Batman	42
Çorum	50	Kahramanmaraş	51	Şırnak	38
Denizli	51	Mardin	43	Bartın	47
Diyarbakır	47	Muğla	46	Ardahan	35
Edirne	47	Muş	40	Iğdır	35
Elazığ	45	Nevşehir	51	Yalova	58
Erzincan	42	Niğde	49	Karabük	50
Erzurum	42	Ordu	45	Kilis	45
Eskişehir	56	Rize	39	Osmaniye	50
Gaziantep	52	Sakarya)	62	Düzce	57

Kaynak: TR33 Bölgesi, Bölgesel Ulaştırma Stratejisi, Zafer Kalkınma Ajansı (Büro çalışmaları 2012)

Lojistik Merkez olmanın gereği olan koşullar; Bölgenin ve özellikle de Samsun ilinin ulaşım altyapı durumu, ticari potansiyeli ve altyapısı, bankacılık faaliyetleri, tarımsal üretimi, tarıma dayalı sanayi ve imalat sanayi üretimi vb. raporun farklı bölümlerinde irdelenmeye çalışılmıştır.

Özet olarak;

- ✓ Genel olarak Karadeniz Bölgesi, tüm taşımacılık olanaklarını barındırması açısından kombine taşımacılığa uygun bir Bölge konumundadır. Bölgede havayolu, denizyolu, demiryolu ve karayolu taşımacılığı mevcuttur.
- ✓ TR83 Bölgesi, Anadolu'nun Karadeniz Bölgesi üzerinden dünyaya açılan kapısıdır. Karadeniz'e uzanan hemen hemen tüm yollar Samsun ilinden geçerken, Samsun Limanı, diğer Karadeniz ülkeleriyle de Anadolu'nun bağlantısını sağlamaktadır.

- ✓ Coğrafi erişilebilirlik endeksi açısından Bölge illeri 81 il arasında oldukça ön sıralarda yer almaktadırlar. Bölge illeri arasında ise bu kriter açısından Çorum ili ön plana çıkmaktadır.
- ✓ Nüfus merkezlerine erişilebilirlik endeksi açısından Bölge illeri 81 il arasında orta sıralarda yer almaktadırlar. Çorum ili, bu kriter açısından da yine ön planda bulunmaktadır.
- ✓ Tarımsal ve ticari faaliyetleri ile organizasyonları, ulaşım olanakları, altyapı durumu, ayrıca planlanmış ve devam etmekte olan sosyal ve ekonomik projeleri doğrultusunda Samsun ili aracılığıyla Orta Karadeniz Bölgesi, önemli bir Lojistik Merkez olma yolunda ilerlemektedir.

2.3.3.3. Turizm

Ülke ekonomilerinde önemli bir yeri olan turizm sektörünün boyutları giderek genişlemektedir. Turizm sektöründe yapılan her türlü harcama, ekonomide bir hareketlilik, canlılık oluşturmakta ve ülke ekonomilerini parasal anlamda olumlu yönde etkilemektedir. Turizmin ülke ekonomilerine sağladığı etkilerin düzeyi, aynı zamanda turizm sektörünün gelişme düzeyini de yansıtabilmektedir.

Hızlı ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli bir değişim gözlenmektedir. Zamanla daha da belirginleşen yeni tip turistik beklentiler, deniz-güneş-kum üçgeninin hâkim olduğu alışılmış turizm merkezlerinden uzak, doğa ile iç içe, abartılı olmayan tesislerde uygun bir oda, iyi bir hizmet ve tüm bunların başında bozulmamış ve temiz bir doğal çevrede aktif bir tatil olarak özetlenmektedir.

TR83 Bölgesinin coğrafi yapısı ve konumu, Bölgede turizm açısından değerlendirilebilecek çok sayıda sıcak su kaplıcaları, göller, nehirler, mağaralar, kanyonlar gibi doğal oluşumlara neden olurken, Bölgenin uygun yerleşim koşulları aynı zamanda tarih öncesi çağlardan bu yana Bölgenin sürekli olarak insan toplulukları tarafından yerleşim yeri olarak kullanılmasını ve dolayısıyla da geride turistik açıdan değerlendirilebilecek pek çok tarihi ve kültürel değerini ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu özellikleri içinde barındıran TR83 Bölgesinde tarih, kültür, doğa, mağara, deniz, kış, yayla, termal ve eko-turizm olanakları bulunmaktadır. Bölgeye, kara, hava, deniz ve demiryolu ile

ulaşım imkânlarının olması ve Bölgede turizmle ilgili eğitim kurumlarının bulunması, turizm faaliyetlerinin gelişimi açısından oldukça önemli unsurlardır.

2.3.3.3.1. Tarihi ve Kültürel Değerler

TR83 Bölgesini oluşturan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat'ın geçmişi günümüzden 15,000 yıl kadar öncesine dayanmaktadır. Coğrafi konum ve verimli toprakların varlığı, Bölgeye tarih boyunca önemli ticaret yollarına ev sahipliği yapmak ve medeniyetlerin yerleşim yeri olmak gibi olanaklar sağlamıştır. Bölge, Hatti ve Hitit Medeniyetleri, Asur Ticaret Kolonileri, Frigler, Lidyalılar, İyon Şehir Devletleri, Pers Krallığı, Pontus Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devletleri, Osmanlı İmparatorluğu ve son olarak da Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar kesintisiz bir tarih çizgisine sahiptir. Bu nedenlerle de, gerek çeşitli müzelerde sergilenen eserler ve devam eden kazı çalışmaları ile kültür turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir²³.

Amisos adı ile Miletoslular tarafından M.Ö 750-760 yılları arasında kurulmuş olan **Samsun** ili, 13. Yüzyılda Selçuklular ile birlikte Türk topraklarına katılmıştır. Samsun, 19 Mayıs 1919'da milli mücadelenin başladığı yer olması dolayısıyla da Türkiye tarihi açısından da çok önemli illerden birisidir. İl genelinde 7 bölge Turizm Merkezi ilan edilmiştir. İlde ayrıca, 8 adet Kültür Merkezi ve 903 Sit Alanı bulunmaktadır. Turizm Merkezi ilan edilen bölgelerin bütüncül olarak korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesini ve işletilmesini sağlamak amacıyla, Aralık 2012 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Samsun ve Çevresi Turizm Alanı Altyapı Hizmet Birliği (SAMTAB) kurulmuştur.

Binlerce yıldan beri yerleşim merkezi olarak kullanılan **Çorum** ilinin tarihindeki en önemli medeniyet dönemin en büyük gücü olarak tanımlanan Hitit İmparatorluğu idi. Hititlerden sonra Çorum, sırasıyla Frig, Roma ve Bizans hakimiyetine, 1071 yılındaki Malazgirt Savaşından sonra ise 1075'te Türk hakimiyetine girmiştir. İl, etkisinde olduğu her uygarlıktan tarihi izler taşımaktadır.

8500 yıllık geçmişe sahip olan **Amasya** ili, Kalkolitik Çağdan itibaren Hitit, Frig, Kimmer, İskit, Lidya, Pers, Makedonya, Pontus, Roma, Bizans, Danişmend, Selçuklu, İlhanlı ve Osmanlı uygarlıklarına sahne olmuştur. 1075 yılından itibaren Danişmend Türkleri'nin hakimiyetine

²³ DPT, YHGP Strateji ve Yeniden Yapılanma Seneryoları, 2006

geçmiş olan il; Selçuklu, İlhanlı ve Osmanlı Devletlerinin önemli yerleşim yerleri arasında bulunmuş, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da önemli odaklardan birisini oluşturmuştur. İki yüzyıl kadar bir süre Amasya, şehzadelerin Valilik yaptığı, onların eğitim gördükleri bir kültür merkezi olmuştur. Sultan II. Murat ve Yavuz Sultan Selim Amasya'da doğmuşlar, Sultan II. Beyazıt veliaht iken burada Valilik yapmıştır. İl, Kalkolitik Çağ'dan günümüze kadar sürekli iskân görmüş bir kent merkezidir.

M.Ö. 3000 yıllarından itibaren 14 devlet ve birçok beyliğin yaşadığı veya egemen olduğu Yeşilirmak Havzası içinde yer alan **Tokat**; sırasıyla Hitit, Roma, Bizans, Danişmentliler ve Osmanlı idaresinde kalmış, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti ili olmuştur. Tokat, 4 ilçesiyle birlikte (Zile, Pazar, Sulusaray, Niksar) antik çağlarda Kral Yolu, daha sonra da İpek Yolu üzerinde yer almaktadır. Çağlar boyunca hep önemli bir yerleşim yeri olarak kullanılan Tokat; günümüzde de tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri bir arada bulunduran, açık hava müzesini andıran bir şehirdir. İlde 4 yıllık bir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu'nun ve Turizm Lisesi'nin bulunması sektör gelişimi açısından önem taşımaktadır.

Tarihi Alanlar ve Tarihi Eserler

Samsun'daki başlıca tarihi alanlar ve tarihi eserler; Atatürk Anıtı, Gazi Müzesi, Milli Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi, Bandırma Vapuru; İlkadım Anıtı, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Baruthane Tümülüsleri, Tekkeköy Mağaraları, Esenköy Kaya Mezarı, Amisos Tepesi, İkiztepe, Asarkale, Büyük Camii, Göğceli Camii, Bekdemir Koyu Camii ve Bafra İkiztepe Höyükleridir. Ladik İlçesi Saat Kulesi, Türkiye'nin İlk Mücadele Müzesi (Havza), Bafra İlçesi Kültür Evi-1 restorasyonları ise devam etmektedir. Tarihi mekânlar restore edilerek turizme kazandırılmaktadır.

Samsun'da 118 arkeolojik sit alanı, 7 kentsel sit alanı, 416 sivil mimari, 12 askeri yapılar, 338 dinsel ve kültürel yapılar, 19 idari yapılar, 9 endüstriyel yapılar olmak üzere toplam 919 sit alanı ve 7 kültür merkezi bulunmaktadır.

Çorum'daki tarihi alanlar ve tarihi eserler; Çorum Kalesi, Alacahöyük, Boğazköy-Hattuşa (UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesinde), Ortaköy-Şapınuva, Kybele Kabartması, Veli Paşa Hanı, Kâtipler Konağı, Laçın-Kapılıkaya Kaya Mezarı, Gerdek Kaya Mezarı, Osmancık Kalesi, İskilip Kalesi, İskilip Kaya Mezarları, İskilip Ulu Cami, İskilip Şeyh Mühiddin Yavsi Camii, Oğuz

Köyü Camii, İmaret Camii, Hüseyingazi Türbesi, Koyunbaba Köprüsü, Koyunbaba Türbesi, Çorum Ulu Camii, Çorum Saat Kulesi, Sungurlu Saat Kulesi, Elvan Çelebi Camii ve Türbesi, Osmancık Kandiber Kalesi, Osmancık Koca Mehmet Paşa Camii, Çorum Hıdırlık Camii, Kalehisar ve Behramşah Külliyesi, İskilip Evleri, Hacıhamza Evleri, Menzil Han ve Hacıhamza Hamamı ve İskilip Çeşmeleridir.

İlde, tespit edilen 162 arkeolojik alan, 54 arkeolojik sit alanı, 15 kentsel sit alanı, 104 dini ve kültürel yapı ve 81 sivil mimari örneği bulunmaktadır.

Amasya'daki tarihi alanlar ve tarihi eserler; Amasya Kalesi, Kral Kaya Mezarları, Büyük Ağa Medresesi, Aynalı Mağara, Şehzadeler Müzesi, Alçak Köprü, Kuç Köprü, Meydan-İstasyon Köprüsü, Amasya Darüşşifası Sabuncuoğlu Tıp ve Cerrahi Müzesi, Saraydüzü Kışla Binası, Yalıboyu Evleri, Ferhat Su Kanalı, Merzifon Taşhanı, Amasya Müzesi, Gök Medrese Camii, Kara Mustafa Paşa Camii, Çilehane, Pir İlyas Türbesi, Şirvanlılar Camii, II. Bayezid Külliyesi, Kapıağa Medresesi ve Ezine Pazar Hanı'dır.

İlde 198'i arkeolojik sit, 6'sı kentsel sit alanı, 2'si tarihi sit alanı ve 4'ü de doğal sit alanı olmak üzere toplam 210 sit alanı bulunmaktadır.

Tokat'taki tarihi alanlar ve tarihi eserler; Tokat Kalesi, Saat Kulesi, Sebastopolis ve Komana Antik Kenti, Turhal Kalesi, Niksar Kalesi, Zile Kalesi, Leylekli Köprü, Tokat Müzesi, Voyvoda Hanı, Suluhan, Mahperi Hatun Kervansarayı, Ballica Mağarası, Nureddin İbn Sentimur Türbesi, Ali Paşa Camii ve Hamamı, Çöreğibüyük Camii, Sulusokak, Gökmedrese, Taşhan, Yazmacılar Hanı, Arastalı Bedesten, Yağbasan Medresesi, Katırcılar Hanı, Deveci Hanı, Paşa Hanı, Paşa Hamamı, Ulu Camii, Takyeciler Camii, Halit Sokağı ve Bey Sokağı Sivil Mimarlık Eserleri, Mevlevihane, Atatürk evi ve Etnografya Müzesi, Latifoğlu Konağı, 40 Badallar ve Meydan Camii'dir.

İlde 519 taşınmaz kültür varlığı ve toplam 519 sit alanı bulunmaktadır.

Müzeler

Samsun'daki müzeler aşağıda sıralanmıştır. İldeki müzelerde toplam 18,461 kayıtlı eser bulunmakta, toplam 3,124 eser sergilenmektedir. 2014 yılının ilk 6 ayı itibarıyla, Gazi Müzesi'nin 25,611, Bafra Müzesi'nin 5,456 ve Arkeoloji Müzesi'nin 9,989 yerli ve yabancı

ziyaretçileri olmuştur. İldeki 2004 yılında 66,130 olan toplam müze ziyaretçi sayısı, 2013 yılında 121,270 olmuştur²⁴.

- 1-Gazi Müzesi
- 2-Arkeoloji-Etnografya Müzesi
- 3-Bandırma Gemi Müzesi
- 4-Havza Atatürk Evi Müzesi
- 5-Tekkeköy Atatürk Evi Müzesi
- 6-Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
- 7-Alaçam Mübadele Müzesi
- 8- Kent Müzesi

Çorum'daki müzeler aşağıda sıralanmıştır. İlde müzelere kayıtlı eser sayısı; Çorum Müzesinde 15,194, Alacahöyük Müzesinde 3,492 ve Boğazköy Müzesinde 12,344 olmak üzere toplam 31,030'dur. Müze ve ören yerlerini ziyaret eden yerli turist sayısı 104,071 kişi, yabancı turist sayısı 42,538 kişi iken, 2013 yılında bu sayılar sırasıyla 94,928 ve 39,922 olmak üzere toplam 134,850 kişi olmuştur.

- 1-Çorum Müzesi
- 2-Alacahöyük Müzesi
- 3-Boğazköy Müzesi

Amasya'daki müzeler aşağıda sıralanmıştır. Farklı medeniyetlere ait arkeolojik, etnografik sikke, mühür, el yazması ve mumyalar olmak üzere, yaklaşık 22,500 eserin sergilendiği Amasya Müzesi, bölgenin en modern ve zengin müzelerinden biridir. İldeki müze ve ören yerlerini 2013 yılında 241,649'u yerli ve 7,491'i yabancı olmak üzere toplam 249,140 kişi ziyaret etmiştir.

- 1-Amasya Müzesi
- 2-Hazeranlar Konağı (Müze Ev)
- 3-Gümüşhacıköy Müzesi
- 4-Taşova Alpaslan Müzesi

²⁴ Samsun İl Planlama Müdürlüğü

Tokat'taki müzeler aşağıda sıralanmıştır. 2011 yılında 42,349 kişi, 2012 yılında 36,632 kişi ve 2013 yılında da 45,782 kişi Tokat ilindeki müze ve ören yerlerini ziyaret etmiştir.

- 1- Arastalı Bedesten (Tokat Müzesi),
- 2- Atatürk Evi ve Etnografya Müzesi,
- 3- Latifoğlu Konağı Müze Evi,
- 4-Mevlevihane Müzesi,
- 5- Kültür Evi bulunmaktadır.

2.3.3.3.2. Doğal Güzellikler ve Eko Turizm

TR83 Bölgesi, doğal güzellikler açısından da oldukça avantajlı bir bölgedir. Ormanlık alanlar, deniz, doğal göller, nehirler, termal kaynaklar, yaylalar, sulak alanlardaki hayvan türleri, çıkılmaya elverişli dağlar, Bölgede turistik açıdan kullanılabilir önemli alanlar yaratmaktadır.

Samsun ili, termal, sağlık, kültür, kış/kayak ve doğal turizm zenginliklerine sahip, Karadeniz Bölgesi'nin turizm potansiyeli en yüksek illerinden birisidir. İldeki doğal güzellikler; Lâdik Gölü, Kabaceviz Şelaleleri, Sahil Gezi Yolu ve Sevgi Gölü, 19 Mayıs- Samsun Sahil şeridi, Lâdik-Akdağ Kış Sporları ve Kayak Merkezi, Bafra Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti ve Galerîç Ormanı olarak sayılabilir.

Ladik Akdağ Kayak Merkezi

Lâdik ilçesinde Akdağ Kış Sporları Merkezi Orta Karadeniz Bölgesinin tek kayak merkezidir. Pist uzunluğu 1,400 metre, telesiyej uzunluğu 1,360 metre'dir. Merkezde, 1,500-1,770 rakım aralığında kayılmaktadır. Kar kalınlığı Kasım-Mart aylarında ortalama 1 metreye ulaşmaktadır. Samsun, barajları ve doğal gölleri ile Su sporları açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Ladik Gölü, çevresindeki doğal doku ve yüzen adacıkları ile seyirlik manzara sağlarken, yelken yarışları imkanı ile de su sporları açısından oldukça elverişlidir.

Kızılırmak Deltası

Kızılırmak'ın denize döküldüğü bölgede verimli topraklarıyla bilinen ve Bafra Ovası'nı oluşturan Kızılırmak Deltası yer almaktadır. Bafra ve 19 Mayıs ilçelerini kapsayan Delta, RAMSAR sözleşmesi ile koruma altına alınan 13 sulak alandan biridir. Samsun şehir merkezinin yaklaşık 30 km. batısında bulunan bu alan, irili ufaklı gölleri ve subasar

ormanlarıyla 350'ye yakın kuş türü ve yaban hayatına ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede dört mevsim boyunca birçok aktivite yapılabilmektedir. Kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık, balıkçılık, avcılık, trekking, kampçılık, bisiklet ve kano bunlardan başlıcalarıdır. İç kısımlardaki tatlı su göllerinde balıkçılık da yapılabilen bölge, sazlıklar, bodur çalılar, yeşil çim düzlüklerle kaplıdır.

Bafra Asarkale

Bafra ilçe merkezinin 20 km. güneyinde, Kızılırmak'ın yanında yer alan kale, 3,000 yıllık tarihe sahiptir. Bafra ovasına ve deltaya hayat veren Kızılırmak, Samsun sınırları içerisinde iki büyük hidroelektrik santral ve baraj gölüne ev sahipliği yapmaktadır. Derbent ve Altinkaya baraj gölleri, görülmeye değer manzaralar sunmaktadır. Kaya mezarlarının da bulunduğu bölge, şimdilik sadece gününbirlik turizme olanak sağlamaktadır.

Ladik Gölü

Tersakan Irmağı'nın kaynağını oluşturan Ladik Gölü, ilçe merkezine 10 km. uzaklıktadır. Balıkçılık yapılabilen Ladik Gölü'nden toplanan sazlar, hasır yapımında kullanılmaktadır. Gölde yaşayan kuşlar sayesinde bir kuş cenneti oluşmuştur. Yelken yarışlarının da düzenlendiği gölün yanındaki Akdağ'da, yazın çim kayağı, kışın kar kayağı yapılmaktadır.

19 Mayıs Galerici (Subasar) Ormanları

Suların yükselerek ormanın içine girmesiyle oluşan Galerici (Subasar) ormanları, Bölgenin önemli bir turizm değeridir. Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti ile birlikte Galerici Ormanlarının tarımdan dönen kimyasallardan korunmasına yönelik Birleşmiş Milletler GEF Orta Ölçekli hibe programına 1 milyon USD bütçeli proje hazırlanmış olup, başvurular devam etmektedir.

Kunduz Ormanları

Vezirköprü'de bulunan Kunduz Ormanları ve Kunduz Geyik üretim çiftliği Bölgenin turizm durak noktaları arasında yer almaktadır. Bölgede, av turizmine yönelik yaban hayatı avlanma sahası bulunmaktadır.

İlde **dağ-doğa yürüyüşleri** yapılabilecek trekking parkurları mevcuttur. Yaygınlaşmaya başlayan **yamaç paraşütü**, Ladik-Akdağ'da, Bafra-Nebiyani Dağı'nda ve Kocadağ'da yapılabilmektedir. Samsun sahil bandı, Ladik Gölü, Baraj Gölleri, Kızılırmak, Yeşilirmak, Terme Simenit Gölü, 19 Mayıs ve Bafra Balık Gölleri **sportif olta balıkçılığı turizmi** açısından önemli

merkezlerdir. Bir sektör haline gelmiş **av turizminden** faydalanabilmek amacıyla araştırma ve çalışmalara başlanmıştır. Vezirköprü ve Ladik ilçelerinde örnek avlaklar belirlenmiştir.

Yayla Turizmi

Nebiyan ve Aydınpinar Köyü yaylaları; ilin en bilinen yaylaları olup, yükseklikleri 1,100 metreyi bulmaktadır. Nebiyan Yaylası'nda her yıl şenlikler düzenlenmektedir. Yol, elektrik ve su hizmetleri de götürülmüş olan yaylaların doğası cazip özellikler taşımaktadır.

Ladik'in belli başlı yaylaları; Akdağ, Ladik, Küpecik, Büyükkızıoğlu, Çakırgümüş ve Gürcü yaylalarıdır. Özellikle Akdağ Yaylasında çok sayıda yayla evi bulunmaktadır. 1997 yılından bu yana temmuz aylarında Akdağ Yayla Şenlikleri düzenlenmektedir. Yaylada, kar ve çim kayağı tesisleri bulunmaktadır. Kocadağ Yaylası şehir merkezine yaklaşık 30 km. uzaklıkta olup yaylaya yaz ve kış rahatlıkla ulaşım sağlanabilmektedir. Elektrik, su ve telefon gibi alt yapı hizmetleri de sağlanmış olan Kocadağ yaylası, denizden 1,300 m yüksekliktedir.

Vezirköprü'deki Kızılcakoru, Meşeli, Kızılkese, Ovacık, Sarıalan, Sarıçiçek, Sırbaşmak, Sofular, Elbeyi, Kunduz ve Susuz Köyü Yaylaları'nın yükseklikleri 1,500 m.'yi bulmaktadır. Yaz aylarında kullanılan yaylaların bir bölümüne kışın ulaşım sağlanamamaktadır. Kunduz Yaylası'nda ise yaz kış konaklama olanağı bulunmaktadır.

Havza sınırları içerisinde Armutlu, Düzmeşe, Sarıalan, Darıkolu, Şihkoyun, Çayırözü, Hacıdede, Emirkaya ve Belvar olmak üzere pek çok yayla bulunmaktadır. Yaylaların ortalama yüksekliği 1,100 metreyi bulmaktadır. Yaylalardan hayvan otlatmak amacıyla yararlanmaktadır.

Bafra'nın Armut Tepesi ve Bengü Yaylalarının yükseklikleri yaklaşık 1,200 metreye ulaşmaktadır. Yollarının büyük bir bölümü asfalt olan yaylalara elektrik ve su hizmetleri de götürülmüştür. Doğal güzellikleri ve temiz havasıyla tercih edilen dinlenme yerleridir.

Alaçam'a bağlı, yüksekliği 1,300 metreye ulaşan Hüseyin Dede Yaylasında yılda bir kere 7 Mayıs Hıdırellez Yayla Şenlikleri düzenlenmektedir. Kızlan, Şirinköy, Dürtmen, Gümüşova ve Pelitbükü yaylalarında küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Yakakent'teki Çamalan ve Çepni Köyleri arasında kalan Delitepe Yaylası ile Karaaba Köyünde Beşçam, Uzunkız ve Gayser Yaylaları da görülmeye değerdir. Karaaba Köyü sınırları içindeki

yaylada su ve ulaşım olanakları sağlanmıştır. Köylüler hayvanları ile birlikte yazı geçirmek amacıyla bu yaylayı yerleşke olarak kullanmaktadırlar. Beşçam yaylasında ise ilçe sakinleri tarafından iki adet dağ evi niteliğinde yapılmış konaklama yeri bulunmaktadır.

Deniz Turizmi

5,000 kişi kapasiteli, 20,000m² 'lik toplam alanıyla şehir merkezinde Mert Irmağının batısında kurulan Mert Plajında; aquapark, vitamin bar, çocuk havuzu, oturma ve güneşlenme grupları, soyunma odaları, kafeterya, duş ve WC bulunmaktadır.

Cenevizliler zamanında da liman olarak kullanılan Fener Plajı, proje kapsamında aslına uygun olarak yeniden düzenlenerek Büyükşehir Belediyesince hizmete sunulmuştur. Plaj şehir merkezine çok yakın olup, plajda; deniz feneri, vitamin bar, restoran, oturma ve dinlenme grupları, spor alanları, duş vb. bulunmaktadır.

Bandırma plajı şehrin doğusunda, Bandırma Gemisi'nin hemen yanında yer almaktadır. 42,000 m²'lik alana sahip olan plaj içerisinde; otopark, karavan konaklama alanı, vitamin bar, kafe, soyunma kabinleri, duş-WC vb. üniteler yer almaktadır. Bandırma Plajına, halkın kullanımına sunulmak üzere Kablolulu Su Kayağı Pisti yapılmıştır.

İlde **7 bölge turizm merkezi** olarak ilan edilmiştir. Bunlar;

1- Havza 25 Mayıs Termal Turizm Merkezi (Yeni Mahalle Kılavuz Ormanı Bölgesi): Havza ilçesi, kaplıcalarıyla termal turizmde öne çıkan bir ilçedir. Havza'nın termal su varlığını değerlendirmek üzere Samsun Valiliği ve Havza Belediyesi tarafından Termal Su Yönetim Birliği kurulmuştur. Birliğe Bekdiğin ve Ilica Belediyeleri de üye olmuştur. Sağlık Turizmiyle beraber düşünülebilecek olan termal turizm, ilde iç turizme yönelik olarak oldukça önemlidir. Havza ve Ladik Hamamayağı kaplıcalarından yılda yaklaşık 200,000 kişi faydalanmaktadır.

2- Havza Kaplıcalar Bölgesi İmaret Mahallesi Turizm Merkezi: Havza kaplıcaları Bölge ve Türkiye'nin önemli doğal alanlarından birisidir. Belediye tarafından yaptırılan tesisler özellikle iç turizme yönelik hizmet vermektedir. Kaplıca sularının, başta romatizmal hastalıklar olmak üzere, kadın hastalıkları, sinirsel hastalıklar, eklem hastalıkları ve kireçlenme gibi hastalıkların tedavisinde olumlu etki yaptığı tıbbi olarak kanıtlanmıştır.

3- Ladik Akdağ Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi: 1,800 metre rakımlı Akdağ, kış ayları boyunca kar almaktadır. 1,500 metre uzunluğundaki telesiyej ve konaklama amaçlı yatırımların ardından bölge turistik kayak tesisi konumu kazanmıştır. Ladik Akdağ Kış Sporları Merkezi, Samsun'un yanı sıra; Amasya, Çorum, Tokat gibi civar illere de hitap etmektedir. Samsun'a 75 km. mesafedeki Ladik; kaplıcaları, kayak merkezi ve doğal güzelliği ile ilgi odağıdır. Bölgede, konaklama, yeme içme olanaklarının yanında; kayak veya snowboard kiralama, atv safari, kar motosikleti turları gibi birçok sportif aktivite olanağı da mevcuttur.

4- Samsun Ayvacık Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi: Ayvacık, Samsun'a 60 km. uzaklıktadır. 1982 yılında hizmete giren ve ülkemizin enerji ihtiyacını karşılayan önemli santraller (Hasan Uğurlu ve Suat Uğurlu Hidroelektrik Santralleri) bu ilçede bulunmaktadır. Baraj Gölü kıyısında bulunan köyler ve baraj gölü, değerlendirmeye değer turizm alanlarıdır. İlçenin büyük bölümü ormanlık arazidir. Barajda pek çok balık türü bulunmaktadır. İlçenin piknik alanları ilkbahar ve yaz aylarında büyük ilgi görmektedir.

5- Samsun Vezirköprü Turizm Merkezi: Küçük dereleri, çimenleri, 60 m'ye ulaşan çam ağaçları ile milli park olabilecek doğal güzellikteki merkezde, geyik üretme çiftliği de bulunmaktadır. Kunduz Dağı ormanlık alanında dinlenme, eğlenme, spor, piknik, gezinti yapılabilmektedir. Vezirköprü, Kültür Varlığı açısından en zengin ilçedir. Samsun'un yüzölçümü bakımından da en büyük ilçesi olan Vezirköprü, merkeze 115 km., Havza'ya 20 km., Merzifon'a, 40 km., Durağan'a 60 km. ve Amasya'ya 61 km. uzaklıktadır.

6- Samsun Bafra-Kolay Turizm Merkezi: Bafra ilçesine bağlı Kolay Beldesi-Akalan Köyü sınırları içinde bulunan ve ilçeye yaklaşık 35 km. uzaklıktaki Akalan Şelaleleri, büyüklü küçüklü 18 şelaleden oluşmaktadır. Düşen suyun bulunduğu alandaki akustik ortam, bitki örtüsü ve ağaç çeşitliliği, macera turizmi için mekân arayanlara farklı güzellikler sunmaktadır.

7- Samsun 19 Mayıs Nebiyan Turizm Merkezi: Samsun şehir merkezinin 28 km. batısında, 19 Mayıs ilçe merkezinin 30 km. güneyinde bulunan, 1,224 metre ile bölgenin en yüksek noktası olan Nebiyan Dağı ve ormanları, dört mevsim yapılabilecek doğa turizmi, yayla turizmi, spor turizmi açısından oldukça önemli bir bölgedir. Offroad spor ile uğraşanların vazgeçilmez mekânlarından biri olan Nebiyan, kamp yapmak içinde son derece elverişli bir alan olarak dikkat çekmektedir.

Ayrıca, **Gölalan** Samsun'un son keşfedilen doğal mekânlarından birisidir. Şehir merkezine çok yakın mesafedeki, Canik sırtlarındaki bu yer, doğası, meyve ağaçları ve şelaleleriyle gezilip görülebilecek yerlerden birisidir. Samsun kent merkezinin doğusunda, vadi ve tepelerden geçen 15 kilometrelik orman ve dağ manzaralı yol tamamıyla asfalttır. Şelaleler ise Gölalan Köyü'nün hemen yanından geçen dere yatağı üzerinde yer almaktadır.

Çorum ili, gölleri, göletleri, şelaleleri, ormanları, vadileri, kanyonları, yaylaları ile çok farklı doğal güzelliklere sahiptir. İldeki önemli doğal alanlar şunlardır: Örencik Şelalesi, Karayanık Şelalesi, Kızılcaoluk Şelalesi, Dipsiz Göl, Çakır'ın Gölü, Gölünyazı, Obruk Barajı, İncesu Kanyonu, Alaca (Hışır) Vadisi, Hatap Vadisi, Çatak Tabiat Parkı, Sıklık Boğazı Tabiat Parkı, Kargı Yaylaları, Abdullah Yaylası, İskilip Yaylaları, Başpınar-Karaca Yaylası, Bayat Yaylaları, Hitit Yolu, Kızılırmak Havzası Gastronomi ve Yürüyüş Yolu, Kültür Yolu, Osmancık Kunduz Ormanları ve çok sayıda gölet. İlde ayrıca tarihi, doğal, yaban hayatı koruyan büyük parklar da bulunmaktadır.

Boğazkale-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı: Alanı, 2,634 hektardır. Parkta, Hitit uygarlığının merkezi Hattuşa'nın kalıntıları bulunmaktadır. 2013 yılında 48,955 kişi ziyaret etmiştir.

Sıklık Tabiat Parkı: İl merkezine yakın olması nedeniyle yoğun olarak kullanılan bir piknik alanıdır. Park, Çorum Belediyesi tarafından işletilmektedir.

Çatak Tabiat Parkı: Karaçam, sarıçam, köknar, ardıç ve çeşitli çalı türleri ile kaplıdır. Çorum halkı tarafından yoğun olarak kullanılan bir piknik ve mesire yeridir.

Kargı-Kös Dağı Yaban Hayatı Koruma Sahası: Alanı 3,000 hektardır. Sahada karaca, geyik, yaban domuzu, tavşan, tilki, kurt, porsuk ve sansar bulunmaktadır.

Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen 14 yürüyüş rotasından ikisi Çorum'da bulunmaktadır. Hitit ve Gastronomi yolları, yürüyüş ve bisiklet yolu olarak kullanılmaktadır. İl sınırları içerisinde, Hattuşa'dan Sungurlu'ya kadar pek çok tarihi yeri içine alan 395 kilometrelik bir kültür yolu güzergahı çizmek mümkündür. İncesu Kanyonu, Alaca Vadisi, Suludere Kanyonu, Kargı Asarkale, Yivlik Tepesi, kaya tırmanışçıları için farklı rotalar içermektedir.

İncesu Kanyonu: Ortaköy ilçesindedir. Uzunluğu 12.5 km olan kanyonun genişliği 40-60 m. arasında değişmektedir. Kanyon rafting ve trekking sporları için uygun özellikler taşımaktadır.

Kargı Yaylası: Kargı İlçesindedir. Bölgede birbiriyle bağlantılı, Eğinönü, Aksu, Karandu, Göl, Örencik, Karaboyu, Gökçedoğan yaylaları mevcuttur. Bu yaylalarda, yöresel yayla mimarisine uygun yayla evleri geleneği halen devam etmektedir.

Abdullah Yaylası: Kargı ilçesinde ve ilin en yüksek dağı olan Köse Dağı (2,050 m.) üzerinde yer almaktadır. Çorum ilinde ayrıca Gölünyazı (Merkez ilçede olup, çok zengin yaban hayatı barındırmasının yanında yörenin su rejimini düzenleyen, iklimi yumuşatan, suyun kalitesini artıran işlev ve değerlere sahiptir), Osmancık Başpınar Karaca Yaylası (Osmancık İlçesinde), Çatak Tabiat Parkı (Merkez ilçede) bulunmaktadır.

Obruk Barajı, Gölünyazı, Kargı Yaylaları, İskilip yaylaları, Kızılırmak Havzası, İncesu Kanyonu, Osmancık Kunduz Ormanlarının yanı sıra tüm gölet ve şelaleler, kuş gözlemi ve foto-safari için oldukça elverişli alanlardır. Özellikle Gölünyazı, zengin bir yaban hayatı barındırmaktadır. Göller ve göletler mesire yeri dışında, olta balıkçılığına, su sporlarına da elverişlidir.

Amasya'daki doğal güzellikleri de aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Yedi Kuğular Kuş Cenneti (Yedikır Barajı): Suluova ilçesinin güneyinden geçen karayoluna 7 km. uzaklıktadır. Göl; kuğu, yabankazı, yabanördeği, angut, karabatak ve balıkçıl vb. gibi 16 familyaya ait 34'den fazla kuş türünün barındığı bir kuş cenneti görünümündedir. Baraj gölü çevresinde yer alan doğal güzelliği, yürüyüş parkuru, Devlet Su İşleri sosyal tesisleri ve balık üretim tesisleri ile amatör balık avcılığı için bölgenin çekici piknik alanı durumundadır.

Borabay Gölü: Amasya-Taşova karayolu ve ardından Taşova-Samsun karayolu üzerinden ulaşılan (58 km.), 1,050 rakıma sahip Borabay Gölü ve çevresi, Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir. Ormanlık alan içerisinde; 9 adet bungalov tipi ev, gazino, doğa yürüyüşü, kamp ve piknik yapma imkânları bulunmaktadır. Yayla turizmine yönelik olarak Boraboy Gölü, Kapaklı, Omarca, Şahin Yaylası mevkileri bulunmaktadır. Yedi Kuğular Kuş Cenneti ve ayrıca Merzifon ilçesi Çaybaşı Köyündeki kanyon, ilin diğer doğal güzelliklerini oluşturmaktadır.

Tokat ilinde; Kaz Gölü, Almus Baraj Gölü, Zinav Gölü, Selemen Yaylası, ilin en önemli doğal güzelliklerle kaplı alanlarıdır. Topçam, Gürlevik, Dumanlı, Batmantaş ve Boğalı yaylaları, Zinav gölü, Göllüköy Gölü, Kaz Gölü ildeki doğal güzelliklerden birkaçıdır.

Tokat'a 24 km. uzaklıkta bulunan **Ballica Mağarası** oldukça ilgi çekici bir doğa oluşumudur. Yan kollarıyla birlikte 680 m. uzunluğa sahip olan Ballica Mağarası kristalleşmiş kireç taşlarından meydana gelmiştir. Mağara ve çevresindeki 483 hektarlık alan Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. 2012 yılında mağarayı 61,671 kişi ziyaret etmiştir.

Zinav Gölü; 26 Temmuz 2010 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile "Tokat Reşadiye Zinav Termal Turizm Merkezi" kabul edilmiştir. 2011 yılında ise Zinav Gölü, mesire yerleri statüleri iptal edilerek Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Yaklaşık 1.5 km'lik alana sahip olan göl, Orman Bakanlığınca Doğal Hayatı Koruma Sahası olarak koruma altına alınmıştır. Göl; çok sayıda kuş türünün yaşama ve göçmen kuşlarının konaklama alanıdır.

2.3.3.3.3. Termal Turizm

Samsun'daki termal alanlar; Hamamayağı, Havza ve Ladik Kaplıcaları'dır. Ladik ve Havza, kaplıcalarıyla termal turizmde öne çıkan ve yeni yatırımlarla potansiyelini artırabilecek ilçelerdir. Havza'nın termal su varlığını değerlendirmek üzere Samsun Valiliği ve Havza Belediyesi tarafından Termal Su Yönetim Birliği kurulmuştur. Birliğe Bekdiğin ve Ilica Belediyeleri de üye olmuştur. 1989 yılında Kaplıcalar Bölgesi, 1998 yılında ise Kılavuz Ormanı Bölgesi, Bakanlar Kurulu Kararıyla 25 Mayıs Termal Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir.

Hamamayağı Kaplıcası suyu, piknik alanları ve dinlenme tesisleri ile ilçenin en önemli turizm alanıdır. İlçeye uzaklığı 13 km. olan kaplıcanın suyu, içerdiği mineraller bakımından dünyanın ünlü kaplıcaları arasında yer almaktadır. 37° lik ısıya sahip olan kaplıca suyu, vücut ısısına eşit olup, romatizma, eklem kireçlenmesi, sinir hastalıkları; nevralsi, nevralsi gibi cilt hastalıkları ve kas yorgunlukları gibi hastalıklara iyi gelmektedir. 1935 yılında yapılan incelemeler sonucunda, suyunun maden suyu özelliğinde olduğu tespit edilmiştir.

Lâdik Belediyesi tarafından işletilmekte olan tesislerde konaklama, piknik, kamp, spor, gezi, yürüyüş alanları bulunmaktadır. İlçenin en önemli turizm alanı olan Hamamayağı Kaplıcası, suyu ve piknik alanları ve dinlenme tesisleri ile önemli turistik bir mekândır.

Çorum'daki Figani ve Hamamlıca Kaplıcaları, ilin önemli termal alanlarıdır.

Amasya'da; Terziköy, Hamamözü Arkutbey, Gözlek ve Ilisu Kaplıcaları, Amasya'nın önemli termal alanlarıdır. Amasya - Göynücek karayolunun 22. km'sinde bulunan iki yıldızlı **Gözlek**

Termal Tesisi'nin su sıcaklığı 39.5 °C'dir. Tesis bünyesinde kafeterya, lokanta kapalı yüzme havuzu, özel kabinler, Türk Hamamı, kür banyoları ile 17 oda ve 34 yataklı otel, 4 adet de bungalov ev ve piknik alanı bulunmaktadır.

Terziköy Kaplıcası: Terziköy kaplıcası il merkezi'ne 36 km. uzaklıkta olup 54,000 m² yeşil alan üzerine kuruludur. Otel, motel, bungalov konaklama tesisleri, kapalı ve açık yüzme havuzları, özel kabinler, lokanta, gazino, kafeterya, yeşil alan, çocuk bahçesi, park, otopark ve piknik alanları ile yerli ve yabancı ziyaretçilere hizmet sunmaktadır.

Hamamözü Termal Tesisleri: İl merkezine 90 km. uzaklıkta, Hamamözü ilçe merkezindedir. Suyunun sıcaklığı 42.5 °C'dir. Halen faaliyette bulunan Eski Hamam ile odalarda termal suyu, kapalı yüzme havuzu, özel kabinler, Türk Hamamı, kür banyoları bulunan 63 oda ve 136 yatak kapasiteli üç yıldızlı bir otel ile özel pansiyonlarda konaklama yapılmaktadır.

Tokat'taki termal alanlar ise; Sulusaray, Reşadiye, Artova Kaplıcaları'dır. Tokat'ta, Reşadiye ilçesinde belediye ve özel sektöre ait olmak üzere 2 adet termal otelde toplam 104 oda ve 184 yatak bulunmaktadır. Ayrıca 14 yataklı 8 adet bungalov ev, 9 adet pansiyon, 31 adet apart ev hizmet vermektedir. Kaplıca suyu, romatizmal hastalıklar başta olmak üzere; ortopedik operasyonlar, beyin ve sinir cerrahisi sonrası, nörolojik hastalıklar, stres bozukluğu gibi hastalıklara iyi gelmektedir. Sulusaray ilçesinde Sebastapolis kalıntıları arasında yer alan Sulusaray Kaplıcaları 1962 yılında yapılan tesislere yeni ilavelerle genişletilmiş, ancak toplam 120 yatak kapasiteli iki otele, dokuz motele ve 21 apart eve sahip kaplıca kapatılmıştır.

2.3.3.3.4. Turizm Arz ve Talebi

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde 12 adet Turizm İşletme Belgeli tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin toplam oda sayısı 1,279, yatak sayısı ise 2,728'dir. Bu rakamlarla, TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki toplam turizm belgeli işletmelerden %1.1, toplam oda sayısından %0.9 ve toplam yatak kapasitesinden de %0.9 oranında pay almaktadır. TR83 Bölgesi'ndeki turizm işletme belgeli tesislerin %66.7'si, toplam oda sayısının %78.2'si ve toplam yatak kapasitesinin %76.8'i Samsun ilinde bulunmaktadır.

Tablo 89: TR83 Bölgesinde ve Türkiye’de Turizm Belgeli Tesisler (2013)

	Turizm İşletme Belgeli			Turizm yatırım Belgeli			Toplam		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Samsun	8	1,000	2,094	19	1,031	2,054	27	2,031	4,148
Tokat	0	0	0	10	398	763	10	398	763
Çorum	1	99	212	8	507	989	9	606	1,201
Amasya	3	180	422	15	419	836	18	599	1,258
TR83 Bölgesi	12	1,279	2,728	52	2,355	4,642	64	3,634	7,370
Türkiye	1,056	139,928	301,862	2,982	357,440	749,299	4,038	497,368	1,051,161
TR83/Türkiye (%)	1.14	0.91	0.90	1.74	0.66	0.62	1.58	0.73	0.70

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

TR83 Bölgesi genelinde toplam 52 tesis turizm yatırım belgesi almıştır. Bu tesislerin toplam yatak kapasitesi 4,642’dir. Yatırım belgeli tesislerin toplam yatak kapasitelerinin %44.2’si Samsun iline aittir. Samsun ilinde; il turizmüne 634 otel odası kazandıracak olan 4 önemli otel inşaatı devam etmektedir.

Bölgede genel olarak 5 yıldızlı otel eksikliği bulunmaktadır. 2013 yılı sonu itibarıyla Bölgede, yalnızca biri Samsun biri Çorum olmak üzere iki adet 5 yıldızlı otel bulunmaktadır. Bölgede 5 yıldızlı otellerin de açılmasıyla bu alanda bir gelişme sağlanacağı düşünülmektedir²⁵.

2013 yılında TR83 Bölgesinde, 13,846’sı yabancı olmak üzere toplam 359,825 turist turizm belgeli bir konaklama tesisine gelmiş olup, 29,674’ü yabancılar tarafından olmak üzere toplam 498,211 geceleme yapılmıştır. Ortalama kalış süresi yabancıalarda 2.1, yerli turistte ise 1.4 gecedir. Tesislerdeki ortalama kalış süreleri, Türkiye ortalamalarının oldukça altındadır. Bölge genelinde konaklama tesislerinin doluluk oranına bakıldığında ise toplam doluluk oranının %32 olduğu görülmektedir. Bölge illerindeki turizm işletme belgeli tesislerin doluluk oranlarına bakıldığında; Samsun’da %34.1, Tokat’ta %30.3, Çorum’da %28.8 ve Amasya’da %29.2 olduğu görülmektedir. Bölge genelindeki tüm illerdeki turizm işletme belgeli otellerdeki doluluk oranları Türkiye ortalamasının bir hayli altındadır.

²⁵ Orta Karadeniz Kalınma Ajansı, Mevcut Durum Analizi

Tablo 90: Turizm İşletme Belgeli Tesislerin Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2013)

	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış (Gün)			Dol. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yab.	Yer.	Top.	
Samsun	6,176	146,254	152,430	16,321	207,111	223,432	2.6	1.4	1.5	34.11
Tokat	473	71,469	71,942	1,092	83,643	84,735	2.3	1.2	1.2	30.34
Çorum	1,991	72,191	74,182	3,742	95,747	99,489	1.9	1.3	1.3	28.79
Amasya	5,206	56,065	61,271	8,519	82,036	90,555	1.6	1.5	1.5	29.23
TR83 Bölgesi (*)	13,846	345,979	359,825	29,674	468,537	498,211	2.1	1.4	1.4	32,01
Türkiye	21,181,668	17,100,765	38,282,433	89,594,261	33,090,923	122,685,184	4.2	1.9	3.2	52.60
TR83/Türkiye (%)	0.07	2.02	0.94	0.03	1.42	0.41				

(*): TR83 Bölgesi'ne ait doluluk oranı hesaplanırken, illerin bölge yatak kapasitesi içindeki ağırlığı dikkate alınarak illere ait doluluk oranlarının ortalaması alınmıştır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

TR83 Bölgesi genelinde 183 Belediye Belgeli Tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin toplam oda sayısı 3,935, yatak sayısı ise 8,541'dir. Bu rakamlarla, TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki toplam belediye belgeli konaklama tesislerinden yaklaşık olarak %2, toplam oda sayısından %1.8 ve toplam yatak kapasitesinden de %1.8 oranında pay almaktadır. TR83 Bölgesi'ndeki belediye belgeli tesislerin %42'si, toplam oda sayısının %38.6'sı ve toplam yatak kapasitesinin %37.9'u Samsun ilinde bulunmaktadır.

Tablo 91: TR83 Bölgesi ve Türkiye Genelinde Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (2013)

	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Samsun	77	1,518	3,238
Tokat	28	801	1,535
Çorum	40	989	2,267
Amasya	38	627	1,501
TR83 Bölgesi	183	3,935	8,541
Türkiye	9,196	224,469	497,728
TR83/Türkiye (%)	2.0	1.8	1.7

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

2013 yılında TR83 Bölgesinde, 5,620'si yabancı olmak üzere toplam 611,440 turist belediye belgeli bir konaklama tesisine gelmiş olup, 12,285'i yabancılar tarafından olmak üzere toplam 1,018,118 geceleme yapılmıştır. Ortalama kalış süresi yabancıalarda 2.2, yerli turistte ise 1.7 gecedir. Bölge genelindeki ortalama kalış süresi, Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Bölge illeri bazında, Çorum dışında belediye belgeli otellerde ortalama kalış süreleri Türkiye

ortalamasının altındadır. Tesislerin Bölge genelindeki doluluk oranına bakıldığında ise toplam doluluk oranının %33,8 olduğu görülmektedir. Bölge illerindeki belediye belgeli tesislerin doluluk oranlarına bakıldığında; Samsun'da %43.6, Tokat'ta %25.7, Çorum'da %34.1 ve Amasya'da %20.6 olduğu görülmektedir. Bölge illerinden Samsun ve Çorum'daki belediye belgeli otellerin doluluk oranları Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 92: Belediye Belgeli Tesislerin Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2013)

	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış (Gün)			Dol. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yab.	Yer.	Top.	
Samsun	1,552	344,801	346,353	3,014	493,865	496,879	1.9	1.4	1.4	43.61
Tokat	307	115,659	115,966	860	130,088	130,948	2.8	1.1	1.1	25.65
Çorum	1,520	82,474	83,994	5,206	273,376	278,582	3.4	3.3	3.3	34.08
Amasya	2,241	62,886	65,127	3,205	108,504	111,709	1.4	1.7	1.7	20.55
TR83 Bölgesi	5,620	605,820	611,440	12,285	1,005,833	1,018,118	2.2	1.7	1.7	33.80
Türkiye	5,630,534	15,588,528	21,219,062	20,354,369	26,672,647	47,027,016	3.6	1.7	2.2	32.79
TR83/Türkiye	0.10	3.89	2.88	0.06	3.77	2.16				

(*): TR83 Bölgesi'ne ait doluluk oranı hesaplanırken, illerin bölge yatak kapasitesi içindeki ağırlığı dikkate alınarak illere ait doluluk oranlarının ortalaması alınmıştır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

TR83 Bölgesinde, tarım sektöründen sonra en büyük ekonomik potansiyel taşıyan sektör turizmdir. Bölge genelinde çok sayıda bakir alan bulunduğu gibi, mevcut turizm alanları da henüz olması gerektiği gibi kullanılamamaktadır.

Temmuz 2010 tarihinde Bölge geneli için OKA bünyesinde yapılan çalıştay sonuçları, TR83 Bölgesindeki Turizm Sektörüne ilişkin sorunlar ve sorunları gidermeye yönelik çözüm önerileri konusunda ayrıntılı bilgiler vermektedir.

TR83 Bölgesinde Turizm Sektörünün Sorunlarına İlişkin Tespitler:

- Turistik tesis ve konaklama tesisi sayısı ve dolayısıyla kapasite yetersizdir.
- Turizm hizmetlerinde kalite ve özellikle de donanımlı personel sorunu bulunmaktadır.
- Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım eksikliği vardır.
- Bölgede turizm çeşitliliği sağlanamamıştır. Turistik materyaller yetersizdir.
- Turizmde, pratikten yola çıkarak plan ve program yapılmamaktadır.
- Bölgede kalınacak gün sayısını artırmaya yönelik programlar henüz yapılamamıştır.

- Halk, turizm konusunda yeterince bilinçli değildir.
- Mevcut turistik tesislerin altyapısı yetersizdir.
- Bölgedeki otel fiyatları pahalıdır.
- Çevre kirliliği turizmin ilerlemesi önündeki engellerden biridir.
- Turizm işletmeleriyle eğitim kurumları arasında kopukluk vardır.
- Karadeniz çevresindeki ülkelerle Bölge arasında gemi ile ulaşım ve doğrudan uçuş olanağı bulunmamaktadır.

TR83 Bölgesinde, turizm sektörünün tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak, yine aynı çalışma ışığında aşağıdaki çözüm önerileri getirilmiştir. 2010 yılı itibarıyla yapılan çalışmanın sonuçları halen aynı şekilde geçerlidir.

TR83 Bölgesinde Turizm Sektörünün Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri:

- Bölgedeki tesislerin sayısından çok kalitelerinin artırılmasına önem verilmesi,
- Gelen turistlerin sevdikleri veya tercih ettikleri turistik aktivitelerin belirlenmesi ve buna göre turistlerin geceleme sayılarının artırılmaya çalışılması,
- Turizm işletmeleriyle eğitim kurumları arasında iletişim sağlanması,
- Sektörde çalışan personel eğitimine özel önem verilmesi,
- Yurtiçi ve yurtdışı fuarlara Bölge illerinin birlikte katılması,
- Dört ili de kapsayan turistik turların hazırlanması,
- Turizmin sürdürülebilirliği adına Bölgedeki turizm değerlerinin korunması ve turizmin ekonomik ve sosyal katkıları konusunda halkın bilinçlendirilmesi,
- Turistik tesislerin yollarının ve tesislerdeki mevcut altyapı kalitesinin artırılması,
- Bölgedeki otel fiyatlarını makul düzeylere düşürecek çözümlerin ortaya konabilmesi,
- Alternatif turizm aktivitelerinin Bölgeye kazandırılması,
- TR83 Bölgesine gelebilecek ülke turistlerinin bilimsel çalışmalarla belirlenmesi ve bu ülkelere yönelik pazarlama çalışmaları yapılması,
- Bölgenin turistik ve kültürel özelliklerini yansıtan hediyelik ve hatıra eşya yapımının geliştirilmesi ve çeşitliliğinin artırılması,
- Turistik dokümanların ilgili kamu kurumlarından, turizme ilişkin özel kurumlardan ve turistik işletmelerden kolaylıkla temininin sağlanması,

- Yurtiçi ve yurtdışı gazete ve dergilerde; ulusal ve bölgesel televizyon kanallarında Bölgenin tanıtımının sağlanması,
- TR83 Bölgesi için, sürekli yenilenen iyi bir web sayfasının birkaç dilde hazırlanması,
- Bölgede yaşayanların, Bölge içerisinde dolaşımının teşvik edilmesi,
- Karadeniz’de sahili olan ülkelerle deniz taşımacılığının geliştirilmesi ve bu ülkelerle Bölge arasında direkt uçak seferleri konulması için çalışmaların yapılması.

TR83 Bölgesi genel olarak tarımsal faaliyetlerin başat olduğu bir bölgedir. Ancak son yıllarda Bölge genelinde tarım sektörünün ekonomiye katkı oranı giderek düşmekte, hizmetler sektörünün payı yükselmektedir. Her ne kadar halen gelir yaratma ve istihdam açısından Bölgedeki başat sektör tarım sektörü ise de, hizmetler sektörü içerisinde yer alan turizm sektörü Bölge genelinde istihdam olanağı sağlama ve gelir yaratma açısından ikinci derece öneme sahip bir sektör olarak ortaya çıkmaktadır. Yatırım, tüketim, istihdam, dışsarı ve kamu gelirleri gibi ekonomik boyutları olan turizmin, istihdam ve gelir yaratma etkisi, katma değerinin çok yüksek olması, alt ve üst yapı doğru yönetildiğinde çevreye olumlu etkileri nedeniyle önemli bir sektör konumuna gelmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi için daha önceden hazırlanmış olan Rize-Trabzon-Giresun-Gümüşhane-Ordu Turizm Master Planı ile Artvin-Bayburt-Samsun Turizm Master Planları, T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DOKAP) tarafından bütünleştirilmektedir. **DOKAP Projesi**, dolaylı da olsa Orta Karadeniz Bölgesindeki turizmin geleceğini çok yakından ilgilendirmektedir. Doğu Karadeniz turizm faaliyetleri temel olarak bölgeyi bir baştan diğer başa gezen bir tur turizmi niteliğindedir. Doğu Karadeniz’e yönelik planlanan turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi, Orta Karadeniz’den bu bölgeye geçişi sağlayacak olan ulaşım olanaklarına bağımlı görünmektedir. Bölgeye batıdan girişler (Samsun) ile güneyden girişler (Amasya, Sivas, Erzurum Yolu) birbirleriyle mukayese edildiği zaman batı girişi birinci önceliği, güney girişleri ise ikinci önceliği oluşturmaktadır. Mevsim kısıtlılığından sonra Bölgenin en önemli darboğazı ulaşım sorunudur. Özellikle bölgenin dağlık iç kesimlerinde büyük ulaşım sorunları nedeniyle Bölgeye gelen turistler günümüzde sadece Samsun üzerinden sahil yolunu kullanabilmektedirler. Gerek bölgeye gelen turistlere daha çok sayıda kaynak gösterebilmek ve Bölge geceleme oranını yükseltmek, gerekse turizm gelirlerini mekâna daha homojen dağıtabilmek için Doğu Karadeniz dağlarında Doğu-Batı

istikametinde bağlantı sağlayabilecek ve asgari olarak yaz aylarında kullanıma açık bir bağlantının sağlanması zorunlu görünmektedir. Bu durum, diğer Orta Karadeniz illerinden de Doğu Karadeniz'e geçişi sağlayacak yeni yolların açılmasıyla aşılabilecektir. Yeni ulaşım yollarının ise, Doğu Karadeniz turizm destinasyonunda Orta Karadeniz illerine de yer verilmesi gereği ortaya çıkacaktır.

Orta ve Doğu Karadeniz'i ve Doğu Karadeniz yaylalarını birbirine bağlayacak olan **Yeşil Yol Projesi**, Turizm Master Planı çerçevesinde öne çıkan yayla ve turizm merkezlerini üst kottan birbirine bağlayan, başlangıcı Samsun ve bitişi Artvin Sarp sınır kapısı olan yoldur. Diğer adıyla 'Yeşil Yolculuk Koridoru' olan bu çalışmanın, Bölgenin doğal yapısını koruma koşulu ile yaklaşık 2,567 km. uzunluğunda olması planlanmıştır. 2013 yılında 'Yeşil Yol' kapsamında 310 km. yol yapım ve yenileme çalışmaları gerçekleştirilirken, 2014 yılında öngörülen çalışmalar devam etmektedir.

Özet olarak;

- ✓ TR83 Bölgesi, sahip olduğu tarihi, kültürel, jeolojik mirasları, doğal güzellikleri ve değerleri ile turizm faaliyetleri için oldukça zengin bir potansiyel taşımaktadır.
- ✓ Bölge turizm potansiyelleri değerlendirildiğinde, Bölge genelinde gelir artışının sağlanabileceği, ekonomik üretim ve çalışma alanlarının çeşitlendirilip zenginleştirilebileceği, TR83 bölgesindeki gelişmişlik farklarının azaltılabileceği görülmektedir.
- ✓ Bölgenin turizm altyapısında önemli eksiklikler bulunmaktadır. En önemli eksiklikler; konaklama tesislerinin nicelik ve nitelikleri, dinlenme ve eğlence merkezlerinin yetersizliği, kültürel varlıkların korunması ve nitelikli personel konusundadır.
- ✓ Bölgeye gelen turistlerin geceleme süreleri oldukça düşüktür. Turistlerin Bölgedeki geceleme sürelerini artıracak turizm çeşitliliğinin artırılması büyük önem taşımaktadır.
- ✓ Bölge turizm potansiyelinin kullanılabilmesindeki en önemli etkenler; Bölge genelinde turizm sektörüne yönelik farkındalığın artırılması, turizm çeşitliliğinin sağlanması, Bölgede doğal güzellikler ve tarihi değerler üzerinden cazip turistik destinasyonların çizilmesi ve en önemlisi de tanıtım faaliyetlerinin yeterince ve etkin bir şekilde yapılabilmesi olarak sıralanabilir.

2.3.3.4. Bankacılık

Bir bölgedeki bankacılık faaliyetleri, o bölgenin ekonomik faaliyet hacmini ve tercihlerini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle, aşağıda gerek TR83 Bölgesi, gerek Bölge illerinin bankacılık faaliyet hacmi ve içeriği ayrıntılı olarak verilmeye çalışılmıştır.

TR83 Bölgesi'nde 2000 yılında 218 olan banka şube sayısı, 2013 yılı sonu itibarıyla, 2000 yılına göre %40.4 dolayında artarak toplam 306'ya yükselmiştir. Banka şubelerinin önemli bir bölümü (%44.8'i) Samsun ilinde bulunmaktadır. Bölge içinde en az banka şubesine sahip il ise %13.1 pay ile Amasya'dır. 2013 yılı itibarıyla, Türkiye genelinde banka şubesi sayısı 11,021 olup, TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki banka şubeleri sayısından %2.8 oranında pay almaktadır.

Tablo 93: TR83 Bölgesi ve Türkiye Geneli Bankacılık İstatistikleri (2013 Yılı)

	Samsun	Amasya	Çorum	Tokat	TR83	Türkiye
Banka Sayısı	18	13	15	13	18	45
Şube Sayısı	137	40	65	64	306	11,021
Şube Başına Düşen Kişi Sayısı	9,210	8,049	8,186	9,355	8,871	6,957
Kişi Başına Mevduat (TL)	4,741	3,521	4,388	2,456	4,023	11,506
Kişi Başına Kredi (TL)	7,454	6,873	6,929	5,231	6,792	12,501
Mevduat (Milyon TL)	5,982	1,134	2,335	1,470	10,921	882,123
Kredi (Milyon TL)	9,405	2,213	3,687	3,132	18,437	958,435
Kredi/Mevduat Oranı	157	195	158	213	169	109
Şube Başına Düşen Mevduat (Bin TL)*	43,665	28,344	35,927	22,972	35,690	85,592
Şube Başına Düşen Kredi (Bin TL)*	69,156	55,332	56,716	48,944	60,252	91,622

Not: KKTC, İller Bankası ve Yurtdışı (kredileri ve mevduatları) dâhil edilmemiştir.

Kaynak: Bankalar Birliği

2000 yılı ve 2013 yılı arasında karşılaştırma yapıldığında ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

TR83 Bölgesinde, 2000 yılında şube başına düşen kişi sayısı 13,759 iken, bu rakam 2013 yılında 8,871 kişiye düşmüştür. 2013 yılında Türkiye genelindeki şube başına düşen kişi sayısı 6,957'dir. Bölgede 2013 yılında şube başına düşen kişi sayısının en yüksek olduğu il 9,355 ile Tokat ilidir.

2000 yılında, TR83 Bölgesinde şube başına düşen ortalama mevduat 3.6 milyon TL iken, 2013 yılında bu rakam 35.7 milyon TL'ye yükselmiştir. Türkiye genelinde ise aynı yıllar itibarıyla bu rakam 8.2 milyon TL'den 85.6 milyon TL düzeyine yükselmiştir. 2013 yılı itibarıyla, TR83 Bölgesi illeri arasında, şube başına düşen ortalama mevduatın en yüksek olduğu il 43.7 milyon TL ile Samsun, en düşük olduğu il ise yaklaşık olarak 23 milyon TL ile Tokat ilidir.

TR83 Bölgesinde, 2000 yılında şube başına düşen ortalama kredi tutarı 2.1 milyon TL iken, 2013 yılında bu rakam 60.3 milyon TL'ye yükselmiştir. Türkiye genelinde ise aynı yıllar itibarıyla bu rakam 3.8 milyon TL'den 91.6 milyon TL düzeyine yükselmiştir. 2013 yılı itibarıyla, TR83 Bölgesi illeri arasında, şube başına düşen ortalama kredi tutarının en yüksek olduğu il 69.2 milyon TL ile Samsun, en düşük olduğu il ise yaklaşık olarak 49 milyon TL ile Tokat ilidir.

2000 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde kredi/mevduat oranı %58 iken, 2013 yılında bu oran %169'a yükselmiştir. Türkiye'de ise aynı yıllar itibarıyla bu oran %47'den %109 düzeyine çıkmıştır. Bölge genelinde, 2013 yılında, kredi/mevduat oranının en yüksek olduğu il %195 ile Amasya ili, en düşük olduğu il ise %157 ile Amasya ilidir. TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki toplam mevduattan gerek 2000 yılında gerekse 2013 yılında aynı oranda (%1.2) pay almıştır. Bölgenin Türkiye'de kullanılan toplam kredilerden aldığı pay ise 2000 yılında %1.5 iken, 2013 yılında %1.9'a yükselmiştir.

TR83 Bölgesinde, 2000 ve 2013 yıllarında kişi başı mevduat tutarları sırasıyla 261 TL ve 4,023 TL iken, Türkiye'de aynı yıllarda kişi başı mevduat tutarları 939 TL ve 11,506 TL'dir. Yine, TR83 Bölgesinde, aynı yıllar itibarıyla kişi başı kredi kullanım tutarları sırasıyla 152 TL ve 6,792 TL iken, Türkiye'de aynı yıllarda kişi başı kredi kullanım tutarları 441 TL ve 12,501 TL'dir. Kişi başına mevduat ve kredi kullanım tutarları açısından TR83 Bölgesi, Türkiye'nin oldukça gerisinde değerlere sahiptir. 2013 yılında, Bölge illeri arasında, kişi başına mevduat ve kişi başına kredi tutarı açısından Samsun ili ön plana çıkarken, en düşük değerlere sahip il Tokat'tır.

2000-2013 döneminde bankacılık sektöründe şube sayısı, kişi başına düşen mevduat, kişi başına düşen kredi, mevduat ve kredi oranlarında önemli ilerlemeler kat edilmekle birlikte,

TR83 Bölgesi, kredi/mevduat oranı haricinde, genellikle bankacılık göstergelerinde Türkiye ortalamasının gerisinde yer almaktadır.

Bankacılık verileri üzerinden, TR83 Bölgesi illerinin gelişme düzeyi karşılaştırıldığında, özet olarak şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Şube başına ortalama nüfus açısından, 2013 yılında 81 il arasında Amasya 33. sırada yer alırken, Samsun ili 50. sıradadır. Mevduat büyüklüğü açısından, 2013 yılında, 81 il arasında Samsun ili 18. sırada yer alırken (payı %0.7), Amasya ili 54. sırada (payı %0.1) yer almıştır. Kredi büyüklüğü açısından ise 2013 yılında, Samsun 15. sırada (payı %1.0), Amasya ili 44. sırada (payı %0.2) yer almıştır.

Mevduat Durumu

TR83 Bölgesi toplam mevduatı, Türkiye toplam mevduatının %1.2'sine karşılık gelmektedir. Bölge, Türkiye toplam tasarruf mevduatından %1.7 oranında, toplam döviz tevdiat hesabından ise %1 oranında pay almaktadır. TR83 Bölgesi toplam mevduatı içerisinde ise en fazla paya sahip il Samsun (54.8), en düşük paya sahip il Amasya'dır.

Tablo 94: TR83 ve Türkiye Genelinde Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı (2013) (Milyon TL)

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
Tasarruf Mevduatı	579	1,065	3,135	778	5,557	329,517
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	77	132	235	60	504	47,749
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	116	316	810	209	1,451	142,128
Bankalar Mevduatı	0	0	0	0	0	40,270
Döviz Tevdiat Hesabı	280	669	1,496	297	2,742	273,708
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	22	44	80	35	181	32,369
Kıymetli Madenler Depo Hesapları	61	110	225	91	487	16,383
TOPLAM	1,134	2,335	5,982	1,470	10,921	882,123

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği
(*): İller Bankası kredileri hariçtir.

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde toplanan mevduatın türlerine göre dağılımı incelendiğinde, ağırlığın tasarruf mevduatı hesabında olduğu (%50.9) ve bunu döviz tevdiat hesabının izlediği (%25.1) görülmektedir. TR83 Bölgesi illerinin tamamında, tasarruf mevduatı ağırlıklı bir mevduat yapısı bulunmaktadır. Toplam mevduat büyüklüğü içerisinde tasarruf mevduatının en ağırlıklı olduğu il, %52.9 oranı ile Tokat ili, döviz tevdiat hesabının en ağırlıklı olduğu il ise %28.7 oranı ile Çorum ilidir.

Kredi Durumu

2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi banka kredileri toplamı, Türkiye toplam banka kredilerinin %1.9'una karşılık gelmektedir. Bölge toplam kredi tutarından en fazla payı alan il %51 ile Samsun ili, en az payı alan il ise %12 ile Amasya ilidir.

Banka kredilerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde ise TR83 Bölgesinde kredilerin ağırlıklı olarak ihtisas dışı kredilerden oluştuğu (%87.9) ve bunu %12.1 pay ile ihtisas kredilerinin izlediği görülmektedir. Türkiye geneli için bu oranlar %95.6 ve %4.4'tür. TR83 Bölgesi, Türkiye toplam ihtisas dışı kredilerden %1.8, ihtisas kredilerinden ise %5.3 oranında pay almaktadır. TR83 Bölgesi illerinin tamamında, ihtisas dışı krediler ağırlıklı bir kredi kullanım yapısı bulunmaktadır. Toplam krediler içerisinde ihtisas dışı kredilerin oranının en yüksek olduğu il Samsun (%90.2), ihtisas kredilerinin oranının en yüksek olduğu il ise Amasya ilidir (%16.2).

Tablo 95: TR83 Bölgesi ve Türkiye Genelinde Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı (2013) (Milyon TL)

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
İhtisas Kredileri	358	507	925	441	2,231	42,259
Tarım	274	342	459	312	1,388	26,483
Gayrimenkul	0	0	0	0	0	0
Mesleki	63	115	399	87	663	10,434
Denizcilik	0	0	0	0	0	1
Turizm	0	0	0	0	0	304
Diğer	21	50	67	42	180	5,036
İhtisas Dışı Krediler	1,855	3,180	8,480	2,691	16,207	916,176
TOPLAM	2,213	3,687	9,405	3,132	18,437	958,435

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

(*): İller Bankası kredileri hariçtir.

Türkiye'de 2013 yılı itibarıyla kullanılan ihtisas kredileri içinde tarım sektörü kredilerinin payı %62.7 gibi çok yüksek bir orandadır. Tarım sektöründe kullanılan krediler, toplam kullanılan krediler içinde de %2.8 oranında pay almaktadır. TR83 Bölgesinde de tarım sektörü ihtisas kredilerinden %62.2 oranında pay alırken, toplam krediler içindeki payı ise %7.5'tir. TR83 Bölgesindeki toplam kredi tutarından mesleki krediler %3.6, diğer krediler ise %1.0 oranında pay almışlardır. Türkiye tarım kredilerinden %5.2 oranında pay alan TR83 Bölgesi, Türkiye mesleki kredilerinden de %6.4 oranında pay almıştır.

TR83 Bölgesi illeri arasında, toplam krediler içinde tarım kredilerinin oranı en yüksek olan il Amasya (%12.4), en düşük olan il ise Samsun'dur (%4.9). Toplam krediler içinde en yüksek mesleki kredi oranına sahip il ise Samsun ilidir (%4.2).

Özet olarak:

- ✓ 2000-2012 döneminde bankacılık sektöründe şube sayısı, kişi başına düşen mevduat, kişi başına düşen kredi, mevduat ve kredi oranlarında önemli ilerlemeler kat edilmekle birlikte, TR83 Bölgesi, kredi/mevduat oranı haricinde, genellikle bankacılık göstergelerinde Türkiye ortalamasının gerisinde yer almaktadır.
- ✓ Kişi başına mevduat ve kredi kullanım tutarları açısından TR83 Bölgesi, Türkiye'nin oldukça gerisinde değerlere sahiptir. 2013 yılında, Bölge illeri arasında, bu veriler açısından Samsun ili ön plana çıkarken, en düşük değerlere sahip il Tokat'tır.
- ✓ TR83 Bölgesi illerinin tamamında, tasarruf mevduatı ağırlıklı bir mevduat yapısı bulunmaktadır. Toplam mevduat büyüklüğü içerisinde tasarruf mevduatının en ağırlıklı olduğu il Tokat, döviz tevdiat hesabının en ağırlıklı olduğu il ise Çorum'dur.
- ✓ TR83 Bölgesinde krediler ağırlıklı olarak ihtisas dışı kredilerden oluşmakta ve bunu da ihtisas kredileri izlemektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi illeri arasında, toplam krediler içinde tarım kredilerinin oranının en yüksek olduğu il Amasya, en düşük olduğu il ise Samsun'dur. Toplam krediler içinde en yüksek mesleki kredi oranına sahip il ise Samsun'dur.

3. TR83 BÖLGESİ İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE KÜMELENME ANALİZİ

2.3.2.3. TR83 Bölgesi Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi bölümünde imalat sanayi için yapılan kümelenme analizi, bu bölümde SGK verileri ile iktisadi faaliyet kollarının tamamını kapsayacak şekilde tüm sektörler için yapılacaktır. “Üç Yıldız Tekniği” kullanılarak yapılan kümelenme analizi daha önceki bölümlerde²⁶ ayrıntılı olarak anlatıldığından burada sonuçlar üzerinden değerlendirme yapılmış ve analizin kuramsal çerçevesine değinilmemiştir.

Üç yıldız tekniği hemen tüm uygulamalarda sektörel istihdamlar (kısıtlı sayıdaki bazı çalışmalarda işyeri sayısı) temel olarak alınmaktadır. TR83 Bölgesi illeri için yapılacak analizde istihdama göre üç yıldız tekniği uygulanacaktır. Üç yıldız analizinde üç temel kriter seçilmekte ve her sektör (bölge) için bu kriterlerin değerleri hesaplanmaktadır. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse;

Büyükklük (Size) (e_i/E_i): İldeki sektör verisinin, sektörün toplam (Türkiye) verisine oranı,

Baskınlık (Dominance) (e_i/e_n): İldeki sektör verisinin, il toplam verisine oranı,

Uzmanlaşma (Specialization) [$(e_i/e_n) / (E_i/E_n)$]: Sektörün ildeki payının, sektörün ülkedeki payına oranını göstermektedir. Burada;

Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat için;

e_i : İldeki i sektörü değerini, E_i : i sektörünün Türkiye toplam değerini,

e_n : İlin toplam değerini, E_n : Türkiye toplam değerini,

ifade etmektedir. Üç yıldız analizinde, her bir kriter (büyükklük, baskınlık ve uzmanlaşma) için bir eşik değer belirlenmekte ve kriterin hesaplanan değeri bu eşik değerini aşarsa, ilgili sektör bu kriterden bir yıldız almaktadır. İller bazında analiz edilen sektörler eşik değeri aştığı her kriter bazında bir yıldız aldığından, herhangi bir kriterin eşik değerini aşan sektör bir yıldız, herhangi iki kriterin eşik değerini aşan sektör iki yıldız, üç kriterde de eşik değerini aşan sektör üç yıldız almaktadır. Üç yıldız alan sektörün o ilde “kümelenme” gösterdiği kabul edilmektedir.

²⁶ Bakınız, 2.3.2.3. TR83 Bölgesi Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi Bölümü

TR83 Bölgesi illeri için yapılacak bu değerlendirmede eşik değerin belirlenmesinde şu yöntem izlenmiştir:

- Analiz tüm sektörleri kapsayacağından toplam istihdam rakamları için sektörlerinin tamamının toplamı dikkate alınmıştır. İl bazında SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) verileri²⁷ kullanılarak NACE Rev. 2 dörtlü sektör kırılımında temin edilen veriler üçlü kırılıma göre yeniden düzenlenerek hesaplamalar yapılmıştır²⁸.
- TR83 Bölgesinde üçlü kırılıma göre verisi bulunan 252 alt sektör bulunmaktadır. Türkiye verileri Bölge verileri ile eşleştirilmiş ve 252 alt sektör üzerinden değerlendirme yapılmıştır.
 - TR83 Bölgesi illeri için eşik değerin belirlenmesinde;
 - o *Büyüklik kriteri için, ildeki ilgili sektörün sektör Türkiye toplamı içindeki payı (e_i/E_i) kriteri için toplam 81 Düzey 3 bölgesi (il) olduğundan ve her bir ildeki ilgili sektörün ülke geneli içindeki payının beklenen değeri ($1/81=0.012346$) olacağından, bu değer büyüklik kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.*
 - o *Baskınlık kriteri için (e_i/e_n), değerlendirmeye alınan 252 imalat sanayi alt sektörü bulunduğu ve her bir alt sektörün ildeki payının beklenen değeri de ($1/252=0.003968$) olacağından, bu değer eşik değer olarak kabul edilmiştir.*
 - o *Uzmanlık katsayısı için de $[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]$ beklenen değer 1 olacağından (sektörün ildeki payının sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneneğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.*

Çalışmada kullanılan üç yıldız analizinde, yalnızca eşik değerlerini aşan sektörlerin dikkate alındığı bir kez daha vurgulanmalıdır. Sektörlerin aldıkları yıldızlara göre kümelenme karakteristiklerinin isimlendirilmesinde; üç yıldız alan sektörler için “olgun kümeler”, iki yıldız alan sektörler için “potansiyel kümeler” ve tek yıldız alan sektörler için de “aday kümeler” ifadeleri kullanılacaktır.

²⁷ Hesaplamalar Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı’ndan temin edilen 2012 verileri kullanılarak yapılmıştır. Bu kapsamda, “istihdam” terimi ilgili işyerlerine kayıtlı ve herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı tüm kişileri ifade etmektedir.

²⁸ Hangi sektöre ait olduğu belirtilmemiş veriler, veri tabanından çıkartılmıştır.

TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat için yapılan analiz çerçevesinde işyeri sayısı ve istihdam bakımından yapılan analiz sonuçları ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

3.1. Amasya İli Kümelenme Analizi Sonuçları

Amasya'da tüm sektörleri kapsayan 3'lü kırılımdaki 252 sektörlük analizde istihdam kriterine göre 5 **olgun küme**; 31 **potansiyel küme** ve 53 **aday küme** mevcuttur.

Olgun Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

051-Taş kömürü madenciliği, 106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 562-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri, 811-Tesis bünyesindeki kombine destek hizmetleri, 106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi

Potansiyel Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

012-Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi, 014-Hayvansal üretim, 015-Karma çiftçilik, 052-Linyit madenciliği, 081-Kum, kil ve taş ocaklığı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 245-Metal döküm sanayii, 275-Ev aletleri imalatı, 310-Mobilya imalatı, 351-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı, 353-Buhar ve iklimlendirme temini, 412-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı, 421-Kara ve demir yollarının inşaatı, 422-Hizmet projelerinin inşaatı, 429-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı, 432-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri, 433-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi, 463-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti, 467-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret, 471-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret, 472-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti, 473-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti, 493-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı, 553-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri, 561-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti

faaliyetleri, 853-Ortaöğretim, 855-Diğer eğitim, 872-Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri

Aday Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

011-Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi, 013-Dikim için bitki yetiştirilmesi, 016-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler, 021-Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri, 024-Ormancılık için destekleyici faaliyetler, 091-Petrol ve doğal gaz çıkarımını destekleyici faaliyetler, 101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, 102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, 105-Süt ürünleri imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 222-Plastik ürünlerin imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme, 267-Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı, 271-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı, 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı, 322-Müzik aletleri imalatı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı, 370-Kanalizasyon, 381-Atıkların toplanması, 439-Diğer özel inşaat faaliyetleri, 461-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret, 462-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti, 465-Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan ticareti, 466-Diğer makine, ekipman, aksam ve parçaları ile büro mobilyalarının toptan ticareti, 475-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti, 476-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti, 477-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti, 478-Tezgahlar ve pazar yerleri vasıtasıyla yapılan perakende ticaret, 494-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, 522-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler, 551-Oteller ve benzeri konaklama yerleri, 559-Diğer konaklama yerleri, 631-Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları, 652-Reasürans, 692-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı, 711-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık, 712-Teknik test ve analiz faaliyetleri, 742-Fotoğrafçılık faaliyetleri, 801-Özel güvenlik faaliyetleri, 821-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri, 829-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri, 841-Ülke

yönetimi ve toplumun ekonomik ve sosyal politikalarının yönetimi, 851-Okul öncesi eğitim, 861-Hastane hizmetleri, 862-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri, 932-Eğlence ve dinlence faaliyetleri, 941-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri, 949-Diğer üyelik organizasyonlarının faaliyetleri, 960-Diğer hizmet faaliyetleri.

3.2. Çorum İli Kümelenme Analizi Sonuçları

Çorum'da tüm sektörleri kapsayan 3'lü kırılımdaki 252 sektörlük analizde istihdam kriterine göre 8 *olgun küme*; 34 *potansiyel küme* ve 49 *aday küme* mevcuttur.

Olgun Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

052-Linyit madenciliği, 106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 171-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı, 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı, 234-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı, 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı, 855-Diğer eğitim.

Potansiyel Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

014-Hayvansal üretim, 081-Kum, kil ve taş ocakçılığı, 091-Petrol ve doğal gaz çıkarımını destekleyici faaliyetler, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 152-Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı, 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, 211-Temel eczacılık ürünleri imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, 353-Buhar ve iklimlendirme temini, 412-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı, 421-Kara ve demir yollarının inşaatı, 422-Hizmet projelerinin inşaatı, 431-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması, 432-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri, 471-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret, 473-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti, 475-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti, 493-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı, 494-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, 553-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri, 559-Diğer konaklama yerleri, 562-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve

diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri, 631-Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları, 692-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı, 803-Soruşturma faaliyetleri, 812-Temizlik faaliyetleri, 853-Ortaöğretim, 854-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim, 879-Diğer yatılı bakım faaliyetleri.

Aday Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

015-Karma çiftçilik, 024-Ormancılık için destekleyici faaliyetler, 051-Taş kömürü madenciliği, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 172-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, 222-Plastik ürünlerin imalatı, 232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 252-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, 281-Genel amaçlı makinelerin imalatı, 282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 310-Mobilya imalatı, 323-Spor malzemeleri imalatı, 325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı, 332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu, 352-Gaz imalatı; ana şebeke üzerinden gaz yakıtların dağıtımı, 370-Kanalizasyon, 382-Atıkların ıslahı ve bertarafı, 429-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı, 461-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret, 462-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti, 472-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti, 477-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti, 495-Boru hattı taşımacılığı, 522-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler, 551-Oteller ve benzeri konaklama yerleri, 561-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri, 563-İçecek sunum hizmetleri, 601-Radyo yayıncılığı, 651-Sigorta, 661-Finansal hizmetler için yardımcı faaliyetler (Sigorta ve emeklilik fonları hariç), 663-Fon yönetimi faaliyetleri, 702-İdari danışmanlık faaliyetleri, 711-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık, 712-Teknik test ve analiz faaliyetleri, 801-Özel güvenlik faaliyetleri, 821-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri, 829-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri, 841-Ülke yönetimi ve toplumun ekonomik ve sosyal politikalarının yönetimi, 851-Okul öncesi eğitim, 861-Hastane hizmetleri, 881-Yaşlılar ve bedensel engelliler için barınacak yer sağlanmaksızın verilen sosyal hizmetler,

910-Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler, 949-Diğer üyelik organizasyonlarının faaliyetleri, 960-Diğer hizmet faaliyetleri.

3.3. Samsun İli Kümelenme Analizi Sonuçları

Samsun'da tüm sektörleri kapsayan 3'lü kırılımdaki 252 sektörlük analizde istihdam kriterine göre 22 **olgun küme**; 43 **potansiyel küme** ve 29 **aday küme** mevcuttur. Samsun, Bölge illeri arasında en fazla potansiyel kümeye sahip il olarak dikkat çekmektedir.

Olgun Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 353-Buhar ve iklimlendirme temini, 412-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı, 421-Kara ve demir yollarının inşaatı, 422-Hizmet projelerinin inşaatı, 429-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı, 431-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması, 433-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi, 452-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı, 473-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti, 477-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti, 562-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri, 692-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı, 811-Tesis bünyesindeki kombine destek hizmetleri, 821-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri, 822-Çağrı merkezlerinin faaliyetleri, 852-İlköğretim, 855-Diğer eğitim, 861-Hastane hizmetleri, 871-Hemşireli yatılı bakım faaliyetleri, 960-Diğer hizmet faaliyetleri.

Potansiyel Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

013-Dikim için bitki yetiştirilmesi, 015-Karma çiftçilik, 024-Ormancılık için destekleyici faaliyetler, 031-Balıkçılık, 032-Su ürünleri yetiştiriciliği, 102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 206-Suni veya sentetik elyaf imalatı, 221-Kauçuk ürünlerin imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı, 302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı, 310-Mobilya imalatı, 322-Müzik aletleri imalatı, 325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı, 352-Gaz imalatı; ana şebeke üzerinden gaz yakıtların dağıtımı, 360-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması, 382-Atıkların ıslahı ve bertarafı, 383-

Materyallerin geri kazanımı, 432-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri, 439-Diğer özel inşaat faaliyetleri, 453-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti, 454-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı, 462-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti, 467-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret, 472-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti, 475-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti, 492-Demir yolu ile yük taşımacılığı, 493-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı, 494-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, 495-Boru hattı taşımacılığı, 501-Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı, 504-İç sularda yük taşımacılığı, 512-Hava yolu ile yük taşımacılığı ve uzay taşımacılığı, 522-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler, 559-Diğer konaklama yerleri, 561-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri, 612-Kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri, 651-Sigorta, 653-Emeklilik fonları, 722-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri, 856-Eğitimi destekleyici faaliyetler.

Aday Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

022-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi, 071-Demir cevherleri madenciliği, 089-Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı, 139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 222-Plastik ürünlerin imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme, 259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, 301-Gemi ve tekne yapımı, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı, 332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu, 451-Motorlu kara taşıtlarının ticareti, 461-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret, 464-Ev eşyalarının toptan ticareti, 471-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret, 474-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti, 521-Depolama ve ambarlama, 551-Oteller ve benzeri konaklama yerleri, 631-Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları, 639-Diğer bilgi hizmet faaliyetleri, 691-Hukuk faaliyetleri, 711-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık, 801-Özel güvenlik faaliyetleri, 853-Ortaöğretim, 854-Ortaöğretim

sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim, 862-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri.

3.4. Tokat İli Kümelenme Analizi Sonuçları

Tokat'ta tüm sektörleri kapsayan 3'lü kırılımdaki 252 sektörlük analizde istihdam kriterine göre 12 **olgun küme**; 35 **potansiyel küme** ve 38 **aday küme** mevcuttur.

Olgun Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

021-Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri, 133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi, 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, 233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı, 360-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması, 382-Atıkların ıslahı ve bertarafı, 422-Hizmet projelerinin inşaatı, 439-Diğer özel inşaat faaliyetleri, 701-İdare merkezi faaliyetleri, 812-Temizlik faaliyetleri, 851-Okul öncesi eğitim, 873-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri.

Potansiyel Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

016-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler, 022-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi, 024-Ormancılık için destekleyici faaliyetler, 032-Su ürünleri yetiştiriciliği, 072-Demir dışı metal cevherleri madenciliği, 081-Kum, kil ve taş ocakçılığı, 103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı, 108-Diğer gıda maddelerinin imalatı, 110-İçeceklerin imalatı, 139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, 182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması, 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı, 353-Buhar ve iklimlendirme temini, 412-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı, 421-Kara ve demir yollarının inşaatı, 432-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri, 452-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı, 461-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret, 471-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret, 473-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti, 474-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti, 493-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı, 494-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, 561-Lokantalar ve seyyar yemek

hizmeti faaliyetleri, 711-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık, 712-Teknik test ve analiz faaliyetleri, 722-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri, 853-Ortaöğretim, 855-Diğer eğitim, 869-İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler, 872-Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri, 881-Yaşlılar ve bedensel engelliler için barınacak yer sağlanmaksızın verilen sosyal hizmetler.

Aday Küme Özelliği Gösteren Sektörler:

013-Dikim için bitki yetiştirilmesi, 106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, 212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı, 235-Çimento, kireç ve alçı imalatı, 244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı, 254-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme, 283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı, 310-Mobilya imalatı, 383-Materyallerin geri kazanımı, 429-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı, 433-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi, 462-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti, 465-Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan ticareti, 472-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti, 475-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti, 477-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti, 478-Tezgahlar ve pazar yerleri vasıtasıyla yapılan perakende ticaret, 522-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler, 532-Diğer posta ve kurye faaliyetleri, 551-Oteller ve benzeri konaklama yerleri, 559-Diğer konaklama yerleri, 562-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri, 619-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri, 631-Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları, 651-Sigorta, 702-İdari danışmanlık faaliyetleri, 750-Veterinerlik hizmetleri, 801-Özel güvenlik faaliyetleri, 821-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri, 854-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim, 861-Hastane hizmetleri, 862-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri, 879-Diğer yatılı bakım faaliyetleri, 931-Spor faaliyetleri, 960-Diğer hizmet faaliyetleri.

4. DIŞ TİCARET YAPISININ ANALİZİ

Bu bölümde TR83 Bölgesi illeri ve Türkiye'nin dış ticaretinin yapısı ve gelişimi irdelenecektir. Yapılacak analizlerde karşılaştırmaya elverişli olması için dönemsel bazda inceleme yapılacaktır. Dönemin seçilmesinde dönem sonu olarak en güncel verinin olduğu 2013 yılı, dönem başı olarak da hem krizin olmadığı normal bir yıl olması hem de 10 yıllık bir süreye denk gelmesi nedeniyle 2004 yılı seçilmiştir, analizler 2004-2013 dönemi için yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan değerlendirmeler ve analizler aşağıda detaylı olarak verilmiştir.

4.1. Dış Ticaret Hacmi, Dış Ticaret Dengesi ve Karşılama Oranı

TR83 Bölgesi ve illerinin dış ticaretteki durumunu değerlendirirken başvuracağımız kriterlerden ilki dış ticaret hacmindeki gelişmelerdir. TR83 Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaların 2013 yılında gerçekleştirdikleri ihracat ve ithalatın toplamı yaklaşık olarak 1.8 milyar ABD dolarıdır. Dış ticaret hacminin %73.3'ü Samsun iline ait iken, %17.2'si Çorum, %6.5'i Amasya ve %3'ü Tokat iline aittir. TR83 Bölgesi'nin dış ticaret hacmi 2004 yılında 483 milyon USD iken 10 yılda yaklaşık olarak %265 oranında artmıştır. Aynı dönemde Türkiye toplam dış ticaret hacmi ise 161 milyar dolardan 403 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye dış ticaret hacmi %151 oranında artış kaydederken, Amasya %396, Çorum %362, Samsun %245 ve Tokat %167 artış göstermiştir. 2004-2013 döneminde dış ticaret hacminin gelişimi bakımından Türkiye'den daha fazla artış kaydeden TR83 Bölgesinde en düşük artış Tokat ilindedir. Aşağıda yer alan tabloda TR83 Bölgesi ve Türkiye dış ticaret hacminin 2004-2013 dönemindeki gelişmeler verilmiştir.

Tablo 96: Dış Ticaret Hacminin Gelişimi (Milyon USD)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 B.	Türkiye	TR83/TR (%)
2004	23	66	374	20	483	160,707	0.30
2005	28	77	383	24	512	190,251	0.27
2006	21	91	505	25	642	225,111	0.29
2007	35	117	740	36	928	277,334	0.33
2008	54	185	1.244	39	1,522	333,991	0.46
2009	35	167	784	36	1,021	243,071	0.42
2010	95	180	888	42	1,204	299,428	0.40
2011	168	257	1.387	61	1,873	375,749	0.50
2012	150	265	1.429	58	1,902	389,007	0.49
2013	114	303	1.293	53	1,763	403,464	0.44
Dönem Artışı (%)	396	362	245	167	265	151	

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi'nin Türkiye dış ticaret hacmi içindeki payı 2004 yılında %3.0 iken 2013 yılında %4.4'e yükselmiştir. Bölge dış ticaret hacmi dönem içerisinde önemli bir büyüme kaydetse de Türkiye içerisindeki payı %1 düzeyine ulaşamamıştır.

TR83 Bölgesi dış ticaret dengesi açısından incelendiğinde; dış ticaret açığı veren ve net ithalatçı konumunda olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim TR83 Bölgesi 2013 yılında 293 milyon USD dış ticaret açığı vermiştir. 2004 yılında 158 milyon dolar olan Bölge'nin dış ticaret açığı 2012 yılında 519 milyon USD'ye kadar yükseldikten sonra 2013'te düşerek 293 milyon USD'ye kadar gerilemiştir. 2004-2013 döneminde Türkiye de sürekli dış ticaret açığı vermiştir. 2004 yılında 34 milyar USD açık veren Türkiye dış ticareti 2013 yılında yaklaşık 100 milyar USD açık vermiştir. Dış ticaret dengesi açısından TR83 Bölgesi'nin dikkat çeken bir diğer özelliği Türkiye ekonomisinin daraldığı kriz yıllarında dış ticaret açığı azalmasıdır. Nitekim küresel ekonomik krizin derinleştiği 2009 yılında hem TR83 Bölgesi hem de Türkiye dış ticaret açıklarının azaldığı görülmektedir. Aşağıda yer alan tabloda TR83 Bölgesi ve Türkiye dış ticaret dengesinin gelişimi yıllar itibarıyla verilmiştir.

Tablo 97: Dış Ticaret Dengesinin Gelişimi (Milyon USD)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi	Türkiye
2004	1	3	-157	-6	-158	-34,373
2005	8	33	-145	-7	-112	-43,298
2006	-3	32	-189	-3	-163	-54,041
2007	9	45	-304	-3	-253	-62,791
2008	-2	40	-324	3	-283	-69,936
2009	9	31	-175	8	-128	-38,786
2010	11	48	-337	5	-273	-71,661
2011	-41	27	-505	19	-500	-105,935
2012	-20	68	-584	17	-519	-84,083
2013	33	79	-415	9	-293	-99,859

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi illeri içerisinde Samsun, her yıl yüksek tutarda dış ticaret açığı vererek Bölge'nin de açık vermesinde etkin rol oynamaktadır. 2004-2013 döneminde Samsun'un dış ticaret açığı önemli düzeyde artarak, 157 milyon USD'den 415 milyon USD'ye çıkarken, diğer üç ilin dış ticaret açık veya fazlalarının çok küçük düzeyde kaldığı dikkat çekmektedir. 2013 yılı itibarıyla Amasya, Çorum ve Tokat illeri dış ticaret dengesi 121 milyon USD fazla verirken, tek başına Samsun 415 milyon USD açık vermektedir. Bölge illerinden Çorum, 2004-2013

döneminde sürekli dış ticaret fazlası vermiş ve dönem içerisinde dış ticaret dengesini 3 milyon USD'den 79 milyon USD'ye çıkarmıştır. Tokat ili de 2008'den itibaren sürekli dış ticaret fazlası verirken Amasya ili dış ticaret dengesi inişli çıkışlı bir görünüme sahiptir.

İhracatın İthalatı Karşılama Oranı

İhracat değerinin ithalat değerine bölünmesiyle bulunan ve ithalat için gerekli dövizin ne kadarının ihracattan elde edilen dövizlerle karşılandığını (ithalatın ne kadarının ihracatla karşılandığını) hesaplamaya yarayan ihracatın ithalatı karşılama oranı hem TR83 Bölgesi hem de Türkiye genelinde %100'ün altındadır. 2013 yılında TR83 Bölgesi'nde ihracatın ithalatı karşılama oranı %71 iken Türkiye genelinde ise %60'tır. TR83 Bölgesi ihracatın ithalatı karşılama oranındaki gelişmeler Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmektedir. TR83 Bölgesi'nde %71 olan karşılama oranı, Amasya'da %171, Çorum'da %171, Tokat'ta %143 ve Samsun'da %51 düzeyindedir. Bölge illerinden sadece Samsun ihracatın ithalatı karşılama oranında 100'ün altında iken, diğer üç il 100'ün üzerinde değerlere sahiptir. Ancak Samsun'un Bölge dış ticaretindeki büyük ve domine edici konumu nedeniyle TR83 Bölgesi ihracatın ithalatı karşılama oranı da Samsun'a yakınsamaktadır. 2004-2013 döneminde ihracatın ithalatı karşılama oranı bakımından Çorum'un oldukça istikrarlı bir performans sergilediği dikkati çekmektedir. Toka ilinde de 2008 yılından itibaren karşılama oranının 100 üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 98: İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi	Türkiye
2004	111	110	41	56	51	65
2005	177	245	45	53	64	63
2006	75	207	46	78	60	61
2007	168	224	42	85	57	63
2008	94	156	59	115	69	65
2009	165	146	63	155	78	72
2010	127	173	45	130	63	61
2011	61	123	47	192	58	56
2012	77	169	42	183	57	64
2013	181	171	51	143	71	60

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi dış ticaretinde ihracatın ithalatı karşılama oranı ana sektörler itibariyle incelendiğinde; toplamda net ithalatçı konumunda olan Bölge'nin, imalat sanayi ve balıkçılık

sektörlerinde net ihracatçı olduğu gözlenmektedir. Ana sektörler itibariyle TR83 Bölgesi ve Türkiye geneli ihracatın ithalatı karşılama oranı aşağıda verilmektedir.

Tablo 99: Ana Sektörlere Göre İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (2013) (%)

ISIC adı	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
Tarım ve ormancılık	22	33	13	5	18	73
Madencilik ve taş ocak.	55,754	179	2	530,000	4	10
İmalat sanayi	262	319	178	160	208	72
Toptan ve perakende ticaret	-	3	0	259	1	7
Toplam	181	171	51	143	71	60

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

Madencilik ve taş ocakçılığı sektöründe 9 milyon USD ihracata karşılık 216 milyon USD ithalat gerçekleştirilmekte olup, ithalatın tamamına yakını Samsun ilindedir. Bu nedenle diğer illerin karşılama oranı yüksek görünmesine rağmen Bölge karşılama oranı sadece %4'tür. İmalat sanayinde Bölge'nin tüm illeri net ihracatçı konumundadır. Bölgede ihracatın ithalatı karşılama oranında en dikkat çeken sektör ise tarım ve ormancılık sektörüdür. Türkiye'de %73 karşılama oranına sahip olan sektörün Bölge'deki oranı sadece %18'dir. TR83 Bölgesinde 44 milyon USD'lik ihracata karşılık 251 milyon USD ithalat yapılan tarım ve ormancılık sektöründe tüm iller net ithalatçı konumundadır. Tarım bölgesi olan TR83 Bölgesi açısından tarım sektöründe bu düşük karşılama oranı oldukça dikkat çekmektedir.

4.2. İhracat

TR83 Bölgesi özellikle Samsun limanı, serbest bölgesi, verimli toprak yapısı ve tarım potansiyeli, Karadeniz'e komşu ülkelerle olan tarihi ticari ilişkileri ve geçiş kapısı konumunda olması nedeniyle ihracat için çok büyük avantajlara sahiptir. Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler Türkiye için stratejik bir öneme sahip olmanın yanı sıra ticari ilişkiler bakımından da artan bir potansiyel taşımaktadır. Samsun limanı Türkiye'nin Karadeniz'e açılan kapısı konumunda olup, özellikle Rusya'ya yapılan ihracatta geçiş limanı hükmündedir. Samsun Limanı Karadeniz'e hakim bir konumda yer almaktadır. Bir liman kenti olan Samsun'un stratejik önemi sadece Karadeniz'in merkezi bir noktasında olmasıyla sınırlı değildir. Samsun, aynı zamanda karayolu ve demiryolu bağlantısı ile Akdeniz'deki diğer bir stratejik liman kenti olan Mersin'e bağlanmakta, böylece Akdeniz üzerinden tüm dünya denizlerine açılabilir. Samsun, aynı zamanda karayolu ve demiryolu bağlantısı ile Akdeniz'deki diğer bir stratejik liman kenti olan Mersin'e bağlanmakta, böylece Akdeniz üzerinden tüm dünya denizlerine açılabilir.

Ancak TR83 Bölgesi'nin bu konumunu fırsata çevirmesi Bölge firmaların ihracata yönelik üretim alanlarını iyi değerlendirmesiyle mümkün olacaktır.

TR83 Bölgesi'nde Çorum, Samsun ve Tokat illerinde gümrükler bulunmaktadır. Bu gümrüklerden yapılan ihracat tutarı 2013 itibariyle 1.3 milyar USD olup, Bölge'de kayıtlı firmaların yaptığı ihracattan %76 oranında daha fazladır. Bölge'deki firmaların yaptığı ihracat tutarları değerlendirildiğinde TR83 Bölge'sinin sahip olduğu avantaj ve potansiyelin gerçekleşen ihracat düzeyinden daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. 2013 yılı itibariyle TR83 Bölgesi illerinde faaliyet gösteren firmaların yaptığı toplam ihracat, TR83 Bölgesi hinterlandından yapılan ihracatın %56.8'ini oluşturmaktadır.

TR83 Bölgesi Gümrüklerinden yapılan ihracat ve TR83 Bölgesi illerinde faaliyet gösteren firmaların ihracatın gelişimi aşağıda verilmiştir.

Tablo 100: TR83 Bölgesi Gümrüklerinden Yapılan İhracat (1000 USD)

	2009	2010	2011	2012	2013
Samsun Güm. Md.	665,246	922,522	1,042,642	1,123,304	1,244,599
Tokat Güm. Md.	6,864	6,654	5,765	0	0
Çorum Güm. Md.	45,576	50,938	47,977	49,197	48,433
Toplam	717,686	980,114	1,096,385	1,172,501	1,293,032
TR83 Bölgesi İhracatı	446,537	465,700	686,551	691,479	734,918
Bölge/Gümrük (%)	62.2	47.5	62.6	59.0	56.8

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi Türkiye'nin en önemli limanlarından birine sahip olmasına, tarımsal potansiyeline ve jeopolitik konumuna rağmen, Türkiye ihracatında düşük bir paya sahiptir. 2013 yılı itibariyle TR83 Bölgesi toplam ihracatı 735 milyon USD düzeyinde gerçekleşmiş olup, ülke toplam ihracatı içindeki payı %0.48'dir. 2004-2013 döneminde Bölge ihracatı %352 artarak 162 milyon USD'den 735 milyon USD'ye yükselmesine rağmen ülke ihracatına katkısı sınırlı düzeylerde kalmıştır. Aynı dönemde Türkiye toplam ihracatı %140 artarak 63 milyar USD'den 152 milyar USD'ye yükselmiştir. Bu dönemde ihracatta en yüksek artışı %507 artışla Amasya ili kaydederken, onu sırasıyla %456 ile Çorum, %337 ile Tokat ve %303 ile Samsun takip etmektedir. TR83 Bölgesi ve Türkiye ihracatındaki gelişmeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 101: İhracatın Gelişimi (Milyon USD)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi	Türkiye	TR83/TR (%)
2004	12	34	109	7	162	63,167	0.26
2005	18	55	119	8	200	73,476	0.27
2006	9	61	158	11	240	85,535	0.28
2007	22	81	218	16	338	107,272	0.31
2008	26	112	460	21	619	132,027	0.47
2009	22	99	304	22	447	102,143	0.44
2010	53	114	275	24	466	113,883	0.41
2011	63	142	441	40	687	134,907	0.51
2012	65	166	423	37	691	152,462	0.45
2013	74	191	439	31	735	151,803	0.48
2004-2013 Dönemi % Artış	507	456	303	337	352	140	

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi ihracatından en önemli payı %60 ile Samsun alırken, sırasıyla Çorum %26, Amasya %10 ve Tokat %4.2 pay almaktadır. 2004-2013 dönemi içerisinde Samsun'un Bölge toplam ihracatı içindeki payında 7.6 puan düşüş görülürken, Çorum'un payı 5 puan, Amasya'nın payı da 2.7 puan artmıştır. Tokat'ın bölge ihracatından aldığı pay ise hemen hemen aynı kalmıştır.

Tablo 102: İllerin TR83 Bölgesi İhracatındaki Payları (%)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi
2004	7,4	21,0	67,3	4,3	100.0
2005	9,0	27,5	59,5	4,0	100.0
2006	3,8	25,4	65,8	4,6	100.0
2007	6,5	24,0	64,5	4,7	100.0
2008	4,2	18,1	74,3	3,4	100.0
2009	4,9	22,1	68,0	4,9	100.0
2010	11,4	24,5	59,0	5,2	100.0
2011	9,2	20,7	64,2	5,8	100.0
2012	9,4	24,0	61,2	5,4	100.0
2013	10,1	26,0	59,7	4,2	100.0

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi ihracatı ana sektörler itibariyle incelendiğinde, toplam ihracatın %90'ı imalat sanayi, %6'sı tarım ve ormancılık, %2.6'sı da balıkçılık sektörü tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. TR83 Bölgesi de Türkiye gibi imalat sanayi ihracatında yoğunlaşmıştır. Bölgenin en önemli gelişim potansiyellerinden biri olan tarımın ihracattaki payı ise %6'da kalmaktadır. Bölge'de balıkçılık sektöründe ihracat sadece Samsun ilinde yapılmaktadır.

Bölge'nin Türkiye toplam ihracatından aldığı pay %0.5 iken, sadece balıkçılık sektöründe öne çıkarak Türkiye ihracatından %7.4 pay almıştır. TR83 Bölgesi ve Türkiye ihracatının ana sektörlerlere göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 103: İhracatın Ana Sektörlere Göre Dağılımı 2013 (Bin USD)

ISIC Adı	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye	TR83/TR
Tarım ve ormancılık	3,295	16,181	24,671	156	44,303	5,653,323	0.8
Balıkçılık	0	0	19,105	0	19,105	258,177	7.4
Madencilik ve taş ocakçılığı	3,208	998	5,093	5	9,304	3,879,449	0.2
İmalat sanayi	67,190	173,704	389,994	29,498	660,386	141,358,199	0.5
Toptan ve perakende ticaret	0	203	0	1,616	1,819	605,984	0.3
Toplam	73,692	191,085	438,863	31,276	734,918	151,802,637	0.5
Yüzde Dağılım							
Tarım ve ormancılık	4.5	8.5	5.6	0.5	6.0	3.7	
Balıkçılık	0.0	0.0	4.4	0.0	2.6	0.2	
Madencilik ve taş ocakçılığı	4.4	0.5	1.2	0.0	1.3	2.6	
İmalat sanayi	91.2	90.9	88.9	94.3	89.9	93.1	
Toptan ve perakende ticaret	0.0	0.1	0.0	5.2	0.2	0.4	
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Kaynak: TÜİK

2013 yılı itibariyle TR83 Bölgesinin yaklaşık 165 ülke ile dış ticaret ilişkisi bulunmakta olup 164 ülkeye ihracat yapılmaktadır. 2004-2013 yılları karşılaştırmalı olarak verilen tabloya göre ihracat yapılan ülkeler ve paylarında önemli değişimler yaşandığı görülmektedir. 2004 yılında en çok ihracat yapılan ülkeler %20 pay ile Almaya, %8.2 pay ile Rusya ve %7.7 pay ile Gürcistan olurken, 2013 yılında ihracatta ilk sırada %11.7 pay ile Irak, %9.6 pay ile Almanya ve %7.9 pay ile Azerbaycan yer almaktadır. Irak son yıllarda hem Türkiye hem de Bölge için önemi giderek artan bir ticari partner olmuştur. 2004 yılında 1.6 milyon USD ile 23'ncü sırada yer alan Irak, hacmi giderek artan bir pazar konumuna gelmiştir. TR83 Bölgesi ihracatının ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 2013 yılı ihracat tutarlarına göre ilk 10 ülke sırasıyla; Irak, Almanya, Azerbaycan, Hollanda, İngiltere, Rusya, BAE, Gürcistan, İspanya ve Libya'dır. 2004 yılı itibariyle Bölge'den yapılan ihracatta ilk 15 ülkenin payı yaklaşık %76 iken, 2013 yılında bu oran %65'e gerilemiştir.

Tablo 104: TR83 Bölgesi İhracatının Ükelere Göre Dağılımı (Bin USD)

Ülke Adı	2004		Ülke Adı	2013	
	1,000 USD	Pay (%)		1,000 USD	Pay (%)
Almanya	32,447	20.0	Irak	86,246	11.7
Rusya	13,332	8.2	Almanya	70,910	9.6
Gürcistan	12,493	7.7	Azerbaycan	58,187	7.9
Bulgaristan	12,268	7.5	Hollanda	41,705	5.7
İran	9,760	6.0	İngiltere	29,338	4.0
Azerbaycan	6,728	4.1	Rusya	26,947	3.7
İngiltere	6,409	3.9	BAE	23,764	3.2
İtalya	6,210	3.8	Gürcistan	22,032	3.0
Mersin Serbest B	4,891	3.0	İspanya	20,902	2.8
Belçika	4,327	2.7	Libya	19,484	2.7
Fransa	4,263	2.6	Hindistan	17,638	2.4
Hollanda	3,740	2.3	İtalya	16,750	2.3
Mısır	2,660	1.6	ABD	15,698	2.1
Ukrayna	2,404	1.5	Fransa	15,588	2.1
İsrail	2,332	1.4	Mersin Serbest B	14,963	2.0
İlk 15 Ülke Toplam	124,264	76.5	İlk 15 Ülke Toplam	480,153	65.3
Genel Toplam	162,496	100.0	Genel Toplam	734,918	100.0

Kaynak: TÜİK

Sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından önemli bir kriter olan kişi başı ihracat rakamları bölgeler/iller arasındaki büyüklük farklarından kaynaklanan toplam ihracat tutarlarını daha anlamlı ve kıyaslanabilir hale getirmektedir. Buna göre Türkiye’de kişi başı 1,980 USD ihracat yapılırken, TR83 Bölgesi’nde sadece 271 USD kişi başı ihracat yapılmaktadır. Aynı değer Samsun’da 348, Çorum’da 359, Amasya’da 229 ve Tokat’ta ise 52 USD düzeyindedir. Dönem içerisinde Bölge kişi başına ihracat değeri %375 oranında artarken Türkiye genelindeki artış %117 olmuştur. Yıllar itibariyle TR83 Bölgesi’nin kişi başı ihracat rakamında önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen, henüz Türkiye ortalamasının çok altında bulunmaktadır.

Tablo 105: Kişi başı ihracat (USD)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi	Türkiye
2004	35	60	89	10	57	911
2005	52	98	97	12	71	1,053
2006	27	110	129	17	87	1,219
2007	68	147	178	27	124	1,520
2008	81	206	373	34	228	1,846
2009	67	183	243	35	163	1,408
2010	158	213	220	38	170	1,545
2011	196	266	353	65	253	1,805
2012	202	314	338	61	254	2,016
2013	229	359	348	52	271	1,980
2004-2013 Dönemi % Artış	554	498	291	420	375	117

Kaynak: TÜİK

4.3. İthalat

Türkiye uzun yıllar boyunca net ithalatçı bir ülke durumundadır. Benzer şekilde TR83 Bölgesi de net ithalatçı bir profil sergilemektedir. 2013 yılı itibariyle Türkiye'nin ithalatı 252 Milyar USD iken TR83 Bölgesi'nin ithalatı 1 Milyar USD düzeyindedir. 2004-2013 dönemi incelendiğinde; TR83 Bölgesi ithalatı %221 oranında artışla 320 milyon USD'den 1 milyar USD düzeyine çıkarken, Türkiye toplam ithalatı içindeki payı %0.32'den %0.41'e yükselmiştir. Aynı dönemde Türkiye ithalatı %158 artışla 97.5 milyar USD'den 251.7 milyar USD'ye çıkmıştır. TR83 Bölgesi ve Türkiye ithalatındaki gelişmeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 106: İthalatın Gelişimi (Milyon USD)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi	Türkiye	TR83/TR (%)
2004	11	31	266	13	320	97,540	0.33
2005	10	22	264	15	312	116,774	0.27
2006	12	30	347	14	403	139,576	0.29
2007	13	36	522	19	591	170,063	0.35
2008	28	72	784	18	902	201,964	0.45
2009	13	68	479	14	575	140,928	0.41
2010	42	66	612	18	738	185,544	0.40
2011	104	115	946	21	1,186	240,842	0.49
2012	85	98	1.007	20	1,210	236,545	0.51
2013	41	112	854	22	1,028	251,661	0.41
2004-2013 Dönemi % Artış	273	258	222	72	221	158	

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi ihracatında olduğu gibi ithalatında da Samsun'un başat rolü olduğu gözlenmektedir. Nitekim 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi toplam ithalatının %83'ünü Samsun oluştururken, Çorum'un payı %11, Amasya'nın payı %4 ve Tokat'ın payı da %2 düzeyindedir. 2004-2013 döneminde Samsun'un payında bir değişiklik görülmezken, Amasya ve Çorum'un paylarının artırdığı, Tokat'ın payının ise düştüğü gözlenmektedir. Tokat'ın ithalat payındaki erime ve Amasya'nın 2010-2012 döneminde %7-8'lere yükselttiği payını tekrar %4'e düşürmesi dikkat çekmektedir.

Tablo 107: İllerin TR83 Bölgesi İthalatındaki Payları (%)

Yıllar	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Bölgesi
2004	3,4	9,7	83,1	4,1	100.0
2005	3,2	7,1	84,6	4,8	100.0
2006	3,0	7,4	86,1	3,5	100.0
2007	2,2	6,1	88,3	3,2	100.0
2008	3,1	8,0	86,9	2,0	100.0
2009	2,3	11,8	83,3	2,4	100.0
2010	5,7	8,9	82,9	2,4	100.0
2011	8,8	9,7	79,8	1,8	100.0
2012	7,0	8,1	83,2	1,7	100.0
2013	4,0	10,9	83,1	2,1	100.0

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi ithalatı ana sektörler itibariyle değerlendirildiğinde; Türkiye ithalat yapısından farklılaştığı dikkati çekmektedir. Nitekim Türkiye toplam ithalatının %78'i imalat sanayi ithalatı iken TR83 Bölgesi'nde imalat sanayinin payı %30.8 düzeyindedir. Yine Türkiye ithalatında tarımın ve ormancılığın payı sadece %3.1 iken, TR83 Bölgesi ithalatında tarımın ve ormancılığın payı %24.4 gibi yüksek bir düzeydedir. TR83 Bölgesi ithalatında imalat sanayi ve tarımdan sonra üçüncü sırada %23.7 pay ile toptan ve perakende ticaret gelirken, dördüncü sırada ise %21 pay ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörü gelmektedir. TR83 Bölgesi ithalatı ana sektörler itibariyle daha eşit bir dağılım göstermektedir.

TR83 Bölgesi ithalatının ana sektörler itibariyle dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 108: İthalatın Ana Sektörlere Göre Dağılımı (2013) (Bin USD)

ISIC adı	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83 Böl.	Türkiye	TR83/TR
Tarım ve ormancılık	14,969	49,666	183,152	2,886	250,674	7,718,045	3.2
Balıkçılık	0	0	0	0	0	58,015	0.0
Madencilik ve taş ocakçılığı	6	557	215,765	0	216,328	38,205,124	0.6
İmalat sanayi	25,674	54,397	218,682	18,428	317,181	196,822,807	0.2
Toptan ve perakende ticaret	0	7,237	236,350	623	244,210	8,468,456	2.9
Toplam	40,649	111,856	853,952	21,938	1,028,396	251,661,250	0.4
Yüzde Dağılım							
Tarım ve ormancılık	36.8	44.4	21.4	13.2	24.4	3.1	
Balıkçılık	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
Madencilik ve taş ocakçılığı	0.0	0.5	25.3	0.0	21.0	15.2	
İmalat sanayi	63.2	48.6	25.6	84.0	30.8	78.2	
Toptan ve perakende ticaret	0.0	6.5	27.7	2.8	23.7	3.4	
Toplam	100	100	100	100	100	100	

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi illerinin ithalat yapıları farklılıklar göstermektedir. Nitekim imalat sanayinin ithalattaki payı Tokat'ta %84 düzeyine çıkarken, Amasya'da %63.2, Çorum'da %48.6 ve Samsun'da %25.6 düzeyinde bulunmaktadır. Tarım ürünleri ithalatı Çorum'da %44.4 düzeyinde iken, Tokat'ta 13.2 düzeyindedir. Samsun'da madencilik ve taş ocaklığı ithalatı da önemli bir pay almaktayken diğer illerde yok denecek düzeydedir.

İhracat bölümünde de ifade edildiği üzere TÜİK verilerine göre 165 ülke ile dış ticaret ilişkisi bulunan TR83 Bölgesi, 2013 yılında 92 ülkeden ithalat yapmaktadır. 2004-2013 yılları karşılaştırmalı olarak verilen tabloya göre ithalat yapılan ülkeler ve paylarında belli değişimler yaşandığı görülmektedir. 2004 yılında en çok ithalat yapılan ülkeler %31.2 pay ile Rusya, %8.6 pay ile Gürcistan ve %8.3 pay ile Avustralya olurken, 2013 yılında ithalatta ilk sırada %38.5 pay ile Rusya, %15 pay ile ABD ve %6.1 pay ile Çin yer almaktadır. Çin, son yıllarda hem Türkiye hem de Bölge için payını sürekli artıran bir ticari partner olmuştur. Bölge ithalatında 2004 yılında 11 milyon USD ile 8'nci sırada yer alan Çin, 2013 yılında 63 milyon USD ile 3'ncü sıraya yükselmiştir.

Tablo 109: İthalatın Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD)

Ülke Adı	2004		Ülke Adı	2013	
	1000 USD	Pay (%)		1000 USD	Pay (%)
Rusya	99,993	31.2	Rusya	395,607	38.5
Gürcistan	27,675	8.6	ABD	153,926	15.0
Avustralya	26,685	8.3	Çin	63,199	6.1
Almanya	21,816	6.8	Güney Afrika C.	48,584	4.7
Romanya	16,947	5.3	Ukrayna	45,432	4.4
ABD	12,561	3.9	Almanya	45,199	4.4
İtalya	12,543	3.9	Danimarka	44,655	4.3
Çin	11,343	3.5	İtalya	25,017	2.4
Ukrayna	9,031	2.8	Kanada	19,793	1.9
Hollanda	7,079	2.2	Estonya	17,950	1.7
Avusturya	6,959	2.2	Fransa	13,561	1.3
Kazakistan	5,266	1.6	Nijerya	10,228	1.0
Kanada	4,978	1.6	Hindistan	9,992	1.0
Peru	4,666	1.5	Brezilya	8,085	0.8
Bulgaristan	4,610	1.4	İspanya	6,832	0.7
İlk 15 Ülke Toplam	272,153	84.9	İlk 15 Ülke Toplam	908,060	88.3
Genel Toplam	320,482	100.0	Genel Toplam	1,028,396	100.0

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi ithalatının ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 2013 yılı ithalat tutarlarına göre ilk 10 ülke sırasıyla; Rusya, ABD, Çin, Güney Afrika C., Ukrayna, Almanya, Danimarka, İtalya, Kanada ve Estonya'dır. 2004 yılı itibariyle Bölge'ye yapılan ithalatta ilk 15 ülkenin payı %84.9 iken, 2013 yılında bu oran %88.3'e yükselmiştir.

4.4. Dış Ticarete Yoğunlaşma

yükselmektedir. Böylece rekabet ortamı az, yoğunlaşma yüksek olur.²⁹ Dış ticarete yoğunlaşma dış ticaretin belirli sayıdaki firma tarafından kontrol edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak; dış ticaretin belli ülkelerde, belli fasıllarda ya da maddelerde yoğunlaşması da hesaplanabilmektedir. Yoğunlaşma için yaygın olarak iki ölçüt kullanılmaktadır; Yoğunlaşma oranı (CR_m) ve Herfindahl indeksi (H-I).

Yoğunlaşma oranı (CR_m), kolayca hesaplanabilmesi nedeniyle, yaygın olarak kullanılan bir yoğunlaşma ölçüsüdür. Yoğunlaşma oranı, belli sayıdaki firma, ürün, fasıl (sektör) veya ülkenin toplam paylarını ifade eden bir kavramdır. Burada CR_1 en büyük birimin payı, CR_m ise m inci birimin kümülatif payıdır. m değerinin seçilme işlemi tamamen keyfidir. Genellikle yapılan çalışmalarda, CR_4 , CR_8 değerleri hesaplanmaktadır. Birim sayısının az oluşu yoğunlaşmanın artması ve dış ticaretin az sayıdaki birim tarafından kontrol edilmesi anlamına gelir.

CR_m 0 ile 100 arasında bir değer almakta ve aşağıda belirtilen formül yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$CR_m = \sum_{i=1}^m P_i * 100$$

Formülde, CR_m : Yoğunlaşma oranını, P_i ise firma, madde, fasıl veya ülkenin payını göstermektedir.

Herfindahl indeksi (H-I); Bu indeks, yoğunlaşma oranı hesaplanacak tüm birimlerin toplamdaki paylarının kareleri toplamı olarak tanımlanabilir ve aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanır:

²⁹ Bu bölümdeki hesaplama yöntemiyle ilgili açıklama ve formüller için "Dış Ticarete Yoğunlaşma 2003, TÜİK, Ankara" kaynağından yararlanılmıştır.

$$H - I = \sum_{i=1}^n P_i^2$$

n birim sayısı olmak üzere indeks, $1/n \leq H-I \leq 1$ değer aralığında bulunur. Tek bir birim için hesaplandığında indeks değeri 1'dir. Tüm birimler eşit dağılmış ise, indeks en küçük değer olan $1/n$ bulunur. İndeks, zaman boyutu içerisinde her birimin dağılımdaki paylarının değişikliklerini göstermekle birlikte, tüm dağılımı hesaba kattığı ve birim sayısındaki değişikliklere duyarlı olduğu için iyi bir ölçüttür. Birim sayısı (n) arttıkça H değeri azalmakta veya birimlerin büyüklükleri arasında eşitsizlik arttıkça H indeksi

4.4.1. İhracatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması

Bu bölümde TR83 Bölgesi ihracatında ülkelere göre ve sektörel düzeyde yoğunlaşma düzeyi incelenecektir. Yoğunlaşma değerleri, ihracatta sektör ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından, dış ticaret analizlerinde son derece önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Dışa açık, ihracata dayalı büyüme modeli çerçevesinde dünya ekonomisine entegre olan bir ekonomide, ihracat gelirleri az sayıda sektöre ve/veya ülkeye dayanıyorsa, bu malların fiyatlarında ortaya çıkabilecek dalgalanmalar veya dış talepte meydana gelebilecek olası daralmalar ihracat gelirlerinde düşüşe ve istikrarsızlığa neden olabilmektedir. Ancak, ihracat çok çeşitli ürün kompozisyonuna dayanıyor veya çok sayıda ülkeye yönelik yapıyorsa, düşen fiyatlara ve belli ülkelerde meydana gelecek talep daralmasına rağmen ihracat gelirleri fazla düşmeyecektir. Bu nedenle TR83 Bölgesi'ne ilişkin sektör ve ülke yoğunlaşmalarının hesaplanması, belirtilen hususların ortaya konması açısından önemlidir.

4.4.1.1. İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları

Bu alt bölümde ihracatta ülke yoğunlaşma oranları hesaplanacaktır. İhracata ilişkin yoğunlaşma oranlarını incelemeye önce, TR83 Bölgesi'nin ülkeler bazında ihracat yapısına kısaca değinmek yararlı olacaktır. Buna göre aşağıda yer alan tabloda yıllar itibarıyla TR83 Bölgesi ihracatında öne çıkan ülkeler ve payları yer almaktadır.

TR83 Bölgesi ihracat değerlerinin ülkeler bazında dağılımı incelendiğinde; Avrupa Birliği, Ortadoğu ülkeleri ve komşu ülkeler ağırlıklı olmak üzere uzak doğudan Amerika kıtasına kadar çok çeşitli ülkelere ihracat yapıldığı görülmektedir. Özellikle Irak, Almanya, Azerbaycan, İngiltere, Rusya Federasyonu, Hollanda ve Gürcistan Bölge ihracatında ön plana çıkmaktadır. TR83 Bölgesi ihracatı için hesaplanan ülke yoğunlaşma oranları da aşağıda verilmiştir.

Tablo 110: TR83 Bölgesi İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları

CR _m	2004			2012			2013		
	Ülke Adı	Pay (%)	CR _i	Ülke Adı	Pay (%)	CR _i	Ülke Adı	Pay (%)	CR _i
CR ₁	Almanya	20.0	20.0	Almanya	11.4	11.4	Irak	11.7	11.7
CR ₂	Rusya	8.2	28.2	Irak	9.5	20.8	Almanya	9.6	21.4
CR ₃	Gürcistan	7.7	35.9	Azerbaycan	6.2	27.0	Azerbaycan	7.9	29.3
CR ₄	Bulgaristan	7.5	43.4	Suudi Arabistan	5.2	32.2	Hollanda	5.7	35.0
CR ₅	İran	6.0	49.4	İngiltere	4.8	37.0	İngiltere	4.0	39.0
CR ₆	Azerbaycan	4.1	53.6	Endonezya	4.0	41.0	Rusya	3.7	42.6
CR ₇	İngiltere	3.9	57.5	Rusya	3.6	44.6	BAE	3.2	45.9
CR ₈	İtalya	3.8	61.3	Libya	3.2	47.8	Gürcistan	3.0	48.9
CR ₉	Mersin Ser. B.	3.0	64.3	Gürcistan	2.9	50.6	İspanya	2.8	51.7
CR ₁₀	Belçika	2.7	67.0	Hollanda	2.8	53.4	Libya	2.7	54.4
CR ₁₁	Fransa	2.6	69.6	İtalya	2.7	56.2	Hindistan	2.4	56.8
CR ₁₂	Hollanda	2.3	71.9	İsviçre	2.2	58.4	İtalya	2.3	59.0
CR ₁₃	Mısır	1.6	73.6	İsrail	2.2	60.6	ABD	2.1	61.2
CR ₁₄	Ukrayna	1.5	75.0	İran	2.0	62.6	Fransa	2.1	63.3
CR ₁₅	İsrail	1.4	76.5	İspanya	2.0	64.6	Mersin Ser. B.	2.0	65.3
CR ₁₆	İsviçre	1.3	77.7	Filipinler	1.9	66.4	Mısır	1.7	67.0
CR ₁₇	KKTC	1.2	79.0	Belçika	1.9	68.3	Filipinler	1.4	68.4
CR ₁₈	İspanya	1.2	80.1	ABD	1.8	70.1	İsrail	1.3	69.7
CR ₁₉	ABD	1.1	81.2	Mısır	1.7	71.8	Suudi Arabistan	1.3	71.0
CR ₂₀	Avusturya	1.1	82.3	Meksika	1.5	73.3	Belçika	1.3	72.3

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Ülke yoğunlaşma oranlarının artması ihracatın az sayıda ülkeye yapıldığı, azalması ise ülke (pazar) çeşitliliğinin arttığı anlamına gelmektedir. Literatürde sıklıkla CR₄ ve CR₈ yoğunlaşma oranları kullanılmaktadır. Bu bağlamda TR83 Bölgesi ihracatında 2004, 2012 ve 2013 yılları için ilk 4 ülkenin toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla %43.4, %32.2 ve %35 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR₈ ise sırasıyla %61.3, %47.8 ve %48.9 olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde CR₁₂ ve CR₁₆ ve CR₂₀ oranlarında yıllar itibariyle önemli

düşüşler gözlenmektedir. TR83 Bölgesi ülke yoğunlaşma oranları yıllar itibariyle düşüş eğilimindedir. Bu da ihrac pazarlarında ülke çeşitliliğini yıllar itibariyle arttığı ve kırılğanlıklara karşı daha az riskli bir yapıya dönüştüğü anlamına gelmektedir.

4.4.1.2. İhracatta Sektörel Yoğunlaşma Oranları

TR83 Bölgesi ihracatında sektörel düzeyde yoğunlaşmanın ortaya konması; Bölge'nin ihracatta hangi sektörlerde avantajlı konuma geldiği veya hangi sektörlerde zorlandığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Sektörel yoğunlaşma oranlarını incelemeden önce, TR83 Bölgesi ihracatında önemli ağırlığa sahip sektörlerin belirlenmesi sektörel yoğunlaşmanın daha iyi anlaşılması açısından gerekli görülmektedir. Bu nedenle ihracatın sektörlere göre dağılımı öncelikle değerlendirilecektir.

TR83 Bölgesi ihracatının ISIC Rev. 3 bazında sektörel dağılımını gösteren aşağıda yer alan tablo incelendiğinde, 2013 yılında öne çıkan sektörler şunlardır; tarım ve hayvancılık (%6), imalat sanayi ana sektöründe gıda ürünleri ve içecek (18.4), başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat (%19.1), Ana metal sanayi, (%11.2), motorlu kara taşıtı ve römorklar (9.6), giyim eşyası (%7.6) ve başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makina ve cihazlar (%5.7).

Tablo 111: TR83 İhracatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör Adı	2004		2013		2013-2004
	Bin USD	Pay (%)	Bin USD	Pay (%)	% Artış
1-Tarım ve hayvancılık	19,875	12.2	44,280	6.0	123
2-Ormancılık ve tomrukçuluk	1	0.0	23	0.0	1.780
5-Balıkçılık	275	0.2	19,105	2.6	6.859
10-Maden kömürü, linyit ve turbo	0	0.0	68	0.0	-
13-Metal cevherleri	0	0.0	160	0.0	-
14-Taşocakçılığı ve diğer madencilik	319	0.2	9,077	1.2	2.749
15-Gıda ürünleri ve içecek	37,842	23.3	135,139	18.4	257
17-Tekstil ürünleri	3,310	2.0	4,678	0.6	41
18-Giyim eşyası	11,021	6.8	55,630	7.6	405
19-D. deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	2,548	1.6	2,910	0.4	14
20-Ağaç ve mantar ürünleri	2,930	1.8	5,468	0.7	87
21-Kağıt ve kağıt ürünleri	505	0.3	3,707	0.5	634
22-Basım ve yayım; plak, kaset vb.	35	0.0	156	0.0	344
23-Kok kömürü, rafine petrol ür. nükleer yakıtlar	575	0.4	92	0.0	-84
24-Kimyasal madde ve ürünler	599	0.4	10,103	1.4	1.586
25-Plastik ve kauçuk ürünleri	2,903	1.8	22,296	3.0	668
26-Metalik olmayan diğer mineral ürünler	8,563	5.3	35,411	4.8	314
27-Ana metal sanayi	18,686	11.5	82,336	11.2	341
28-Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	2,602	1.6	22,936	3.1	782
29-Bys makine ve teçhizat	35,548	21.9	140,430	19.1	295
30-Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	2	0.0	242	0.0	11.923
31-Bys elektrikli makina ve cihazlar	2,554	1.6	41,561	5.7	1.528
32-Radyo, tv, haberleşme teçh. ve cihazları	0	0.0	33	0.0	-
33-Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	536	0.3	4,769	0.6	790
34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	9,156	5.6	70,216	9.6	667
35-Diğer ulaşım araçları	43	0.0	2,903	0.4	6.681
36-Mobilya ve bys diğer ürünler	2,070	1.3	19,366	2.6	835
51-Atık ve hurdalar	0	0.0	1,819	0.2	-
74-Diğer iş faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	-
92-Eğlence, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	0	0.0	0	0.0	-
93-Diğer hizmet faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	-
99-Gizli veri	0	0.0	0	0.0	-
Toplam	162,496	100.0	734,918	100.0	352

Kaynak: TÜİK

2011, 2012 ve 2013 yılları için TR83 Bölgesi ihracatında ISIC Rev. 3 bazında sektörel yoğunlaşma oranları da aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 112: TR83 İhracatında 2'li Dijitte Sektör Yoğunlaşma Oranları

Cr _m	2011			2012			2013		
	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i
Cr ₁	27-Ana metal sanayi	21.2	21.2	15-Gıda ürünleri ve içecek	17.4	17.4	29- Bys makine ve teçhizat	19.1	19.1
Cr ₂	15-Gıda ürünleri ve içecek	19.6	40.8	29- Bys makine ve teçhizat	17.2	34.6	15-Gıda ürünleri ve içecek	18.4	37.5
Cr ₃	29- Bys makine ve teçhizat	14.9	55.7	27-Ana metal sanayi	15.5	50.2	27-Ana metal sanayi	11.2	48.7
Cr ₄	18-Giyim eşyası	8.7	64.5	18-Giyim eşyası	9.8	60.0	34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	9.6	58.3
Cr ₅	1-Tarım ve hayvancılık	8.3	72.8	34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	7.8	67.8	18-Giyim eşyası	7.6	65.8
Cr ₆	34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	6.6	79.4	1-Tarım ve hayvancılık	7.4	75.3	1-Tarım ve hayvancılık	6.0	71.8
Cr ₇	31-Bys elektrikli makina ve cihazlar	4.2	83.6	31-Bys elektrikli makina ve cihazlar	4.9	80.1	31-Bys elektrikli makina ve cihazlar	5.7	77.5
Cr ₈	26-Metalik olmy. diğ mineral ür.	3.1	86.7	28-Metal eşya sanayi	4.2	84.4	26-Metalik olmy. diğ mineral ür.	4.8	82.3
Cr ₉	28-Metal eşya sanayi	2.9	89.6	26-Metalik olmy. diğ mineral ür.	3.8	88.1	28-Metal eşya sanayi	3.1	85.4
Cr ₁₀	36-Mobilya ve bys diğ ürünler	2.0	91.6	36-Mobilya ve bys diğ ürünler	2.4	90.6	25-Plastik ve kauçuk ürünleri	3.0	88.5
Cr ₁₁	25-Plastik ve kauçuk ürünleri	1.8	93.4	25-Plastik ve kauçuk ürünleri	2.4	92.9	36-Mobilya ve bys diğ ürünler	2.6	91.1
Cr ₁₂	17-Tekstil ürünleri	1.3	94.7	24-Kimyasal madde ve ürünler	1.3	94.3	5-Balıkçılık	2.6	93.7
Cr ₁₃	20-Ağaç ve mantar ürünleri	1.2	96.0	14-Taşocakçılığı ve diğ madencilik	1.1	95.4	24-Kimyasal madde ve ürünler	1.4	95.1
Cr ₁₄	14-Taşocakçılığı ve diğ madencilik	1.0	97.0	20-Ağaç ve mantar ürünleri	0.9	96.3	14-Taşocakçılığı ve diğ madencilik	1.2	96.3
Cr ₁₅	24-Kimyasal madde ve ürünler	0.8	97.8	17-Tekstil ürünleri	0.8	97.1	20-Ağaç ve mantar ürünleri	0.7	97.1
Cr ₁₆	21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.6	98.4	33-Tıbbi aletler; hassas optikler ve saat	0.6	97.7	33-Tıbbi aletler; hassas optik alet. ve saat	0.6	97.7
Cr ₁₇	19-Deri, bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı	0.6	99.0	19-Deri, bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı	0.6	98.3	17-Tekstil ürünleri	0.6	98.4
Cr ₁₈	33-Tıbbi aletler; hassas optikler ve saat	0.6	99.6	21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.6	98.9	21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.5	98.9
Cr ₁₉	35-Diğ ulaşım araçları	0.3	99.9	5-Balıkçılık	0.6	99.5	19-Deri, bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı	0.4	99.3
Cr ₂₀	23-Kok kömürü, rafine petrol ürünleri	0.0	99.9	35-Diğ ulaşım araçları	0.3	99.8	35-Diğ ulaşım araçları	0.4	99.6

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

TR83 Bölgesi ihracatında 2011, 2012 ve 2013 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ oranı sırasıyla %64.5, %60, ve %58.3 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ oranı ise sırasıyla %86.7, %84.4 ve %82.3 olarak tespit edilmiştir. TR83 Bölgesi ihracatında sektörel yoğunlaşmanın çok yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yıllar itibariyle de yoğunlaşma oranları düşüş göstermesi olumlu bir gelişmedir. İhracatta yoğunlaşma oranlarının düşük olması sektörel çeşitliliğin artması anlamına geleceğinden krizlere karşı daha dirençli bir ihracat kompozisyonu oluşacaktır. Bu bağlamda TR83 Bölgesi'nde hem ihracatçı sektörlerin sayısını arttırarak çeşitliliği sağlamak hem de sektörel payların düşmesi büyük önem taşımaktadır.

TR83 Bölgesi ihracatındaki sektörel yoğunlaşma 4'lü sektör ayrımında incelendiğinde 2013 yılı itibarıyla öne çıkan sektörler şöyle sıralanmaktadır:

- 1531- Öğütülmüş tahıl ürünleri (%10),
- 3430- Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları (%8.29),
- 2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler (%7.71),
- 1810-Giyim eşyası (kürk hariç) (%7.57),
- 2710-Demir-çelik ana sanayi (%7.39),
- 2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi (%3.82),
- 3130-İzole edilmiş tel ve kablolar (%3.76),
- 113-Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri (%3.44),
- 500-Balıkçılık (%2.60),
- 1512-Balık ürünleri (%2.34),
- 2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana (%2.24),
- 2924-Maden, taşocağı ve inşaat makineleri (%2.15),
- 2520-Plastik ürünleri (%1.98) ve
- 2691-Yapı malzemeleri dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya (%1.96).

Tablo 113: TR83 İhracatında (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları

Cr _m	2011			2012			2013		
	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i
Cr ₁	2710-Demir-çelik ana sanayi	18.20	18.20	1531-Öğütülmüş tahıl ürünleri	11.12	11.12	1531-Öğütülmüş tahıl ürünleri	10.01	10.01
Cr ₂	1531-Öğütülmüş tahıl ürünleri	12.69	30.89	2710-Demir-çelik ana sanayi	10.84	21.96	3430-Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	8.29	18.30
Cr ₃	1810-Giyim eşyası (kürk hariç)	8.75	39.64	1810-Giyim eşyası (kürk hariç)	9.82	31.78	2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	7.71	26.01
Cr ₄	2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	6.30	45.93	3430-Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	7.20	38.97	1810-Giyim eşyası (kürk hariç)	7.57	33.58
Cr ₅	113-Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat b.	6.28	52.21	2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	6.46	45.43	2710-Demir-çelik ana sanayi	7.39	40.97
Cr ₆	3430-Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	6.26	58.47	2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	4.69	50.12	2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	3.82	44.78
Cr ₇	2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	2.98	61.45	113-Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	4.15	54.27	3130-İzole edilmiş tel ve kablolar	3.76	48.54
Cr ₈	3130-İzole edilmiş tel ve kablolar	2.31	63.76	2899-Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya	3.39	57.66	113-Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	3.44	51.99
Cr ₉	2914-Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	1.86	65.63	3130-İzole edilmiş tel ve kablolar	2.94	60.60	500-Balıkçılık	2.60	54.59
Cr ₁₀	2691-Yapı malzemeleri dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya	1.67	67.30	122-Bys hayvanlar ve hayvansal ürünler	1.97	62.57	1512-Balık ürünleri	2.34	56.93
Cr ₁₁	2899-Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya	1.59	68.89	2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	1.67	64.24	2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	2.24	59.17
Cr ₁₂	1554-Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	1.52	70.40	2691-Yapı malz. dışı, ateşe dayanıklı olm. seramik eşya	1.62	65.86	2924-Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	2.15	61.32
Cr ₁₃	1513-İşlenmiş sebze ve meyveler	1.47	71.87	2914-Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	1.58	67.44	2520-Plastik ürünleri	1.98	63.30
Cr ₁₄	2915-Kaldırma ve taşıma teçhizatı	1.43	73.30	2923-Metalurji makineleri	1.55	68.99	2691-Yapı malz. dışı, ateşe dayanıklı olm. seramik eşya	1.96	65.26
Cr ₁₅	2924-Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	1.32	74.62	2520-Plastik ürünleri	1.53	70.52	2914-Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	1.87	67.13
Cr ₁₆	122-Bys hayvanlar ve hayvansal ürünler	1.27	75.89	1513-İşlenmiş sebze ve meyveler	1.52	72.05	122-Bys hayvanlar ve hayvansal ürünler	1.84	68.98
Cr ₁₇	3120-Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	1.27	77.16	3610-Mobilya	1.43	73.47	2696-Taş	1.82	70.80
Cr ₁₈	2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	1.26	78.43	3120-Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	1.22	74.69	2899-Başka yerde sınıf.mamış metal eşya	1.81	72.60
Cr ₁₉	1511-Mezbahacılık	1.22	79.64	2915-Kaldırma ve taşıma teçhizatı	1.18	75.87	3610-Mobilya	1.73	74.33
Cr ₂₀	2520-Plastik ürünleri	1.20	80.84	2924-Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	1.14	77.02	2913-Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	1.34	75.67
Cr ₂₁	2811-Metal yapı malzemeleri	1.13	81.97	111-Tahıl ve bys bitkisel ürünler	1.07	78.09	1513-İşlenmiş sebze ve meyveler	1.30	76.97
Cr ₂₂	2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	1.00	82.97	1410-Kum, kil ve taşocakçılığı	1.00	79.09	3120-Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	1.17	78.14
Cr ₂₃	1410-Kum, kil ve taşocakçılığı	0.97	83.94	1554-Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	0.99	80.09	1410-Kum, kil ve taşocakçılığı	1.15	79.29
Cr ₂₄	1721-Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri	0.96	84.90	2930-Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri	0.97	81.06	2519-Diğer kauçuk ürünleri	1.05	80.34

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

TR83 Bölgesi ihracatında 4'lü dijitte 2011, 2012 ve 2013 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla %45.93, %38.97 ve %33.58 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ ise sırasıyla %63.76, %57.66 ve %51.99 olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde CR₁₂ ve CR₁₆ ve CR₂₀ oranlarında yıllar itibariyle önemli düşüşler gözlenmektedir. TR83 Bölgesi'nin ihraç ettiği ürünlerde 2'li ve 4'lü ayırmda sektörel çeşitliliğe gidildiği dikkat çekmektedir. Buna rağmen yoğunlaşma oranları hem CR₄ hem de CR₈ olarak yüksek düzeydedir.

4.4.2. İhracatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi

TR83 Bölgesi için ISIC Rev. 3'e göre hesaplanan sektörel ve ülkelere göre yoğunlaşma oranları yatay kesit analizine dayandığından, yani sadece belirli bir yıla ilişkin bir bulgu niteliği taşıdığından (analizimizde 2011, 2012 ve 2013 yıllarını kapsamaktadır) ihracattaki yoğunlaşmanın zaman içerisinde nasıl geliştiğini yeterince gösterememektedir. Bu nedenle ihracattaki gerek ülke gerekse sektör yoğunlaşmasının nasıl geliştiğini görmek amacıyla, 2004-2013 dönemi için Herfindahl endeksi (H-I) hesaplanarak yıllar itibariyle yoğunlaşmanın nasıl bir seyir izlediği tespit edilmiştir.

$H-I = \sum_{i=1}^n p_i^2$. Formülde H-I: Herfindahl endeksini ve P_i ise sektör veya ülkenin payını göstermektedir. Buna göre TR83 Bölgesi ihracatı için hesaplanan ülkelere göre Herfindahl Endeksini aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 114: TR83 Bölgesi İhracatında Ünelere Göre Herfindahl Endeksi

Yıllar	Herfindahl Endeksi (H-I)	H-I (2004=100)
2004	0.0718	100.0
2005	0.0743	103.5
2006	0.0555	77.3
2007	0.0490	68.3
2008	0.0381	53.2
2009	0.0574	80.0
2010	0.0502	70.0
2011	0.0412	57.4
2012	0.0417	58.2
2013	0.0439	61.1

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi ihracatında ülkelere göre Herfindahl Endeksi değerleri incelendiğinde, ülkelere göre ihracat yoğunlaşma endeksinin düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. 2004 endeks değeri 100 kabul edildiğinde, 2008 yılında 53.2 endeks düzeyine kadar gerileyen TR83 Bölgesi

ihracat Herfindahl endeksini, küresel ekonomik krizin derinleştiği 2009 yılında yukarı yönlü sıçrama kaydederek 80 endeks değerine kadar çıktıktan sonra tekrar düşüş eğilimini sürdürerek 2013 yılı itibariyle 61 endeks değerine ulaşmıştır. Sonuç olarak TR83 Bölgesi ihracatında yoğunlaşmanın azaldığını ve daha fazla sayıda ülkeye dayalı bir ihracat yapısının oluştuğu anlaşılmaktadır.

TR83 Bölgesi ihracatında sektörler göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen Herfindahl Endeksi değerleri incelendiğinde, sektörler göre ihracat yoğunlaşma endeksinin tıpkı ülke yoğunlaşma endeksi gibi bir eğilim gösterdiği ve büyük oranda düşüş kaydettiği dikkat çekmektedir. Hem 2 dijite hem de 4 dijite göre yapılan sektörel yoğunlaşma analizine göre; 2004 yılı 100 kabul edildiğinde 2013 itibariyle endeksin önemli düzeyde düşüş kaydettiği görülmektedir. Endeksin 2010 yılına kadar düşüş kaydetmediği, özellikle küresel ekonomik kriz döneminde (2008-2009) artış eğiliminde olduğu ve 100 endeks değerinin üzerine çıktığı izlenmektedir. Endeks krizden çıkış yılı olan 2010 yılından itibaren düşüş göstermektedir. Sonuç olarak TR83 Bölgesi ihracatında zaman içerisinde bir sektör çeşitlenmesine gidilerek daha çok sektöre dayalı bir yoğunlaşma gözlenmektedir. Bu durum, Bölge ekonomisinin herhangi bir kriz ortamında hareket kabiliyetinin nispeten yüksek olacağı ve sektörel çeşitlilik konusunda dinamik bir yaklaşım sergilediğini yansıtmaktadır.

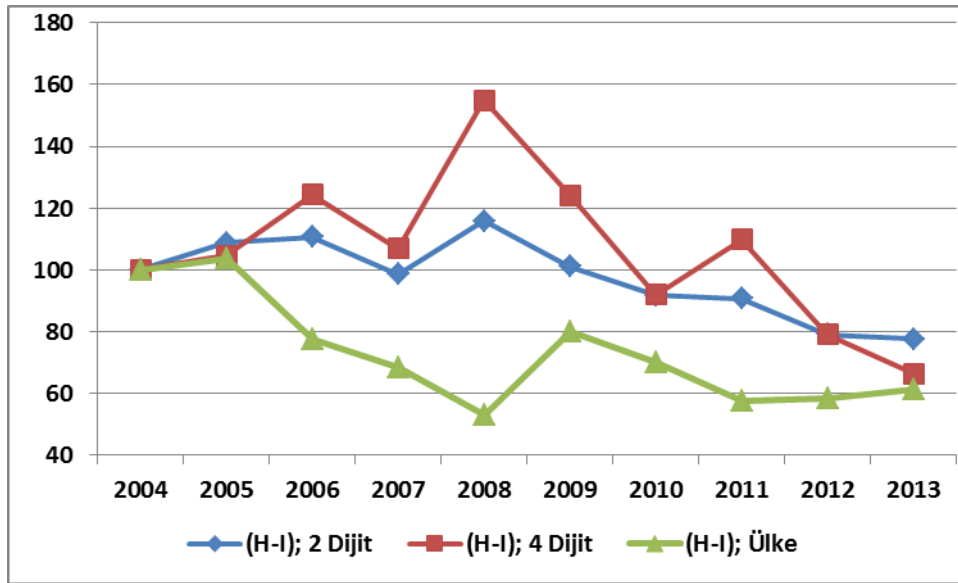
Tablo 115: TR83 Bölgesi İhracatında Sektörlere Göre Herfindahl Endeksi

Yıllar	2 Dijite Göre		4 Dijite Göre	
	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2004=100)	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2004=100)
2004	0.1428	100.0	0.0671	100.0
2005	0.1553	108.7	0.0702	104.6
2006	0.1580	110.6	0.0834	124.2
2007	0.1408	98.6	0.0717	106.9
2008	0.1656	115.9	0.1039	154.9
2009	0.1443	101.0	0.0833	124.2
2010	0.1311	91.8	0.0617	92.0
2011	0.1295	90.7	0.0737	109.9
2012	0.1128	78.9	0.0530	79.0
2013	0.1107	77.5	0.0445	66.4

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

H-I endeksine göre, ülke ve sektör yoğunlaşması eğilimini birlikte gösteren grafik incelendiğinde, yukarıda bahsedilen durum daha net gözlenmektedir. Ülke yoğunlaşmasında dönem içinde genel olarak aşağı doğru bir eğilim görülüp yoğunlaşma azalırken, sektörel yoğunlaşmada 2009 yılına kadar eğilim yukarı yönlü iken 2009'dan itibaren aşağı yönlü olup yoğunlaşma düşmektedir. Bölge ihracatında ürün çeşitliliğinin sağlanabilmesine yönelik hem sektörel hem de ülke bazındaki bu eğilim son derece olumlu bir gelişmedir. Yoğunlaşma oranının düşmesi ihracatın ülke ve sektör bazında kırılmasını da engellemektedir.

Grafik 15: H-I Endeksine Göre İhracatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması (2004=100)

4.4.3. İhracatta Yoğunlaşma Katsayısı ve İl İhracatında Öne Çıkan Sektörlerin Belirlenmesi:

4.4.3.1. İhracat Yoğunlaşma Katsayısı (PECR)

Bölge sektör ihracatının Bölge toplam ihracatındaki payının, sektörün ülke toplam ihracatındaki payına oranını ifade eden ihracat yoğunlaşma veya uzmanlaşma katsayısı, sektörün ülke ihracatındaki göreceli üstünlüğünü ifade etmektedir ve şu formülle hesaplanmaktadır;

$$PECR = (X_{ij} / X_i) / (X_j / X)$$

X_{ij} : i ilinde/bölgesinde j sektörünün ihracatı,

X_i : i ilinin/bölgesinin toplam ihracatı,

X_j: Türkiye'deki j sektörünün toplam ihracatı,

X: Türkiye'nin toplam ihracatı

Yoğunlaşma katsayılarının tamamı için, 1'in üzerindeki değerler sektörün TR83 Bölgesi'ndeki görece üstünlüğü/avantajını ifade etmektedir. Buna göre, 2004-2013 döneminde ihracatta uzmanlaşmış ve öne çıkan sektörler aşağıdaki tabloda verilmektedir. 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesinde uzmanlaşma katsayısının büyüklüğüne göre sırasıyla;

- 5-Balıkçılık,
- 10-Maden kömürü, linyit ve turb,
- 15-Gıda ürünleri ve içecek,
- 29-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat,
- 26-Metalik olmayan diğer mineral ürünler,
- 1-Tarım ve hayvancılık,
- 20-Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç),
- 31-Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makina ve cihazlar,
- 33-Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat,
- 14-Taşocakçılığı ve diğer madencilik ve
- 27-Ana metal sanayi sektörlerinin uzmanlaşmış ve öne çıkan sektörler olduğu görülmektedir.

Tablo 116: TR83 Bölgesinde İhracatında Öne Çıkan Sektörler (2 Dijit)

ISIC Sektör Adı	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ortalama
5-Balıkçılık	1.0	0.1	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.7	15.3	2.2
10-Maden kömürü, linyit ve turb	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.6	4.1	0.9
15-Gıda ürünleri ve içecek	4.4	4.0	4.4	4.2	4.5	3.9	4.2	3.0	2.8	2.6	3.8
29-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	3.5	3.6	3.0	2.9	2.1	2.1	2.1	1.8	2.2	2.3	2.6
26-Metalik olmayan diğer mineral ürünler	1.4	1.3	1.1	1.4	0.9	0.7	1.0	1.0	1.4	1.7	1.2
1-Tarım ve hayvancılık	3.1	3.8	2.2	1.9	2.1	2.2	2.3	2.2	2.2	1.6	2.3
20-Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç);	5.6	7.0	5.8	6.3	4.4	6.4	5.6	2.5	2.1	1.6	4.7
31-Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar	0.6	0.9	0.7	0.7	0.6	0.7	0.9	1.0	1.3	1.3	0.9
33-Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	1.2	1.6	1.8	1.4	1.5	1.3	1.4	1.5	1.5	1.2	1.5
14-Taşocakçılığı ve diğer madencilik	0.3	0.3	0.3	0.3	0.1	0.0	0.4	0.9	1.1	1.0	0.5
27-Ana metal sanayi	1.1	0.9	2.0	1.6	1.7	1.5	1.0	1.7	0.8	1.0	1.3
18-Giyim eşyası	0.5	0.1	0.1	0.2	0.3	0.3	0.9	1.0	1.3	0.9	0.5
34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0.4	0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.5	0.7	0.8	0.5
28-Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	0.5	0.7	0.7	0.7	0.6	0.4	0.4	0.6	1.0	0.7	0.6
25-Plastik ve kauçuk ürünleri	0.6	0.4	0.5	0.6	0.6	0.6	0.4	0.4	0.6	0.7	0.5
36-Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	0.5	0.5	0.9	1.1	1.5	1.2	1.3	0.7	0.7	0.6	0.9
51-Atık ve hurdalar	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1	0.3	0.4	0.1	0.3	0.6	0.2
19-Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	3.0	2.9	2.5	2.5	1.5	1.4	1.6	1.1	1.0	0.5	1.8
21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.4	0.1	0.1	0.2	0.1	0.5	0.7	0.6	0.6	0.4	0.4
30-Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.1
24-Kimyasal madde ve ürünler	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.2
35-Diğer ulaşım araçları	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	0.1
22-Basım ve yayım; plak, kaset vb.	0.2	0.2	0.4	0.1	0.1	0.2	0.1	0.0	0.2	0.2	0.2
2-Ormancılık ve tomrukçuluk	0.0	0.0	0.1	1.2	0.0	0.0	0.2	1.7	0.2	0.2	0.4
17-Tekstil ürünleri	0.2	0.1	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
Yıl toplamı	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Yukarıda ISIC Rev. 3'e göre iki dijitte incelenen TR83 Bölgesi ihracatında "yoğunlaşma katsayıları ve öne çıkan sektörler" dört dijitte değerlendirildiğinde alt sektörler itibariyle öne çıkan sektörleri görmek mümkün olacaktır. 2013 yılı itibariyle Bölge ihracatında Türkiye'ye oranla uzmanlaşmış ve öne çıkan sektörler aşağıdaki tabloda verilmektedir. Dört dijite göre yoğunlaşma katsayıları 1'in üzerinde çıkan sektör sayısı 41'dir. Buna göre 41 sektörden ilk 16'sı şöyle sıralanmaktadır:

- 3692-Müzik aletleri,
- 2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler,
- 2914-Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler,
- 1553-Bira ve malt, 500-Balıkçılık,
- 1531-Öğütülmüş tahıl ürünleri,
- 1030-Turba(turb),
- 1512-Balık ürünleri,
- 2691-Yapı malz. dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya,
- 1554-Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları,
- 122-Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler,
- 1554-Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları,
- 122-Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler,
- 2010-Kereste ve parke,
- 2913-Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı,
- 3520-Demiryolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonları,
- 2924-Maden, taşocağı ve inşaat makineleri,
- 3311-Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar.

Aşağıdaki tabloda yer alan ve ihracatta uzmanlaşılacak 41 sektörden 3'ü hariç (2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar, 2921-Tarım ve orman makineleri ve 2927-Silah ve mühimmat) tamamı bir sonraki bölümde anlatılacağı üzere RCA skoruna göre Bölge'nin dış ticarete rekabet üstünlüğüne sahip olduğu sektörlerdir.

Tablo 117: TR83 Bölgesi İhracatında Öne Çıkan Sektörler (4 Dijit)

ISIC Sektör Adı	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ortalama
3692-Müzik aletleri	35.2	45.0	45.3	69.4	63.6	48.2	42.4	36.9	42.2	32.5	46.1
2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	52.3	44.9	44.5	35.9	23.4	21.6	28.7	27.7	28.5	31.4	33.9
2914-Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	62.7	65.9	61.5	79.8	52.9	38.5	46.5	23.5	21.8	24.7	47.8
1553-Bira ve malt	7.3	8.2	10.2	10.5	9.0	12.7	17.0	15.5	18.2	18.1	12.7
500-Balıkçılık	1.0	0.1	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.7	15.3	2.2
1531-Öğütülmüş tahıl ürünleri	31.7	20.1	29.1	25.6	25.2	22.3	20.9	13.3	14.0	12.2	21.4
1030-Turba(turb)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.0	1.2
1512-Balık ürünleri	6.2	6.1	3.9	3.7	2.4	1.6	6.0	0.9	5.2	11.4	4.7
2691-Yapı malz. dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya	5.3	7.0	6.9	5.7	4.8	6.5	8.5	7.9	8.6	9.6	7.1
1554-Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	0.1	2.2	28.7	28.9	14.1	14.1	12.6	15.6	10.4	8.5	13.5
122-Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	8.3	11.4	23.3	21.8	11.1	9.5	8.9	5.7	8.2	6.4	11.5
2010-Kereste ve parke	7.4	8.9	7.6	10.4	7.1	5.8	2.8	3.6	3.7	5.0	6.2
2913-Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	0.1	0.1	1.7	2.7	1.3	1.5	1.3	1.8	2.6	4.3	1.7
3520-Demiryolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonları	0.0	0.2	0.1	5.3	0.0	7.6	26.2	3.6	3.4	3.4	5.0
2924-Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	1.0	3.4	2.0	2.3	1.3	2.1	1.8	1.7	1.8	3.3	2.1
3311-Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	2.9	3.7	4.1	3.5	4.1	3.2	3.2	3.2	3.3	2.8	3.4
2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	9.4	6.0	5.6	4.0	3.2	2.7	2.8	1.7	2.3	2.7	4.0
3130-İzole edilmiş tel ve kablolar	0.2	0.5	0.4	0.5	0.5	1.3	1.3	1.5	2.1	2.6	1.1
2696-Taş	0.1	0.1	0.5	1.7	1.2	1.4	1.5	1.2	1.4	2.6	1.1
3150-Elektrik ampülü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı	0.9	1.0	1.2	1.8	2.4	1.7	2.3	1.8	2.4	2.5	1.8
1544-Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller	0.8	1.4	1.8	1.0	0.8	0.9	3.0	1.0	1.1	2.5	1.4
3430-Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	1.8	2.0	1.9	2.0	1.6	1.7	1.1	1.8	2.3	2.3	1.9
2927-Silah ve mühimmat	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2	0.9	1.1	2.2	0.5
2923-Metalurji makineleri	0.0	24.5	13.8	12.9	0.4	12.5	0.2	2.8	13.5	2.2	8.3
1511-Mezbahacılık	1.1	2.1	0.0	0.2	0.3	0.0	0.9	3.8	2.3	2.1	1.3
3420-Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	0.0	0.0	0.1	0.1	0.4	0.5	0.1	0.8	1.5	2.1	0.6
2915-Kaldırma ve taşıma teçhizatı	1.5	0.7	1.7	0.9	1.6	3.2	5.8	5.4	4.1	2.1	2.7
2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	7.1	9.9	7.3	7.2	5.4	8.6	7.3	3.1	2.6	2.0	6.1
2695-Çimento ve alçı ile sertleştirilmiş maddeler	0.3	0.4	0.3	0.4	0.2	0.3	0.2	2.4	1.7	1.9	0.8
3330-Saat	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	3.5	1.8	0.6
113-Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	4.5	5.4	3.1	2.4	2.9	3.3	3.2	2.8	2.1	1.6	3.1
1410-Kum, kil ve taşocakçılığı	0.7	0.8	0.6	0.5	0.1	0.1	0.7	1.5	1.5	1.4	0.8
2921-Tarım ve orman makineleri	1.3	2.4	2.2	3.4	1.6	0.9	2.1	0.7	2.3	1.3	1.8
112-Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	0.0	0.1	0.2	0.1	0.2	0.4	0.9	0.7	0.5	1.3	0.4
2519-Diğer kauçuk ürünleri	0.8	0.4	0.7	0.8	1.3	1.1	0.2	0.6	1.1	1.3	0.8
3610-Mobilya	1.1	1.1	1.4	1.3	2.7	1.6	1.6	0.8	1.2	1.2	1.4
1552-Şarap	12.5	5.7	8.0	4.2	0.3	0.3	0.5	0.5	0.5	1.2	3.4
3120-Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	2.2	2.9	2.2	2.1	1.2	1.1	1.7	1.5	1.6	1.2	1.8
3693-Spor malzemeleri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.1	0.1	1.6	2.8	1.1	0.6
2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	0.1	0.5	0.4	0.4	0.7	0.5	0.9	1.0	0.4	1.0	0.6
2710-Demir-çelik ana sanayi	1.2	0.9	2.5	2.0	2.0	2.1	1.1	1.9	1.3	1.0	1.6

4.4.3.2. Dış Ticarete Rekabet Gücüne Sahip Sektörler

TR83 Bölgesi ihracatında öne çıkan sektörleri dış ticaretteki rekabet durumuna göre analiz etmek için; Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü tarafından geliştirilen ve 2012 tarihli "Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi"³⁰, çalışmasında imalat sanayiinin her bir alt sektörü için hesaplanan, sektörlerin "Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler" olarak adlandırılan RCA değerlerine bakılmıştır.

Sektörlerin dış ticaretteki rekabet gücünü tespit etmek amacıyla Bölge dış ticaret verilerinden hesaplanan bölgesel RCA skorlarına göre, skor değeri pozitif olan sektörler için ($RCA > 0$) rekabet gücü var, RCA skorları 0'dan küçük olan sektörler için ise ($RCA < 0$) rekabet gücü olmayan sektörler olarak belirlenmiştir.

Buna göre TR83 Bölgesi dış ticaretinde ikili dijite göre rekabet gücüne sahip sektörler aşağıdaki tabloda verilmektedir. Bölge'de 5-Balıkçılık, 18-giyim eşyası, 10-Maden kömürü, linyit ve turb, 34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar, 29-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, 30-Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları, 27-Ana metal sanayi, 33-Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat sektörleri en yüksek rekabet gücüne sahip sektörler olarak ilk sıralarda yer almaktadırlar. Deri sektörü ile bölgede önemli ölçüde yaygın olan metalik olmayan diğer mineral ürünler (taş toprağa dayalı sanayi) sektörleri dönem ortalaması pozitif olsa da son yıllarda rekabet gücü düşük olan sektörler olarak dikkat çekmektedir.

³⁰ Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle), Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012, Ankara

Tablo 118: RCA Skorlarına Göre Rekabet Gücü Olan Sektörler (2 Dijit)

	2009	2010	2011	2012	2013	2004-2013 Ortalama
5-Balıkçılık	0.0	0.0	18.2	6.1	24.3	6.4
18-Giyim eşyası	3.3	2.3	3.1	3.4	2.7	2.1
10-Maden kömürü, linyit ve turb	0.0	0.0	0.0	2.2	2.0	0.4
34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	2.4	1.5	2.5	2.5	1.9	2.1
29-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	1.6	1.0	1.0	1.4	1.3	1.3
30-Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	0.4	0.0	-0.7	-0.2	1.3	0.9
27-Ana metal sanayi	0.2	0.6	0.8	0.2	1.2	1.0
33-Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	0.8	1.3	1.4	1.4	1.2	1.1
22-Basım ve yayım; plak, kaset vb.	1.4	0.6	-0.6	1.3	0.9	1.4
15-Gıda ürünleri ve içecek	1.6	0.9	0.5	0.8	0.9	0.8
14-Taşocakçılığı ve diğer madencilik	-2.5	0.1	0.6	0.7	0.6	-0.1
31-Başka yerde sınıf.mamış elektrikli makina ve cihazlar	0.5	1.0	0.9	-0.3	0.5	0.4
35-Diğer ulaşım araçları	1.6	-2.4	1.1	2.0	0.4	0.9
36-Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	1.5	1.5	0.6	0.7	0.4	1.0
25-Plastik ve kauçuk ürünleri	0.7	0.2	-0.1	0.2	0.4	0.2
28-Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	0.7	0.6	0.9	1.2	0.3	1.0
19-Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	1.1	1.1	0.9	0.9	-0.1	1.3
26-Metalik olmayan diğer mineral ürünler	-0.8	-0.5	0.0	-0.2	-0.2	0.0

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Bölgesel RCA değerleri 4 dijite göre de hesaplanmıştır. Buna göre TR83 Bölgesi dış ticaretinde rekabet gücüne sahip sektörler aşağıdaki tabloda verilmektedir. 4 dijitli analize göre 500-Balıkçılık, 1553-Bira ve malt, 1541-Fırın ürünleri, 1544-Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamuller, 1542-Şeker, 1552-Şarap, 2694-Çimento, kireç ve alçı, 1320-Demir dışı metal cevherleri, 1422-Tuz, 3692-Müzik aletleri, 1511-Mezbahacılık, 2102-Oluklu karton ve mukavva ile kâğıt ve mukavvadın ambalajlar, 2813-Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç), 3694-Oyun ve oyuncak, 2925-Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler, 122-Başka yerde sınıf. hayvanlar ve hayvansal ürünler, 3130-İzole edilmiş tel ve kablolar ve 2914-Sanayi fırını, ocak ve ateşleyici sektörleri rekabet gücü en yüksek olan sektörler olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 119: RCA Skorlarına Göre Rekabet Gücü Olan Sektörler (4 Dijit)

Sektör Adı	2013	Dönem Ort.	Sektör Adı	2013	Dönem Ort.
500-Balıkçılık	35.8	9.4	3591-Motosiklet	1.8	3.9
1553-Bira ve malt	34.9	33.0	3150-Elektrik ampulü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı	1.8	2.2
1541-Fırın ürünleri	32.9	32.1	2221-Basım	1.8	2.1
1544-Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamuller	32.0	30.6	2695-Çimento ve alçı ile sertleştirilmiş maddeler	1.7	2.4
1542-Şeker	31.8	2.5	2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	1.7	0.1
1552-Şarap	31.7	28.1	3410-Motorlu kara taşıtları ve motorları	1.6	-0.4
2694-Çimento, kireç ve alçı	31.7	18.9	1543-Kakao, çikolata ve şekerleme	1.5	0.9
1320-Demir dışı metal cevherleri	29.5	7.5	2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	1.5	2.3
1422-Tuz	29.4	29.8	3311-Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	1.4	1.4
3692-Müzik aletleri	8.5	27.9	2010-Kereste ve parke	1.3	0.7
1511-Mezbahacılık	5.3	8.0	2926-Tekstil, giyim eşyası ve deri işlemede kullanılan makineler	1.3	-0.3
2102-Oluklu karton ve mukavva ile kâğıt ve mukavvadan ambalajlar	4.4	1.6	3000-Büro, muhasebe ve bilgi işleme mak.	1.3	0.9
2813-Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	4.1	21.0	2913-Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	1.2	1.3
3694-Oyun ve oyuncak	4.1	8.2	2424-Sabun, deterjan, temizlik, cilalama maddeleri; parfüm; kozmetik tuvt. malz.	1.2	0.2
2925-Gıda,içecek ve tütün işleyen mak	4.0	3.1	1531-Öğütülmüş tahıl ürünleri	1.1	6.5
122-Başka yerde sınıf. hayvanlar ve hayvansal ürünler	3.9	12.8	3520-Demiryolu ve tramvay lokom-vagonları	1.1	8.1
3130-İzole edilmiş tel ve kablolar	3.4	3.0	1520-Süt ürünleri	1.1	2.3
2914-Sanayi fırını, ocak ve ateşleyici	3.3	3.7	3599-Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçları	1.0	13.8
3420-Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	3.3	-2.7	1730-Trikotaj (örme) ürünleri	1.0	0.5
2691-Yapı malzemeleri dışındaki, ateşe dayanıklı olm. seramik eşya	3.2	3.7	2923-Metalurji makineleri	0.9	1.1
1554-Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	3.1	25.2	2696-Taş	0.8	14.2
2924-Maden, taşocağı ve inşaat mak.	2.8	2.2	2710-Demir-çelik ana sanayi	0.7	1.3
1810-Giyim eşyası (kürk hariç)	2.7	2.0	2219-Diğer yayımlar	0.7	3.1
3691-Kuyumculuk ve ilgili madde.	2.7	0.8	2211-Kitap, broşür, müzik kitapları ve diğer yayınlar	0.7	8.8
2915-Kaldırma ve taşıma teçhizatı	2.6	1.5	2899-Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya	0.4	1.1
3140-Akümülatör, pil ve batarya	2.2	4.0	2212-Gazete, dergi ve süreli yayınlar	0.4	3.3
3330-Saat	2.2	-1.2	2101-Kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva	0.4	0.4
1512-Balık ürünleri	2.1	8.3	1920-Aykkabı	0.2	1.8
2519-Diğer kauçuk ürünleri	2.1	1.1	2893-Çatal-bıçak takımı, el aletleri ve hırdavat malzemeleri	0.2	1.0
3220-Radyo ve televizyon vericileri ile telefon, telgraf teçhizatı	2.0	0.7	2911-İçten yanmalı motor ve türbin; (uçak, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç)	0.1	0.0
3120-Elektrik dağıtım ve kontrol cihaz.	1.9	2.6	1549-Başka yerde sınıf. gıda maddeleri	0.1	0.4
3430-Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	1.9	3.6	1410-Kum, kil ve taş ocakçılığı	0.1	3.7
1533-Hazır hayvan yemleri	1.9	6.0	3610-Mobilya	-0.1	1.3
			3511-Gemi	-0.6	2.7

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

2013 yılı itibariyle TR83 Bölgesi ihracatında dört dijite göre Türkiye'ye oranla uzmanlaşmış ve öne çıkan 41 sektörden 3'ü hariç (2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar, 2921-Tarım ve orman makineleri ve 2927-Silah ve mühimmat) RCA skoruna göre rekabet gücüne sahip sektörlerdir.

4.4.4. İthalatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması

Bu bölümde TR83 Bölgesi ithalatında ülke ve sektörel düzeyde yoğunlaşma düzeyi incelenecektir. Yoğunlaşma oranları, ithalatta sektörel ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından, dış ticaret analizlerinde son derece önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Dışa açık bir ekonomide, ödemeler dengesi ve katma değer açısından ithalata bağımlı bir üretim yapısının yanı sıra üretimde kullanılan ithal girdilerin az sayıda ülkeye (tedarikçiye) bağımlı olması, uygun maliyet oluşturma ve tedarik sürecinde (özellikle zaman açısından) sıkıntılara yol açabilecektir. Ancak, ithalat ürün çeşitlenmesine dayanıyor ve çok sayıda tedarikçi ülkeden yapılıyorsa, belli ülkelerde meydana gelebilecek üretim düşüşleri ve maliyet artışlarına rağmen sektörün girdi maliyetlerinde fazla artış olmayacağı gibi girdi tedarikinin sürekliliği açısından da sorunla karşılaşılmayacaktır.

4.4.4.1. İthalatta Sektör Yoğunlaşma Oranları

TR83 Bölgesi ithalatında sektörel yoğunlaşma oranlarını incelemeyden önce Bölge ithalatının alt sektörler itibariyle dağılımına göz atmak ve öne çıkan sektörleri belirlemek önem arz etmektedir. TR83 Bölgesi ithalatının 2013 yılı sektörel dağılımı (iki dijite) incelendiğinde Tarım hayvancılık (%24.3), atık ve hurdalar (%23.7), Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat (%5.7), Kimyasal madde ve ürünler (%5.3), ana metal sanayi (%3.9), Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makina ve cihazlar (%2.6) ve Gıda ürünleri ve içecek (%2.4) en yüksek paya sahip alt sektörler olduğu görülmektedir. Bölge ithalatının sektörlere göre dağılımı 2004 ve 2013 yılları ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 120: TR83 İthalatının Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör Adı	2004		2013		2013-2004
	Bin USD	Pay (%)	Bin USD	Pay (%)	% Artış
1-Tarım ve hayvancılık	70,169	21.9	249,773	24.3	256
2-Ormancılık ve tomrukçuluk	3,646	1.1	901	0.1	-75
5-Balıkçılık	25	0.0	0	0.0	-100
10-Maden kömürü, linyit ve turbo	5	0.0	2,138	0.2	45,321
13-Metal cevherleri	0	0.0	0	0.0	-
14-Taşocakçılığı ve diğer madencilik	101	0.0	786	0.1	677
15-Gıda ürünleri ve içecek	27,990	8.7	24,194	2.4	-14
17-Tekstil ürünleri	15,217	4.7	3,327	0.3	-78
18-Giyim eşyası	50	0.0	639	0.1	1,182
19-D. deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	604	0.2	4,255	0.4	604
20-Ağaç ve mantar ürünleri	3,520	1.1	18,370	1.8	422
21-Kağıt ve kağıt ürünleri	2,506	0.8	9,607	0.9	283
22-Basım ve yayım; plak, kaset vb.	4	0.0	197	0.0	5,355
23-Kok kömürü, rafine petrol ür. nükleer yakıtlar	159	0.0	12,480	1.2	7,743
24-Kimyasal madde ve ürünler	22,368	7.0	54,076	5.3	142
25-Plastik ve kauçuk ürünleri	3,500	1.1	9,271	0.9	165
26-Metalik olmayan diğer mineral ürünler	1,721	0.5	17,425	1.7	912
27-Ana metal sanayi	8,008	2.5	40,423	3.9	405
28-Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	1,468	0.5	10,091	1.0	587
29-Bys makine ve teçhizat	24,346	7.6	58,180	5.7	139
30-Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	13	0.0	1,218	0.1	9,149
31-Bys elektrikli makina ve cihazlar	4,973	1.6	26,723	2.6	437
32-Radyo, tv, haberleşme teçh. ve cihazları	2	0.0	1,067	0.1	61,666
33-Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	7,833	2.4	7,916	0.8	1
34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	1,810	0.6	9,029	0.9	399
35-Diğer ulaşım araçları	0	0.0	2,842	0.3	-
36-Mobilya ve bys diğer ürünler	907	0.3	5,851	0.6	545
51-Atık ve hurdalar	71,081	22.2	244,210	23.7	244
74-Diğer iş faaliyetleri	0	0.0	2	0.0	1,299
92-Eğlence, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	2	0.0	1	0.0	-55
93-Diğer hizmet faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	-
99-Gizli veri	48,455	15.1	213,403	20.8	340
Toplam	320,482	100.0	1,028,396	100.0	221

Kaynak: TÜİK

TR83 Bölgesi İthalatında Sektörel Yoğunlaşma

TR83 Bölgesi ithalatında 2011, 2012 ve 2013 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ oranı sırasıyla %78.2, %75.7 ve %74.4 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ oranı ise sırasıyla %92.2, %92.5 ve %88.6 olarak tespit edilmiştir. TR83 Bölgesi ithalatında düşüş eğilimi olmasına rağmen sektörel yoğunlaşmanın çok yüksek olduğu görülmektedir. İthalatta yoğunlaşma oranlarının yüksek olması Bölge'nin belli sektörlerde

dışa bağımlı olduğu ve söz konusu sektörlerde rekabet gücünün düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bu sektörlerde tedarikçi ülkelerde olabilecek herhangi bir kriz durumunda Bölge'deki üreticiler problemlerle karşılaşabilirler. Bu nedenle dışa bağımlı sektörlerde ithal ikamesi veya tedarikçi çeşitlendirmesi yoluna gidilmesi önem arz etmektedir.

Aşağıdaki tabloda 2011, 2012 ve 2013 yılları için TR83 Bölgesi ithalatında ISIC Rev. 3 (2 dijit) bazında sektörel yoğunlaşma oranları ayrıntılı olarak verilmektedir.

TR83 Bölgesi ithalatının yıllar itibariyle dağılımına bakıldığında;

- Tarım ve hayvancılık,
- Atık ve hurdalar,
- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat,
- Kimyasal madde ve ürünler,
- Ana metal sanayi,
- Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makina ve cihazlar,
- Gıda ürünleri ve içecek,
- Ağaç ve mantar ürünleri ile
- Metalik olmayan diğer mineral ürünler

sektörlerinin her yıl ithalatta ilk sıralarda yer aldığı (sıraları değişmekle birlikte) dikkat çekmektedir.

Tablo 121: TR83 ithalatında 2'li Dijitte Sektör Yoğunlaşma Oranları

Cr _m	2011			2012			2013		
	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i
Cr ₁	1-Tarım ve hayvancılık	30.5	30.5	99-Gizli veri	23.8	23.8	1-Tarım ve hayvancılık	24.3	24.3
Cr ₂	51-Atık ve hurdalar	28.5	59.0	1-Tarım ve hayvancılık	22.7	46.5	51-Atık ve hurdalar	23.7	48.0
Cr ₃	99-Gizli veri	11.1	70.1	51-Atık ve hurdalar	22.0	68.5	99-Gizli veri	20.8	68.8
Cr₄	27-Ana metal sanayi	8.1	78.2	27-Ana metal sanayi	7.2	75.7	29- Bys makine ve teçhizat	5.7	74.4
Cr ₅	29- Bys makine ve teçhizat	5.7	83.9	31-Bys elektrikli makine ve cihazlar	5.9	81.6	24-Kimyasal madde ve ürünler	5.3	79.7
Cr ₆	15-Gıda ürünleri ve içecek	3.8	87.7	29- Bys makine ve teçhizat	4.8	86.4	27-Ana metal sanayi	3.9	83.6
Cr ₇	24-Kimyasal madde ve ürünler	3.0	90.7	24-Kimyasal madde ve ürünler	3.5	89.9	31-Bys elektrikli makine ve cihazlar	2.6	86.2
Cr₈	31-Bys elektrikli makine ve cihazlar	1.5	92.2	15-Gıda ürünleri ve içecek	2.6	92.5	15-Gıda ürünleri ve içecek	2.4	88.6
Cr ₉	20-Ağaç ve mantar ürünleri	1.1	93.3	20-Ağaç ve mantar ürünleri	1.3	93.7	20-Ağaç ve mantar ürünleri	1.8	90.4
Cr ₁₀	23-Kok kömürü, rafine petrol ürünleri	1.1	94.4	26-Metalik olmy. diğ mineral ür.	1.3	95.0	26-Metalik olmy. diğ mineral ür.	1.7	92.1
Cr ₁₁	25-Plastik ve kauçuk ürünleri	0.8	95.3	25-Plastik ve kauçuk ürünleri	0.8	95.8	23-Kok kömürü, rafine petrol ürünleri	1.2	93.3
Cr₁₂	26-Metalik olmy. diğ mineral ür.	0.8	96.1	21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.7	96.5	28-Metal eşya sanayi	1.0	94.3
Cr ₁₃	33-Tıbbi aletler; hassas optik alet. ve saat	0.7	96.8	33-Tıbbi aletler; hassas optik alet. ve saat	0.7	97.2	21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.9	95.2
Cr ₁₄	21-Kağıt ve kağıt ürünleri	0.7	97.5	36-Mobilya ve bys diğ ürünler	0.5	97.8	25-Plastik ve kauçuk ürünleri	0.9	96.1
Cr ₁₅	36-Mobilya ve bys diğ ürünler	0.5	98.0	28-Metal eşya sanayi	0.5	98.3	34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0.9	97.0
Cr₁₆	28-Metal eşya sanayi	0.4	98.4	34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0.4	98.7	33-Tıbbi aletler; hassas optik alet. ve saat	0.8	97.7
Cr ₁₇	34-Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0.3	98.7	17-Tekstil ürünleri	0.3	99.0	36-Mobilya ve bys diğ ürünler	0.6	98.3
Cr ₁₈	19-Deri, bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı	0.3	99.0	19-Deri, bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı	0.3	99.2	19-Deri, bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı	0.4	98.7
Cr ₁₉	17-Tekstil ürünleri	0.3	99.3	10-Maden kömürü , linyit ve turb	0.3	99.5	17-Tekstil ürünleri	0.3	99.0
Cr₂₀	10-Maden kömürü , linyit ve turb	0.2	99.5	2-Ormancılık ve tomrukçuluk	0.1	99.6	35-Diğ ulaşım araçları	0.3	99.3

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

TR83 Bölgesi ithalatı 4 dijit bazında değerlendirildiğinde, öne çıkan sektörler şöyle sıralanabilir:

- 5149-Atık ve hurdalar,
- 111-Tahıl ve bys bitkisel ürünler,
- 2411-Ana kimyasal maddeler,
- 2710-Demir-çelik ana sanayi,
- 121-Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır v.b.,
- 2423-Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler,
- 2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi,
- 3110-Elektrik motoru, jeneratör, transformatörler,
- 1514-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar,
- 2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar,
- 2929-Diğer özel amaçlı makineler
- 2693-Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri.

TR83 Bölgesi ithalatında 2011, 2012 ve 2013 yılları için 4 dijite göre ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ oranı sırasıyla %69.7, %67.9 ve %69.0 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ oranı ise sırasıyla %81.7, %82.2 ve %76.4 olarak tespit edilmiştir. Yüksek olmakla birlikte hem 2'li hem de 4'lü ayırmda son üç yıl itibariyle sektörel yoğunlaşmanın düşüş eğiliminde olduğu, Bölge ithalatında sektörel çeşitliliğin arttığı gözlemlenmektedir.

En çok ithalat yapılan sektörlerin ilk sıralarında yer alan “tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler” sektörü tarım bölgesi olan TR83 Bölgesi için oldukça dikkat çekicidir. Diğer yandan Bölge ithalatında ilk sırada yer alan atık ve hurdalar sektörüyle birlikte tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler sektörleri dış ticarete rekabet gücü (RCA) analizinde de düşük rekabet gücüne sahip sektörler olarak öne çıkmaktadırlar. Ülkemizde gün geçtikçe hurdacılık ve atık dönüştürme kültürü ve ekonomisi yaygınlaşmaktadır. Bu noktada, sektörde ithalatın daha uygun şartlarda Bölge'de üretimle ikame edilmesi önemli bir katma değer sağlayabilecektir. Bunların dışında ithalatta önemli pay alan ana kimyasal maddeler, demir-çelik ana sanayi ve tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler de yüksek katma değer barındıran sektörlerdir.

Tablo 122: TR83 İthalatında (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları

Cr _m	2011			2012			2013		
	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i
Cr ₁	5149-Atık ve hurdalar	28,50	28,50	9999-Gizli veri	23.78	23.78	5149-Atık ve hurdalar	23.75	23.75
Cr ₂	111-Tahıl ve bys bitkisel ürünler	22,46	50,97	5149-Atık ve hurdalar	22.02	45.80	111-Tahıl ve bys bitkisel ürünler	22.10	45.84
Cr ₃	9999-Gizli veri	11,12	62,08	111-Tahıl ve bys bitkisel ürünler	15.31	61.11	9999-Gizli veri	20.75	66.59
Cr ₄	121-Sığır, koyun, keçi, at, eşek, katır vb	7,66	69,74	121-Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır	6.81	67.92	2411-Ana kimyasal maddeler	2.45	69.04
Cr ₅	2720-Demir-çelik dışı ana metal sanayi	7,08	76,82	3110-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör	5.16	73.09	2710-Demir-çelik ana sanayi	2.30	71.35
Cr ₆	2411-Ana kimyasal maddeler	1,89	78,71	2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	4.04	77.12	121-Sığır, koyun, keçi, at, eşek, katır v.b.	1.79	73.14
Cr ₇	1511-Mezbahacılık	1,82	80,53	2710-Demir-çelik ana sanayi	3.14	80.26	2423-Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	1.69	74.82
Cr ₈	2929-Diğer özel amaçlı makineler	1,18	81,71	2411-Ana kimyasal maddeler	1.94	82.20	2720-Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	1.63	76.45
Cr ₉	2922-Takım tezgâhları	1,07	82,78	2921-Tarım ve orman makineleri	1.44	83.64	3110-Elektrik motoru, jeneratör, transformatörler	1.48	77.93
Cr ₁₀	2710-Demir-çelik ana sanayi	1,04	83,82	1514-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	1.23	84.87	1514-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	1.27	79.20
Cr ₁₁	1514-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	1,00	84,83	2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	0.81	85.67	2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	1.20	80.40
Cr ₁₂	1513-İşlenmiş sebze ve meyveler	0,87	85,69	2423-Tıpta ve ecz. Kul. kimyasal ve bitkisel ürünler	0.76	86.43	2929-Diğer özel amaçlı makineler	1.15	81.55
Cr ₁₃	3110-Elektrik motoru, jeneratör, transformatörler	0,82	86,52	2520-Plastik ürünleri	0.66	87.09	2693-Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri	1.09	82.64
Cr ₁₄	2021-Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	0,81	87,33	2693-Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri	0.65	87.74	2520-Plastik ürünleri	0.81	83.45
Cr ₁₅	2310-Kok fırını ürünleri	0,78	88,11	2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	0.61	88.35	3190-Başka yerde sınıf. elektrikli teçhizat	0.81	84.26
Cr ₁₆	2520-Plastik ürünleri	0,62	88,73	3190-Başka yerde sınıf. elektrikli teçhizat	0.58	88.93	2912-Pompa, kompresör, musluk ve vana	0.79	85.05
Cr ₁₇	2911-İçten yanmalı motor ve türbin; (uçak, motorlu taşıt motorları hariç)	0,57	89,31	1513-İşlenmiş sebze ve meyveler	0.55	89.48	3430-Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	0.79	85.84
Cr ₁₈	3190-Bys elektrikli teçhizat	0,57	89,88	2922-Takım tezgahları	0.52	90.00	2101-Kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva	0.72	86.56
Cr ₁₉	3311-Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	0,57	90,45	113-Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	0.52	90.52	2310-Kok fırını ürünleri	0.70	87.26
Cr ₂₀	2921-Tarım ve orman makineleri	0,51	90,96	1511-Mezbahacılık	0.49	91.01	2921-Tarım ve orman makineleri	0.69	87.95
Cr ₂₁	2101-Kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva	0,48	91,44	2101-Kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva	0.48	91.49	2919-Diğer genel amaçlı makineler	0.67	88.62
Cr ₂₂	2912-Pompa, kompresör, musluk vana	0,48	91,93	3311-Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	0.48	91.96	1513-İşlenmiş sebze ve meyveler	0.67	89.29
Cr ₂₃	2423-Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	0,48	92,41	2929-Diğer özel amaçlı makineler	0.44	92.41	2922-Takım tezgâhları	0.57	89.86
Cr ₂₄	2693-Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri	0,47	92,88	2919-Diğer genel amaçlı makineler	0.42	92.83	2913-Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	0.55	90.42

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

4.4.4.2. İthalatta Ülke Yoğunlaşma Oranları

Bu alt bölümde ithalatta ülke yoğunlaşma oranları hesaplanacaktır. İthalata ilişkin yoğunlaşma oranlarını incelemeye önce, TR83 Bölgesi'nin ülkeler bazında ithalat yapısına kısaca değinmek yararlı olacaktır. TR83 Bölgesi ithalat değerlerinin ülkeler bazında dağılımını gösteren tablo verileri incelendiğinde; Rusya Federasyonu, ABD, Çin, Güney Afrika Cumhuriyeti, Ukrayna ve Almanya'nın en temel tedarikçi ülkeler olduğu görülmektedir. 2013 yılı verilerine göre, TR83 Bölgesi ithalatında Rusya Federasyonu %38.5 gibi çok yüksek bir pay almaktadır. Rusya'yı sırasıyla ABD (%15), Çin (%6.1), Güney Afrika Cumhuriyeti (%4.7), Ukrayna (%4.4) ve Almanya (%4.4) takip etmektedir. TR83 Bölgesi ithalatında öne çıkan ülkeler, payları ve ülke yoğunlaşma oranları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 123: TR83 Bölgesi İthalatında Ülkelere Göre Yoğunlaşma Oranları

CR _m	2004			2012			2013		
	Ülke Adı	Pay (%)	CR _i	Ülke Adı	Pay (%)	CR _i	Ülke Adı	Pay (%)	CR _i
CR ₁	Rusya	31.2	31.2	Rusya	38.6	38.6	Rusya	38.5	38.5
CR ₂	Gürcistan	8.6	39.8	ABD	15.7	54.3	ABD	15.0	53.4
CR ₃	Avustralya	8.3	48.2	Çin	4.3	58.5	Çin	6.1	59.6
CR ₄	Almanya	6.8	55.0	Almanya	4.2	62.7	Güney Afrika C.	4.7	64.3
CR ₅	Romanya	5.3	60.3	Finlandiya	3.9	66.6	Ukrayna	4.4	68.7
CR ₆	ABD	3.9	64.2	Kazakistan	3.4	70.0	Almanya	4.4	73.1
CR ₇	İtalya	3.9	68.1	Ukrayna	3.2	73.3	Danimarka	4.3	77.5
CR ₈	Çin	3.5	71.6	Güney Afrika C.	2.2	75.5	İtalya	2.4	79.9
CR ₉	Ukrayna	2.8	74.4	İran	1.9	77.4	Kanada	1.9	81.8
CR ₁₀	Hollanda	2.2	76.7	Uruguay	1.8	79.2	Estonya	1.7	83.6
CR ₁₁	Avusturya	2.2	78.8	İtalya	1.8	81.0	Fransa	1.3	84.9
CR ₁₂	Kazakistan	1.6	80.5	Kanada	1.6	82.6	Nijerya	1.0	85.9
CR ₁₃	Kanada	1.6	82.0	Bulgaristan	1.1	83.7	Hindistan	1.0	86.8
CR ₁₄	Peru	1.5	83.5	Danimarka	1.1	84.8	Brezilya	0.8	87.6
CR ₁₅	Bulgaristan	1.4	84.9	Macaristan	0.9	85.8	İspanya	0.7	88.3
CR ₁₆	Güney Kore	1.4	86.3	İspanya	0.9	86.6	Romanya	0.7	89.0
CR ₁₇	Hindistan	1.2	87.5	Hindistan	0.9	87.5	Uruguay	0.6	89.6
CR ₁₈	Mısır	0.9	88.4	Meksika	0.9	88.4	Çek Cumhuriyeti	0.5	90.1
CR ₁₉	İsveç	0.8	89.2	Avusturya	0.9	89.3	Samsun Ser. B.	0.5	90.6
CR ₂₀	Polonya	0.8	90.0	Çek Cum.	0.7	90.0	Kazakistan	0.5	91.0

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

TR83 Bölgesi ithalatında 2004, 2012 ve 2013 yılları için ilk 4 ülkenin toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla %55, %62.7 ve %64.3 olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR₈ sırasıyla %71.6, %75.5 ve %79.9 olarak tespit edilmiştir. TR83 Bölgesi ithalatında dönem içinde ülke yoğunlaşma oranları hem CR₄ hem de CR₈ bazında artış göstermiştir. 2004 yılından 2013 yılına gelindiğinde TR83 Bölgesi ithalatında ilk dört ülkenin payı 9.3 puan artışla %64.3 olurken, ilk sekiz ülkenin payı da 8.3 puan artışla %79.9'a yükselmiştir. İthalatta ülke yoğunlaşmasının artması, ithalatın az sayıda ülkeden yapıldığı, azalması ise tedarikçi ülke alternatiflerinin arttığı anlamına gelmektedir. TR83 Bölgesi ithalatının tedarik anlamında dönem içinde daha az ülkeye dayalı hale geldiği, ülke çeşitliliğinin azaldığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla tedarikçi ülkelerle yaşanabilecek siyasi bir kriz Bölge ithalatını olumsuz yönde etkileyecek ve özellikle ara malı tedarikinde yaşanacak bir darboğaz üretimi ve istihdamı da olumsuz etkileyebilecektir.

4.4.4.3. İthalatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi

TR83 Bölgesi ithalatında dönemsel olarak yoğunlaşmayı görebilmek için Herfindahl Endeksi'nden yararlanılmış ve Bölge ithalatı için hem sektör bazında hem de ülke bazında endeks değerleri hesaplanmıştır. Buna göre TR83 Bölgesi ithalatı için hesaplanan ülkelere göre yoğunlaşma endeksi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 124: TR83 Bölgesi İthalatında Ükelere Göre Herfindahl Endeksi

Yıllar	Herfindahl Endeksi (H-I)	H-I (2004=100)
2004	0.1271	100.0
2005	0.2060	162.1
2006	0.2281	179.4
2007	0.3053	240.2
2008	0.1938	152.5
2009	0.1901	149.5
2010	0.1705	134.2
2011	0.1417	111.5
2012	0.1836	144.4
2013	0.1843	145.0

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi ithalatında ülkelere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, ülkelere göre ithalat yoğunlaşma endeksinin 2004–2007 döneminde sıçrama kaydettiği ve 2004=100 olan endeksin 240 değerine kadar çıktığı görülmektedir. 2008-2011 döneminde düşüşe geçen endeks, 111 puana kadar

geriledikten sonra son iki yıldır tekrar artış kaydederek 2013 yılı sonunda 145 endeks değerine ulaşmıştır. Bölge ithalatında tedarikçi anlamında çeşitliliğin azaldığı ve bununla birlikte il girdi temininde ülke bağlamında krizlere açık bir durumun olduğu söylenebilir. Bu durum uluslararası piyasalarda girdi fiyatlarında yaşanacak dalgalanmaların etkisinin 2004 yılına göre daha fazla hissedilmesi anlamına gelmektedir.

Tablo 125: TR83 Bölgesi İthalatında Sektörlere Göre Herfindahl Endeksi

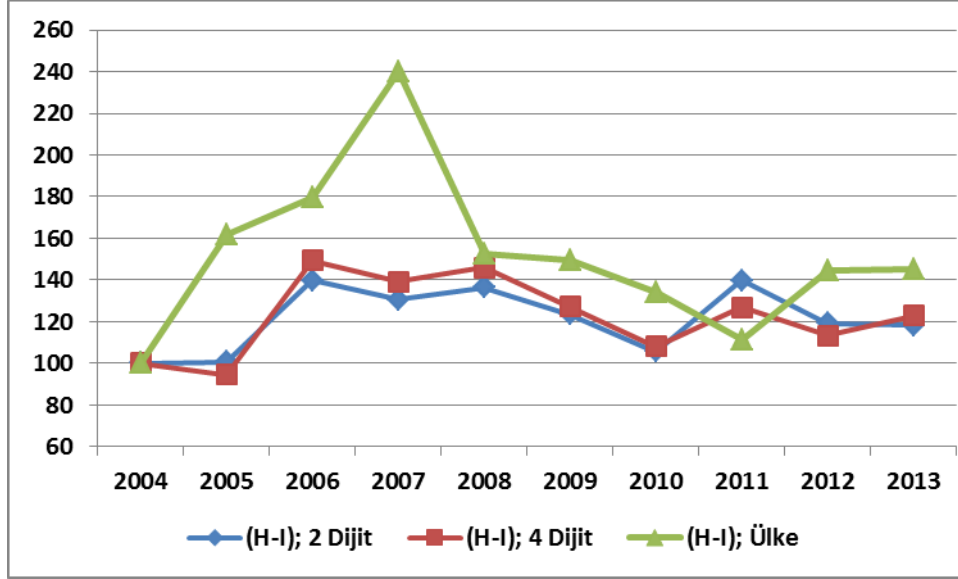
Yıllar	2 Dijite Göre		4 Dijite Göre	
	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2004=100)	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2004=100)
2004	0.1425	100.0	0.1235	100.0
2005	0.1435	100.7	0.1166	94.4
2006	0.1989	139.6	0.1846	149.5
2007	0.1861	130.6	0.1720	139.2
2008	0.1942	136.2	0.1802	145.8
2009	0.1757	123.3	0.1569	127.0
2010	0.1503	105.5	0.1334	108.0
2011	0.1993	139.9	0.1567	126.9
2012	0.1699	119.2	0.1397	113.1
2013	0.1684	118.2	0.1519	122.9

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi ithalatında sektörlere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, sektörlere göre ithalat yoğunlaşma endeksindeki inişli çıkışlı dalgalanmalar yaşanmasına rağmen, sektörel çeşitlenmenin hem iki dijitte hem de dört dijitte azaldığı görülmektedir. 2004=100 kabul edildiğinde, 2009-2010 yıllarındaki önemli düzeydeki düşüşe rağmen 2013 yılı itibariyle ikili dijitte 118.2, dörtlü dijitte ise 122.9 endeks değerine ulaşmıştır. Sektörel yoğunlaşmayı gösteren endeks değeri ikili dijitte her yıl, dörtlü dijitte ise 2005 hariç tüm yıllarda 2004 yılı değerinin üzerinde gerçekleşmiştir.

H-I endeksine göre, ithalatta ülke ve sektör yoğunlaşması eğilimini birlikte gösteren grafik incelendiğinde, ülke yoğunlaşmasında önemli oranda artış gözlenirken, sektör yoğunlaşma oranları da artmış ancak artış ülkeye göre daha az olmuştur. Ülke H-I Endeksinde 2005-2007 döneminde artış dikkat çekmektedir.

Grafik 16: H-I Endeksine Göre TR83 Bölgesi İthalatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması (2004=100)

4.5. İmalat Sanayi Ürünleri Dış Ticaretinde Teknoloji Düzeyi

Dış ticaretin yapısı teknoloji açısından incelenirken, yıllar itibariyle dış ticarete konu olan sektörlerin teknoloji düzeyindeki değişimin de ayrıca ele alınması, dış ticaret profili açısından yararlı görülmektedir. Bu bölümde TR83 Bölgesi ve Türkiye'nin ihracat ve ithalatı ayrı ayrı teknoloji düzeyi bakımından değerlendirilecek, Bölge'nin Türkiye ile karşılaştırılması yapılacaktır. Teknoloji düzeyi belirlenirken OECD'nin baz aldığı teknoloji düzeyi sınıflaması³¹ dikkate alınarak ISIC Rev 3 dört dijitte imalat sanayi ihracat ve ithalatı sektör bazında teknoloji düzeyine göre gruplandırılmıştır. Buna göre 4'lü kırılımda imalat sanayinde bulunan 120 sektörden, 50 sektör düşük teknoloji grubunda, 23 sektör orta-düşük teknolojili, 36 sektör orta-yüksek teknolojili ve 11 sektör de yüksek teknolojili sektör kapsamındadır.

2004-2013 döneminde TR83 Bölgesi imalat sanayi ihracatında, düşük teknolojili ürünlerin payı azalırken orta yüksek teknolojili ürünlere doğru bir dönüşümün yaşandığı görülmektedir. Nitekim 2004 yılında "Düşük Teknolojili" ürünlerin Bölge ihracatındaki payı %42.4 iken yıllar itibariyle azalarak 2013 yılında %34.4'e gerilemiştir. Aynı dönemde, "Orta Düşük Teknolojili" ürünlerin payı %23.5'den %24.7'ye, "Orta Yüksek Teknolojili" ürünlerin payı da %33.7'den %40.2'ye yükselmiştir. Yüksek teknolojiye sahip ürünlerin Bölge ihracatındaki payında ise küçük bir artış söz konusu olup 2013 itibariyle %0.8 düzeyindedir.

³¹ Directorate For Science, Technology And Industry, STAN Indicators (2005 edition) 1980-2003, S. 25, OECD

Tablo 126: TR83 Bölgesi ve Türkiye İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

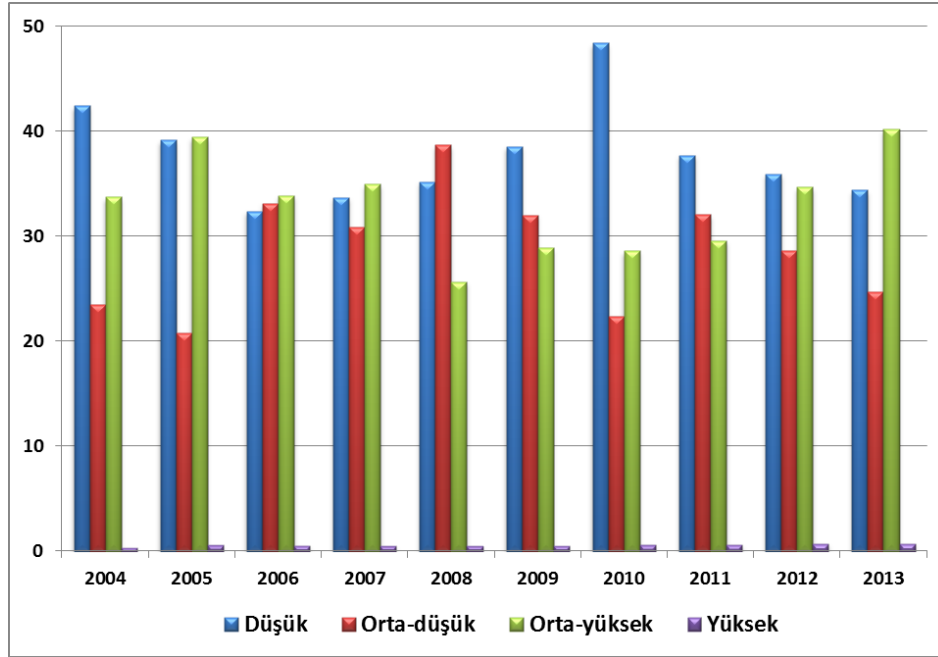
Yıllar	TR83 Bölgesi				Türkiye			
	Düşük Teknoloji	Orta-Düşük Teknoloji	Orta-Yüksek Teknoloji	Yüksek Teknoloji	Düşük Teknoloji	Orta-Düşük Teknoloji	Orta-Yüksek Teknoloji	Yüksek Teknoloji
2004	42.4	23.5	33.7	0.4	39.5	25.8	27.9	6.7
2005	39.1	20.8	39.4	0.6	38.5	27.0	28.5	6.0
2006	32.4	33.2	33.9	0.6	34.5	29.1	30.8	5.6
2007	33.7	30.9	34.9	0.5	32.6	30.4	32.6	4.5
2008	35.2	38.7	25.6	0.5	28.1	37.7	31.0	3.1
2009	38.6	32.0	28.9	0.5	31.5	34.5	30.4	3.5
2010	48.4	22.4	28.6	0.6	32.4	31.9	32.3	3.4
2011	37.7	32.0	29.6	0.7	32.2	32.6	32.1	3.1
2012	35.9	28.6	34.7	0.7	30.2	38.0	28.5	3.4
2013	34.4	24.7	40.2	0.8	34.2	30.8	31.6	3.4

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır,

Türkiye imalat sanayi ihracatı incelendiğinde ise, düşük teknolojiden orta düşük ve orta yüksek teknolojili bir yapıya doğru gelişme kat edildiği dikkat çekmektedir. 2004-2013 dönemi içinde Düşük Teknolojili ve Yüksek Teknolojili ürünlerin payı azalırken Orta Düşük ve Orta Yüksek Teknolojili ürünlerin payı artmıştır. Nitekim 2004 yılında Düşük Teknolojili ürünlerin ülke ihracatındaki payı %39.5 iken yıllar itibariyle azalarak 2014 yılında %34.2'ye, Yüksek Teknolojili ürünlerin payı ise %6.7'den %3.4'e gerilemiştir. Aynı dönemde, Orta Düşük Teknolojili ürünlerin payı %25.8'den %30.8'e, Orta Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %27.9'dan %31.6'ya yükselmiştir.

TR83 Bölgesi ile Türkiye imalat sanayi ihracatı karşılaştırıldığında, düşük teknolojili ürünlerin payının eşit olduğu görülürken, orta düşük ve yüksek teknolojide Türkiye'nin gerisinde, Orta Yüksek teknolojili ürünlerin payında ise Türkiye'nin önünde yer almaktadır. Düşük ve orta düşük teknolojili ürünlerin toplam payı Türkiye'de %65 iken TR83 Bölgesi'nde %59.1 düzeyindedir. Orta yüksek ve yüksek teknolojili ürünlerin toplam payı Türkiye'de %35 iken TR83 Bölgesi'nde %41 düzeyindedir. Sonuç olarak TR83 Bölgesi ihracat yapısının Türkiye geneline göre daha yüksek teknolojili ürünlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Ancak bununla birlikte yüksek teknolojili ürün bakımından hem Türkiye'nin hem de Bölge'nin payları oldukça düşük düzeyde bulunmakta; Bölge'nin payının %1'in altında olması ayrıca dikkat çekmektedir. TR83 Bölgesi ihracatında dört dijite göre teknoloji düzeyinin gelişimi aşağıdaki grafikte görülebilir.

Grafik 17: TR83 Bölgesi İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

TR83 Bölgesi imalat sanayi ithalatı 2004-2013 döneminde teknoloji düzeyi bakımından incelendiğinde Düşük Teknoloji ve Yüksek Teknolojili ürünlerin payı azalırken Orta Düşük Teknoloji ve Orta Yüksek teknolojili ürünlerin payı artmıştır. 2004 yılında %40 paya sahip olan “Düşük Teknoloji” ürünlerinin payı 2013 yılında %20.9’a, %10.9 olan “Yüksek Teknoloji” ürünlerinin payı da %8.7’ye gerilemiştir. Bölge ithalatında ağırlıklı pay Orta Yüksek Teknoloji grubuna ait olup, 2004’teki payı %37.4 iken 2013 yılındaki payı %42.1’dir. ikinci sırada gelen “Orta Düşük Teknoloji” ürünlerinin payı ise 2004’te %11.7 iken, 2013’te %28.3 olmuştur.

Tablo 127: TR83 Bölgesi ve Türkiye İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıllar	TR83 Bölgesi				Türkiye			
	Düşük Teknoloji	Orta-Düşük Teknoloji	Orta-Yüksek Teknoloji	Yüksek Teknoloji	Düşük Teknoloji	Orta-Düşük Teknoloji	Orta-Yüksek Teknoloji	Yüksek Teknoloji
2004	40.0	11.7	37.4	10.9	13.1	24.2	46.6	16.0
2005	29.7	12.4	49.2	8.7	12.7	27.0	45.9	14.3
2006	22.9	21.4	46.7	9.1	12.6	28.5	44.6	14.3
2007	22.9	28.8	41.9	6.4	12.9	30.4	43.6	13.0
2008	17.1	33.8	42.5	6.6	12.9	33.1	41.6	12.5
2009	15.0	44.6	33.0	7.4	14.1	28.3	42.8	14.7
2010	19.8	23.6	52.4	4.3	14.0	28.6	42.8	14.5
2011	22.7	38.2	34.8	4.3	13.5	30.4	43.2	12.9
2012	18.3	31.6	44.8	5.3	13.2	32.1	41.9	12.8
2013	20.9	28.3	42.1	8.7	12.7	33.8	41.2	12.3

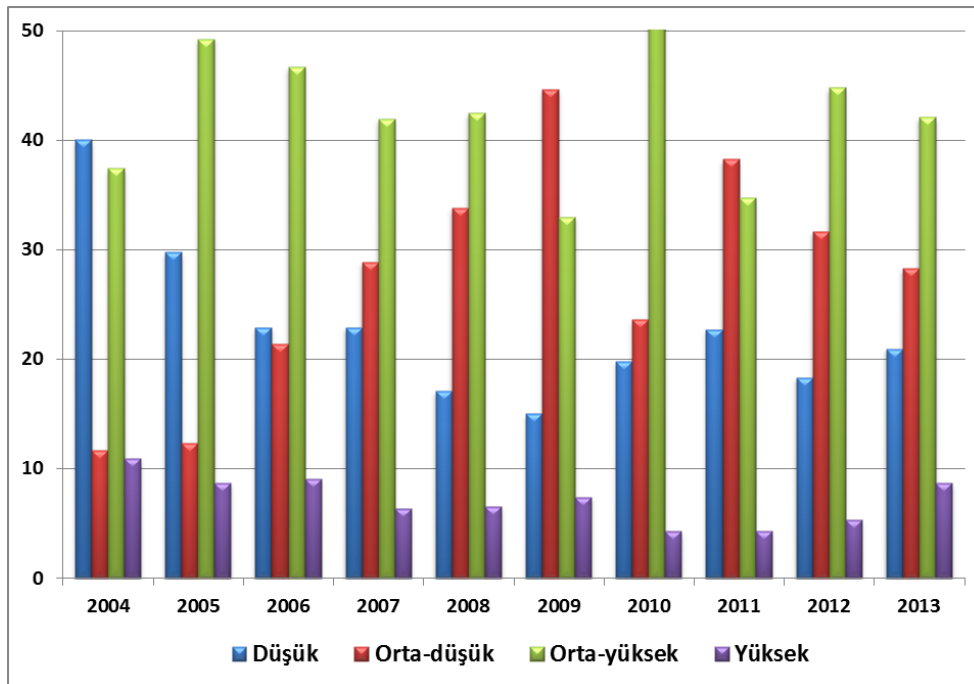
Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Türkiye imalat sanayi ithalatı incelendiğinde ise, 2004-2013 döneminde Düşük Teknoloji, Orta Yüksek teknolojili ve Yüksek Teknolojili ürünlerin payı azalırken Orta Düşük Teknoloji

ürünlerin payı artmıştır. Nitekim 2004 yılında Düşük Teknolojili ürünlerin ülke ithalatındaki payı %13.1 iken 2013 yılında %12.7'ye, Orta Yüksek teknolojili ürünlerin payı %46.6'dan %41.2'ye ve Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %16'dan %12.3'e gerilemiştir. Aynı dönemde, Orta Düşük Teknolojili ürünlerin payı ise %24.2'den %33.8'e yükselmiştir. Başka bir deyişle Türkiye ithalatı orta yüksek ve orta düşük teknolojiye dayalı olarak gelişmektedir.

TR83 Bölgesi ile Türkiye imalat sanayi ithalatı karşılaştırıldığında, orta yüksek teknolojili ürünlerin payının eşit olduğu görülürken, orta düşük ve yüksek teknolojide Türkiye'nin gerisinde, Düşük teknolojili ürünlerin payında ise Türkiye'nin önünde yer almaktadır. Düşük ve orta düşük teknolojili ürünlerin toplam payı Türkiye'de %46.5 iken TR83 Bölgesi'nde %49.2 düzeyindedir. Orta yüksek ve yüksek teknolojili ürünlerin toplam payı Türkiye'de %53.5 iken TR83 Bölgesi'nde %50.8 düzeyindedir. Sonuç olarak TR83 Bölgesi ithalat yapısının Türkiye geneline göre daha düşük teknolojili ürünlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. TR83 Bölgesi ithalatında dört dijite göre teknoloji düzeyinin gelişimi aşağıdaki grafikte görülebilir.

Grafik 18: TR83 Bölgesi İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

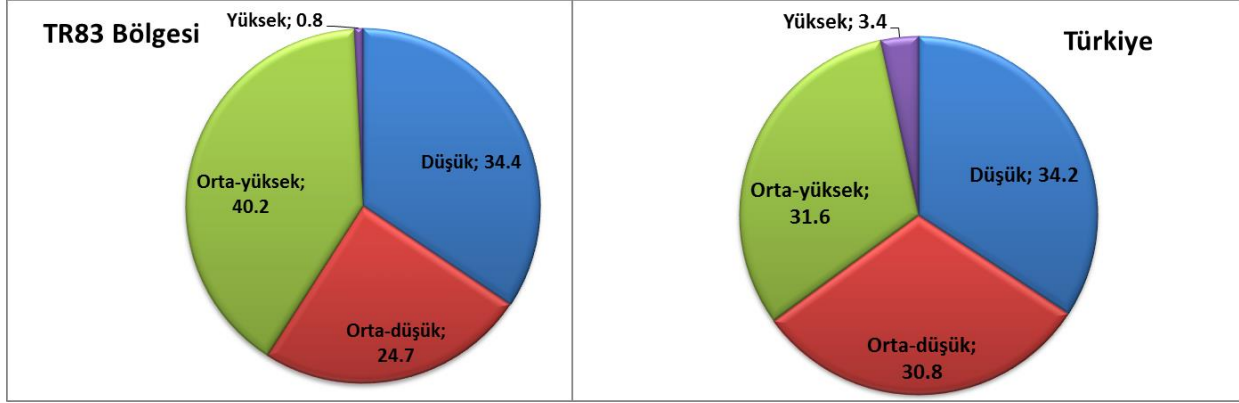

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi imalat sanayi dış ticaretinde hem ihracatta hem ithalatta düşük teknoloji ürünlerin payının azaldığı görülmektedir. Ancak ihracatta düşük teknoloji sektörlerin payı %34.4 iken ithalatta %20.9 düzeyinde olup ihracat ile ithalat arasında 13.5'lik bir puan farkı bulunmaktadır. Benzer şekilde yüksek ve orta yüksek teknolojili ürünlerin toplam payı

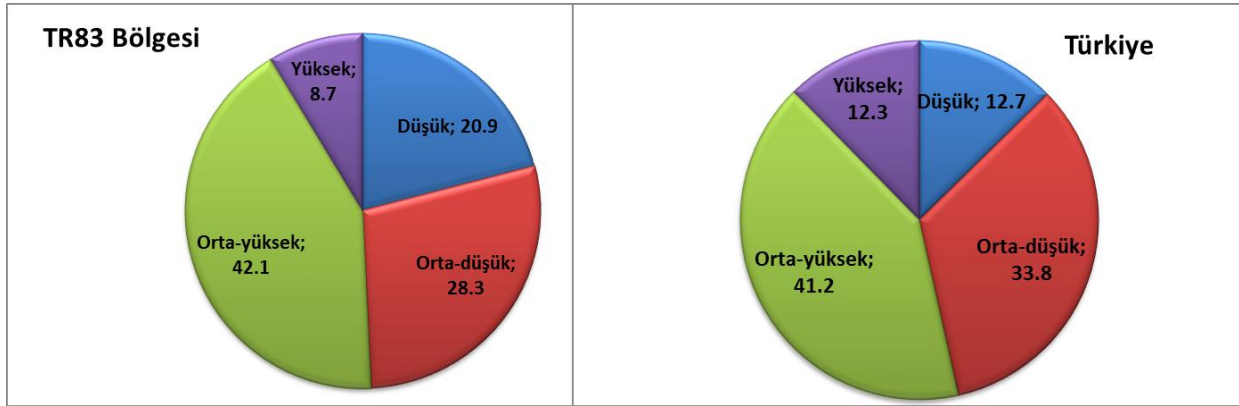
ihracatta %40.9 iken ithalatta bu oran %50.8 düzeyindedir. Yüksek teknoloji sektörlerinde ihracat payı %0.8 iken ithalatta bu oran %8.7 olarak gerçekleşmiştir. Bu da bize Bölge'nin ihraç ettiği daha fazla yüksek teknoloji ürün ithal ettiğini, başka bir deyişle dış ticaretinde teknoloji açığı olduğunu göstermektedir.

Grafik 19: 2013 Yılı İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%)

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Grafik 20: 2013 Yılı İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%)

Teknoloji Düzey Puanı

Tüm sektörleri kapsayacak biçimde teknoloji düzeyini yıllar itibarıyla gösterecek bir katsayının elde edilmesi, TR83 Bölgesi imalat sanayi ürünleri ihracatı ve ithalatının teknoloji düzeyi bakımından karşılaştırılabilir olması bakımından çok önemlidir. Bunun için aşağıda anlatılan yöntemle bir katsayı hesaplanmış ve Teknoloji Düzey Puanı olarak adlandırılmıştır.

TR83 Bölgesi ihracatı teknoloji düzeyine göre 4 dijital bazında ve ihracat/ithalat paylarına göre incelenerek teknoloji puanı oluşturulmuştur. İhracat/ithalat dört dijitalte düşük, orta düşük, orta yüksek ve yüksek teknoloji olmak üzere sınıflandırılmış, her bir sektörün toplam

ihracat/ithalat içindeki payı hesaplandıktan sonra teknoloji grubuna göre puanlandırılmıştır. Hesaplanan teknoloji puanları toplanarak her bir yıl için teknoloji düzey puanı hesaplanmıştır. Teknoloji puanı, OECD'nin baz aldığı teknoloji düzeyi sınıflamasından hareketle her bir teknoloji düzeyine aşağıda gösterildiği gibi tarafımızdan puan verilmek suretiyle oluşturulmuştur.

Düşük: 1 Puan Orta Düşük: 2 Puan Orta Yüksek: 3 Puan Yüksek: 4 Puan

Her bir sektörün il toplam ihracatı/ithalatı içindeki payı ait olduğu teknoloji grubunun puanıyla çarpılmış (yüksek teknoloji grubundaysa 4, orta yüksek teknoloji grubundaysa 3, orta düşük teknoloji grubundaysa 2 ve düşük teknoloji grubundaysa 1'le çarpılarak) teknoloji ağırlıklı ortalama payları hesaplanmıştır. Her yıl için her bir sektörün bu yolla hesaplanan teknoloji ağırlıklı ortalama payları toplanarak her yıl için ayrı ayrı teknoloji düzey puanları bulunmuştur.

Buna göre hesaplanan teknoloji düzey puanı 1 ile 4 arasında bir değer alacaktır. Teknoloji Düzey Puanı 1'e yaklaştıkça ihracata/ithalata konu imalat sanayi ürünlerinin düşük teknoloji ile üretildikleri, 4'e yaklaştıkça yüksek teknoloji ile üretildikleri varsayılmıştır. Teknoloji puanı aşağıdaki formülle hesaplanmıştır.

$$TDP = \sum_{i=1}^n w_i S_i \quad S \in \{1,2,3,4\}$$

TDP= Teknoloji Düzey Puanı

i= Sektör

S_i= i. sektörün teknoloji puanı

n= sektör sayısı

w_i= i. sektör ihracatının imalat sanayi ihracatı içindeki payı ($w_i = \frac{X_i}{\Sigma X}$)

X_i= i. sektörün ihracatı

ΣX = İmalat sanayi ihracatı

TR83 Bölgesi imalat sanayi ihracatı için yukarıdaki formülle hesaplanan Teknoloji Düzey Puanı 2013 yılında 2.07'dir. Bu durumda TR83 Bölgesi imalat sanayii ihracatı Orta Düşük Teknoloji puanına sahiptir. 2004 yılı için hesaplanan teknoloji düzey puanı ise 1.92 olup, dönem içerisinde puanını/teknolojili ürün ihracatını artırmıştır. Dönem içerisinde ihracatta teknoloji düzeyi artmakla birlikte Orta Düşük teknoloji grubundan bir üst grup olan Orta Yüksek teknoloji sınıfına yükselmediği görülmektedir. Aynı dönem için Bölge imalat sanayi ithalatı için hesaplanan teknoloji düzeyi puanının ise 2004 yılında 2.19'dan 2013 yılında 2.39'a çıktığı izlenmektedir. 2004-2013 dönemi boyunca Orta Düşük teknoloji puanında bulunan Bölge ithalatının Orta İleri teknoloji sınıfına doğru gelişim gösterdiği izlenmektedir. Dönem içerisinde ihracat puanı 15 puan artarken ithalat puanı 20 puan artış kaydetmiştir. Sonuç olarak teknoloji düzeyi bakımından TR83 Bölgesi ithalatı ihracatına göre 4'lük puanlama üzerinden 0.32 puan öndedir. Yani TR83 Bölgesi imalat sanayi dış ticareti 0.32 puan teknoloji açığına sahiptir. Aşağıdaki tabloda TR83 Bölgesi ve Türkiye'nin imalat sanayi ihracatı ve ithalatının teknoloji düzey puanı yıllar itibariyle verilmiştir.

Tablo 128: İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzeyi Puanı (TDP)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye										
İhracat	2.02	2.02	2.07	2.09	2.09	2.06	2.07	2.06	2.05	2.04
İthalat	2.66	2.62	2.61	2.57	2.54	2.58	2.58	2.55	2.54	2.53
Teknoloji Açığı	-0.64	-0.60	-0.53	-0.48	-0.45	-0.52	-0.51	-0.49	-0.49	-0.49
TR83 Bölgesi										
İhracat	1.92	2.01	2.03	2.02	1.91	1.91	1.81	1.93	2.00	2.07
İthalat	2.19	2.37	2.42	2.32	2.39	2.33	2.41	2.21	2.37	2.39
Teknoloji Açığı	-0.27	-0.35	-0.39	-0.29	-0.47	-0.41	-0.60	-0.27	-0.37	-0.31

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

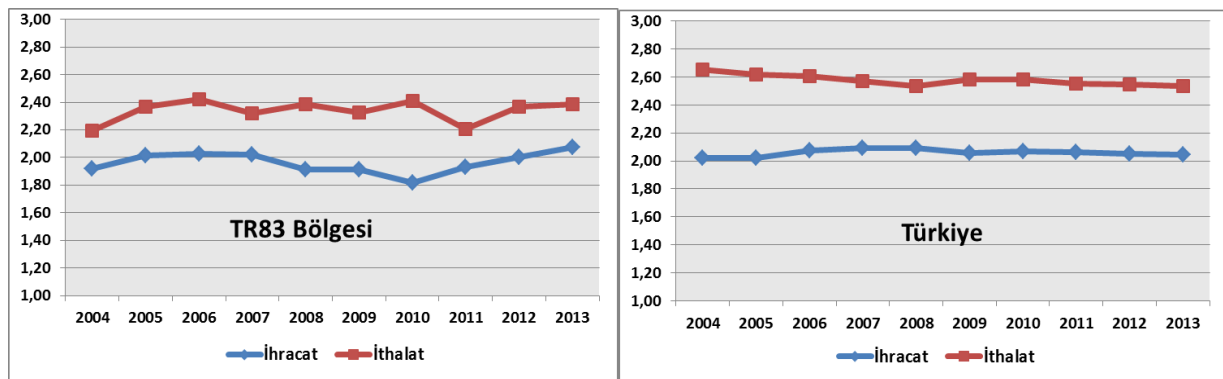
Türkiye imalat sanayi ihracatı Teknoloji Düzey Puanı 2013 yılında 2.04 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda Türkiye imalat sanayinde ihracatı yapılan ürünlerin ortalama teknoloji düzeyi Orta Düşük Teknoloji grubuna girmektedir. 2004 yılı için hesaplanan teknoloji düzey puanı ise 2.02'dir. Türkiye imalat sanayi ihracat verilerine bakarak son on yıllık dönemde Türkiye imalat sanayi üretiminde Orta Düşük Teknoloji yapısının değişmediği söylenebilir. Aynı dönem için Türkiye imalat sanayi ithalatı için hesaplanan teknoloji düzeyi puanının ise 2004 yılında 2.66'dan 2013 yılında 2.53'e gerilediği izlenmektedir. 2004-2013 dönemi boyunca Orta Düşük teknoloji ve Orta İleri teknoloji puanı arasında bulunan ithalatın dönem içerisinde

bu yapısını koruduğu görülmektedir. Dönem içerisinde ihracat puanı 0.02 puan artarken ithalat puanı 0.13 puan düşüş kaydetmiştir.

İhracat Teknoloji Düzey Puanı ile ithalat Teknoloji Düzey Puanının farkı alınarak dış ticarete konu olan ürünlerde teknoloji açığı hesaplanmıştır. Teknoloji düzeyi bakımından Türkiye ithalatı ihracatına göre 4'lük puanlama üzerinden 0.49 puan öndedir. Yani Türkiye imalat sanayi dış ticareti 0.49 puan teknoloji açığına sahip olup, ithalatın ihracata göre daha yoğun teknoloji ürünleri kapsadığı dikkat çekmektedir. Tablodan da görüleceği gibi dönem boyunca her yıl Türkiye daha düşük teknoloji içeren ürünler ihraç ederken daha yüksek teknoloji içeren ürünleri ithal etmektedir. Bu durum dış ticaret açığını arttıran bir sonuca yol açmaktadır.

Türkiye ve TR83 Bölgesi Teknoloji Düzey Puanı açısından karşılaştırıldığında, TR83 Bölgesi imalat sanayi ihracatının Türkiye geneline göre daha yüksek, ithalatının ise Türkiye geneline göre daha düşük teknoloji içeren imalat sanayi ürünlerini kapsadığı dikkat çekmektedir. Teknoloji açığı bakımından TR83 Bölgesi'nin Türkiye geneline göre daha iyi olduğunu ama buna rağmen TR83 Bölgesi dış ticaretinin de teknoloji açısından açık verdiğini daha yüksek teknoloji içeren ürün ithalatına karşın görece olarak daha az teknoloji içeren ürünleri ihraç ettiği görülmektedir. TR83 Bölgesi teknoloji açığının Türkiye genelinden daha küçük çıkması, Bölge ithalatında ülke geneline göre daha düşük teknolojiye sahip ürünlerin ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 21: İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Gelişimi

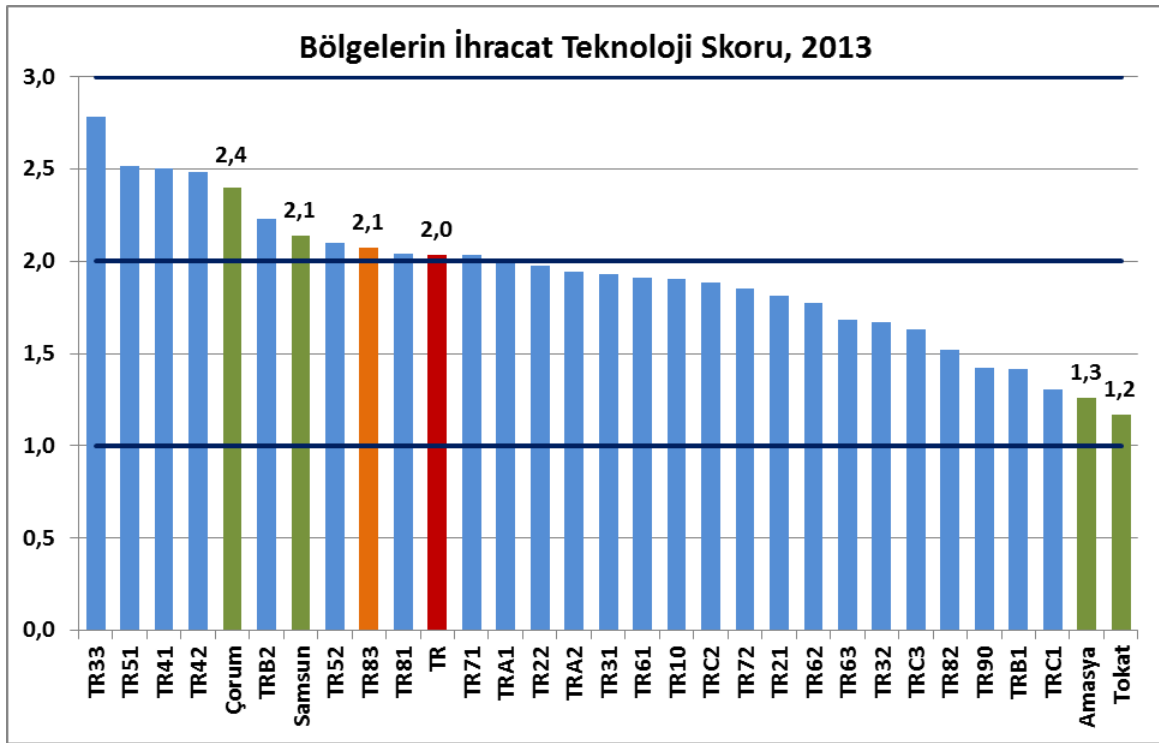
Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi ithalat ve ihracat teknoloji düzey puanları arasında hem Türkiye'de hem de TR83 Bölgesi'nde tüm yıllarda ithalat lehine bir durum söz konusudur. İhracat ve ithalat birlikte değerlendirildiğinde, imalat sanayi için teknoloji yoğun

mallarda daha az rekabetçi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda imalat sanayi için teknoloji açığı veya yüksek teknoloji kullanan sektörlerde üretim açığı olduğunu ifade edebiliriz. Dolayısıyla Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

TR83 Bölgesi ve illerinin (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat) ile diğer bölgelerin ve Türkiye'nin imalat sanayi ihracatının teknoloji düzeyi karşılaştırması aşağıdaki grafikte verilmiştir. 2 dijite göre hesaplanan imalat sanayi ihracatında Çorum ve Samsun illeri hem TR83 bölgesi hem de Türkiye genelinden daha büyük katsayılara sahip görünürken, Amasya ve Tokat ise 26 düzey 2 bölgesine göre en düşük teknoloji ihracat yapısına sahiptir. 4'lü puanlama üzerinden Türkiye imalat sanayi ihracatında teknoloji katsayısı 2 iken, Çorum'da 2.4, Samsun'da 2.1, TR83 Bölgesi'nde 2.1, Amasya'da 1.3 ve Tokat'ta ise 1.2 düzeyindedir.

Grafik 22: İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Türkiye ve Bölgeler

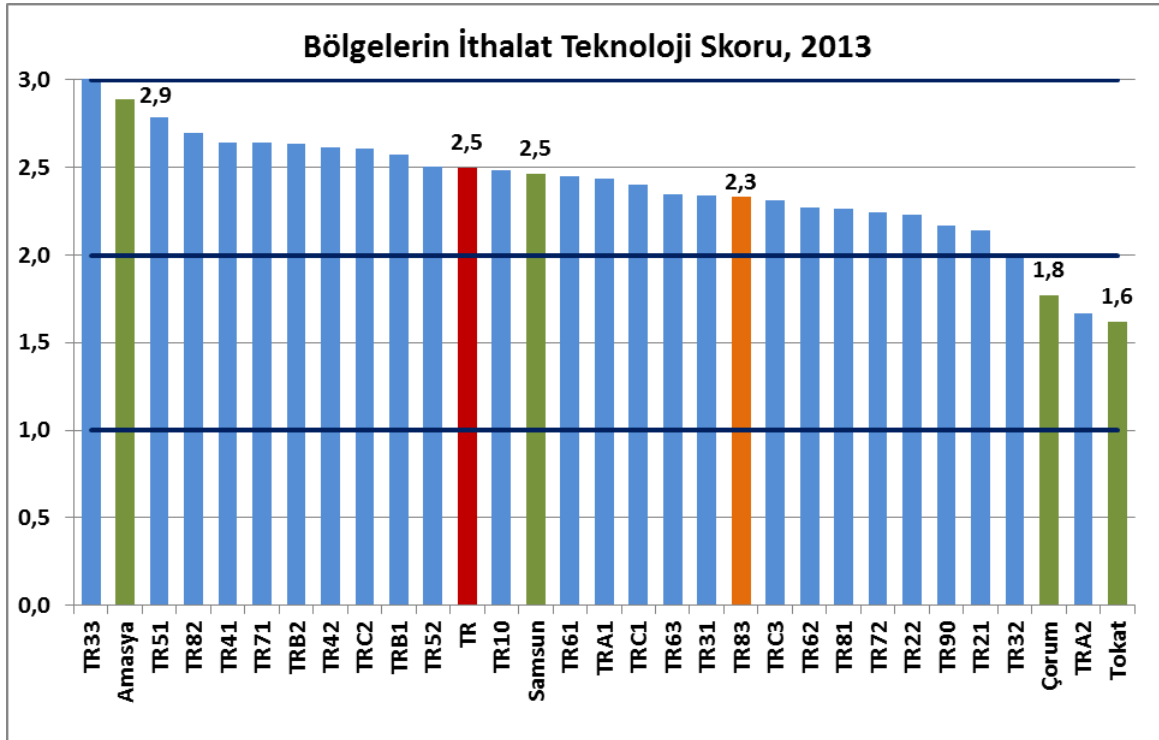

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi ve illerinin (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat) ile diğer bölgelerin ve Türkiye'nin imalat sanayi ithalatının teknoloji düzeyi karşılaştırması aşağıdaki grafikte verilmiştir. 2 dijite göre hesaplanan imalat sanayi ithalatında Amasya ili hem TR83 bölgesi hem de Türkiye genelinden daha büyük katsayılara sahip görünürken, diğer iller ve TR83 Bölgesi Türkiye ortalamasının altında teknoloji skoruna sahiptir. 26 düzey 2 bölgesine göre en düşük teknoloji ithalat yapısı Çorum, TRA2 Bölgesi ve Tokat'ta görülmektedir. 4'lü

puanlama üzerinden Türkiye imalat sanayi ithalatında teknoloji katsayısı 2.5 iken, Amasya'da 2.9, Samsun'da 2.5, TR83 Bölgesi'nde 2.3, Çorum'da 1.8 ve Tokat'ta ise 1.6 düzeyindedir.

Grafik 23: İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Türkiye ve Bölgeler

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Teknoloji skoru hesaplamasına göre TR83 Bölgesi de Türkiye gibi teknoloji açığına sahip bulunmaktadır. 2 dijite göre 4'lü puanlama sisteminde Türkiye teknoloji açığı 0.5 puan iken, TR83 Bölgesi'nde 0.3 puan düzeyindedir. TR83 Bölgesi illerinden sadece Çorum ili 0.6 puan teknoloji fazlasına sahipken, Amasya'da 1.6, Samsun'da 0.3 ve Tokat'ta 0.5 puan teknoloji açığı bulunmaktadır.

Hem OECD sınıflamasına göre hem de yukarıda anlatılan teknoloji düzeyi puanı yöntemine göre TR83 Bölgesi imalat sanayi ithalat ve ihracatı teknoloji durumuna göre karşılaştırıldığında ithalatın ihracata göre daha yoğun teknoloji ürünleri kapsadığı dikkat çekmektedir. Başka bir anlatımla TR83 Bölgesi de Türkiye gibi daha düşük teknoloji ürün ihraç ederken daha yüksek teknolojiye sahip ürünler ithal edilmektedir.

4.6. İllere Göre Dış Ticaret ve TR83 Bölgesi

Bu başlık altında önce dış ticarete ilişkin bazı göstergelere göre TR83 Bölgesi illerinin (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat) diğer illerle karşılaştırılacak daha sonra Ekonomi

Bakanlığı tarafından yayınlanan “İl İl Dış Ticaret Potansiyeli” adlı çalışmadan TR83 Bölgesi illeri ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

4.6.1. Bazı Dış Ticaret Göstergelerine Göre TR83 Bölgesi

TR83 Bölgesi illerinde 2013 yılı itibariyle ihracat yapan firma sayısı 451’dir. 2004 yılında 251 olan ihracatçı firma sayısı 10 yıllık dönemde 200 yeni firmanın eklenmesiyle 2014 yılında 451’e yükselmiştir. TR83 Bölgesi illerinden Samsun 248 firma ile ilk sırada yer alırken onu sırasıyla Çorum, Tokat ve Amasya izlemektedir. Samsun 248 ihracatçı firma ile 2013 yılında Türkiye’deki 81 il arasında 21’nci sırada yer alırken Çorum 31, Tokat 61 ve Amasya ise 63’ncü sırada yer almaktadır. İhracat büyüklüğü bakımından ise Samsun 24, Çorum 40, Amasya 57 ve Tokat 67’nci sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde ise 60,117 firma ihracat yapmakta olup, TR83 Bölgesi’nin payı da %0.8 düzeyinde kalmaktadır. Firma başına ihracat değerlerine bakıldığında ise Türkiye’de 2.5 milyon USD olan firma başına ihracat değeri TR83 Bölgesi’nde 1.6 milyon USD düzeyindedir. Bölge illerinin tamamı Türkiye ortalamasının altında kalırken, Amasya ve Samsun firma başına ihracat değerinde en yüksek değerlere sahiptir.

Tablo 129: İhracatçı Firma Sayıları ve Firma Başına İhracat

İl Adı	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Amasya	19	25	32	30	34	42	38
Çorum	67	100	109	107	120	120	125
Samsun	137	207	209	192	203	230	248
Tokat	28	34	33	30	24	32	40
TR83 Bölgesi	251	366	383	359	381	424	451
Türkiye	39,437	48,144	48,591	50,379	53,282	56,440	60,117
Yüzde Dağılım							
Amasya	7.6	6.8	8.4	8.4	8.9	9.9	8.4
Çorum	26.7	27.3	28.5	29.8	31.5	28.3	27.7
Samsun	54.6	56.6	54.6	53.5	53.3	54.2	55.0
Tokat	11.2	9.3	8.6	8.4	6.3	7.5	8.9
TR83 Bölgesi	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
TR83/Türkiye	0.6	0.8	0.8	0.7	0.7	0.8	0.8
Firma başına ihracat (Bin USD)							
Amasya	639	1,042	676	1,764	1,864	1,548	1,939
Çorum	513	1,124	908	1,065	1,184	1,386	1,529
Samsun	794	2,221	1,455	1,433	2,174	1,838	1,770
Tokat	256	622	658	792	1,660	1,167	782
TR83 Bölgesi	647	1,692	1,166	1,297	1,802	1,631	1,630
Türkiye	1,602	2,742	2,102	2,261	2,532	2,701	2,525

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

TR83 Bölgesi illerinde 2013 yılı itibariyle ithalat yapan firma sayısı 479’dur. 2004 yılında 359 olan ihracatçı firma sayısı 10 yıllık dönemde 120 yeni firmanın eklenmesiyle 2014 yılında 479’a yükselmiştir. TR83 Bölgesi illerinden Samsun 270 firma ile ilk sırada yer alırken onu

sırasıyla Çorum, Amasya ve Tokat izlemektedir. Samsun 270 firma ile 2013 yılında Türkiye'deki 81 il arasında 20'nci sırada yer alırken Çorum 34, Amasya 51 ve Tokat ise 55'nci sırada yer almaktadır. İthalat tutarının büyüklüğü bakımından ise Samsun 17, Çorum 40, Amasya 52 ve Tokat 64'ncü sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde ise 67,089 firma ithalat yapmakta olup, TR83 Bölgesi'nin payı da %0.7 düzeyinde kalmaktadır. Firma başına ithalat değerlerine bakıldığında ise Türkiye'de 3.8 milyon USD olan firma başına ithalat değeri TR83 Bölgesi'nde 2.1 milyon USD düzeyindedir. Bölge illerinin tamamı Türkiye ortalamasının altında kalırken, Samsun 3.2 milyon USD ile Türkiye ortalamasına yakın bir değere sahiptir.

Tablo 130: İthalatçı Firma Sayıları ve Firma Başına İthalat

İl Adı	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Amasya	22	35	32	46	40	46	51
Çorum	83	86	79	97	103	103	110
Samsun	213	217	194	216	251	250	270
Tokat	41	33	32	35	40	35	48
TR83 Bölgesi	359	371	337	394	434	434	479
Türkiye	48,119	57,796	55,101	59,262	65,678	65,076	67,089
Yüzde Dağılım							
Amasya	6.1	9.4	9.5	11.7	9.2	10.6	10.6
Çorum	23.1	23.2	23.4	24.6	23.7	23.7	23.0
Samsun	59.3	58.5	57.6	54.8	57.8	57.6	56.4
Tokat	11.4	8.9	9.5	8.9	9.2	8.1	10.0
TR83 Bölgesi	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
TR83/Türkiye	0.7	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7
Firma başına ithalat (Bin USD)							
Amasya	495	791	408	905	2,606	1,847	797
Çorum	376	839	861	680	1,119	956	1,017
Samsun	1,247	3,613	2,471	2,834	3,769	4,026	3,163
Tokat	311	556	438	523	518	584	457
TR83 Bölgesi	893	2,432	1,705	1,874	2,733	2,789	2,147
Türkiye	2,027	3,494	2,558	3,131	3,667	3,635	3,751

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

Hem firma başına ihracat hem de firma başına ithalat değerleri göz önüne alındığında TR83 Bölgesi'ndeki firmaların gerek ihracat gerekse ithalat açısından daha küçük ölçekte dış ticaret işlemi gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Gerek ölçek gerekse de ihracat tutarı açısından diğer illerle karşılaştırıldığında TR83 Bölgesi illerinden Samsun 20'li sıralarda yer bulurken, Çorum 30'lu sıralarda, Amasya ve Tokat illeri ise 50'li sıralarda bulunmaktadır. Bölge'nin dış ticaret faaliyetini de büyük oranda Samsun ve Çorum illeri karşılamaktadır.

4.7. İl İl Dış Ticaret Potansiyeli

Ekonomi Bakanlığı tarafından, 2011 yılında Harvard Üniversitesi Profesörü Ricardo Hausmann ve MIT Öğretim Görevlisi Cesar Hidalgo ve TEPAV ile birlikte, her bir il için mevcut

ve potansiyel ihracat ürünleri ile tamamlayıcı ihracat pazarlarının tespiti çalışması yapılmıştır.³²

Çalışmanın amacı; aşağıdaki üç temel hedef etrafında açıklanmıştır:

- Her bir il için potansiyel üretim alanlarına işaret etmek suretiyle üretim deseninin ihracatımızı destekleyecek şekilde dizayn edilmesine imkan sağlamak,
- Özellikle az gelişmiş yörelerimizdeki “bölgesel güç merkezlerini” harekete geçirmek suretiyle bölgesel kalkınmaya destek vermek,
- Bu amaçlara uygun teşvik ve destek mekanizmalarının geliştirilmesine yardımcı olmak.

Bir model çerçevesinde, her bir il için aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

- İller hangi ihraç ürünlerinin üretiminde güçlüler?
- İllerin ihracatının teknolojik dağılımı nasıldır?
- Her bir il için ihraç ürünlerinin çeşitliliği, sıradanlığı nasıldır?
- Her bir ilin ihraç ürünlerinin sofistikasyonu nasıldır?
- İllerin doğal ihracat partnerleri olan ülkeler hangileridir?
- İhraç ürünlerinin üretiminde bölgesel güç merkezleri nerelerdir?
- İllerin ihracatta sıçrama kabiliyetleri ne kadardır?
- İllerin ihracatta sıçrama yapabileceği yeni ve daha nitelikli sektörler hangileridir?
- İllerin daha nitelikli ihraç ürünü üretmesi için teşvikler ve destekler nasıl dağıtılmalıdır?
- Sınır illerinin kalkınmasında dış ticaretin rolü nedir?

Bu şekilde 81 il için “ihracat yol haritaları” hazırlanmıştır. Tüm illerimiz için standart bir formatta hazırlanan yol haritaları dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar; ihracatta genel görünüm, ihracatta performans göstergeleri, tamamlayıcılık ve benzerlik göstergeleri ve rekabet gücü gündemi için stratejik yol haritasıdır.

İllerin ihracat performansı göstergelerine göre, Türkiye genelinde 2010 yılı 2000 yılı ile karşılaştırıldığında, 55 sektörde rekabetçi avantaja sahip il sayısı artarken, 7 sektörde rekabetçi il sayısında azalma olduğu, bunun da son 10 yılda illerin rekabetçi avantaja sahip sektör sayısında ülke genelinde önemli artışlar olduğuna işaret ettiği belirtilmiştir.

³² “İl İl Dış Ticaret Potansiyeli” Ekonomi Bakanlığı, 2011

İllerin sektörlerdeki rekabet güçleri, 2000 ve 2010 yılları itibariyle karşılaştırıldığında, Türkiye genelinde emek yoğun sektörlerden, sermaye yoğun sektörlere geçiş olduğu gözlemlenmiştir. Sermaye yoğun sektörlerin tümünde rekabetçi il sayısında bir artış olmuştur. 2001 ve 2009 yıllarında, Türkiye'nin ihracatta rekabetçi avantaja sahip olduğu sektörlerin, ürün uzayındaki değişimi incelendiğinde, otomotiv, makine, elektronik ve kimya sektörlerinde, ihracatta başarılar elde edildiği görülmüştür.

Performans göstergelerinden “çeşitlilik” göstergesi, ilin tüm ihraç ürünlerini değil yalnızca rekabetçi avantaja sahip olduğu ürün çeşitliliğini kapsama almaktadır. Aynı zamanda bu gösterge, ilde ihracata konu olan ürünleri değil ilde üretilip ihraç edilen ürünleri esas almaktadır. Buna göre çeşitlilik değeri yüksek olan bir ilde, çok sayıda ürün rekabetçi bir şekilde üretilip ihraç ediliyor. İlde var olan beceriler çok sayıda ürünün rekabetçi avantajla üretilmesine ve ihraç edilmesi için uygundur. Aynı şekilde, çeşitliliği düşük olan bir ilde, az sayıda ihracata konu ürün üretilmektedir. İhracatta çeşitlilik kriterine göre iller sıralamasında Çorum 20'nci sırada yer alırken Samsun 22, Amasya 46 ve Tokat 52'nci sırada yer almıştır. İllerin çeşitlilik performansları incelendiğinde, endeks değeri hesaplanan 76 ilin rekabetçi bir şekilde üretilip ihraç ettiği ürün çeşitliliği ortalamasının 40 olduğu görülmüştür. Buna göre çeşitlilik performansı hesaplanan illerimizden, ihracata konu malların üretiminde en çok çeşitliliğe sahip olan ilk on ilimiz sırasıyla İstanbul, İzmir, Ankara, Konya, Adana, Mersin, Kocaeli, Tekirdağ, Antalya ve Kayseri'dir.

Sıradanlık, performans kriterine göre, ilin sıradanlık değerinin yüksek olması, ilde üretilip rekabetçi bir ortamda ihraç edilen ürünlerin sıradan olduğunu göstermektedir. Ürünün sıradan olup olmadığının belirleyicisi, o ürünün kaç ilin ihracat sepetinde bulunduğuyla bağlı olarak değişmektedir. Çok sayıda ilin ihracat sepetinde yer alan ihraç ürünleri sıradan ürün olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde, sıradanlık değeri düşük olan iller, özel/nadir ürünlerin ihracatında rekabetçi avantaja sahiptir. Nadir ürünler, az sayıda ilin ihracat sepetinde bulunurlar. İllerin sıradanlık sıralamasında 76 il arasında Amasya 21, Tokat 30, Çorum 32 ve Samsun 45'nci sırada yer almaktadır. Bu sıra değerlerine göre samsun haricindeki diğer üç ilin sıradanlığının yüksek olduğu anlaşılmaktadır ki bu durum rekabet koşullarının zorluğuna işaret etmektedir. İhracatta çeşitliliği yüksek iken, aynı zamanda sıradanlığının düşük olması ihracat performansı açısından oldukça olumlu bir durumda olduğunu göstermektedir. Buna göre TR83 Bölgesi illerinden sadece Samsun, iki koşulu bir

arada taşımaktadır. Çorum ise çeşitlilik bakımından iyi değerlere sahipken sıradanlık değerinde ortalarda yer almaktadır. Amasya ve Tokat illerinin ise ihracat çeşitliliği düşük, sıradanlık değeri yüksek olup, ihracat performansı ve rekabet koşulları açısından istenen seviyede olmadıkları görülmektedir. Sıradanlık değeri en düşük ilk on il sırasıyla İstanbul, Rize, Sakarya, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli, Manisa, Tekirdağ ve Adana'dır.

Yukarıdaki verilerden hareketle; 2000-2009 yılları arasında illerimizden 64 tanesinin rekabet gücünde artış yaşanırken, yalnızca 17 ilimizin rekabetçi gücünde gerileme yaşanmıştır. Bu yıllar arasında rekabet gücünde en fazla artış gerçekleşen ilk beş il sırasıyla İstanbul, Bursa, Sakarya, Kocaeli ve Gaziantep'tir. Yine aynı dönemde ülkelerdeki talep değişimlerine uyum sağlamak suretiyle dünyadaki pazar payını artıran ilk beş ilimiz sırasıyla İstanbul, Kocaeli, Hatay, Trabzon ve İzmir'dir.

Tamamlayıcılık ve benzerlik göstergelerine göre, komşu illerin benzer ihraç sepetine sahip olduğu anlaşılmıştır. Buna göre ihracatta bölgesel güç merkezleri olarak tanımlanabilecek, bu da bölgesel kalkınma için önemli açılımlar sağlayabilecektir. Samsun ili, komşu illerle (Ordu, Giresun, Trabzon, Adana ve Hatay) benzerlik göstermektedir.

Her bir ilin ihracat deseni ile en çok örtüşen ithalat desenine sahip olan ülkeler tespit edilerek, illerin tamamlayıcısı ülkeler belirlenmiştir. İllerin tamamlayıcısı olan ülkeler, mevcut durumda ilin ihracat yaptığı ülkelere farklı olarak, ilin potansiyel olarak ihracat yapabileceği ülkeleri göstermesi açısından önem taşımaktadır. Buna göre Amasya'nın tamamlayıcı ülkeleri, başka bir deyişle potansiyel ihracat yapabileceği ya da pazar payını artırabileceği ülkeler; Cezayir, Nijerya, İsrail, Mısır ve Venezuela olarak belirlenmiştir. Çorum'un tamamlayıcı ülkeleri, başka bir deyişle potansiyel ihracat yapabileceği ya da pazar payını artırabileceği ülkeler; Rusya, Cezayir, Nijerya, Kazakistan ve Venezuela olarak belirlenmiştir. Samsun'un tamamlayıcı ülkeleri, başka bir deyişle potansiyel ihracat yapabileceği ya da pazar payını artırabileceği ülkeler; Danimarka, İngiltere ve Hong Kong olarak belirlenmiştir. Tokat'ın tamamlayıcı ülkeleri, başka bir deyişle potansiyel ihracat yapabileceği ya da pazar payını artırabileceği ülkeler; Danimarka, Rusya, İngiltere olarak belirlenmiştir.

İllerin sofistیکasyon ve sıçrama kabiliyetleri baz alınarak, her ilin, sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi bakımından aynı düzeydeki illerin ihracatının sofistیکasyon ve nitelikli sıçrama

kabiliyetinin karşılaştırıldığı genel strateji matrisinde, ihracata dönük üretim modeli çerçevesinde, illerin üretim deseninin ve ihracat sepetlerinin daha nitelikli ürünlere yönlendirilmesini temin etmeye yönelik, devlet yardım ve teşviklerinin şekillendirilmesine ışık tutulacağı belirtilmiştir. Buna göre, Türkiye dört ayrı bölge bazında değerlendirilmiştir.

1. Nitelikli sıçrama kabiliyeti ve sofistikasyonu yüksek olan illere yönelik olarak, teknoloji düzeyi yüksek ve Türkiye'nin prestij ürünleri olabilecek ürünlerde, bugüne kadar verilen destek ve teşviklerin ötesinde yeni nesil teşvik olarak nitelendirilebilecek destekleri içeren yeni bir model hayata geçirilebilecektir.
2. İhracat sofistikasyonu yüksek ancak sıçrama kabiliyeti Türkiye ortalamasının altında illere, bu illerdeki mevcut sektörlerin rekabet gücünü artırmaya yönelik devlet yardımları kurgulanabilecektir.
3. İhracat sofistikasyonu Türkiye ortalamasının altında, ancak nitelikli sıçrama kabiliyeti yüksek olan illere yeni sektörlerde üretim ve ihracat yapmasını temin etmeye yönelik teşvikler anlamlı olacaktır.
4. Hem sofistikasyonu hem de nitelikli sıçrama kabiliyeti Türkiye ortalamasının altında olan illere ilişkin çok yönlü bir devlet yardımı ve teşvik mekanizmasının geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Samsun ve Çorum illeri, yukarıda sözü edilen bu dört grup içerisinde, nitelikli sıçrama kabiliyeti ve sofistikasyonu yüksek olan iller arasında bulunmaktadır. Bu iller için, teknoloji düzeyi yüksek ve Türkiye'nin prestij ürünleri olabilecek ürünleri konu alan, bu güne kadar verilen destek ve teşviklerin ötesinde **Yeni Nesil Teşvik** olarak nitelendirilebilecek destekleri içeren yeni bir model hayata geçirilebilecektir. Amasya ili, ihracat sofistikasyonu yüksek ancak sıçrama kabiliyeti Türkiye ortalamasının altında olan illere yönelik olarak, bu illerdeki mevcut sektörlerin rekabet gücünü artırmaya yönelik devlet yardımlarının kurgulanacağı **Mevcut Sektörlerin Rekabet Gücünü Arttıracak Devlet Yardımları** kategorisinde bulunmaktadır. Tokat ili ise hem sofistikasyonu hem de nitelikli sıçrama kabiliyeti Türkiye ortalamasının altında olan illere ilişkin çok yönlü bir devlet yardımı ve teşvik mekanizmasının geliştirilmesini öngören **Çok Yönlü Devlet Yardımları** grubunda yer almaktadır.

Özet olarak:

- ✓ TR83 Bölgesi özellikle Samsun limanı, serbest bölgesi, verimli toprak yapısı ve tarım potansiyeli, Karadeniz'e komşu ülkelerle olan tarihi ticari ilişkileri ve geçiş kapısı konumunda olması nedeniyle ihracat için çok büyük avantajlara sahiptir. Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler Türkiye için stratejik bir öneme sahip olmanın yanı sıra ticari ilişkiler bakımından da artan bir potansiyel taşımaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi Türkiye'nin en önemli limanlarından birine sahip olmasına, tarımsal potansiyeline ve jeopolitik konumuna rağmen, Türkiye ihracatında düşük bir paya sahiptir. 2013 yılı itibariyle TR83 Bölgesi toplam ihracatı 735 milyon USD düzeyinde gerçekleşmiş olup, Türkiye toplam ihracatı içindeki payı %0.48'dir.
- ✓ TR83 Bölgesi ihracatından en önemli payı %60 ile Samsun alırken, sırasıyla Çorum %26, Amasya %10 ve Tokat %4.2 pay almaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi de Türkiye gibi imalat sanayi ihracatında yoğunlaşmıştır. Bölge ihracatının %90'ının imalat sanayi, %6'sının tarım ve ormancılık ve %2.6'sının da balıkçılık sektörü tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi yaklaşık 164 ülkeye ihracat yapmaktadır. 2013 yılı ihracat tutarlarına göre ilk 10 ülke sırasıyla; Irak, Almanya, Azerbaycan, Hollanda, İngiltere, Rusya, BAE, Gürcistan, İspanya ve Libya'dır. Irak son yıllarda hem Türkiye hem de Bölge için önemi giderek artan bir ticari partner olmuştur.
- ✓ Yıllar itibariyle TR83 Bölgesi'nin kişi başı ihracat rakamında önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen, henüz Türkiye ortalamasının çok altında bulunmaktadır. Buna göre Türkiye'de kişi başı 1,980 USD ihracat yapılırken, TR83 Bölgesi'nde sadece 271 USD kişi başı ihracat yapılmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesi dış ticaret açığı vererek net ithalatçı konumunda bulunmaktadır. Nitekim 2013 yılında 735 milyon USD ihracata karşılık 1 milyar USD ithalat yapılmış ve 293 milyon USD dış ticaret açığı vermiştir. Samsun, her yıl yüksek tutarda dış ticaret açığı vererek Bölgenin de açık vermesinde başat rol oynamaktadır. Çorum ve Tokat illeri dış ticaret fazlası verirken, Amasya ise bazı yıllar açık verirken bazı yıllar fazla verebilmektedir.
- ✓ 2013 yılında TR83 Bölgesi'nde ihracatın ithalatı karşılama oranı %71 iken Türkiye genelinde ise %60'tır. Samsun'da karşılama oranı %51 iken diğer illerde bu oran %100'ün çok üzerinde olmakla beraber Samsun'un Bölge dış ticaretindeki domine edici konumu nedeniyle TR83 Bölgesi oranı da Samsun'a yakınsamaktadır.

- ✓ Toplamda net ithalatçı konumunda olan TR83 Bölgesi, imalat sanayi ve balıkçılık sektörlerinde net ihracatçı konumundadır.
- ✓ TR83 Bölgesi ihracatında olduğu gibi ithalatında da Samsun başat rol oynamaktadır. 2013 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi toplam ithalatının %83'ünü Samsun oluştururken, Çorum'un payı %11, Amasya'nın payı %4 ve Tokat'ın payı da %2 düzeyindedir.
- ✓ TR83 Bölgesi ithalatı ana sektörler itibarıyla değerlendirildiğinde; Türkiye ithalat yapısından farklılaştığı dikkati çekmektedir. Nitekim Türkiye toplam ithalatının %78'i imalat sanayi ithalatı iken TR83 Bölgesi'nde imalat sanayinin payı %30.8 düzeyindedir. Yine Türkiye ithalatında tarımın ve ormancılığın payı sadece %3.1 iken, TR83 Bölgesi ithalatında tarımın ve ormancılığın payı %24.4 gibi yüksek bir düzeydedir. TR83 Bölgesi ithalatında imalat sanayi ve tarımdan sonra üçüncü sırada %23.7 pay ile toptan ve perakende ticaret gelirken, dördüncü sırada ise %21 pay ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörü gelmektedir. TR83 Bölgesi ithalatı ana sektörler itibarıyla daha eşit bir dağılım göstermektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi ihracatında zaman içerisinde sektör çeşitlenmesinin arttığı, böylece daha çok sektöre dayalı bir ihracat yapısı oluştuğu gözlenmektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi ihracatında, ihraç pazarlarında ülke çeşitliliğini yıllar itibarıyla artırmış ve kırılmalara karşı daha az riskli bir yapıya dönüşmüştür. İthalatta ise tedarik anlamında ülke çeşitliliğinin azaldığı daha az ülkeye dayalı bir yapıya doğru eğilim gözlenmiştir.
- ✓ Bölge ihracatında öne çıkan sektörler makine ve teçhizat imalatı (%19.1), gıda ürünleri ve içecek (18.4), ana metal sanayi (%11.2), motorlu kara taşıtı ve römorklar (9.6), giyim eşyası (%7.6), tarım ve hayvancılık (%6) ve elektrikli makina ve cihazlardır (%5.7).
- ✓ Bölge'de dış ticarete en yüksek rekabet gücüne sahip sektörler; balıkçılık, giyim eşyası, maden kömürü, linyit ve turb, motorlu kara taşıtı ve römorklar, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları, ana metal sanayi, tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat, basım ve yayım ve gıda ürünleri ve içecek sektörleri olarak sıralanmıştır.
- ✓ TR83 Bölgesi imalat sanayi ihracatında düşük teknoloji ürünlerin payı azalırken orta yüksek teknoloji ürünlere doğru bir dönüşümün yaşandığı görülmektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi imalat sanayi ithalatı ihracata göre daha yoğun teknoloji ürünleri kapsamakta, başka bir anlatımla TR83 Bölgesi de Türkiye gibi daha düşük teknoloji ürün ihraç ederken daha yüksek teknolojiye sahip ürünler ithal edilmektedir. Bununla birlikte Bölge imalat sanayi ihracatı Türkiye geneline göre daha yüksek, ithalatı ise Türkiye geneline göre daha düşük teknoloji ürünlerden oluşmaktadır.

5. ALTYAPI OLANAKLARI

5.1. Yeraltı Kaynakları

5.1.1. Madenler

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından TR83 Bölgesi illerinde saptanan maden kaynakları aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Bölge için en önemli madenler bentonit, mermer, linyit, antimon ve kromdur.

Tablo 131: TR83 Bölgesi İlleri Maden Potansiyelleri

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
Antimuan	*	*		*
Asbest	*	*		*
Bakır	*	*		*
Bentonit	*	*		*
Çimento			*	*
Demir		*		*
Feldspat		*		
Grafit		*		
Kil		*		
Kireçtaşı		*		
Krom				*
Kurşun-Çinko			*	
Manganez	*	*	*	*
Tuğla-Kiremit		*	*	*

Kaynak: MTA

Bölge illerinden Samsun, maden çeşitliliği ve rezervi bakımından sınırlı potansiyele sahip iken, Bölgedeki diğer illerin yer altı kaynağı potansiyeli daha yüksektir. Tokat ili antimuan ve bentonit gibi önemli metalik maden ve endüstriyel hammadde yataklarına sahiptir. Amasya ilinde ortaya çıkarılan önemli madenler arasında maden kömürü, bakır-kurşun-çinko, manganez, bentonit ve seramik-refrakter killer olup ilde işletilen maden kaynakları kömür, mermer ve kalkerdir. İlde kömür madenciliğinde 6, diğer madenlerin istihsalinde 28 olmak üzere toplam 34 imalatçı firma bulunmaktadır. Bu işletmelerde toplam 1,000'den fazla kişi istihdam edilmektedir³³. Çorum'un çok çeşitli metalik ve endüstriyel hammadde yataklarına sahip olduğu tespit edilmiştir. İlin zengin maden kaynakları arasında mermer ve kil bulunmaktadır. İlde toprak sanayi oldukça gelişmiş olup tuğla ve kiremit üretimi yaygındır.

³³ Amasya İl Sanayi Müdürlüğü

İlde 2014 yılı itibarıyla tuğla, kiremit, seramik, kireç, karo, çimento, vitrikiye elemanları üreten 92 imalatçı firma bulunmakta olup bu işletmelerde toplam 6,299 kişi istihdam edilmektedir.

Samsun ili maden çeşitliliği ve rezervi bakımından sınırlı potansiyele sahiptir. İlde belirlenmiş metalik maden ve endüstriyel hammadde kaynakları kurşun-çinko ve manganez zuhurları ile tuğla-kiremit ve çimento hammaddelerdir. Kurşun-çinko zuhurları Havza ve Terme ilçelerinde yer almakta olup, ekonomik bir öneme sahip değillerdir. Ancak, Havza-Ersandıklı kurşun-çinko zuhurunda eski yıllarda açılmış iki adet arama ve üretim galerisi bulunmaktadır. Manganez zuhurları Kavak, Lâdik ve Vezirköprü ilçelerinde yer almaktadır.

İldeki en önemli endüstriyel hammadde kaynağı Lâdik ilçesinde bulunan Çimento hammaddeleri sahasıdır. Bu sahalardan Lâdik Çimento fabrikası için üretim yapılmaktadır. Lâdik-Akpınar sahasında 830 milyon ton kireçtaşı, 8,350,500 ton kil, Lâdik-Körüklüdere sahasında 38,812,500 ton kil ve Hasanağaç sahasında ise 36,750,000 ton tras rezervi belirlenmiştir. Bunun dışında Vezirköprü ilçesinde de 53,900,000 ton muhtemel rezerve sahip alçıtaşı oluşumları yer almaktadır. Merkez ilçede yaklaşık olarak 46 milyon ton tuğla-kiremit hammaddesi varlığı saptanmıştır. İldeki bilinen bir diğer yer altı kaynağı, linyit oluşumlarıdır. Havza ilçesinde rastlanan bu linyit oluşumları ilçede 2 sahada yatak oluşturmaktadır. Teshin amaçlı kullanılmaya elverişli bu linyit oluşumlarından Havza sahasında, 1,244 Kcal/kg kalori değerine sahip linyitlerin muhtemel rezervi 4,121,250 ton, Beyviran sahasında ise 3,000 Kcal/kg kalori değerine sahip linyitlerin muhtemel rezervi 600,000 tondur.

Çorum ve yakın çevresinde, yapılan çalışmalar sonucunda çok çeşitli metalik ve endüstriyel hammadde yatak ve zuhurları ortaya çıkarılmıştır. Bunların en önemlileri; antimuan, bakır, demir, manganez, bentonit, grafit, kil, kireçtaşı ve tuğla-kiremit hammadde yataklarıdır. Endüstriyel hammaddeler bakımından; Sungurlu ilçesindeki bentonit yataklarından, özellikle Karaçayır sahasında 422,500 ton muhtemel bentonit rezervi tespit edilmiş olup, geçmişte zaman zaman üretim yapılmıştır. Merkez ilçe-Elmalı sahasında Şeker sanayinde kullanılmaya elverişli yaklaşık 8.7 milyon ton muhtemel kireçtaşı rezervi tespit edilmiştir. Bununla birlikte tuğla-kiremit yatakları ise merkez ilçe ve yakın çevresinde yer almakta, çoğu işletilmektedir. Çorum-Osmancık-Dodurga, Belkavak, Kumbaba civarında Miyosen yaşlı kömür düzeylerinin alt ve üstünde bulunan kiltası-silttaşı düzeyleri tuğlakiremit hammaddesine uygundur. Tuğla-kiremit sektörü il ekonomik yapısında önemli bir yere sahiptir. Laçın-Narlı Köyü civarında

çimento hammaddesi olarak kullanıma uygun yaklaşık 39 milyon ton mümkün kil rezervi bulunmaktadır. Kargı ilçesindeki grafitler ise düşük tenörlü, küçük boyutlu zuhurlar olduğundan ekonomik değildir. Çorum ili büyük alçıtaşı ve kayatuzu potansiyeline sahiptir. İskilip-Kekeç, Tayrak ve Sungurlu-Akpınar, Akçakoyunlu, Alibaba ve Boncuk kaynak tuzlarından yöresel ve ticari tuz (halit) üretimi yapılmaktadır.

Manganez cevherleşmeleri ilde genelde Kargı ve Sungurlu ilçelerinde yoğunlaşmış olup, Sungurlu ilçesi-Kaledere sahasında %39.43 Mn tenörlü 600 ton görünür manganez rezervi, Hankozlusu sahasında ise %37.46 Mn tenörlü manganez zuhuru belirlenmiştir. Kargı ilçesindeki Karaköy'de ise %23 Mn tenörlü 500,000 ton manganez rezervi tespit edilmiştir.

Çorum ili çok sayıda bakır ve demir zuhurlarına sahiptir. Ancak bu zuhurlar gerek tenör gerekse rezerv açısından ekonomik bir potansiyel oluşturmamaktadır. İldeki demir yatağı Kargı-Çobanlar Köyü yatağıdır. Burada farklı tenörlerde 42,600 ton görünür+muhtemel demir rezervi belirlenmiştir. Ayrıca, Merkez ilçe ve Mecitözü ilçelerinde de ekonomik olmayan, küçük boyutlu demir zuhurları bulunmaktadır. Bakır zuhurları ise ilde özellikle Merkez ilçe, Bayat, Mecitözü, Sungurlu ve Uğurludağ ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Kargı yöresindeki bakır cürufları içerisinde bakır mostralarının varlığı, bölgenin gelecekte bakır için bir potansiyel oluşturabileceğini düşündürmektedir. Son yıllarda Çorum ili ve civarında yapılan çalışmalar sonucunda, Bayat-Barak ve İshaklı sahalarının evaporit mineralleri açısından potansiyel oluşturabileceği düşünülmekte olup sondajlı arama çalışmalarına başlanmıştır. İskilip-Soğucak yöresinde de Cu-Pb-Zn oluşumları tespit edilmiştir.

İl ve yakın çevresinde kömür ve jeotermal aramalarına yönelik çalışmalar sonucunda Dodurga ve Osmancık ilçelerinde linyit oluşumları tespit edilmiştir. Dodurga-Alpagut linyit sahalarında toplam 38,473,000 ton görünür+muhtemel linyit rezervi belirlenmiştir. Osmancık-Evlik linyit sahasında ise yine düşük kalorili 2,565,000 ton görünür linyit rezervi tespit edilmiştir.

Amasya'da; MTA'nın yapmış olduğu saha araştırmalarına göre; Amasya Beji doğal taş yataklarının potansiyel (görünür+muhtemel+mümkün) rezervi 1,400,000,000 m³ olarak belirlenmiştir. Bu değer Türkiye'deki kayıtlı doğal taş rezervinin %18'ini oluşturmaktadır. Sarıbal rengindeki Amasya Beji doğal taşı, görünüm ve kalitesiyle (leke tutmaz, su emmez, aşınımı az) ulusal ve uluslararası ölçekte adını duyurmuş, 2012 yılında, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Bangladeş, Tayvan, Lübnan, Suudi Arabistan başta olmak üzere 45 ülkeye ihraç

edilmiştir. Doğal taş üretiminde Amasya, blok ve plakadan 0.5 cm'ye kadar her boyut ve teknikte işlenmiş, yarı işlenmiş ve hammadde üretimi gerçekleştirebilecek kapasite ve çağdaş teknolojiye; 6 sınıfta 18 farklı doğal taştan oluşan ürün gamına sahiptir.

Amasya'daki linyit yataklarındaki linyitin tenörü/kalitesi 1,600-5,574 kcal/kg aralığında değişmektedir. İldeki potansiyel rezervi 30,000,000 ton olan linyit kömürü kalorifik değeriyle Türkiye'nin en kaliteli %3'lük linyit dilimi içerisinde yer almaktadır.

Amasya Suluova'da bulunan, Eski Çeltek Kömür İşletmesi, İl Özel İdare Genel Sekreterliğine bağlı olarak faaliyetini sürdürmektedir. Çeltek Kömür İşletmesine ait ruhsat sahasında yaklaşık olarak 5.7 milyon ton muhtemel ve 4 milyon ton da görünür olmak üzere; 9,7 milyon ton kömür rezervinin olduğu tespit edilmiştir. 1955 yılında, Merzifon'da kurulan Yeni Çeltek Kömür İşletmesi de, halen yeraltı ve açık ocak kömür üretim faaliyetine devam etmektedir.

Tokat ilinde metalik madenler ve endüstriyel hammadde niteliği taşıyan madenler çıkarılmaktadır. İlde çıkarılan metalik madenler antimuan, bakır, demir, krom, manganez ve nikel iken, endüstriyel hammadde niteliği taşıyan madenler ise aspest, bentonit, kaolen, kil, kireçtaşı, taş kömürü ve mermerdir. Bu madenler arasında mermer, bentonit, antimuan ve taş kömürü ön plana çıkmaktadır.

Dünya bentonit rezervinin yaklaşık %15'ine sahip olan ülkemizde, kalsiyum ve sodyum bentonit rezervleri bulunmaktadır. Ülkemizdeki tek sodyum bentonit rezervinin yer aldığı Reşadiye ilçesinden; sondaj sanayi, döküm sanayi ve inşaat sanayinde büyük ölçüde kullanılan yüksek kalitedeki sodyum bentonit çıkarılarak yurt içi ve yurt dışı pazarlara sunulmaktadır. Taş kömürü; Zile ve Artova ilçelerinde çıkarılmakta, il ihtiyaçlarına karşılık pazarlanmaktadır. Antimuan ise, Turhal ilçesinde çıkarılmakta olup kalite yönünden oldukça yüksek değerdedir.

Tokat, mermer ve oniks yatakları açısından oldukça zengin bir rezerve sahiptir. 1994 yılında MTA tarafından yapılan bir araştırmada görünür ve muhtelif yataklar itibari ile 672,665,100 m³ rezerv tespit edilmiştir. Valilik tarafından, 2004 yılında ildeki mermer rezervlerinin bugünkü durumu ile ilgili olarak yapılan araştırmada ise, ilde bej mermer, traverten (noçe, sarı), diyabaz (siyah), füme (kumlu tüylü), siyah mermer, beyaz mermer, oniks mermer (yeşiloniks), serpantin ve bazalt mermer olmak üzere değişik renk ve kalitede 9 çeşit mermerin bulunduğu ve yaklaşık 1,250 milyon m³ rezerve sahip olduğu belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalara göre, dünya mermer rezervlerinin %40'lık bir kısmının ülkemizde bulunduğu ve bu rezervin de yaklaşık %20'lik kısmının Tokat'ta bulunduğu tahmin edilmektedir. 5 milyar 162 milyon m³ lk mermer rezervi ile Tokat; Balıkesir, Afyon, Bilecik ve Eskişehir'den sonra 5. sırada yer almaktadır. İlden ıkarılan mermerler blok ve işlenmiş olarak i ve dış pazarlara sunulmaktadır.

5.1.2. Jeotermal Kaynaklar

Maden kaynaklarının yanı sıra TR83 Bölgesi Kuzey Anadolu fay kuşağı boyunca zengin jeotermal kaynaklara sahiptir. Bölgede bilinen kaynaklar kaplıca ve içmece olarak veya kr ve tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Bölgede belirlenen en yüksek sıcaklık 56°C'dir (Havza). Bölgede yer alan jeotermal kaynaklar; Samsun'da Havza ve Ladik, Amasya'da Gözlek, Hamamözü ve Terziköy, orum'da Figani ve Hamamlıay, Tokat'ta Reşadiye, Artova ve Sulusaray'da bulunmaktadır. Bölgedeki jeotermal kaynaklar, geçmişten günümüze genelde basit kaplıca uygulamaları olarak kullanılmıştır. Jeotermal kaynakların kaplıca turizmi açısından değeri büyük olmakla birlikte, bu kaynakların seracılık veya konut ısıtmasına yönelik kullanımı ile çeşitlendirilmesi bölgesel gelişmeye katkı sağlayacaktır (YHGP, 2006).

Samsun il dhilinde bilinen jeotermal kaynaklar Havza ve Lâdik ilçelerinde yer almaktadır. Havza jeotermal alanındaki kuyulardan 53-56°C sıcaklık ve 155.5 lt/sn debide üretim sağlanmış ve ülke ekonomisine 11.92 Mwt termal güce sahip jeotermal enerji kazandırılmıştır. Lâdik- Hamamayağı jeotermal alanından ise 28-38°C sıcaklık ve 91 lt/sn debide üretim elde edilmiştir.

orum'da, Mecitözü ve Hamamlıay jeotermal alanları da ildeki diğer önemli yer altı kaynaklarındandır. Mecitözü jeotermal alanında 24-37°C ve 3.5 lt/sn debiye sahip kaynak bölgesinde açılan kuyudan 37°C ve 55 lt/sn debide üretim sağlanmıştır. Hamamlıay jeotermal alanında açılan kuyudan ise 28.5-30°C sıcaklık ve 56.5 lt/sn debide akışkan elde edilmiştir.

Amasya il sınırları dahilindeki jeotermal alanlar Gözlek, Terziköy ve Hamamözü'ndedir. Bu alanlardaki sıcak su kaynaklarının sıcaklıkları 37°C ile 40°C, debileri ise 2-10 lt/sn arasında değişmektedir. Jeotermal alanlarda açılan kuyular sonucunda ise sıcaklıkları 35.5°C ile 42.5°C, debileri 11.5-125 lt/sn arasında değişen akışkanlar görünür hale getirilmiştir.

Tokat'ta, Sulusaray ilçesinde yakın zamanda gerçekleştirilen ve 294 m. derinliğe ulaşan jeotermal sondajında, test sonuçlarına göre 48°C sıcaklık ve 42 lt/sn debisi olan jeotermal akışkan elde edilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda bu kuyunun 2.29 MW termal güce sahip olduğu ortaya konmuştur.

5.1.3. Su Kaynakları

Dünyadaki toplam su miktarı 1.4 milyar km³ olup, su varlığına göre ülkeler su fakirliği olan ülkeler (yıllık kişi başına kullanılabilir su miktarı 1,000 m³'ten az), su azlığı olan ülkeler (yıllık kişi başına kullanılabilir su miktarı 2,000 m³'ten az) ve su zenginliği olan ülkeler (yıllık kişi başına kullanılabilir su miktarı 8,000 m³ – 10,000 m³) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Türkiye'de kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarı 1,652 m³ dolayında olup, Türkiye su azlığı yaşayan bir ülke konumundadır. Türkiye'nin toplam su potansiyeli; brüt yer üstü su potansiyeli 193 milyar m³ ve yer altı suyu potansiyeli 41 milyar m³ olmak üzere brüt 234 milyar m³ olarak hesaplanmaktadır.

TR83 Bölgesi konum olarak Yeşilirmak ve Kızılırmak nehirlerinin su toplama alanlarında yer almaktadır. Tokat ilinin tamamı Yeşilirmak havzası sınırları içerisinde kalırken, Amasya, Samsun ve Çorum ili yüzölçümlerinin sırasıyla yüzde 90, yüzde 45 ve yüzde 30'luk bölümleri Yeşilirmak havzasında, geri kalan bölümleri ise Kızılırmak havzasında yer almaktadır. Yeşilirmak havzası toplam drenaj alanı 36,114 km², yıllık ortalama akış miktarı 5.8 km³ olup, bu miktar 186.05 km³ olan Türkiye toplam yıllık akış miktarının yüzde 3.1'lik kısmına karşı gelmektedir. Kızılırmak havzası toplam drenaj alanı 78,180 km², yıllık ortalama akış miktarı 6.48 km³ olup, bu miktar Türkiye toplam yıllık akış miktarının yüzde 3.5'lik kısmına karşılık gelmektedir.

Bölgenin toplam yıllık su potansiyeli yaklaşık 15,000 hm³/yıl olup, Bölge potansiyeli Türkiye toplamının yüzde 7'sini oluşturmaktadır. Bölgenin toplam su potansiyelinin yüzde 6'sı yeraltı suyu, yüzde 94'ü yerüstü suyu kaynaklarıdır. Bu durumun oluşmasında en büyük pay Kızılırmak ve Yeşilirmak'a ait olmak üzere, diğer önemli yüzey suyu elemanları ise göletlerdir. Bölgede yüzey suyu kaynağı olan göletlere baktığımızda; Samsun'da 9 göletin, Tokat'ta 7 göletin, Çorum'da 13 göletin ve Amasya'da ise 17 göletin bulunduğu görülmektedir³⁴.

³⁴ DSİ ve OKA Mevcut Durum Analizi, 2012

Bölgede toplam yer altı suyu potansiyeli 795 hm³/yıl'dır. Bu oran ülke toplamının yaklaşık yüzde 5.81'idir. Yer altı suları bakımından Bölgedeki en zengin iller sırasıyla Tokat ve Samsun'dur.

Bölgenin genel olarak kırsal ve kentsel alanda su temin sorunu olduğu söylenemez. Ancak hizmet götürme konusunda kırsal alanda bazı eksiklikler bulunmaktadır. Kentsel alanda su temini konusunda da Bölgede benzer bir durumun olduğu görülmektedir.

Bölge genelinde belediyelerin su arzında kullandıkları su, kaynaklarına göre incelendiğinde yaklaşık yüzde 60'lık bir oranın yer altı suyu, geri kalan yüzde 40'lık kısmın ise yerüstü suyu olduğu görülmektedir. Çorum ve Samsun illerinde yerüstü su kaynaklarının görece daha çok olması nedeniyle bu iki ilde yerüstü su kaynağı kullanımı Amasya ve Tokat'a kıyasla daha fazladır. Bölge genelindeki belediyelerle ilgili bazı su verileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 132: TR83 Bölgesi Belediyelerince Kullanılan İçme ve Kullanma Suyu Verileri

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	98	99	99	99	100	99
Belediyelerde kişi başı çekilen günlük su miktarı (litre/kişi-gün)	216	247	265	253	206	234
Toplam çekilen su miktarı (1000 m ³ /yıl)	4,936,342	177,999	84,639	44,106	29,135	20,120
İçme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	56	41	72	1	44	3
Toplam arıtılan içme ve kullanma suyu miktarı (1000 m ³ /yıl)	2,729,430	73,000	61,274	214	11,351	161
Belediyelerde içme ve kullanma suyu şebekesi için çekilen yüzey suyu miktarı (1,000 m ³ /yıl)	2,592,253	75,125	62,820	234	11,911	161
Belediyelerde içme ve kullanma suyu şebekesi için çekilen yeraltı suyu miktarı (1,000 m ³ /yıl)	2,344,090	102,874	21,819	43,872	17,224	19,959
Su temini işleri ve hizmetleri çevresel yatırım harcamaları (1,000 TL)	1,340,906	30,419	11,425	9,756	8,924	315

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler (20 Haziran 2014)

Tablodan da görüldüğü gibi, su kaynaklarının yeterliliği açısından en önemli göstergeler olan; içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı ve belediyelerde kişi başı çekilen günlük su miktarı açısından değerlendirildiğinde, TR83 Bölgesi ve tek tek Bölge illeri genel olarak Türkiye ortalamalarının üzerinde değerlere veya oranlara sahiptirler. Genel olarak Bölgede su temini konusunda ciddi bir sorun görülmediği söylenebilmektedir.

5.1.4. Ormanlık Alanlar ve Orman Özellikleri

Orman, insanlığa gıda, yakıt, barınak, temiz hava ve su, ilaç, gelir kaynağı, istihdam, dinlenme, peyzaj gibi maddi-manevi birçok ekonomik, ekolojik, sosyal ve kültürel faydalar sunan doğal bir kaynaktır. Bu doğal kaynağın maddi ve manevi faydalarının ve hizmetlerinin süreklilik arz etmesi, doğallığına uygun olarak devamlılık ilkesi ile idare edilmesine bağlıdır. Coğrafi yapıya, iklim koşullarına, ilgiye ve korumaya bağlı olarak değişen, artan ve çeşitlenen orman yapısı, bilinçli uygulamalarla ekonomik güce dönüşebilmektedir.

Harita 8: Türkiye Orman Varlığı

Kaynak: www.ogm.gov.tr

TR83 Bölgesi, orman varlığı açısından zengin bir bölgedir. Türkiye genelindeki toplam ormanlık alanın %6.8'i TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. 2012 yılı itibarıyla; Türkiye genelindeki orman servetinin %5.5'i, orman artırımının %5.5'i, işlenmemiş odun üretiminin %6.6'sı, ağaçlandırma faaliyetlerinin %5.2'si, orman rehabilitasyon faaliyetlerinin %6.4'ü, ormanlık alan etüt-proje işlemlerinin %24.8'i ve fidan üretiminin %7.6'sı TR83 Bölgesine aittir.

Ormanlık alan büyüklüğü ve genel olarak ormancılık faaliyetleri açısından Bölge illeri arasında Çorum ve Tokat ön plana çıkmaktadır. Bu illeri Samsun ve Amasya takip etmektedir. Bölge genelindeki ormanlık alanın %30.1'i, orman servetinin %22.6'sı ve orman artırımının %21.2'si Çorum iline aittir. İşlenmemiş odun üretimi açısından ise Tokat ili Bölge illeri arasında

oldukça ön plandadır. Bölge genelindeki toplam işlenmemiş odun üretiminin %33.7'si Tokat iline aittir. Özellikle kağıtlık odun, sanayi odunu, lif-yonga odunu ve sırik üretiminde ilin Bölge içindeki payı oldukça yüksektir. Ağaçlandırma, rehabilitasyon, etüt-proje faaliyetleri ve fidan üretimi açısından da Tokat ili Bölge genelinde önemli bir üstünlüğe sahiptir.

Tablo 133: Türkiye, TR83 Bölgesi ve Bölge İlleri Genelinde Ormanlık Faaliyetleri

	Türkiye	TR83 Bölgesi	Samsun	Çorum	Amasya	Tokat
Orman Alanı (ha)	21,678,134	1,468,053	388,832	441,420	220,470	417,331
Normal	11,558,668	840,015	317,672	214,837	101,138	206,368
Bozuk	10,119,466	628,038	71,160	226,583	119,332	210,963
Orman Serveti (1,000 m³)	1,471,136	80,347	35,647	18,136	11,274	15,290
Koru	1,424,503	79,097	35,647	18,136	11,274	14,040
Koruya Tahvil/Baltalık	46,633	1,250	0	0	0	1,250
Orman Artırımı (1,000 m³)	41,025	2,261	1,083	479	370	329
Koru	38,712	2,215	1,083	479	370	283
Koruya Tahvil/Baltalık	2,313	46	0	0	0	46
İşlenmemiş Odun Üretimi (m³)	14,424,365	945,480	309,755	165,677	151,055	318,993
Tomruk	5,027,738	158,162	64,204	43,871	22,177	27,910
Tel Direği	59,613	3,767	698	3,069	0	0
Maden Direği	692,944	19,782	5,309	7,193	5,148	2,132
Sanayi Odunu	874,793	59,414	22,361	3,241	10,905	22,907
Kağıtlık Odun	2,333,651	58,211	16,959	12,112	4,411	24,729
Lif-yonga Odunu	5,424,794	645,994	200,143	96,179	108,414	241,258
Sırık	10,832	150	81	12	0	57
Yakacak Odun (Ster)	6,432,674	431,339	188,356	98,652	35,845	108,486
Ağaçlandırma (ha)	42,009	2,173	391	76	301	1,405
Rehabilitasyon (ha)	347,719	22,251	2,109	6,685	4,996	8,461
Özel Ağaçlandırma (ha)	4,944	0	0	0	0	0
Etüt-Proje Faaliyetleri (ha)	121,029	30,046	8,727	7,276	533	13,510
Fidan Üretimi (1,000 Adet)	471,157	35,964	16,594	3,332	13,346	2,692

Kaynak: TC. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ormanlık İstatistikleri, 2012

Özet olarak;

- ✓ TR83 Bölgesi illerinden Samsun, maden çeşitliliği ve rezervi bakımından sınırlı potansiyele sahipken, diğer illerin yer altı kaynağı potansiyeli daha yüksektir. Bölge için en önemli madenler bentonit, mermer, linyit, antimon ve kromdur. Tokat ili antimuan ve bentonit gibi önemli metalik maden ve endüstriyel hammadde yataklarına sahip iken, Amasya ilindeki önemli madenler maden kömürü, bakır-kurşun-çinko, manganez, bentonit ve seramik-refrakter killerdir. İlde işletilen maden kaynakları kömür, mermer ve kalkerdir. Çorum'un önemli maden kaynakları mermer ve kildir. İlde toprak sanayi oldukça gelişmiş olup tuğla ve kiremit üretimi yaygındır.
- ✓ TR83 Bölgesi zengin jeotermal kaynaklara sahiptir. Bölgedeki kaynaklar kaplıca ve içmece olarak veya kür ve tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Bölgede belirlenen en yüksek su sıcaklığı 56°C'dir. Bölgede yer alan jeotermal kaynaklar; Samsun'da Havza ve Ladik, Amasya'da Gözlek, Hamamözü ve Terziköy, Çorum'da Figani ve Hamamlıçay, Tokat'ta Reşadiye, Artova ve Sulusaray'dadır. Bölgedeki jeotermal kaynaklar elektrik enerjisi için çok elverişli olmamakla birlikte, Samsun ve Tokat'taki jeotermal kaynaklar elektrik enerjisi için kullanılabilir görünmektedir.
- ✓ Su kaynaklarının yeterliliği açısından en önemli göstergeler olan; içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı ve belediyelerde kişi başı çekilen günlük su miktarı açısından değerlendirildiğinde, TR83 Bölgesi ve tek tek Bölge illeri Türkiye ortalamalarının üzerinde değerlere veya oranlara sahiptirler. Genel olarak Bölgede su temini konusunda ciddi bir sorun görülmediği, sorunun daha çok özellikle kırsal alanda hizmet götürme konusunda yaşandığı söylenebilmektedir.
- ✓ TR83 Bölgesi, orman varlığı açısından zengin bir bölgedir. Türkiye genelindeki toplam ormanlık alanın %6.8'i TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. 2012 yılı itibarıyla; Türkiye genelindeki orman servetinin %5.5'i, orman artırımının %5.5'i, işlenmemiş odun üretiminin %6.6'sı, ağaçlandırma faaliyetlerinin %5.2'si, orman rehabilitasyon faaliyetlerinin %6.4'ü, ormanlık alan etüt-proje işlemlerinin %24.8'i ve fidan üretiminin %7.6'sı TR83 Bölgesine aittir. Ormanlık alan büyüklüğü ve genel olarak ormancılık faaliyetleri açısından Bölgede Çorum ve Tokat ön plana çıkmaktadır.

5.2 Ulaştırma ve Haberleşme

Ulaşım ağları, bir bölgenin diğer bölgeler ile fiziksel, sosyokültürel ve ekonomik bağlantılarının sağlanmasında büyük önem taşımaktadır. TR83 Bölgesini diğer bölgelere, çevre illere, ülkenin diğer bölgelerine ve yurtdışına bağlayan ulaşım ağlarının geliştirilmesi, bölgesel ekonominin canlandırılması bakımından temel bir öncelik olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de yolcu taşımacılığının %96.2’si karayolu ile yapılırken, %1.7’si demiryolu, %2.1’i de havayolu ile yapılmaktadır. Ülkemizde yük taşımacılığında ise yine karayolunun payı oldukça yüksektir. Yük taşımacılığında karayolunun payı %91.7 iken, bunu %5.3 ile demiryolu, %2.9 ile denizyolu ve %0.2 pay ile de havayolu izlemektedir.

Samsun ili, ülkemizin kara-deniz-hava-demiryolu ulaşım altyapısına sahip sayılı kentlerindedir. İl, Karadeniz Bölgesi içerisinde önemli bir kavşak olma niteliğindedir. Orta ve Doğu Karadeniz Bölgelerini İç Anadolu ve İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere bağlayan önemli yollar Samsun ilinden geçmektedir. Karadeniz’e kıyısı bulunan ülkeler başta olmak üzere, tüm BDT ülkeleri, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve İran’a en kolay, süratli ve ekonomik ulaşım imkânları Samsun’da bulunmaktadır. İl, dış pazarlara yakın olduğu kadar, Karadeniz otoyolu ile tüm Doğu Karadeniz illerine, demiryolu ve karayolu ile İç Anadolu’ya olmak üzere iç pazar açısından da geniş bir hinterlanda sahiptir.

Bir transit geçit merkezi olan **Çorum** ili Doğu Karadeniz ve Batı Anadolu Bölgeleri’ne açılan bir kapı konumundadır. Çorum-Ankara bağlantısı, Doğu Karadeniz illerini Ankara’ya ulaştıran tek bağlantıdır. Bu yolun ülkemiz karayolu ulaşım ağında önemli bir konumu vardır. İle en yakın havaalanı Merzifon’da (65 km.), demir yolu istasyonu Amasya’dadır (92 km.). Çorum ili, Samsun limanına 175 km. uzaklıktadır.

Amasya; havaalanı, liman ve demiryollarına yakın konumu ile Türkiye’den Avrupa, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Rusya’daki 1.5 milyar tüketiciye kolay erişim olanağına sahiptir. Anadolu’nun temel bağlantı doğrultuları olan ve bölgeyi doğu-batı ile güneybatı-kuzeydoğu doğrultularında kesen eksenlerin kavşak noktasında yer alan Amasya, Samsun Limanı’na yakınlığı ile kombine taşımacılığın tüm avantajlarından yararlanmaktadır. İstanbul Atatürk Havalimanı’na bir buçuk saatlik uçuş mesafesinde olan Amasya; hammadde, yarı mamul, mamul, ekipman ve nitelikli personel için kolay nakliye ile Mersin, İzmir Alsancak ve

Avrupa'nın kapısı İstanbul Ambarlı Limanlarına konforlu ve hızlı ulaşımın sağladığı tüm avantajları sunmaktadır.

Tokat ili, konumu itibarıyla Karadeniz'in Akdeniz ve Ortadoğu'ya, Avrupa'nın Ortadoğu ve Kafkasya'ya açıldığı ulaşım güzergâhlarındaki önemli bir durak niteliğindedir. Kuzey-güney ve doğu-batı doğrultusunda bölgelerarası bağlantı sağlayan bir şehirdir. Türkiye'nin her köşesinden Tokat'a karayolu ile ulaşılabilir.

5.2.1. Karayolları

Karayolu taşımacılığı, kendi bünyesi içinde başlı başına ekonomik bir faaliyet olması yanında, diğer bütün sektörlerle de çok yakın ilişkisi olan ve bu sektörleri doğrudan etkileyen bir hizmet türü konumundadır. Otomotiv, petrol, lojistik, taşımacılık, inşaat sektörleri başta olmak üzere tüm sektörler karayolları altyapısı hizmet seviyesi durumuna bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Günümüzde ülkelerin büyük bir çoğunluğunda karayolları, yolcu ve yük taşımacılığında en fazla tercih edilen ulaşım türüdür. Bu nedenle, taşımacılık sektörünün etkinliği ve verimliliği karayollarının etkinliği ve verimliliği ile ölçülmektedir.

Tablo 134: Türkiye, TR83 Bölgesi ve Bölge İllerinde Karayolu Uzunlukları (2012)

	İl ve Devlet Yolu (km)	Otoyol (km)	Köy Yolu (km)
Türkiye	63,255	2,127	320,366
TR83	3,053	-	20,834
Samsun	799	-	8,648
Tokat	703	-	4,283
Çorum	1,047	-	4,844
Amasya	504	-	3,059

Kaynak: TÜİK (Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü).

Türkiye toplam il ve devlet yollarının %4.8'i, toplam köy yollarının ise %6.5'i TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. Bölge genelindeki toplam il ve devlet yollarından en büyük payı %34.3 ile Çorum ili almakta, Çorum ilini %26.2 pay ile Samsun ili takip etmektedir. Bölgedeki toplam köy yollarının ise %41.5'i Samsun ilinde bulunmaktadır.

Harita 9: Samsun İli Karayolları Haritası

Kaynak: <http://www.kgm.gov.tr>

Samsun ili Karadeniz Bölgesi içerisinde önemli bir kavşak olma niteliğindedir. Orta ve Doğu Karadeniz Bölgelerini İç Anadolu ve İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere bağlayan önemli yollar Samsun ili içerisinden geçmektedir. İl karayolu ile Samsun-Ankara-Tokat, Samsun-İstanbul, Samsun-Trabzon-Rize istikametleri ile yurdun her yönüne dağılım imkânına sahiptir.

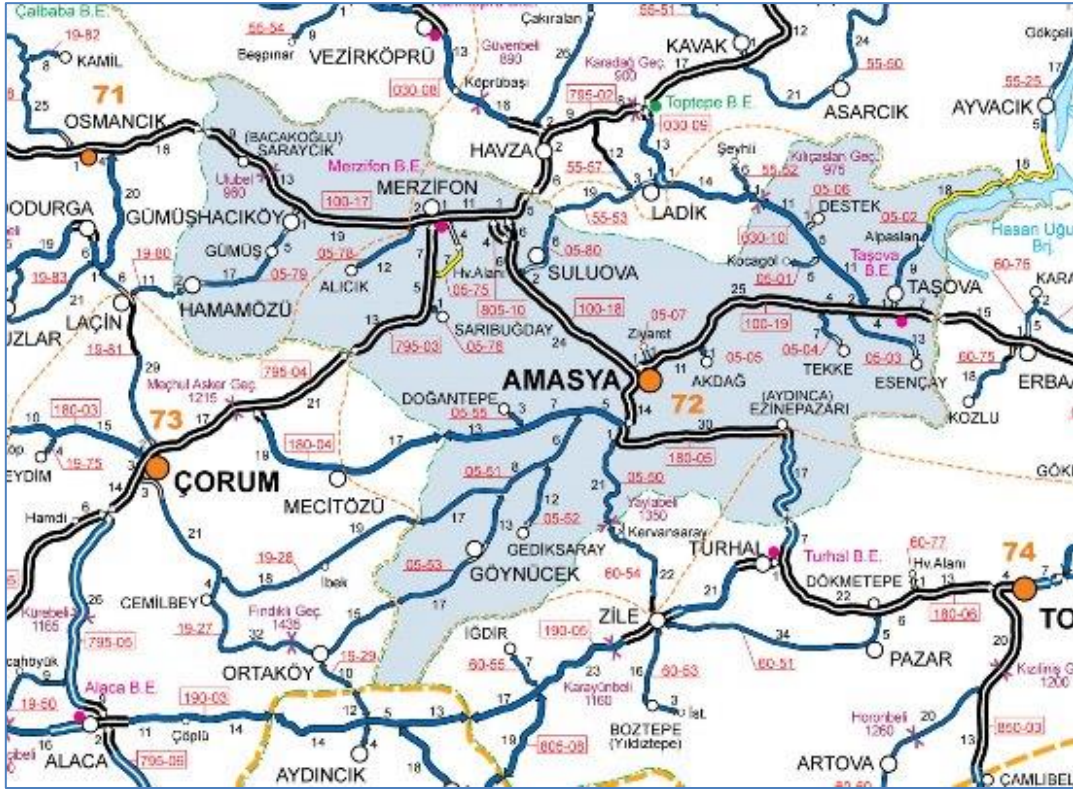
TR83 (Samsun, Amasya, Tokat, Çorum) Bölgesindeki toplam il ve devlet yolu uzunluğu 3,035 km'dir. Bunun sadece 799 km'lik kısmının Samsun ili sınırları içerisinde olmasına karşı Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan sayımlarda en yoğun trafik hacminin Samsun-Doğu Karadeniz ve Samsun'u Ankara'ya bağlayan yollar üzerinde gözlemlendiği ölçülmüştür. Bu yolların 374 km'si Devlet yolu, 425 km'si il yoludur. Devlet ve il yollarının 289 km'si bitümlü sıcak karışım, 471 km'si sathi kaplama ve 39 km'si diğer yollardır. İldeki duble yol uzunluğu 2002 yılında 258 km. iken 2013 yılında 303 km.'ye çıkmıştır.

Yük taşımacılığı açısından da Samsun, Bölge içerisinde önemli bir odak noktasıdır. Yük taşımacılığının başlangıç ve bitiş noktası bakımından TR83 Bölgesi içerisinde en büyük payı Samsun ili almaktadır. Samsun-Ordu arasındaki yolculukların bölgedeki en yoğun trafik değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu Samsun-Çorum istikametine devam eden yolculuklar izlemektedir. Bütün trafik akımı Samsun ili içerisine girerek oradan dağılma

1,047 km. karayolu bulunmaktadır. Bu yolların 615 km'si Devlet Yolları, 432 km'si ise İl Yollarından oluşmaktadır. Bu yolların 292 km'si Beton Asfalt, 755 km'si Sathi Kaplama Asfalt tır. İç Anadolu Bölgesini Karadeniz Bölgesine bağlayan önemli bir yol güzergâhı olan Samsun-Ankara Karayolu bölünmüş yola dönüştürülmüştür. Böylece ulaşımda büyük bir rahatlama sağlanmıştır. İl sınırları içerisinde 2002 yılında 59 km. Bölünmüş Yol (BY) ağı mevcut iken 2013 yılı sonu itibariyle bu rakam 251 km.'ye çıkmıştır. 2014 yılı içinde ise bölünmüş yol uzunluğu 310 km. olmuştur.

Çorum'daki köy yolları uzunluğu 4,844 km'dir. Bu yolların 2,236 km'si asfalt, 2,399 km'si stabilize ve 209 km'si de tesviye yol niteliğindedir.

Harita 11: Amasya İli Karayolları Haritası

Kaynak: <http://www.kgm.gov.tr>

Amasya ili, Ankara'ya 334 km., İstanbul'a 671 km. ve İzmir'e 913 km. uzaklıkta olup Anadolu'nun temel bağlantı doğrultuları olan ve bölgeyi doğu-batı ile güneybatı-kuzeydoğu doğrultularında kesen eksenlerin kavşak noktasında yer alan bir ildir. Amasya ili sınırları içerisinde 294 km'si Devlet yolu, 210 km'si il yolu olmak üzere, toplam, 504 km karayolu bulunmaktadır. Mevcut karayollarınının 235 km'si bitümlü sıcak karışım, 248 km'si sathi kaplamalı ve 20 km'si diğer yollardır.

Amasya'da toplam köy yolları uzunluğu 3,053 km'dir. Bu yolların 1,377 km'si asfalt, 1,346 km'si stabilize yol, 297 km'si tesviye yol ve 33 km'si de parke yol niteliğindedir.

Tokat il merkezi, çevre merkezlere ve diğer bölgelere üç devlet yolu ile bağlıdır. Niksar- Akkuş eksenini ile Doğu Karadeniz bağlantısı, Çamlıbel-Yıldız eksenini ile Sivas ve Erzincan bağlantısı, Turhal-Aydınca eksenini ile de Amasya ve Orta Karadeniz bağlantısı kurulmaktadır. Tokat ili konumu itibarıyla Karadeniz'in Akdeniz ve Ortadoğu'ya, Avrupa'nın Ortadoğu ve Kafkasya'ya açıldığı ulaşım güzergâhlarındaki önemli bir durak niteliğindedir. Tokat, Ankara'ya 399 km., Samsun'a 232 km. ve İstanbul'a 785 km. uzaklıktadır. Doğu-batı arasındaki uluslararası yol güzergâhı Tokat ilinin kuzeyinden, Erbaa ve Reşadiye ilçelerinden geçmektedir.

Harita 12: Tokat İli Karayolları Haritası

Kaynak: <http://www.kgm.gov.tr>

İldeki 686 km uzunluğundaki il ve Devlet yolları ağının 363 km'si Devlet yolu, 323 km'si il yollarından oluşmaktadır. Bu yolların 216 kilometresi bitümlü sıcak asfalt, 464 kilometresi sathi kaplamalı, 6 kilometresi stabilize yoldur. İlde toplam 4,009 km uzunluğunda köy yolu bulunmaktadır. Bu yolların 1,890 km'si asfalt, 2,119 km'si ise stabilize yol niteliğindedir.

Tablo 135: Türkiye, TR83 Bölgesi ve Bölge İllerindeki Karayolu Taşıt Sayıları (2012)

	Otomobil	Minibüs	Otobüs	Kamyonet	Kamyon	Motosiklet	Özel Amaçlı Taşıtlar	Traktör	Bin Kişi Başına Otomobil
Türkiye	8,648,875	396,119	235,949	2,794,606	751,650	2,657,722	33,071	1,515,421	114
TR83 Bölgesi	267,895	20,789	4,821	94,481	21,255	72,328	1,047	132,446	99
Samsun	112,576	11,596	1,472	48,679	8,775	28,838	357	45,472	90
Tokat	54,644	3,751	1,492	18,299	4,139	16,288	277	35,873	89
Çorum	61,166	2,672	1,241	15,390	5,279	16,756	231	34,448	115
Amasya	39,509	2,770	616	12,113	3,062	10,446	182	16,653	123

Kaynak: TÜİK

Tablodan da görüldüğü gibi, Türkiye genelinde mevcut olan otomobillerin %3.1'i, minibüslerin %5.2'si, otobüslerin %2'si, kamyonların ise %2.8'i TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. Bölge genelinde mevcut otomobillerin %42'si, minibüslerin %55.8'i, otobüslerin %30.5'i, kamyonların ise %41.2'si Samsun ilinde yer almaktadır. Türkiye genelinde bin kişi başına düşen otomobil sayısı 114 iken, TR83 Bölgesi genelinde bu rakam 99'dur. Bölge illeri arasında, bin kişi başına düşen otomobil sayısının en yüksek olduğu il, 123 otomobil ile Amasya'dır.

TR83 Bölgesindeki Önemli Yol Projeleri

Samsun-Ankara Yolu: 404 km. uzunluğundaki yol 5 il merkezini birbirine bağlayacaktır. Karadeniz Bölgesinin öncelikle başkent Ankara üzerinden Ege ve Akdeniz Bölgelerine bağlantısını sağlayan yol, aynı zamanda Karadeniz ve İç Anadolu Bölgelerinin doğu-batı istikametinde uzanan Kuzey TETEK güzergâhı ile bağlantısını sağlamaktadır. Bu yol sayesinde, Orta Anadolu'nun en yakın liman şehrine bağlantısı da sağlanmıştır.

Kuzey-Tetek Güzergahı: Kapıkule'den başlayarak İstanbul, İzmit, Gerede, Merzifon, Amasya, Erzincan, Erzurum ve Ağrı'dan geçerek Gürbulak Sınır Kapısında son bulan Türkiye'nin en uzun akslarından biri olan Kuzey TETEK güzergahı, ülkeyi bir baştan bir başa kat ettiği gibi uluslararası önemi de olan bir güzergahtır. Güzergahın Çorum, Amasya ve Tokat illerinden geçen uzunluğu 333 km'dir. Proje tamamlandığında en batı ile en doğu daha kısa sürede birbirine bağlanmış olacağı gibi, aynı zamanda Avrupa'nın Doğuya açılımı da sağlanacaktır.

Sinop-Boyabat-Saraydüzü-Kargı Güzergahı: Sinop ilinin öncelikli yolu olan Sinop-Boyabat-Kargı güzergahı aynı zamanda Çorum ilinin Karadeniz'e bağlantısını sağlayacaktır. Yol inşaatı tamamlandığında 185 km. olan mevcut yolun uzunluğu 162 km.ye düşecek olup seyahat

süresi 1.5 saat kısılacaktır. Sinop'tan başlayarak Çorum, Yozgat, Nevşehir, Kayseri, Niğde sınırlarından Adana ve Mersin üzerinden Akdeniz'e ulaşan Kuzey-Güney Aksının önemli bir kesimini de oluşturan proje, bu aksın tamamlanmasıyla daha da önem kazanacaktır.

Çorum-Alaca-Yozgat Yolu: Sinop'tan başlayarak Çorum, Yozgat, Nevşehir, Kayseri, Niğde sınırlarından geçerek Adana ve Mersin üzerinden Akdeniz'e ulaşan Kuzey-Güney aksının bir bölümünü oluşturan Çorum-Alaca-Yozgat yolu 88 km. uzunluğundadır. Yolun 77 km.'lik kesimi Bölge sınırları dahilindedir. Yol aynı zamanda Samsun-Ankara yolundan ayrılıyor olup Karadeniz'i ve Çorum ilini güneye bağlayacaktır.

Turhal-Zile-Alaca-Sungurlu Yolu: Tokat ilini en yakın mesafeden Ankara'ya bağlayacak olan yolun uzunluğu 159 km.dir. Bu yolun bitmesi ile Çorum'un güneyi ile Tokat en kısa yoldan Ankara'ya bağlanmış olacaktır.

Çorum-Osmancık Yolu (Kırkdilim Geçidi): Osmancık-Laçın-Çorum yolu 55 km uzunluğunda olup, 2015 yılında ihaleye açılması düşünülmektedir.

(Merzifon-Çorum) Ayr.-Mecitözü- (Amasya-Turhal) Ayr. Yolu: Amasya ve Tokat illerinin halen Ankara bağlantısını sağlayan yol, artan trafiği karşılayamaz duruma gelmiştir. Amasya ilini Samsun-Ankara yoluna bağlayan yolun 2015 yılında ihale edilmesi hedeflenmektedir. 61 km.'lik yolun bölünmüş yol haline getirilmesi seyahat konforunu artıracaktır.

(Zile-Çekerek)-Ayr.-(Alaca-Boğazkale)-Ayr.-Sungurlu-Ayr.: 2010'da başlayan projenin 2015 yılında bitirilmesi planlanmaktadır. Toplam uzunluğu 5.1 km. olan projenin tamamı Çorum ili sınırları içerisindedir.

(Kargı-Osmancık)-Ayr.-Saraydüzü Yolu: Toplam uzunluğu 59.9 km tek yol olan bu projenin 2013 yılı sonu itibariyle büyük bir bölümü tamamlanarak trafiğe açılmıştır.

Çorum-İskilip Yolu: 2012 yılında başlayan projenin planlanan bitiş tarihi 2016'dır. Toplam uzunluğu 26 km olan projenin tamamı Çorum ili sınırları içerisindedir.

Kayadüzü-Amasya-Zile Ayr.-Yolu: Toplam uzunluğu 49 km. bölünmüş yol olan bu projenin 2012 yılı sonu itibari ile büyük bir bölümü tamamlanarak trafiğe açılmıştır. Projenin geriye kalan bölümünün ise 2014 yılı sonunda tamamlanması hedeflenmektedir.

Amasya Çevre Yolu: Toplam uzunluğu 12 km. bölünmüş yol olan bu projede çalışmalar sürdürülmektedir. Projenin 2015 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

Ladik-Taşova Yolu: Toplam uzunluğu 44 km. olan projenin 2012 yılı sonu itibari ile 15 km.'si tamamlanarak trafiğe açılmıştır. Projenin 2015 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

Çarşamba-Ayvacık-Taşova Yolu: Toplam uzunluğu 42 km. olan bu proje ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.

Zana Köprüsü-Erbaa Yolu: Toplam uzunluğu 61.1 km olan bu projenin 58.6 km.'si 2012 yılı sonunda trafiğe açılmıştır. Kavşak ve kavşak kollarının yapım çalışmaları devam etmektedir.

Suluova-Amasya- Zana köprüsü Yolu (Akdağ Tüneli Yapımı ve Bağlantı Yolları): Toplam uzunluğu 700 m. olan projede tünel çalışmaları devam etmekte olup, projenin 2014 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

Osmancık-Merzifon Yolu: Toplam uzunluğu 63 km. bölünmüş yol olan projenin 2012 yılı sonu itibari ile 53 km.'si tamamlanarak trafiğe açılmıştır.

Merzifon-Çorum Yolu Havaalanı Bağlantısı Yolu: Toplam uzunluğu 7 km. olan bu projede 2013 yılında toplulaştırma nedeniyle çalışma yapılamamıştır. Toplulaştırmanın tamamlanması halinde çalışmalara devam edilecektir.

Amasya-Turhal Yolu Kavşak Tanzimi, Üst Yapı ve Bsk: Toplam uzunluğu 52 km. olan bu projenin tamamlanamayan 26.5 km.'sinin 2014 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

Göynücek İl Yolu İle Şehir Geçişi Yolu: Toplam uzunluğu 7 km. olan bu projenin 2013 yılında altyapısı tamamlanmış olup, çalışmalar sürdürülmektedir.

5.2.2. Demiryolları

TR83 Bölgesinde Çorum dışındaki bütün illerde demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Bölgedeki demiryolu ağı uzunluğu 354 km.'dir. Bu ray uzunluğu Türkiye toplam ray uzunluğunun sadece %3.7'sine karşılık gelmektedir. Bölge illeri arasında, demiryolu ağı en uzun olan il 148 km. ile Samsun ilidir. Samsun ilinin demiryolu uzunluğu, TR83 Bölgesi ray uzunluğunun %41.8'ine denk gelmektedir.

Tablo 136: Türkiye, TR83 Bölgesi ve Bölge İllerinde Demiryolu Uzunlukları (2012)

İl/Bölge	Demir yolu (km)
Türkiye	9,642
TR83	354
Samsun	148
Tokat	137
Çorum	-
Amasya	69

Kaynak: TÜİK

Samsun ili, Türkiye Demiryolu ağına Samsun-Sivas ve Samsun-Çarşamba Demiryolları ile bağlıdır. Liman ve Samsun Serbest Bölgesi içerisinde de Demiryolu ağı mevcuttur. Organize Sanayi Bölgesi ile bağlantılı olarak yük taşıma potansiyelinin yoğun olduğu illerden biri olan Samsun, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın, lojistik merkezleri kurulması projesi kapsamında Türkiye'de işletmeye alınan 5 lojistik merkez içerisinde bulunmaktadır. 148 km. uzunluğunda demiryolu hattı ile Samsun-Amasya ve Samsun-Sivas hatlarında çalışan bölgesel trenler ile yük yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Samsun-Çarşamba-Terme-Ünye-Fatsa ile Kırıkkale-Çorum-Samsun demiryolu hatlarının etüt çalışmaları tamamlanmıştır. Uluslararası taşımaların kombine taşımacılık yöntemi ile (demiryolu+denizyolu) geliştirilmesi kapsamında ve Rusya ile ticaret hacmini artırmaya yönelik, Samsun Port Limanı ile Rusya'nın Kavkaz Limanı arasında demiryolu bağlantılı feribot taşımacılığı (kombine) için feribot iskelesi ve rampası tamamlanmış olup, 2011 yılı ilk aylarından itibaren deneme seferleri başlamıştır. Trafik giderek artmaktadır³⁶.

TCDD tarafından 16 noktada Lojistik Merkez planlanmıştır Bunlardan biri de Samsun (Gelemen) Bölgesidir. Samsun-Gelemen Lojistik Merkezinin 1. Etabı 2007 yılında işletmeye alınmıştır. TCDD Gelemen Lojistik Alanı, 256 dönüm genişliğinde olup, alanın deniz dolgusu şeklinde genişletilmesi planlanmaktadır. 25 m.'ye 500 m.'lik bir konteyner alanı yapılması düşünülmektedir. Toplamda 1,000 dönümlük bir alana ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Alandaki yükleme rampalarında 2,500 ton gücündeki portal vinç özel sektör tarafından işletilmektedir. 11 vagon ve 2,500 tonluk bir otomatik boşaltma alanı mevcuttur.

Samsun'daki demiryolu hatları aşağıda verilmiştir:

³⁶ OKA, Samsun Yatırım Rehberi-Samsun TSO verileri

Kavkaz Demiryolu Bağlantısı; Rusya ile ticaret hacmini artırmaya yönelik, Samsun Limanı ile Rusya'nın Kavkaz Limanı arasında yapılacak olan demiryolu bağlantılı feribot taşımacılığı kapsamında feribot iskelesi ve rampasıyla boji değiştirme istasyonu faaliyete geçmiştir.

Wiking Projesi; Litvanya, Ukrayna ve Belarus tarafından Baltık Denizi ile Karadeniz'i birleştiren kombine demir yolu taşımacılığı sistemidir. Dünyadaki toplam döviz rezervlerinin yüzde 30'dan fazlasını elinde bulunduran ve önümüzdeki yirmi yıllık dönemde küresel GSMH paylarının yüzde 20'yi bulacağı tahmin edilen 3 milyara yakın insanın yaşadığı BRIC ülkeleriyle olan ilişkilerde Samsun'un konumlandırılması açısından önemli bir projedir.

2014 yılı Ocak-Haziran döneminde Samsun'da toplam 1,851 vagona yük doldurulmuş, 4,004 vagon ise yük boşaltılmıştır. Bu vagonlara doldurulan yük 73,202 ton, boşaltılan yük ise 209,038 tondur. Yine aynı dönemde, limandan 1,846 vagon yük doldurulmuş, 3,983 vagon yük boşaltılmıştır.

Çorum ilinde demiryolu bulunmamaktadır. Proje ve fizibilite çalışmaları Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü'nce yürütülmekte olan "Ankara-Kırıkkale-Çorum-Amasya-Samsun Hızlı ve Yük Taşımacılığına Yönelik Tren Projesi"nin çalışmaları devam etmektedir.

Amasya ili sınırları içerisinde, Samsun-Sivas demiryolu hattı üzerinde 69 km. ana hat demiryolu mevcuttur. Bu hat üzerinde; 1 gar şefliği, 7 istasyon şefliği, 8 memursuz durak ile yük ve yolcu taşımacılığı hizmeti sunulmaktadır. 2007 yılında Amasya-Suluova arasında yolcu taşımacılığı için başlatılan raybüs hizmeti devam etmektedir. 1 Ocak- 31 Aralık 2013 tarihleri arasında 155,043 biletli yolcu, 1,201 vagon, 29,686 ton yük taşınmıştır.

Tokat'taki demiryolu ağı ise şu şekildedir: Sivas-Samsun Bölgesel Hattında çalışan trenler, sırasıyla Yeşilyurt, Artova, Sulusaray, Zile ve Turhal ilçelerinden geçerek Amasya'ya ulaşmakta, yolcu ve yurt içi-yurt dışı yük taşımacılığında kullanılmaktadır. Söz konusu ilçelerde toplam sekiz istasyon bulunmaktadır. Sivas istikametinden ile giriş yapan demiryolu ulaşımı 23.08.1928 yılında açılmış olup, ildeki toplam demiryolu ağı 137 km.'dir. Demiryolu yük taşımacılığında en çok taşınan yükler çimento ve mermerdir.

Yüksek Hızlı Tren Projeleri kapsamında 2015 yılında işletmeye alınması planlanan Ankara-Sivas demiryolu hattı, Tokat şehir merkezine 60 km. uzaklıktaki Yıldızeli ilçesinden geçecektir.

2018 yılında işletmeye alınması planlanan Kırıkkale-Samsun demiryolu hattında ise Amasya-Turhal bağlantısı olacaktır.

5.2.3. Havayolları

Tablo 137: Hava Meydanlarında İniş-Kalkış Yapan Uçak Sayısı İle İç ve Dış Hatlarda Taşıma (2012)

	İniş-kalkış yapan uçak sayısı	Yolcu sayısı	Taşınan yük
Türkiye	1,093,047	130,351,620	2,249,133
TR83 Bölgesi	12,322	1,345,866	13,557
Samsun	10,662	1,237,691	12,635
Tokat	823	25,425	219
Çorum	-	-	-
Amasya	837	82,750	703

Kaynak: Tüik (Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü)

2012 yılında Türkiye genelinde iniş-kalkış yapan uçakların sadece %1,1'i, toplam yolcu sayısının da %1'i TR83 Bölgesine aittir. Havayolları ile taşınan yükün de %0.6'sı Bölge ile ilgilidir. Bölge genelinde iniş-kalkış yapan uçakların %86.5'i, yolcuların yaklaşık %92'si, havayolu ile taşınan yüklerin ise %93.2'si Samsun iline aittir.

Samsun ili içerisindeki tek havaalanı Çarşamba ilçesinde olup, şehir merkezine 25 km. uzaklıktadır. Havaalanı 1999 yılında hizmete girmiş olup sivil uçuşlar için kullanılmakta, havaalanından iç ve dış hat uçuşları yapılmaktadır. Yolcuya açık toplam alan 4,725 m², araç kapasitesi 246'dır. Yıllık yolcu kapasitesi 2 milyon civarındadır. İl havayolu uçak trafiğindeki son yıllardaki gelişime bakıldığında yolcu ve uçak sayısının hızla arttığı görülmektedir.

Samsun Çarşamba Havalimanı İç Hatlar ve Dış hatlar terminali olarak tek bir terminal binası içerisinde hizmet vermektedir. Çarşamba Havaalanı Kargo Terminali Türkiye'nin dünyaya açılan 6. hava kargo terminalidir. Dünyanın 160 noktasına hava kargo hizmeti verilmektedir. 2009 yılından itibaren hizmet veren 5 bin metrekaresi kapalı alan olmak üzere toplam 11 bin metrekarelik alanda kurulu bulunan kargo tesisleri içerisinde geçici depolama alanı hizmetleri, soğuk zincir ürünleri ve soğuk hava depoları, lojistik depolama alanları, taşımalar için rampa ve forklift hizmetleri bulunmaktadır. Soğuk hava depolarının tümünün toplam kapasitesi yaklaşık 1,800 m²'dir.

İlde ayrıca 19 Mayıs Sivil Havacılık Kampusu Projesi bulunmaktadır. 19 Mayıs ilçesinde, sivil havacılık ve sivil uçuş noktasında kullanılan, yapımı 1996 yılında tamamlanan havaalanı

2009'da İl Özel İdaresi'ne devredilmiştir. Ondokuzmayıs Üniversitesi, YÖK tarafından onaylanan Sivil Havacılık Yüksek Okulu ve Uzay Bilimleri Fakültesini bu alana yapma doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir. Bu alanda bulunan 95,000 m² kapalı alanlı tekel depoları üniversiteye devredilmiştir. Bu alan airpark şeklinde projelendirilmektedir.

2004 yılında Samsun hava meydanına toplam 3,389 uçak iniş-kalkış yaparken, 2012 yılında toplam 10,662 adet uçak iniş-kalkış yapmıştır. Samsun hava meydanına iniş-kalkış yapan uçak sayısının Türkiye genelinden aldığı pay 2004 yılında %0.77 iken 2012 yılında %0.98'e yükselmiştir. 2004-2012 yılları arasında Samsun'da iniş kalkış yapan uçak sayısı %214.6 oranında artarken, Türkiye'de %148.3 oranında artmıştır.

Samsun hava meydanı 2004 yılı toplam yolcu sayısı 294,716 kişi iken, 2012 yılı toplam yolcu sayısı 1,237,691 kişi olmuştur. Samsun hava meydanı yolcu sayısı payı 2004 yılında %0.66 iken 2012 yılında %0.95'e yükselmiştir. 2004-2012 yılları arasında Samsun'da yolcu sayısı %320 oranında artarken, Türkiye'de %191 oranında artmıştır. Samsun havalimanı iç hat yolcu sayısı payı 2004 yılında %82.4 oranında iken 2012 yılında %93.1'e yükselmiştir. Türkiye'de ise iç hat yolcu sayısı payı 2004 yılında %32.2 oranında iken 2012 yılında %49.6'ya yükselmiştir.

Samsun hava meydanı yük miktarı 2004 yılında toplam 4,914 ton iken, 2012 yılında 12,635 tona yükselmiştir. Samsun hava meydanı yük payı 2004 yılında %0.44 iken 2012 yılında %0.56 olarak gerçekleşmiştir. 2004-2012 yılları arasında Samsun'da havayolu yük miktarı %157.1 oranında artarken, Türkiye'de %99.7 oranında artmıştır.

Çorum ili, hava ulaşımı açısından Amasya Merzifon havaalanını kullanmaktadır. İl sınırları içerisinde havaalanı bulunmamaktadır.

Amasya'da, Merzifon ilçesinde Amasya Merzifon Havaalanı bulunmaktadır. Havaalanı Amasya şehir merkezine 46 km. uzaklıktadır. Türk Hava Yolları'nın İstanbul-Amasya Merzifon hattında 20 Haziran 2008 tarihinde uçuşlar başlamıştır. Bir özel havayolu da 08.04.2013 tarihinde Amasya-Merzifon Hava Meydanına sefer düzenlemeye başlamıştır. Seferler; Pazartesi, Perşembe ve Cumartesi günleri İstanbul Sabiha Gökçen Hava Meydanı-Merzifon Hava Meydanı arasında karşılıklı olarak yapılmaktadır. Ayrıca, ile 130 km. uzaklıktaki Samsun ilinden de hava ulaşımı sağlanmaktadır. 2013 yılı itibariyle gelen uçak sayısı 521, giden yolcu sayısı 55,539, gelen yolcu sayısı ise 57,988'dir.

Tokat Havalimanı 1995 yılında açılmış olup il merkezine 20 km uzaklıktadır. Havalimanı pist uzunluğu 1924x30 metre apron boyutu 50x85 metredir. Havalimanı yıllık 150,000 yolcu ve 8,760 uçak kapasitelidir. İlden İstanbul'a ya da İstanbul bağlantılı olarak yurt dışına haftanın altı günü tarifeli seferle ulaşmak mümkündür. İlden havayolu ulaşımı için tercih edilebilecek diğer havaalanları ise 100 km. uzaklıktaki Sivas havaalanı, 114 km. uzaklıktaki Amasya-Merzifon havaalanı ve 240 km. uzaklıktaki Samsun-Çarşamba havaalanıdır.

Tokat Havalimanında büyük gövdeli uçaklar ile uçuş operasyonları yapılamamaktadır. Uzatma ya da genişletmenin ise bazı engeller nedeniyle güvenli olmayacağına karar verilmiştir. Bu nedenle, yeni bir havalimanı için, Altyapı Yatırımlar Genel Müdürlüğüne görevlendirilen mühendislerce 2012 yılında zemin etüdü çalışmaları yapılarak tamamlanmıştır. Yeni Havalimanının kesin proje çalışmalarının yapılabilmesi amacıyla, 2,155,831.4 m² şahıs mülkiyetindeki arazilerin kamulaştırılması ve Hazine adına kayıtlı taşınmazların tahsisinin sağlanabilmesi amacıyla bölgeye ait Kamulaştırma Haritası çıkarılmıştır. Yeni Havalimanının tesis edileceği alanın 3,751,103,377 m², pist uzunluğunun 3,000 metre, pist genişliğinin 45 metre, apron ebadının 240x120 metre, taksi yolu ebadının ise 381x24 metre olması planlanmaktadır.

5.2.4. Denizyolları

TR83 Bölgesinin denize açılan tek ili Samsun'dur. İlde Samsun Port, Yeşilyurt ve Toros Gübre olmak üzere 3 adet liman bulunmaktadır. Samsun Liman Başkanlığı sınırları içerisinde ise Kirazlık mevkiinde 9 adet boru hattı şamandıra sistemi bulunmaktadır. Samsun Liman İşletme Müdürlüğü 31 Mart 2010 tarihinde özelleşerek Samsun Port adını almıştır.

Samsun Port Karadeniz Bölgesinde Türkiye'nin en büyük limanıdır. Karadeniz'de demiryolu bağlantısı olan tek limandır. Geniş bir hinterlanda sahiptir. Anadolu'dan gelen ve Anadolu'ya gidecek olan yüklerin uğrak noktasıdır. Samsun demiryolu ve karayolu bağlantısı ile Sinop, Çorum, Amasya, Ordu, Sivas, Erzincan, Yozgat, Tokat, Kastamonu, Ankara, Kırşehir, Kayseri, Niğde, Konya ve Malatya illerini hinterlandı içine almaktadır³⁷.

Toros Gübre Limanı; 2 adet gemi yanaşma rıhtımına sahip 1 adet parmak iskeleden oluşmaktadır. 204 metre boyunda biri 50,000 DWT'luk diğeri 30,000 DWT'luk iki adet kuru yük gemisinin yanaşabildiği rıhtımlara sahiptir.

³⁷ OKA, Samsun Yatırım Rehberi ve Samsun Valiliği

Yeşilyurt Limanı ise; yıllık 6 milyon ton yükleme ve boşaltma kapasitesine sahiptir. 650 mt. yanaşma rıhtım kapasitesine sahiptir. 16 adet, toplamda 16,800 m² kapalı depoya sahiptir.

Limanlardan, ihracat, ithalat ve transit yüklerde demiryolu vagonlarına yükleme boşaltma ve taşıma hizmetleri yapılabilmektedir. Samsun-Kavkaz hattı demiryolu ferry hattı ile Rusya ile Türkiye arasında demiryolu taşımacılığı yapılmaktadır. Samsun, 2012 yılsonu itibariyle ülkemizde en fazla konteyner elleçlenen 10 ilden birisidir. Samsun'da 10 adet liman tesisi bulunmaktadır. 2012 yılı rakamlarına göre Samsun'da yapılan toplam elleçlemenin %90'ı sırasıyla Yeşilyurt Limanı, Samsunport ve Toros Tarım Limanı tarafından yapılmıştır. Samsun'a 2013 yılında 12 kruvaziyer gemisi ile 1,281 yolcu gelmiştir.

İlde, Ro-Ro'lar ile yaş sebze meyve, TIR, dorse, araç ve yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Samsun-Novorossiysk hattına ilave olarak 2010 yılında Samsun-Kavkaz ve Samsun-Gelincik, 2011 yılında ise Samsun-Tuapse Ro-Ro hatları açılmıştır. Bu hatlarda 2013 yılı sonu itibarıyla 18,000'in üzerinde araç taşınmıştır. Samsun Port Vagon Ferry Taşımacılığı kapsamında, 2011 yılında 25, 2012 yılında 33 ve 2013 yılında 26 gemi yükleme boşaltma yapmıştır.

İlde, iki tersane inşaatı bulunmaktadır. Tekkeköy Tersane Bölgesi'ne ait mendirek ve tersane Limanı inşaatı tamamlanmıştır. Oluşturulan 4 Parselden 3'ünün bedelsiz arazi devri gerçekleştirilmiştir. Terme Tersane Bölgesindeki 9 Parselden 1'i faal durumda olup, 1'ine ön izin verilmiştir, 4'ünün ise ön izin değerlendirme süreci devam etmektedir. 3 parsel alanı için ise henüz bir tahsis gerçekleştirilmemiştir.

Samsun denizyolu altyapısının bölgedeki diğer limanlara kıyasla en önemli avantajları arasında demiryolu bağlantısı gelmektedir. Demiryolu bağlantısı sayesinde Akdeniz bölgesine kolaylıkla bağlanabilmektedir. Ayrıca Rusya ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ile de yoğun ticari ilişkiler içerisindedir. Liman alanı içinde Serbest Bölge Bulunması da limanın diğer önemli avantajıdır. Serbest Bölge 1998 yılı itibarıyla hizmet vermeye başlamış olup 71,000 m²'lik bir alanı kaplamaktadır.

Samsun limanının Karadeniz Ekonomik İşbirliği gibi örgütlenmeler ile diğer limanlarla olan ilişkileri hızla artmaktadır. Liman, Kuzey Avrupa, BDT ve Ortadoğu ülkeleri arasında kara, demir ve denizyolu kombine taşımacılığına hizmet verecek olanaklara sahiptir. Son dönemlerde Rusya ile artan ticari ilişkiler nedeniyle de liman önemini arttırmaktadır. Rusya'nın Soçi limanının kapanmasının ardından Rusya ile olan taşımacılık faaliyetleri Samsun

Limanı'na kaymıştır. Çok geniş bir pazara sahip olan Rusya, Doğu Avrupa ve Kafkas ülkelerine ulaşım için Samsun en ideal dağıtım noktası konumundadır.

Samsun, Karadeniz ve kıyı çanağındaki ülkeler için gemi inşa sektöründe lider üretim merkezi olmak hedeflenmektedir. Sahil şeridindeki deniz derinlik avantajı yatırımlar için ili cazibe merkezi haline getirmiştir. 170,000-180,000 DWT Süveyş tipi gemiler ve petrol platformları üretmek hedeflenmektedir.

Tablo 138: Samsun'daki Liman Faaliyetleri

	Yıl	İhracat (Ton)	İthalat (Ton)
Samsun Port	2011	1,138,774	1,158,761
	2012	1,563,442	1,736,536
	2013	1,322,417	1,776,009
Yeşilyurt İskelesi	2011	338,883	2,632,862
	2012	389,655	2,817,855
	2013	273,503	2,729,743
Toros Gübre İskelesi	2011	3,299	543,028
	2012	15,500	1,070,229
	2013	103,889	1,030,992
Toplam	2011	1,480,956	4,334,651
	2012	1,968,597	5,624,620
	2013	1,699,809	5,536,744

Kaynak: Samsun Planlama Müdürlüğü, Brifing, 2014

Samsun Limanına uğrayan gemi sayıları ve tonajları incelendiğinde 2004 yılında 1,481 adet geminin uğradığı Samsun'a 2012 yılında 2,656 geminin uğradığı görülmektedir. 2004 yılında limana uğrayan gemi sayısı payı %1.99 olan Samsun'un 2012 yılında bu payını %3.50'ye yükselttiği görülmektedir. 2004-2012 döneminde Samsun Limanına uğrayan gemi sayısı %79.3 artarken, Türkiye'de bu oran %1.8 artmıştır³⁸.

2002-2012 yılları arasında Samsun limanlarının toplam elleçleme miktarı %132.1 oranında artarken aynı dönemde Türkiye'deki artış oranı %103.7 olmuştur. Samsun'un 2002 yılında toplam elleçleme payı %2.02 iken 2012 yılında payı %2.30'a yükselmiştir. 2012 yılı toplam elleçleme miktarı 2011 yılına göre Samsun'da %7.7 oranında artarken, Türkiye'de %6.6 oranında artmıştır.

³⁸ Samsun TSO

Özet olarak;

- ✓ Ulaşım ağları, bir bölgenin diğer bölgeler ile fiziksel, sosyokültürel ve ekonomik bağlantılarının sağlanmasında büyük önem taşımaktadır.
- ✓ Bölge illerinden Samsun ili, ülkemizin kara-deniz-hava-demiryolu ulaşım altyapısına sahip sayılı kentlerinden birisi ve Karadeniz Bölgesi için önemli bir kavşak noktasıdır. Orta ve Doğu Karadeniz Bölgelerini İç Anadolu ve İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere bağlayan önemli yollar Samsun ilinden geçmektedir. İlde, Karadeniz'e kıyısı bulunan ülkeler başta olmak üzere, tüm BDT ülkeleri, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve İran'a en kolay, süratli ve ekonomik ulaşım imkânları bulunmaktadır. Bir transit geçit merkezi olan Çorum ili Doğu Karadeniz ve Batı Anadolu Bölgeleri'ne açılan bir kapı konumundadır. Amasya; havaalanı, liman ve demiryollarına yakın konumu ile Türkiye'den Avrupa, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Rusya'daki 1.5 milyar tüketiciye kolay erişim olanağına sahiptir. Samsun Limanı'na yakınlığı ile kombine taşımacılığın tüm avantajlarından yararlanmaktadır. Tokat ili, konumu itibarıyla Karadeniz'in Akdeniz ve Ortadoğu'ya, Avrupa'nın Ortadoğu ve Kafkasya'ya açıldığı ulaşım güzergâhlarındaki önemli bir durak niteliğindedir.
- ✓ TR83 (Samsun, Amasya, Tokat, Çorum) Bölgesindeki toplam il ve devlet yolu uzunluğu 3,035 km'dir. Türkiye toplam il ve devlet yollarının %4.8'i, toplam köy yollarının ise %6.5'i TR83 Bölgesinde bulunmaktadır. Bölge genelindeki toplam il ve devlet yollarından en büyük payı %34.3 ile Çorum ili almakta, Çorum ilini %26.2 pay ile Samsun ili takip etmektedir.
- ✓ Yük taşımaları açısından da Samsun, Bölge içerisinde önemli bir odak noktasıdır. Yük taşımalarının başlangıç ve bitiş noktası bakımından TR83 Bölgesi içerisinde en büyük payı Samsun ili almaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesinde, gelecekte Bölgeyi ulaşım açısından çok daha iyi ki bir konuma getirecek olan önemli karayolu projeleri bulunmaktadır.
- ✓ TR83 Bölgesinde Çorum dışındaki bütün illerde demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Bölgedeki demiryolu ağı uzunluğu 354 km.'dir. Bu ray uzunluğu Türkiye toplam ray uzunluğunun sadece %3.7'sine karşılık gelmektedir. Bölge illeri arasında, demiryolu ağı en uzun olan il 148 km. ile Samsun ilidir.
- ✓ TCDD tarafından 16 noktada Lojistik Merkez planlanmış olup bunlardan biri de Samsun (Gelemen) Bölgesidir. Samsun-Gelemen Lojistik Merkezinin 1. Etabı 2007 yılında işletmeye alınmıştır. TCDD Gelemen Lojistik Alanı, 256 dönüm genişliğinde olup, 25 m. x 500 m.'lik bir konteyner alanı yapılması düşünülmektedir.

- ✓ 2012 yılında Türkiye genelinde iniş-kalkış yapan uçakların sadece %1.1'i, toplam yolcu sayısının da %1'i TR83 Bölgesine aittir. Havayolları ile taşınan yükün de %0.6'sı Bölge ile ilgilidir. Bölge genelinde iniş-kalkış yapan uçakların %86.5'i, yolcuların yaklaşık %92'si, havayolu ile taşınan yüklerin ise %93.2'si Samsun iline aittir.
- ✓ TR83 Bölgesinin denize açılan tek ili Samsun'dur. İlde Samsun Port, Yeşilyurt ve Toros Gübre olmak üzere 3 adet liman bulunmaktadır. Samsun Port Karadeniz Bölgesinde Türkiye'nin en büyük limanıdır. Karadenizde demiryolu bağlantısı olan tek limandır. Geniş bir hinterlanda sahiptir. Ayrıca Rusya ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ile de yoğun ticari ilişkiler içerisindedir. Liman alanı içinde 71,000 m²'lik Serbest Bölge de bulunmaktadır. İlde, Ro-Ro'lar ile yaş sebze meyve, TIR, dorse, araç ve yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Samsun limanının Karadeniz Ekonomik İşbirliği gibi örgütlenmeler ile diğer limanlarla olan ilişkileri hızla artmaktadır. Liman, Kuzey Avrupa, BDT ve Ortadoğu ülkeleri arasında kara, demir ve denizyolu kombine taşımacılığına hizmet verecek olanaklara sahiptir.

5.3. Sanayi Altyapısı

TR83 Bölgesinde genel olarak çok uzun yıllardır bir sanayi kültürü bulunmaktadır. Özellikle Samsun ve Çorum illerinde sanayi daha organize bir hal almış durumdadır.

Samsun'da 5 adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. Bunlardan Merkez OSB, Kavak OSB, Gıda OSB ve Bafra OSB tamamlanmış olup üretime başlamıştır. Havza OSB ise yapım aşamasındadır. Ayrıca ilde 15 adet Küçük Sanayi Sitesi faaliyettedir. İl genelinde Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyette olan toplam 105 firmada 6,243 kayıtlı istihdam mevcuttur³⁹.

Tablo 139: Samsun İlindeki Organize Sanayi Bölgeleri

	Samsun Merkez	Kavak	Bafra	Gıda	Havza	Toplam
Faaliyetteki Firma Sayısı	78	14	12	1	-	105
İnşaatı Devam Eden Firma Sayısı	7	3	3	6	-	19
Proje Aşamasındaki Firma Sayısı	2	6	5	18	-	31
İstihdam Edilen Kişi	5,299	519	425	-	-	6,243

Kaynak: Samsun Ticaret ve Sanayi Odası-Samsun Valiliği

³⁹ Samsun Valiliği

Samsun Merkez OSB, Samsun-Ordu devlet karayolunun 12. kilometresinde yer almaktadır. Bölgede faaliyette olan fabrikalarda; karbon üretimi, tekstil ürünleri, endüstriyel mutfak, kuruyemiş, oluklu mukavva ve ofset baskılı koli, helva, üre formaldehit sanayi tutkalı, plastik ayakkabı, cam karo mozayik (btb), su filtreleri motopomp, modüler mobilya, orman ürünleri, hazır mutfak, teflon tava, çelik raf, dişli çark ürünleri, alüminyum profil, tıbbi ve cerrahi aletler, makina konstrüksiyon, örme tel, ısı cihazları, oto gömlek-segman, tıp gazı, ev ve otel tekstil ürünleri, vulkollan ürünleri, plastik poşet, hazır yatak, yorgan, sünger, hastane donanımı, silah üretimi, polietilen bağlantı parçaları, otomotiv yan sanayi, okul malzemeleri, güneş enerji sistemleri, elektrik malzemeleri, petrol ürünleri ekipmanları, elektro mekanik parça, dalgıç pompa, ısıcam, lokum-şekerleme, vana, demir, PVC destek sacı, yem, bakır levha, pik- sfero, alüminyum levha, lastik ayakkabı, styrapor ürünlerinin üretimi yapılmaktadır. Bölgede 5,299 kişi istihdam edilmektedir.

İnşaat halindeki fabrikalarda; pirinç, pirinç unu, dondurma, orman ürünleri, makine konstrüksiyon, vulkollan ürünleri, bakır levha, styrapor ürünleri üretimi planlanmaktadır. Bu fabrikalar işletmeye açıldığında 189 kişinin istihdam edileceği tahmin edilmektedir. Ayrıca proje aşamasındaki firmalarda; makine konstrüksiyon ürünleri üretimi yapılacaktır. Bölgede, talep olmasına rağmen, projesi devam eden firmaların dışında tahsis edilecek sanayi parseli bulunmamaktadır. Samsun Organize Sanayi Bölgesi'nin doluluk oranı yüzde 100'dür.

Bafra Organize Sanayi Bölgesi'nin toplam alanı 228 hektar olup, Bölgede 143 sanayi parseli bulunmaktadır. Halen Bölgede sanayi yatırımları için tahsis edilebilecek boş parsel bulunmaktadır. 2007 yılında tam olarak faaliyete geçen Bölgede; pirinç ve pirinç paketleme tesisi, biber/domates salçası üretim tesisi, inşaat vinçleri, kaldırma makineleri üretim tesisi, bakliyat eleme ve paketleme tesisi, haşere ilaçları üretim tesisi, sebze-meyve kurutma ve işleme ile soğuk hava deposu, tarım makineleri üretim tesisi, balık yağı, yemi ve unu üretim tesisi bulunmaktadır. Küçükbaş-büyükbaş-kanatlı ve balık yemi üretimi, pirinç, kepekli pirinç, kırık pirinç, kepek ve diğer bakliyat ürünleri, balık işleme ve dondurulmuş su ürünleri, balık unu, yemi ve yağı, süt işleme, bakliyat işleme ve paketleme, su ürünleri paketleme, şoklama ve depolama faaliyetleri yapacak bazı tesisler ise henüz yatırım aşamasındadırlar. Yatırımcılar için arsa tahsisleri devam etmektedir.

Havza Organize Sanayi Bölgesi, Havza İlçesi, Bekdiğin Beldesi, Çal Mevkiinde, yaklaşık 97 hektarlık bir alanda kurulmuştur. Değişik büyüklüklerde 75 parselden oluşan Bölge toplam

alanının %45.7'si sanayi alanı olarak düzenlenmiştir. Bölgenin altyapı çalışmaları halen devam etmekte ve sanayi tahsisleri yapılabilmektedir.

Kavak Organize Sanayi Bölgesi için tahsis edilmiş olan arazinin yüzölçümü 1,393,617 m²'dir. Bölgenin alt yapısı tamamlanan 50 hektarlık kısmında 53 adet sanayi parseli bulunmaktadır. Bölgede 14 firma faaliyete geçmiş olup, 3 adet fabrikanın inşaatı devam etmekte ve 6 firma da proje aşamasında bulunmaktadır. Üretimde olan firmalardaki istihdam sayısı 425 kişidir. Yapılan tahsislerin tümünde faaliyete geçildiğinde öngörülen istihdam 772 kişi olacaktır. Yatırımcılar için arsa tahsisleri devam etmektedir.

Gıda Organize Sanayi Bölgesinin jeolojik-jeoteknik etütleri yapılmış, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Belgesi alınmıştır. Nazım ve uygulama imar planları onaylanmış, alt yapı mühendislik hizmetleri işi ihale edilerek tamamlanmıştır. Altyapı yatırımları büyük %85 mertebesinde tamamlanan Bölgede, parselasyon planları kesinleşmiş, tescil işlemleri yapılmıştır. Bölgeye 58 adet yatırım başvurusu alınmış olup, öngörülen istihdam 2,634 kişi, talep edilen arsa büyüklüğü 670,950 m²'dir. Sınırlı arsa büyüklüğü nedeniyle 25 adet yatırım teklifine arsa tahsisi yapılmasına karar verilmiştir. Sınır arazilerin OSB'ye dahil edilmesi halinde toplam yüzölçümü 443,822 m² olmak üzere 61 adet daha sanayi parseli planlanabilecektir. Mevcut Organize Sanayi Bölgesinin yüzölçümü 465,454 m²'dir. Gıda OSB'ndeki işletmeler tam olarak faaliyete geçtiğinde, Samsun'un tarım ve tarıma dayalı sanayisinin gelişmesine önemli katkılar sunmaları beklenmektedir.

İlde, Lojistik Organize Sanayi Bölgesi oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

Samsun'da, 2013 sonu itibariyle toplam 15 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) bulunmaktadır. Bu sitelerde bulunan toplam 5,439 adet işyerinde 12,410 kişi istihdam edilmektedir. Tekkeköy ilçesinde 3, Canik ilçesinde 2, Çarşamba ilçesinde 1, Bafra ilçesinde 2, Terme ilçesinde 1, Ondokuzmayıs ilçesinde 1, Alaçam ilçesinde 1, Vezirköprü ilçesinde 1, Havza ilçesinde 2 ve Ladik ilçesinde 1 adet küçük sanayi sitesi mevcuttur. En fazla işyeri Tekkeköy ilçesinde yer alan Ondokuzmayıs Sanayi Sitesinde bulunmakta ve en çok istihdam bu KSS'de sağlanmaktadır. KSS'lerde toplam 1,286 işyeri boş bulunmaktadır⁴⁰.

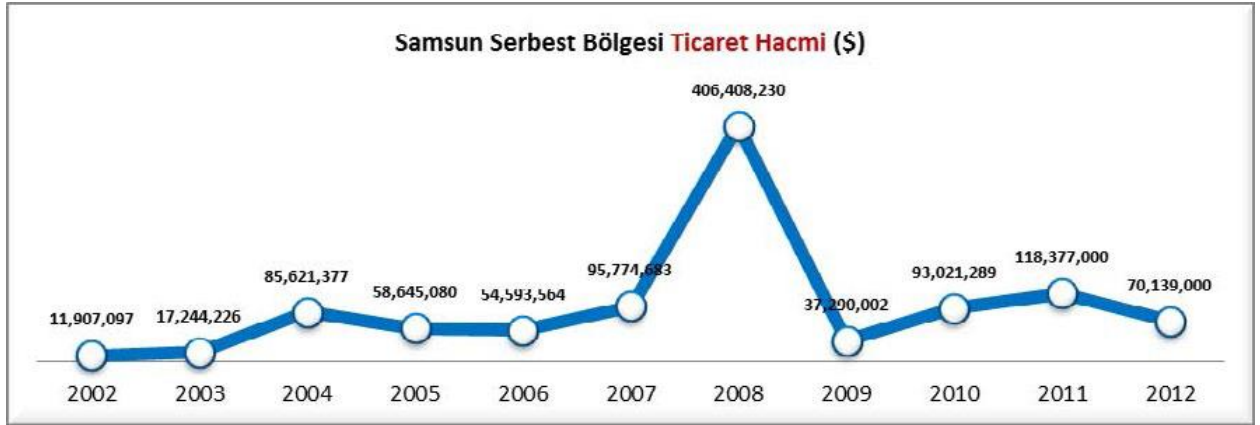
⁴⁰ Samsun TSO

Samsun Serbest Bölgesi, 73,150 m² olarak yer ve sınırları belirlenerek, Yap-İşlet-Devret modeline göre Sasbaş A.Ş.'ne 30 yıllık bir süreyle Bölgenin kurulması ve işletilmesi yetkisi verilmiştir. Bölge 1998 yılı itibariyle faaliyete geçmiştir. 5,000 m²'lik kapalı depo, 28 adet toplam 850 m²'lik büro ve banka binası kontrol ve güvenlik binası, trafo binası, kantar tesisi ile ısı merkezi binasına 2010 yılında 5,000 m²'lik bir adet yatay depo ve 5,000 tonluk 5 adet çelik tahıl silosu daha eklenerek hizmete sunulmuştur. Yine 2010 yılı sonu itibariyle bölgedeki yolların tamamı altyapısı tamamlanarak betonlanmıştır. Kullanıcıların ihtiyaç duyduğu doğalgazın temini sağlanmıştır. Bölgede 5 adedi imalatçı firma olmak üzere toplam 27 ruhsatlı firma bulunmaktadır. Üretim yapan kullanıcılar ağaç masif panel, tıbbi malzeme, ilaç dolumu, ilaç ampulü üretimi gerçekleştirmektedirler. Alım satım ve üretim konusunda faaliyet ruhsatı alan firmalar ile depo kullanma belgesi sahibi kullanıcılar buğday, kepek, küspe, mısır, soda, kostik soda ticareti yapmaktadırlar. 2012/2013 döneminde Bölge toplam ticaret hacmi %30.48 artış göstererek 91.5 Milyon USD seviyesine yükselmiştir. 2013 sonu itibariyle bölgedeki istihdam 408 kişidir. Şu an itibariyle Bölgede yabancı sermayeli kullanıcı bulunmamaktadır⁴¹.

Samsun Serbest Bölgesinin toplam ticaret hacminin 2002-2008 yılları arasında artış eğilimi gösterdiği, 2009 yılında %90.8'lik bir düşüşten sonra 2009-2011 yılları arasında yine artış eğilimi gösterdiği, 2012 yılında ise %40.7 oranında azaldığı görülmektedir. Samsun Serbest Bölgesi toplam ticaret hacmi 2002 yılında 11 milyon 907 bin dolar iken 2012 yılında 70 milyon 139 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında Samsun Serbest Bölgesi dış ticaretinin %2.13'ü bölgeden yurtdışına, %45.01'i yurtdışından bölgeye, %46.71'i bölgeden Türkiye'ye, %6.15'i Türkiye'den bölgeye şeklinde gerçekleşmiştir.

⁴¹ OKA, Samsun Yatırım Rehberi

Grafik 24: Samsun Serbest Bölge Ticaret Hacminin Gelişimi

Kaynak: TSO, İktisadi Rapor, 2013

Samsun'da, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Samsun Ticaret ve Sanayi Odası (TSO) ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) işbirliğinde Bölgedeki sanayi kuruluşlarının üretim ve yatırım projelerine teknik bilgi aktarımı ve fizibilite raporları sunacak Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) bulunmaktadır. Yine Samsun ilinde Üniversite ve ilgili kuruluşlar işbirliğinde faaliyet gösteren bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi (TGB) bulunmaktadır.

Çorum ili genelinde 2 adet OSB (Organize Sanayi Bölgesi) bulunmaktadır. 1977 yılında, il merkezinde kurulan **Çorum Organize Sanayi Bölgesi**, 437 hektar alan üzerine planlanmıştır. Bölgede, mevcut ve tevsi alanlarda 126 adet sanayi parseli, 228 hektar alan içerisindeki ilave alanda 154 adet sanayi parseli olmak üzere toplam 280 adet sanayi parseli bulunmaktadır. Tahsis edilmiş toplam parsel sayısı 153 adettir. Faal işyeri sayısı 78'dir.

Tablo 140: Çorum Organize Sanayi Bölgesinde Tahsis Yapılan Sanayi Tesislerinin Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	Sanayi Tesis Sayısı	İstihdam
Gıda	11	267
Tekstil	8	2,019
Orman Ürünleri-Mobilya	6	204
Kâğıt-Kâğıt Ürünleri	1	14
Kimya-Plastik	4	209
Taş Ve Toprağa Dayalı Sanayi	4	652
Makine-Metal Sanayi	33	1,505
Diğer	13	572
Faaliyetine Ara Veren Tesis.	15	-
Proje Veya İnşaat Aşamasındaki Sanayi Tesisleri	18	-
Boş Parseller	13	-
TOPLAM	126	5,442

Kaynak: Çorum İl Sanayi Müdürlüğü

Sungurlu Organize Sanayi Bölgesi, 1997 yılında, ilçe merkezine 11 km. mesafede bulunan Akpınar, Aşağıbeşpınar, Aydoğan ve Yorgalı köyleri arazileri üzerinde yer alan 484 hektar üzerine, 268 adet parsel olarak planlanmış, kuruluş protokolü 2001 tarihinde onaylanmıştır. Sungurlu OSB'de 84 sanayi parselinden 7 adet parsel tahsisi yapılmış olup, 3 adet işyeri faal bulunmaktadır. İlave alan büyüklüğünün 215 hektar olduğu OSB'de toplam büyüklük 665 hektardır. 437 hektarlık alanda bulunan parsellerin yol, kanalizasyon, yağmursuyu, içmesuyu, elektrik, doğalgaz, telefon vs. gibi altyapıları tamamlanmıştır. Altyapısı tamamlanmamış parsel sayısı 126'dır. Tahsisli parsel sayısı 113, faaliyette olan parsel sayısı 80'dir. İnşaat ve proje aşamasında olan parsel sayısı ise 18'dir. İstihdam 2004 yılında 1,512 kişi iken, 2013 yılında 5,617 kişiye yükselmiştir. Bölgede, gereksinim duyulması halinde ileriki yıllarda 384 hektar alan daha yatırımcıların hizmetine sunulabilecektir.

Çorum Valiliğinin ve Organize Sanayi Bölgesinin, TOBB ile yaptığı 22.01.2013 tarihli protokol çerçevesinde, TOBB tarafından Bölge Sosyal Tesislerinin de bulunduğu alana 24 Derslikli Endüstri Meslek Lisesi yapılacak olup, proje ve ihale süreci devam etmektedir. Bölgede faaliyet gösteren sanayi kuruluşlarının sektörleri dikkate alınarak eğitim vermesi planlanan Lisenin kısa sürede hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Çorum ili genelinde, Merkez ilçede, Alaca'da, Bayat'ta, İskilip'te, Kargı'da, Osmancık ve Sungurlu'da Küçük Sanayi Siteleri bulunmaktadır. 2014 yılı itibarıyla KSS'lerdeki toplam işyeri sayısı 1,600 olup, bu işyerlerinin 1,350'si doludur. KSS'lerdeki mevcut istihdam 5,371 kişi olup, tüm işyerlerinin dolması halinde istihdamın 5,600 kişi olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 141: Çorum'daki Küçük Sanayi Siteleri

İlçe	Toplam İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)	İstihdam	
					Mevcut	Kapasite
Merkez	756	648	108	86	3,628	3,900
Alaca	86	80	6	96	225	200
Bayat	39	32	7	88	36	55
Boğazkale	-	-	-	-	-	-
Dodurga	-	-	-	-	-	-
İskilip	213	170	43	80	410	420
Kargı	100	91	9	93	180	200
Laçın	-	-	-	-	-	-
Mecitözü	-	-	-	-	-	-
Oğuzlar	-	-	-	-	-	-
Ortaköy	-	-	-	-	-	-
Osmancık	138	119	19	80	333	275
Sungurlu	268	210	58	78	559	550
Uğurludağ	-	-	-	-	-	-
Toplam	1,600	1,350	250	85	5,371	5,600

Kaynak: Çorum İl Sanayi Müdürlüğü **Not:** Alaca K.S.S. Gayri-Resmi olarak faaldir

Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulması, 08.03.2012 tarih ve 28227 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2012/2765 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uygun bulunmuştur. **Teknopark**, Üniversite sanayi işbirliğinin artırılması ve Çorum’ da Ar-Ge’ye dayalı makine-metal sanayi, savunma sanayi ve bilişim sektörlerine yönelik çalışmaların hızlandırılması konusunda önemli adımlardan biridir. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından uygulanan ‘Güdümlü Proje destekleri’ kapsamında OKA tarafından hibe desteği ile finanse edilecek olan Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi Projesi ile TEKNOKENT’te şirketlerin 2014 yılında faaliyetlerine başlayabilmeleri planlanmaktadır. 2011-2014 yıllarını kapsayan Sanayi Stratejisi Belgesi ile örtüşen proje ile Çorum’un orta ve yüksek ölçekli teknolojinin üretim üssü olması hedeflenmektedir.

Amasya’da; halihazırda Amasya OSB’de 17, Merzifon OSB’de 35, Suluova OSB’de 7 ve Suluova Besi OSB’de 6 firma olmak üzere toplam 65 firma faaliyet göstermektedir. Yine Amasya OSB’de 4, Merzifon OSB’de 1, Suluova OSB’de 57 ve Suluova Besi OSB’de 48’i besi ve 9’u sanayi parseli olmak üzere 57 parsel yatırımcıların taleplerini beklemektedir.

Tablo 142: Amasya’daki Organize Sanayi Bölgeleri

	Amasya OSB	Merzifon OSB	Suluova OSB	Suluova BOSB
KURULUŞ TARİHİ	01.01.1993	01.01.1995	22.08.2007	22.11.2004
ARSANIN TOPLAM YÜZÖLÇÜMÜ	79,5 Hektar	111.8 Hektar	75 hektar	102 hektar
a- Parsel Sayısı	34 Sanayi	52 Sanayi	85 Sanayi	Besi:67 Sanayi:10
b- Dolu Parsel sayısı	30	51	28	Besi:19 Sanayi:1
c- Boş Parsel sayısı	4	1	57	Besi:48 Sanayi:9
TAHSİSİ YAPILAN	30	51	28	20
TAHSİS DURUMU	25	51	17	20
a) Mermer Sanayi	10 Firma			
b)Gıda Sanayi	3 Firma	5 Firma	10 Firma	
c)Mobilya Sanayi	3 Firma	3 Firma	1 Firma	
d)Metal Sanayi	2 Firma	5 Firma		
e)Elektrikli Makine Sanayi	_	10 Firma		
f)Plastik Sanayi	2 Firma	5 Firma	1 Firma	
g)Tarım Aletleri Sanayi	1 Firma	3 Firma	1 Firma	
h)Tekstil Sanayi	1 Firma	4 Firma	2 Firma	
i) Hayvancılık				
j)Diğer	3 Firma	2 Firma	2 Firma	
İNŞAATIN BİTİŞ TARİHİ	31.12.2001	2002	31.12.2009	06.04.2014
FAAL OLAN İŞYERİ SAYISI	17	35	7	6
İNŞAAT HALİNDE FİRMA SAYISI	2	9	3	4
PROJE AŞAMASINDA	3	5	7	10
KAPALI FİRMA SAYISI	3	2		-
MEVCUT İŞYERLERİNDE ÇALIŞAN İŞÇİ SAYISI	445	2,789	84	10

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı

17 firmanın faal olduğu Amasya OSB’de çok büyük oranda mermer üreticileri bulunmakta olup 35 firmanın faal olduğu Merzifon OSB’de ağırlıklı olarak elektrikli makine üreticileri, metal sanayicileri, plastik sanayicileri ve gıda sanayi üreticileri faaliyet göstermektedir. 7 firmanın faal olduğu Suluova OSB’de yoğun olarak gıda sanayicileri ve bir miktar da tekstil sanayi üreticileri faaliyet gösterirken, Suluova Besi OSB’de 6 firma besicilik yapmaktadır. Özellikle Merzifon OSB’de (2,789 kişi) ve Amasya OSB’de (445 kişi) çok sayıda kişi istihdam edilmektedir. Amasya OSB halihazırda tam kapasite ile çalışmakta olup Bölgede tahsis edilebilecek sanayi parseli bulunmamaktadır. Merzifon OSB’de de, yatırım aşamasındaki firmalarla birlikte doluluk oranı oldukça yükselmiştir. Suluova OSB’de ise çok az sayıda sanayi parseli bulunmaktadır. Suluova’daki Besi OSB, yatırımcılar için yer tahsisine devam etmektedir.

Resmi Gazetenin 02.11.2011 tarih ve 28103 sayılı yayımıyla yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararnameyle, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yürütülen Tarıma Dayalı İhtisas OSB projelerinin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına devrine ilişkin protokol, 12.03.2012 tarihinde imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında imza tarihinden itibaren Suluova Besi OSB’ne ilişkin iş ve işlemler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmektedir.

Amasya Merkez’de 2, Merzifon’da 2, Suluova, Taşova, Gümüşhacıköy, Göynücek ilçelerinde 1’er adet olmak üzere toplam 8 **küçük sanayi sitesi** bulunmaktadır. Göynücek ilçesindeki 26 işyeri KSS 2012’de tamamlanmış olup kura çekim sonucunda faaliyete geçecektir. İlde faaliyet gösteren Küçük sanayi sitelerine ait işyerlerinin doluluk ve istihdam durumunu gösteren tablo aşağıya çıkarılmıştır.

Tablo 143: Amasya’daki Küçük Sanayi Siteleri

Kooperatif Adı	Faaliyete Geçiş Tarihi	Alanı (m ²)	Toplam İşyeri	Dolu İşyeri	Boş İşyeri	Çalışan Sayısı
S.S. Amasya K.S.S 1. Kısım	1993					
S.S. Amasya K.S.S. 2. Kısım	2003	33,100	443	443	0	1,329
S.S. Merzifon K.S.S	1983	42,825	675	550	125	1,114
S.S. Merzifon 100.Yıl K.S.S	1988	34,833				
S.S. Taşova K.S.S	1993	66,966	117	105	12	158
S.S. G.hacıköy K.S.S	1976	58,000	168	146	22	262
S.S. Suluova K.S.S	1995	56,075	146	143	3	233
S.S. Göynücek K.S.S	2013	10,037	26	Kura çekim aşamasında olup müteakiben faaliyete geçecektir.		
TOPLAM			1,575	1,387	162	3,096

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Amasya İl Müdürlüğü, OKA Yatırım Rehberi

Göynücek ilçesinde kredi desteği ile yapı kooperatifi başkanlığının sorumluluğu altında kurulan Amasya-Göynücek Küçük Sanayi Sitesi, 26 adet işyeri yapım işi olarak ihale edilmiştir. 2000 yılında Sosyal alt yapı projesi olarak başlayan Göynücek Küçük Sanayi Sitesi Haziran 2012 itibariyle inşaatı tamamlanmış olup, kura çekim sonucunda faaliyete geçecektir.

Tokat'ta; merkez ve ilçelerde 5 adet Organize Sanayi Bölgesi mevcut olup hepsi faaliyet halindedir.

Tablo 144: Tokat'taki Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgesi Adı	Kapladığı Alan (Ha)	Parsel Sayısı	Tahsis Edilen	Tahsise Hazır	İşyeri Sayısı	İşçi Sayısı
Tokat Organize Sanayi Bölgesi	500	166	129	30	76	1,913
Erbaa Organize Sanayi Bölgesi	170	109	23	86	10	1,303
Niksar Organize Sanayi Bölgesi	210	25	4	22	2	50
Turhal Organize Sanayi Bölgesi	60	35	25	10	3	150
Zile Organize Sanayi Bölgesi	110	67	4	63	2	95
Toplam	1,050	402	185	181	93	3,511

Kaynak: İl Sanayi Durum Raporu, OKA Yatırım Rehberi, İl Brifingi (İl Sanayi Durum Raporunu Baz Aldık)

Tokat Organize Sanayi Bölgesi: Merkez ilçede faaliyet gösteren ve 500 hektar üzerine kurulan Tokat OSB'nin 125 hektarı sanayi parselleri için kullanılmıştır. Bölgede kurulu işletmelerin çok büyük bir bölümü gıda, orman ürünleri, tekstil, hazır giyim ve plastik-kauçuk sektörlerinde faaliyet göstermektedirler. Bölgede çalışanların %50'ye yakın kısmı tekstil sektöründe istihdam edilmektedir. Bölgenin Samsun limanına uzaklığı 250 km., demiryoluna uzaklığı 40 km. ve havalimanına uzaklığı ise 15 km.'dir. Bölgede halen tahsise hazır 30 parsel bulunmaktadır.

Erbaa Organize Sanayi Bölgesi: 1997 yılında Erbaa İlçesinde kurulan Erbaa Organize Sanayi Bölgesinde 10 işletme faaliyet göstermekte, 1,300 dolayında işçi çalışmaktadır. Halen **109** adet parselin mevcut olduğu Bölgede, ağırlıklı faaliyet gösteren sektörler hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ile gıda sanayiidir. Bölgenin Samsun limanına uzaklığı 130 km., demiryoluna uzaklığı 75 km. ve havalimanına uzaklığı da 105 km.'dir.

Niksar Organize Sanayi Bölgesi: Niksar ilçesi Gürçeşme Kasabası mevkiinde 1997 yılında **210** hektar alan üzerine kurulan Bölgenin altyapı inşaatı 2007 yılında tamamlanmıştır. Bölgede gıda sektöründe faaliyet gösteren 2 işyerinde 20 kişilik istihdam sağlanmıştır. Hazır giyim ve konfeksiyon sektöründen bir işletme yeni yatırım yapmaktadır. Tahsise uygun 20 parselin

daha bulunduğu Niksar OSB, Ünye Limanına 110 km., demiryoluna 100 km. ve havalimanına 70 km. uzaklıktadır.

Turhal Organize Sanayi Bölgesi: 2009 yılında altyapı inşaatı tamamlanan ve Turhal-Tokat yolu 12. km.sinde bulunan OSB’de mermer ve kablo sektörlerinde olmak üzere 3 işletme faaliyet göstermekte, 150 kişi istihdam edilmektedir. Gıda sektöründe faaliyet gösterecek bir firma da yatırım aşamasındadır. 10 parselin daha tahsise hazır olduğu Bölge, Samsun limanına 220 km., demiryoluna 12 km. ve havalimanına da 20 km. uzaklıktadır.

Zile Organize Sanayi Bölgesi: 2013 yılında altyapı inşaatı tamamlanan Zile OSB’de hazır giyim-konfeksiyon ve orman ürünleri sektöründe 2 işletme faaliyet göstermekte olup, 95 kişi istihdam edilmektedir. Bölgede halen 63 parsel tahsise hazır bulunmaktadır. Zile OSB, Samsun limanına 230 km., demiryoluna 10 km. ve havalimanına da 65 km. uzaklıktadır.

Tokat’ta, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca kredi desteği ile yapılan ve faaliyette olan Küçük Sanayi Siteleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 145: Tokat İlinde Bulunan Küçük Sanayi Siteleri

Adı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı
Tokat Sanayi Sitesi	1,357	5,770
Erbaa Sanayi Sitesi	425	1,580
Zile Sanayi Sitesi	251	396
Niksar Sanayi Sitesi	354	894
Turhal Küçük Sanayi Sitesi	240	615
Tokat Merkez Yazmacılar Küçük Sanayi Sitesi	21	14
Tokat Reşadiye KSS	84	207
Yeşilyurt Küçük Sanayi Sitesi	54	İnşaatta
Toplam	2,786	9,476

Kaynak: İl Sanayi Durum Raporu, OKA Yatırım Rehberi, İl Brifingi (OKA’yı Baz Aldık)

Yeşilyurt KSS’nin inşaat çalışmalarına 2012 yılı Nisan ayında başlanmıştır. 54 işyerinin yer alacağı KSS’nin 2015 yılında bitirilmesi planlanmaktadır.

G.O.P Üniversitesi Taşıçiftlik Kampüsünde kurulan **Tokat Teknopark A.Ş.**, Bakanlar Kurulunun 25.02.2008 tarihli kararı ile kurulmuştur. Şirket Ortakları; G.O.P Üniversitesi, İl Özel İdaresi, Tokat Belediyesi, Tokat Ticaret ve Sanayi Odası, Tokat Ticaret Borsası ve Tokat Sanayi Sitesidir. Bölgenin toplam alanı 3,650 m² olup Teknopark, toplam genişliği 16,467 m² olan 5 katlı bir binadaki 28 adet ofisten oluşmaktadır. Binada ofislerin yanında idari bürolar, seminer salonları ve dinlenme alanları da yer almaktadır. Mayıs 2014 tarihi itibarıyla Bölgenin inşaatı tamamlanmış olup 4 firmaya kira ofisi gerçekleştirilmiştir.

İlde ayrıca İş Geliştirme Merkezi ve bir de Küçük Sanayicilerin Büyük Ortaklığı Projesi bulunmaktadır.

Tokat İşgem: Avrupa Birliği Mali Yardım Aracı İPA tarafından açılan çağrı sonucunda, BROP Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı çerçevesinde, 2009 yılında kurulmuştur. Projenin amacı; yeni başlayan ve işini kurmak isteyen KOBİ'lere ilk 2 yıl ofis, işyeri sağlamaktır. Projenin yerel ortakları, Tokat Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği'nin öncülüğünde Tokat Belediyesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, Tokat Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi'dir. Tokat Organize Sanayi Bölgesi'nde inşa edilen olan Tokat İŞGEM'de 28 işlik yer alacaktır. İŞGEM'in kuruluş süreci devam etmektedir. Projenin bina inşaatı tamamlanmış olup binanın teslim işlemleri devam etmektedir.

Küçük Sanayicilerin Büyük Ortaklığı Projesi: İPA BROP kapsamında ilde uygulanan diğer bir proje ise Tokat Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi tarafından yürütülen "Küçük Sanayicilerin Büyük Ortaklığı Projesi"dir. Proje ile mobilya üreticileri, makine üreticileri ve oto tamircilerinin kullanacağı ortak kullanım tesisi inşaatının 2014 yılında tamamlanması öngörülmektedir. Üç sektöre hitap edecek ortak kullanım tesisi, sektörlerin ihtiyacına göre belirlenmiş makine-ekipmanlarla donatılacak, ayrıca faaliyet gösteren işletmelerin kapasitelerini artırmaya yönelik eğitim programları da düzenlenecektir.

Özet olarak;

- ✓ TR83 Bölgesinde genel olarak çok uzun yıllardır bir sanayi kültürü bulunmaktadır. Özellikle Samsun ve Çorum illerinde sanayi daha organize durumdadır.
- ✓ Samsun'da 5 adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmakta olup faaliyette olan toplam 105 firmada 6,243 kayıtlı istihdam mevcuttur. İlde 15 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) faaliyettedir ve toplam 5,439 adet işyerinde 12,410 kişi istihdam edilmektedir. İldeki 73,150 m²'lik Serbest Bölgede, 5'i imalatçı firma olmak üzere toplam 27 ruhsatlı firma bulunmaktadır. Samsun'da ayrıca, bir Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) ve bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi (TGB) kurulmuştur. İl merkezinde, yatırımcılar için tahsis edilebilecek sanayi parseli sıkıntısı bulunmaktadır.
- ✓ Çorum ili genelinde 2 adet OSB bulunmakta olup faal işyeri sayısı 81 ve toplam istihdam 11,059'dur. Çorum ili genelinde, 7 KSS bulunmakta olup KSS'lerdeki faal işyeri sayısı 1,350, mevcut istihdam 5,371 kişidir. İlde ayrıca bir Teknopark ve Teknoloji Geliştirme Bölgesi projesi de mevcuttur.

- ✓ Amasya'da; halihazırda Amasya, Merzifon, Suluova ve Suluova Besi OSB'de toplam 65 firma faaliyet göstermekte olup toplam istihdam 3,328'dir. OSB'lerde ayrıca 57 parsel yatırımcıların taleplerini beklemektedir. İlde toplam 8 KSS bulunmakta olup, 1,387 işyerinde 3,096 kişi çalışmaktadır.
- ✓ Tokat'ta; merkez ve ilçelerde 5 adet OSB mevcut olup hepsi faaliyet halindedir. 93 firmanın faaliyet gösterdiği OSB'lerde, toplam istihdam 3,511 kişidir. Tokat'ta, faaliyette olan 8 KSS'de 2,786 işyerinde toplam 9,476 kişi çalışmaktadır. 3,650 m² alanda kurulu bulunan Teknopark A.Ş. 28 adet ofise sahiptir. İlde ayrıca İş Geliştirme Merkezi ve bir de Küçük Sanayicilerin Büyük Ortaklığı Projesi bulunmaktadır.
- ✓ Genel olarak TR83 Bölgesi, sanayi alt yapısı olarak uygun koşullara sahip görünmektedir. Çorum ve Tokat'taki OSB'lerde merkezde sanayi parseli sorunu bulunmazken, Samsun ve Amasya'da merkezi yerlerde sanayi tesisi kurulması pek mümkün görünmemektedir. Sonuç olarak; Bölgenin sanayi altyapısı, sanayi girişimleri açısından oldukça uygun görünmektedir.

5.4. Enerji

Her türlü ekonomik faaliyetin temel girdisi olan enerjinin kullanım alanının, günümüzde sürekli olarak gelişen teknolojiye bağlı olarak hızlı bir şekilde artması sonucu enerji ve buna bağlı olarak elektrik enerjisi, sosyal hayatın da kaçınılmaz bir unsuru haline gelmiştir. Enerji, bir ülkenin üretimdeki rekabet gücünü etkileyen önemli unsurlardan birini oluşturmakta olup, sürdürülebilir büyümenin sağlanması için enerjinin yeterli, zamanında, kaliteli, ekonomik, güvenilir ve temiz olarak sunumu büyük önem taşımaktadır. Fosil yakıt kaynaklarının hızla tükendiği gerçeğinden hareketle, ülkeler enerji yatırımlarına önem vermekte ve sahip oldukları kaynakları (su, güneş, rüzgâr, termik vs) etkin ve verimli kullanarak enerji ihtiyacını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Dünya elektrik üretimi, 2011 yılı itibarıyla 22,202.18 TWh olup, elektrik üretiminin %69.71'i termik santrallere, %11,64'ü nükleer santrallere, %16.06'sı hidrolik santrallere, %0.31'i jeotermal santrallere ve % 2.28'i güneş, rüzgar santralleri ve dalga enerjisine dayalıdır. Termik santrallere dayalı elektrik üretimi içinde de kömür kaynaklı üretim %59.09 payla birinci sırada yer alırken, doğalgaz kaynaklı üretimin payı %31.32 ve sıvı yakıtlı üretimin payı %6.86'dır. Dünya elektrik sektöründe, elektriğe olan talebin artmaya devam edeceği ve 2035

yılına kadar küresel elektrik talebinin %70 dolaylarında artarak 32,000 TWh'a ulaşacağı tahmin edilmektedir⁴².

Türkiye'de 2012 yılı itibariyle 239,496.8 GWh olan elektrik üretiminin %73'ü termik, %24.2'si hidrolik ve %2.8'i rüzgar ve jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilmiştir. Türkiye elektrik enerjisi toplam kurulu gücü 2012 yılı itibariyle 57,059.4 MW'tır. Kurulu gücün %61.38'i termik, %34.37'si hidrolik ve %4.25'i rüzgar+jeotermal santrallerden oluşmaktadır. TEİAŞ tarafından yapılan projeksiyonlara göre, inşa halindeki kamu ve özel sektör projeleri ve lisans almış olup işletmeye giriş tarihleri belirsiz projelerle birlikte ve 2019 yılından itibaren nükleer santralin de devreye gireceği varsayımı ile kurulu gücün 2021 yılında 95,769 MW'a ulaşacağı tahmin edilmektedir⁴³.

Fosil kaynaklar bakımından fakir olan Türkiye, enerji açısından neredeyse %70 oranında dışa bağımlı durumdadır. Oysa ülkemiz yenilenebilir enerji kaynakları bakımından oldukça güçlü bir potansiyele sahiptir. Güneş, biyokütle, rüzgâr ve jeotermal enerji kaynakları açısından, yurdumuzun farklı bölgelerinde enerji türlerine uygun enerji sistemleri kurulması olanaklıdır.

TR83 Bölgesi özellikle hidroelektrik enerji kaynakları açısından oldukça zengin olup rüzgar, güneş ve jeotermal enerji potansiyeli de bulunan bir Bölgedir. Son yıllarda HES ve rüzgar enerjisi potansiyeline yönelik projeler hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

5.4.1. Fosil Enerji Kaynakları

TR83 Bölgesi taş kömürü ve linyit kaynaklarına sahip olmakla birlikte, Bölge genelinde kömür kaynaklarına dayalı termik santral bulunmamaktadır. Samsun'un Terme ilçesine kurulması planlanan bir özel sektör kömür yakıtlı termik santral projesi bulunmaktadır. Samsun'da 3, Tokat'ta 2 ve Amasya'da 1 adet doğalgaz çevrim santrali lisansı alınmıştır.

Samsun, enerji sektöründeki konumu, zengin enerji kaynaklarına yakınlığı ve uluslararası ticari ilişkileriyle Bölgenin enerji üssü haline gelmiştir. Rusya'dan alınan doğalgaz, Karadeniz'in altından mavi akım boru hattıyla Samsun'a, Samsun'dan da tüm Türkiye'ye ulaşmaktadır. 1,200 kilometre uzunluğunda doğalgaz taşıyan boru hattının, yaklaşık 380

⁴² TKB, Enerji Sektörü ve Yenilenebilir Enerji Sektöründe Beklentiler, Esam, 2014

⁴³ TKB, Enerji Sektörü ve Yenilenebilir Enerji Sektöründe Beklentiler, Esam, 2014

kilometresi, Karadeniz'in altından geçmektedir. Yıllık 16 milyar metre küp kapasiteli boru hattından Türkiye, 2002 yılı sonundan bu yana gaz almaktadır⁴⁴.

Samsun-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi ile de Türkiye'yi enerji koridoru haline dönüştürecek, İstanbul ve Çanakkale boğazlarındaki tanker trafiğini %50 azaltacak, 550 km uzunluğundaki hatla, günde 1.5 milyon varil ham petrol taşınması planlanmaktadır.

Doğalgaz kullanımını sağlamak amacıyla, Mart 2009 tarihinden bu yana; Tekkeköy, Canik, İlkadım ve Atakum ilçeleri olarak anılan lisans bölgesinde doğal gaz dağıtım hizmeti verilmektedir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun yapmış olduğu ihale sonucunda Bafra, Havza, Vezirköprü, Ladik Doğal Gaz dağıtım lisansı ihalesini kazanan firmanın doğalgaz boru döşeme çalışmaları devam etmektedir.

TR83 Bölgesinde, doğalgaz çevrim santrali ve toptan satış lisansına sahip şirketler aşağıda sıralanmıştır:

Samsun'da, 3 firma doğalgaz çevrim santrali lisansına sahip olup tesislerin kurulu kapasiteleri toplamı 1,140.72 MW'dir.

Tokat'ta 2 firma doğalgaz çevrim santrali için lisans almış olup, kurulu güçleri 61.17 ve 109 MW'dir. Birisi Elmalı'da, diğeri de Turhal'da bulunan firmalar henüz faaliyete başlamamışlardır.

Amasya'da ise doğalgaz çevrim santrali için lisans almış 1 firma bulunmakta olup tesisin kurulu gücü 60.93 MW'dir.

5.4.2. Yenilenebilir Enerji Kaynakları

5.4.2.1. Hidrolik Enerji

Dünyada nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşme, küreselleşme sonucu artan ticaret olanakları, doğal kaynaklara ve enerjiye olan talebi artırmaktadır. Türkiye'de de elektrik tüketimi 2012 yılı sonu itibariyle yaklaşık 200 milyar kWh seviyesine ulaşmış olup 2023 yılında 450 milyar kWh civarında olacağı öngörülmektedir.

Ülkemizin yenilenebilir enerji potansiyeli içinde en önemli yeri tutan hidrolik kaynaklarımız incelendiğinde, Türkiye'de teorik hidroelektrik potansiyelin 433 milyar kWh, teknik olarak değerlendirilebilir potansiyelin 216 milyar kWh ve ekonomik hidroelektrik enerji potansiyelin

⁴⁴ Samsun Valiliği

140 milyar kWh/yıl olduğu görülmektedir. 2012 yılı itibarıyla, Türkiye ekonomik hidrolik enerji potansiyelinin yüzde 40 civarındaki kısmı işletmede bulunmaktadır.

2009 yılı Mayıs ayında Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur. Bu belgede, elektrik enerjisi üretiminde yerli kaynakların payının artırılması öncelikli hedefdir.

Bakanlık 2023 yılına kadar;

- 36,000 MW olan Hidroelektrik potansiyelimizin tamamını kullanmayı,
- Rüzgar enerjisi santrallerinde 20,000 MW,
- Jeotermal santrallerde 600 MW,
- Güneş enerjisi santrallerinde 600 MW kurulu güce ulaşmayı ve
- Elektrik arzındaki yenilenebilir enerji payını %30'un üzerine çıkarmayı hedeflemektedir.

Yeşilirmak ve Kızılırmak'ın bulunduğu ve pek çok kola ayrıldığı TR83 Bölgesi, hidroelektrik enerji potansiyeli yüksek bir bölgedir. Özellikle Samsun ilinde, yüksek enerji üretim kapasitelerine sahip, baraj göllerinde kurulu bulunan önemli hidroelektrik santraller bulunmaktadır. Bölgedeki barajlı hidroelektrik santrallerin kurulu gücü 1,661.28 MW olup 2007 yılında 1,901 GWh olan üretim 2013 yılında 3,253 GWh'ye yükselmiştir. Bölgedeki barajlı hidroelektrik santrallerin kurulu gücü, Türkiye genelindeki barajlı hidroelektrik santrallerin kurulu gücünden %12.5 gibi önemli bir oranda pay almaktadır. TR83 Bölgesi, Türkiye genelindeki barajlı hidroelektrik santrallerin elektrik üretim miktarlarından 2007 yılında %6.3 oranında pay alırken, 2013 yılında payını %8.7'ye çıkarmıştır.

Tablo 146: TR83 Bölgesindeki Barajlı Hidroelektrik Santrallerin Güç ve Üretimleri

Santralin Adı	Yeri	Kurulu Güç (MW)	Üretim (GWh)						
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Almus	Tokat	27.0	62	92	129	117	103	96	67
Altinkaya	Samsun	702.55	466	294	436	1,372	1,403	681	1,081
Ataköy	Tokat	5.525	3	0	0	0	0	0	0
Derbent	Samsun	56.40	107	72	101	300	298	149	234
Hasan Uğurlu	Samsun	500.00	807	1,180	1,658	1,722	1,407	1,017	1,033
Köklüce	Tokat	90.00	218	424	615	480	194	421	236
Obruk	Çorum	210.80	0	0	182	430	522	532	333
Suat Uğurlu	Samsun	69.00	238	307	415	434	370	281	269
TOPLAM		1,661.28	1,901	2,369	3,536	4,855	4,297	3,177	3,253

Kaynak: EÜAŞ Yıllık Rapor, 2013

Samsun'daki kamu eliyle işletilen hidroelektrik santraller aşağıdaki tabloda verilmektedir. Bu santrallerin toplam kurulu gücü 1,539.7 MW, 2013 yılı itibarıyla net üretimleri ise 2,920,605,204 kWh'tır.

Tablo 147: Samsun İlindeki Mevcut Hidroelektrik Santraller

HES Adı	Kurulu Güç (MW)	Net Üretim (kWh)		
		2011	2012	2013
Hasan Uğurlu HES	500.0	1,396,223,416	1,008,941,006	1,024,624,376
Suat Uğurlu HES	69.0	367,268,900	276,663,500	265,355,960
Altinkaya HES	700.0	1,288,276,663	671,681,858	1,068,530,436
Derbent HES	58.3	295,082,133	147,074,148	231,188,022
Obruk HES	212.4	-	528,858,740	330,906,410
Toplam	1,539.7	3,346,851,112	2,633,219,252	2,920,605,204

Kaynak: Samsun Valiliği, İl Brifingi

Samsun'da özel sektör tarafından işletilen 2 santralin toplam kurulu gücü 28,81 MW ve ortalama yıllık üretimleri ise 161,93 GWh'tır.

Tablo 148: Samsun'da İşletmede Olan Özel Sektör HES Yatırımları

Proje	Su Kaynağı	Firma Adı	Kurulu Güç	Ortalama Yıllık
Kumköy	Yeşilirmak	Kumköy Enerji Üretim A.Ş.	17,5	97,71
Çarşamba Regülatörü	Yeşilirmak	Çarşamba Elektrik	11,31	62,22
Toplam			28,81	161,93

Kaynak: Samsun Valiliği, İl Brifingi

Samsun'da ön inceleme, planlama ve proje aşamasında bulunan 10 hidroelektrik santralinin ortalama yıllık üretim miktarının 49,71 GWh olması beklenmektedir.

Tablo 149: Samsun'daki Ön İnceleme, Planlama ve Proje Aşamasındaki HES'ler

HES	Su Kaynağı	Firma Adı	Ortalama Yıllık Üretim (GWh)
Kuyuma	Kuyuma-İstavloz	Kuyuma Elektrik	9.1
Koyunlu	Kızılırmak	GMP Müh. Müş.	5.5
Mert	Mert Irmağı	NETT Enerji	9
Esençay	Çağşur Irmağı	NETT Enerji	2.95
Generji	Karakuş Deresi	Generji Elektrik	2.8
Dibecik	Terme Çayı	Sedaş Enerji	1.5
Kayadibi	Terme Çayı/ Yeşil Dere	Gökmur Enerji	1.56
Irmakıçı	Terme Çayı/Kırkıl	Sedaş Enerji	2.7
Uğurlu	Yeşilirmak	Zehra Enerji Üretim	9.5
Beşpınar	Kürtler Der.	MED Enerji	5.1
Toplam			49.71

Kaynak: Samsun Valiliği, İl Brifingi

Hasan Uğurlu Barajı ve Hidroelektrik Santrali: Baraj, Yeşilirmak üzerinde ve Çarşamba ve Ayvacık ilçeleri sınırlarında olup yüksekliği 175 metredir. 500 MW gücünde ve yılda 1,217 GWh enerji üretimi yapılmakta olan santralin gövde hacmi 9.6 hm³tür.

Suat Uğurlu Barajı ve Hidroelektrik Santrali: Hasan Uğurlu barajının 18 km. aşağısında, Yeşilirmak'ın Çarşamba ovasına açıldığı yerdeki barajın projelendirilme amacı enerji üretimi ve Çarşamba ovasının sulanmasıdır. Gövde hacmi 2,338 hm³ olan barajın yüksekliği 51 metre, sulama alanı 82,707 hektardır. Santralin gücü 69 MW olup yıllık 273 GWH enerji üretimi yapılmaktadır.

Altinkaya Barajı ve Hidroelektrik Santrali: Altinkaya barajı Bafra ilçe merkezinin 35 km. güney batısında Kızılırmak üzerinde yer almaktadır. Baraj, elektrik enerjisi üretimi ve taşkın önleme amaçlı yapılmıştır. 700 MW gücündeki santralde, yılda 1 milyar 632 milyon KWh enerji üretimi yapılmaktadır.

Derbent Barajı: Bafra'ya 7 km. uzaklıkta bulunan, Kızılırmak üzerindeki baraj enerji üretimi ve Bafra ovası sulaması için yapılmıştır. Yüksekliği 29 m. olan barajın sulama alanı 47,727 hektardır. 58.3 MW gücünde olan santralde yıllık 257 GWH enerji üretilmektedir.

Obruk Barajının ise kurulu gücü 212.4 MW olup, 2013 yılı itibarıyla net üretimi 330,906,410 kWh'tır.

Çorum ilinde faaliyette olan 2 hidroelektrik santrali bulunmakta olup santrallerin toplam kurulu gücü 218,300 MW'dir. İlde planlama ve inşaat halinde ise 10 hidroelektrik santral bulunmakta olup santrallerin toplam kurulu gücü 195,519 MW'dir.

Tablo 150: Çorum İlindeki Hidroelektrik Santraller

Santralin Adı- Yeri	Durumu	Kurulu Güç (Mw)	Yıllık Üretim (Gwh/Yıl)
OBRUK HES-Dodurga (DSİ)	İşletmede	202,800	473,000
İNCESU HES-Ortaköy	İşletmede	15,500	48,000
KARGI HES-Kargı, Kızılırmak	Devam ediyor	103,780	463,610
PİRİNÇLİ REG.VE HES-Osmancık Kızılırmak	Devam ediyor	19,510	151,160
TIMARLI HES-Bayat	Planlanan	7,000	58,020
KARLIBEL 1 HES-Bayat, Aluç Çayı	Planlanan	1,100	9,080
KARLIBEL 2 HES-Bayat, Aluç Çayı	Planlanan	0,744	6,120
OSMANCIK HES-Osmancık	Planlanan	26,280	62,670
KUYULU HES-Çorum Çayı	Planlanan	2,328	9,225
ÜLKÜN HES-Sungurlu, Kızılırmak	Planlanan	10,410	46,100
HİDRONEHİR 1 HES	Planlanan	10,080	26,526
HİDRONEHİR 2 HES	Planlanan	15,030	41,370
TOPLAM		413,818.7	1,394,881

Kaynak: Çorum Valiliği Brifingi

Not: Yapımı devam eden Boyabat barajı göl sahasının çoğunluğu Çorum ilinde olmakla birlikte, santralin Sinop'ta olması nedeniyle barajın kurulu güç ve yıllık üretim değerleri tablodaki toplama dahil edilmemiştir.

Amasya ili son yıllarda yenilenebilir enerji yatırımları ile dikkat çekmektedir. İlde halihazırda 5 HES işletmede olup işletmelerin toplam kurulu gücü 41.47 MW'dir. Yeşilirmak ve kolları üzerinde çalışmaları devam eden 11 HES daha işletmeye alındığında toplam 16 adet HES'ten 235 MW gücünde elektrik elde edilebilecektir.

Tokat ilinde, Yeşilirmak Nehri üzerinde kurulu DSİ tarafından inşa edilmiş 3 hidroelektrik santralde; Almus HES (90 MW), Köklüce HES (27 MW) ve Ataköy HES (5.53 MW)'te toplam 122.53 MW kurulu güç işletmede bulunmaktadır. Özel sektöre ait bulunan Reşadiye HES (48.40 MW), Tuna HES (37.19 MW), Yeşilirmak II HES (6.24 MW) ve Niksar HES (20.08) ise toplam 111.91 MW kurulu güçle faaliyete başlamıştır. Planlama ve inşaat çalışmaları devam eden Çamlıca HES (8.07 MW), Kutay HES (8.14 MW), Suçatı HES (14.97 MW), Akıncı HES (102.3 MW), Onur HES (20.82 MW), Yeşilirmak I HES (8 MW), Çilehane HES (7.5 MW), Erbaa HES (49 MW), Karakeçili I HES (6.78 MW), Enes HES I-II (3.8 MW), Karakuş HES (5.55 MW), Delice I HES (6.4 MW), Tepekışla HES (34.01 MW) ve Omala HES'in (8,23 MW) toplam kurulu gücü ise (14 proje) 283.57 MW olacaktır.

5.4.2.2. Biyokütle Enerjisi

Biyokütle, 100 yıllık periyotdan daha kısa sürede yenilenebilen, biyolojik kökenli, fosil olmayan organik madde kitlesidir. Ana bileşenleri karbohidrat bileşikler olan bitkisel ve hayvansal kökenli tüm organik maddeler biyokütle enerji kaynağı, bu kaynaklardan elde edilen enerji ise biyokütle enerjisi olarak tanımlanmaktadır. Biyokütle ve diğer organik atıklar; elektrik ve ısı enerjisi üretimi, taşıt araçları için sıvı ya da gaz yakıt üretimi ve kimyasal madde eldesi için kullanılmaktadır.

Biyokütle enerjisi üretimi için kullanılacak başlıca kaynaklar, tarımsal ve hayvansal atıklar, organik içerikli evsel, kentsel ve endüstriyel atık/atıksular, biyolojik arıtma çamurları, enerji bitkileri, klasik ormanlar, enerji ormanları, sucul ekosistemlerde yetişen alg ve yosun gibi canlılardır. Özellikle endüstriyel dönüşüm için gerekli olan yüksek miktarlarda elde edilebilmeleri ve istendiğinde yakıt değerleri için enerji çiftliklerinde yetiştirilebilmeleri nedeniyle enerji bitkileri ve enerji ormanları diğerlerine göre tercih edilmektedir.

Biyokütlenin enerji kaynağı olarak avantajları, aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Hemen her yerde yetiştirilebilmesi,
- Üretim ve çevrim teknolojilerinin iyi bilinmesi,

- Her ölçekte enerji verimi için uygun olması,
- Düşük ışık şiddetlerinin yeterli olması,
- Depolanabilir olması,
- 5-35 °C arasında sıcaklık gerektirmesi,
- Sosyo-ekonomik gelişmelerde önemli olması,
- Çevre kirliliği oluşturmaması,
- Sera etkisi oluşturmaması,
- Asit yağmurlarına yol açmaması.

2010 yılı verilerine göre Dünya’da biyokütle enerjisi global enerji tüketiminde %14.6 paya sahiptir. 2010 yılında Dünya biyoyakıt üretimi 2009 yılına oranla %13.8 artış gösterirken, Amerika ve Brezilya sırasıyla %42.8 ve %26.3 biyoyakıt üretim oranları ile dünya liderleridir. Avrupa’da ise %25.8 pay ile lider olan Almanya’yı sırasıyla %20.4 ile Fransa, %10.4 ile İspanya ve %5.9 ile İtalya takip etmektedir⁴⁵.

Biyokütleden elektrik enerjisi, doğalgaza alternatif biyogaz ve ulaşım sektörü için benzin ve dizele alternatif yakıt üretmek mümkündür. Biyoenerji dört farklı biyoyakıt olarak elde edilebilmektedir. Bunlar; biyogaz, biyodizel, biyoetanol ve gazlaştırmadır.

Ülkemiz için teorik olarak yıllık potansiyel biyokütle enerjisi 135–150 milyon TEP olarak hesaplanmaktadır. Olası kayıplar ve süreklilik dikkate alındığında, ülkemizde yaklaşık olarak yıllık 40 milyon TEP biyoenerji üretim potansiyeli bulunduğu söylenebilmektedir.

Türkiye’deki başlıca birincil kaynaklar; şeker pancarı ve artıkları, patates, melas, buğday ve artıkları, mısır ve koçanı, diğer lignoselülozik materyaller (çimen, bitkisel atık/artıklar, enerji tarımı ürünleri vb.) olarak sıralanmaktadır. Türkiye için en uygun hammaddeler şeker pancarı ve küspesi, mısır, patates ve diğer selülozik biyokütle kaynaklarıdır.

Tablo 151: Türkiye Tarımsal Biyokütle Potansiyeli

	Toplam Kullanılabilir Atık Miktarı (Ton)	Toplam Isıl Değer (PJ)
Tarla Ürünleri	11,766,995	228.4
Bahçe Ürünleri	3,569,040	74.8
Toplam	15,336,035	303.2

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr

⁴⁵ Ege Üniversitesi Güneş Enerjisi Enstitüsü, İzmir İli Yenilenebilir Enerji Sektörü Analizi, 2012

Biyokütle enerjisi potansiyel açısından, ülkemiz için en önemli yenilenebilir enerji kaynaklarından biridir. Ülkemizin coğrafik yapısı ve topraklarının biyokütle üretimi açısından elverişli olması, halkımızın tarımsal faaliyetlerle iç içe yaşaması ve başta kırsal bölgeler olmak biyokütle enerjisi ile ilgili taleplerin artması, biyokütle enerjisini ön sıralara taşımaktadır.

Türkiye genelindeki orman kaynaklı toplam atık miktarı ise 4,800,000 ton (1.5 TEP) olup bu atıklarla kurulabilecek gazlaştırma tesisi kapasitesi 600 MW'dir.

Harita 13: Türkiye Orman Kaynaklı Biyokütle Potansiyeli

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr

TR83 Bölgesinde tarım ve hayvancılık sektörü faaliyetleri küçümsenmeyecek düzeydedir. Bölgede, küçük ölçekli biyokütle enerjisi üretmeye yönelik tesisler kurulmaya başlanmıştır. Bölge genelinde, ileriki yıllarda özellikle tarım işletmelerinin kendi enerji ihtiyaçlarını karşılamaya dönük biyokütle enerjisi tesisleri kurabileceği düşünülmektedir. Biyokütle enerjisi üretiminde en önemli konulardan birisi, atık toplama organizasyonudur.

Çorum'da, bir holding tarafından fermantasyon (mayalanma) yöntemiyle organik atıklardan elektrik enerjisi üretmek üzere 4 MWh gücünde bir tesis kurulmasına yönelik bir çalışma başlatılmıştır. Çorum Belediyesi arıtma tesisi yakınında firma tarafından yer alınmış ve tahsisi yapılmıştır. Tesisin yapımı için firma tarafından inşaat ve kurulum ihaleleri yapılmakta olup, tesisin inşaat ve makine ekipman kurulumları başlayacaktır. Yapılması planlanan tesis çalışmaya başladığında hayvansal organik atıkların yanı sıra arıtma tesisi çamuru ve melasının

da değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Çorum genelindeki yumurta tavukçuluğu ve büyükbaş hayvancılık işletmeleri ile atık alım sözleşmeleri imzalanmıştır.

Amasya Suluova'da gerçekleştirilmek üzere, özellikle hayvansal atıkların kullanılacağı bir biyogaz tesisi projesi bulunmaktadır. Proje kapsamında, 10,000 adet büyükbaş, 1,000,000 adet tavuk atığının ve her türlü tarımsal atığın kullanılarak 2 MW elektrik üretimi yapılması planlanmaktadır. Üretilen enerji, entorkonnekte sisteme aktarılacaktır.

Tokat ilinde ise, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi bünyesinde, ildeki bitkisel ve hayvansal atıklarla biyokütle enerjisi elde etmek üzerine hazırlanmış bir proje bulunmakta birlikte, proje henüz uygulama aşamasına gelememiştir.

5.4.2.3. Rüzgar Enerjisi

Türkiye, rüzgâr enerjisi santrallerinin en hızlı büyüdüğü ülkeler sıralamasında dünya birincisidir ve bu alandaki potansiyelin çok küçük bir kısmı kullanılmaktadır. Toplam teknik rüzgâr potansiyeli yaklaşık olarak 131,756 MW değerindedir.

Hızla büyüyen ülke ekonomisine paralel olarak, Türkiye'nin enerji talebi de yılda yaklaşık %9 oranında artış göstermektedir. 2005 yılında "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun"un çıkarılmasıyla rüzgâr enerjisi yatırımları hız kazanmış ve 1 yıl içinde kurulu güç değeri %400 artış göstermiştir. Ayrıca 2007 yılında açılan rüzgâr enerjisi lisans başvurularının ardından kurulu güçte 300 MW'lık bir artışla %200 büyümeye kaydedilmiştir. 2010 yılında Türkiye'de 528 MW yeni kurulum ile rüzgâr enerjisi kurulu gücü 1,329 MW mertebelerine ulaşmış ve büyümeye oranı ise %60 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılı sonu itibarıyla bu rakam 2,013.2 MW'dir⁴⁶.

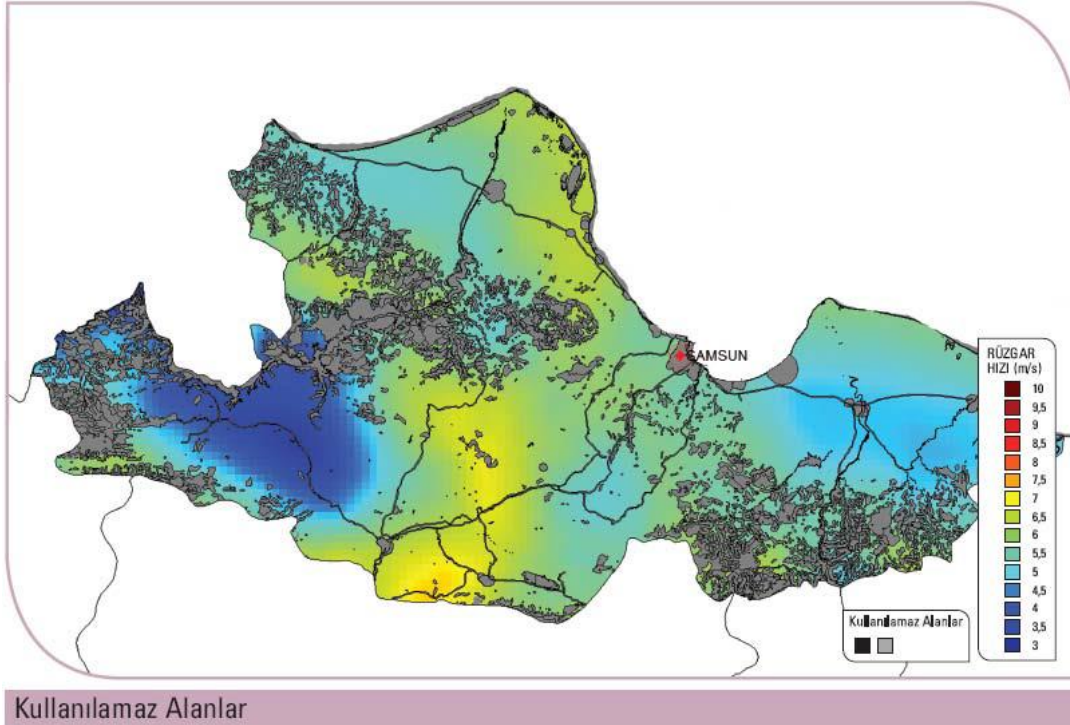
Ekonomik bir RES (Rüzgar Enerjisi Santrali) yatırımı için santral kurulması planlanan yerde yıllık ortalama rüzgar hızının 7 m/s veya üzerinde ve kapasite faktörünün de %35 veya üzerinde olması gerekmektedir. Buna ek olarak rüzgar türbini teknolojisinde gerçekleştirilecek gelişmeler sayesinde daha önceden elektrik enerjisi üretilmeyen, yıllık ortalama rüzgar hızının 7 m/s ve kapasite faktörünün %35'in altında kalan orta sınıf rüzgar enerjisi potansiyeline sahip bölgelerin de ileride RES yatırımları açısından daha verimli hale gelebileceği düşünülmektedir.

⁴⁶ Ege Üniversitesi Güneş Enerjisi Enstitüsü, İzmir İli Yenilenebilir Enerji Sektörü Analizi, 2012

Rüzgâr enerjisi potansiyeli açısından TR83 Bölgesi pek zengin bir bölge değildir. Bölge illeri arasında Samsun ili, potansiyeli en yüksek il konumundadır.

Bölge genelinde 2 RES santrali faaliyette bulunmaktadır. Bu santrallerin kurulu gücü 72.5 MW'dir. Lisans almış bulunan, planlama, proje ve inşaat aşamasındaki 8 firmanın ise elektrik enerjisi kurulu gücü ise 229.8 MW'dir.

Harita 14: Samsun İlinde Rüzgar Enerjisi Santrali Kurulabilir Alanlar

Kullanılamaz Alanlar

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr (Gri alanlara rüzgâr santrali kurulamayacağı kabul edilmiştir.)

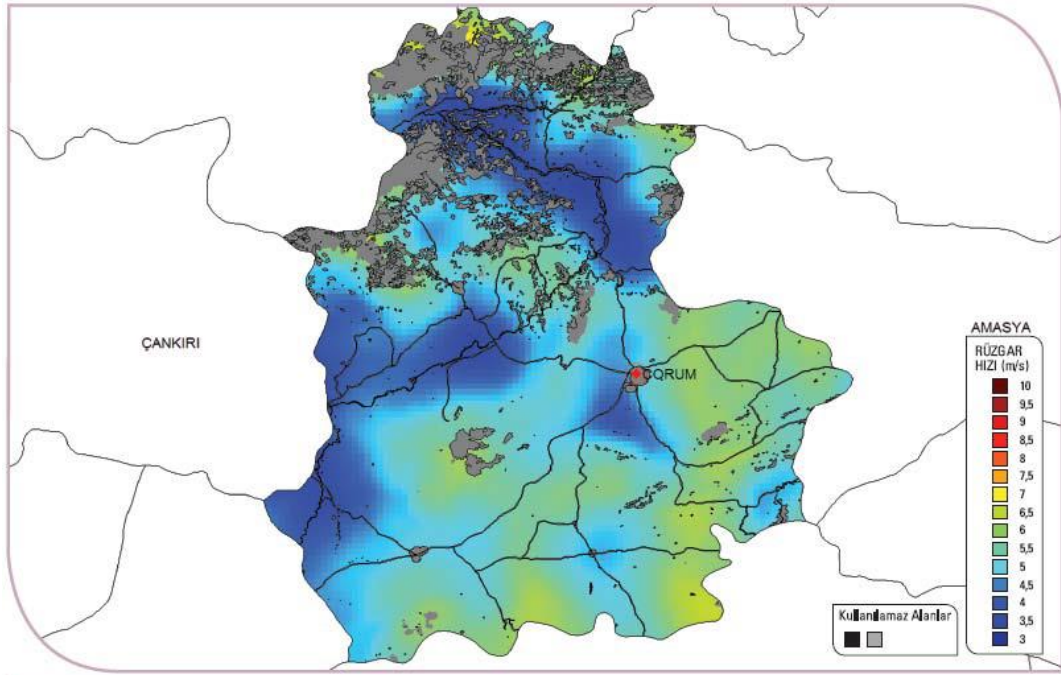
Samsun ilinde 2 firma rüzgâr enerjisi santrali kurmak için lisans almış olup tesislerin toplam kurulu gücü 57 MW olacaktır.

Tablo 152: Samsun İli Potansiyel RES Kapasiteleri

50 m'de Rüzgâr Gücü (W/m ²)	50 m'de Rüzgâr Hızı (m/s)	Toplam Alan (km ²)	Toplam Kurulu Güç (MW)
300-400	6.8-7.5	899.98	4,499.92
400-500	7.5-8.1	144.51	722.56
500-600	8.1-8.6	0.00	0.00
600-800	8.6-9.5	0.00	0.00
>800	>9.5	0.00	0.00
Toplam		1,044.50	5,222.48

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Harita 15: Çorum İlinde Rüzgâr Enerjisi Santrali Kurulabilir Alanlar

Kullanılmamaz Alanlar

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr (Gri alanlara rüzgâr santrali kurulamayacağı kabul edilmiştir.)

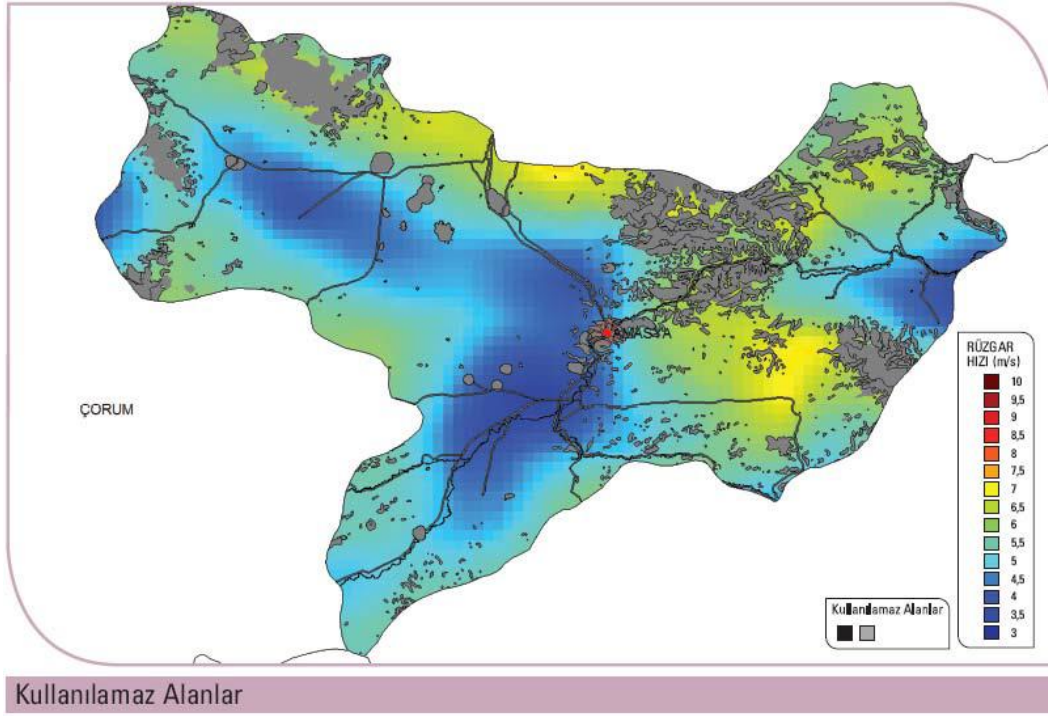
Çorum ilinde rüzgâr enerjisi alanında lisans almış herhangi bir firma bulunmamaktadır.

Tablo 153: Çorum İli Potansiyel RES Kapasiteleri

50 m'de Rüzgâr Gücü (W/m ²)	50 m'de Rüzgâr Hızı (m/s)	Toplam Alan (km ²)	Toplam Kurulu Güç (MW)
300-400	6.8-7.5	28.54	142.72
400-500	7.5-8.1	2.69	13.44
500-600	8.1-8.6	0.00	0.00
600-800	8.6-9.5	0.00	0.00
>800	>9.5	0.00	0.00
Toplam		31.23	156.16

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Harita 16: Amasya İlinde Rüzgar Enerjisi Santrali Kurulabilir Alanlar

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr (Gri alanlara rüzgâr santrali kurulamayacağı kabul edilmiştir.)

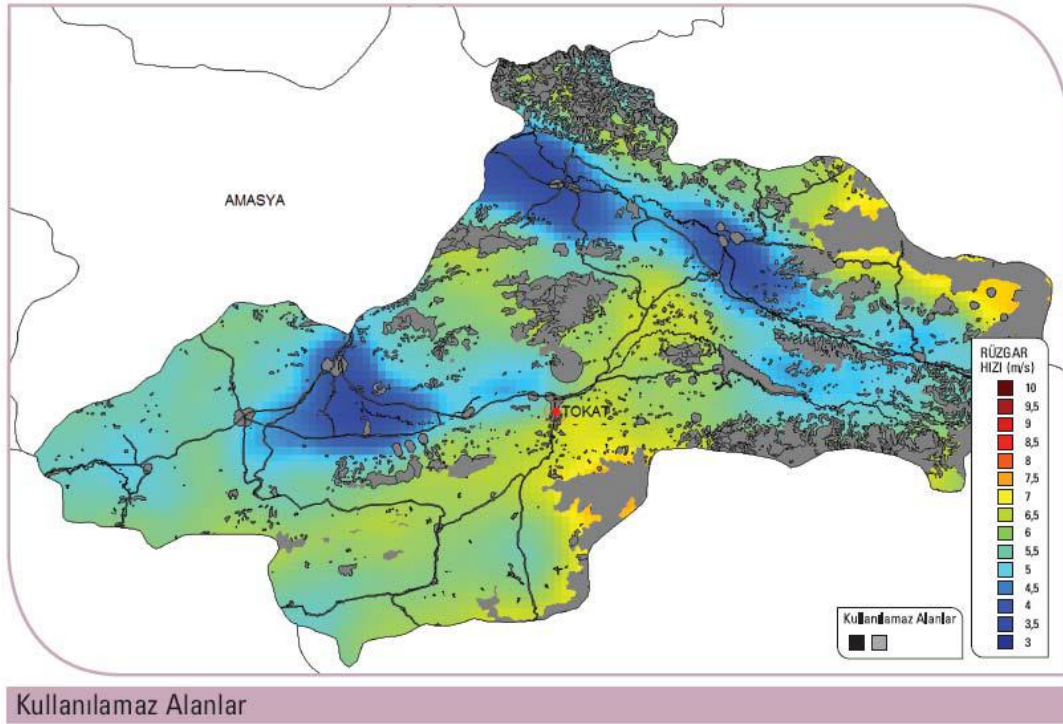
İlde, Merzifon ilçesinde 32,5 MW kurulu güce sahip bir rüzgar santrali faaliyette bulunmaktadır. İnşaatları devam eden 4 adet RES'in ise kurulu gücü 130 MW'dir.

Tablo 154: Amasya İli Potansiyel RES Kapasiteleri

50 m'de Rüzgâr Gücü (W/m ²)	50 m'de Rüzgâr Hızı (m/s)	Toplam Alan (km ²)	Toplam Kurulu Güç (MW)
300-400	6.8-7.5	220.50	1,102.48
400-500	7.5-8.1	19.41	97.04
500-600	8.1-8.6	0.00	0.00
600-800	8.6-9.5	0.00	0.00
>800	>9.5	0.00	0.00
Toplam		239.90	1,199.52

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Harita 17: Tokat İlinde Rüzgar Enerjisi Santrali Kurulabilir Alanlar

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr (Gri alanlara rüzgâr santrali kurulamayacağı kabul edilmiştir.)

İlde, lisanslı olarak faaliyet gösteren, 40 MW kurulu güce sahip bir rüzgar enerjisi santrali bulunmaktadır. Planlama ve inşaat çalışmaları devam eden 2 adet RES'in kurulu gücü ise 42.8 MW'dir.

Tablo 155: Tokat İli Potansiyel RES Kapasiteleri

50 m'de Rüzgâr Gücü (W/m ²)	50 m'de Rüzgâr Hızı (m/s)	Toplam Alan (km ²)	Toplam Kurulu Güç (MW)
300-400	6.8-7.5	541.71	2,708.56
400-500	7.5-8.1	58.74	293.68
500-600	8.1-8.6	0.05	0.24
600-800	8.6-9.5	0.00	0.00
>800	>9.5	0.00	0.00
Toplam		600.50	3,002.48

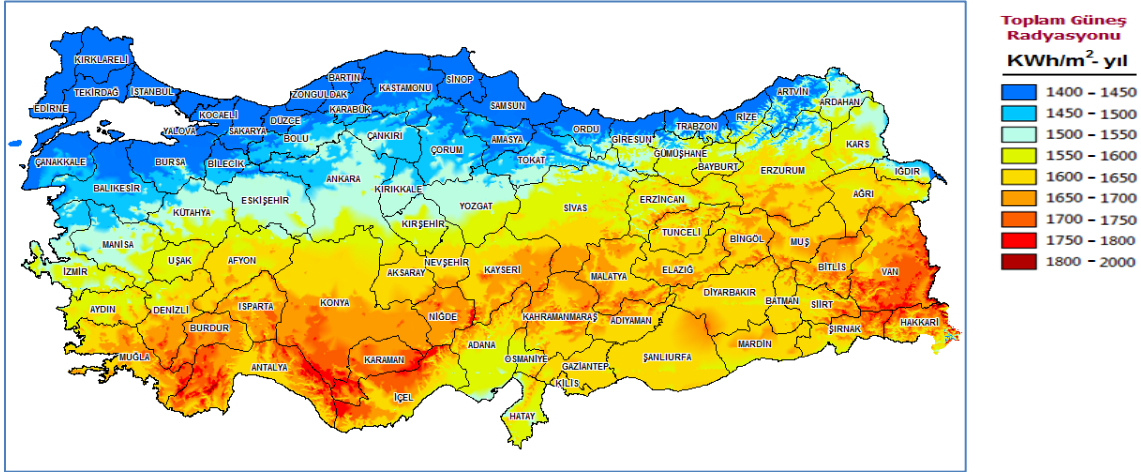
Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

5.4.2.4. Güneş Enerjisi

Türkiye güneş enerjisi üretimi açısından coğrafik olarak avantajlı bir konuma sahiptir ve en verimli bölgeler güneşe en yakın olan bölgelerdir. Güneş enerjisi yatırımına uygunluk açısından, alanın yeryüzündeki konumu, iklim özellikleri ve alanın konumsal özellikleri dikkate alınması gereken kriterlerdir. Türkiye'nin ortalama yıllık toplam güneşlenme süresi 2,741 saattir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na göre, Türkiye'de güneş enerjisi kullanarak güç üretme potansiyeli yıllık 380 milyar kWh değerindedir. Bu değer ülkede üretilen toplam

gücün yaklaşık iki katıdır. Türkiye'nin toplam güneş enerjisi potansiyeli yıllık tahmini 35 Mtoe değerindedir. Güneş enerjisi üretiminin 2020 yılında 1,119 Ktoe değerlerine ulaşması beklenmektedir⁴⁷.

Harita 18: Türkiye Güneş Haritası

Kaynak: www.e.i.e.gov.tr

Tablodan da görüldüğü gibi, güneş enerjisi açısından çok iyi bir konumda bulunmayan TR83 Bölgesinde, kişisel uygulamalar dışında enterkonnekte sisteme enerji üreten herhangi bir güneş enerjisi santrali bulunmamaktadır. Bölgede güneş enerjisi daha çok güneş kolektörleri vasıtasıyla ısıtma amaçlı olarak faydalanılmaktadır. Toplam güneş radyasyon değerleri ve güneşlenme süreleri dikkate alındığında, Bölge illerinden Çorum ve Tokat güneş enerjisi potansiyeli açısından diğer illere göre daha avantajlı konumda bulunmaktadır.

Bölge illerinden sadece **Tokat**'ta, Organize Sanayi Bölgesinin elektrik ihtiyacının %3'ünü karşılamak üzere, 250 kw üretim gücünde güneş paneli yapım projesi bulunmakta olup projenin sözleşmesi imzalanmıştır. Güneş enerjisinden elektrik üretim panellerinin, 4 yıl içerisinde maliyetini amorti etmesi beklenmektedir. İlde, güneş panelleri kuran 2 adet firma bulunmaktadır.

5.4.2.5. Jeotermal Enerji

Türkiye, dünyada jeotermal kaynaklar bakımından 5. ve bu kaynakların kullanımı bakımından 7. sırada olan bir ülkedir. Türkiye jeotermal ısı potansiyeli 31,500 MW'tır. Ülkenin jeotermal kaynaklarının yaklaşık olarak üçte ikisi Batı Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Türkiye'nin toplam jeotermal enerji potansiyeli 2,084 MW olup bunun 1,500 MW'si elektrik üretimine

⁴⁷ Ege Üniversitesi Güneş Enerjisi Enstitüsü, İzmir İli Yenilenebilir Enerji Sektörü Analizi, 2012

elverişlidir. Jeotermal elektrik enerjisi potansiyelinin 600 MW'si kullanıma hazırdır. Jeotermal potansiyelimizin tümünün 2023 yılına kadar kullanılmaya başlanması hedeflenmektedir.

Türkiye'de 40°C'nin üzerinde jeotermal akışkan içeren 140 adet jeotermal sahası bulunmaktadır. Bunlardan Aydın-Germencik (200-232 °C), Denizli-Kızıldere (200-212 °C), Çanakkale-Tuzla (173 °C), Aydın-Salavatlı (171 °C) elektrik üretimine yönelik olarak değerlendirilebilecek sahalardan, diğerleri ise merkezi ısıtmaya uygun sahalardır⁴⁸.

2012 yılı verilerine göre, jeotermal enerji santrali için EPDK'dan lisans almış 15 firma bulunmaktadır. Bu firmalardan şu anda 7'si üretime başlamış olup işletmedeki jeotermal enerji santrallerinin toplam kurulu gücü 114.20 MWe civarındadır. Potansiyelin %78'lik kısmı Batı Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Jeotermal elektrik enerjisi potansiyelinin halihazırda sadece %7.6'sı kullanılmaktadır. İnşaat aşamasında olan tesislerin kurulu gücü 314,77 MWe, alınan bütün lisanslara göre hedeflenen toplam kurulu güç ise 428,97 MWe'dir. Türkiye'nin sahip olduğu yaygın jeotermal kaynaklar, konut ve bölgesel ısıtmada, sera ısıtmada ve özellikle sağlık turizmine yönelik olarak ısı merkezlerinde (kaplıca, spa vb.) kullanılmaktadır. Ülkemizde 260'a yakın ısı merkez bulunmaktadır. Jeotermal su, her yıl yaklaşık olarak 4 milyon yerli ve 10,000 yabancı turist tarafından ısı turizm ve tedavi amaçlı olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde yaklaşık olarak 85,000 konut eşdeğeri bina, 2,585,000 m² sera 325 SPA tesisi jeotermal enerjiyle ısınmaktadır⁴⁹.

⁴⁸ Ege Üniversitesi Güneş Enerjisi Enstitüsü, İzmir İli Yenilenebilir Enerji Sektörü Analizi, 2012

⁴⁹ TMMOB, 2012 ve Zafer Kalkınma Ajansı

Harita 19: Türkiye Jeotermal Haritası

Kaynak: www.eie.gov.tr

TR83 Bölgesindeki jeotermal kaynaklara bakıldığında, düşük sıcaklık seviyesinde ve 20-70°C arasında kaynaklar olduğu görülmektedir. Bu nedenle Bölgedeki jeotermal kaynaklar elektrik üretimi için yeterli sıcaklık seviyesinde değildir. Bölgedeki jeotermal kaynaklar termal tesis, kaplıca, ısınma ve seracılıkta kullanılabilir. MTA Genel Müdürlüğü, Bölge potansiyelini yüksek bulmadığı için 2005'ten bu yana bölgede sondaj çalışmaları yapmamaktadır. Yatırımcılar, istemeleri halinde bölgede MTA'ya sondaj çalışmaları yaptırabilmektedirler⁵⁰.

Özet olarak;

- ✓ TR83 Bölgesi enerji üretim kaynakları açısından değerlendirildiğinde, hidroelektrik enerji kaynağı ve kömür varlığı dışında çok avantajlı bir bölge değildir. Bu nedenle Bölgenin enerji üretim potansiyeli de oldukça sınırlıdır.
- ✓ Bölge illerinden Samsun rüzgâr enerjisi potansiyeli açısından, Çorum ve Tokat ise güneş enerjisi potansiyeli açısından Bölge illeri arasında daha avantajlı konumdadırlar.
- ✓ Biyokütle enerjisi üretimi, genel olarak diğer bölgelerimizde olduğu gibi TR83 Bölgesinde de yenilenebilir enerji üretiminde bir seçenek olarak görülebilir. Bölgede, özellikle tarım işletmelerinin enerji ihtiyaçlarına yönelik olarak yararlanılabilecek düzeyde biyokütle enerji kaynağının varlığından söz etmek mümkündür.

⁵⁰ OKA, TR83 Bölgesi Yenilenebilir Enerji Raporu, 2012

5.5. Kamu Yatırım Harcamaları

Kamu yatırımları, bir yörenin altyapı eksiklerinin giderilmesinde en önemli faktörlerden birisidir. Kamu yatırımlarının Türkiye, TR83 Bölgesi ve Bölge illerinde 2004-2013 yılları arasındaki gelişimi aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 156: Kamu Yatırım Harcamaları (Cari Fiyatlarla, Bin TL)

Yıllar	Türkiye	TR83 Bölgesi	Samsun	Çorum	Amasya	Tokat	TR83/Türkiye (%)
2004	16,093,343	174,251	86,666	48,631	14,063	24,891	1.08
2005	19,899,447	360,833	223,992	62,894	23,610	50,337	1.81
2006	21,608,226	426,300	229,395	91,299	24,904	80,702	1.97
2007	21,513,108	454,834	221,839	140,043	30,188	62,764	2.11
2008	21,915,452	547,484	297,400	123,200	38,826	88,058	2.50
2009	27,458,727	552,741	372,753	59,107	49,987	70,894	2.01
2010	33,832,966	611,655	389,958	72,933	79,186	69,578	1.81
2011	36,400,287	500,443	236,326	88,481	78,188	97,448	1.37
2012	44,434,287	604,814	260,496	109,836	116,556	117,926	1.36
2013	52,881,620	747,599	320,009	135,317	155,451	136,822	1.41

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı

NOT: Türkiye toplamı içerisinde muhtelif illerin de olduğunu, sadece bir ili değil birden fazla ili kapsayan projelerin de olduğunu, dolayısıyla bu yatırımların hiçbir ile yazılmayarak 'muhtelif iller' başlığı altında toplandığını unutmamak gerekir. Örneğin; 2013 yılında Türkiye'de toplam kamu yatırımları 52.9 milyar TL iken, muhtelif iller kapsamındaki kamu yatırımları toplamı 25.8 milyar TL'dir.

Türkiye genelinde kamu yatırımları 2004 yılına göre cari fiyatlarla %228 oranında artarak, 2013 yılında 52.9 milyar TL'ye ulaşırken, TR83 Bölgesine yönelik kamu yatırımlarının ise yaklaşık %329 oranında artarak 2013 yılında 747.6 milyon TL olduğu görülmektedir. TR83 Bölgesi, 2004 yılında toplam kamu yatırımlarından yaklaşık %1.1 gibi oldukça düşük bir düzeyde pay almış, bu payını 2013 yılında bir miktar yükseltmiş, %1.4'e çıkarmıştır.

TR83 Bölgesindeki kamu yatırımlarının Bölge illeri arasındaki dağılımına bakıldığında; 2004-2013 yılları arasında Bölgeye yönelik toplam kamu yatırımlarından en büyük payı Samsun ilinin aldığı görülmektedir. 2004 yılında Bölgedeki toplam kamu yatırımlarından %49.8 oranında pay alan Samsun ili, 2013 yılında da kamu yatırımlarından %42.8 oranında pay almıştır. 2004-2009 yılları arasında Bölgedeki kamu yatırımlarından en az oranda pay alan Amasya ili, 2010 yılından itibaren payını artırmaya başlamış, 2004 yılında %8.1 olan payını 2013 yılında %20.8'e yükseltmiştir.

Türkiye, TR83 Bölgesi ve Bölge illeri için 2013 yılı itibarıyla kamu harcamalarının sektörlere göre dağılımı da aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 157: 2013 Yılı Kamu Yatırım Harcamalarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla Bin TL)

Sektörler	Türkiye	TR83 Bölgesi	Samsun	Çorum	Amasya	Tokat
Tarım	6,002,624	170,026	74,872	31,041	30,948	33,165
Madencilik	1,790,700	1,495	263	423	376	433
İmalat Sanayi	683,350	6,501	1	0	0	6,500
Enerji	4,290,765	10,712	1,204	0	5,000	4,508
Ulaştırma/Haberleşme	14,967,255	72,699	44,594	5,733	11,074	11,298
Turizm	356,545	3,809	3,309	500	0	0
Konut	613,250	18,315	4,843	11,092	2,130	250
Eğitim	8,419,268	192,922	78,381	33,342	36,202	44,997
Sağlık	3,169,890	67,996	20,429	22,515	5,302	19,750
Diğer	12,587,973	203,124	92,113	30,671	64,419	15,921
Toplam	52,881,620	747,599	320,009	135,317	155,451	136,822

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı

Kamu yatırım harcamalarının sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, 2013 yılında Türkiye genelinde en fazla yatırım ulaştırma/haberleşme sektörüne (%28.3) yapılırken, TR83 Bölgesinde diğer yatırımlardan sonra %25.8 pay ile en fazla yatırım eğitim sektörüne yapılmıştır. TR83 Bölgesinde kamu yatırım harcamalarından görece yüksek pay alan diğer sektörler; %22.7 ile tarım sektörü, %9.7 pay ile ulaştırma/haberleşme sektörü ve %9.1 pay ile de sağlık sektörüdür. Bölge illerine baktığımızda ise; tüm TR83 illerinde kamu yatırımlarından en yüksek pay alan sektörün eğitim sektörü olduğu görülmektedir (Samsun'da %24.5, Amasya'da %23.3, Tokat'ta %32.9 ve Çorum'da %24.6 pay ile).

Özet olarak;

- ✓ TR83 Bölgesi, genel olarak toplam kamu yatırımlarından oldukça düşük düzeylerde pay almaktadır. 2013 yılında Bölgenin toplam kamu yatırımlarından aldığı pay %1.4'tür.
- ✓ TR83 Bölgesindeki kamu yatırımlarının Bölge illeri arasındaki dağılımına bakıldığında; toplam kamu yatırımlarından en büyük payı Samsun ilinin aldığı (2013 yılında %42.8) görülmektedir.
- ✓ Türkiye genelinde en fazla kamu yatırımı ulaştırma/haberleşme sektörüne (%28.3) yapılırken, 2013 yılında, TR83 Bölgesinde ve tek tek bakıldığında bütün illerde en fazla kamu yatırımı (%25.8) eğitim sektörüne yapılmıştır. Bölgede kamu yatırım harcamalarından görece yüksek pay alan diğer sektörler; %22.7 ile tarım sektörü, %9.7 pay ile ulaştırma/haberleşme sektörü ve %9.1 pay ile de sağlık sektörüdür.

6. BÖLGENİN GELİŞMİŞLİK DURUMU VE EKONOMİK-SOSYAL GÖRÜNÜM

6.1. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi Açısından TR83 Bölgesi

1970’li yıllara kadar gelişmenin temel göstergesi olarak görülen kişi başına gelir; toplumsal gelişmişliği yeterince açıklayamayan, yalnızca talep genişlemesini açıklayabilen dar kapsamlı bir göstergedir. Gerçekte gelişme kavramı; fiziki kapasite büyüklüğü ve gelir artışı gibi iktisadi gelişmeler yanında, bunların gelir grupları ve bölgeler arası dağılımı ile sosyal ve kültürel birikimlerin yansıtılabildiği toplumsal gelişme düzeyini ifade etmektedir. Bu anlayışla gelişme; ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapılarındaki ilerlemeyi kapsamakta ve bir bütün oluşturmaktadır. Bu bakımdan, illerin ve bölgelerin gelişmişlik sıralamasında; kişi başına düşen milli gelirin artırılması şeklinde özetlenebilecek iktisadi büyüme kavramıyla beraber, yapısal ve insani gelişmeyi içine alan ve ölçülebilen bütün sosyal değişkenleri de içeren bir “sosyo-ekonomik gelişme” ölçütü daha anlamlı olabilmektedir.

Bu amaçla bu bölümde TR83 Bölgesi ve illerinin sosyo-ekonomik yapısı; kişi başına gelir düzeyinin yanı sıra, diğer göstergeler (ekonomik, sosyal, kültürel) açısından da ele alınıp değerlendirilmiştir. TR83 Bölgesi’nin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi incelenirken; Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü’nce 2003 ve 2011 yıllarında yapılmış olan **“İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları”**ndan yararlanılmıştır.

Kalkınma Bakanlığı SEGE-2011 çalışmasına göre, 2011 yılı itibarıyla TR83 Bölgesi, düzey 2 bölgeleri arasında 0.0000 endeks değeri ile 15’inci sırada yer almaktadır. Sıralama sonuçlarına göre 11 düzey 2 bölgesi ortalamasının (0,3653) üzerinde bir endeks değerine sahip iken, TR83 Bölgesi ortalamasının altında endeks değerine sahiptir. Düzey-2 Bölgelerinin ortalamasının altında değere sahip olması, sosyo-ekonomik gelişmişlik yönünden görece dezavantajlı bir durumu göstermektedir.

Bununla birlikte sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması açısından TR83 Bölgesi’nin, 2003-2011 dönemi itibarıyla olumlu bir gelişim gösterdiği dikkati çekmektedir. Nitekim, SEGE-2003 çalışması sonuçlarına göre TR83 Bölgesi sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından bölgeler arası sıralamada 18’inci sırada bulunmaktaydı. SEGE-2003 çalışmasında TRC1 (Gaziantep, Kilis, Adıyaman), TR63 (Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş) ve TR71 (Kırıkkale, Nevşehir, Kırşehir, Niğde, Aksaray) düzey 2 bölgeleri TR83 Bölgesi’ne göre daha ön sıralarda yer alırken,

SEGE-2011 çalışmasında, TR83 Bölgesi bu bölgelerin önüne geçerek bölgeler arası sıralamada daha üst sırada yer almıştır.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi bölgeyi oluşturan iller açısından değerlendirildiğinde, en yüksek SEGE değerine sahip ilin Samsun olduğu görülürken, en düşük SEGE değerinin ise Tokat'a ait olduğu dikkati çekmektedir. Bölge illerinden Samsun ve Amasya pozitif endekse sahip iken, Çorum ve Tokat negatif endeks değerine sahiptir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Samsun, iller arası sıralamada 33'üncü sırada bulunurken, Amasya 37'nci, Çorum 50'nci, Tokat ise 57'nci sırada yer almaktadır.

Tablo 158: TR83 Bölgesi İlleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

İller	SEGE- 2003		SEGE-2011		Sıra Değişikliği (2003-2011)
	Sıra No.	Endeks	Sıra No.	Endeks	
Samsun	32	0.08791	33	0.1579	-1
Amasya	39	-0.18591	37	0.0510	2
Çorum	46	-0.32761	50	-0,2405	-4
Tokat	61	-0.59010	57	-0.3821	4

Kaynak:

Bölge illeri sahip oldukları endeks değeri ile Orta Gelişmişlik Grubu (Samsun ve Amasya Ortalamaya Yakın Düşük ($1.00 > \text{Endeks Değeri} > 0.50$), Çorum ve Tokat Düşüğe Yakın ($-0.24 > \text{Endeks Değeri} > -1.50$)) içerisinde bulunmaktadır.

Çalışmada iller almış olduğu endeks değeri itibarıyla altı kademeye ayrılmış olup, Samsun sahip olduğu endeks değeri ile üçüncü kademe gelişmiş iller arasında 12'nci (son sırada) sırada yer alırken, Amasya ve Çorum dördüncü kademe gelişmiş iller gurubu, Tokat ise beşinci kademe gelişmiş iller gurubu içerisinde yer almaktadır.

6.2. İnsani Gelişme Endeksi (İGE) Açısından TR83 Bölgesi

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yapılan İnsani Gelişme Endeksi (İGE), üç göstergeye dayanan birleşik bir endekstir: Doğumda yaşam beklentisi ile ölçülen yaşam beklentisi, erişkin okur-yazarlık oranı (ağırlığı üçte iki) ve birleşik ilk, orta ve yüksek okul kayıt oranları (ağırlığı üçte bir) kombinasyonu ile ölçülen eğitim düzeyi ve kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasıla ile ölçülen yaşam standartları.

Birleşmiş Milletler'in uluslararası sıralamalarda kullandığı İGE göstergesi, bir süredir Türkiye'deki iller arasındaki gelişmişlik sıralamasını göstermek için de kullanılmaktadır.

Dolayısıyla, TR83 Bölgesi illerinin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesi ve Türkiye içindeki yerinin belirlenebilmesi açısından bu çalışmanın sonuçlarından da yararlanılmıştır. Türkiye'ye yönelik ve 2000 yılı verileri kullanılarak yapılan İnsani Gelişme Endeksi çalışmasının sonuçları aşağıda verilmiştir:

UNDP tarafından 2004 yılında yapılan İnsani Gelişme Raporu'nda gerek Türkiye geneli gerekse bölgeler bazında İGE değerleri verilmeyip, raporda yayınlanan İnsani Gelişme Endeks Tabloları, Türkiye'nin 81 iline yönelik insani gelişmenin göreceli düzeyini karşılaştırmaktadır.

Ancak, bu çalışma kapsamında, iller bazında verilen İGE değerinden hareketle, illerin bölge nüfusu içindeki ağırlıkları dikkate alınarak, Düzey 2 bölgeleri bazında da İGE değerleri hesaplanmış ve bölgesel düzeyde karşılaştırmalar yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada illere yönelik İGE değerlerinin yanı sıra bölgesel düzeyde de İGE değerleri verilerek, illerin ve bölgelerin sıralamadaki göreceli üstünlükleri vurgulanmaya çalışılacaktır.

2004 İnsani Gelişme Raporu'na göre, yüksek insani gelişme grubu içerisinde başta Kocaeli olmak üzere Yalova, İstanbul, Bursa, İzmir, Muğla, Sakarya, Bolu ve Tekirdağ illeri yer almaktadır.

Bölge illerinden Samsun, 0.747 endeks değeri ile Türkiye geneli içinde 27'nci sırada yer alırken, Çorum 37'nci, Amasya 40'ıncı ve Tokat 57'nci sırada yer almaktadır. Bölge illeri sahip oldukları endeks değeriyle, orta insani gelişme grubu illeri arasındadır.

Tablo 159: TR83 Bölgesi İllerinin İnsani Gelişme Endeksi (2004)

TR83 Bölgesi İlleri	Yaşam Beklentisi Endeksi	Eğitim Endeksi	Gelir Endeksi	Cinsiyete Göre Endeks	İGE Endeksi	İl Sırası
Samsun	0.717	0.868	0.656	0.729	0.747	27
Çorum	0.698	0.827	0.652	0.710	0.726	37
Amasya	0.656	0.872	0.635	0.711	0.721	40
Tokat	0.658	0.782	0.610	0.673	0.683	57

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu, 2004, UNDP

Cinsiyete göre İGE değerleri incelendiğinde ise Samsun'un 0,729 endeks değeriyle Türkiye içinde 28'inci sırada, Çorum'un 43'üncü, Amasya'nın 40'ıncı, Tokat'ın ise 56'ıncı sırada yer aldığı görülmektedir.

İllere ait İGE değerinden hareketle, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü'nce hesaplanan bölgesel İGE değerleri incelendiğinde, en yüksek İGE değerine İstanbul bölgesinin sahip olduğu ve bunu, Kocaeli ve İzmir alt bölgelerinin izlediği

görülmektedir. TR83 Düzey 2 Bölgesi 0.722 İGE değeriyle Düzey 2 Bölgeleri arasında 14. sırada yer almaktadır. TR83 Bölgesi, Düzey 2 bölgeleri arasında, eğitim endeksi açısından 17. sırada, GSYİH endeksi açısından 15. sırada ve yaşam beklentisi endeksi açısından ise 12. sırada yer almaktadır.

Tablo 160: Düzey 2 Bölgeleri Bazında İnsani Gelişme Endeksi

Düzey 2 Alt Bölgeler	Yaşam Beklentisi Endeksi	Eğitim Endeksi	GSYİH Endeksi	İnsani Gelişme Endeksi İGE Değeri	Kişi Başına Reel GSYİH Sıralaması - İGE Değeri
TR10- İstanbul	0.791	0.956	0.763	0.837	1
TR42- Kocaeli	0.798	0.927	0.770	0.832	-1
TR31- İzmir	0.787	0.940	0.759	0.829	0
TR41- Bursa	0.798	0.930	0.723	0.817	2
TR32- Aydın	0.787	0.885	0.710	0.794	3
TR51- Ankara	0.698	0.926	0.752	0.792	-2
TR22- Balıkesir	0.768	0.901	0.698	0.789	2
TR21- Tekirdağ	0.686	0.934	0.733	0.784	-3
TR61- Antalya	0.743	0.888	0.681	0.770	2
TR62- Adana	0.674	0.874	0.714	0.754	-3
TR81- Zonguldak	0.689	0.885	0.687	0.754	-1
TR33- Manisa	0.737	0.847	0.663	0.749	0
TR52- Konya	0.714	0.838	0.654	0.735	1
TR83- Samsun	0.690	0.837	0.640	0.722	1
TRC1- Gaziantep	0.715	0.816	0.613	0.715	4
TR72- Kayseri	0.687	0.838	0.613	0.713	5
TR63- Hatay	0.659	0.839	0.637	0.712	-1
TR71- Kırıkkale	0.628	0.838	0.656	0.707	-5
TR90- Trabzon	0.684	0.808	0.614	0.702	1
TR82- Kastamonu	0.651	0.807	0.630	0.696	-3
TRB1- Malatya	0.647	0.799	0.617	0.687	-3
TRA1- Erzurum	0.617	0.788	0.578	0.661	1
TRC2- Şanlıurfa	0.683	0.665	0.580	0.643	-1
TRC3- Mardin	0.639	0.685	0.546	0.623	0
TRA2- Ağrı	0.589	0.731	0.511	0.611	0
TRB2- Van	0.619	0.665	0.509	0.598	0

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu, 2004, UNDP

Not: Bölgesel bazda İGE değeri hesaplamalarında, UNDP, Türkiye 2004, İnsani Gelişme Raporu verilerinden yararlanılmış ve illerin bölge nüfusu içindeki ağırlıkları dikkate alınmıştır.

6.3. Gayri Safi Katma Değer Açısından Düzey 2 Bölgeleri

2011 yılı için açıklanan gayrisafi katma değer (GSKD) büyüklüklerine bakıldığında, TR83 Bölgesinin toplam Türkiye GSKD'sinden %2.7 oranında pay aldığı, bu pay ile de 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 11. sırada yer aldığı görülmektedir. 2011 yılında, 26 Düzey 2 Bölgesinden TR10 Bölgesi (İstanbul), Türkiye GSKD'sinden aldığı %27.2 pay ile 1. sırada, TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Bölgesi de %0.7 pay ile 26. sırada (son) yer almıştır.

2004 ve 2011 yılları itibarıyla, kişi başına düşen GSKD açısından Düzey 2 Bölgelerinin durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 161: Kişi Başına Düşen GSKD Açısından Düzey 2 Bölgeleri (USD)

TR	Türkiye	2004 Yılı		2011 Yılı	
		Kişi Başına GSKD	Sıra	Kişi Başına GSKD	Sıra
	Türkiye	5,103		9,244	
TR10	İstanbul	7,943	1	13,865	1
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	6,300	6	12,029	5
TR22	Balıkesir, Çanakkale	4,515	10	8,954	8
TR31	İzmir	6,598	5	11,443	6
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	5,320	8	8,668	9
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	4,042	13	8,283	11
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	6,930	4	12,126	4
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	7,183	2	13,138	2
TR51	Ankara	6,978	3	12,259	3
TR52	Konya, Karaman	3,887	14	7,118	13
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	6,048	7	10,122	7
TR62	Adana, Mersin	4,065	12	7,232	12
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	3,155	19	5,904	19
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	3,674	15	7,087	14
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	3,635	16	6,675	16
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	5,209	9	8,536	10
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	4,178	11	6,594	18
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	3,549	17	6,762	15
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	3,545	18	6,652	17
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	2,975	21	5,901	20
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	2,048	24	4,001	25
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	3,017	20	5,820	21
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	1,877	25	3,515	26
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	2,678	22	4,952	22
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	2,377	23	4,282	24
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	1,853	26	4,689	23

Kaynak: TÜİK

Tablodan da görüldüğü gibi, kişi başına düşen GSKD büyüklüğü açısından TR83 Bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 2004 yılında 3,549 USD ile 17. sırada yer alırken, 2011 yılında 6,762 USD ile 15. sıraya yükselmiştir. 2011 yılında, kişi başına düşen GSKD açısından 26 Düzey 2 Bölgesi arasında TR10 Bölgesi (İstanbul), 13,865 USD ile 1. sırada, TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) Bölgesi de 3,515 USD ile 26. sırada (son) yer almıştır.

Özet olarak;

- ✓ İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) Araştırmaları'na göre TR83 Bölgesi 2003 yılında 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 18. sırada iken, 2011 yılında 15. sıraya yükselmiştir. Ancak TR83 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi ortalamasının altında bir endeks değerine sahiptir.
- ✓ TR83 Bölgesinde; en yüksek SEGE değerine sahip il Samsun (iller arasında 33. sırada), en düşük SEGE değerine sahip il Tokat'tır (57. sırada). Çorum ve Tokat negatif endeks değerine sahiptir. Samsun ili üçüncü kademe, Amasya ve Çorum dördüncü kademe, Tokat ise beşinci kademe gelişmiş iller arasında yer almaktadır.
- ✓ İnsani Gelişme Raporu sonuçlarına göre; tüm iller arasında endeks değeri itibarıyla Samsun ili 27'nci sırada, Çorum 37'nci, Amasya 40'ıncı ve Tokat 57'nci sırada yer almaktadır. Bölge illeri, orta insani gelişme grubu illeri arasındadırlar.
- ✓ İnsani Gelişme Endeksi (İGE) değerlerinden hareketle, TKB, ESAM Müdürlüğü'nce hesaplanan Bölgesel İGE değerlerine göre de; TR83 Bölgesi Düzey 2 Bölgeleri arasında 14. sıradadır. Bölge, eğitim endeksi açısından 17. sırada, GSYİH endeksi açısından 15. sırada ve yaşam beklentisi endeksi açısından ise 12. sırada yer almaktadır.
- ✓ 2011 yılında, gskd büyüklüğü (Toplam Türkiye GSKD'sinden aldığı pay %2.7) itibarıyla TR83 Bölgesi, Düzey 2 Bölgeleri içerisinde 11. sırada yer alırken, kişi başına düşen GSKD büyüklüğü açısından ise 6,762 USD ile 15. sırada yer almıştır.

7. YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI (DESTEK UNSURLARI)

7.1. Genel Durum

Bir ülkede yatırımların özendirilmesinde uygulanan teşvik unsurlarından biri de yatırım teşvik tedbirleridir. Devlet, bölgeler ve/veya iller arasındaki gelişmişlik farkını gidermek amacıyla illere farklı yatırım teşvikleri (başka bir ifadeyle Devlet Yardımları) sağlamaktadır. Yine, devlet belirli sektörlerin ülke içinde gelişmesini sağlamak amacıyla, gelişmesini istediği sektörlerle (özel önem taşıyan sektörlerle) farklı teşvik tedbirlerini (destek unsurlarını) uygulamaktadır.

15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 19.06.2012 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren yeni teşvik sisteminin, açıklanan hedefleri ve yeni bir teşvik sistemi getirilmesinin nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Ülkenin ekonomik büyüklüğünü artırmak,
- Ülkenin mal ihracatını artırmak,
- Kişi başına milli geliri artırmak,
- Üretim sektörlerinin ithalat bağımlılığını azaltmak,
- Yatırım döneminde vergi indirimi sağlamak,
- Yeni bir bölgesel haritanın çizilmesi,
- 2011 sonu itibarıyla azalan destek oran ve sürelerini artırmak,
- Desteklenen yatırım konularının gözden geçirilmesi,
- Stratejik ve teknolojik dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi,
- En az gelişmiş bölgelerde, yatırımlara sağlanan destek miktarının artırılması.

Yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak için yürürlükteki teşvik sisteminin araçları şunlardır:

- KDV istisnası,
- Gümrük vergisi muafiyeti,
- Vergi indirimi
- SSK primi işveren hissesi desteği,
- Yatırım yeri tahsisi,
- Faiz desteği,
- KDV iadesi.

7.2. Yeni Teşvik Sistemi ve TR83 Bölgesi

Türkiye’de yatırımlara sağlanan kamu desteklerinin çerçevesini belirleyen, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, Bakanlar Kurulu’nca 15.06.2012 tarihinde onaylanarak 19.06.2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni Teşvik Sistemi; Genel Teşvik Uygulamaları, Bölgesel Teşvik Uygulamaları, Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki ve Stratejik Yatırımların Teşviki şeklinde dört ana bölümden oluşmaktadır.

7.2.1. Genel Teşvik Uygulamaları

Bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar ile teşvik edilmeyecek yatırım konuları ve teşviki için öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari yatırım tutarı şartını sağlayan yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın aşağıdaki destek unsurlarından yararlandırılmaktadır.

- Gümrük vergisi muafiyeti.
- Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası.
- Gelir vergisi stopajı desteği (6'ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- Sigorta primi işveren hissesi desteği (tersanelerin gemi inşa yatırımları için).

7.2.2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Bölgesel teşvik uygulamalarında, yeni bir bölgesel harita-il bazlı bölgesel teşvik sistemine geçilmekte olup, Türkiye sosyoekonomik gelişmişlik durumuna göre 6 bölgeye ayrılmaktadır.

Harita 20: Yeni Teşvik Sistemi Bölgeler Haritası

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı.

TR83 Bölgesi illerinden Samsun, teşvik sistemine göre 3. derecede gelişmiş illerin yer aldığı 3. Bölgede bulunurken, Amasya ve Çorum 4. Bölgede, Tokat ise 5. Bölgede yer almaktadır. İller itibarıyla belirlenen sektörler, asgari yatırım tutarı şartını yerine getirmek üzere, aşağıdaki desteklerden yararlandırılmaktadır.

- Gümrük vergisi muafiyeti.
- KDV istisnası.
- Vergi indirimi.
- Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- Yatırım yeri tahsisi.
- e) Faiz desteği (3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerdeki yatırımlar için).**
- Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- Sigorta primi işçi hissesi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

Tablo 162: Yeni Teşvik Sistemine Göre Bölgeler

1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge	6.Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	Kahramanmaraş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	
			Sivas		

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

7.2.3. Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki

Teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini artıracak ve uluslararası alanda rekabet üstünlüğü sağlayacak büyük ölçekli yatırımlar;

- KDV istisnası,
- Gümrük Vergisi Muafiyeti,
- Vergi İndirimi,
- Sigorta Primi İşveren Hissesi desteği,
- Yatırım Yeri tahsisi

şeklindeki teşvik unsurları ile desteklenecektir. Büyük ölçekli yatırım konuları aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Tablo 163: Teşvik Sistemine Göre Büyük Ölçekli Yatırım Konuları

Yatırım Konuları	Asgari Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)
Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	200
Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1,000
Transit Boru Hattıyla Taşımacılık Hizmetleri Yatırımları	50
Motorlu Kara Taşıtları Ana Sanayi Yatırımları	200
Motorlu Kara Taşıtları Yan Sanayi Yatırımları	50
Demiryolu ve Tramvay Lokomotifleri ve/veya Vagon İmalatı Yatırımları	50
Liman ve Liman Hizmetleri Yatırımları	200
Elektronik Sanayi Yatırımları	50
Tıbbi Alet, Hassas ve Optik Aletler İmalatı Yatırımları	50
İlaç Üretimi Yatırımları	50
Hava ve Uzay Taşıtları ve/veya Parçaları İmalatı Yatırımları	50
Makine (Elektrikli Makine ve Cihazlar Dahil) İmalatı Yatırımları	50
Metal Üretimine Yönelik Yatırımlar: Maden Kanunu'nda belirtilen IV/c grubu metalik madenlerin cevher ve/veya konsantresinden nihai metal üretime yönelik yatırımlar (bu tesislere entegre madencilik yatırımları dahil)	50

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

7.2.4. Büyük Ölçekli ve Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Destek Unsurları

Bölgesel teşvik ve büyük ölçekli yatırımların teşviki uygulamalarında, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği ve faiz desteği unsurlarında destek süre ve oranlarında değişiklikler yapılmıştır.

Vergi İndirimi ve Yatırıma Katkı Oranı

Tablo 164: Yeni Teşvik Sisteminde Yatırıma Katkı Oranı

BÖLGELER	Uygulanacak Süre*	YATIRIMA KATKI ORANI (%)			
		Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	
		Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)
I	2 Yıl	10	30	20	30
II	3 Yıl	15	40	25	40
III (Samsun)	5 Yıl	20	50	30	50
IV (Amasya, Çorum)	6 Yıl	25	60	35	60
V (Tokat)	7 Yıl	30	70	40	70
VI	10 Yıl	35	90	45	90

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

*: Stratejik yatırımlar için bu destek 6 ncı bölgede on yıl, diğer bölgelerde yedi yıl süreyle uygulanır.

Vergi indirimi desteği münhasıran teşvik belgesine konu yatırımdan elde edilecek kazançlara uygulanmakla birlikte, 2., 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde yatırım yapan firmalar için, yatırıma katkı

tutarının belirli bir kısmı yatırım döneminde tüm faaliyetlerinden elde ettiği kazançlar üzerinden uygulanabilecektir. TR83 Bölgesi illerinde yapılacak yatırımlarda, yatırım henüz devam ederken diğer yatırımcının faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden vergi indirimi söz konusu olacaktır.

Tablo 165: Yeni Teşvik Sisteminde Vergi İndirimi

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme/Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I	10	30	0	100
II	15	40	10	90
III (Samsun)	20	50	20	80
IV (Amasya, Çorum)	25	60	30	70
V (Tokat)	30	70	50	50
VI	35	90	80	20

BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLARIN TEŞVİKİ UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme/Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I	20	30	0	100
II	25	40	10	90
III (Samsun)	30	50	20	80
IV (Amasya, Çorum)	35	60	30	70
V (Tokat)	40	70	50	50
VI	45	90	80	20

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Not: Stratejik yatırımlar için tüm bölgelerde vergi indirimi oranı %90 ve yatırıma katkı oranı %50'dir (6'ncı bölgede %80).

Samsun ilinde yapılacak yatırımlar için bölgesel teşvik uygulamalarında vergi indirimi, III. bölgede yer alan oranlar üzerinden şöyledir: Yatırıma katkı oranı %20 ve vergi indirim oranı %50, yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına uygulanacak yatırıma katkı oranı %20'dir. Amasya ve Çorum illerinde yapılacak yatırımlar için bölgesel teşvik uygulamalarında vergi indirimi, IV. bölgede yer alan oranlar üzerinden şöyledir: Yatırıma katkı oranı %35 ve vergi indirim oranı %60, yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına uygulanacak yatırıma katkı oranı %30'dir. Tokat ilinde yapılacak yatırımlar için de bölgesel teşvik uygulamalarında vergi indirimi, V. bölgede yer alan oranlar üzerinden şöyledir: Yatırıma katkı oranı %40 ve vergi indirim oranı %70, yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına uygulanacak yatırıma katkı oranı %50'dir.

Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği:

Sigorta primi işveren hissesi desteğinden, Samsun 3 yıl, Amasya ve Çorum 5 yıl ve Tokat ili 6 boyunca yararlanabilecektir. Bölgesel teşvik uygulamalarında sigorta primi işveren hissesi desteğinde destek tavanı, Samsun için sabit yatırımın %20'si kadar iken, Amasya ve Çorum'da %25'i, Tokat'ta ise %35'i kadardır. Büyük ölçekli yatırımların teşvikinde destek tavanı ise Samsun için sabit yatırımın %8'i kakarken, Amasya ve Çorum'da %10'u, Tokat'ta ise %11'i kadardır.

Tablo 166: Yeni Teşvik Sisteminde Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Bölgeler	31.12.2014'e kadar	01.01.2015 itibarıyla	Destek Tavanı (Sabit Yatırıma Oranı %)	
			Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
I	2 yıl	-	10	3
II	3 yıl	-	15	5
III (Samsun)	5 yıl	3 yıl	20	8
IV (Amasya, Çorum)	6 yıl	5 yıl	25	10
V (Tokat)	7 yıl	6 yıl	35	11
VI*	10 yıl	7 yıl	Limit yok	Limit yok

*6. Bölgede yer alan OSB'de destek 12 yıl süreyle uygulanacaktır.

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Faiz Desteği, Gelir Vergisi Stopajı Desteği, Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği

Yeni teşvik sisteminde Samsun'da yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde 3 puan, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde 1 puan faiz desteğinden yararlanacaktır. Amasya ve Çorum'da TL cinsinden kredilerde 4, döviz cinsinden krediler 1 puan, Tokat'ta ise TL cinsinden kredilerde 5 puan döviz cinsi kredilerde 2 puan faiz desteği sağlanmaktadır. Bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yapılacak yatırımlarda proje bazında sağlanacak faiz desteği tutarı Samsun için 500 bin TL'yi, Amasya ve Çorum için 600 bin TL'yi Tokat içinse 700 bin TL'yi geçemez.

TR83 Bölgesi illerinde yapılacak yatırımların Bölgesel teşvik Uygulamaları kapsamında yararlandırılacağı destek unsurları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 167: Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Sağlanan Destek Unsurları Özet Tablosu

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz Desteği	İç Kredi				3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi		YOK	YOK	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

TR83 Bölgesi illerinde yapılacak büyük ölçekli yatırımların yararlandırılacağı destek unsurları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 168: Teşvik Sistemine Göre Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki Özet Tablosu

Destek Unsurları	Samsun	Amasya-Çorum	Tokat
KDV İstisnası	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var	Var	Var
Yatırıma Katkı Oranı (%) OSB Dışı	30	35	40
Yatırıma Katkı Oranı (%) OSB İçi	35	40	45
Vergi İndirimi (%) OSB Dışı	50	60	70
Vergi İndirimi (%) OSB İçi	60	70	90
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (Destek Süresi) OSB Dışı	3 yıl	5 yıl	6 yıl
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (Destek Süresi) OSB İçi	5 yıl	6 yıl	7 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi	Var	Var	Var
Faiz Desteği	Var	Var	Var
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	Yok	Yok	Yok
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği	Yok	Yok	Yok

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

7.2.5. Öncelikli Yatırımlar:

Yeni teşvik sisteminde öncelikli alanlarda yapılacak yatırımlar, 1., 2., 3., 4. ve 5. Bölgelerde yer alması durumunda 5. Bölge desteklerinden yararlanacaklardır. TR83 Bölgesi illerinde yapılacak öncelikli yatırımlar da 5. Bölge desteklerinden yararlanacaktır. Öncelikli yatırımlardan sabit yatırım tutarı 1 milyar TL ve üzerinde olanlar için vergi indirimi desteği,

5'nci bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına 10 puan ilave edilmek suretiyle uygulanır.

Öncelik arz eden yatırım konuları şunlardır:

- Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları,
- Madencilik yatırımları,
- Demiryolu ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar,
- 20 Milyon Türk lirası üzeri belirli ilaç ve savunma sanayi yatırımları,
- Test merkezleri, rüzgâr tüneli ve bu mahiyetteki yatırımlar (otomotiv, uzay veya savunma sanayine yönelik olanlar),
- Asgari 50,000 m2 kapalı alana sahip uluslararası fuar yatırımları,
- Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek okul öncesi ilkokul, ortaokul ve lise eğitim yatırımları.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin veya parçaların üretimine yönelik yatırımlar.

Yukarıda bulunan öncelikli yatırım konularından, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları maddesinde belirtilen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi olarak 28 bölge belirlenmiştir. Belirlenen bölgeler arasında, Samsun Ayvack Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinde yapılacak turizm yatırımları öncelik arz eden yatırım konuları arasında bulunmaktadır.

7.2.6. Kümelenme ve Ar-Ge Yatırımları:

Bölgesel teşvik uygulamalarının yatırım havzalarının oluşturulması ve kümelenmenin desteklenmesi hedefleri çerçevesinde, kümelenme ve Ar-Ge yatırımları şu şekilde tanımlanmıştır:

- Organize Sanayi Bölgeleri'nde yapılacak yatırımlar,
- Sektörel işbirliğine dayalı yatırımlar,
- TÜBİTAK tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünün üretimine yönelik yatırımlar.

Kümelenme ve Ar-Ge yatırımları grubuna giren yatırımlar, vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi destekleri açısından bir alt bölgede uygulanan desteklerden yararlanacaklardır.

7.2.7. Stratejik Yatırımların Teşviki

Stratejik yatırım konuları, %50'den fazlası ithalatla karşılanan ara malları veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar olarak tanımlanmıştır. Münhasıran bu yatırımların enerji ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilecek enerji yatırımları da stratejik yatırım konularına dahildir.

Stratejik yatırımların teşviki ile Girdi Tedarik Stratejisi ve İthalat Haritası çerçevesinde, cari açığın azaltılması amacıyla ithalat bağımlılığı yüksek ara malları ve ürünlerin üretimine yönelik, uluslararası rekabet gücünü artırma potansiyeline sahip, yüksek teknolojik ve yüksek katma değerli yatırımları teşvik etmek amaçlanmıştır.

Stratejik yatırımları değerlendirme kriterleri de şöyledir:

- İthalat bağımlılığı yüksek ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar,
- Asgari yatırım tutarı 50 milyon TL olan yatırımlar,
- %50'den fazlası ithalatla karşılanan yatırımlar,
- Asgari %40 katma değer üreten yatırımlar,
- Üretilecek ürünle ilgili toplam ithalat değeri son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon USD olan (yurt içi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmayacaktır) yatırımlar.

TR83 Bölgesinde yapılacak stratejik yatırımların yararlanacağı destek unsurları aşağıdaki gibidir:

Tablo 169: Stratejik Yatırımların Teşviki Özet Tablosu

Destek Unsurları	
KDV İstisnası	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var
Vergi İndirimi	%90
Yatırıma Katkı Oranı	%50
Yatırım Döneminde Uygulanabilecek Vergi İndirimi Oranı	%50
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği Destek Süresi	7 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi	Var
KDV İadesi	500 Milyon TL'nin üzerindeki yatırımların bina-inşaat harcamaları için
Faiz Desteği	Yatırım tutarının %5'ini geçmemek kaydıyla azami 50 Milyon TL'ye kadar

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Yukarıdaki tablodan görüldüğü gibi, Bölgede yapılacak stratejik yatırımlar, KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyetinden yararlanmaktadırlar. Bu tip yatırımlarda, vergi indirimi yatırıma katkı oranı %50, sigorta primi işveren hissesi desteği destek süresi 7 yıl olup yatırım

yeri tahsisli yapılacaktır. Diğer destek unsurlarından KDV iadesi 500 milyon TL'nin üzerindeki yatırımların bina-inşaat harcamaları için uygulanacak, faiz desteği de yatırım tutarının %5'ini geçmemek kaydıyla azami 50 Milyon TL'ye kadar uygulanacaktır). Stratejik yatırımlarda yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına %50 indirimli gelir veya kurumlar vergisi uygulanabilir.

7.3. TR83 Bölgesinin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeyi

2001–2014 (Eylül sonu) döneminde genel teşvik sistemi kapsamında TR83 Bölgesinde toplam 1,231 adet yatırım teşvik belgesi verilmiş olup bu belgeler kapsamındaki projelerin yatırım tutarı 9.3 milyar TL iken hedeflenen yeni istihdam da 38,420 kişidir. 2001–2014 döneminde Türkiye genelinde düzenlenmiş olan yatırım teşvik belgelerinden %2.7 oranında pay alan TR83 Bölgesi, sabit yatırım tutarından %2 ve istihdamdan da %2.1 pay almıştır.

Tablo 170: TR83 Bölgesi ve Türkiye Geneli 2001–2014 Dönemi* Yatırım Teşvik İstatistikleri

Kriter/İl-Bölge	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	TR83	Türkiye
Belge Adedi	202	266	478	285	1,231	45,751
Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)	1,175	1,384	5,251	1,533	9,344	462,195
İstihdam (Kişi)	5,056	8,959	14,704	9,701	38,420	1,813,613
Türkiye İçindeki Payı (%)						
Belge Adedi	0.4	0.6	1.0	0.6	2.7	100.0
Sabit Yatırım Tutarı	0.3	0.3	1.1	0.3	2.0	100.0
İstihdam	0.3	0.5	0.8	0.5	2.1	100.0

Kaynak: T.C. Ekonomi, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

*:2014 Eylül ayı itibarıyla 9 aylık sonuçları kapsamaktadır.

2001-2014 döneminde TR83 Bölgesindeki firmalar için hazırlanmış olan yatırım teşvik belgeleri incelendiğinde, gerek belge adedi, gerekse yaratılan istihdam açısından, sektörler içerisinde en büyük payı imalat sanayi almaktadır. Bu dönemde Bölgede alınan yatırım teşvik belgelerinin sayısı olarak yaklaşık %48.8'ini, toplam sabit yatırım tutarının %27.3'ünü ve öngörülen istihdamın da yaklaşık %55.7'sini imalat sanayine aittir. 2001-2014 dönemi itibarıyla, Türkiye genelinde verilen yatırım teşvik belgelerinin ise sayısı olarak %58'i, sabit sermaye tutarı olarak %41'i ve istihdam açısından da %55.6'sı imalat sanayi sektörüne ait bulunmaktadır.

Tablo 171: 2001–2014 Dönemi İtibarıyla TR83 Bölgesi Yatırım Teşvik İstatistikleri

		Enerji	Hizmetler	İmalat	Madencilik	Tarım	Toplam
Belge Adedi Toplamı	Amasya	16	56	82	43	5	202
	Çorum	10	55	167	23	11	266
	Samsun	12	202	233	10	21	478
	Tokat	17	112	119	25	12	285
	TR83	55	425	601	101	49	1231
	Türkiye	1,566	13,752	26,746	2,149	1,538	45,751
	TR83/TR	3.5	3.1	2.2	4.7	3.2	2.7
Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)	Amasya	455	103	297	301	18	1,175
	Çorum	596	275	416	59	39	1,384
	Samsun	2,218	1,079	1,479	415	59	5,251
	Tokat	924	172	358	59	20	1,533
	TR83	4,193	1,629	2,550	834	137	9,344
	Türkiye	106,258	140,809	189,847	18,198	7,083	462,195
	TR83/TR	3.9	1.2	1.3	4.6	1.9	2.0
İstihdam Toplamı	Amasya	186	632	2,891	1245	102	5,056
	Çorum	321	2,030	5,518	879	211	8,959
	Samsun	370	7,313	6,061	193	767	14,704
	Tokat	259	1,655	6,936	416	435	9,701
	TR83	1,136	11,630	21,406	2,733	1,515	38,420
	Türkiye	31,386	645,092	1,007,797	79,015	50,323	1,813,613
	TR83/TR	3.6	1.8	2.1	3.5	3.0	2.1

Kaynak: T.C. Ekonomi, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

TR83 Bölgesinde alınan yatırım teşvikleri ana sektörler itibarıyla incelendiğinde belge sayısına göre en fazla payı %48.8 ile imalat sanayiinin aldığı, onu %34.5 ile hizmetler sektörünün izlediği görülmektedir. Bölgede enerji sektörü ise alınan teşvik belgesi bakımından %4.5 paya sahipken, sabit yatırım tutarı bakımından %45 pay almaktadır. Bölgede yapılan enerji yatırımları büyük ölçekli yatırımlardır. İstihdamda ise imalat sanayi ve hizmetler öncü sektörler olmuşlardır.

Tablo 172: TR83 Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Ana Sektörler İtibarıyla Dağılımı

Sektör	Belge Adedi	Sabit Yatırım	İstihdam
Enerji	4.5	44.9	3.0
Hizmetler	34.5	17.4	30.3
İmalat	48.8	27.3	55.7
Madencilik	8.2	8.9	7.1
Tarım	4.0	1.5	3.9
Genel Toplam	100.0	100.0	100.0

Kaynak: T.C. Ekonomi, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

2001-2014 dönemi için TR83 Bölgesinde alınan yatırım teşvik belgelerinin imalat sanayi alt sektörlerine göre dağılımını görebilmek amacıyla aşağıdaki tablo hazırlanmıştır. İmalat sanayi alt sektörlerinin toplam imalat sanayi yatırım teşvikleri içinde aldıkları yüzde payları gösteren tablo verileri incelendiğinde, 2001-2014 döneminde sabit yatırım tutarının büyüklüğü açısından Amasya’da gıda ve içki, makina imalat, lastik-plastik, dokuma ve giyim, orman ürünleri, madeni eşya sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir. Tokat’ta ise çimento, gıda ve içki, dokuma ve giyim, pişmiş kil ve çimento gereçleri, kimya, orman ürünleri, makina imalat, kağıt sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 173: Amasya ve Tokat İmalat Sanayi Yatırım Teşviklerinin Alt Sektörler İtibariyle Dağılımı

Amasya	Belge Adedi	Yatırım Tutarı	İstihdam	Tokat	Belge Adedi	Yatırım Tutarı	İstihdam
Gıda ve İçki	27	164.3	478	Çimento	1	98	170
Makina İmalat	14	40.0	233	Gıda ve İçki	36	76	719
Lastik-Plastik	8	29.6	131	Dokuma ve Giyim	37	71	5035
Dokuma ve Giyim	8	14.7	1481	Pişmiş Kil ve Çimento			
Orman Ürünleri	5	12.8	204	Ger.	17	50	413
Madeni Eşya	5	10.8	153	Kimya	2	23	63
Diğerleri	5	9.9	67	Orman Ürünleri	7	17	174
Cam	3	5.6	58	Makina İmalat	9	9	138
Elektronik	2	5.3	36	Kağıt	2	8	87
Kağıt	2	2.5	20	Elektrikli Makinalar	4	3	67
Elektrikli Makinalar	2	1.0	10	Diğerleri	1	3	5
İnşaat	1	0.9	20	Lastik-Plastik	1	1	10
				Madeni Eşya	1	0	25
				İnşaat	1	0	30
Toplam	82	297.4	2891	Toplam	119	358	6936

Kaynak: T.C. Ekonomi, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

*: Sektörel sıralama sabit yatırım tutarının büyüklüğüne göre yapılmıştır.

2001-2014 döneminde sabit yatırım tutarının büyüklüğü açısından Çorum’da makina imalat, seramik, gıda ve içki, kağıt, taşıt araçları, pişmiş kil ve çimento, demir dışı metaller, dokuma ve giyim, madeni eşya, deri ve kösele sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir. Samsun’da ise kimya, çimento, orman ürünleri, gıda ve içki, taşıt araçları, lastik-plastik, pişmiş kil ve çimento ger., makina imalat, madeni eşya, demir çelik, elektrikli makinalar, demir dışı metaller, cam, dokuma ve giyim sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 174: Samsun ve Çorum İmalat Sanayi Yatırım Teşviklerinin Alt Sektörler İtibariyle Dağılımı

Çorum	Belge Adedi	Yatırım Tutarı	İstihdam	Samsun	Belge Adedi	Yatırım Tutarı	İstihdam
Makina İmalat	37	121.3	693	Kimya	3	517.3	47
Seramik	4	63.7	340	Çimento	3	345.9	490
Gıda ve İçki	30	39.4	502	Orman Ürünleri	22	124.6	471
Kağıt	10	36.9	165	Gıda ve İçki	77	98.4	1196
Taşıt Araçları	9	27.1	318	Taşıt Araçları	10	85.4	348
Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	18	25.5	343	Lastik-Plastik	22	47.7	464
Demir Dışı Metaller	4	15.0	80	Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	16	45.3	401
Dokuma ve Giyim	14	13.3	1,933	Makina İmalat	15	43.2	467
Madeni Eşya	10	13.3	284	Madeni Eşya	13	34.6	219
Deri ve Kösele	3	10.6	154	Demir Çelik	2	25.7	165
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	5	10.4	86	Elektrikli Makinalar	6	22.2	195
Elektrikli Makinalar	1	8.2	50	Demir Dışı Metaller	5	21.8	88
Demir Çelik	4	8.1	61	Cam	8	19.3	73
Diğerleri	3	7.1	20	Dokuma ve Giyim	14	19.2	1,061
Orman Ürünleri	5	6.4	109	Kağıt	4	11.9	34
Lastik-Plastik	5	6.2	72	İnşaat	5	7.6	225
Cam	2	1.2	26	Diğerleri	3	6.9	41
İnşaat	2	0.9	270	Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	4	2.3	6
Kimya	1	0.9	12	Deri ve Kösele	1	0.1	70
Toplam	167	415.5	5,518	Toplam	233	1,479.3	6,061

Kaynak: T.C. Ekonomi, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

*: Sektörel sıralama sabit yatırım tutarının büyüklüğüne göre yapılmıştır.

TR83 Bölgesinde mevcut teşvik sistemine göre bölgesel teşviklerden faydalanabilecek sektörler ve destek için asgari yatırım tutarı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 175: Yatırım Teşviklerine Göre TR83 Bölgesinde Bölgesel Teşviklerden Yararlanabilen Sektörler ve Asgari Yatırım Tutarları

Sektör Kodu	US-97 Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	Samsun	Amasya ve Çorum	Tokat
1	0121	Entegre damızlık hayvancılık yatırımları dahil olmak üzere entegre hayvancılık yatırımları	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL
2	0500.0.04	Su ürünleri yetiştiriciliği	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL
3	15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	1 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
4	17	Tekstil ürünleri imalatı (dip not 8'de belirtilen şartları sağlamayan iplik ve dokuma yatırımları hariç)	Tekstilin aprelenmesi yatırımları için 10 Milyon TL, diğer yatırım konularında 1 Milyon TL		
5	18	Giyim eşyası imalatı	1 Milyon TL'nin üzerindeki tevsî ve modernizasyon yatırımları		500 Bin TL
8	1912 ve 1920	Bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı vb imalatı	1 Milyon TL	500 Bin TL	500 Bin TL
9	20	Ağaç ve mantar ür. imalatı (mobilya hariç), hasır vb örülerek yapılan mad.	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
10	21	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	10 Milyon TL	10 Milyon TL	10 Milyon TL
14	2423	İlaç/eczacılıkta ve tıpta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünlerin imalatı	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
20	26	Metalik olmayan mineral ürünleri imalatı (fırınlanmış kilden, kiremit, briket, tuğla ve inşaat malzemeleri, çimento, inşaat amaçlı beton ürünleri, hazır beton, harç, çok katlı yalıtım camları hariç)	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
27	2720, 273	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi, metal döküm sanayi	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
28	28	Metal eşya	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
30	29	Makine ve teçhizat imalatı	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
32	30	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
33	31	Elektrikli makine ve cihazları imalatı	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
34	32	Radio, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
35	33	Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL

Tablo 175 Devamı: Yatırım Teşviklerine Göre TR83 Bölgesinde Bölgesel Teşviklerden Yararlanabilen Sektörler ve Asgari Yatırım Tutarları

Sektör Kodu	US-97 Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	Samsun	Amasya ve Çorum	
36	34	Motorlu kara taşıtı ve yan sanayi	Motorlu kara taşıtlarında yatırım tutarı 50 Milyon TL; motorlu kara taşıtları yan sanayinde yatırım tutarı 2 Milyon TL	Motorlu kara taşıtlarında yatırım tutarı 50 Milyon TL; motorlu kara taşıtları yan sanayinde yatırım tutarı 1 Milyon TL	
37	3530.0.15	Hava taşıtları ve motorlarının bakım ve onarımı	2 Milyon TL	-	-
40	361	Mobilya imalatı (sadece plastikten imal edilenler hariç)	2 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
41	5510	Oteller	3 yıldız ve üzeri	3 yıldız ve üzeri	3 yıldız ve üzeri
42	5510.3.01	Öğrenci yurtları	100 öğrenci	100 öğrenci	100 öğrenci
43	6302.0.01	Soğuk hava deposu hizmetleri	1.000 metrekare	500 metrekare	500 metrekare
44	6302.0.03	Lisanslı depoculuk	1 Milyon TL	1 Milyon TL	1 Milyon TL
45	80 (809 hariç)	Eğitim hizmetleri (yetişkinlerin eğ. ve diğer eğitim faal. hariç)	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL
46	8511.0.01-05, 8511.0.99, 8531.0.01-03	Hastane yatırımı, huzurevi	Hastane: 500 Bin TL Huzurevi: 100 kişi	Hastane: 500 Bin TL Huzurevi: 100 kişi	Hastane: 500 Bin TL Huzurevi: 100 kişi
47		Akıllı çok fonksiyonlu teknik tekstil	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL
48		Atık geri kazanım veya bertaraf tesisleri	500 Bin TL	500 Bin TL	500 Bin TL
50		Seracılık	20 dekar	10 dekar	10 dekar

8. SWOT ANALİZİ VE GELİŞİM BİLEŞENLERİ

Binlerce yıldır pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan TR83 Bölgesi illeri (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri), taşıdığı tarihi ve kültürel değerler, doğa, kültür, yayla, deniz gibi çeşitli alanlarda turizm potansiyelinin bulunması, her ilinde üniversite olması, coğrafi konum itibarıyla bir geçiş noktasında olması ve denize kıyısının bulunması, tarıma elverişli alanlarının büyüklüğü, iklim koşullarının çok çeşitli tarımsal ürün üretimine olanak sağlaması, yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin bulunması, uluslararası düzeyde üretim ve satış yapan firmaların bulunması, sanayi altyapısının güçlü olması, belli sanayi dallarında uzmanlaşmanın bulunması, zengin su, orman ve bitki varlığına sahip olması gibi güçlü yönleri ve fırsatları ile ekonomik ve sosyal anlamda gelişmeye açık pek çok potansiyele sahiptir.

Ancak TR83 Bölgesi, aynı zamanda nitelikli genç nüfusun Bölge dışına göç etmesi, Bölge'nin doğal kaynaklarının ve kültürel değerlerinin turizm sektörüne yansıtılamaması, sosyal yaşamın yeterince gelişmiş olmaması ve sosyal aktivite azlığı, Ar-Ge'ye verilen önemin düşük olması, tarım dışı gelir kaynaklarının sınırlı olması, yerel yönetimler, kamu kurumları ve özel sektör arasındaki iletişim ve koordinasyon eksikliği, turizm ve kültürel değerler konusundaki bilinç eksikliği, sanayi ve hizmet sektörlerinde nitelikli ara eleman eksikliği, demiryolu bağlantısının gelişmemiş olması, yenilikçilik göstergelerinin yetersiz olması, şirketlerin kurumsallaşamaması, işletmelerin küçük ölçekli olması, turizm işletmeciliğinin istenilen standartlara sahip olmaması, Bölgenin yeterince tanıtılamaması, il merkezlerinde yatırım alanlarının yetersiz olması, tarımda örgütlenme ve eğitim eksikliği, çevre kirliliği, plansız kentleşme, tarım alanlarının yerleşime açılması, yenilenebilir enerji kaynakları açısından fakir olması gibi pek çok da zayıf yönler ve tehdit unsurları ile karşı karşıyadır.

8.1. SWOT Analizi

Bu bölümde, TR83 Bölgesi illerinin güçlü ve zayıf yönlerini, iller için fırsat ve tehdit yaratan koşulları irdeleyen genel bir analiz (GZFT veya SWOT Analizi) yer almaktadır.

Bölge veya ilin içinde yer alabileceği veya rekabet edebileceği faaliyetlerdeki veya piyasalardaki kritik başarı faktörlerinin belirlenmesi, güçlü ve zayıf yanların tespit edilmesi için kaynak profilinin kritik başarı faktörleriyle karşılaştırılması ve güçlü ve zayıf yanların, kaynakların ya da becerilerin yeterli bir rekabet avantajı yaratıp yaratmayacağıının

görülebilmesi açısından GZFT analizi, uygun yatırım alanları araştırmasında önemli bir adım oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında, TR83 Bölgesi illerindeki ilgili kamu ve özel kurumlarla, kişilerle yapılan görüşmeler ve illere ilişkin araştırma, analiz ve değerlendirmeler sonucunda illerin ilgili sektörlerdeki güçlü ve zayıf yönleri ortaya konulmuş, iller için fırsat ve tehdit yaratan koşullar irdelenmiştir.

TR83 Bölgesi illeri özelinde ön plana çıkan ve içsel unsurları içeren **güçlü ve zayıf yönler** ile dışsal unsurları kapsayan ve Bölge illerinin ekonomik ve sosyal yönden gelişmesi için **fırsat yaratan unsurlar** ve gelişmenin önündeki engeller ve zarar verici faktörlerden oluşan **tehdit unsurları** aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

Samsun İli SWOT Analizi

KUVVETLİ YÖNLER

- Coğrafi konumu itibarıyla, Doğu ve Batı Karadeniz arasında bulunması ve Karadeniz Bölgesi'nin geneli açısından bir kavşak noktası niteliğinde olması,
- Konumu itibarıyla Karadeniz Bölgesi içinde önemli bir ticaret merkezi olması,
- Komşu illerle ticari ilişki içerisinde bulunması,
- İlde karayolu, demiryolu, havayolu ve denizyolu ulaşımının bulunması,
- İlin karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu erişimi ile kombine taşımacılık, depolama ve ulaşım hizmetlerinin sağlanabileceği entegre ve modern tesislerin kurulabilmesine uygun olması,
- Türkiye ulaşım ve ticaretine yön veren önemli limanlardan birinin ilde olması,
- Lojistik Köy Projesinin varlığı,
- Karadeniz'de kıyısı olan ülkelere hitap edebilecek limanının olması,
- Hidrolik enerji ve jeotermal enerji kaynaklarına sahip olması,
- Rüzgâr enerjisi santrali kurulabilecek rüzgâr potansiyelinin olması,
- Çalışma çağındaki nüfusun, toplam nüfusun önemli bir bölümünü oluşturması,
- Okur yazarlık ve eğitim düzeyi göstergelerinin yüksek olması,
- 1 Devlet ve 1 özel üniversiteye sahip olması ve üniversitelerin tüm Karadeniz Bölgesine hitap etmesi,
- İlde sanayi kültürünün oluşmuş olması,
- OSB ve KSS gibi sanayi altyapısının varlığı,
- İnovasyon, Ar-Ge gibi konularda farkındalığın olması ve bu konularda verimli çalışmaların yapılması,
- Teknoloji Geliştirme Merkezi ve Teknoloji Geliştirme Bölgesinin bulunması,
- Üniversite-sanayi işbirliğinin güçlü olması,
- Tarihi ve kültür turizmi yanında doğa, termal, kış, su sporları, yayla, av turizmi gibi çok yönlü turizm potansiyelinin olması,
- Ticarete konu olan tarımsal ve sınıai ürünlerde ürün çeşitliliğine sahip olması,
- Ticari hayatın zenginliği ve ticaretin iyi organize olmuş olması,
- Dış ticarete deneyimli olması ve il ihracatına konu olan ürünlerin çeşitliliğinin fazla olması,
- Coğrafi yapı ve iklim özelliklerinin, çok çeşitli tarımsal faaliyete ve ikinci ürüne olanak tanınması,
- Tarıma elverişli arazi varlığı,
- Su kaynaklarının zengin olması,
- Tarımsal ürünlerin işlendiği gıda sanayinin varlığı,
- Örtüaltı, organik ve iyi tarım gibi farklı tarım tekniklerinin uygulanabilir olması,
- Hayvancılıkta üretim potansiyelinin yüksekliği,
- Kültür balıkçılığı altyapısına sahip olması, su ürünleri avcılık potansiyeli,
- İlde bankalaşma oranı ve eğiliminin yüksek olması,
- Modern şehir yapılanmasının bulunması

ZAYIF YÖNLER

- Turizm açısından her türlü potansiyele sahip olmakla birlikte, turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi,
- Özellikle uzun bir sahil şeridine sahip olmasına rağmen deniz turizmine yönelik yeterli sayı, büyüklük ve nitelikte konaklama tesisinin bulunmaması,
- Karadeniz iklim şartları doğrultusunda, deniz sezonunun kısıllığı,
- Farklı tarım potansiyellerinin (organik tarım/iyi tarım vb.) yeterince değerlendirilememesi,
- Hayvansal üretimde düşük verimli ırkların varlığı ve hayvan yemi üretiminin yetersizliği
- Hayvancılıkta ihtisaslaşmama, ölçek sorunu ve işleme aşaması eksikliği
- Kentleşme sorunlarının giderilememiş olması,
- Eğitim düzeyi iyi olmakla birlikte, mesleki eğitimin, bazı üretim sektörlerinin ihtiyacını karşılayamaması,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması,
- Tarımsal sanayi dışında hammadde potansiyelinin, özellikle yeraltı kaynaklarının zengin olmaması,
- Teknoloji ve organizasyon yetersizliğine bağlı olarak düşük verime ve düşük gelire sebep olan tarım uygulamalarının çokluğu,
- Kapsamlı bir sanayi envanterinin tam olarak çıkarılamamış olması,
- Özellikle merkezde OSB'nin yetersiz kalması ve sanayi için arsa üretiminde karşılaşılan güçlükler,
- İlde ana sanayiden çok yan sanayilerin gelişmiş olması,
- Kalifiye işgücü sorununun bulunması,
- Marka ürünlerin bulunmaması,
- Ürün standartlarına bağlı üretimin yeterince yerleşmiş olmaması.

FIRSATLAR

- Coğrafi konum, iklim özellikleri, doğal kaynaklar, teknik ve sosyal alt yapının ekonomik gelişmelere açık ve uygun olması,
- Deniz, doğa, dağ, kış, termal turizmi için uygun doğal yapının bulunması,
- Tarihi ve kültürel değerlerin zenginliğinin, ildeki turizm yatırımları açısından fırsatlar yaratması,
- Yapım aşamasındaki önemli yol projelerinin varlığı,
- Önemli ve güvenli bir limana sahip olması,
- Gelişme dinamikleri açısından potansiyel vaat eden bir il olması,
- Eğitimin gelişmiş olması ve eğitim ile iş dünyası arasında güçlü bağların kurulması,
- Karadenize kıyısı bulunan ülkelerle yakınlığının ve ticari ilişkisinin bulunması, Rüzgâr potansiyelinin bulunması,
- İlde bulunan üniversitelerin, eğitim ve bilimsellik açısından gelişmeleri tetiklemesi, bunun da ekonomik, kültürel, sosyal yönlerden olumlu etkilerinin olması,
- Arge ve inovasyon yatırımlarına önem veriliyor olması,
- Organik tarım ve sera uygulamaları açısından uygun tarımsal koşullara sahip bulunması,
- Tarımsal üretimin modernleşmeye başlaması,
- Teknoparkın varlığı,
- Marka bilincinin oluşması.
- Tahsisleri dolan Gıda İhtisas OSB'nin tam kapasite faaliyet geçmesi
- Havza Tarımsal Ürün İşleme ve Tarım Makineleri OSB'nin faaliyete geçecek olması

TEHDİTLER

- İklim değişiklikleri,
- Çevre kirliliği,
- Tarım alanlarının yapılaşma baskısı altında olması,
- Tarımsal arazilerin çok parçalı oluşu,
- Yurtdışından canlı hayvan ithalatının yerel hayvancılık faaliyeti üzerindeki olumsuz etkisi,
- Aile şirketlerinin kurumsallaşmaması,
- Markalaşma maliyetinin yüksek olması.
- İlin niteliksiz göç alması,
- Nitelikli işgücünün başka illere göç etmesi,
- Türkiye'deki kamu yatırımlarından yeterince yararlanılamaması

Çorum İli SWOT Analizi

KUVVETLİ YÖNLER

- Coğrafi konumu itibarıyla, Doğu Karadeniz ve Batı Anadolu Bölgeleri'ne açılan bir kapı konumunda olması,
- Hidrolik enerji ve jeotermal enerji kaynaklarına sahip olması,
- Güneş enerjisi santrali kurulabilecek güneş potansiyeli ve alanlarının olması,
- Çalışma çağındaki nüfusun, toplam nüfusun önemli bir bölümünü oluşturması,
- Okur yazarlık ve eğitim düzeyi göstergelerinin yüksek olması,
- 1 Devlet üniversitesine sahip olması,
- Uzun yıllardır önemli bir sanayi kültürünün oluşmuş olması,
- Genel olarak makine sanayi alanında uzmanlaşmış olması,
- Bazı sanayi ürünlerinde uzmanlaşma sağlanmış olması,
- Yatırımlar açısından dinamik bir yapıya sahip olması,
- OSB, KSS gibi sanayi altyapısının varlığı,
- Önemli yeraltı kaynaklarına sahip olması,
- İnovasyon, Ar-Ge gibi konularda farkındalığın olması ve bu konularda ilde verimli çalışmaların yapılması,
- Üniversite-sanayi işbirliğinin güçlü olması, Teknoloji Geliştirme Bölgesinin bulunması,
- Hititlerin Başkenti olan Hattuşa'nın il sınırları içinde bulunması,
- Tarihi ve kültür turizmi yanında doğa, termal, yayla, av turizmi gibi çok yönlü turizm potansiyelinin olması,
- Ticarete konu olan tarımsal ve sını ürünlerde ürün çeşitliliğine sahip olması,
- Ticari hayatın zenginliği ve ticaretin iyi organize olmuş olması,
- Coğrafi yapı ve iklim özelliklerinin, çok çeşitli tarımsal faaliyete olanak tanınması,
- Tarıma elverişli arazi varlığı,
- Zengin su kaynaklarına sahip olması,
- Tarımsal ürünlerin işlendiği gıda sanayinin varlığı,
- Örtüaltı ve organik tarım gibi farklı tarım tekniklerinin uygulanabilir olması,
- Orman varlığı açısından zengin olması,
- Hayvancılıkta üretim potansiyelinin yüksekliği,
- Sermaye birikiminin varlığı.

ZAYIF YÖNLER

- İlde demiryolu ve havayolu bağlantısının bulunmaması,
- Turizm açısından her türlü potansiyele sahip olmakla birlikte, turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi,
- İlin tanıtımının yeterince yapılamaması,
- Farklı tarım potansiyellerinin (organik tarım vb.) yeterince değerlendirilememesi,
- Teknoloji ve organizasyon yetersizliğine bağlı olarak düşük verime ve düşük gelire sebep olan tarım uygulamalarının çokluğu,
- Kentleşme sorunlarının giderilememiş olması,
- Marka ürünlerin bulunmaması,
- Kalifiye işgücü ve ara eleman yetersizliği,
- Sosyal ve kültürel hayat ortamının yeterince gelişmemiş olması,
- Eğitim düzeyi iyi olmakla birlikte, mesleki eğitimin, bazı üretim sektörlerinin ihtiyacını karşılayamaması,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması,
- Yeraltı kaynaklarının yeterli düzeyde olmaması,
- Kapsamlı bir sanayi envanterinin tam olarak çıkarılmamış olması,
- İlde ana sanayiden çok yan sanayilerin gelişmiş olması,
- Sanayide teknolojinin, Ar-ge faaliyetlerinin yetersizliği ve düşük verimlilikte çalışılması,
- Kamu yatırımlarından yeterince yararlanamaması.

FIRSATLAR

- Coğrafi konum, iklim özellikleri, doğal kaynakların ekonomik gelişmelere uygun olması,
- Doğa turizmüne uygun doğal yapının bulunması,
- Tarihi ve kültürel değerlerin zenginliğinin, ildeki turizm yatırımları açısından fırsatlar yaratması,
- Yapım ya da profje aşamasında olan yolların, ulaşım açısından kolaylık sağlayacak olması,
- Güneş enerjisi potansiyelinin bulunması,
- İlde bulunan üniversitenin eğitim ve bilimsellik açısından gelişmeleri tetiklemesi, bunun da ekonomik, kültürel, sosyal yönlerden olumlu etkilerinin olması,
- Eğitimin gelişmiş olması ve eğitim ile iş dünyası arasında güçlü bağların kurulması,
- Arge ve inovasyon yatırımlarına önem veriliyor olması,
- Organik tarım ve sera uygulamaları açısından uygun tarımsal koşullara sahip bulunması,
- Sanayi girdisi olacak madenlerin varlığı,
- Teknoparkın varlığı,
- Marka bilincinin oluşmaya başlaması.
- İstanbul bağlantılı Kuzey TETEK karayolu üzerine bulunan Osmancık ilçesinde OSB kuruluş çalışmalarının başlaması
- 62.Hükümet programında belirtilen Ankara-Samsun demiryolunun Çorum' dan geçecek olması
- Baraj ve gölet alanlarının artmasıyla sulama projelerinin gelişecek olması

TEHDİTLER

- İklim değişiklikleri,
- Çevre kirliliği,
- Tarım alanlarının yapılaşma baskısı altında olması,
- Tarımsal arazilerin çok parçalı oluşu,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması,
- Yurtdışından canlı hayvan ithalatının yerel hayvancılık faaliyeti üzerindeki olumsuz etkisi,
- Aile şirketlerinin kurumsallaşmaması,
- Markalaşma maliyetinin yüksek olması.
- Nitelikli işgücünün başka illere göç etmesi.

Amasya İli SWOT Analizi

KUVVETLİ YÖNLER

- Anadolu'nun temel bağlantı doğrultuları olan ve Bölgeyi doğu-batı ile güneybatı-kuzeydoğu doğrultularında kesen eksenlerin kavşak noktasında bulunması,
- İlde karayolu, demiryolu ve havayolu ulaşımının bulunması,
- Hidrolik enerji ve jeotermal enerji kaynaklarına sahip olması,
- Rüzgâr enerjisi santrali kurulabilecek rüzgâr potansiyeli ve alanlarının olması,
- Çalışma çağındaki nüfusun, toplam nüfusun önemli bir bölümünü oluşturması,
- Okur yazarlık ve eğitim düzeyi göstergelerinin yüksek olması,
- 1 Devlet üniversitesine sahip olması,
- Yeniliğe açık bir yatırım ortamının bulunması,
- İnovasyon, Ar-Ge gibi konularda farkındalığın olması ve bu konularda ilde verimli çalışmaların yapılması,
- Genç, dinamik ve ucuz işgücü bulunması,
- Meslek liseleri okullaşma oranlarının yüksek olması,
- Amasya Üniversitesi'nin üniversite-sanayi işbirliği çalışmalarında aktif olması,
- Bazı sanayi ürünlerinde uzmanlaşma sağlanmış olması,
- Yaklaşık 8,500 yıllık bir tarihe ve kültürel değerlere sahip olması,
- Tarihi ve kültür turizmi yanında doğa, termal, kış, yayla, av, sağlık turizmi gibi çok yönlü turizm potansiyelinin olması,
- 15 marka kent içinde bulunması,
- Coğrafi yapı ve iklim özelliklerinin, çok çeşitli tarımsal faaliyete olanak tanınması,
- Tarıma elverişli arazi varlığı,
- Su kaynaklarının zengin olması,
- Tarımsal ürünlerin işlendiği gıda sanayinin varlığı,
- Örtüaltı ve organik tarım gibi farklı tarım tekniklerinin uygulanabilir olması,
- Hayvancılıkta üretim potansiyelinin yüksekliği,
- Besi OSB'nin varlığı,
- Tarımsal sanayi potansiyelinin bulunması,
- Endemik bitki türleri açısından zengin olması,
- Serbest Bölge, OSB ve KSS'lerin varlığı,
- Sermaye birikiminin varlığı,
- Dünya çapında değer verilen bazı mermer türlerinin bulunması,
- Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışma deneyimlerinin bulunması.

ZAYIF YÖNLER

- Turizm açısından her türlü potansiyele sahip olmakla birlikte, turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi,
- İlin tanıtımının yeterince yapılamaması,
- Turizm sektöründe nitelikli personel ve hizmet kalitesi eksikliği,
- Nitelikli konaklama tesislerinin bulunmaması,
- Sosyal ve kültürel hayatın yeterince gelişmemiş olması,
- Yeterli ve nitelikli eğlence merkezi bulunmaması,
- Farklı tarım potansiyellerinin (organik tarım vb.) yeterince değerlendirilememesi,
- Kentleşme sorunlarının giderilememiş olması, hava, su ve toprak kirliliği,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması,
- Teknoloji ve organizasyon yetersizliğine bağlı olarak düşük verime ve düşük gelire sebep olan tarım uygulamalarının çokluğu,
- Girişimci sayısının azlığı,
- Eğitim düzeyi iyi olmakla birlikte, mesleki eğitimin, bazı üretim sektörlerinin ihtiyacını karşılayamaması,
- Marka ürünlerin bulunmaması,
- Tarımsal sanayi dışında hammadde potansiyelinin özellikle yeraltı kaynaklarının yeterince değerlendirilmemesi,
- Kapsamlı bir sanayi envanterinin tam olarak çıkarılamamış olması,
- Özellikle merkezde OSB'lerin yetersiz kalması ve sanayi için arsa üretiminde karşılaşılan güçlükler,
- İlde ana sanayiden çok yan sanayilerin gelişmiş olması. (İleri bağlantısı yüksek bir ana sanayinin bulunmaması)
- İlde teknokent bulunmaması,
- İlde önceki yıllarda yaşanan yoğun göç olgusunun yarattığı demografik sorunlar,
- Kamu yatırımlarından yeterince yararlanamaması

FIRSATLAR

- Modern tarım metodlarının tarımsal uygulamalarda kullanılmaya başlanması,
- Tarımsal alanda, pazarlama ve sunum tekniklerine ilgi duyulmaya başlanması,
- Pazarlama ve kalite gibi alanlarda yönetim becerisini geliştirmeye yönelik imalat ve hizmetler sektörlerindeki firma sayılarının artması,
- Gelişmekte olan yayla ve kıyı turizminin, yeni hizmet alanlarını geliştirme yoluyla turizm gelirlerini artırması,
- Eğitimin gelişmiş olması ve eğitim ile iş dünyası arasında güçlü bağların kurulması,
- Coğrafi konum, iklim özellikleri ve doğal kaynakların, ekonomik gelişmelere uygun olması,
- Doğa turizmine uygun doğal yapının bulunması,
- Tarihi ve kültürel değerlerin zenginliğinin, ildeki turizm yatırımları açısından fırsatlar yaratması,
- Rüzgâr enerjisi potansiyelinin varlığı,
- Yenilik faaliyetlerinin teşvik ediliyor olması,
- İlde bulunan üniversitenin eğitim ve bilimsellik açısından gelişmeleri tetiklemesi, bunun da ekonomik, kültürel, sosyal yönlerden olumlu etkilerinin olması,
- Organik tarım ve sera uygulamaları açısından uygun tarımsal koşullara sahip bulunması,
- Sanayi girdisi olacak madenlerin varlığı (mermer, linyit, vb.),
- Marka bilincinin oluşması.
- Merzifon OSB ilave alan yatırımlarıyla yatırımlar için 100 yeni parsel üretilecek olması
- Kralkaya mezarları ve Hatuniye mahallesini içine alan bölge için UNESCO kültür mirası çalışmalarının başlatılmış olması
- Suluova'da hayvansal atıklardan biyogaz enerji potansiyeli varlığı

TEHDİTLER

- İklim değişiklikleri,
- Çevre kirliliği,
- Tarım alanlarının yapılaşma baskısı altında olması,
- Yurtdışından canlı hayvan ithalatının yerel hayvancılık faaliyeti üzerindeki olumsuz etkisi,
- Aile şirketlerinin kurumsallaşmaması,
- Finansal altyapının az gelişmiş olması,
- Teknoloji alanında yeni iş olanakları yaratacak sermaye birikiminin oluşmaması,
- Teknik ve sosyal alt yapının ekonomik gelişmeler için yeterince uygun ve hazır olmaması,
- Markalaşma maliyetinin yüksek olması.
- Hemen tüm sektörlerdeki yetişmiş eleman eksikliği,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması,
- Nitelikli işgücünün başka illere göç etmesi,
- Tarımsal arazilerin çok parçalı oluşu.

Tokat İli SWOT Analizi

KUVVETLİ YÖNLER

- Kuzey-güney ve doğu-batı doğrultusunda bölgelerarası bağlantı sağlayan bir şehir olması,
- İlde karayolu, demiryolu ve havayolu ulaşımının bulunması,
- Hidrolik enerji ve jeotermal enerji kaynaklarına sahip olması,
- Güneş enerjisi santrali kurulabilecek güneş potansiyeli ve alanlarının olması,
- Çalışma çağındaki nüfusun, toplam nüfusun önemli bir bölümünü oluşturması,
- Okur yazarlık ve eğitim düzeyi göstergelerinin yüksek olması,
- 1 Devlet üniversitesine sahip olması,
- İnovasyon, Ar-Ge gibi konularda farkındalığın olması ve bu konularda ilde verimli çalışmaların yapılması,
- Üniversite-sanayi işbirliğinin güçlü olması,
- İlde Teknopark ve İş Geliştirme Merkezinin bulunması,
- Yeraltı ve yerüstü kaynaklarının zenginliği,
- Geçmişten bu yana gelişmiş bir ticaret merkezi olması,
- Tarihi ve kültür turizmi yanında doğa, termal, kış, yayla, av turizmi gibi çok yönlü turizm potansiyelinin olması,
- Coğrafi yapı ve iklim özelliklerinin, çok çeşitli tarımsal faaliyete olanak tanınması,
- Tarıma elverişli arazi varlığı,
- Tarımsal ürün çeşitliliğinin varlığı,
- Markalaşmış, ile özgü tarım ürünlerinin varlığı,
- Su kaynaklarının zenginliği,
- Tarımsal ürünlerin işlendiği gıda sanayinin varlığı,
- Tarıma dayalı sanayide uzun dönemli deneyimin varlığı,
- Örtüaltı ve organik tarım gibi farklı tarım tekniklerinin uygulanabilir olması,
- Ekolojik şartların, ürün çeşitliliğine ve ikinci ürüne imkan vermesi,
- Endemik bitki varlığı,
- Orman varlığı açısından zengin olması,
- Hayvancılıkta üretim potansiyelinin yüksekliği,
- Su ürünleri üretim kültürünün bulunması,
- OSB ve KSS gibi sanayi altyapısının bulunması,
- Çok merkezli gelişme eksenlerinin bulunması,
- Sağlık hizmetlerinin gelişmiş olması,
- Farklı ilçelerde, farklı alanlarda yetişmiş işgücü potansiyelinin varlığı,
- Sektörel ihtiyaçlara yönelik mesleki eğitim faaliyetlerinin varlığı.

ZAYIF YÖNLER

- Turizm açısından her türlü potansiyele sahip olmakla birlikte, turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi,
- Lüks konaklama tesislerinin bulunmaması,
- İlin tanıtımının yeterince yapılamaması,
- Farklı tarım potansiyellerinin (organik tarım vb.) yeterince değerlendirilememesi,
- Kentleşme sorunlarının giderilememiş olması,
- Havayolu ve demiryolu ulaşımının yetersizliği, OSB bağlantılarının olmaması
- Marka ürünlerin bulunmaması,
- Doğu Karadenize açılan bir yolun bulunmaması,
- Sosyal hayat ve eğlence kültürünün gelişmemiş olması,
- Eğitim düzeyi iyi olmakla birlikte, mesleki eğitimin, bazı üretim sektörlerinin ihtiyacını karşılayamaması,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması,
- Tarımsal sanayi dışında hammadde potansiyelinin özellikle yeraltı kaynaklarının yeterince değerlendirilmemesi,
- Teknoloji ve organizasyon yetersizliğine bağlı olarak düşük verime ve düşük gelire sebep olan tarım uygulamalarının çokluğu,
- OSB'lerde doğalgaz bulunmaması,
- Kapsamlı bir sanayi envanterinin tam olarak çıkarılamamış olması,
- İlde ana sanayiden çok yan sanayilerin gelişmiş olması. (İleri bağlantısı yüksek bir ana sanayinin bulunmaması)
- İlde bankacılık faaliyetlerinin yeterince gelişmemesi,
- İlde önceki yıllarda yaşanan yoğun göç olgusunun yarattığı demografik sorunlar,
- Kamu yatırımlarından yeterince yararlanamaması.

FIRSATLAR

- Önemli sulama projelerinin varlığı,
- Organik hayvancılığa uygun çayır ve meraların varlığı,
- Tatlı su balıkçılığı için uygun altyapının bulunması,
- Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği için uygun ekolojik ortamın bulunması,
- Coğrafi konum, iklim özellikleri, doğal kaynakların ekonomik gelişmelere uygun olması,
- Doğa turizmüne uygun altyapının bulunması,
- Tarihi ve kültürel değerlerin zenginliğinin, ildeki turizm yatırımları açısından fırsatlar yaratması,
- Yapım ya da proje aşamasında olan karayolları, ve demiryollarının varlığı,
- Güneş enerjisi potansiyelinin olması,
- İlde bulunan üniversitenin eğitim ve bilimsellik açısından gelişmeleri tetiklemesi, bunun da ekonomik, kültürel, sosyal yönlerden olumlu etkilerinin olması,
- Arge ve inovasyon yatırımlarına önem veriliyor olması,
- Organik tarım ve sera uygulamaları açısından uygun tarımsal koşullara sahip bulunması,
- Tarımsal üretimin modernleşmeye başlaması,
- Sanayi girdisi olacak madenlerin varlığı,
- Teknoparkın varlığı,
- Marka bilincinin oluşmaya başlaması.

TEHDİTLER

- İklim değişiklikleri,
- Çevre kirliliği,
- Tarım alanlarının yapılaşma baskısı altında olması,
- Teknik ve sosyal alt yapının ekonomik gelişmeler için yeterince uygun ve hazır olmaması,
- Yurtdışından canlı hayvan ithalatının yerel hayvancılık faaliyeti üzerindeki olumsuz etkisi,
- Aile şirketlerinin kurumsallaşmaması,
- Markalaşma maliyetinin yüksek olması,
- Nitelikli işgücünün başka illere göç etmesi,
- Tarımsal arazilerin çok parçalı oluşu,
- Finansal altyapının az gelişmiş olması,
- Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması.

8.2. Gelişim Bileşenlerinin Bulunabilirliği

Ekonomik gelişmeyi doğrudan etkileyen ve bu sebeple de “**Gelişim Bileşenleri**” olarak adlandırılacak olan coğrafi yapı, teknik ve sosyal alt yapı ile sanayi ve turizm sektörlerinin yeterlilikleri, sermayenin, ham maddenin, teknolojinin ve iş gücünün vb. bulunabilirlikleri açısından TR83 Bölgesi illerindeki değerlendirme tabloları aşağıda verilmiştir.

Samsun ili için belirlenen 21 gelişim bileşeninin 13’ünün yeterli, 7’sinin kısmen yeterli, 1’inin yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.

Çorum ili için belirlenen 20 gelişim bileşeninin 10’unun yeterli, 6’sının kısmen yeterli, 4’ünün yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.

Amasya ili için belirlenen 20 gelişim bileşeninin 12’sinin yeterli, 6’sının kısmen yeterli, 2’sinin yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.

Tokat ili için belirlenen 20 gelişim bileşeninin 11’inin yeterli, 6’sının kısmen yeterli, 3’ünün yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.

Gelişim Bileşenleri Tablolarından da görüleceği gibi, TR83 Bölgesi illerinin sahip olduğu coğrafi özellikler tarımsal üretim ve sanayi üretiminin yanı sıra turizm sektörü açısından da önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Tablo 176: TR83 Bölgesi İllerinin Gelişim Bileşenleri Tablosu

BİLEŞENLER		Bulunabilirlik Düzeyi (SAMSUN)			Bulunabilirlik Düzeyi (ÇORUM)			Bulunabilirlik Düzeyi (AMASYA)			Bulunabilirlik Düzeyi (TOKAT)		
		Yeterli	Kismen Yeterli	Yetersiz	Yeterli	Kismen Yeterli	Yetersiz	Yeterli	Kismen Yeterli	Yetersiz	Yeterli	Kismen Yeterli	Yetersiz
Coğrafi Yapı		✓			✓			✓			✓		
Pazara Yakınlık		✓				✓			✓			✓	
Teknik Alt Yapı	Kara Yolu Ulaşımı	✓			✓			✓				✓	
	Demir Yolu Ulaşımı		✓				✓	✓			✓		
	Hava Yolu Ulaşımı	✓				✓			✓			✓	
	Deniz Yolu Ulaşımı	✓											
	İletişim	✓			✓			✓			✓		
	Enerji	✓				✓		✓			✓		
Sosyal Alt Yapı	Eğitim	✓			✓			✓			✓		
	Sağlık	✓			✓			✓			✓		
Turizm Kaynaklarının Bulunabilirliği		✓			✓			✓			✓		
Turizm Altyapı Yatırımları				✓			✓			✓			✓
Teknoloji ve İnovasyon (Yenilikçilik)			✓			✓			✓				✓
Girişimci Potansiyelinin Varlığı			✓			✓			✓			✓	
İşgücü		✓			✓			✓			✓		
Üst Düzey Yönetici ve Teknik Personel			✓				✓			✓			✓
Sermaye			✓			✓			✓			✓	
Hammadde			✓			✓			✓			✓	
Organize Sanayi Bölgesi			✓		✓				✓		✓		
Küçük Sanayi Siteleri		✓			✓			✓			✓		
Üniversite-Sanayi İşbirliği		✓			✓			✓				✓	

9. BÖLGENİN GELİŞİM POTANSİYELİ VE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARI

9.1. Bölgenin Sektörel Gelişme Eksenleri

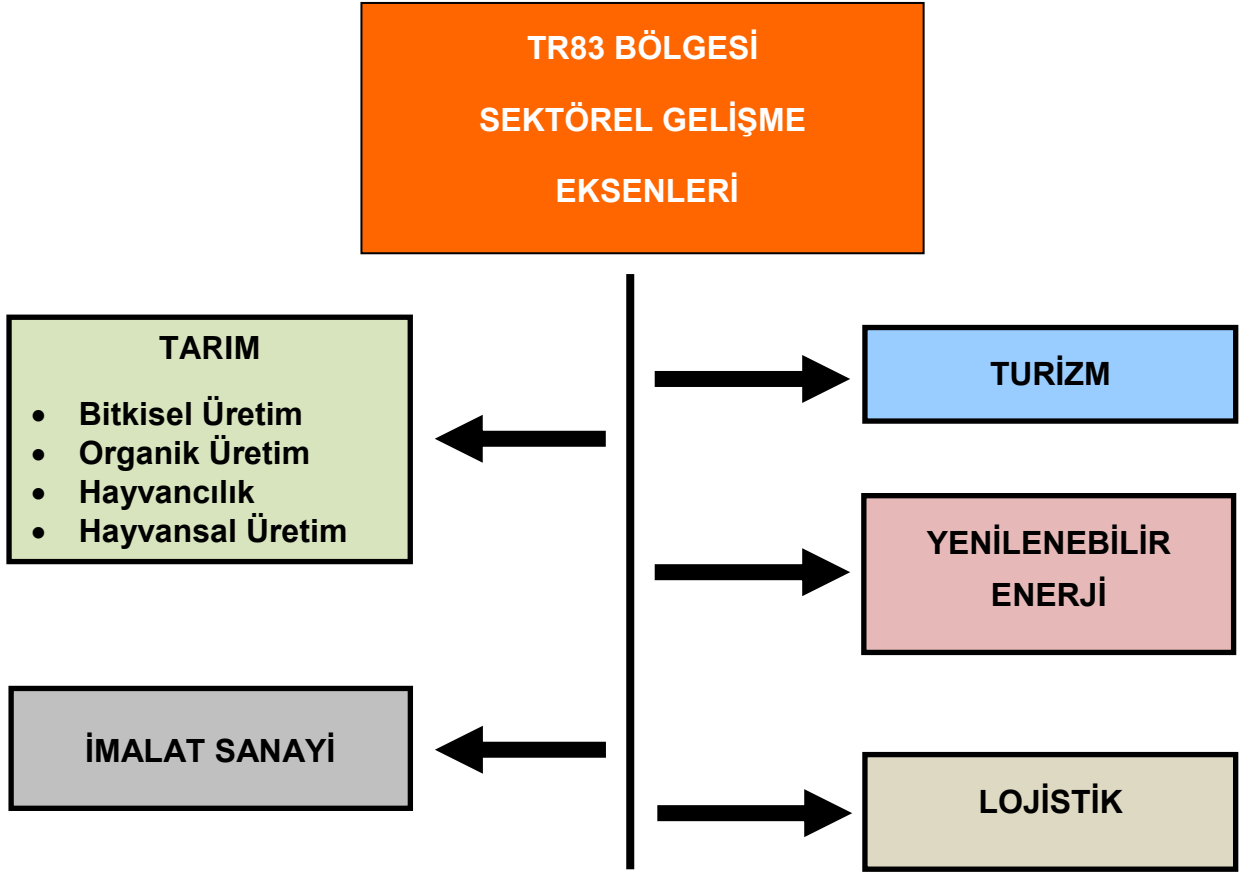
TR83 Bölgesi illerinin sahip olduğu kaynaklar, bu kaynakların kullanılabilme potansiyelleri ve yeni teşvik sisteminde gelişmişlik düzeyine göre altı bölge bazında belirlenen sektörel teşvikler de dikkate alınarak, Bölge illerindeki gelişme eksenleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bölge illerinin temel olarak beş ana sektör çerçevesinde gelişme potansiyelinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sektörel gelişme eksenleri, Bölge'nin tarım, tarıma dayalı sanayi, tekstil ve metal eşya gibi geleneksel yapı arz eden sektörlerini kapsadığı gibi, aynı zamanda yeni gelişim alanlarını içeren sektörleri de kapsamaktadır.

Bölgenin sektörel gelişme eksenleri tespit edilirken; yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanmasına özen gösterilmiş ve Bölge'de rekabet gücünün artırılması, istihdamın artırılması, sosyal kalkınmanın sağlanması ve bölgesel gelişmenin sağlanması gibi temel gelişme stratejileri dikkate alınmıştır.

Bu kapsamda, tarımsal yapının etkinleştirilmesi, sanayi ve hizmetler sektöründe yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması amacıyla yönelik olarak, TR83 Bölgesi genelinde aşağıda belirtilen sektörler ön plana çıkmıştır.

- 1. Tarım**
- 2. Turizm**
- 3. İmalat Sanayi**
- 4. Lojistik**
- 5. Yenilenebilir Enerji**

9.2. Bölge İçin Önerilen Yatırım Konularının Tespiti

TR83 Bölgesi illeri için önerilen yatırım konularının tespitinde öncelikle ilin sahip olduğu kaynaklar ve bu kaynakların kullanılabilme potansiyelleri dikkate alınmakla birlikte, özellikle imalat sanayine yönelik yatırım önerilerinin belirlenmesinde çeşitli teknikler de kullanılmıştır. Bu tekniklerin başında kümelenme analizleri sonucunda öne çıkan ve yükselme potansiyeli gösteren imalat sanayi sektörleri, sektörel performans, sektörlerin üretim yapısı ve sektörlerarası etkileşim kriterlerini dikkate alan girdi-çıktı analizleri gelmektedir. Ayrıca sektörel bazda ihracat ve ithalat düzeylerinin büyüklüğü de yatırım konuları önerilirken dikkate alınmıştır.

TR83 Bölgesi illeri için öne çıkan ve gelişme potansiyeli gösteren imalat sanayi sektörlerinin belirlenmesinde daha önceki bölümde gerçekleştirilen kümelenme analizi sonuçlarından da yararlanılmıştır. Gerek literatürde gerçekleştirilen çalışmalar, gerekse de kriterlerin özellikleri dikkate alındığında; kümelenmede önem verilmesi gereken kriterlerin istihdam ve ciro

olduğu düşünölmektedir. Ancak bu çalışmada kümelene analizi, il için bulunabilen işyeri sayısı ve istihdam verilerinden hareketle yapılmıştır. Çok sayıda işyerine sahip olan sektörlerle yüksek istihdam gösteren sektörlerin önemlilikleri ve temsil gücü düşünöldüğünde bu iki kriterin anlamlı sonuç vereceği açıktır.

Bu değerlendirmelerin yanı sıra, bir sektörün bölge, öлке ve hatta dünya bazında rekabetçi olabilmesinin yalnızca bu sektörün belirli bir bölgede yoğunlaşması ile ilgili olmadığı da unutulmamalıdır. Genel olarak, öлке genelinde rekabetçilik özelliği gösteren bir sektör için bölgede/ilde de bu sektörün gelişmesine elverişli imkânların bulunmuş olması/bulunması önemli bir pozitif katkı sağlayacaktır. Ayrıca, imalat sanayinde bir sektörün kendisine girdi tedarik eden (buradaki girdi geniş anlamda tüm üretim girdileri olarak kullanılmaktadır) sektörlerin ürünlerine ve üretim faktörlerine kolayca erişim imkânına sahip olmasının da bu sektörlerin rekabetçiliğini artıracakđı kesindir.

Diğer yandan, nihai ürünü ara malı niteliğinde olan sektörlerde de (ana metal ve kauçuk/plastik ürünleri sektörleri gibi) bu sektör ürünlerini girdi olarak talep edecek sektörlerin varlığı ya da gelişme imkânının olması da önemli bir diğer noktadır.

Sektörel performans değerlendirmesinde Türkiye Kalkınma Bankası A.ř. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü tarafından yapılan performans analiz bulguları kullanılmıştır. Çalışmada performans ölçümü, NACE Rev. 2 bazında ikili düzeyde imalat sanayinin 23 ana sektörü için ve 3'lü düzeyde (verisi bulunan) 82 alt faaliyet kolu için ayrı ayrı yapılmıştır.

İkili performans sıralamasında sektörler; Üretim Endeksi, Kapasite Kullanım Oranları, Dış Ticarete Rekabet Gücü (RCA), İhracat, İstihdam Endeksi, alışan Kişi Başına Verimlilik Endeksi, Ciro ve Fiyat Artışları (ÜFE) kriterleri bazında 2005-2013 dönemi için analiz edilerek, her bir sektörün bu kriterler bazında gösterdiği yıllık değişimlerinden hareketle, dönem genelindeki performans sıralaması hesap edilerek, en yüksek performans gösterenden en düşük performans gösterene göre sektörler sıralanmıştır.

Üçlü performans sıralamasında ise sektörler; Üretim Endeksi, KKO, İstihdam Endeksi, İhracat, Dış Ticarete Rekabet Gücü (RCA) ve Verimlilik endeksleri kullanılarak aynı dönem için sektörel performans sıralaması gerçekleştirilmiştir. Üçlü düzey bazında yapılan bu performans sıralaması, ildeki sektörel bazda potansiyel imalat sanayi yatırım konularının belirlenmesinde ana referans noktasını oluşturmaktadır.

Sektörlerarası etkileşim için Girdi-Çıktı Analizi kullanılarak elde edilecek imalat sanayi alt sektörlerinin yapısal analizinin bulgularından yararlanılacaktır. Bu noktada bilhassa sektörlerin bağlantı etkilerinin analizi (doğrudan geri ve doğrudan ileri bağlantı, doğrudan toplam geri bağlantı ve toplam ileri bağlantı) önem taşımaktadır.

9.2.1. İmalat Sanayi Rekabet ve Performans Analizi

Bu bölümde Türkiye genelinde imalat sanayi alt sektörlerinin Nace Rev. 2 sınıflamasına göre (2'li ve 3'lü ayırmada ayrı ayrı olmak üzere) Üretim Endeksi, İstihdam Endeksi, Verimlilik Endeksi, Ciro Endeksi, İhracat, Dış Ticarete Rekabet Gücü (RCA), Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ve Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kriterlerinden oluşan geniş bir veri setiyle analiz edilerek karşılaştırmalı bir performans değerlendirmesi yapılacaktır. Bunun için aşağıda belirtilen kriterler ve ölçü birimleri kullanılmıştır.

Tablo 177: Performans Analizinde Kullanılan Kriterler

Kriterler	Ölçü Birimi
Üretim Endeksi	Endeks (2010=100)
Kapasite Kullanım Oranı	Yüzde Değer (Düzey)
İhracat	Milyon USD
Verimlilik Endeksi	Endeks (2010=100)
Dış Ticarete Rekabet Gücü (RCA)	RCA Skorları
İstihdam (Üretimde Çalışanlar) Endeksi	Endeks (2010=100)
Ciro Endeksi	Endeks (2010=100)
Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)	Yüzde Değişim (2003=100)

Kaynak: RCA skorları tarafımızca hesaplanmış olup, diğer veriler TÜİK'den elde edilmiştir.

Çalışmada, Nace Rev. 2 sınıflamasına göre imalat sanayininin 23 alt sektörü ve 3'lü ayırmada da verisi bulunan 82 alt sektörü, inceleme dönemi olarak da 2005-2013 dönemi seçilmiş ve yıllık veriler kullanılmıştır. İmalat sanayi alt sektörlerinin seçilen kriterlere ilişkin dönemsel değerleri hem düzey veriler hem de önceki yıla göre yüzde değişimler olarak hesaplanmıştır. Sonrasında, sektörler 8 kriter bazında düzey değerlerine ve bir önceki yıla göre hesaplanan yüzde değişimler itibarıyla (en yüksek değer ya da en yüksek yüzde değişim gösteren sektör ilk sırada olacak şekilde) sıralanmıştır. Bu analiz her yıl için ayrı ayrı yapılarak, kriterlerin her birine göre sektörlerin sıra değerleri elde edilmiştir (2 dijitte 23 sektör olduğundan her bir kritere göre sektörler 1 ile 23 arasında sıralanmıştır). Bu sıra değeri sektörün o kriterden aldığı "skor" olarak kabul edilmiştir. Her kriter için sektörlerin 2006-2013 yılları için 8 yıl boyunca aldıkları bu skorlar yatay olarak toplanarak, söz konusu kritere ait toplulaştırılmış dönem skoru elde edilmiştir. Söz konusu 8 kriterin aldıkları dönem skorlarının toplanmasıyla

da toplam skor elde edilmiştir. Yüksek skor, sektörün kriterlerin çoğunda alt sıralarda kaldığını göstereceği için o sektörün zayıf performans gösterdiğinin, düşük skor ise o sektörün genellikle üst sıralarda yer aldığının göstergesi olacaktır. Bu anlamda her bir kriter için söz konusu 2005-2013 döneminde 8 yıl için hesaplama yapılmıştır (2005 baz yılı olduğundan). “Yıllık” skor değerinin hesaplanmasında 8 kriter olduğundan en iyi skor $8*1=8$, en kötü skor ise $8*23=184$ olacaktır. “Toplam skor” değerinde ise 8 kriter ve 8 yıl olduğu için en iyi skor, $8*8*1=64$, en kötü skor da $8*8*23=1,472$ olacaktır. Analizde dönem içerisinde tüm yılların ağırlıkları eşit kabul edilmeyerek, son yılların daha önemli olduğu varsayımından hareketle, 2013 yılı skor değeri 8, 2012 yılı skor değeri 7... ve 2005 skor değeri 1 ile çarpılmıştır. Böylece son yıllardaki mevcut durum ve eğilim daha iyi yansıtılmıştır.

Aşağıdaki tabloda 2005-2013 döneminde imalat sanayi sektörlerinin 2’li ayırmada, 8 performans kriteri bazında aldıkları skorlara göre 23 sektör içindeki sıra değerleri ve tüm kriterlerde aldıkları skorların toplamıyla elde edilen genel sıraları gösterilmektedir. Tablonun okunmasına dair “gıda” sektörü ele alındığında; sektörün 23 imalat sanayi sektörü içinde üretim Endeksinde 10., İstihdam Endeksinde 9., Verimlilikte 17., İhracatta 7., RCA Endeksinde 4., KKO’da 23., ÜFE’de 6. Ve Ciro Endeksinde 11., sırada olduğu görülmektedir. Gıda sektörü bu sıra değerleriyle genel sıralamada ise 5. sırada yer almaktadır. Sektör sıra numaralarına göre alfabetik olarak sıralama yapılan tabloya göre 23 sektörlü imalat sanayi analizinde toplam skor açısından en başarılı sektör (2,826 skor değeriyle) 31 kodlu “Mobilya İmalatı” sektörüdür. Onu (2,840 skor değeriyle) 25 kodlu “Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı” sektörü ve (2,940 skora sahip olan) 22 kodlu “Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı ” sektörü izlemektedir. En kötü performans sergileyen sektörler ise (4,292 skor değeriyle) 26 kodlu “Bilgisayar, Elektronik ve Optik”, (4,142 skor değeriyle) 30 kodlu “Diğer Ulaşım Araçları” ve (4,073 skor değeriyle) 21 kodlu “21-Temel Eczacılık Ürünlerinin Ve Eczacılığa Ait Malzemelerin İmalatı” sektörleridir.

Tablo 178: 2005-2013 Dönemi Topluştırılmış Sonuçlarına Göre Kriterler Bazında Sektörlerin Sıra Değerleri

Sektör	Üretim Endeksi	İstihdam Endeksi	Verimlilik	İhracat	RCA	KKO	ÜFE	Ciro	Genel Sıra	Skor
10-Gıda	10	9	17	7	4	23	6	11	5	2,974
11-İçecek	15	6	18	11	9	22	7	17	12	3,416
12-Tütün	18	19	16	8	11	15	18	19	19	3,756
13-Tekstil	20	7	22	18	5	11	2	14	10	3,321
14-Giyim Eşyaları	17	22	13	22	1	14	20	18	17	3,620
15-Deri ve Ürünleri	21	2	20	4	15	1	10	10	11	3,331
16-Ağaç, Ağaç ve Mantar Ür.	9	13	7	16	14	18	17	7	13	3,469
17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	8	10	3	1	17	20	4	5	7	3,102
18-Kayıtlı Medya Basım-Çoğ.	2	20	1	20	18	19	12	21	18	3,657
19-Kok Kömürü, Petrol Ür.	23	16	21	10	20	9	1	2	20	3,836
20-Kimyasal Ürünlerin İmalatı	12	11	11	12	21	3	5	8	15	3,516
21-Eczacılık Ürünleri ve Malz.	11	21	12	5	23	13	23	20	21	4,073
22-Kauçuk ve Plastik Ürünleri	14	5	14	9	7	7	8	4	3	2,907
23-Mineral Ürünlerin İmalatı	19	17	15	23	2	10	13	16	14	3,498
24-Ana Metal Sanayii	7	14	10	15	13	21	3	13	9	3,291
25-Fabrikasyon Metal Ürünleri	4	3	6	13	6	5	19	3	2	2,840
26-Bilgisayar, Elektronik, Optik	16	8	19	21	22	12	21	23	23	4,292
27-Elektrikli Teçhizat İmalatı	1	1	9	17	8	6	11	9	3	2,907
28-Makine Ve Teçhizat İmalatı	3	4	8	6	19	2	14	1	6	3,095
29-Motorlu Kara Taşıtı	6	12	5	19	10	4	16	6	8	3,215
30-Diğer Ulaşım Araçları	22	18	23	14	16	16	22	12	22	4,142
31-Mobilya İmalatı	5	15	4	3	3	8	9	15	1	2,826
32-Diğer İmalatlar	13	23	2	2	12	17	15	22	16	3,558

Kaynak: TÜİK ve TCMB verilerinden hareketle hesaplamamız.

Her bir performans kriterine göre en iyi performanstan en düşük performansa göre sektörlerin sıralandığı aşağıdaki tabloya göre Üretim Endeksi ve İstihdam Endeksi kriterlerinde 27 kodlu Elektrikli Teçhizat İmalatı, Verimlilik Endeksi kriterinde 18 kodlu Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması sektörü, İhracat kriterinde 17 kodlu Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı, RCA Endeksinde 14 kodlu Giyim Eşyası, KKO'nda 15 kodlu Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı sektörü, ÜFE Endeksinde 19 kodlu Kok Kömürü ve Rafine Petrol ürünleri sektörü ve nihayet Ciro Endeksinde 28 kodlu Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teçhizat İmalatı en düşük skor değerlerini alarak en iyi performans gösteren sektör konumundadırlar. Aşağıda yer alan tablo yardımıyla seçilen herhangi bir kriter için en iyi ve en kötü performans gösteren sektörler belirlenebilmektedir.

Tablo 179: Her Kriter Bazında En İyi Skor Değerine Göre Sektörler

Sıra	Üretim Endeksi	İstihdam Endeksi	Verimlilik	İhracat	RCA	KKO	ÜFE	Ciro	Genel Sıra
1	27	27	18	17	14	15	19	28	31-Mobilya İmalatı
2	18	15	32	32	23	28	13	19	25-Metal Ürün.
3	28	25	17	31	31	20	24	25	27-Elektrikli Teçhizat
4	25	28	31	15	10	29	17	22	22-Kauçuk ve Plastik
5	31	22	29	21	13	25	20	17	10-Gıda
6	29	11	25	28	25	27	10	29	28-Makine Ve Teçhizat
7	24	13	16	10	22	22	11	16	17-Kâğıt Ve Kâğıt Ürün.
8	17	26	28	12	27	31	22	20	29-Motorlu Kara Taşıtı
9	16	10	27	22	11	19	31	27	24-Ana Metal San.
10	10	17	24	19	29	23	15	15	13-Tekstil
11	21	20	20	11	12	13	27	10	15-Deri ve Ürünleri
12	20	29	21	20	32	26	18	30	11-İçecek
13	32	16	14	25	24	21	23	24	16-Ağaç ve Mantar
14	22	24	22	30	16	14	28	13	23-Mineral Ürünler
15	11	31	23	24	15	12	32	31	20-Kimyasal Ürünler
16	26	19	12	16	30	30	29	23	32-Diğer İmalatlar
17	14	23	10	27	17	32	16	11	14-Giyim Eşyaları
18	12	30	11	13	18	16	12	14	18-Kayıtlı Medya Basımı
19	23	12	26	29	28	18	25	12	12-Tütün
20	13	18	15	18	19	17	14	21	19-Kok Kömürü-Petrol.
21	15	21	19	26	20	24	26	18	21-Eczacılık
22	30	14	13	14	26	11	30	32	30-Diğer Ulaşım Araçları
23	19	32	30	23	21	10	21	26	26-Bilg, Elektronik ve Optik

Kaynak: TÜİK ve TCMB verilerinden hareketle hesaplamamız.

Sektörlerin toplam skorlarına göre her yıl için nasıl bir performans gösterdiği aşağıda yer alan tablo yardımıyla görülebilmektedir. Buna göre toplam skor bazında en başarılı olan sektör olan mobilya imalatı, fabrikasyon metal ürünleri ve elektrikli teçhizat sektörü her yıl ilk beş sektör içinde yer almasına da dönem içinde daha az dalgalanma göstermiştir. Ayrıca ağırlıklı puanlama nedeniyle son yıllardaki performanslarının görece yüksek olması bu sektörlerin dönem genelinde öne çıkmalarında önemli rol oynamıştır. Tablo yorumu açısından gıda ürünlerinin imalatı sektörü 2006'da 20. sırada iken, küresel kriz dönemi olan 2008 ve 2009'da yüksek bir performans göstererek 23 sektör arasından ikinci ve üçüncü sıraya yükselmiş, ancak küresel krizden sonra tekrar gerileme gösterdiği göze çarpmaktadır.

Tablo 180: Yıllar İtibariyle Sektörlerin Sıralaması

Sektör	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Genel Sıra
10-Gıda	20	10	2	3	14	16	9	2	5
11-İçecek	22	16	13	5	13	19	5	15	12
12-Tütün	7	22	6	2	20	23	1	17	19
13-Tekstil	18	18	22	10	6	12	10	6	10
14-Giyim Eşyaları	21	14	21	9	14	21	7	13	17
15-Deri ve Ürünleri	4	20	20	16	4	9	14	12	11
16-Ağaç ve Mantar	3	2	18	8	9	10	16	20	13
17-Kâğıt Ve Kâğıt Ürün.	15	11	15	7	10	14	8	5	7
18-Kayıtlı Medya Basımı	16	17	7	1	19	17	21	14	18
19-Kok Kömürü-Petrol.	14	21	5	23	17	5	13	23	20
20-Kimyasal Ürünler	11	18	17	13	3	14	17	18	15
21-Eczacılık	19	9	11	4	21	22	11	22	21
22-Kauçuk ve Plastik	9	8	7	11	2	3	17	9	3
23-Mineral Ürünler	8	15	16	17	7	18	20	8	14
24-Ana Metal San.	1	4	4	20	11	8	6	21	9
25-Metal Ürünleri	5	3	9	18	7	2	3	10	2
26-Bilg, Elektronik, Optik	23	23	23	15	22	20	4	16	23
27-Elektrikli Teçhizat	2	4	10	13	12	7	11	4	3
28-Makine Ve Teçhizat	17	12	14	21	5	1	15	7	6
29-Motorlu Kara Taşıtı	13	6	11	22	1	4	22	3	8
30-Diğer Ulaşım Araçları	6	7	1	19	23	10	23	10	22
31-Mobilya İmalatı	12	1	3	6	16	6	17	1	1
32-Diğer İmalatlar	10	12	19	12	18	13	2	18	16

Kaynak: TÜİK ve TCMB verilerinden hareketle hesaplamamız.

Yıllar itibariyle “toplam skora” göre en kötü performansa sahip 26 kodlu “Bilgisayar, Elektronik ve Optik” ve 30 kodlu “Diğer Ulaşım Araçları” sektörlerinin düşük performansının genel olarak yıllara yaygın olduğu görülmektedir. İyi performans gösteren sektörler de dönem içerisinde geri sıralara düşebilmektedir. Bu da her sektörün her yıl başarılı olmadığı, ancak dönem itibariyle genel bir başarıya sahip oldukları anlamına gelmektedir. Kriz dönemlerinde veya belli konjonktür dönemlerinde hangi sektörün nasıl bir eğilim izlediği de tablodan okunabilmektedir. 2008-2009 küresel kriz döneminde 26 kodlu Bilgisayar, Elektronik ve Optik, 27 kodlu Elektrikli Teçhizat, 28 kodlu Makine ve Teçhizat ve 29 kodlu Motorlu Kara Taşıtı imalatı sektörleri düşük performansları ile dikkat çekerken, 10 kodlu Gıda, 12 kodlu Tütün, 31 kodlu Mobilya ve 18 kodlu Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması sektörleri görece yüksek performans göstermişlerdir.

3'lü Dijitte Performans Analizi

Bu analizde veri seti olarak, Üretim Endeksi, İstihdam Endeksi, Verimlilik Endeksi, İhracat, Dış Ticarete Rekabet Gücü (RCA) ve Kapasite Kullanım Oranı (KKO) kullanılmıştır. 2005 ve 2006 yıllarında KKO verisi bulunmadığından 2005, 2006 ve 2007 yıllarında 5 kriter, 2008-2013 döneminden itibaren ise 6 kriter bazında performans analizi yapılmıştır. Analiz tıpkı 2 dijital performans analizinde olduğu gibi aynı yöntemle, skor değeri hesaplamasıyla yapılmıştır. İmalat sanayi alt sektörlerinin seçilen kriterlere ilişkin dönemsel değerleri hem düzey veriler hem de yüzde değişimler olarak hesaplanmıştır. Sonrasında, sektörler 6 kriter bazında düzey değerlerine ve bir önceki yıla göre hesaplanan yüzde değişimler itibarıyla (en yüksek değer ya da en yüksek yüzde değişim gösteren sektör ilk sırada olacak şekilde) sıralanmıştır. Bu analiz her yıl için ayrı ayrı yapılarak, kriterlerin her birine göre sektörlerin sıra değerleri elde edilmiştir (3 dijitalde 82 sektörün verisi olduğundan her bir kritere göre sektörler 1 ile 82 arasında sıralanmıştır). Bu sıra değeri sektörün o kriterden aldığı "skor" olarak düşünülmüştür. Her kriter için sektörlerin 2006-2013 yılları için 8 yıl boyunca aldıkları bu skorlar yatay olarak toplanarak, söz konusu kritere ait toplulaştırılmış dönem skoru elde edilmiştir. Söz konusu 6 kriterin aldıkları dönem skorlarının toplanmasıyla da toplam skor elde edilmiştir. Burada da 2'li dijitalde olduğu gibi son dönemin etkilerinin daha iyi yansıtılabilmesi adına 2013 yılı skoru 8 ile, 2012 skoru 7 ile... ve nihayet 2006 skoru 1 ile çarpılarak ağırlıklandırılmıştır.

İmalat sanayi 3'lü dijital bazında sektörlerin toplam skorlarına göre sıralandığı yukarıdaki tabloya göre 107 kodlu "Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı" ve 292 kodlu "Motorlu Kara Taşıtları Karoseri (Kaporta) İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler İmalatı" sektörleri en iyi performans gösteren sektörler olarak ilk iki sırayı alırken, 263 kodlu "İletişim Ekipmanları İmalatı" ve 133 kodlu "Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi" sektörleri en kötü performans gösteren sektörler olmuşlardır. 82 sektör performans analizinde 3 gruba ayrılmıştır. İlk 27 sektör A Grubu yani yüksek performans, ikinci 27 sektör B Grubu ve son 28 sektör de en düşük performans grubunu simgeleyen C Grubu altında performans sıralamasına göre sıralanmıştır.

Tablo 181: Üçlü Dijitte En İyi Skor Elde Eden Sektörler ve Skorları Sıralaması

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	Skor
A GRUBU	107- Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	4,327
	292- Motorlu Kara Taş. Karoseri (Kaporta) İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler	4,408
	251- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı	5,551
	105- Süt Ürünleri İmalatı	5,609
	172- Kâğıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	5,668
	109- Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	5,775
	254- Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	5,841
	143- Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı	5,973
	310- Mobilya İmalatı	6,056
	273- Kablo lamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı	6,073
	275- Ev Aletleri İmalatı	6,218
	236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı	6,266
	222- Plastik Ürünlerin İmalatı	6,332
	293- Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı	6,494
	101- Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	6,573
	303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı	6,586
	265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı	6,625
	321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı	6,639
	272- Akümülatör ve Pil İmalatı	6,704
	259- Diğer Fabrikasyon Metal Ürünlerin İmalatı	6,722
	142- Kürkten Eşya İmalatı	6,754
	271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cih.	6,801
	108- Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	6,814
	103- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	6,824
	242- Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı	6,861
	274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı	7,026
204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatici Mad. Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Malz.	7,036	
B GRUBU	281- Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	7,047
	106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	7,097
	203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İm.	7,099
	239- Aşındırıcı Ürünlerin ve BYS Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	7,120
	252- Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı	7,124
	152- Ayakkabı, Bot, Terlik Vb. İmalatı	7,126
	244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı	7,147
	282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	7,186
	245- Metal Döküm Sanayii	7,238
	102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	7,243
	283- Tarım ve Ormanlık Makinelerinin İmalatı	7,260
	257- Çatal-Bıçak Takımı ve Diğer Kesici Aletler İle El Aletleri ve Genel Hırdavat Malz..	7,268
	139- Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı	7,277
	235- Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı	7,308
	162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı	7,320

Tablo 181 (Devam): Üçlü Dijitte En İyi Skor Elde Eden Sektörler ve Skorları Sıralaması

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	Skor
B GRUBU	221- Kauçuk Ürünlerin İmalatı	7,440
	325- Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı	7,441
	284- Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgâhları İmalatı	7,472
	289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	7,473
	241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı	7,475
	110- İçeceklerin İmalatı	7,486
	205- Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı	7,552
	237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil verilmesi ve Bitirilmesi	7,605
	233- Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı	7,639
	141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı	7,825
	243- Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı	7,839
	131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi	7,852
	C GRUBU	181- Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri
132- Dokuma		7,986
120- Tütün Ürünleri İmalatı		8,042
202- Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı		8,053
104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı		8,060
309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı		8,067
264- Tüketici Elektroniği Ürünlerinin İmalatı		8,074
291- Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı		8,230
171- Kâğıt Hamuru, Kâğıt ve Mukavva İmalatı		8,275
232- Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı		8,318
231- Cam ve Cam Ürünleri İmalatı		8,353
253- Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boyerleri) Hariç		8,368
261- Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı		8,403
234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı		8,459
212- Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı		8,599
279- Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı		8,733
301- Gemi ve Tekne Yapımı		8,739
206- Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı		8,925
255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi		8,960
151- Derinin Tabaklanması ve İşl.; Bavul, El Çantası, Saraçlık ve Koşum Takımı İm. Kürk İşl.		9,070
192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı		9,072
329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar		9,098
201- Temel Kim. Mad. Kim. Gübre ve Azot Bileş. Birincil Formda Plastik ve Sentetik Kauçuk		9,103
256- Metallerin İşlenmesi ve Kaplanması; Makinede İşleme		9,283
161- Ağaçların Biçilmesi ve Planlanması		9,435
262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı		9,707
263- İletişim Ekipmanlarının İmalatı		10,389
133- Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi		11,179

Aşağıdaki tabloda ise Nace Rev. 2'ye göre 3'lü ayırmada, 2005-2013 döneminde imalat sanayi sektörlerinin performans sıralaması, 6 performans kriteri bazında aldıkları skorlara göre her bir kriter ve toplam skor bazında ayrı ayrı gösterilmektedir.

Tablo 182: Sektörlerin Performans Kriterlerinden Aldıkları Sıra Değerleri (1 ile 82 Arası)

Sektör	Üretim Endeksi	İstihdam Endeksi	Verimlilik	İhracat	RCA	KKO	Genel Sıra	Sektör	Üretim Endeksi	İstihdam Endeksi	Verimlilik	İhracat	RCA	KKO	Genel Sıra
101	45	10	69	2	45	45	15	237	77	69	58	65	9	40	50
102	67	23	81	13	30	1	37	239	14	55	5	17	55	13	31
103	54	52	55	71	2	32	24	241	41	60	16	62	31	66	47
104	59	65	27	25	54	59	59	242	25	19	46	61	32	30	25
105	10	13	44	10	24	61	4	243	42	76	26	63	33	79	53
106	70	27	80	39	18	62	29	244	13	8	42	54	53	80	34
107	3	18	13	6	3	35	1	245	30	48	31	51	36	63	36
108	53	77	25	15	20	58	23	251	18	22	32	41	7	9	3
109	6	2	60	1	52	39	6	252	55	58	38	59	16	14	32
110	57	24	66	43	37	67	48	253	49	38	63	21	69	51	66
120	63	67	56	29	39	28	57	254	29	54	18	3	21	26	7
131	66	17	79	49	42	16	54	255	2	40	1	81	81	72	73
132	64	37	76	73	29	15	56	256	7	9	20	82	82	54	78
133	76	53	72	80	80	56	82	257	17	57	11	27	49	47	39
139	74	47	73	50	10	27	40	259	40	30	53	42	22	7	20
141	72	79	43	75	8	38	52	261	43	46	57	9	77	25	67
142	61	62	47	55	4	23	21	262	65	82	10	38	79	8	80
143	22	21	39	67	6	33	8	263	80	51	82	64	78	75	81
151	81	73	77	22	50	44	74	264	68	32	74	78	27	17	61
152	48	4	78	16	48	24	33	265	5	5	9	11	74	11	17
161	36	68	12	79	76	42	79	271	20	15	28	34	46	68	22
162	37	43	34	45	41	74	42	272	32	35	48	8	40	71	19
171	47	72	15	5	75	31	63	273	27	42	23	37	13	69	10
172	19	33	21	18	17	29	5	274	31	6	65	20	51	37	26
181	11	66	2	68	59	52	55	275	28	11	54	60	14	36	11
192	79	59	68	32	61	48	75	279	52	14	71	56	72	3	70
201	62	78	24	40	70	76	77	281	4	34	6	26	64	12	28
202	50	3	70	46	67	20	58	282	12	12	37	35	60	34	35
203	34	28	41	23	47	10	30	283	56	29	45	31	43	2	38
204	35	44	30	44	34	73	27	284	8	41	19	47	56	6	45
205	26	20	50	14	68	4	49	289	15	16	33	48	63	22	46
206	44	61	22	72	65	65	72	291	51	70	36	74	35	21	62
212	33	64	35	28	73	78	69	292	1	7	3	30	15	53	2
221	60	39	67	53	28	77	43	293	9	36	8	36	38	57	14
222	38	26	49	19	25	43	13	301	82	75	62	58	26	82	71
231	71	63	59	77	23	64	65	303	21	1	40	24	66	60	16
232	75	49	75	33	44	55	64	309	39	25	52	52	62	49	60
233	78	71	61	70	5	50	51	310	23	56	17	12	19	41	9
234	46	31	64	69	57	5	68	321	69	81	4	7	11	81	18
235	58	74	51	76	1	70	41	325	16	50	14	4	71	19	44
236	24	45	7	66	12	18	12	329	73	80	29	57	58	46	76

Kaynak: TÜİK ve TCMB verilerinden hareketle hesaplamamız.

Alfabetik sıralamaya göre sıralama yapılan tablodan herhangi bir sektörün 6 kriterden ayrı ayrı kaçınıcı olduğu görülebilmektedir. Örneğin 101 kodlu “Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı” sektörü 82 sektörlü imalat sanayi analizinde 15. sırada yer alırken, Üretim Endeksinde 45., İstihdam Endeksinde 10., Verimlilik Endeksinde 69., İhracat 2., RCA skorunda 45. ve KKO açısından ise 45. sırada yer almaktadır. Dönem genelinde en düşük performansa sahip 133 kodlu Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi sektörünün de hemen hemen her kriterde gerilerde veya orta-geri sıralarda bulunduğu gözlenmektedir. Diğer sektörler için de benzer yorumlar aynı şekilde yapılabilir.

9.2.2. Bölgedeki Sektörel Yatırım Eğilimleri

TR83 Bölgesi illerinin iktisadi yapısı ile Türkiye’nin iktisadi yapısı arasındaki benzeşme ve/veya farklılıkların tespit edilmesi yanı sıra, bölgede öne çıkan ve üretimde ağırlık kazanan sektörlerin belirlenmesi açısından yatırım teşviklerinin sektörler itibarıyla analiz edilmesi önem arz etmektedir.

Bu sayede bölgede üretim gücünün nerelere kaydığını ve nerelerde yoğunlaştığını (eğilim olarak da) gözlemlemek mümkün olacaktır. Bu amaçla hazırlanan aşağıdaki tabloda Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü tarafından her il için alınan teşvik belgelerinden yola çıkılarak TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat ile Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak 2001–2014 dönemi için yatırım teşviklerine göre sabit sermaye yatırımlarının genel iktisadi faaliyetler bazında dağılımı verilmektedir.

Tablo 183: Türkiye ve TR83 için İktisadi Faaliyet Kolları Bazında Sabit Sermaye Yatırımları (% Pay)

Ana Faaliyet Kolu	Türkiye	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
Enerji	23,0	38,7	43,0	42,2	60,3
Hizmetler	30,5	8,8	19,9	20,6	11,2
İmalat	41,1	25,3	30,0	28,2	23,4
Madencilik	3,9	25,6	4,2	7,9	3,9
Tarım	1,5	1,6	2,8	1,1	1,3
Toplam Sektörler	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: Yatırım teşvik verilerinden hareketle kendi hesaplamalarımız

Tablo incelendiğinde TR83 Bölgesi illeri ile Türkiye genelinde yatırım teşviklerinin dağılımı açısından farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Enerji sektörünün Türkiye’deki sabit sermaye yatırımlarından aldığı pay %23 iken Tokat’ta %60 ile en yüksek düzeyde bulunurken, Amasya’da %39 düzeyindedir. Hizmetler sektörü de Türkiye’deki sabit sermaye

yatırımlarından %30 civarında pay alırken, Bölge illerinde bu oran daha düşük düzeydedir. Madencilikte ise Amasya ili %26 pay ile diğer illerden ve Türkiye’den farklılaşmaktadır. İmalat sanayi sektörlerinin yatırım teşviklerindeki sabit sermaye yatırımlarından aldığı pay Türkiye’de %41 iken, Amasya’da 25.3, Çorum’da 30, Samsun’da %28.2 ve Tokat’ta %23.4 düzeyinde kalmaktadır. Bölge illerinde imalat sanayiinin ve hizmetler sektörünün yatırım teşviklerinde sabit sermaye yatırımlarında aldıkları paylar Türkiye genelinin altında kalırken, enerji ve madencilik sektörleri Türkiye genelinin üzerinde yer almaktadır.

Yukarıdaki tablodan yola çıkılarak Türkiye ve TR83 Bölgesi illeri imalat sanayi sabit sermaye yatırımları yüzde pay farkları aşağıdaki tablodan izlenebilir. Bu tabloya göre gıda ve içki sektörü, makine imalat, lastik plastik, diğer imalatlar, orman ürünleri ve elektronik sektörleri Amasya ilinde alınan yatırım teşviklerindeki sabit sermaye yatırımları açısından nispi öneme sahiptir.

Tablo 184: Yatırım Teşvikleri Türkiye-Amasya Yüzde Farkları

Sektör	Türkiye	Amasya	Amasya-Türkiye
Gıda ve İçki	9.2	55.2	46.1
Makina İmalat	5.2	13.4	8.2
Lastik-Plastik	6.0	10.0	4.0
Diğerleri	0.7	3.3	2.6
Orman Ürünleri	3.0	4.3	1.3
Elektronik	1.2	1.8	0.6
Madeni Eşya	3.7	3.6	0.0
İnşaat	0.5	0.3	-0.2
Deri ve Kösele	0.3	0.0	-0.3
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	0.4	0.0	-0.4
Cam	2.5	1.9	-0.6
Seramik	0.6	0.0	-0.6
Elektrikli Makinalar	1.5	0.3	-1.2
Demir Dışı Metaller	1.5	0.0	-1.5
Kağıt	3.0	0.9	-2.2
Demir Çelik	2.5	0.0	-2.5
Çimento	3.2	0.0	-3.2
Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	3.8	0.0	-3.8
Taşıt Araçları	12.6	0.0	-12.6
Dokuma ve Giyim	17.9	4.9	-13.0
Kimya	20.6	0.0	-20.6

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı verilerinden hareketle hesaplamamız.

Çorum ilinde alınan yatırım teşviklerindeki sabit sermaye yatırımları açısından makine imalat, lastik plastik, Seramik, Kağıt Pişmiş Kil ve Çimento Ger., Deri ve Kösele, Demir Dışı Metaller,

Mesl. Bil. Ölç. Opt. Do., Diğerleri, Elektrikli Makinalar, Gıda ve İçki sektörleri nispi öneme sahiptir.

Tablo 185: Yatırım Teşvikleri Türkiye-Çorum Yüzde Farkları

Sektör	Türkiye	Çorum	Çorum-Türkiye
Makina İmalat	5.2	29.2	24.0
Seramik	0.6	15.3	14.7
Kağıt	3.0	8.9	5.9
Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	3.8	6.1	2.4
Deri ve Kösele	0.3	2.5	2.3
Demir Dışı Metaller	1.5	3.6	2.1
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	0.4	2.5	2.1
Diğerleri	0.7	1.7	1.0
Elektrikli Makinalar	1.5	2.0	0.5
Gıda ve İçki	9.2	9.5	0.3
İnşaat	0.5	0.2	-0.3
Madeni Eşya	3.7	3.2	-0.5
Demir Çelik	2.5	2.0	-0.5
Elektronik	1.2	0.0	-1.2
Orman Ürünleri	3.0	1.5	-1.5
Cam	2.5	0.3	-2.2
Çimento	3.2	0.0	-3.2
Lastik-Plastik	6.0	1.5	-4.5
Taşıt Araçları	12.6	6.5	-6.1
Dokuma ve Giyim	17.9	3.2	-14.7
Kimya	20.6	0.2	-20.4

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı verilerinden hareketle hesaplamamız.

Samsun ilinde alınan yatırım teşviklerindeki sabit sermaye yatırımları açısından Çimento, Kimya, Orman Ürünleri, İnşaat, Elektrikli Makinalar sektörleri nispi öneme sahiptir.

Tablo 186: Yatırım Teşvikleri Türkiye-Samsun Yüzde Farkları

Sektör	Türkiye	Samsun	Samsun-Türkiye
Çimento	3.2	23.4	20.2
Kimya	20.6	35.0	14.3
Orman Ürünleri	3.0	8.4	5.4
İnşaat	0.5	0.5	0.0
Elektrikli Makinalar	1.5	1.5	0.0
Demir Dışı Metaller	1.5	1.5	-0.1
Diğerleri	0.7	0.5	-0.2
Deri ve Kösele	0.3	0.0	-0.3
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	0.4	0.2	-0.3
Seramik	0.6	0.0	-0.6
Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	3.8	3.1	-0.7
Demir Çelik	2.5	1.7	-0.8
Cam	2.5	1.3	-1.2
Elektronik	1.2	0.0	-1.2
Madeni Eşya	3.7	2.3	-1.4
Kağıt	3.0	0.8	-2.2
Makina İmalat	5.2	2.9	-2.3
Gıda ve İçki	9.2	6.7	-2.5
Lastik-Plastik	6.0	3.2	-2.8
Taşıt Araçları	12.6	5.8	-6.8
Dokuma ve Giyim	17.9	1.3	-16.6

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı verilerinden hareketle hesaplamamız.

Tokat ilinde alınan yatırım teşviklerindeki sabit sermaye yatırımları açısından Çimento, Gıda ve İçki, Pişmiş Kil ve Çimento Ger., Dokuma ve Giyim, Orman Ürünleri ve Diğer imalatlar sektörleri nispi öneme sahiptir.

Tablo 187: Yatırım Teşvikleri Türkiye-Tokat Yüzde Farkları

Sektör	Türkiye	Tokat	Tokat-Türkiye
Çimento	3.2	27.2	24.1
Gıda ve İçki	9.2	21.2	12.0
Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	3.8	14.0	10.3
Dokuma ve Giyim	17.9	19.7	1.8
Orman Ürünleri	3.0	4.6	1.6
Diğerleri	0.7	0.7	0.0
Deri ve Kösele	0.3	0.0	-0.3
İnşaat	0.5	0.1	-0.4
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	0.4	0.0	-0.4
Elektrikli Makinalar	1.5	0.9	-0.6
Seramik	0.6	0.0	-0.6
Kağıt	3.0	2.2	-0.8
Elektronik	1.2	0.0	-1.2
Demir Dışı Metaller	1.5	0.0	-1.5
Cam	2.5	0.0	-2.5
Demir Çelik	2.5	0.0	-2.5
Makina İmalat	5.2	2.6	-2.6
Madeni Eşya	3.7	0.1	-3.6
Lastik-Plastik	6.0	0.2	-5.8
Taşıt Araçları	12.6	0.0	-12.6
Kimya	20.6	6.4	-14.2

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı verilerinden hareketle hesaplamamız.

9.2.3. Girdi-Çıktı Analizi⁵¹

Bu bölümde sektörlerin üretim yapısı ve sektörlerin birbirlerini etkileme düzeyleri Girdi/Çıktı Analizi kullanılarak incelenecektir. Girdi/Çıktı (I/O) Analizi sektörlerin üretim yapılarını, diğer sektörlerle olan etkileşimlerini gösteren ve ekonomideki sektörel bazda hızlandıran ve çarpan etkilerini hesaplamaya olanak veren bir tekniktir.

2002 için yayınlanan Türkiye I/O tablosunda 59 sektör bulunmaktadır. Burada amaç, özellikle sanayi (ve bilhassa imalat sanayi) sektörünün yapısını incelemek olduğu için 59 sektör 33 sektör halinde toplulaştırılmıştır. Tablo 188'de toplulaştırma yapılan sektörler ve bu sektörlerin toplulaştırıldığı NACE Rev. 1.1. kodları verilmektedir⁵².

⁵¹ Oktay KÜÇÜKKİREMITÇİ tarafından hazırlanmıştır. Girdi/Çıktı analizi ile ilgili teknik bilgiler EK 2'de verilmiştir.

⁵² NACE Rev. 2 sınıflaması ile NACE Rev. 1.1. sınıflaması alt sektörler bazında küçük farklar göstermesine rağmen genel olarak uyumludur. BU nedenle ikili düzeydeki kırılımların temsil ettiği sektörlerin içerikleri aynı kabul edilebilir.

Tablo 188: Toplulaştırma Sonrası Sektörler

NACE Kod ^(§)	Ürünler
01-05	Tarım, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık
10-14	Madencilik
15-16	Gıda, İçki ve Tütün
17	Tekstil
18	Giyim Eşyası, Kürkün İşlenmesi ve Boyanması
19	Derinin Tabaklanması, İşlenmesi, Deriden Mamul Eşya
20	Ağaç ve Mantar Ürünleri
21	Kağıt ve Kağıt Ürünleri
22	Basım ve yayın
23-24	Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol, Kimyasal Madde ve Ürünler
25	Plastik ve Kauçuk Ürünleri
26	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler
27	Ana Metal Sanayi
28	Metal Eşya
29	Bys Makine ve Teçhizat
30	Büro, Muhasebe ve Bilgi İşlem Makineleri
31	Bys Elektrikli Makine ve Cihazlar
32	Radio, TV ve Haberleşme Cihazları
33	Tıbbi Aletler, Hassas ve Optik Aletler
34	Motorlu Kara Taşıtı ve Römork
35	Diğer Ulaşım Araçları
36-37	Mobilya; Bys Diğer İmalat ve Yeniden Değerlendirme
40-41	Elektrik, Gaz, Su
45	İnşaat
50-52	Toptan ve Perakende Ticaret, Bakım Onarım
55	Oteller ve Lokantalar
60-64	Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme
65-67	Finansal Aracılık
70-74	Gayrimenkul, Kiralama, ARGE
75	Kamu Yönetimi ve Savunma, Zorunlu Sosyal Güvenlik
80	Eğitim Hizmetleri
85	Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler
90-95	Diğer Toplumsal, Sosyal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri

(§) : Toplulaştırmada, Örneğin; “01-05”, 01 ile 05 NACE kodları arasında kalan “Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık ve Ormancılık” sektörlerinin birleştirilmiş halini ifade etmektedir.

Bu noktada, I/O tablosundan hareketle hesaplanacak bağlantı katsayıları hakkında bilgi vermek gerekirse;

Doğrudan Geri Bağlantı: Herhangi bir sektörün üretimi içinde diğer sektörlerden kullandığı ara girdilerin toplamından hareketle hesaplanmaktadır. “Teknoloji Matrisi (Girdi Katsayıları Matrisi)”nden hareketle hesaplanan doğrudan geri bağlantı katsayısı ise, sektörün toplam üretim değeri “1” olarak kabul edildiğinde, kullanılan ara girdilerin toplam üretime

oranlarının toplamından oluşmaktadır. Doğrudan geri bağlantı katsayısının yüksekliği, o sektörün üretim için diğer sektörlerin çıktılarını yüksek oranda kullanmak durumunda olduğunu (sektörün kendisini besleyen gerideki sektörlerle yüksek oranda bağımlı olduğunu) ifade etmektedir. Bir başka ifade ile, yüksek geri bağlantı katsayısı, o sektörün üretimi ile gerisindeki diğer sektörlerin üretimi arasında kuvvetli bir bağlantı olduğunu göstermektedir.

Doğrudan İleri Bağlantı: Belli bir sektör üretiminin diğer sektörler tarafından girdi olarak kullanılan kısmının (toplam ara tüketim) o sektörün ürünlerine olan toplam talebe=tüketime (ara tüketim+nihai tüketim) oranını göstermektedir. Bu anlamda, sektörün toplam üretiminin ne kadarının diğer sektörler tarafından girdi olarak kullanıldığını (ya da sektör üretiminin ne kadarının nihai tüketime gittiğini) ifade etmektedir.

Toplam Geri Bağlantı: “Leontief Ters Matrisi”nden hesaplanmaktadır. Belli bir sektördeki bir birimlik nihai talep artışının yol açtığı toplam üretim artışı, o sektörün toplam geri bağlantı etkisini göstermektedir. Doğrudan geri bağlantıda yalnızca belli bir sektörün üretimindeki diğer sektör girdilerinin payları ifade edilirken; toplam geri bağlantıda belli bir sektöre nihai talep artışı (nihai tüketiciler tarafından yalnızca o sektör ürününe bir birimlik talep artışı) olması neticesinde, hem bu talep artışını, hem de bu talep artışını karşılamak için gerçekleşen üretim artışı nedeniyle diğer sektörlerden tedarik edilen girdi artışı neticesinde ilgili (bağlantılı) tüm sektörlerde ortaya çıkan toplam üretim artışı ifade edilmektedir. Bu anlamda toplam geri bağlantı katsayısı, o sektör ürününe olan talep değişiminin tetiklediği ekonomideki toplam üretim artışını ifade etmektedir.

Toplam İleri Bağlantı: “Leontief Ters Matrisi”nden hesaplanmaktadır. Tüm sektörlerdeki birer birimlik nihai talep artışlarının belli bir sektörün üretiminde yol açtığı artış, o sektörün toplam ileri bağlantı etkisi olarak tanımlanmaktadır. Toplam ileri bağlantıda, ekonomideki tüm sektörlerin nihai ürünlerine birer birimlik bir talep artışı olduğundan hareketle üretici sektörlerin üretiminin ne kadar arttığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen tanımlamalar doğrultusunda, 33 sektörün I/O tablosundan hareketle hesaplanan bağlantı katsayıları ve karakteristik değerleri Tablo 189’da verilmektedir.

Tablo 189: Sektörlerin Bağlantı Katsayıları

NACE Kod	Sektör Adı	DGB	TGB	DİB	TİB
01-05	Tarım, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık	0.331	1.651	0.551	2.756
10-14	Madencilik	0.383	1.833	0.868	3.907
15-16	Gıda, İçki ve Tütün	0.739	2.441	0.251	1.870
17	Tekstil	0.728	2.772	0.595	2.851
18	Giyim Eşyası, Kürkün İşlenmesi ve Boyanması	0.722	2.833	0.090	1.174
19	Derinin İşlenmesi ve Deriden Mamul Eşya	0.731	2.819	0.447	1.475
20	Ağaç ve Mantar Ürünleri	0.741	2.654	0.731	1.442
21	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	0.720	2.690	0.924	2.455
22	Basım ve yayın	0.613	2.420	0.797	1.272
23-24	Rafine Edilmiş Petrol, Kimyasal Madde ve Ürün.	0.732	2.545	0.737	5.709
25	Plastik ve Kauçuk Ürünleri	0.727	2.716	0.767	2.178
26	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	0.628	2.334	0.836	2.043
27	Ana Metal Sanayi	0.757	2.923	0.852	5.894
28	Metal Eşya	0.694	2.774	0.698	1.853
29	Bys Makine ve Teçhizat	0.622	2.545	0.272	1.943
30	Büro, Muhasebe ve Bilgi İşlem Makineleri	0.561	2.310	0.304	1.128
31	Bys Elektrikli Makine ve Cihazlar	0.706	2.753	0.491	1.735
32	Radyo, TV ve Haberleşme Cihazları	0.786	3.097	0.374	2.286
33	Tıbbi Aletler, Hassas ve Optik Aletler	0.709	2.737	0.218	1.260
34	Motorlu Kara Taşıtı ve Römork	0.757	2.961	0.342	1.631
35	Diğer Ulaşım Araçları	0.537	2.279	0.474	1.145
36-37	Mobilya, Diğer İmalat ve Yeniden Değerlendirme	0.751	2.914	0.139	1.146
40-41	Elektrik, Gaz, Su	0.630	2.413	0.783	3.870
45	İnşaat	0.543	2.291	0.081	1.179
50-52	Toptan ve Perakende Ticaret, Bakım Onarım	0.383	1.766	0.484	5.794
55	Oteller ve Lokantalar	0.535	2.108	0.134	1.216
60-64	Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	0.437	1.886	0.480	5.401
65-67	Finansal Aracılık	0.362	1.643	0.640	2.858
70-74	Gayrimenkul, Kiralama, ARGE	0.267	1.587	0.390	3.679
75	Kamu Yönetimi ve Savunma, Sosyal Güvenlik	0.397	1.820	0.003	1.008
80	Eğitim Hizmetleri	0.213	1.437	0.048	1.064
85	Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	0.479	1.985	0.056	1.066
90-95	Diğer Hizmet Faaliyetleri	0.433	1.836	0.317	1.486

DGB: Doğrudan Geri Bağlantı, **TGB:** Toplam Geri Bağlantı, **DİB:** Doğrudan İleri Bağlantı, **TİB:** Toplam İleri Bağlantı

Not: Tabloda her bir kriter bazında en yüksek değerler kutu içinde belirtilmiştir.

Buna göre, en yüksek doğrudan geri bağlantısına sahip olan sektör 32 kod numaralı Radyo, TV ve Haberleşme Cihazları sektörüdür. Bu sektörde üretim girdileri içinde ara girdilerin paylarının toplamı 0.786'dır. Sektör 100 birim üretim yaparken diğer sektörlerden 78.6 birim girdi kullanmaktadır. Yine aynı sektör, en yüksek toplam geri bağlantıya sahiptir. Sektör

ürünlerine olan talepte bir birim değişme olduğunda toplam üretim 3.097 birimlik artış göstermektedir.

21 kod numaralı Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri sektörü ise en yüksek doğrudan ileri bağlantı katsayısına sahiptir. Sektörün üretiminin yüzde 92.4'ü diğer sektörlerin kullanımına, ara tüketime gitmektedir.

27 kod numaralı Ana Metal sektörü 5.894'lük değeri ile en yüksek toplam ileri bağlantı katsayısına sahiptir. Toplam ileri bağlantı katsayısının, tüm sektör ürünlerine bir birim talep artışı olduğunda ilgili sektörün toplam üretimin ne kadar artacağını gösterdiği dikkate alındığında; Ana Metal sektörünün önemli bir tedarikçi sektör olduğu ve diğer sektörlerin talebinin artışından en fazla etkilenen sektör olduğu görülmektedir.

9.2.3.1. Sektörlerarası Etkileşim ve “Kısmî Bağlantı Katsayıları”

Tablo 189'da verilen bağlantı katsayıları, kısmî katsayılar olarak ifade edildiğinde daha detaylı bilgiler sağlayacaktır. Bu sayede her bir sektörün en fazla bağlantıya sahip olduğu veya en fazla tetiklediği sektörler de belirlenebilecektir. Bu anlamda, sadece İmalat Sanayii alt sektörlerine yönelik olarak, doğrudan geri, toplam geri ve toplam ileri kısmî bağlantı katsayıları “en önemli ilk 10 sektör” için hesaplanmış olup izleyen tablolarda verilecektir.

Tablo 190: İmalat Sanayi Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları

Sektör		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
15-16	Katsayı	0.3603	0.1418	0.0750	0.0470	0.0226	0.0201	0.0184	0.0075	0.0067	0.0048	0.7393
	NACE Kodu	01-05	15-16	50-52	60-64	23-24	25	21	40-41	26	28	
17	Katsayı	0.3451	0.1251	0.0811	0.0415	0.0387	0.0176	0.0121	0.0057	0.0051	0.0049	0.7285
	NACE Kodu	17	23-24	50-52	60-64	01-05	40-41	25	21	29	26	
18	Katsayı	0.4083	0.0774	0.0565	0.0416	0.0300	0.0274	0.0079	0.0070	0.0066	0.0062	0.6219
	NACE Kodu	17	50-52	18	60-64	23-24	19	15-16	40-41	25	21	
19	Katsayı	0.2793	0.1226	0.0865	0.0797	0.0383	0.0315	0.0218	0.0117	0.0098	0.0051	0.5612
	NACE Kodu	19	15-16	23-24	50-52	60-64	17	25	21	40-41	28	
20	Katsayı	0.1555	0.1349	0.1216	0.0845	0.0632	0.0250	0.0210	0.0176	0.0175	0.0150	0.7407
	NACE Kodu	20	23-24	01-05	50-52	60-64	40-41	21	25	10-14	27	
21	Katsayı	0.2619	0.0941	0.0859	0.0510	0.0464	0.0349	0.0228	0.0207	0.0167	0.0146	0.7199
	NACE Kodu	21	23-24	50-52	60-64	40-41	01-05	10-14	25	17	29	
22	Katsayı	0.2314	0.0804	0.0507	0.0486	0.0372	0.0304	0.0220	0.0122	0.0033	0.0031	0.6125
	NACE Kodu	21	50-52	60-64	23-24	22	25	40-41	29	19	27	
23-24	Katsayı	0.2241	0.2165	0.0707	0.0619	0.0168	0.0159	0.0105	0.0100	0.0087	0.0068	0.7323
	NACE Kodu	10-14	23-24	50-52	60-64	25	01-05	21	40-41	27	26	
25	Katsayı	0.3103	0.0932	0.0840	0.0523	0.0289	0.0287	0.0116	0.0106	0.0105	0.0104	0.7267
	NACE Kodu	23-24	25	50-52	60-64	27	40-41	21	17	26	28	
26	Katsayı	0.1413	0.1404	0.0723	0.0704	0.0548	0.0323	0.0223	0.0181	0.0076	0.0064	0.6280
	NACE Kodu	10-14	26	50-52	23-24	60-64	40-41	21	29	28	27	
27	Katsayı	0.4133	0.0751	0.0538	0.0502	0.0501	0.0313	0.0184	0.0139	0.0086	0.0058	0.7567
	NACE Kodu	27	50-52	60-64	10-14	40-41	26	23-24	29	28	20	
28	Katsayı	0.3312	0.0800	0.0567	0.0506	0.0385	0.0225	0.0160	0.0145	0.0110	0.0092	0.6937
	NACE Kodu	27	50-52	28	60-64	23-24	29	40-41	25	26	21	
29	Katsayı	0.1937	0.1094	0.0758	0.0439	0.0269	0.0222	0.0186	0.0162	0.0161	0.0135	0.6219
	NACE Kodu	27	29	50-52	60-64	23-24	31	28	40-41	25	26	
30	Katsayı	0.1298	0.0661	0.0617	0.0404	0.0229	0.0176	0.0143	0.0103	0.0090	0.0074	0.5612
	NACE Kodu	32	30	50-52	60-64	27	23-24	31	40-41	21	22	
31	Katsayı	0.1471	0.1209	0.0876	0.0545	0.0473	0.0464	0.0400	0.0394	0.0210	0.0158	0.7060
	NACE Kodu	31	27	50-52	25	60-64	23-24	40-41	28	32	10-14	
32	Katsayı	0.4075	0.1091	0.0462	0.0436	0.0432	0.0215	0.0134	0.0080	0.0075	0.0057	0.7863
	NACE Kodu	32	50-52	27	31	60-64	25	23-24	21	18	33	
33	Katsayı	0.1451	0.1082	0.0747	0.0663	0.0592	0.0494	0.0383	0.0376	0.0250	0.0136	0.7093
	NACE Kodu	33	50-52	27	23-24	32	60-64	29	25	26	28	
34	Katsayı	0.2267	0.1347	0.1019	0.0721	0.0706	0.0474	0.0182	0.0152	0.0083	0.0080	0.7573
	NACE Kodu	34	27	50-52	25	28	60-64	23-24	26	40-41	29	
35	Katsayı	0.0728	0.0711	0.0654	0.0572	0.0411	0.0325	0.0325	0.0206	0.0190	0.0176	0.5369
	NACE Kodu	27	28	35	50-52	60-64	29	23-24	25	34	31	
36-37	Katsayı	0.2778	0.0939	0.0601	0.0585	0.0579	0.0539	0.0316	0.0276	0.0200	0.0102	0.7507
	NACE Kodu	27	50-52	20	17	60-64	25	28	23-24	36-37	21	

Tablo 190’da kısmî bağlantı katsayıları anlamında, sanayi alt sektörlerinin bir birim üretim için en fazla girdi kullandıkları sektörler (sektörlerarası bağımlılık) ve bu sektörlerden kullandıkları girdilerin oranları görülmektedir. Tabloda ilk sırada sektörlerin NACE kodları yer almakta (“Sektör” sütunu), daha sonrasında ise büyüklük sırasına göre diğer sektörlerden

aldıkları girdi oranları ve bu sektörlerin hangileri olduğu (NACE kodlarına göre) görülmektedir.

Buna göre örneğin 15-16 numaralı Gıda İçki ve Tütün sektörüne bakılırsa, bu sektörün toplam üretimi içindeki tüm ara girdiler toplamının 0.7393 olduğu (Tablonun “Toplam” sütunu) ve girdi kullanımında ilk sırada da 0105 kod numarası ile belirtilen Tarım, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık sektörünün 0.3603'lük bir payla yer aldığı görülmektedir (Tablonun 1 nolu sütunu). Buradan yola çıkarak Türkiye'deki Gıda İçki ve Tütün Üretimini tarımsal faaliyetlere dayandığı ve en önemli girdinin tarımsal faaliyetlerden sağlandığı görülmektedir. Bölgesel planlama ve sektörel gelişme patikalarının belirlenmesinde, bölge coğrafyasının sağladığı hammadde temin koşullarının önemli bir parametre olduğu düşünüldüğünde, belirlenecek üretim deseninin hangi sektörlerle ne kadar bağımlı olduğu ve sektörün gerisinde girdi sağlayacak faaliyetlerin yeterli olup olmadığı sorusunun cevabı bu katsayıardan hareketle görülebilmektedir. Diğer bir deyişle, yine örneğin Gıda İçki ve Tütün Üretimi için gerekli ürünler yöreden temin edilebiliyorsa (yörede yeterli tarımsal faaliyet bulunuyorsa) o yörede kurulacak Gıda İçki sektörü yatırımları önemli bir avantaj sağlayacak ve hammadde desenine uygun bir yatırım profili belirlenebilecektir. 15-16 sektörünün girdi kullanımında ikinci sırada sektörün kendisi 0.1418 girdi katsayısı ile yer almaktadır. Buradan, sektörün kendi üretiminde en fazla ağırlığa sahip olan tarımsal girdilerden sonra, kendi girdilerini “ara mamul” olarak kullandığını söylemek mümkün görülmektedir. Üçüncü sırada ise görece çok daha düşük olan 0.0750 katsayısı ile 50-52 kod numaralı Toptan ve Perakende Ticaret, Bakım ve Onarım sektörü gelmektedir.

Aşağıdaki tabloda verilen imalat sanayii sektörleri toplam geri bağlantıları, bu sektör ürünlerinin marjinal gelir (talep) etkisini ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile her bir sektör ürününe yönelik olarak talep bir birim arttığında bu talep artışının tetiklediği ilgili sektör üretimindeki değişimin ve bu gelişme neticesinde de kendisinin ve diğer sektörlerin üretimlerini ne kadar tetikleyeceği görülebilmektedir. Burada tablonun ilk kolonundaki tüm kısmî toplam geri bağlantı katsayılarının birden büyük olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni, bağlantı katsayısının tanımı gereği, sektör ürününe olan bir birimlik talep artışı için başlangıçta bu talebi karşılamak amacıyla bir birim üretim artışı gerekeceğidir. Dolayısıyla katsayının “1” lik kısmı direkt olarak nihai talebi karşılamak için gereken üretimi ifade etmektedir.

Tablo 191: İmalat Sanayi Sektörlerinin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Sektör		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
15-16	Katsayı	1.1855	0.5039	0.1495	0.1201	0.1084	0.0440	0.0392	0.0369	0.0365	0.0302	2.4408
	NACE Kodu	15-16	0105	5052	60-64	23-24	10-14	40-41	21	25	27	
17	Katsayı	1.5395	0.2974	0.1914	0.1460	0.0951	0.0833	0.0709	0.0341	0.0334	0.0239	2.7725
	NACE Kodu	17	23-24	50-52	60-64	10-14	0105	40-41	27	25	21	
18	Katsayı	1.0629	0.6734	0.1984	0.1966	0.1483	0.0666	0.0550	0.0547	0.0418	0.0313	2.8326
	NACE Kodu	18	17	23-24	50-52	60-64	10-14	40-41	0105	19	27	
19	Katsayı	1.3883	0.2306	0.2067	0.1948	0.1436	0.1025	0.0796	0.0735	0.0534	0.0507	2.8192
	NACE Kodu	19	23-24	15-16	50-52	60-64	0105	17	10-14	40-41	25	
20	Katsayı	1.1867	0.2749	0.1850	0.1809	0.1671	0.1103	0.0827	0.0714	0.0465	0.0381	2.6539
	NACE Kodu	20	23-24	0105	50-52	60-64	10-14	40-41	27	21	25	
21	Katsayı	1.3678	0.2303	0.1881	0.1549	0.1309	0.1161	0.0750	0.0465	0.0452	0.0445	2.6901
	NACE Kodu	21	23-24	50-52	60-64	40-41	10-14	01-05	27	17	25	
22	Katsayı	1.0437	0.3364	0.1671	0.1598	0.1408	0.0843	0.0671	0.0528	0.0403	0.0283	2.4201
	NACE Kodu	22	21	50-52	23-24	60-64	40-41	10-14	25	27	29	
23-24	Katsayı	1.3488	0.3325	0.1596	0.1585	0.0615	0.0591	0.0382	0.0350	0.0289	0.0253	2.5450
	NACE Kodu	23-24	10-14	60-64	50-52	40-41	27	0-105	25	21	29	
25	Katsayı	1.1213	0.4939	0.1853	0.1633	0.1480	0.0997	0.0915	0.0341	0.0303	0.0273	2.7156
	NACE Kodu	25	23-24	50-52	60-64	10-14	27	40-41	21	17	26	
26	Katsayı	1.1725	0.2302	0.1577	0.1476	0.1388	0.0944	0.0546	0.0451	0.0379	0.0184	2.3337
	NACE Kodu	26	10-14	23-24	50-52	60-64	40-41	27	21	29	28	
27	Katsayı	1.7524	0.1911	0.1744	0.1672	0.1549	0.0951	0.0702	0.0397	0.0242	0.0152	2.9235
	NACE Kodu	27	50-52	60-64	40-41	10-14	23-24	26	29	28	21	
28	Katsayı	1.0738	0.6424	0.1901	0.1644	0.1206	0.1031	0.0977	0.0464	0.0435	0.0292	2.7742
	NACE Kodu	28	27	50-52	60-64	23-24	40-41	10-14	29	26	25	
29	Katsayı	1.1387	0.4208	0.1725	0.1415	0.1012	0.0863	0.0733	0.0396	0.0374	0.0338	2.5447
	NACE Kodu	29	27	50-52	60-64	23-24	40-41	10-14	26	31	28	
30	Katsayı	1.0726	0.2402	0.1449	0.1185	0.0952	0.0759	0.0481	0.0390	0.0351	0.0282	2.3096
	NACE Kodu	30	32	50-52	60-64	27	23-24	40-41	10-14	31	21	
31	Katsayı	1.1841	0.3143	0.1978	0.1567	0.1542	0.1286	0.1033	0.0843	0.0604	0.0464	2.7527
	NACE Kodu	31	27	50-52	60-64	23-24	40-41	10-14	25	28	32	
32	Katsayı	1.6973	0.2668	0.1886	0.1700	0.1051	0.0931	0.0574	0.0561	0.0554	0.0318	3.0970
	NACE Kodu	32	50-52	27	60-64	23-24	31	25	10-14	40-41	21	
33	Katsayı	1.1714	0.2254	0.2207	0.1775	0.1607	0.1227	0.0782	0.0657	0.0644	0.0619	2.7369
	NACE Kodu	33	50-52	27	23-24	60-64	32	10-14	25	29	40-41	
34	Katsayı	1.3026	0.3931	0.2347	0.1726	0.1331	0.1165	0.1088	0.0810	0.0797	0.0465	2.9609
	NACE Kodu	34	27	50-52	60-64	23-24	25	28	10-14	40-41	26	
35	Katsayı	1.0708	0.2258	0.1347	0.1210	0.1031	0.0913	0.0615	0.0554	0.0519	0.0379	2.2793
	NACE Kodu	35	27	50-52	60-64	23-24	28	40-41	10-14	29	25	
36-37	Katsayı	1.0240	0.5415	0.2151	0.1823	0.1499	0.1046	0.0916	0.0854	0.0783	0.0760	2.9144
	NACE Kodu	36-37	27	50-52	60-64	23-24	17	10-14	40-41	20	25	

Yine, 15-16 nolu sektörün diğer sektörlerden sağlayacağı toplam girdi oranlarının ne olacağına kısmî katsayılar olarak bakıldığında bu kez ilk sırayı sektörün kendisi (15-16) 1.1855 katsayısı ile almaktadır. Ancak, önceki cümlede de ifade edildiği üzere, bu katsayının bir birimlik bölümü zaten nihai talep artışının karşılanması için gereken üretim artışını ifade

ettiği için, en büyük etkilenmenin yine 0105 kod numaralı tarım sektöründe olduğu görülmektedir (0.5039 katsayı ile). Burada ilişkinin şöyle düşünülmesi, anlaşılabilirlik açısından yararlı olacaktır:

İlgili sektörün nihai ürününe talep 1 birim arttı → talebi karşılamak için ilgili sektör üretimi 1 birim arttı → ilgili sektörün diğer sektörlerden girdi kullanımını arttı → doğrudan geri bağlantılı diğer tüm sektörlerin üretimi arttı → diğer sektörlerin kendi üretimleri için kullandıkları ilgili sektör de dahil olmak üzere doğrudan geri bağlantılı tüm sektörlerden girdi talebi arttı → ilgili sektör de dahil olmak üzere girdi tedarikçisi tüm sektörlerin üretimi artan girdi talebini karşılamak için arttı → ilgili sektör dahil olmak üzere tüm sektörlerin girdi kullanımını arttı → → ...

Tabloda 15-16 nolu sektör için verilen 2.4408'lik toplam geri bağlantı katsayısı, yukarıda açıklanan üretim döngüsü neticesinde ekonomideki toplam artışı göstermektedir. Kısmî katsayılar ise, yine bu döngü neticesinde geriye bağlantılı (girdi sağlanan) her sektördeki toplam üretim artışını ifade etmektedir. Bu anlamda, toplam geri bağlantı katsayılarını bir anlamda, “katma değer yaratma zinciri” olarak ifade etmek ve sektörlerin diğer sektörleri de tetikleyerek toplam yaratılacak üretimi gösterdiğini söylemek mümkündür.

Aşağıda yer alan tabloda ise tüm sektörlerin ürünlerine nihai talebin 1'er birim arttığı varsayımıyla bu sektörlerin üretimlerinin ne kadar artacağı toplam kısmî ileri bağlantı katsayıları olarak verilmektedir. Tablo 191 ve Tablo 192'nin ilk sütunları aynı değerlerden oluşacaktır. Çünkü burada ilgili sektörün nihai talebindeki bir birimlik artışın etkisi görülmektedir (toplam geri bağlantı etkisi ile aynı etki). Ancak, burada toplam geri bağlantıdan farklı olarak tüm sektörlerin ürünlerine aynı anda ve eşit miktarda (bir birim) talep artışı söz konusu olduğundan, sektörlerin ikinci ve sonraki sütunlarında yer alan katsayılar değişmekte, bu kez sektörler sadece diğer sektörlerin üretim artışları neticesindeki talebi karşılamının yanı sıra, kendi sektörlerinin nihai talep artışını da karşılayacak miktarda (oranda) üretimlerini arttırmak durumunda kalmaktadırlar.

Tablo 192: İmalat Sanayi Sektörlerinin Toplam Kısmî İleri Bağlantı Katsayıları

Sektör		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
1516	Katsayı	1.1855	0.2067	0.1898	0.0421	0.0226	0.0201	0.0174	0.0151	0.0136	0.0135	1.8703
	NACE Kodu	15-16	19	55	01-05	18	85	21	23-24	75	20	
17	Katsayı	1.5395	0.6734	0.1046	0.0796	0.0452	0.0303	0.0267	0.0255	0.0244	0.0243	2.8509
	NACE Kodu	17	18	36-37	19	21	25	34	20	32	50-52	
18	Katsayı	1.0629	0.0154	0.0071	0.0062	0.0054	0.0049	0.0043	0.0042	0.0042	0.0039	1.1740
	NACE Kodu	18	32	27	30	17	19	28	75	36-37	85	
19	Katsayı	1.3883	0.0418	0.0072	0.0052	0.0039	0.0028	0.0027	0.0024	0.0019	0.0019	1.4754
	NACE Kodu	19	18	32	22	30	36-37	17	75	20	33	
20	Katsayı	1.1867	0.0783	0.0260	0.0177	0.0140	0.0113	0.0101	0.0099	0.0070	0.0068	1.4417
	NACE Kodu	20	36-37	45	21	27	35	28	32	31	29	
21	Katsayı	1.3678	0.3364	0.0465	0.0451	0.0382	0.0369	0.0341	0.0332	0.0318	0.0304	2.4547
	NACE Kodu	21	22	20	26	19	15-16	25	33	32	36-37	
22	Katsayı	1.0437	0.0171	0.0139	0.0133	0.0126	0.0095	0.0090	0.0085	0.0080	0.0078	1.2724
	NACE Kodu	22	90-95	50-52	30	70-74	85	75	60-64	80	65-67	
2324	Katsayı	1.3488	0.4939	0.2974	0.2749	0.2306	0.2303	0.1984	0.1775	0.1598	0.1577	5.7086
	NACE Kodu	23-24	25	17	20	19	21	18	33	22	26	
25	Katsayı	1.1213	0.1165	0.0843	0.0760	0.0657	0.0574	0.0528	0.0507	0.0445	0.0381	2.1783
	NACE Kodu	25	34	31	36-37	33	32	22	19	21	20	
26	Katsayı	1.1725	0.1331	0.0702	0.0510	0.0465	0.0456	0.0435	0.0396	0.0381	0.0347	2.0426
	NACE Kodu	26	45	27	33	34	85	28	29	31	36-37	
27	Katsayı	1.7524	0.6424	0.5415	0.4208	0.3931	0.3143	0.2258	0.2207	0.2186	0.1886	5.8940
	NACE Kodu	27	28	36-37	29	34	31	35	33	45	32	
28	Katsayı	1.0738	0.1088	0.0913	0.0833	0.0604	0.0477	0.0338	0.0287	0.0242	0.0232	1.8532
	NACE Kodu	28	34	35	45	31	36-37	29	33	27	25	
29	Katsayı	1.1387	0.0644	0.0519	0.0464	0.0415	0.0397	0.0379	0.0360	0.0352	0.0344	1.9430
	NACE Kodu	29	33	35	28	10-14	27	26	31	45	21	
30	Katsayı	1.0726	0.0082	0.0027	0.0026	0.0024	0.0023	0.0022	0.0021	0.0019	0.0019	1.1282
	NACE Kodu	30	32	60-64	27	33	80	70-74	29	28	36-37	
31	Katsayı	1.1841	0.0931	0.0459	0.0374	0.0351	0.0340	0.0299	0.0291	0.0249	0.0199	1.7353
	NACE Kodu	31	32	40-41	29	30	45	33	35	10-14	75	
32	Katsayı	1.6973	0.2402	0.1227	0.0464	0.0270	0.0185	0.0146	0.0115	0.0075	0.0061	2.2855
	NACE Kodu	32	30	33	31	29	20	60-64	90-95	28	36-37	
33	Katsayı	1.1714	0.0209	0.0125	0.0111	0.0074	0.0042	0.0037	0.0025	0.0022	0.0021	1.2596
	NACE Kodu	33	85	32	30	31	34	40-41	29	10-14	80	
34	Katsayı	1.3026	0.0327	0.0266	0.0217	0.0151	0.0130	0.0123	0.0116	0.0107	0.0105	1.6305
	NACE Kodu	34	35	60-64	50-52	29	31	28	33	25	36-37	
35	Katsayı	1.0708	0.0316	0.0071	0.0023	0.0022	0.0022	0.0015	0.0014	0.0014	0.0013	1.1449
	NACE Kodu	35	75	60-64	10-14	85	90-95	23-24	34	27	36-37	
3637	Katsayı	1.0240	0.0092	0.0091	0.0089	0.0074	0.0055	0.0054	0.0051	0.0045	0.0045	1.1460
	NACE Kodu	36-37	55	32	18	27	30	90-95	28	21	60-64	

Yine 15-16 nolu sektör için tabloyu yorumlarsak, ilk satır değerinin yorumu, toplam kısmî geri bağlantı ile aynı olacaktır. Ancak, örneğin ikinci sırada yer alan sektöre bakıldığında (0.2067 katsayı ile 19 nolu Derinin Tabaklanması ve Deriden Mamul Eşya) talepteki bu sektörler bazında eşit (ama tüm sektörler için) toplam bir artış sonucunda Deri ve Deriden Mamul Eşya sektörünün 15-16 nolu sektörün ürünlerine girdi olarak kullanmak için en yüksek talep

gösteren ikinci sektör olduğu anlaşılmaktadır. Deri sektörünün ikinci sırada yer almasının nedeni, Gıda ve İçecek Sektörünün içinde yer alan hayvansal yem üretimidir. Üçüncü sırada ise 55 kod numaralı Oteller ve Lokantalar sektörü yer almaktadır. Gıda İçki üretiminin önemli bir bölümünün Otel ve Lokantalarda kullanıldığı ve bu sektörlerle temel girdi temin eden sektörün de 15-16 nolu sektör olduğu ve gelir artışı (tüm sektörlerle olan bir birimlik talep artışı anlamında) neticesinde otel ve lokantaların gıda ve içecek satışı artışı düşünüldüğünde; bu sektörlerin de Gıda İçki sektörü için ne kadar önemli bir pazar olduğu da anlaşılmaktadır. İlişkinin daha iyi anlaşılması için bir sıralama yapmak gerekirse:

Tüm sektörlerle talep 1 birim arttı → Tüm sektörler bu talebin karşılanması için öncelikle üretimlerini 1 birim arttırdılar → ilgili sektör bu kez sadece kendi sektörünün nihai talep artışından dolayı gerekli olan üretim artışı için değil, diğer sektörlerdeki üretim artışından da kaynaklanan ve bu sektörden sağlanan girdi ihtiyacını (ilgili sektör nihai mamulü, diğer sektörlerin üretimi için aynı zamanda bir ara girdidir) karşılamak için de gerekli miktarda (oranda) üretimini arttırdı → ilgili sektörün artan üretimi nedeniyle girdi ihtiyacı arttığından, kendisine girdi sağlayan diğer sektör üretimleri arttı → diğer sektörlerin uyarılmış bu üretim artışı nedeniyle ilgili sektöre ara talepleri arttı → ilgili sektör üretimi, artan bu ara talep ihtiyacını karşılamak için arttı → →...

şeklindeki bir döngü neticesinde sektörün toplam ileri bağlantı katsayısının ne olduğu belirlenmektedir.

Raporda I/O analizinin yer almasının temel nedeni, sektörlerin karşılıklı etkileşimlerini ve düzeylerini belirlemenin yansısı, nihai olarak TR83 Bölgesi illeri için önerilecek yatırım konularında hesaplanacak bağlantı katsayılarının sıralamasının da bir değerlendirme eksenini olarak dikkate alınabilmesini sağlamaktır. Bu cümleden olmak üzere, Bölge illeri için önerilecek yatırım konularında imalat sanayi alt sektörlerinin bağlantı katsayılarının büyüklüklerinin belirlenmesi ve bu değerlere göre sektörlerin kendi aralarında sıralanması, etkileşimde bulunma gücü yüksek olan sektörlerin ön planda incelenebilmesine olanak sağlayacaktır.

Bu nedenle Tablo 189'da toplulaştırma yapılarak 33 sektör bazında hesaplanan bağlantı katsayıları şimdi 2002 yılı için yayınlanan I/O tablosunun toplulaştırma yapılmayan haliyle (59 sektör) için hesaplanacak ve imalat sanayinin tüm alt sektörleri NACE Rev. 1.1 sınıflamasına

göre 22 sektör için hesaplanacaktır. Tablo 193’de toplulaştırma yapılmadan imalat sanayi alt sektörleri için hesaplanan bağlantı katsayıları verilmektedir.

Tablo 193: İmalat Sanayi Sektörlerinin Bağlantı Katsayıları

NACE Rev 1.1	Sektör Adı	DGB	TGB	DİB	TİB
15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	0.7431	2.4504	0.2605	2.1488
16	Tütün ürünleri imalatı	0.6670	2.3985	0.0658	1.0725
17	Tekstil ürünleri imalatı	0.7285	2.7823	0.5952	3.2962
18	Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması	0.7218	2.8425	0.0904	1.2535
19	Derinin tabaklanması, işlenmesi; bavul, el çantası, saraçlık, koşum takımı ve ayakkabı imalatı	0.7309	2.8285	0.4473	1.5008
20	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); hasır ve buna benzer, örülerek yapılan maddelerin imalatı	0.7407	2.6147	0.7311	1.5355
21	Kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı	0.7199	2.6880	0.9239	3.5465
22	Basım ve yayım; plak, kaset vb. kayıtlı medyanın çoğaltılması	0.6125	2.4376	0.7966	1.5537
23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı	0.8059	2.4152	0.7994	2.6855
24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	0.6957	2.5672	0.7129	6.3124
25	Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı	0.7267	2.7382	0.7672	2.5926
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı	0.6280	2.3591	0.8358	2.3064
27	Ana metal sanayii	0.7567	2.9597	0.8516	7.3207
28	Makine ve teçhizatı hariç; metal eşya sanayii	0.6937	2.7943	0.6975	2.1442
29	B.y.s. makine ve teçhizat imalatı	0.6219	2.5691	0.2723	2.3210
30	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	0.5612	2.3365	0.3037	1.2274
31	B.y.s. elektrikli makine ve cihazların imalatı	0.7060	2.7718	0.4913	2.0026
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	0.7863	3.1418	0.3742	2.5400
33	Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ile saat imalatı	0.7093	2.7554	0.2184	1.3084
34	Motorlu kara taşıtı , römork ve yarı-römork imalatı	0.7573	2.9942	0.3416	1.9259
35	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	0.5369	2.2945	0.4738	1.2800
36	Mobilya imalatı; b.y.s. diğer imalat	0.7505	2.9300	0.1346	1.2020

DGB: Doğrudan Geri Bağlantı, TGB: Toplam Geri Bağlantı, DİB: Doğrudan İleri Bağlantı, TİB: Toplam İleri Bağlantı

Not: Tabloda her bir kriter bazında en yüksek değerler kutu içinde belirtilmiştir.

Sonuç olarak, sektörlerin kümelenme özellikleri ve performansları yeni yatırımlar için çok önemli kriterler olduğu açıksa da, daha orta ve uzun vadede ve bölgesel kalkınma perspektifinden bakıldığında üretim yapısı ve sektörlerarası etkileşim faktörlerinin de en az bu kriterler kadar belirleyici olduğu düşünülmektedir. İlde/bölgede katma değer yaratılması ya da mevcut katma değer yapısının yükseltilmesi düşünüldüğünde, “katma değer” kavramına daha geniş bir perspektifle bakılması kaçınılmaz olacaktır. Dar anlamda bakıldığında, üretim faktörlerine ödenen tutarı ifade eden katma değer kavramını, geniş anlamda sektördeki bir birim üretim neticesinde ekonomide yaratılan toplam ek hasıla olarak

(başlangıçta var olmayan ancak belli bir sektörün üretimindeki artış neticesinde ortaya çıkan değer) olarak düşünürsek, sektörel katma değer yaratma kapasitesinin, ekonomik büyümeye ve üretim artışına hızlandıran mekanizması ile taşınmasını ifade edecek değişken, Toplam Geri Bağlantı Katsayısı (TGBK) olacaktır. Elbette, burada Toplam Geri Bağlantı Katsayısının ifade ettiği büyüklüğün ulusal gelir hesaplarında kullanılan anlamda bir “katma değer” olmadığı, dolayısıyla da ortaya çıkan üretim artışının aynı miktarda bir ulusal hasıla yaratılması demek olmadığı belirtilmelidir. Ancak, TGBK yardımıyla ekonomide canlandırmanın hangi sektörlerde başlatılabileceği (hangi sektör üretimine öncelik verilirse hızlandıran mekanizmasının daha etkin çalışabileceği) ve yörenin demografik, lojistik, hammadde (geniş anlamda tüm üretim girdileri) temini, ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi faktörler de dikkate alınarak hangi sektörlerin “öncü sektör” olabilme potansiyeline daha fazla sahip olduğu görülebilecektir. Bunun yanı sıra, herhangi bir sektörün “öncü sektör” olarak seçilmesi durumunda da (kısmî TGBK kullanılarak) bu sektöre girdi sağlayan sektörlerin mevcut olup olmadığı, mevcutsa etkin çalışması için gerekli tüm etkenlerin varlığı araştırılarak gelecek dönem üretim deseni hakkında karar vermek ve önlem almak mümkün olabilecektir.

Diğer önemli ve dikkate alınması gereken katsayı da Toplam İleri Bağlantı Katsayısı (TİBK)’dir. Bu katsayının yüksekliği de, sektörün önemli bir “tedarikçi” sektör olduğunu, diğer sektörlere önemli oranda girdi temin ettiğini göstermektedir. Kısmî TİBK’den çok sayıda sektöre girdi tedarik edildiğinin görülmesi halinde de, girdi temin eden sektörlerin üretimlerini devam ettirebilmesi açısından, ilgili sektörün bir anlamda “vazgeçilmez ve üretimini mutlaka devam ettirmesi gereken” sektör olduğu anlaşılacaktır.

Yöresel bazda üretim konularının belirlenmesi anlamında, bilhassa emek faktörüne doğrudan bir gelir transferi amaçlı düzenlenecek politikalarda sektörel katma değer paylarının, belli bir sektörün üretimi baz alınarak bu sektörün bağlantılı olduğu sektörlerin hangileri olduğunun ve mevcut/gelecek dönem kapasitelerinin ve üretim kalitesinin yeterli olup olmadığının belirlenmesi anlamında Doğrudan Geri Bağlantı Katsayılarının; bölgesel üretimi maksimize etmek ve mümkün olduğunca daha fazla sektörü kapsayacak toptan bir ekonomik kalkınma tercihlerinde Toplam Geri Bağlantı Katsayılarının, sektörel üretimin ağırlıklı olarak kimler (nihai tüketici ya da diğer sektörler) tarafından kullanıldığını görebilmek ve buna göre satış, pazarlama ve dağıtım kanallarının geliştirilmesi, reklam ve tutundurma faaliyetlerinin

tasarlanması anlamında Doğrudan İleri Bağlantı katsayılarının, ekonomik canlanma neticesinde toplam gelirden meydana gelecek bir birimlik artış neticesinde (ya da nihai tüketicilere yapılacak ek bir gelir transferi neticesinde) hangi sektörlerde ne büyüklükte bir üretim artışı olabileceğini kestirmek anlamında da Toplam İleri bağlantı Katsayılarının kullanılması karar verme ve tercih belirtme anlamında yararlı olabilecektir.

9.2.3.2. TR83 Bölgesi İçin Yatırım Konularının Belirlenmesinde Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımı

TR83 Bölgesi illeri için gerçekleştirilen bu çalışmada sektörlerin daha detaylı olarak incelenebilmesini sağlamak açısından TÜİK'ten elde edilen 90 sektörlü Girdi-Çıktı Tablosu üzerinden hesaplamalar ve değerlendirmeler yapılacaktır⁵³. Öncelikle, değerlendirmeye alınacak imalat sanayi yatırım konularının ekonomide yaratacağı toplam üretim artışı etkisini vurgulayan Toplam Geri Bağlantı Katsayılarının büyüklüğüne göre imalat sanayi sektörleri sınıflandırılarak, en yüksek 1/3'lük gruba giren sektörler belirlenecektir. Bu sektörler değerlendirmeye alınacak imalat sanayi yatırım konularının irdeleneceği tabloda "TGB" rümuzu ile ifade edilerek, yatırım konusu seçiminde il ekonomisinde daha yüksek üretim artışı sağlama potansiyeli olan sektörler de belirlenmiş olacaktır. Raporun 10. bölümünde ise Bölge illeri için önerilen yatırım konularının bazıları örnek olarak seçilerek bu yatırım konularının kısmî bağlantı katsayıları sayesinde diğer sektörlerle etkileşimleri, bu yatırım konuları için önemli sektör analizi ve il için seçilecek senaryolar üzerinden bir etki analizi de gerçekleştirilecektir.

90 sektörlü I/O tablosunda yer alan sektörlerin 52 tanesi imalat sanayi alt sektörüdür. Bu sektörler, I/O tablosunda yer aldıkları sıra numaraları, bu sektörlerin içerdiği üçlü kırılımdaki NACE Rev. 1.1. kodları ve Toplam Geri Bağlantı Katsayıları (TGB) Tablo 194'de verilmektedir.

⁵³ 90 sektörlü I/O tablosunda yer alan sektörler ve bu sektörlerin kapsadığı üçlü kırılımdaki NACE Rev. 1.1. kodları Ek 3'de verilmiştir.

Tablo 194: I/O Tablosunda Yer Alan İmalat Sanayi Sektörleri

Sıra No	Sektör I/O Sıra No	Sektör Nace Rev. 1.1. Kodu	Sektör Adı	TGB (*)
1	10	151	Et Ürün İşleme	2.664
2	11	152	Balık Ürün İşleme	2.018
3	12	153	Sebze&Meyve İşleme	2.574
4	13	154	Sıvı&Katı Yağ	2.597
5	14	155	Süt Ürünleri	2.471
6	15	156	Tahıl Ürünleri&Nişasta	2.385
7	16	157	Hayvan Yemi İm.	2.620
8	17	158	Diğer Gıda Maddeleri	2.480
9	18	159	İçecek	2.306
10	19	160	Tütün Ürünleri	2.390
11	20	171+172+173	Tekstil&Dokuma	2.783
12	21	174+175	Diğer Tekstil Ür.	2.788
13	22	176+177	Örme	2.847
14	23	181+182	Deri ve Giyim Eşyası	2.861
15	24	183	Kürk Mamulleri	3.082
16	25	191+192	Deri Ürünler&İşleme	2.893
17	26	193	Ayakkabı&Terlik	2.869
18	27	201	Kereste&Parke	2.433
19	28	202+203+204+205	Ağaç Ürünleri	2.641
20	29	211+212	Kâğıt Ürünleri	2.712
21	30	221	Yayım	2.223
22	31	222+223	Plak&Kaset vb.	2.514
23	32	231+232+233	Rafine Petrol&Kok Köm.	2.409
24	33	241	Ana Kimyasallar	2.652
25	34	242+243	Zirai İlaç&Boya&Vernik	2.651
26	35	244	Eczacılık Ürünleri	2.389
27	36	245+246+247	Temizlik Maddeleri	2.768
28	37	251	Kauçuk	2.397
29	38	252	Plastik	2.862
30	39	261	Cam Ürünleri	2.136
31	40	262+263+264	Seramik	2.437
32	41	265+266	Çimento&Kireç&Alçı	2.470
33	42	267+268	Yapı Taşları&Diğer	2.216
34	43	271+272+273	Demir-Çelik	3.009
35	44	274	Demir Dışı Metaller	3.028
36	45	275	Döküm	2.736
37	46	281+282+283	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	2.768

(*) : Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Tablo 194 (Devam) : I/O Tablosunda Yer Alan İmalat Sanayi Sektörleri

Sıra No	Sektör I/O Sıra No	Sektör Nace Rev. 1.1. Kodu	Sektör Adı	TGB
38	47	284+285+286+287	Diğer Metal Eşya	2.874
39	48	291+292	Genel Amaçlı Makine	2.664
40	49	293+294+295+296	Özel Amaçlı Makine	2.444
41	50	297	Ev Aletleri	2.670
42	51	300	Büro Mak&Bilgisayar	2.399
43	52	311+312+313+314+315+316	Elektrikli Makine&Cihaz	2.804
44	53	321+322+323	Radyo&TV&Haberleş. Cih.	3.169
45	54	331+332+333+334+335	Tıbbi&Optik Aletler	2.749
46	55	341+342+343	Motorlu Kara Taşıtı	2.986
47	56	351	Deniz Taşıtları	2.480
48	57	352	Demiryolu Taşıtları	2.015
49	58	353	Hava&Uzay Taşıtları	1.854
50	59	354+355	Diğer Ulaşım Araçları	2.416
51	60	361	Mobilya	2.841
52	61	362+363+364+365+366+371+372	Diğer İmalat	3.077

(*) : Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Tablo 194’de yer alan 52 adet imalat sanayi sektörü Toplam Geri Bağlantı Katsayılarının büyüklüğüne göre (büyükten küçüğe) sıralanarak ilk 1/3’lük grupta 18 sektör ve ikinci ve üçüncü 1/3’lük grupta 17’şer sektör yer alacak şekilde üç gruba bölünmüştür.

Değerlendirmeye alınacak imalat sanayi yatırım konularının belirlenmesinde kullanılmak üzere, Toplam Geri Bağlantı Katsayısı itibarıyla en yüksek ilk 1/3’lük grupta yer alarak ekonomik faaliyetleri en fazla etkileme gücüne sahip olan sektörler Tablo 195’de verilmektedir.

Tablo 195: Toplam Geri Bağlantı Katsayısı Büyüklüğüne Göre İlk 18 İmalat Sanayi Sektörü

Sıra No	I/O Sıra No	NACE Rev. 1.1. Kod	Sektör Adı	TGB
1	53	321+322+323	Radyo&TV&Haberleş. Cih.	3.1686
2	24	183	Kürk Mamulleri	3.0816
3	61	362+363+364+365+366+371+372	Diğer İmalat	3.0769
4	44	274	Demir Dışı Metaller	3.0277
5	43	271+272+273	Demir-Çelik	3.0088
6	55	341+342+343	Motorlu Kara Taşıtı	2.9865
7	25	191+192	Deri Ürünler&İşleme	2.8931
8	47	284+285+286+287	Diğer Metal Eşya	2.8741
9	26	193	Ayakkabı&Terlik	2.8689
10	38	252	Plastik	2.8620
11	23	181+182	Deri ve Giyim Eşyası	2.8608
12	22	176+177	Örme	2.8472
13	60	361	Mobilya	2.8415
14	52	311+312+313+314+315+316	Elektrikli Makine&Cihaz	2.8042
15	21	174+175	Diğer Tekstil Ür.	2.7878
16	20	171+172+173	Tekstil&Dokuma	2.7831
17	36	245+246+247	Temizlik Maddeleri	2.7681
18	46	281+282+283	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	2.7676

9.2.4. Kümelenme Analizi Neticesinde İmalat Sanayinde Öne Çıkan Sektörler

Çalışmanın “TR83 Bölgesi Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi” başlıklı Sanayi Sektörü bölümünde NACE Rev. 2 sınıflamasına göre 3’lü sektör kırılımında TR83 Bölgesi illerinde kümelenme özelliği gösteren sektörler, olgun küme, potansiyel küme ve aday küme olarak belirlenmişti. Buna göre TR83 Bölgesi illeri için imalat sanayinde kümelenme gösteren sektörler aşağıda sıralanmaktadır.

Amasya İmalat Sanayi Kümelenme Analizi Sonuçları

Olgun Küme: İşyeri kriterine göre; bu kritere göre olgun küme bulunmamaktadır.

İstihdam kriterine göre;

106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, 237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi

Potansiyel Küme: İşyeri kriterine göre;

101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı,

106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı,

107-Fırın ve unlu mamuller imalatı,

161-Ağaçların biçilmesi ve Planyalanması,

181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri,
222-Plastik ürünlerin imalatı,
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı,
237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi,
251-Metal yapı malzemeleri imalatı,
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı,
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı,
310-Mobilya imalatı,
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

İstihdam kriterine göre;

101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı,
105-Süt ürünleri imalatı, 107-Fırın ve unlu mamuller imalatı,
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı,
162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı,
222-Plastik ürünlerin imalatı,
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı,
245-Metal döküm sanayii,
275-Ev aletleri imalatı,
310-Mobilya imalatı,
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

Aday Küme: İşyeri kriterine göre;

102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması,
104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı,
109-Hazır hayvan yemleri imalatı,
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi,
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı,
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı,
162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı,
202-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı,
204-Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı
231-Cam ve cam ürünleri imalatı,
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı,
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı,
243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı,
244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı,

252-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı,
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme,
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı,
267-Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı,
271-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı,
275-Ev aletleri imalatı,
291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı,
309-Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı,
322-Müzik aletleri imalatı,
329-Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar

İstihdam kriterine göre;

102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması,
104-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, 109-Hazır hayvan yemleri imalatı,
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi, 141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı,
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı,
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme,
267-Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı,
271-Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı,
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı,
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı,
289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı,
292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı,
293-Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı,
322-Müzik aletleri imalatı.

Çorum İmalat Sanayi Kümelenme Analizi Sonuçları

Çorum ili için imalat sanayinde kümelenme gösteren sektörler;

Olgun Küme: İşyeri kriterine göre;

106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
109-Hazır hayvan yemleri imalatı
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı.

İstihdam kriterine göre;

106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı

109-Hazır hayvan yemleri imalatı
171-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı
234-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı
289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı

Potansiyel Küme: İşyeri kriterine göre;

101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı
161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
171-Kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva imalatı
211-Temel eczacılık ürünleri imalatı
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
323-Spor malzemeleri imalatı
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

İstihdam kriterine göre;

107-Fırın ve unlu mamuller imalatı
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
152-Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı
161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
162-Ağaç, mantar, karniye ve örgü malzeme ürünü imalatı
172-Kâğıt ve mukavva ürünleri imalatı
211-Temel eczacılık ürünleri imalatı
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme

Aday Küme: İşyeri kriterine göre;

141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
152-Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı
162-Ağaç, mantar, karniye ve örgü malzeme ürünü imalatı
181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri

201-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı

222-Plastik ürünlerin imalatı

232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı

234-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı

235-Çimento, kireç ve alçı imalatı

237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi

239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı

251-Metal yapı malzemeleri imalatı

261-Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı

275-Ev aletleri imalatı

281-Genel amaçlı makinelerin imalatı

284-Metal işleme makineleri ve takım tezgâhları imalatı

310-Mobilya imalatı

332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu

İstihdam kriterine göre;

108-Diğer gıda maddelerinin imalatı

222-Plastik ürünlerin imalatı

232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı

235-Çimento, kireç ve alçı imalatı

244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı

252-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı

259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı

281-Genel amaçlı makinelerin imalatı

282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı

283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı

292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı

310-Mobilya imalatı

323-Spor malzemeleri imalatı

325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı

331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı.

Samsun İmalat Sanayi Kümelenme Analizi Sonuçları

Samsun ili için imalat sanayinde kümelenme gösteren sektörler;

Olgun Küme: *İşyeri kriterine göre;*

106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı

107-Fırın ve unlu mamuller imalatı
161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı
310-Mobilya imalatı
325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı.

İstihdam kriterine göre;

106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı
161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
221-Kauçuk ürünlerin imalatı
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı
325-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı

Potansiyel Küme: İşyeri kriterine göre;

102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
109-Hazır hayvan yemleri imalatı
204-Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı
212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı
243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı
251-Metal yapı malzemeleri imalatı
263-İletişim ekipmanlarının imalatı
266-Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
272-Akümülatör ve pil imalatı
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı
302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı
332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu

İstihdam kriterine göre;

102-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
206-Suni veya sentetik elyaf imalatı

- 236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
241-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı
242-Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
243-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı
244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı
251-Metal yapı malzemeleri imalatı
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı
310-Mobilya imalatı
322-Müzik aletleri imalatı
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

Aday Küme: İşyeri kriterine göre;

- 105-Süt ürünleri imalatı
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri
206-Suni veya sentetik elyaf imalatı
222-Plastik ürünlerin imalatı
232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı
239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
264-Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı
274-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
292-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı

322-Müzik aletleri imalatı

İstihdam kriterine göre;

- 105-Süt ürünleri imalatı
109-Hazır hayvan yemleri imalatı
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması

- 212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
222-Plastik ürünlerin imalatı
231-Cam ve cam ürünleri imalatı
232-Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı
237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
245-Metal döküm sanayii
266-Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
272-Akümülatör ve pil imalatı
274-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
301-Gemi ve tekne yapımı
332-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu.

Tokat İmalat Sanayi Kümelenme Analizi Sonuçları

Tokat ili için imalat sanayinde kümelenme gösteren sektörler;

Olgun Küme: İşyeri kriterine göre;

- 103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı

İstihdam kriterine göre; 133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi

- 161-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması

Potansiyel Küme: İşyeri kriterine göre;

- 101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı
110-İçeceklerin imalatı
120-Tütün ürünleri imalatı
133-Tekstil ürünlerinin bitirilmesi
182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı
251-Metal yapı malzemeleri imalatı

254-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
272-Akümülatör ve pil imalatı
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
310-Mobilya imalatı
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

İstihdam kriterine göre;

103-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
106-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
107-Fırın ve unlu mamuller imalatı
108-Diğer gıda maddelerinin imalatı
110-İçeceklerin imalatı
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
182-Kayıtlı medyanın çoğaltılması
233-Kilden inşaat malzemeleri imalatı
236-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
237-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
331-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

***Aday Küme:** İşyeri kriterine göre;*

105-Süt ürünleri imalatı
109-Hazır hayvan yemleri imalatı
139-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
162-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri
192-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı
202-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı
211-Temel eczacılık ürünleri imalatı
212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
222-Plastik ürünlerin imalatı
231-Cam ve cam ürünleri imalatı
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı
239-Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
275-Ev aletleri imalatı
282-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı

- 291-Motorlu kara taşıtlarının imalatı
302-Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı
İstihdam kriterine göre;
101-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
105-Süt ürünleri imalatı
109-Hazır hayvan yemleri imalatı
141-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
181-Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri
212-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
222-Plastik ürünlerin imalatı
235-Çimento, kireç ve alçı imalatı
244-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı
254-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı
256-Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
259-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
272-Akümülatör ve pil imalatı
275-Ev aletleri imalatı
283-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
289-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
310-Mobilya imalatı.

9.2.5. Sektörel Bazda Potansiyel Yatırım Konuları

TR83 Bölgesi için potansiyel faaliyet alanları belirlenirken, yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanmasına özen gösterilmiş, öncelikle bölgedeki doğal kaynak potansiyeli göz önünde tutulmuştur. Tarım, hayvancılık, orman varlığı, turizm ve enerji kaynaklarından oluşan doğal kaynak potansiyeli, öncelikle ve kolaylıkla değerlendirilebilecek kaynakları oluşturur. Bölgedeki mevcut kaynakların öncelikle değerlendirilmesi, yaratılan katma değer de önemli bir kısmının bölgede kalmasını sağlayacağı gibi, aynı zamanda sermaye birikiminin hızlı bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır. Orta ve uzun dönemde sermaye birikiminde sağlanan bu gelişmeler sektörel bağlantılar da dikkate alınarak, yeni sanayilerin gelişmesi açısından bir kaynak transferinin gerçekleşmesini de sağlayacaktır. Bölge illeri ekonomisinde tarım ve hayvancılık sektörü ile birlikte turizm ve madencilik sektörünün ağırlığı da dikkate alındığında, doğal kaynak potansiyeline öncelik verilmesinin gerekliliği çok açıktır.

TR83 Bölgesi illerinde doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi yanında özellikle yurtiçi talebi ve ihracatı karşılamaya yönelik olarak, gelecek vaat eden belli yatırımların yapılması da bölge sanayisi açısından önem arz etmektedir. Özellikle bölgede yer alan organize sanayi bölgelerinde yer alması düşünülen bu yatırım konularının kümelenme çalışmaları kapsamında değerlendirilmesi, dikkat edilmesi gereken hususların başında yer almaktadır.

Üretim ve tüketim ağlarının buluşmasını sağlayan ve bu bağlamda gerek tarım ve hayvancılık sektörü gerekse imalat sanayi ve diğer sektörlerin hızlı ve sağlıklı gelişmesini sağlayan lojistik sektörü de başta Samsun olmak üzere Bölge için önem arz eden sektördür. Küreselleşme ve beraberinde yaşanan rekabetle birlikte önemi daha çok artan lojistik sektörü, Bölge'nin mevcut durumu ve potansiyel durumu dikkate alındığında, yatırım yapılabilecek alanlardan birini oluşturmaktadır.

TR83 Bölgesi illeri için yatırım konusu önerisinde bulunurken, ürün sınıflaması yerine faaliyet sınıflaması kullanılmıştır. Faaliyet sınıflamaları ekonomik alanda faaliyet gösteren tüm istatistiksel birimler ile ilgili verileri mümkün olduğunca homojen kategorilere ayıran ve sunumunu sağlayan, birimlerin ana faaliyetlerini belirleyen ve uluslararası veri karşılaştırmayı sağlayan sınıflamalardır. Bu çalışmada yatırım konusu önerilerinde, Avrupa Birliği ülkeleri

tarafından ISIC sınıflamasından türetilen ve üye ülkelerde zorunlu olarak kullanılan ekonomik faaliyet sınıflaması NACE Revize 2 kullanılmıştır.

Önerilebilecek yatırım konularında sektörler için genel yaklaşımımız; üçlü düzeyde sektörlerin genel performansı, kümelenme (Bölge ve il için), yatırım eğilimleri, sektörler arası etkileşim katsayılarının büyüklüğü, ikili düzeyde yapılan genel performans eğilimi ve sektörün ilde teşvik edilip edilmediğinden hareketle belirlenecektir. İmalat sanayi için değerlendirmeye alınacak yatırım konuları belirlenirken; öncelikle 3'lü düzeyde genel performans analizi sonuçlarından yararlanılmıştır. Bu amaçla, 2005-2013 dönemi kapsamında sektörler 6 kriter bazında (Üretim Endeksi, KKO, İhracat, RCA, İstihdam ve Verimlilik Endeksi) genel performanslarına göre sıralamaya tabi tutulmuştur. Değerlendirmeye alınan üçlü düzeydeki toplam 82 sektör 27, 27 ve 28'lik 3 gruba bölünmüştür. Birinci grup yüksek performans (A grubu); ikinci grup orta performans (B grubu); üçüncü grup ise düşük performans (C grubu) sahip sektörleri ifade etmektedir. Gerek ilk 27'lik grupta yer alan sektörler gerekse diğer gruplarda yer alan sektörler, çalışmanın genelinde dikkate alınan tüm analizlerle (2'li düzeyde 8 kritere göre performans sıralaması, girdi çıktı tablolarından hesaplanan toplam geri bağlantı katsayıları, sektörel yoğunlaşma, kümelenme düzeyleri ve yatırım eğilimleri) birleştirmek/bağdaştırmak ve değerlendirmek amacıyla, yukarıda sayılan analizler ve sektörel değerlendirmeler kapsamında ayrıca tekrar irdelenmiştir.

İkili düzeyde 23 sektör için yapılan performans değerlemesi neticesinde sektörleri ilk sekizde yer alanlar, ikinci sekizde yer alanlar ve son yedi sektör olarak sıralandırarak, ilk grupta yer alan sektörlerin (ilk sekiz sektörün) genel performans nedeniyle rekabetçi avantaja sahip oldukları söylenebilir. Bu ilk sekiz sektörün genel performans bakımından sağladıkları bu avantaj, üçlü kırılımda alt sektörler bazında yapılacak değerlemede bir gösterge olarak kullanılacaktır. Bu yaklaşımın geliştirilmesinin temel nedeni de; "iyi sektörde kötü alt faaliyet alanı" (ya da tersi) durumunun her zaman karşılaşılabilecek bir durum olmasıdır. Bu kaygıdan hareketle iyi performans gösteren bir sektörün ana sektörünün durumu da belirlenerek, bu ana sektörün de iyi performansa sahip olup olmadığının belirlenmesi amacı güdülmüştür. Bu yaklaşımı şu şekilde özetlemek mümkündür: Genel olarak yörede önerilecek yatırım konularının belirlenmesinde önceliğin sektörel performansa ait olması gerektiği düşünülmektedir.

Sektörel yatırım konularının belirlenmesinde yalnızca performansın yeterli bir ölçüt olmayacağından hareketle, raporun çeşitli bölümlerinde sektörel bazda yapılan diğer analizlerle de bu belirlemenin daha sağlıklı olabilmesini teminen, sektörel karakteristikleri yansıtan diğer faktörler de dikkate alınmıştır. Bu anlamda 90 sektörlü Girdi-Çıktı tablosundan, imalat sanayi alt sektörleri için Toplam Geri Bağlantı katsayıları da büyükten küçüğe doğru sıralanarak, sektörlerin birbirlerini ve ekonominin tamamını etkileme güçleri de sınıflandırılmıştır. 3'lü düzey bazında, 52 imalat sanayi alt sektörü için toplam geri bağlantı (TGB) katsayısının büyüklüğüne göre yapılan sıralamada ilk 18 sektör içinde yer alarak ekonomik faaliyetleri en fazla etkileme gücüne sahip olan sektörler belirlenmiştir. Bu sayede, sektörler arası etkileşimi temsil eden bu katsayı kullanılarak önerilecek yatırım konularının etkileşim derecesi de dikkate alınmıştır.

Bölgede mevcut yatırım eğilimleri ve bölgedeki imalat sanayi yatırımlarının kümelenme özellikleri de yatırım konularının belirlenmesinde bir kriter olarak dikkate alınmış olup; olgun küme, aday küme ya da potansiyel küme özelliği gösteren sektörler belirlenerek bu kümelenme durumları da analize dahil edilmiştir. Benzer şekilde, yöredeki yatırım trendlerini ve yatırımcı tercihlerini gösteren bölge imalat sanayindeki yatırımlar Türkiye ile karşılaştırılarak, mevcut durumdaki yatırımcı davranış kalıpları da incelenmiştir.

Üçlü düzeydeki sektörel performans analizine göre gruplandırılan sektörlerin, 2'li genel performansı, Input/Output analizinden hareketle toplam geri bağlantı katsayısı, yatırım eğilimi ve kümelenme analizi sonuçları aşağıdaki tablolarda toplulaştırılmıştır.

Tablo gösteriminde kolaylık olması için tablolarda yer alan kısaltmalar ve ifadeler şöyle açıklanabilir: Üçlü bazda sıralanmış faaliyet konularının yanında yer alan "GP" ifadesi bu sektörün ikili ana sektörünün performans sıralamasında ilk sekiz sektör içinde yer aldığını, "TGB" ifadesi, yine üçlü ana sektörün toplam geri bağlantı katsayısı açısından yapılan sıralamada ilk 18 sektör içinde yer aldığını göstermektedir. İlin sektörel yatırım eğilimlerinin bulunmasında 2001-2014 (Eylül) dönemi toplamı için alınan teşviklerin sabit yatırım tutarları üzerinden hesaplanan sektörel payların, aynı sektörün Türkiye payından farkı alınarak bulunan yatırım eğilimi sıralaması kullanılmıştır. Burada, ilde ilgili sektör payı, Türkiye'nin payından büyük ya da eşitse o sektörde il için yatırım eğiliminin yüksek olduğu varsayılmış ve tablolara "I" ifadesi yazılmıştır. Üçlü sektörler bazında yapılan kümelenme analizi

neticesinde; “OK” ifadesi ana sektörün olgun küme (üç yıldız), “PK” ifadesi potansiyel küme (iki yıldız), “AK” ifadesi ise aday küme (tek yıldız) özelliğini gösterdiğini belirtmektedir. Kümelenme analizi hem işyeri sayısı hem de istihdam verileri kullanılarak yapılmış olmasına karşın, tablolarda istihdam kriterine göre hesaplanan kümelenme nitelikleri, daha belirleyici olduğu varsayılarak dikkate alınmıştır. Son sütunda yer alan ifadeler ise bu faaliyet konusunun kuruluş yeri faktörleri açısından değerlendirilmeye alınıp alınmadığını, eğer alındıysa hangi kriterlere göre alındığını ifade etmektedir. Örneğin; “GP,TGB,OK,I” ifadesi, faaliyet konusunun sırasıyla ikili sektörün genel performansı, toplam geri bağlantısının yüksekliği, olgun küme olduğu ve yatırım eğilimi açısından da üst sıralarda yer aldığı için kuruluş yeri faktörleri açısından değerlendirmeye alınacağını ifade etmektedir. Sektör buradaki dört kriterden herhangi bir kombinasyon nedeniyle (genel performans, toplam geri bağlantı, yatırım eğilimi ve kümelenme düzeyi) değerlendirmeye alınacaksa bunun hangi kriter/kriterler nedeniyle yapıldığı da (“GP, I” ya da “OK” gibi) belirtilmiştir. Bunun yanısıra uzman görüşü tabloya yansıtılarak bazı sektörler seçme kriterleri bazında uygun görünse de değerlendirmeye alınmamış ya da kriterler bazında gerekli koşulları sağlamayan bazı faaliyet alanları da yöre için uygun olacağı düşünülerek kuruluş yeri faktörlerine göre potansiyel yatırım alanlarının değerlendirilmesi aşamasına alınmıştır.

Tablo 196: Amasya İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelene Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
107- Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
292- Motorlu Kara Taş. Karoseri (Kaporta) İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler İm.	GP	TGB	AK		ALINMADI
251- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı	GP			I	GP, I
105- Süt Ürünleri İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
172- Kâğıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	GP				ALINMADI
109- Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	GP		AK	I	ALINMADI
254- Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	GP				ALINMADI
143- Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
310- Mobilya İmalatı	GP	TGB	PK		GP, TGB, PK
273- Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
275- Ev Aletleri İmalatı	GP		PK		GP, PK
236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı			PK		ALINMADI
222- Plastik Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	PK	I	GP, TGB, PK, I
293- Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
101- Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı					ALINMADI
265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı				I	ALINMADI
321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
272- Akümülatör ve Pil İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
259- Diğer Fabrikasyon Metal Ürünlerin İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB, I
142- Kürkten Eşya İmalatı		TGB			ALINMADI
271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cih. İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
108- Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	GP		PK		GP, PK
103- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	GP				GP
242- Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı		TGB			ALINMADI
274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatici Mad.; Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Malz. İm.		TGB			ALINMADI

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 196 (Devam): Amasya İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
281- Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP				GP
106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	GP		OK		ALINMADI
203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İm.					ALINMADI
239- Aşındırıcı Ürünlerin ve BYS Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı					ALINMADI
252- Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı	GP			I	ALINMADI
152- Ayakkabı, Bot, Terlik Vb. İmalatı		TGB			ALINMADI
244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı		TGB			ALINMADI
282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
245- Metal Döküm Sanayii			PK		ALINMADI
102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	GP		AK		ALINMADI
283- Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı	GP		AK		ALINMADI
257- Çatal-Bıçak Takımı ve Diğer Kesici Aletler İle El Aletleri ve Genel Hırdavat Malz. İm.	GP	TGB		I	GP, TGB, I
139- Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı		TGB			TGB
235- Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı					ALINMADI
162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı			PK	I	PK, I
221- Kauçuk Ürünlerin İmalatı	GP				GP
325- Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı					ALINMADI
284- Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgâhları İmalatı	GP			I	GP, I
289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı		TGB			ALINMADI
110- İçeceklerin İmalatı				I	I
205- Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil verilmesi ve Bitirilmesi			OK		OK
233- Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı			AK		ALINMADI
141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı		TGB	AK		ALINMADI
243- Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi		TGB			ALINMADI

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 196 (Devam): Amasya İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
181- Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri					ALINMADI
132- Dokuma		TGB			TGB
120- Tütün Ürünleri İmalatı					ALINMADI
202- Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı					ALINMADI
104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	GP		AK	I	ALINMADI
309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı					ALINMADI
264- Tüketici Elektroniği Ürünlerinin İmalatı		TGB		I	ALINMADI
291- Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı	GP	TGB			ALINMADI
171- Kâğıt Hamuru, Kâğıt ve Mukavva İmalatı	GP				ALINMADI
232- Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı					ALINMADI
231- Cam ve Cam Ürünleri İmalatı					ALINMADI
253- Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylarları) Hariç	GP				GP
261- Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı				I	ALINMADI
234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı					UZMAN GÖRÜŞÜ
212- Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı					ALINMADI
279- Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
301- Gemi ve Tekne Yapımı					ALINMADI
206- Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı		TGB			ALINMADI
255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi	GP	TGB			ALINMADI
151- Derinin Tabaklanması ve İşl.; Bavul, El Çantası, Savaşlık ve Koşum Takımı İm.; Kürk İşl.		TGB			ALINMADI
192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı					ALINMADI
329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar		TGB			ALINMADI
201- Temel Kim. Mad., Kim. Gübre ve Azot Bileş., Birincil Formda Plastik ve Sentetik Kauçuk					ALINMADI
256- Metallerin İşlenmesi ve Kaplanması; Makinede İşleme	GP	TGB	AK	I	GP, TGB, AK, I
161- Ağaçların Biçilmesi ve Palanyalanması				I	ALINMADI
262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı				I	ALINMADI
263- İletişim Ekipmanlarının İmalatı		TGB		I	ALINMADI
133- Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi		TGB	AK		ALINMADI

Tablo 197: Çorum İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
107- Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
292- Motorlu Kara Taş. Karoseri (Kaporta) İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler İm.	GP	TGB	AK		ALINMADI
251- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı	GP				GP
105- Süt Ürünleri İmalatı	GP			I	GP, I
172- Kâğıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
109- Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	GP		OK	I	ALINMADI
254- Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	GP				GP
143- Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
310- Mobilya İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
273- Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB, I
275- Ev Aletleri İmalatı	GP			I	GP, I
236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı			PK		PK
222- Plastik Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	AK		ALINMADI
293- Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
101- Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	GP			I	ALINMADI
303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı					ALINMADI
265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı				I	ALINMADI
321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
272- Akümülatör ve Pil İmalatı	GP	TGB		I	ALINMADI
259- Diğer Fabrikasyon Metal Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
142- Kürkten Eşya İmalatı		TGB		I	ALINMADI
271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cih. İmalatı	GP	TGB		I	ALINMADI
108- Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	GP		AK	I	ALINMADI
103- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	GP			I	ALINMADI
242- Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı		TGB		I	TGB
274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB
204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlaticı Mad.; Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Malz. İm.		TGB			TGB

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 197'nin Devamı Çorum İli için İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelene Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
281- Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	GP		OK	I	ALINMADI
203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İm.					ALINMADI
239- Aşındırıcı Ürünlerin ve BYS Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı			PK	I	PK, I
252- Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı	GP		AK		GP, AK
152- Ayakkabı, Bot, Terlik Vb. İmalatı		TGB	PK		TGB, PK
244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı		TGB	AK	I	TGB, AK, I
282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
245- Metal Döküm Sanayii				I	I
102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	GP				ALINMADI
283- Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
257- Çatal-Bıçak Takımı ve Diğer Kesici Aletler İle El Aletleri ve Genel Hırdavat Malz. İm.	GP	TGB			GP, TGB
139- Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı		TGB			ALINMADI
235- Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı			AK		ALINMADI
162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı			PK		ALINMADI
221- Kauçuk Ürünlerin İmalatı	GP		PK		ALINMADI
325- Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı			AK		ALINMADI
284- Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgâhları İmalatı	GP			I	GP, I
289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP		OK	I	GP, OK, I
241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı		TGB			ALINMADI
110- İçeceklerin İmalatı					ALINMADI
205- Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil verilmesi ve Bitirilmesi				I	ALINMADI
233- Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı			OK	I	OK, I
141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı		TGB	PK		TGB, PK
243- Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı		TGB		I	ALINMADI
131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi		TGB			ALINMADI

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 197'nin Devamı Çorum İli için İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
181- Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri					ALINMADI
132- Dokuma		TGB			TGB
120- Tütün Ürünleri İmalatı					ALINMADI
202- Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı					ALINMADI
104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	GP			I	ALINMADI
309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı					ALINMADI
264- Tüketici Elektroniği Ürünlerinin İmalatı		TGB			ALINMADI
291- Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı	GP	TGB			ALINMADI
171- Kâğıt Hamuru, Kâğıt ve Mukavva İmalatı	GP		OK	I	ALINMADI
232- Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı			AK	I	ALINMADI
231- Cam ve Cam Ürünleri İmalatı					ALINMADI
253- Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylarları) Hariç	GP				GP
261- Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı					ALINMADI
234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı			OK	I	OK, I
212- Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı					ALINMADI
279- Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB, I
301- Gemi ve Tekne Yapımı					ALINMADI
206- Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı		TGB			ALINMADI
255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi	GP	TGB			GP, TGB
151- Derinin Tabaklanması ve İşl.; Bavul, El Çantası, Savaşlık ve Koşum Takımı İm.; Kürk İşl.		TGB		I	ALINMADI
192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı					ALINMADI
329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar		TGB		I	TGB, I
201- Temel Kim. Mad., Kim. Gübre ve Azot Bileş., Birincil Formda Plastik ve Sentetik Kauçuk					ALINMADI
256- Metallerin İşlenmesi ve Kaplanması; Makinede İşleme	GP	TGB	PK		GP, TGB, PK
161- Ağaçların Biçilmesi ve Palanyalanması			PK		PK
262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı					ALINMADI
263- İletişim Ekipmanlarının İmalatı		TGB			ALINMADI
133- Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi		TGB			ALINMADI

Tablo 198: Samsun İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
107- Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	GP		OK		ALINMADI
292- Motorlu Kara Taş. Karoseri (Kaporta) İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler İm.	GP	TGB			GP, TGB
251- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
105- Süt Ürünleri İmalatı	GP		AK		ALINMADI
172- Kâğıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	GP				ALINMADI
109- Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	GP		AK		ALINMADI
254- Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	GP				ALINMADI
143- Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
310- Mobilya İmalatı	GP	TGB	PK		GP, TGB, PK
273- Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB, I
275- Ev Aletleri İmalatı	GP			I	GP, I
236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı			PK	I	ALINMADI
222- Plastik Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
293- Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
101- Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	GP				GP
303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı					ALINMADI
265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı					UZMAN GÖRÜŞÜ
321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
272- Akümülatör ve Pil İmalatı	GP	TGB	AK	I	GP, TGB, AK, I
259- Diğer Fabrikasyon Metal Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	PK		GP, TGB, PK
142- Kürkten Eşya İmalatı		TGB			ALINMADI
271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cih. İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB, I
108- Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	GP		PK		GP, PK
103- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	GP				GP
242- Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı		TGB	PK	I	TGB, PK, I
274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı	GP	TGB	AK	I	GP, TGB, AK, I
204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatici Mad.; Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Malz. İm.		TGB		I	TGB, I

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 198'in Devamı Samsun İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
281- Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP				ALINMADI
106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	GP		OK	I	ALINMADI
203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İm.				I	ALINMADI
239- Aşındırıcı Ürünlerin ve BYS Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı			AK		ALINMADI
252- Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı	GP				ALINMADI
152- Ayakkabı, Bot, Terlik Vb. İmalatı		TGB			ALINMADI
244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı		TGB	PK		ALINMADI
282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	GP		AK		GP, AK
245- Metal Döküm Sanayii			AK		ALINMADI
102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	GP		PK		GP, PK
283- Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı	GP		AK		GP, AK
257- Çatal-Bıçak Takımı ve Diğer Kesici Aletler İle El Aletleri ve Genel Hırdavat Malz. İm.	GP	TGB			ALINMADI
139- Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı		TGB	PK		TGB, PK
235- Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı			OK	I	ALINMADI
162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı				I	ALINMADI
221- Kauçuk Ürünlerin İmalatı	GP		OK		GP, OK
325- Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı			OK		OK
284- Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgâhları İmalatı	GP				ALINMADI
289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP				GP
241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı		TGB	PK		ALINMADI
110- İçeceklerin İmalatı					ALINMADI
205- Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı		TGB		I	ALINMADI
237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil verilmesi ve Bitirilmesi			AK		ALINMADI
233- Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı				I	ALINMADI
141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı		TGB	AK		ALINMADI
243- Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı		TGB	PK		ALINMADI
131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi		TGB			ALINMADI

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 198'in Devamı Samsun İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
181- Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri					ALINMADI
132- Dokuma		TGB			ALINMADI
120- Tütün Ürünleri İmalatı					ALINMADI
202- Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı				I	ALINMADI
104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	GP				ALINMADI
309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı					UZMAN GÖRÜŞÜ
264- Tüketici Elektronik Ürünlerinin İmalatı		TGB			TGB
291- Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
171- Kâğıt Hamuru, Kâğıt ve Mukavva İmalatı	GP				GP
232- Ateşe Dayanımlı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı			AK		ALINMADI
231- Cam ve Cam Ürünleri İmalatı			AK		ALINMADI
253- Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylarları) Hariç	GP				ALINMADI
261- Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı					ALINMADI
234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı					ALINMADI
212- Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı			AK		AK
C 279- Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı	GP	TGB		I	GP, TGB, I
301- Gemi ve Tekne Yapımı			AK	I	AK, I
206- Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı		TGB	PK		TGB, PK
255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi	GP	TGB			ALINMADI
151- Derinin Tabaklanması ve İşl.; Bavul, El Çantası, Savaşlık ve Koşum Takımı İm.; Kürk İşl.		TGB			ALINMADI
192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı					ALINMADI
329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar		TGB			ALINMADI
201- Temel Kim. Mad., Kim. Gübre ve Azot Bileş., Birincil Formda Plastik ve Sentetik Kauçuk					ALINMADI
256- Metallerin İşlenmesi ve Kaplanması; Makinede İşleme	GP	TGB	PK		GP, TGB, PK
161- Ağaçların Biçilmesi ve Palanyalanması		OK		I	ALINMADI
262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı					ALINMADI
263- İletişim Ekipmanlarının İmalatı		TGB			ALINMADI
133- Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi		TGB			ALINMADI

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 199: Tokat İli İçin İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
107- Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
292- Motorlu Kara Taş. Karoseri (Kaporta) İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler İm.	GP	TGB			ALINMADI
251- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı	GP				GP
105- Süt Ürünleri İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
172- Kâğıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	GP			I	GP, I
109- Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	GP		AK		ALINMADI
254- Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	GP		AK		ALINMADI
143- Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı		TGB		I	ALINMADI
310- Mobilya İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, I
273- Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı	GP	TGB			ALINMADI
275- Ev Aletleri İmalatı	GP		AK		ALINMADI
236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı			PK	I	PK, I
222- Plastik Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	AK		ALINMADI
293- Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
101- Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	GP		AK	I	GP, AK, I
303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı					ALINMADI
265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı					ALINMADI
321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
272- Akümülatör ve Pil İmalatı	GP	TGB	AK		ALINMADI
259- Diğer Fabrikasyon Metal Ürünlerin İmalatı	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
142- Kürkten Eşya İmalatı		TGB			ALINMADI
271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cih. İmalatı	GP	TGB			ALINMADI
108- Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	GP		PK	I	GP, PK, I
103- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	GP		PK	I	GP, PK, I
242- Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı		TGB			ALINMADI
274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı	GP	TGB			ALINMADI
204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlaticı Mad.; Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Malz. İm.		TGB			ALINMADI

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 199'un (Devam): Tokat İli için İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelene Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
281- Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP				GP
106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	GP		PK	I	ALINMADI
203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İm.					ALINMADI
239- Aşındırıcı Ürünlerin ve BYS Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı				I	ALINMADI
252- Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı	GP				ALINMADI
152- Ayakkabı, Bot, Terlik Vb. İmalatı		TGB			TGB
244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı		TGB	AK		ALINMADI
282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	GP				ALINMADI
245- Metal Döküm Sanayii					ALINMADI
102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	GP				ALINMADI
283- Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı	GP		AK		ALINMADI
257- Çatal-Bıçak Takımı ve Diğer Kesici Aletler İle El Aletleri ve Genel Hırdavat Malz. İm.	GP	TGB			ALINMADI
139- Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı		TGB	PK	I	TGB, PK, I
235- Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı			AK	I	ALINMADI
162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı				I	I
221- Kauçuk Ürünlerin İmalatı	GP				ALINMADI
325- Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı					ALINMADI
284- Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgâhları İmalatı	GP				ALINMADI
289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	GP		AK		GP, AK
241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı		TGB			ALINMADI
110- İçeceklerin İmalatı			PK	I	PK, I
205- Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil verilmesi ve Bitirilmesi			PK	I	PK, I
233- Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı			PK	I	PK, I
141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı		TGB	AK	I	TGB, AK, I
243- Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı		TGB			ALINMADI
131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi		TGB		I	TGB, I

Not: GP: Genel Performans; TGB: Toplam Geri Bağlantı; OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım

Tablo 199'un (Devam): Tokat İli için İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Sektör NACE Rev 2 Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
181- Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri			AK		ALINMADI
132- Dokuma		TGB		I	TGB, I
120- Tütün Ürünleri İmalatı					ALINMADI
202- Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı					ALINMADI
104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	GP			I	ALINMADI
309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı					ALINMADI
264- Tüketici Elektronik Ürünlerinin İmalatı		TGB			ALINMADI
291- Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı	GP	TGB			ALINMADI
171- Kâğıt Hamuru, Kâğıt ve Mukavva İmalatı	GP				ALINMADI
232- Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı				I	ALINMADI
231- Cam ve Cam Ürünleri İmalatı					ALINMADI
253- Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylarları) Hariç	GP				ALINMADI
261- Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı					ALINMADI
234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı				I	ALINMADI
212- Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı			AK		AK
279- Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı	GP	TGB			GP, TGB
301- Gemi ve Tekne Yapımı					ALINMADI
206- Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı		TGB			ALINMADI
255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi	GP	TGB			GP, TGB
151- Derinin Tabaklanması ve İşl.; Bavul, El Çantası, Savaşlık ve Koşum Takımı İm.; Kürk İşl.		TGB			ALINMADI
192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı					ALINMADI
329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar		TGB			TGB
201- Temel Kim. Mad., Kim. Gübre ve Azot Bileş., Birincil Formda Plastik ve Sentetik Kauçuk					ALINMADI
256- Metallerin İşlenmesi ve Kaplanması; Makinede İşleme	GP	TGB	AK		GP, TGB, AK
161- Ağaçların Biçilmesi ve Palanyalanması			OK		OK
262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı					ALINMADI
263- İletişim Ekipmanlarının İmalatı		TGB			ALINMADI
133- Tekstil Ürünlerinin Bitirilmesi		TGB	OK	I	ALINMADI

9.2.5.1. Amasya İli için Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları

Gerek sektörel performans analizleri, gerekse ilde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, **Amasya** iline yönelik kuruluş yeri faktörleri bazında analize tabi tutulacak ve öneri kapsamında yer alması öngörülen yatırım konuları, ana sektörel gelişme eksenleri bazında aşağıda verilmektedir:

1. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
A	TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK
1	Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
01.1	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.13	Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi
01.19	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) diğer bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi (yem bitkileri, çiçek yetiştiriciliği)
01.2	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.28	Baharatlık, aromatik (ıtırılı) , uyuşturucu nitelikte ve eczacılıkla ilgili bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.4	Hayvansal üretim
01.41	Sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği
01.42	Diğer sığır ve manda yetiştiriciliği
01.45	Koyun ve keçi yetiştiriciliği
01.47	Kümes hayvanları yetiştiriciliği (et ve yumurta tavukçuluğu)
01.49	Diğer hayvan yetiştiriciliği (Arıcılık, İpek Böcekçiliği)
1.6	Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler
01.61	Bitkisel üretimini destekleyici faaliyetler
01.62	Hayvan üretimini destekleyici faaliyetler

2. İmalat sanayi sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
C	İMALAT SANAYİ
10	Gıda ürünlerinin imalatı
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
10.11	Etin işlenmesi ve saklanması
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
10.13	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
10.32	Sebze ve meyve suyu imalatı (meyvesuyu)
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması
10.5	Süt ürünleri imalatı
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı

10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
13	Tekstil ürünlerinin imalatı
13.2	Dokuma
13.20	Dokuma
13.9	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
13.92	Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı
16.2	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
16.22	Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
22.1	Kauçuk ürünlerin imalatı
22.19	Diğer kauçuk ürünleri imalatı
22.2	Plastik ürünlerin imalatı
22.22	Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malz. imalatı
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
23.4	Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı
23.41	Seramik ev ve süs eşyaları imalatı
23.42	Seramik sıhhi ürünlerin imalatı
23.7	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
23.70	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
25.3	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç
25.30	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç
25.7	Çatal-bıçak takımı ve diğer kesici aletler ile el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı
25.71	Çatal-bıçak takımları ve diğer kesici aletlerin imalatı
25.9	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
25.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
27	Elektrikli teçhizat imalatı
27.1	Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı
27.12	Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları imalatı
27.2	Akümülatör ve pil imalatı
27.20	Akümülatör ve pil imalatı
27.3	Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı
27.33	Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı
27.4	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.40	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.5	Ev aletleri imalatı
27.51	Elektrikli ev aletlerinin imalatı
27.52	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı
27.9	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
27.90	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
28.1	Genel amaçlı makinelerin imalatı

28.14	Diğer musluk ve valf/vana imalatı
28.2	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
28.21	Fırın, ocak (sanayi ocakları) ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı
28.4	Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı
28.49	Diğer takım tezgahlarının imalatı
28.9	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
28.93	Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı
31	Mobilya imalatı
31.0	Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
31.02	Mutfak mobilyalarının imalatı
31.09	Diğer mobilyaların imalatı

3. Enerji sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
D	ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI
35.1	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı
35.11	Elektrik enerjisi üretimi (Rüzgâr ve biyokütle)

4. Lojistik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
H	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
52.1	Depolama ve ambarlama
52.10	Depolama ve ambarlama
52.2	Taşımacılık için destekleyici faaliyetler
52.29	Taşımacılığı destekleyici diğer faaliyetler (Acente)

5. Turizm sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
I	KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ
55.1	Oteller ve benzeri konaklama yerleri
55.10	Oteller ve benzeri konaklama yerleri (5 yıldızlı ve butik otel)
55.2	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
55.20	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri (apart, bungalov)
55.9	Diğer konaklama yerleri
55.90	Diğer konaklama yerleri (pansiyon ve özel yurt)
56.1	Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri
56.10	Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri (yöresel yemek hizmetleri)
56.3	İçecek sunum hizmetleri
56.30	İçecek sunum hizmetleri (turistik eğlence merkezi)

6. Diğer sektörler için önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
N	İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ
79	Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler
79.1	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri
79.11	Seyahat acentesi faaliyetleri
Q	İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ
87	Yatılı bakım faaliyetleri
87.3	Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri
87.30	Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri
R	KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENME VE SPOR
91	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.0	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.03	Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi

9.2.5.2. Çorum İli için Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları

Gerek sektörel performans analizleri, gerekse ilde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, **Çorum** iline yönelik kuruluş yeri faktörleri bazında analize tabi tutulacak ve öneri kapsamında yer alması öngörülen yatırım konuları, ana sektörel gelişme eksenleri bazında aşağıda verilmektedir:

1. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
A	TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK
1	Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
01.1	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.13	Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi
01.19	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) diğer bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi (yem bitkileri, çiçek yetiştiriciliği)
01.4	Hayvansal üretim
01.41	Sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği
01.42	Diğer sığır ve manda yetiştiriciliği
01.45	Koyun ve keçi yetiştiriciliği
01.47	Kümes hayvanları yetiştiriciliği (et ve yumurta tavukçuluğu)
01.49	Diğer hayvan yetiştiriciliği (Arıcılık, İpek Böcekçiliği)
1.6	Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler
01.61	Bitkisel üretimini destekleyici faaliyetler
01.62	Hayvan üretimini destekleyici faaliyetler

3	Balıkçılık
3.2	Su ürünleri yetiştiriciliği
03.22	Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği
C	İMALAT SANAYİ
10	Gıda ürünlerinin imalatı
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
10.11	Etin işlenmesi ve saklanması
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
10.5	Süt ürünleri imalatı
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
10.7	Fırın ve unlu mamuller imalatı
10.72	Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı
13	Tekstil ürünlerinin imalatı
13.2	Dokuma
13.20	Dokuma
13.9	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
13.91	Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı
13.92	Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı
14	Giyim eşyalarının imalatı
14.1	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
14.13	Diğer dış giyim eşyaları imalatı
14.14	İç giyim eşyası imalatı
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı
17.2	Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı
17.21	Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
20.4	Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalat
20.41	Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlaticı maddeler imalatı
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
23.4	Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı
23.42	Seramik sıhhi ürünlerin imalatı
23.43	Seramik yalıtkanların (izolatörlerin) ve yalıtkan bağlantı parçalarının imalatı
23.6	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
23.69	Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı
23.9	Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
23.91	Aşındırıcı ürünlerin imalatı
23.99	Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
24	Ana metal sanayii
24.2	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
24.20	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
24.4	Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı
24.41	Değerli metal üretimi (Altın)
24.5	Metal döküm sanayii

24.51	Demir döküm
24.52	Çelik dökümü
25	Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
25.1	Metal yapı malzemeleri imalatı
25.11	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı
25.12	Metalden kapı ve pencere imalatı
25.2	Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı
25.21	Merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç) ve sıcak su kazanları (boylerleri) imalatı
25.29	Metalden diğer tank, rezervuar ve konteynerler imalatı
25.3	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç
25.30	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç
25.4	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı
25.40	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı
25.5	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
25.50	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
25.6	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
25.61	Metallerin işlenmesi ve kaplanması
25.62	Metallerin makinede işlenmesi ve şekil verilmesi
25.7	Çatal-bıçak takımı ve diğer kesici aletler ile el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı
25.73	El aletleri, takım tezgahı uçları, testere ağızları vb. imalatı
25.9	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
25.91	Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı
27	Elektrikli teçhizat imalatı
27.3	Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı
27.33	Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı
27.4	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.40	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.5	Ev aletleri imalatı
27.51	Elektrikli ev aletlerinin imalatı
27.52	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
28.1	Genel amaçlı makinelerin imalatı
28.11	Motor ve türbin imalatı (hava taşıtı, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç)
28.2	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
28.22	Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı
28.3	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
28.30	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
28.4	Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı
28.41	Metal işleme makinelerinin imalatı
28.9	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
28.91	Metalürji makineleri imalatı
28.92	Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı
28.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer özel amaçlı makinelerin imalatı

29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
29.2	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
29.20	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
31	Mobilya imalatı
31.0	Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
31.09	Diğer mobilyaların imalatı
32	Diğer imalatlar
32.1	Mücevherat, bijuteri eşyaları ve ilgili ürünlerin imalatı
32.12	Mücevher ve benzeri eşyaların imalatı
32.13	İmitasyon (taklit) takılar ve ilgili eşyaların imalatı

3. Enerji sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
D	ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI
35.1	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı
35.11	Elektrik enerjisi üretimi (Güneş)

4. Lojistik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
H	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
52.1	Depolama ve ambarlama
52.10	Depolama ve ambarlama
52.2	Taşımacılık için destekleyici faaliyetler
52.29	Taşımacılığı destekleyici diğer faaliyetler (Acente)

5. Turizm sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
I	KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ
55.1	Oteller ve benzeri konaklama yerleri
55.10	Oteller ve benzeri konaklama yerleri (5 yıldızlı ve butik otel)
55.2	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
55.20	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri (Apart otel ve bungalov)
56	Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri
56.3	İçecek sunum hizmetleri
56.30	İçecek sunum hizmetleri (turistik eğlence merkezi)

6. Diğer sektörlere yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
N	İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ
79	Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler
79.1	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri
79.11	Seyahat acentesi faaliyetleri
R	KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR
91	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.0	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.03	Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi

9.2.5.3. Samsun İli İçin Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları

Gerek sektörel performans analizleri, gerekse ilde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, **Samsun** iline yönelik kuruluş yeri faktörleri bazında analize tabi tutulacak ve öneri kapsamında yer alması öngörülen yatırım konuları, ana sektörel gelişme eksenleri bazında aşağıda verilmektedir:

1. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
A	TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK
1	Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
01.1	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.13	Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi
01.19	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) diğer bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi (yem bitkileri, çiçek yetiştiriciliği)
01.2	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.25	Diğer ağaç ve çalı meyvelerinin ve sert kabuklu meyvelerin yetiştirilmesi (Kivi)
01.4	Hayvansal üretim
01.42	Diğer sığır ve manda yetiştiriciliği
01.45	Koyun ve keçi yetiştiriciliği
01.47	Kümes hayvanları yetiştiriciliği (et ve yumurta tavukçuluğu)
01.49	Diğer hayvan yetiştiriciliği (Arıcılık, İpek Böcekçiliği)
01.61	Bitkisel üretimini destekleyici faaliyetler
01.62	Hayvan üretimini destekleyici faaliyetler
3	Balıkçılık
3.2	Su ürünleri yetiştiriciliği
03.21	Deniz ürünleri yetiştiriciliği
03.22	Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği

C	İMALAT SANAYİ
10	Gıda ürünlerinin imalatı
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
10.11	Etin işlenmesi ve saklanması
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
10.13	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı
10.2	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
10.20	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması
10.5	Süt ürünleri imalatı
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
10.85	Hazır yemeklerin imalatı (yerel hazır yemeklerin)
13	Tekstil ürünlerinin imalatı
13.9	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
13.96	Diğer teknik ve endüstriyel tekstillerin imalatı
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı
17.1	Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı
17.11	Kağıt hamuru imalatı
17.12	Kağıt ve mukavva imalatı
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
20.4	Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı
20.41	Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlaticı maddeler imalatı
20.6	Suni veya sentetik elyaf imalatı
20.60	Suni veya sentetik elyaf imalatı
21	Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı
21.2	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
21.20	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
22.1	Kauçuk ürünlerin imalatı
22.11	İç ve dış lastik imalatı; lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi
22.19	Diğer kauçuk ürünleri imalatı
22.2	Plastik ürünlerin imalatı
22.21	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı
22.23	Plastik inşaat malzemesi imalatı
24	Ana metal sanayii
24.2	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
24.20	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
25	Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
25.1	Metal yapı malzemeleri imalatı
25.11	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı

25.12	Metalden kapı ve pencere imalatı
25.9	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
25.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
26	Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı
26.4	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı
26.40	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı
26.5	Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı
26.51	Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazların imalatı
26.6	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
26.60	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
27	Elektrikli teçhizat imalatı
27.1	Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı
27.11	Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı
27.2	Akümülatör ve pil imalatı
27.20	Akümülatör ve pil imalatı
27.3	Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı
27.31	Fiber optik kabloların imalatı
27.32	Diğer elektronik ve elektrik telleri ve kablolarının imalatı
27.4	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.40	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.5	Ev aletleri imalatı
27.51	Elektrikli ev aletlerinin imalatı
27.52	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı
27.9	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
27.90	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
28.2	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
28.23	Büro makineleri ve ekipmanları imalatı (bilgisayarlar ve çevre birimleri hariç)
28.25	Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç
28.3	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
28.30	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
28.9	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
28.94	Tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
29.1	Motorlu kara taşıtlarının imalatı
29.10	Motorlu kara taşıtlarının imalatı
29.2	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
29.20	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
29.3	Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı
29.31	Motorlu kara taşıtları için elektrik ve elektronik donanımların imalatı
29.32	Motorlu kara taşıtları için diğer parça ve aksesuarların imalatı
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı
30.1	Gemi ve tekne yapımı

30.11	Gemilerin ve yüzen yapıların inşası
30.9	Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı
30.92	Bisiklet ve engelli aracı imalatı
31	Mobilya imalatı
31.0	Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
31.01	Büro ve mağaza mobilyaları imalatı
31.09	Diğer mobilyaların imalatı
32	Diğer imalatlar
32.2	Müzik aletleri imalatı
32.20	Müzik aletleri imalatı
32.5	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı
32.50	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı

3. Enerji sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
D	ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI
35.1	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı
35.11	Elektrik enerjisi üretimi (Rüzgâr ve biyokütle)

4. Lojistik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
H	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
52.1	Depolama ve ambarlama
52.10	Depolama ve ambarlama
52.2	Taşımacılık için destekleyici faaliyetler
52.29	Taşımacılığı destekleyici diğer faaliyetler (Acente)

5. Turizm sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
I	KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ
55.1	Oteller ve benzeri konaklama yerleri
55.10	Oteller ve benzeri konaklama yerleri (5 yıldızlı ve butik otel)
55.2	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
55.20	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri (Apart otel ve bungalov)
55.9	Diğer konaklama yerleri
55.90	Diğer konaklama yerleri (pansiyon ve özel yurt)

6. Diğer sektörlere yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
M	MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER
71	Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri; teknik test ve analiz faaliyetleri
71.2	Teknik test ve analiz faaliyetleri
71.20	Teknik test ve analiz faaliyetleri
N	İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ
79	Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler
79.1	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri
79.11	Seyahat acentesi faaliyetleri
Q	İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ
86	Hastane hizmetleri
86.10	Hastane hizmetleri
87.2	Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri
87.20	Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri
87.3	Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri
87.30	Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri
R	KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR
91	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.0	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.03	Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi

9.2.5.4. Tokat İli İçin Değerlendirmeye Alınan Yatırım Konuları

Gerek sektörel performans analizleri, gerekse ilde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, **Tokat** iline yönelik kuruluş yeri faktörleri bazında analize tabi tutulacak ve öneri kapsamında yer alması öngörülen yatırım konuları, ana sektörel gelişme eksenleri bazında aşağıda verilmektedir:

1. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
A	TARIM, ORMANCIK VE BALIKÇILIK
1	Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
01.1	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.13	Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi
01.19	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) diğer bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi (yem bitkileri, çiçek yetiştiriciliği)
01.2	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
01.28	Baharatlık, aromatik (ıtırılı), uyuşturucu nitelikte ve eczacılıkla ilgili bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi

01.4	Hayvansal üretim
01.41	Sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği
01.42	Diğer sığır ve manda yetiştiriciliği
01.45	Koyun ve keçi yetiştiriciliği
01.47	Kümes hayvanları yetiştiriciliği (et ve yumurta tavukçuluğu)
01.49	Diğer hayvan yetiştiriciliği (Arıcılık, İpek Böcekçiliği)
01.61	Bitkisel üretimini destekleyici faaliyetler
01.62	Hayvan üretimini destekleyici faaliyetler
3	Balıkçılık
3.2	Su ürünleri yetiştiriciliği
03.22	Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği

2. İmalat sanayi sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
C	İMALAT SANAYİ
10	Gıda ürünlerinin imalatı
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
10.11	Etin işlenmesi ve saklanması
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
10.13	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması
10.5	Süt ürünleri imalatı
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
10.7	Fırın ve unlu mamuller imalatı
10.73	Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı
10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı
10.85	Hazır yemeklerin imalatı (yerel hazır yemeklerin)
13	Tekstil ürünlerinin imalatı
13.1	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi
13.10	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi
13.2	Dokuma
13.20	Dokuma
13.9	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı
13.91	Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı
13.92	Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı
14	Giyim eşyalarının imalatı
14.1	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
14.13	Diğer dış giyim eşyaları imalatı

14.14	İç giyim eşyası imalatı
15	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı
15.2	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı
15.20	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı
16.1	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
16.10	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
16.2	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
16.22	Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı
17.2	Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı
17.21	Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadadan yapılan muhafazaların imalatı
21	Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı
21.1	Temel eczacılık ürünleri imalatı
21.10	Temel eczacılık ürünleri imalatı
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
23.3	Kilden inşaat malzemeleri imalatı
23.32	Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı
23.6	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
23.61	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı
23.7	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
23.70	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
25	Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
25.5	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
25.50	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
25.6	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
25.61	Metallerin işlenmesi ve kaplanması
25.62	Metallerin makinede işlenmesi ve şekil verilmesi
25.9	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
25.92	Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
28.1	Genel amaçlı makinelerin imalatı
28.13	Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı
28.9	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
28.93	Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı
28.95	Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
31	Mobilya imalatı
31.0	Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
31.09	Diğer mobilyaların imalatı

3. Enerji sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
D	ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI
35.1	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı
35.11	Elektrik enerjisi üretimi (Güneş ve Rüzgâr)

4. Lojistik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
H	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
52.1	Depolama ve ambarlama
52.10	Depolama ve ambarlama
52.2	Taşımacılık için destekleyici faaliyetler
52.29	Taşımacılığı destekleyici diğer faaliyetler (Acente)

5. Turizm sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
I	KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ
55.1	Oteller ve benzeri konaklama yerleri
55.10	Oteller ve benzeri konaklama yerleri (5 yıldızlı ve butik otel)
55.2	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
55.20	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri (Apart otel, bungalov)
56.1	Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri
56.10	Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri (yöresel yemek hizmetleri)

6. Eğitim sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
N	İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ
79	Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler
79.1	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri
79.11	Seyahat acentesi faaliyetleri
R	KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR
91	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
91.03	Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi

9.2.6. Yatırım Önerilerinin Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

Yukarıda verilen yatırım konuları için “Kuruluş Yeri Faktörleri” analizi kullanılarak değerlendirme yapılmış kuruluş yeri faktörleri açısından bölgeye uygunluğu irdelenmiştir. Kuruluş yeri kriterleri, belirli bir üretim biriminin belirli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi halinde, söz konusu üretim biriminin maliyeti, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri kapsar. Başka bir ifadeyle kuruluş yerinin seçimi genellikle işletme giderlerinin en düşük, işletme gelirlerinin en yüksek olduğu yerin belirlenmesi sürecini içermektedir.

TR83 Bölgesi illeri için yatırım konularının değerlendirilmesinde tarım, sanayi-madencilik-enerji ve turizm-lojistik-egitim-sağlık sektörüne yönelik olmak üzere üç ayrı değerlendirme kriteri uygulanmıştır.

Tarım sektörü için önerilen yatırım konuları; İklim Koşulları, Pazar Olanakları, Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık, Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları, Direkt İşgücü Temini, Enerji ve Su Olanakları, Tarımsal Fiziki Alt Yapı, Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu, Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları, Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları, Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı, Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.) olmak üzere 12 kriter açısından değerlendirilmiştir. Her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı; 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Sanayi ve enerji sektörü için önerilen yatırım konuları; Pazara Yakınlık, Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık, Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları, Direkt İşgücü Temini, Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması, Enerji ve Su Olanakları, Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu, İklim Koşulları, Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü, Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları, Yan Sanayiye Yakınlık, Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları, İletişim Alt Yapısı, Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı, Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları, Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı, Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk, vs) gibi 17 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı; 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu

yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Lojistik,turizm ve eğitim sektörü için önerilen yatırım konuları ise; Coğrafi Konum, İklim Koşulları, Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu, Pazar Olanakları, Nitelikli İşgücü Temini, Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması, Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları, Enerji ve Su Olanakları, İletişim Alt Yapısı, Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı, Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık, Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı, Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları, Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.) gibi 14 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı; 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Ayrıca önerilen yatırım konuları kendi içlerindeki görece üstünlüklerini yansıtmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir;

A Grubu: Kuruluş yeri faktörleri açısından bakıldığında, yöre için en fazla uygunluk gösteren yatırım konuları grubunu ifade etmektedir.

B Grubu: A grubu kadar olmamakla birlikte, kuruluş yeri faktörleri açısından yöreye uygun olabilecek yatırım konularının grubunu temsil etmektedir.

C Grubu: Kuruluş yeri faktörleri açısından yöreye uygun olmadığı, gerçekleştirilmesi halinde fazla sayıda faktör nedeniyle risk içerdiği düşünülen yatırım konularını ifade etmektedir.

Buna göre, sektörler itibariyle belirlenen yatırım konularının grup puan aralıkları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Sektörler	C Grubu Puan Aralığı	B Grubu Puan Aralığı	A Grubu Puan Aralığı
Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık	0 – 174	175 – 211	212 +
Turizm, Lojistik ve Eğitim	0 – 209	210 – 254	255 +
Sanayi ve Madencilik	0 – 209	210 – 254	255 +

Yatırımın yer aldığı görece üstünlük grubu değerlendirmesinde imalat sanayi faaliyet alt dalları değerlendirilirken, ikili notasyon kullanılmıştır. Buna göre ilk harf yatırımın genel performans

üstünlüğünü gösterirken, ikinci harf kuruluş yeri faktörleri analizine göre yer aldığı grubu göstermektedir. Örnek ifadeyle, BA notunu almış olan Diğer tekstil ürünlerinin imalatı faaliyet konusu, genel performans sıralamasında B grubu, kuruluş yeri faktörleri analizine göre ise A grubunda yer almaktadır. Bu nedenle bu sektör için BA notasyonu kullanılmıştır. İkili notasyonda değerlendirilen faaliyet konularının göreceli üstünlükleri şu şekilde sıralanmaktadır:

AA, AB, AC

BA, BB, BC,

CA, CB, CC

İmalat sanayi faaliyet kolları içinde önerilmesine rağmen, genel performans notasyonu olmayan faaliyet konuları üçlü düzeyde verisi olmadığı için performans analizine tabi tutulamamıştır. Bu kapsamda olan yatırım faaliyetlerine ilişkin notlama, yalnızca kuruluş yeri faktörleri analizine göre yapıldığından, bu sektörler tek bir not (A, B ya da C gibi) almıştır.

Tarım, Madencilik, Enerji, Lojistik, Eğitim ve Turizm sektörleri için ise, bu sektörlerin etkinliği ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliği tamamen kuruluş yeri ve kuruluş yerinin belirlediği faktörlerin etkisinde olacağından, belirtilen bu sektörlerin değerlendirmesinde yalnızca kuruluş yeri faktörlerinden aldıkları notlar belirleyici olmaktadır. Bu sektörlerle ilişkin olarak da notasyon tek harfle (A, B ya da C gibi) ifade edilmiştir.

İller için önerilen gerek A, gerekse B ve C grubu yatırım konuları, ön değerlendirme niteliğinde olup uygulanabilirlikleri, teknik, ekonomik ve malî yapılabirlik çalışmalarının sonucunda netleşecektir. Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz ki, potansiyel yatırımcıların ilde yatırım yapmaya motive edilmesine bağlıdır.

Bölge illeri için önerilen yatırım konularının göreceli üstünlüklerine göre sınıflandırılması ve önerilen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi, tarım, hayvancılık ve balıkçılık, sanayi, lojistik, eğitim ve turizm sektörleri için aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

9.2.6.1. Amasya İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

Tablo 200: Amasya İlinde Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Sebze meyve yetiştirilmesi (01.1)		Yem bitkileri (Entegre tesis için) (01.1)		Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek (01.1)		Organik meyve ve sebze yetiştirilmesi (01.1)		Seracılık (01.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
2. Pazar Olanakları	3	8	24	9	27	8	24	7	21	7	21
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	8	16	6	12	7	14	8	16
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	8	24	9	27	8	24
Toplam Faktör Puanı			210		217		203		200		197
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		A		B		B		B	

Tablo 200 'ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Baharatlık, aromatik, eczacılık bitkileri (01.2)		Et ve süt besiciliği (01.4)		Et ve yumurta tavukçuluğu (01.4)		Arıcılık ve Bal Üretimi (01.4)		Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) (01.6)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
2 Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
5. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	9	18	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	8	16	8	16	7	14	6	12
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	7	14	8	16	8	16	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	8	16	8	16	9	18	9	18
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	9	27	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			207		214		213		209		207
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		A		A		B		B	

Tablo 201: Amasya İlinde Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı (10.1)		Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması (10.3)		Süt ürünleri imalatı (10.5)		Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı (10.8)		Dokuma (13.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	7	21	7	21	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	7	14	6	12
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	7	14
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	7	14	6	12
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	8	8	7	7
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	6	12	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	7	7	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	6	6	9	9
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	6	12
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	6	12
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			240		240		238		222		210
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		AB		AB		AB		AB		CB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 201'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (Giyim eşyası dışındaki) (13.9)		Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı (Parke, yer döşemeleri) (16.2)		Kauçuk ürünleri imalatı (22.1)		Plastik ürünlerin imalatı (Plastik torba, çanta, poşet vb) (22.2)		Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı (Ev, süs eşyası ve sıhhi ürünler) (23.4)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	8	24	7	21	7	21	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	8	16	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	9	9	7	7	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	9	18	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	6	12	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	8	8	7	7	7	7	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	9	9	8	8	8	8	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	9	18	7	14	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		226			243		218		218		222
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		BB		BB		BB		AB		CB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 201'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi (23.7)		Buhar jeneratörü imalatı (Merkezi sıcak su kazanları hariç) (25.3)		Çatal-bıçak takımı ve diğ. Kesici aletler ve gen. hırdavat malz. İmal. (25.7)		Diğer fabrikasyon metal ür. İmalatı (Ev-mutfak eşyaları) (25.9)		Elek. motoru, jener., transfor. ile elekt. dağ. ve kont. cihaz. imal. (27.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	6	18	7	21	7	21	6	18
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	7	14	8	16	8	16	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	6	12	7	14	7	14	6	12
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	7	7	7	7	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	9	9	7	7	8	8	8	8	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	7	7	7	7	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	7	14	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	7	14	7	14	7	14	6	12
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	6	12	7	14	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		239		214		223		223		214	
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		BB		CB		BB		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 201'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Akümülatör ve pil imalatı (27.2)		Kablolamada kull. teller ve kablolar ile gereç. imal. (27.3)		Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı (27.4)		Ev aletleri imalatı (Elektrikli-elektriksiz) (27.5)		Diğer elektrikli ekipmanların imalatı (27.9)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	7	21	8	24	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	6	12	7	14	7	14	7	14	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	8	16	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	6	12	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	7	7	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	6	6	8	8	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	6	12	6	12	6	12	6	12	6	12
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	6	12	6	12
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			228		227		221		220		224
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		AB		AB		AB		AB		CB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 201'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Genel amaçlı makinelerin imalatı (Musluk, valf, vana vb) (28.1)		Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı (Fırın, ocak, brülör) (28.2)		Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı (28.4)		Gıda, içecek işleme makineleri imalatı (28.9)		Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı) (31.0)		Rüzgar ve biyokütleden elektrik enerjisi üretimi (35.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	7	21	7	21	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	9	18	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	8	16	9	18	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	9	18
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	8	8	8	8	9	9	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	8	8
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	9	18	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			228		228		228		230		249		231
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		BB		BB		BB		BB		AB		B	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 202: Amasya İlinde Lojistik Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Depolama ve ambarlama (52.1)		Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente) (52.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	9	18	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8
4. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	8	16	9	18
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	9	18	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	8	24
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	9	18
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			251		253
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B	

Tablo 203: Amasya İlinde Turizm, Kültür ve Sağlık Sektörlerinde Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	5 yıldızlı Otel (55.1)		Butik Otel (55.1)		Apart, bungalow (55.2)		Pansiyon ve özel yurt (55.9)		Lokantalar (56.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	9	18	9	18	8	16	8	16	9	18
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	8	16	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	7	7	8	8	9	9
4. Pazar Olanakları	3	9	27	9	27	7	21	8	24	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27	8	24	8	24	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	9	27	9	27	8	24	8	24	9	27
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16	9	18
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	8	16	8	16	8	16	9	18
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	5	10
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	10	20	9	18	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			256		256		238		244		256
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A		B		B		A	

Tablo 203 ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	İçecek sunum hizmetleri (Turistik eğlence merkezi) (56.3)		Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri (79.1)		Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri (87.3)		Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi (91.0)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	8	16	8	16	8	16	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	9	9	8	8	9	9
4. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	8	24	9	27	8	24
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	8	16	9	18	8	16
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	7	21	8	24	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	8	16	7	14	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	5	10	5	10	7	14	5	10
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			237		234		245		239
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B	

9.2.6.2. Çorum İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

Tablo 204: Çorum İlinde Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Sebze meyve yetiştirilmesi (01.1)		Yem bitkileri (Entegre tesis için) (01.1)		Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek (01.1)		Organik meyve ve sebze yetiştirilmesi (01.1)		Seracılık (01.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
2. Pazar Olanakları	3	8	24	9	27	8	24	7	21	7	21
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	6	12	7	14	7	14
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			209		212		203		197		197
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		A		B		B		B	

Tablo 204'ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Tiftik keçisi ve koyun yetiştirilmesi (01.4)		Et ve süt besiciliği (01.4)		Et ve yumurta tavukçuluğu (01.4)		Arıcılık ve Bal Üretimi (01.4)		Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) (01.6)		Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği (03.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
2 Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	10	20	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27	8	24
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	8	16	8	16	7	14	6	12	7	14
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	9	18	9	18	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	9	27	9	27	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			207		212		214		209		207		195
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		A			A		B		B		B

Tablo 205: Çorum İlinde Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı (10.1)		Süt ürünleri imalatı (10.5)		Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı (10.7)		Dokuma (13.2)		Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı (13.9)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	7	21	6	18
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	6	12	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	8	16	8	16	7	14	7	14
4. Direkt İşgücü Temini	2	9	18	9	18	8	16	6	12	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	10	10	10	10	9	9	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	7	14	6	12	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	7	7	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	9	9	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	6	12
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	6	12	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			250		247		240		212		212
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		AB		AB		CB		BB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 205'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (Giyim eşyası dışındaki) (13.9)		Kürk hariç, giyim eşyası imalatı (Dış giyim ve iç giyim eşyaları) (14.1)		Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı (Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile bunlardan yapılan muhafazalar) (17.2)		Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlaticı maddeler imalatı (20.4)		Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı (Seramik sıhhi ürünler ve yalıtkanlar) (23.4)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	8	24	6	18	7	21	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	6	12	6	12	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	7	14	6	12	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	6	12	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		226		229		214		217		222	
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		BB		BB		AB		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 205'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı (23.6)		Aşındırıcı ürünlerin ve metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (23.9)		Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı (24.2)		Değerli metal üretimi (Altın) (24.4)		Metal döküm sanayii (Demir-çelik döküm) (24.5)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	7	21	8	24	7	21	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	6	12	6	12
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	7	14	7	14	7	14	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	8	16	7	14	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	7	7	8	8	7	7	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	7	14	7	14	5	10
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7	7	7	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	7	7	8	8	7	7	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	7	7	8	8	7	7	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	7	14	8	16	7	14	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	7	14	8	16	7	14	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Millî Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		233		219		232		216		229	
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		BB		AB		BB		BB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 205'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Metal yapı malzemeleri imalatı (Metal yapı, kapı, pencere) (25.1)		Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı (Radyatör, kazan, tank vb) (25.2)		Buhar jeneratörü imalatı (Merkezi ısıtma sıcak su kazanları boylerleri hariç) (25.3)		Silah ve mühimmat (cephane) imalatı (25.4)		Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi (25.5)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	6	18	6	18	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	7	14	7	14	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	6	12	7	14	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	6	6	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7	7	7	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	7	7	7	7	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	7	7	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	7	14	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	7	14	7	14	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	6	12	7	14	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	7	21	8	24
Toplam Faktör Puanı			235		235		212		213		231
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		AB		BB		CB		AB		CB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 205'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme (25.6)		El aletleri, takım tezgahı uçları, testere ağızları vb. imalatı (25.7)		Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı (25.9)		Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı (27.3)		Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı (27.4)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	7	21	7	21	7	21	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	7	14	8	16	6	12
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	7	7	7	7	8	8	6	6
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	9	9	9	9	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	7	14	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	6	12	6	12
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	7	14	7	14	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			230		223		223		227		221
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		CB		BB		AB		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 205'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Ev aletleri imalatı (Elektrikli elektriksiz) (27.5)		Genel amaçlı makinelerin imalatı (Motor ve türbin imalatı) (28.1)		Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı (Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı) (28.2)		Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı (28.3)		Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı (Metal işleme mak.) (28.4)		Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı (Metalurji, maden, taş ocağı ve inşaat makineleri) (28.9)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	8	24	8	24	8	24	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	6	12	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			220		228		228		235		228		230
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		AB		BB		BB		BB		BB		BB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 205'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı (29.2)		Mobilya imalatı (Diğer mobilya imalatı) (31.0)		Mücevher ve benzeri eşyaların imalatı (32.1)		İmitasyon (taklit) takılar ve ilgili eşyaların imalatı (32.1)		Elektrik enerjisi üretimi (Güneşten) (35.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	6	18	8	24	7	21	7	21	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	6	12	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	8	16	9	18	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	9	18	7	14	8	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	8	16	7	14	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	9	9	6	6	8	8	9	9
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	8	16	8	16	8	16	9	18
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	6	12	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	9	9	6	6	7	7	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	9	9	6	6	6	6	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	9	9	7	7	7	7	8	8
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	9	18	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	6	12	8	16	7	14	7	14	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	8	16	7	14	8	16	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	10	30	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			216		255		215		224		231
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		AB		AA		AB		AB		B	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 206: Çorum İlinde Lojistik Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Depolama ve ambarlama (52.1)		Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente) (52.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	9	18	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	7	7
4. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	8	16	9	18
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	7	21	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	9	18
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			244		249
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B	

Tablo 207: Çorum İlinde Turizm, Kültür ve Sağlık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	5 yıldızlı otel (55.1)		Butik Otel (55.1)		Apart, bungalov (55.2)		İçecek sunum hizmetleri (Turistik eğlence merkezi) (56.3)		Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri (79.1)		Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi (91.0)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	8	16	9	18	8	16	8	16	8	16	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	8	16	8	16	9	18	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	8	8	9	9	9	9
4. Pazar Olanakları	3	7	21	8	24	7	21	7	21	7	21	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	7	14	7	14	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	7	14	8	16	8	16
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	7	21	7	21	6	18	6	18	7	21	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	5	10	5	10	5	10
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			226		233		226		223		231		239
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B		B		B	

9.2.6.3. Samsun İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

Tablo 208: Samsun İlinde Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Sebze meyve yetiştirilmesi (01.1)		Yem bitkileri (Entegre tesis için) (01.1)		Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek (01.1)		Organik meyve ve sebze yetiştirilmesi (01.1)		Seracılık (01.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	8	16	7	14	9	18	8	16
2. Pazar Olanakları	3	9	27	9	27	7	21	8	24	7	21
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	8	24	8	24	8	24
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	8	8	8	8	8	8
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	7	14	6	12
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	8	24	9	27	8	24
Toplam Faktör Puanı			215		213		190		199		190
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A		B		B		B	

Tablo 208'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Kivi yetiştirilmesi (01.2)		Et ve süt besiciliği (01.4)		Et ve yumurta tavukçuluğu (01.4)		Arıcılık ve Bal Üretimi (01.4)		Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) (01.6)		Deniz ve tatlı su ürünleri yetiştiriciliği (03.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
2 Pazar Olanakları	3	8	24	9	27	9	27	8	24	7	21	7	21
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	8	24	9	27	9	27	8	24	9	27	8	24
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	6	12	5	10	6	12
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	8	16	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	8	16	8	16	9	18	9	18	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	9	27	9	27	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			206		213		213		202		200		190
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		A		A		B		B		B	

Tablo 209: Samsun İlinde Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı (10.1)		Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması (10.2)		Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması (10.3)		Süt ürünleri imalatı (Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı) (10.5)		Kakao, çikolata, şekerleme, yöresel hazır yemek (10.8)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	7	21	8	24	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18	8	16	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	8	16	7	14	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	8	8	8	8	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	9	18	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	6	12	6	12	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7	8	8	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	8	8	7	7	8	8	6	6
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	9	18	8	16	9	18
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			237		240		238		229		228
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		BB		AB		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (teknik ve endüstriyel tekstillerin imalatı) (13.9)		Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı (17.1)		Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatıcı maddeler imalatı (20.4)		Suni veya sentetik elyaf imalatı (20.6)		Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı (21.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	6	18	7	21	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	6	12	6	12	6	12	6	12	6	12
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	6	12	7	14	7	14	7	14	6	12
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	7	14	6	12
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	7	7	7	7	8	8	7	7
8. İklim Koşulları	1	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	6	12	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	7	12	6	12	6	12	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	7	7	7	7	8	8	6	6
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	8	8	7	7	8	8	6	6
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	7	7	7	7	8	8	7	7
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	7	14	7	14	8	16	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	7	14	8	16	8	16	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		222			212		216		222		210
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		BB		CB		AB		CB		CB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Kauçuk ürünlerin imalatı (lastik ve diğer kauçuk ürünleri) (22.1)		Plastik ürünlerin (Plastik tabaka, levha, tüp, profil ve plastik inşaat malz.) imalatı (22.2)		Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı (24.2)		Metal yapı malzemeleri imalatı (Metal yapı, kapı, pencere) (25.1)		Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı (25.9)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	9	27	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	9	18	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	7	14	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	6	12	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	8	8	9	9	9	9	9	9
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	9	27	9	27	9	27
Toplam Faktör Puanı		226		225		233		242		237	
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		BB		AB		AB		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı (26.4)		Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazların imalatı (26.5)		Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı (26.6)		Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı (27.1)		Akümülatör ve pil imalatı (27.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	8	24	6	18	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	6	12	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	6	12	6	12	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	6	12	7	14	6	12	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	7	7	7	7	8	8	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	7	14	8	16	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	7	7	8	8	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	6	12	6	12	7	14	8	16	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	6	12	6	12	8	16	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			212		219		213		230		222
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		CB		AB		B		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı (Fiber optik ve diğer tel ve kablolar) (27.3)		Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı (27.4)		Ev aletleri imalatı (Elektrikli elektriksiz) (27.5)		Diğer elektrikli ekipmanların imalatı (27.9)		Büro makineleri ve ekipmanları imalatı (28.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	8	24	8	24	8	24	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	6	12	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	7	7	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	6	12	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	8	8	8	8	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	6	6	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	6	12	6	12	6	12	6	12	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	6	12	6	12	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			225		222		222		222		225
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		AB		AB		AB		CB		BB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı (28.2)		Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı (28.3)		Tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı (28.9)		Motorlu kara taşıtlarının imalatı (29.1)		Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı (29.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	7	21	6	18	6	18
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	8	16	7	14	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	9	18	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	9	9	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	8	8	8	8	7	7	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	9	9	9	9	9	9
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	8	16	8	16	6	12	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	8	16	7	14	6	12	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			229		237		236		214		220
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		BB		BB		BB		CB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı (Elektrik- elektronik donanımları ve diğer parça ve aksesuarların imalatı) (29.3)		Gemilerin ve yüzen yapıların inşası (30.1)		Bisiklet ve engelli aracı imalatı (30.9)		Mobilya imalatı (Büro ve diğer mobilya imalatı) (31.0)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	6	18	8	24	8	24	9	27
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	9	18
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	6	12	8	16	9	18
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	9	9	8	8	9	9
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	7	14	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	8	8	7	7	9	9
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	8	8	7	7	9	9
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	9	9
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	9	18
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	6	12	7	14	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	9	27	9	27
Toplam Faktör Puanı			223		231		237		256
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		CB		CB		AA	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 209'un Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Müzik aletleri imalatı (32.2)		Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı (32.5)		Elektrik enerjisi üretimi (Rüzgâr) (35.1)		Elektrik enerjisi üretimi (Biyokütle) (35.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	9	27	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	7	14	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	8	16	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	7	7	8	8	9	9	9	9
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	9	18	9	18	9	18
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	8	8	7	7	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	9	9	7	7	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	9	18	7	14	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	9	18	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	7	14	7	14	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	10	30	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			228		255		234		242
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		BA		B		B	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 210: Samsun İlinde Lojistik Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Depolama ve ambarlama (52.1)		Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente) (52.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	9	18	9	18
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	8	8
4. Pazar Olanakları	3	9	27	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	9	18	9	18
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	9	18	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	8	24
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	9	18
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	6	12
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	9	18
Toplam Faktör Puanı			257		255
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A	

Tablo 211: Samsun İlinde Turizm, Kültür ve Sağlık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	5 yıldızlı otel (55.1)		Butik Otel (55.1)		Apart, bungalov (55.2)		Pansiyon ve özel yurt (55.9)		Teknik test ve analiz faaliyetleri (71.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	8	16	9	18	8	16	9	18	9	18
2. İklim Koşulları	2	9	18	8	16	8	16	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	8	8	8	8
4. Pazar Olanakları	3	7	21	8	24	7	21	8	24	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	7	14	7	14	8	16	7	14	7	14
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	7	21	7	21	6	18	7	21	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	7	14	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	7	14	7	14	7	14	7	14
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	6	12	6	12
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			224		231		224		233		233
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B		B	

Tablo 211'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri (79.1)		Hastane hizmetleri (Özel Hastane) (86.1)		Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri (87.2)		Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri (87.3)		Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi (91.0)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	8	8	9	9	9	9
4. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	8	16	9	18	9	18	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	8	24	7	21	7	21	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	5	10	7	14	7	14	7	14	5	10
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
Toplam Faktör Puanı			241		247		245		246		241
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B		B	

9.2.6.4. Tokat İçin Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

Tablo 212: Tokat İli Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Sebze meyve yetiştirilmesi (01.1)		Yem bitkileri (Entegre tesis için) (01.1)		Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek (01.1)		Organik meyve ve sebze yetiştirilmesi (01.1)		Seracılık (01.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
2. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	7	21	7	21
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	9	18	9	18	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	8	16	7	14	8	16	9	18
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
Toplam Faktör Puanı			212		214		206		202		202
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A		B		B		B	

Tablo 212'nin Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Baharatlık, aromatik ve eczacılık bitkileri yetiştirilmesi (01.2)		Et ve süt besiciliği (01.4)		Et ve yumurta tavukçuluğu (01.4)		Arıcılık ve Bal Üretimi (01.4)		Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) (01.6)		Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği (03.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
2 Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24	7	21
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27	8	24
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	9	18	9	18	8	16	6	12	9	18
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	8	16	8	16	9	18	9	18	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	9	27	9	27	9	27	9	27	8	24
Toplam Faktör Puanı			207		212		212		212		208		196
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		A		A		A		B		B	

Tablo 213: Tokat İli Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı (10.1)		Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması (10.3)		Süt ürünleri imalatı (Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı) (10.5)		Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı (10.7)		Diğer gıda maddelerinin imalatı (Hazır yemeklerin imalatı (yerel hazır yemeklerin)) (10.8)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	7	21	7	21	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	8	16	8	16	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	9	18	7	14	9	18	8	16	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	6	6	6	6
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
Toplam Faktör Puanı			244		238		242		234		227
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		AB		AB		AB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 213'ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Dokuma (13.2)		Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı (13.9)		Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı (13.9)		Kürk hariç, giyim eşyası imalatı (Dış giyim ve iç giyim eşyaları) (14.1)		Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı (15.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	7	14	7	14	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	9	18	9	16	9	18	9	18	9	18
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
Toplam Faktör Puanı		247		246		249		249		249	
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		CB		BB		BB		BB		BB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 213'ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması (16.1)		Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı (Parke, yer döşemeleri) (16.2)		Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı (Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile bunlardan yapılan muhafazalar) (17.2)		Temel eczacılık ürünleri imalatı (21.1)		Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı (23.3)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	6	18	7	21	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	9	18	6	12	6	12	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	9	9	9	9	7	7	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	9	18	9	18	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	9	18	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	9	9	9	9	9	9	6	6	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	9	9	8	8	6	6	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	7	7	8	8
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	9	18	9	18	7	14	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Millî Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	8	24	9	27
Toplam Faktör Puanı		255		255		224		219		224	
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		CA		BA		AB		B		BB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 213'ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı (23.6)		Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi (23.7)		Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi (25.5)		Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme (25.6)		Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı (25.9)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	7	21	7	21	7	21	7	21
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18	7	14	8	16	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	7	14	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	9	9	7	7	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	7	14	7	14	9	18	9	18	9	18
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	9	9	6	6	6	6	6	6
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	9	9	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	9	9	8	8	8	8	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	8	16	7	14	7	14	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
Toplam Faktör Puanı		236		240		228		229		228	
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		BB		CB		CB		AB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 213'ün Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Genel amaçlı makinelerin imalatı (Pompa ve kompresörler) (28.1)		Genel amaçlı makinelerin imalatı (Pompa ve kompresörler) (28.1)		Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı (28.4)		Gıda, içecek işleme, kağıt-mukavva üret. Kullanılan makinelerin imalatı (28.9)		Mobilya imalatı (Diğer mobilya imalatı) (31.0)		Güneş ve Rüzgardan elektrik enerjisi üretimi (35.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	7	21	7	21	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	8	16	9	18	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16	7	14
6. Enerji ve Su Olanakları	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16	9	18
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	6	6	6	6	6	6	6	6	9	9	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	8	8
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		227		227		226		228		247		231	
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		BB		BB		BB		BB		AB		B	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 214: Tokat İli Lojistik Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Depolama ve ambarlama (52.1)		Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente) (52.2)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	7	14	7	14
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	7	7
4. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	7	21	7	21
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	7	21	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	9	18
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	7	14
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			236		239
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B	

Tablo 215: Tokat İli Turizm Kültür ve Sağlık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	5 yıldızlı otel (55.1)		Butik Otel (55.1)		Apart, bungalow (55.2)		Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri (Yöresel yemek hizmetleri) (56.1)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	7	14	7	14	7	14	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	8	16	8	16	8	16
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	9	9
4. Pazar Olanakları	3	7	21	7	21	7	21	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	7	14	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	6	12	7	14	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	8	24	8	24	8	24	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	7	21	7	21	6	18	8	24
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	8	16	7	14	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	7	14	7	14	9	18
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	9	18	9	18	9	18	5	10
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			226		230		228		244
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B	

Tablo 215'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri (79.1)		Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi (91.0)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	7	14	7	14
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8
4. Pazar Olanakları	3	7	21	8	24
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	7	14	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	7	14	7	14
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	7	21	7	21
8. Enerji ve Su Olanakları	2	9	18	9	18
9. İletişim Alt Yapısı	2	8	16	8	16
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	7	21	7	21
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	5	10	5	10
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			223		228
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B	

9.2.7. Kuruluş Yeri Faktörleri Açısından Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirilmesi

Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması bazında dörtlü kırılıma göre belirlenen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır.

Amasya için belirlenen 48 faaliyet alanının 6'sı A grubunda, 42'si ise B grubunda yer almaktadır. (buradaki "A" grubu; "AA", "BA", "CA" ve ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "A" grubunun toplamını, "B" grubu ise "AB", "BB", "CB" ve yine ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "B" grubunun toplamını ifade etmektedir).

Çorum için belirlenen 55 faaliyet alanının 4'ü A grubunda, 51'i ise B grubunda yer almaktadır.

Samsun için belirlenen 61 faaliyet alanının 8'i A grubunda, 53'ü ise B grubunda yer almaktadır.

Tokat için belirlenen 46 faaliyet alanının 7'si A grubunda, 39'u ise B grubunda yer almaktadır.

10. SEÇİLMİŞ BAZI YATIRIM KONULARININ SEKTÖRLERARASI ETKİLEŞİMİ VE ETKİ ANALİZİ⁵⁴

Bu bölümde TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat için önerilen yatırım konuları içinde yer alan ve mevcut durumda öne çıkan veya gelecek dönemde potansiyel taşıdığı düşünülen sektörler, I/O analizinin kısmî bağlantı katsayıları tekniği kullanılarak analiz edilecektir. Ayrıca, etki analizi yaklaşımı çerçevesinde gelecek dönem için bazı sektörleri için belirlenen hedeflerin Bölge illerinin mevcut üretim yapısına nasıl etki yapacağı, illerin kendi sınırları içinde bu hedeflerin ne kadarını gerçekleştirebileceği ve ne miktarda diğer illere/ülkelere bağımlı olacağı araştırılacaktır.

10.1. Seçilmiş Bazı Yatırım Konuları İçin Sektörlerarası Etkileşim

Kısmî bağlantı katsayıları, bir önceki bölümde toplam olarak verilen bağlantı katsayılarının (doğrudan geri, toplam geri ve toplam ileri bağlantı katsayıları) sektörlerin etkileşimde bulunduğu sektörler detayını incelememize olanak sağlamaktadır. Buradaki analizde kullanılacak olan Girdi-Çıktı tablosu, 90 sektörlü 2002 yılına ait tablodur. Bu tablodaki sektörlerin NACE Rev. 1.1. sektör sınıflandırması ile uyumlulaştırılması tarafımızca yapılmış ve sektörlerin tam adları ve bu sektörlerin hangi NACE Rev. 1.1. kodlarını kapsadığını belirten tablo da Ek 3'de verilmiştir. Ek 3'den de görüleceği gibi, bazı sektörlerin içerdiği NACE Rev. 1.1. kodlarının fazlalığı ve sektör adlarının uzunluğu, tabloların hazırlanmasını sektörlerin Girdi-Çıktı tablosunda yer alan sıra numaraları ile ifade edilmesini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle, bundan sonraki tablolarda sektörleri temsilen Girdi-Çıktı tablosundaki sıra numaraları ve kısaltılmış isimleri kullanılacaktır (örneğin; 23 sıra nolu sektör, 181 ve 182 NACE Rev. 1.1. kodlu iki alt sektörün toplamını ifade eden Deri ve Giyim Eşyası İmalatı; Diğer Giyim Eşyası ve Aksesuarların İmalatı sektörünü temsil edecektir).

TR83 bölgesinde bulunan iller için üretim yapıları, girdi bileşenleri, sektörde üretilen ürünün talep niteliği, ekonomik aktiviteleri tetikleme gücü ve sektörlerin hedef pazarları detaylı olarak analiz edilecek sektörler Tablo 216'da verilmiştir.

Bu sektörler raporu hazırlayan Türkiye Kalkınma Bankası uzmanlarının görüşleri, OKA Kalkınma Ajansı ile karşılıklı müzakereler ve Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat Yatırım Destek Ofislerinde görevli ajans yetkililerinin önerileri doğrultusunda belirlenmiştir.

⁵⁴ Bu bölüm Oktay KÜÇÜKKİREMITÇİ tarafından hazırlanmıştır.

Detaylı olarak incelenecek sektörlerin bir tanesi tarım sektöründe yer alırken, 11 tanesi imalat sanayii alt sektörüdür.

Detaylı analiz, yörenin üretim yapısı, yöredeki rekabet/satış olanakları, girdi temin koşulları gibi faktörlerle ilgili değildir. Bu sektörler ülkenin neresinde yer alırsa alsın biraz önce bahsedilen karakteristikleri (girdi ve satış koşullarının genel anlamında) değişmeyeceği varsayılmaktadır. Bu varsayım, doğal olarak, analiz için seçilen Girdi-Çıktı analizinin kendi varsayım setinden kaynaklanmaktadır. Buna karşın, sektör seçiminde, az önce değinildiği gibi, yörenin üretim deseni, yörenin sektörel gelişme eksenleri, yörede gelişmesi arzu edilen/planlanan sektörler olup olmadığı dikkate alınmış ve 12 sektör bu yaklaşım çerçevesinde belirlenmiştir. Sektörlerin bölge koşulları içinde üretim yapısının ne olacağı konusu ise raporun Etki Analizi bölümünde irdelenecektir.

Tablo 216: TR83 Bölgesi İli İçin Girdi-Çıktı Analizi Yardımıyla İncelenecek Sektörler

Sektör I/O Sıra No	Sektör NACE Rev. 1.1. Kodları	Sektör Adı
1	011	Bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi; bostan, meyve ve sebze yetiştirilmesi
10	151	Et ve et ürünleri imalatı, işlenmesi ve saklanması
14	155	Süt ürünleri imalatı
23	181+182	Deri ve giyim eşyası imalatı; diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı
26	193	Ayakkabı, terlik vb imalatı
27	201	Ağacın hızarlanması, planyalanması ve emprenye edilmesi (kereste ve parke sanayi)
38	252	Plastik ürünlerin imalatı
43	271+272+273	Demir-çelik-ana sanayii
49	293+294+295+296	Özel amaçlı makinelerin imalatı
50	297	B.y.s. ev aletleri imalatı
54	331+332+333+334+335	Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ve saat imalatı
60	361	Mobilya imalatı

Bu sektörlerin I/O tablosu kullanılarak elde edilen karakteristik değerleri özet olarak Tablo 217’de verilmektedir.

Tablo 217: Seçilmiş Sektörlerin Bağlantı Katsayıları ve Katma Değer Oranları

Sektör I/O Sıra No ve Adı	Doğrudan Geri Bağlantı		Toplam Geri Bağlantı		Doğrudan İleri Bağlantı		Toplam İleri Bağlantı		Katma Değer Oranı ⁵⁵	
	Katsayı	Sıra	Katsayı	Sıra	Katsayı	Sıra	Katsayı	Sıra	Değer	Sıra
1- Meyve&Sebze	0.273	82	1.565	82	0.497	45	6.119	5	0.727	9
10- Et Ürün İşleme	0.873	1	2.664	24	0.096	85	1.917	30	0.127	90
14- Süt Ürünleri	0.751	16	2.471	35	0.121	82	1.056	87	0.249	75
23- Deri ve Giyim Eşyası	0.720	25	2.861	11	0.122	81	1.570	44	0.280	66
26- Ayakkabı&Terlik	0.721	24	2.869	9	0.178	75	1.199	70	0.279	67
27- Kereste&Parke	0.761	13	2.433	39	0.939	6	1.465	51	0.239	78
38- Plastik	0.769	10	2.862	10	0.769	21	3.301	19	0.231	81
43- Demir-Çelik	0.767	11	3.009	5	0.824	14	7.386	3	0.233	80
49- Özel Amaçlı Makine	0.579	50	2.444	37	0.289	61	2.085	28	0.421	41
50- Ev Aletleri	0.647	39	2.670	22	0.192	72	1.271	64	0.353	52
54- Tıbbi&Optik Aletler	0.710	28	2.749	19	0.234	67	1.379	57	0.290	63
60- Mobilya	0.735	20	2.841	13	0.190	74	1.192	72	0.265	71

Tablo 217'deki sektörel karakteristiklere göz atıldığında;

10- Et Ürünleri İşleme sektörünün en yüksek doğrudan geri bağlantı (en düşük katma değer oranı) katsayısına sahip sektör olduğu görülmektedir. Bu haliyle sektörün üretiminde üretimde kullanılan ara girdiler (hammadde, yardımcı madde, enerji, işletme malzemesi vb) toplam üretim değerinin yüzde 87.3'ünü oluşturmaktadır. Bu nedenle de sektör incelenen 90 sektör içinde en düşük katma değer oranına sahiptir (toplam üretim değerinin yüzde 12.7'si). İncelenen 12 sektör içinde 49- Özel Amaçlı Makine sektörü ise en düşük doğrudan geri bağlantı katsayısına (toplam üretim değerinin yüzde 57.9'u) sahip olup bu sektörün katma değer oranı toplam üretim değerinin yüzde 42.1'ini oluşturmaktadır.

İlgili sektörün ürününe olan talepteki bir birim artış neticesinde ekonominin bütününde üretimin kaç birim artış olacağını ifade eden toplam geri bağlantı katsayıları açısından bakıldığında, incelenen 12 sektör arasında ilk sırayı 3.009'luk katsayı ile 43- Demir Çelik imalatı sektörü almaktadır. Sektör, bu katsayısı ile 90 sektör içinde 5. sıradadır. Ekonomideki sektörel hızlandırıcı mekanizmasını ifade eden toplam geri bağlantı katsayısı, sadece ilgili sektör talebi artması durumunda ekonomideki tüm sektörel etkileşimleri dikkate almakta ve bu sektörün diğer sektörleri de etkileyerek ekonominin tamamında kaç birim üretim artışı olacağını göstermektedir. Yüksek toplam geri bağlantı katsayısı ekonomik yapıdaki üretim hızlandırıcı mekanizmasının büyüklüğünü de göstermektedir.

⁵⁵ Katma değer oranı, (1- Doğrudan Geri Bağlantı Katsayısı) ilişkisi yardımıyla hesaplanmıştır.

Bir sektörün üretimini ne kadarının diğer sektörlerin üretimlerinde girdi olarak kullanıldığını (dolayısıyla ne kadarının da nihai tüketici tarafından talep edildiğini) ifade eden doğrudan ileri bağlantı katsayıları açısından sektörlere bakıldığında, ilk sırayı 0.939'lık katsayısı ile 27-Kereste&Parke sektörü almaktadır (90 sektör içinde de 6. sıradadır). Bu sektörün üretimini yüzde 93.9'u diğer sektörler tarafından girdi olarak kullanılmakta, geriye kalan yüzde 6.1'lik bölümü ise nihai tüketiciler tarafından (ihracat dahil) talep edilmektedir. Doğrudan ileri bağlantı katsayısı, her bir sektör ürününün niteliği hakkında (hammadde, ara malı ya da nihai tüketim malı) önemli ipuçları vermektedir. Örneğin; 10-Et Ürünleri İşleme sektörünün 0.096'lık katsayısı bu sektörün üretimini yüzde 90.4'ünün nihai tüketici tarafından talep edildiğini ve üretilen ürünün tam bir nihai tüketim malı olduğunu göstermektedir. Yalnızca doğrudan ileri bağlantı katsayılarına bakılarak da sektörel pazarlama ve tutundurma stratejilerinin muhataplarının başka sektörler mi yoksa nihai tüketici mi olması gerektiği konusunda da bir yargıya ulaşmak mümkün olmaktadır.

Tüm sektörlerin nihai talebinde aynı anda bir birim artış olduğunda her bir sektörün üretiminde kaç birim artış olacağını gösteren toplam ileri bağlantı katsayılarına bakıldığında, incelenen 12 sektör içinde ilk sırayı 7.386'lık katsayısı ile 43- Demir Çelik sektörü almaktadır (90 sektör içinde ise 3. sıradadır). Sektörel üretimin gelir (talep anlamında) değişimlerine duyarlılığını gösteren bu katsayıya göre bir değerlendirme yapıldığında, örneğin; 60- Mobilya sektörünün katsayısının 1.192 olması mobilya ürünleri üreten bir tesisin üretimini toplam gelirdeki artış nedeniyle ortaya çıkan dolaylı talebe (diğer sektörlerin ürünlerine olan talep artışı durumunda, diğer sektörlerin üretimlerinde kullanılmak üzere girdi olarak mobilya ürünleri talep etmesi neticesinde mobilya üretiminin artması) çok da duyarlı olmadığını göstermektedir. Sektörün üretimi zaten kendi nihai talebindeki bir birim artışı karşılamak için her durumda bir birim artacaktır. Bu sektör için dolaylı talep nedeniyle ortaya çıkan üretim artışı yalnızca 0.190 birimdir ($1.190 - 1$).

10.1.1 Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Bağlantı Katsayıları

Bağlantı katsayıları (ister doğrudan isterse toplam katsayılar olsun) herhangi bir sektörle ilgili sonuçları tek bir katsayı ile ifade etmektedir. Bu katsayının alt sektörler itibarıyla dağılımı ve ilgilenilen sektörün ilişkide bulunduğu sektörlerin detaylarını görebilmek için kısmî bağlantı katsayılarının bilinmesi gereklidir. Kısmî bağlantı katsayıları; doğrudan geri bağlantı için teknoloji (A) matrisinin ilgili elemanlarının ve buna karşılık gelen sektörlerin, kısmî toplam

geri ve kısmî toplam ileri bağlantı katsayıları için ise Leontief Ters Matrisinin $[(I-A)^{-1}]$ elemanlarının ve buna karşılık gelen sektörlerin belirtilmesi ile oluşturulmaktadır. Çalışmamızda TR83 bölgesi için incelenen sektörlerin bağlantı katsayısının değeri ile bu sektörlerin her birisi için en büyük kısmî bağlantı katsayısına sahip ilk beş sektörü, tablolaştırılarak verilmiştir.

10.1.1.1. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları

TR83 bölgesi için incelenen 12 sektörün kısmî doğrudan geri bağlantı katsayıları Tablo 218’de en yüksek değere sahip ilk beş sektörü içerecek şekilde verilmiştir⁵⁶.

⁵⁶ Doğrudan geri bağlantı katsayısı, sektörün kullandığı girdilerin fiziki tutarlarını değil, toplam üretim değeri içindeki oranlarını vermektedir. Bu nedenle üretimde çok fazla kullanılan ama birim fiyatı düşük bir girdi, üretimde daha az fiziki miktarda kullanılan ama birim fiyatı yüksek bir girdiden daha düşük kısmî doğrudan geri bağlantısına sahip olabilir.

Tablo 218: İlgili Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları ile En Yüksek Katsayıya Sahip İlk 5 Sektör

Sektör I/O Sıra No ve Adı		1. Sıradaki Sektör	2. Sıradaki Sektör	3. Sıradaki Sektör	4. Sıradaki Sektör	5. Sıradaki Sektör	İlk Beş Toplamı	İlk Beş Payı (%)	Toplam
1-Meyve&Sebze	Katsayı	0.0466	0.0318	0.0310	0.0268	0.0252	0.1614	59.1	0.2734
	Sektör	1-Meyve&Sebze	77-Mali Aracılık	3-Tarım Hizm.	33-Ana Kimyasallar	32-Raf.Petrol&Kok Köm.			
10-Et Ürün İşleme	Katsayı	0.6305	0.0583	0.0460	0.0366	0.0280	0.7994	91.6	0.8731
	Sektör	2-Hayvancılık	72-Karayolu Taşımacılık	68-Perakende Ticaret	67-Toptan Ticaret	16-Hayvan Yemi İm.			
14-Süt Ürünleri	Katsayı	0.4706	0.0435	0.0344	0.0286	0.0259	0.6030	80.3	0.7513
	Sektör	2-Hayvancılık	72-Karayolu Taşımacılık	68-Perakende Ticaret	67-Toptan Ticaret	83-Diğer İş Faaliyetleri			
23-Deri ve Giyim Eşyası	Katsayı	0.3857	0.0626	0.0383	0.0315	0.0285	0.5466	75.9	0.7201
	Sektör	20-Tekstil&Dokuma	23-Deri ve Giyim Eşyası	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşıma.	68-Perakende Ticaret			
26-Ayakkabı&Terlik	Katsayı	0.2819	0.1269	0.0315	0.0305	0.0299	0.5007	69.5	0.7208
	Sektör	25-Deri Ür.&İşleme	26-Ayakkabı&Terlik	67-Toptan Ticaret	33-Ana Kimyasallar	68-Perakende Ticaret			
27-Kereste&Parke	Katsayı	0.2755	0.1670	0.0718	0.0667	0.0478	0.6288	82.7	0.7608
	Sektör	4-Ormancılık	27-Kereste&Parke	67-Toptan Ticaret	28-Ağaç Ürünleri	72-Karayolu Taşımacılık			
38-Plastik	Katsayı	0.2018	0.1167	0.0437	0.0390	0.0366	0.4378	56.9	0.7692
	Sektör	33-Ana Kimyasallar	38-Plastik	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşıma.	77-Mali Aracılık			
43-Demir-Çelik	Katsayı	0.3675	0.0581	0.0380	0.0373	0.0371	0.5381	70.2	0.7667
	Sektör	43-Demir-Çelik	62-Elektrik	72-Karayolu Taşımacılık	67-Toptan Ticaret	40-Seramik			
49-Özel Amaçlı Makine	Katsayı	0.1284	0.1015	0.0325	0.0277	0.0242	0.3143	54.3	0.5792
	Sektör	43-Demir-Çelik	49-Özel Amaçlı Makine	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşıma.	48-Genel Amaçlı Makine			
50-Ev Aletleri	Katsayı	0.1952	0.0478	0.0377	0.0369	0.0344	0.3519	54.4	0.6469
	Sektör	43-Demir-Çelik	67-Toptan Ticaret	52-Elektrikli Makine&Cihaz	50-Ev Aletleri	38-Plastik			
54-Tıbbi&Optik Aletler	Katsayı	0.1456	0.0591	0.0587	0.0423	0.0401	0.3458	48.7	0.7100
	Sektör	54-Tıbbi&Optik Aletler	67-Toptan Ticaret	53-Radyo&TV&Haber.. Cih.	45-Döküm	72-Karayolu Taşımacılık			
60-Mobilya	Katsayı	0.0920	0.0726	0.0656	0.0565	0.0563	0.3430	46.7	0.7347
	Sektör	28-Ağaç Ürünleri	21-Diğer Tekstil Ür.	38-Plastik	43-Demir-Çelik	47-Diğer Metal Eşya			

Tablo 218, örneğin 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü için yorumlanırsa;

10 nolu sektörün doğrudan geri bağlantı katsayısı 0.8731'dir. Buna göre, sektörün birim üretim değeri içinde diğer sektörlerden kullandığı girdilerin payı 0.8731 birimdir. Bu sektörün üretimi için en büyük oranda girdi kullandığı sektör 0.6305'lik katsayısı ile 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) imalatı sektörüdür. Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü için temel tedarikçi niteliğinde olan Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) sektörü, tek başına ara girdilerin yüzde 72.2'sini ($0.6305/0.8731$) oluşturmaktadır⁵⁷.

İkinci sıradaki önemli tedarikçi sektör ise 0.0583'lük kısmî doğrudan geri bağlantı katsayısı ile 72 sıra nolu Diğer Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı sektörüdür. 10 nolu sektör, üretimini gerçekleştirirken toplam üretim değerinin 0.0583'lük kısmına karşılık gelen tutarda 72 nolu sektör ürünlerini girdi olarak kullanmaktadır. Üçüncü sırada yer alan sektör ise, 0.0460'lık katsayısı ile 68 nolu Perakende Ticaret, Kişisel ve Ev Eşyalarının Tamiri (Motorlu Taşıtlar Hariç) sektörüdür.

10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün en yüksek kısmî doğrudan geri bağlantı gösterdiği (üretiminde en yüksek tutarda girdisini kullandığı) ilk beş sektörden aldığı ara girdilerin sektörün toplam ara girdilerine oranı %91.6'dır. Çalışmada 90 sektör olduğu için söz konusu hesaplamanın bu 90 sektörün tamamı için yapıldığı dikkate alındığında, ilk beş sektörün ara girdilerin neredeyse tamamını temsil ettiği anlaşılmaktadır.

Doğrudan geri bağlantı katsayıları, herhangi bir sektörün temel girdi tedarikçilerini bu tedarikçilerin toplam üretim girdileri içinde ne kadar önemli olduğunu da belirtecek şekilde gösterdiği için, önemli bilgi sağlamaktadır. TR83 bölgesinde önerilen yatırım konuları için tedarikçi sektörlerin mevcudiyeti ya da gelişme olasılıkları; ana sektörün sorunsuz girdi tedariki sağlaması, üretimdeki dikey entegrasyonun bölge bazında gerçekleştirilerek yaratılacak katma değer in bölgede kalmasını sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bölgesel planlama ve sektörel gelişme patikalarının belirlenmesinde, bölge coğrafyasının sağladığı hammadde temin koşullarının önemli bir parametre olduğu düşünüldüğünde,

⁵⁷ Girdi-Çıktı tabloları değer olarak ifade edildiği için bu pay, fiziki üretim girdisi oranı olarak değil, toplam ara girdi maliyetleri içindeki oranı olarak yorumlanmalıdır.

belirlenecek üretim deseninin hangi sektörlere ne kadar bağımlı olduğu ve sektörün gerisinde girdi sağlayacak faaliyetlerin yeterli olup olmadığı sorusunun cevabı bu katsayılardan hareketle görülebilmektedir. Diğer bir deyişle, yine örneğin Et ve Et Ürünleri üretimi için gerekli ürünler yöreden temin edilebiliyorsa (yörede yeterli hayvan varlığı bulunuyorsa) o yörede kurulacak Et ve Et Ürünleri sektörü yatırımları önemli bir avantaj sağlayacak ve hammadde desenine uygun bir yatırım profili belirlenebilecektir.

10.1.1.2. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Toplam geri bağlantı katsayısı, herhangi bir sektörün nihai talebindeki bir birim artış neticesinde ekonomideki (tüm sektörlerin toplamı anlamında) toplam üretim artışını gösterdiğinden, kısmî toplam geri bağlantı katsayısı da ilgili sektörün talebi bir birim arttığında bu sektörün girdi tedarikçisi niteliğinde olan sektörlerin her birinin üretiminin ne kadar arttığını ifade edecektir. Doğaldır ki, toplam katsayı, kısmî katsayıların toplamından oluşmaktadır. Bu sayede herhangi bir sektörün nihai talep artışı neticesinde, bu sektöre girdi tedarik ettikleri için üretimini en fazla arttıran sektörleri analiz etmek mümkün olmaktadır. Toplam geri bağlantı katsayılarında (toplam ileri bağlantı katsayılarında da olduğu gibi) ilgili sektörün nihai talebinin artışıyla ilk önce bu talep artışını sağlamak için üretim yapılacağından, her zaman ilk sırada en büyük (ve birden büyük) kısmî bağlantı katsayısı ile sektörün kendisi yer alacaktır. Sektörün katsayısının tamsayı (1'lik) kısmı bir birim nihai talep artışı için yapılacak üretimi, ondalık kısmı ise sektörlerin zincirleme olarak tetiklenen üretim artışı neticesinde oluşan üretim artışını ifade etmektedir.

TR83 bölgesi için seçilen sektörlerin kısmî toplam geri bağlantı katsayıları Tablo 219'da verilmektedir.

Tablo 219: Seçilen Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Sektör I/O Sıra No ve Adı		1. Sıradaki Sektör	2. Sıradaki Sektör	3. Sıradaki Sektör	4. Sıradaki Sektör	5. Sıradaki Sektör	İlk Beş Toplamı	İlk Beş Payı (%)	Toplam
1-Meyve&Sebze	Katsayı	1.0552	0.0493	0.0397	0.0385	0.0328	1.2154	77.7	1.5651
	Sektör	1-Meyve&Sebze	77-Mali Aracılık	33-Ana Kimyasallar	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	3-Tarım Hizm.			
10-Et Ürün İşleme	Katsayı	1.0209	0.6701	0.2553	0.1020	0.0750	2.1232	79.7	2.6635
	Sektör	10-Et Ürün İşleme	2-Hayvancılık	1-Meyve&Sebze	72-Karayolu Taşımacılık	16-Hayvan Yemi İm.			
14-Süt Ürünleri	Katsayı	1.0071	0.4987	0.1774	0.0838	0.0598	1.8269	73.9	2.4711
	Sektör	14-Süt Ürünleri	2-Hayvancılık	1-Meyve&Sebze	72-Karayolu Taşımacılık	67-Toptan Ticaret			
23-Deri ve Giyim Eşyası	Katsayı	1.0737	0.6242	0.0969	0.0953	0.0694	1.9596	68.5	2.8608
	Sektör	23-Deri ve Giyim Eşyası	20-Tekstil&Dokuma	72-Karayolu Taşımacılık	67-Toptan Ticaret	36-Temizlik Maddeleri			
26-Ayakkabı&Terlik	Katsayı	1.1476	0.3873	0.0952	0.0926	0.0854	1.8080	63.0	2.8689
	Sektör	26-Ayakkabı&Terlik	25-Deri Ürünler&İşleme	10-Et Ürün İşleme	72-Karayolu Taşımacılık	67-Toptan Ticaret			
27-Kereste&Parke	Katsayı	1.2096	0.3458	0.1166	0.0969	0.0874	1.8564	76.3	2.4333
	Sektör	27-Kereste&Parke	4-Ormancılık	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşımacılık	28-Ağaç Ürünleri			
38-Plastik	Katsayı	1.1511	0.2770	0.1079	0.1071	0.1023	1.7454	61.0	2.8620
	Sektör	38-Plastik	33-Ana Kimyasallar	72-Karayolu Taşımacılık	62-Elektrik	77-Mali Aracılık			
43-Demir-Çelik	Katsayı	1.6245	0.2093	0.1105	0.1083	0.0910	2.1436	71.2	3.0088
	Sektör	43-Demir-Çelik	62-Elektrik	72-Karayolu Taşımacılık	44-Demir Dışı Metaller	67-Toptan Ticaret			
49-Özel Amaçlı Makine	Katsayı	1.1214	0.2764	0.0849	0.0834	0.0792	1.6454	67.3	2.4444
	Sektör	49-Özel Amaçlı Makine	43-Demir-Çelik	62-Elektrik	44-Demir Dışı Metaller	72-Karayolu Taşımacılık			
50-Ev Aletleri	Katsayı	1.0405	0.3643	0.0970	0.0967	0.0928	1.6913	63.3	2.6703
	Sektör	50-Ev Aletleri	43-Demir-Çelik	62-Elektrik	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşımacılık			
54-Tıbbi&Optik Aletler	Katsayı	1.1727	0.1214	0.1140	0.1049	0.0867	1.5996	58.2	2.7494
	Sektör	54-Tıbbi&Optik Aletler	53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşımacılık	43-Demir-Çelik			
60-Mobilya	Katsayı	1.0213	0.1462	0.1188	0.1178	0.1051	1.5092	53.1	2.8415
	Sektör	60-Mobilya	43-Demir-Çelik	20-Tekstil&Dokuma	72-Karayolu Taşımacılık	28-Ağaç Ürünleri			

Tablo 219’da, örneğin 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörüne bakıldığında; bu sektörün nihai talebinin bir birim artması durumunda kendi üretimi 1.0209 birim artmaktadır (daha önce de ifade edildiği gibi bu artışın 1 birimlik kısmı nihai talebi karşılamak için gerçekleşmiştir). İkinci sırada yer alan sektör 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) imalatı sektörüdür. Et ve Et ürünleri sektörünün talebi bir birim arttığında bu sektörün üretimi 0.6701 birim artış göstermektedir. Üçüncü sırada ise 0.2553 birimlik üretim artışı ile 1 nolu Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi sektörü yer almaktadır. 10 nolu sektörün nihai talebi bir birim arttığında ekonomideki toplam üretim artışı 2.6635 birim olmaktadır.

Tablo 219, sadece ekonomideki hızlandırıcı etkisini vermemekte, ayrıca bölgesel olarak bakıldığında geriye doğru üretim artışı tetiklenecek sektörlerin bu üretim artışını karşılayacak mevcut kapasitesinin karşılaştırılması gereğini de göstermektedir. Yine 10 nolu sektör örneğinden gidersek; eğer bu sektörün bölgede desteklenerek üretiminin artırılması, sektör ürünlerine olan talepte artış olacağı beklentisi/hedeflemesi ile gelecek dönemde oluşacak bölgesel üretim kapasitesinin (hizmetler sektörü de dahil) bu artışa yetip yetmeyeceği araştırılacaksa, Tablo 219 sonuçları bu senaryoyu şimdiden değerlendirme olanağı vermektedir. 10 nolu sektörün desteklenmesi (ya da talebinde artış beklenmesi) durumunda bu sektörün tedarikçisi sektörlerin mevcut kapasitelerinin de gelecek dönem hedefleri ile birlikte düşünülmesi, gerekirse tedarikçi sektör kapasitelerinde de bir desteklemenin yapılması gerekecektir. Aksi takdirde, bölgedeki tedarikçi sektörler yetersizse (yetersiz kalacaksa), üretim artışı neticesinde yaratılacak olan ve bölgede kalması beklenen katma değer, ya ithalat yoluyla yurtdışına ya da diğer bölgelerdeki sektörlerle kayacaktır.

Tabloda örneğin Et ve Et Ürünleri sektörü için verilen 2.6635’lik toplam geri bağlantı katsayısı, bu sektörün talebinin bir birim artması neticesinde ekonomideki toplam artışı, kısmî katsayılar ise geriye bağlantılı (girdi sağlanan) her sektördeki toplam üretim artışını ifade etmektedir. Bu anlamda, toplam geri bağlantı katsayılarını bir anlamda, **“katma değer yaratma zinciri”** olarak ifade etmek ve sektörlerin diğer sektörleri de tetikleyerek toplam yaratılacak üretimi gösterdiğini söylemek mümkündür.

10.1.1.3. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları

Toplam ileri bağlantı katsayısı, ekonomideki tüm sektörlerde nihai talep bir birim arttığında her bir sektörün üretiminin ne kadar arttığını göstermektedir. Kısmî katsayılar ise sektörün bu üretim artışının hangi sektörler tarafından sağlandığını, diğer sektörlerin bu üretim artışı içindeki paylarını göstermektedir. Her sektörün nihai talebi artınca, bu sektörler kendisine girdi sağlayan sektörleri tetiklemektedirler. İncelenen sektör de tedarikçi bir sektör olarak diğer sektörlerin artan üretimlerini karşılamak için kendisinden talep edilen ürünü kadar üretimini arttırmaktadır. Elbette, toplam geri bağlantıda olduğu gibi burada da, incelenen sektörün üretim artışının bir birimlik kısmı kendi nihai talebini karşılamak için yapılacağından, bu sektörün kısmî toplam ileri bağlantı katsayısı da 1'den büyük olacaktır.

TR83 bölgesi için seçilmiş sektörlerin kısmî toplam ileri bağlantı katsayıları Tablo 220'de verilmektedir.

Tablo 220: Seçilen Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları

Sektör I/O Sıra No ve Adı		1. Sıradaki Sektör	2. Sıradaki Sektör	3. Sıradaki Sektör	4. Sıradaki Sektör	5. Sıradaki Sektör	İlk Beş Toplamı	İlk Beş Payı (%)	Toplam
1-Meyve&Sebze	Katsayı	1.0552	0.7495	0.4920	0.4558	0.3789	3.1314	51.2	6.1188
	Sektör	1-Meyve&Sebze	15-Tahıl Ür.&Nişasta	16-Hayvan Yemi İm.	12-Sebze&Meyve İşleme	13-Sıvı&Katı Yağ			
10-Et Ürün İşleme	Katsayı	1.0209	0.3635	0.2797	0.0952	0.0211	1.7803	92.9	1.9171
	Sektör	10-Et Ürün İşleme	24-Kürk Mamulleri	25-Deri Ürünler&İşleme	26-Ayakkabı&Terlik	36-Temizlik Maddeleri			
14-Süt Ürünleri	Katsayı	1.0071	0.0105	0.0042	0.0033	0.0028	1.0279	97.4	1.0557
	Sektör	14-Süt Ürünleri	70-Lokantalar	69-Oteller	17-Diğer Gıda Maddeleri	12-Sebze&Meyve İşleme			
23-Deri ve Giyim Eşyası	Katsayı	1.0737	0.0312	0.0214	0.0199	0.0172	1.1634	74.1	1.5700
	Sektör	23-Deri ve Giyim Eşyası	24-Kürk Mamulleri	53-Radyo&TV&Hab. Cih.	26-Ayakkabı&Terlik	22-Örme			
26-Ayakkabı&Terlik	Katsayı	1.1476	0.0064	0.0056	0.0042	0.0022	1.1659	97.2	1.1994
	Sektör	26-Ayakkabı&Terlik	25-Deri Ürün.&İşleme	53-Radyo&TV&Hab. Cih.	24-Kürk Mamulleri	88-Eğlence&Kültür&Spor			
27-Kereste&Parke	Katsayı	1.2096	0.1099	0.0300	0.0095	0.0075	1.3665	93.3	1.4654
	Sektör	27-Kereste&Parke	28-Ağaç Ürünleri	60-Mobilya	65-İnşaat	29-Kâğıt Ürünleri			
38-Plastik	Katsayı	1.1511	0.1336	0.0937	0.0710	0.0696	1.5191	46.0	3.3014
	Sektör	38-Plastik	18-İçecek	60-Mobilya	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	52-Elektrikli Mak.&Cihaz			
43-Demir-Çelik	Katsayı	1.6245	0.4769	0.4470	0.3643	0.3500	3.2628	44.2	7.3855
	Sektör	43-Demir-Çelik	47-Diğer Metal Eşya	46-Metal Yapı Malz.&Kaz.	50-Ev Aletleri	45-Döküm			
49-Özel Amaçlı Makine	Katsayı	1.1214	0.0550	0.0381	0.0283	0.0278	1.2705	60.9	2.0855
	Sektör	49-Özel Amaçlı Mak.	8-Cevher Madenciliği	6-Kömür Madenciliği	43-Demir-Çelik	56-Deniz Taşıtları			
50-Ev Aletleri	Katsayı	1.0405	0.0125	0.0097	0.0091	0.0065	1.0783	84.8	1.2709
	Sektör	50-Ev Aletleri	48-Genel Amaçlı Mak.	82-ARGE	89-Diğer Hizmet	83-Diğer İş Faaliyetleri			
54-Tıbbi&Optik Aletler	Katsayı	1.1727	0.0203	0.0202	0.0169	0.0085	1.2386	89.8	1.3791
	Sektör	54-Tıbbi&Optik Al.	86-Sağlık&Sosyal Hizm.	51-Büro Mak&Bilgisayar	53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.	52-Elektrikli Mak.&Cihaz			
60-Mobilya	Katsayı	1.0213	0.0133	0.0049	0.0049	0.0041	1.0486	88.0	1.1919
	Sektör	60-Mobilya	69-Oteller	70-Lokantalar	72-Karayolu Taşımacılık	28-Ağaç Ürünleri			

Tablo 231, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü için yorumlanırsa;

Tüm sektörlere olan nihai talep bir birim arttığında sektörün üretimi 1.9171 birim artmaktadır. Bu üretim artışının 1.0209'luk kısmı sektörün kendisinden kaynaklanmaktadır (1 birimlik kısmı nihai talep artışını karşılamak için, 0.0209'luk kısmı ise diğer sektörlerin bu sektörden girdi talep etmeleri nedeniyle). Sektörün üretim artışında, ikinci sıradaki etkiyi 24 nolu Kürkün İşlenmesi ve Boyanması; Kürk Mamulleri İmalatı sektörünün girdi talebi gerçekleştirmektedir. 10 nolu sektörün üretimini üçüncü büyüklükte tetikleyen sektör ise 25 nolu Derinin Tabaklanması ve İşlenmesi; Bavul, El Çantası ve Benzerleri ile Saraçlık ve Koşum Takımı İmalatı sektörüdür (10 nolu sektörün üretim artışının 0.2797'lik kısmı).

Tüm sektörlerin ürününe bir birim talep artışı olduğunda Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektöründeki üretim artışının %92.9 ilk beş sıradaki sektör tarafından sağlanmaktadır. Bu anlamda bu beş sektör Et ve Et Ürünleri sektörünün en önemli talep birimlerini oluşturmaktadır. Et ve Et Ürünlerine nihai tüketicinin talebini birincil talep olarak düşünürsek, bu beş sektörün Et ve Et ürünlerine olan talebi de sektörün üretiminin artışını sağlayan ikincil talep birimleri olmaktadır.

10.1.1.4. Önemli Katsayılar Analizi

Genel olarak, I/O tablosu kullanılarak hesaplanan katsayıların yüksekliği o sektörün diğer sektörlerle ilişkisinin düzeyini vermektedir. Yüksek doğrudan geri bağlantı katsayısı, sektörün üretim değeri içinde diğer sektörlerden kullandığı girdilerin önemli bir pay tuttuğunu, yüksek doğrudan ileri bağlantı katsayısı, sektörün üretiminin diğer sektörler tarafından ara girdi olarak kullanılma oranının yüksekliğini (bu anlamda da sektörün nihai malının ara mal ya da hammadde niteliğinde olduğunu), yüksek toplam geri bağlantı sektörün ekonomideki toplam üretimi arttırma kabiliyetini, yüksek toplam ileri bağlantı ise sektör üretiminin toplam talep değişiminden etkilenme düzeyinin yüksekliğini ifade etmektedir. Buna karşın, katsayıların tümü için bu etkilenme ya da diğer sektörlerle bağlantıların kaç tane sektörle ilgili olduğu anlamında bir bilgi sağlandığı söylenemez. Bir sektör yüksek doğrudan (ya da toplam) geri bağlantıya sahip olabilir, ancak bunu sadece 3 ya da 4 sektörle gerçekleştiriyor olabilir. Bu durumda sektörün katsayısı yüksek olsa da, bu sektörün ekonomi üzerinde yapacağı büyük etki yalnızca birkaç sektör vasıtasıyla gerçekleşecek, ekonomideki sektörlerin diğerine yansımayacaktır.

Bu konuya açıklık getirmek için kullanılan tekniklerden bir tanesi, her bir sektörün (ve bilhassa toplam geri ve toplam ileri bağlantı katsayıları için) bağlantı katsayılarının Değişim Katsayısını (Coefficient of Variance –CV) hesaplanmasıdır. Bu konu ilk önce Hazari tarafından öne sürülerek, sektörlerin CV'lerinin hesaplanmasını ve yalnızca yüksek toplam bağlantı katsayısının değil, aynı zamanda düşük CV'ye sahip sektörlerin de belirlenmesinin ekonomiye yayılacak etkiyi daha iyi ölçeceğini iddia etmiştir (Hazari, 1970). Bu yöntemle, sektörleri yalnızca bağlantı katsayılarının yüksekliği ya da düşüklüğüne göre sınıflandırmakla kalınmamakta, aynı zamanda her bir sektörün CV si de hesaplandığından, sektörler dörtlü bir ayrıma tabi tutulabilmektedirler (yüksek bağlantı katsayılı ve yüksek CV'li sektörler, yüksek bağlantı katsayılı ve düşük CV'li sektörler, düşük bağlantı katsayılı ve yüksek CV'li sektörler ve düşük bağlantı katsayılı ve düşük CV'li sektörler olarak). Burada önerilen, yüksek bağlantı katsayılı ve düşük CV'li sektörlerin ekonomi üzerinde daha yüksek ve daha iyi yayılan bir etki yapacaklarından hareketle, bu sektörlerin ön plana çıkarılmasıdır.

Her ne kadar bağlantı katsayılarının CV'lerinin hesaplanması, sektörlerin kısmî katsayılarının dağılımı ve yayılımı hakkında fikir veriyor olsa da, yine de “ilgilenilen sektörün daha önemli olarak ilişkili olduğu sektörler hangileridir” sorusuna yanıt vermemektedir. Buradaki “daha önemli” ifadesini, “ortalamadan yüksek” olarak düşündüğümüzde, o zaman her bir sektör için hesaplanacak kısmî bağlantı katsayılarının ortalamasını alıp, ortalamanın üzerinde kalan sektörleri “önemli” olarak belirleyebiliriz. Ekonominin karmaşıklığı arttıkça, sektörler arasındaki dolaylı ilişki miktarı da artmakta, diğer yandan da bu ilişkiler artan sektör sayısını da içinde barındırmaktadır. Bu nedenle, IC'nin ekonomideki birbirleri ile yüksek doğrudan bağlantılı iki sektör olduğunda görünmesi, aynı anda da bu sektörlerin daha fazla sayıda dolaylı bağlantıyla da birbirlerine bağlandığı beklenir (Reyes, 2002).

“Önemli katsayılar” (Important Coefficients – IC) yaklaşımı konusunda literatürde farklı uygulama örnekleri olmasına karşın, gerek hesaplanma kolaylığı gerekse de verdiği bilgi nedeniyle yukarıda özetlediğimiz çerçeve kullanılarak TR83 bölgesi önerilen sektörlerin önemli katsayıları ve bu sektörlerle ilişkili önemli katsayıya sahip diğer sektörler belirlenecektir. Tablo 221'de Et ve Et Ürünleri sektörü için önemli katsayılar verilmektedir.

Tablo 221: Et ve Et Ürünleri Sektörünün Önemli Katsayı Analizi

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	2-Hayvancılık	1-Meyve&Sebze	23-Deri ve Giyim Eşyası
2-Hayvancılık	10-Et Ürün İşleme	2-Hayvancılık	24-Kürk Mamulleri
10-Et Ürün İşleme	24-Kürk Mamulleri	13-Sıvı&Katı Yağ	25-Deri Ürünler&İşleme
16-Hayvan Yemi İm.	25-Deri Ürünler&İşleme	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta	26-Ayakkabı&Terlik
67-Toptan Ticaret	36-Temizlik Maddeleri	16-Hayvan Yemi İm.	36-Temizlik Maddeleri
68-Perakende Tic.	70-Lokantalar	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	
72-Karayolu Taşımacılık		33-Ana Kimyasallar	
		62-Elektrik	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		77-Mali Aracılık	

Not: Sektörler katsayılarının büyüklüğüne göre değil, I/O tablosundaki kodlarına göre sıralanmıştır.

Tablo 221’den 10 nolu Et ve Et Ürünleri Sektörü için önemli katsayıya sahip sektörler görülmektedir⁵⁸. Bu sektör için tablo bulgularını yorumlarsak;

10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün doğrudan geri bağlantılı olduğu sektör sayısı 7’dir. Bu sektörlerin kısmî doğrudan geri bağlantı katsayıları, 10 nolu sektörün doğrudan geri bağlantı katsayısının ortalamasından daha büyüktür. Bu önemli sektörler (tabloda “Girdi Kullandığı Sektörler” olarak ifade edilmiştir); 1 nolu Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi sektörü, 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) sektörü, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü, 16 nolu Hazır Hayvan Yemleri İmalatı sektörü,..., 72 nolu Diğer Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı sektörleridir.

Tabloda “Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler” ifadesi ise, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün hangi sektörlerde önemli bir girdi tedarikçisi olduğunu göstermektedir. Burada, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün ilgili sektörün doğrudan geri bağlantı katsayısının ortalamasının üzerinde bir kısmî doğrudan geri bağlantısına sahip olması şartı aranmaktadır. Tablodan 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün 6 adet sektörde ortalamasının üzerinde bir kısmî bağlantı katsayısı ile önemli girdi tedarikçisi olduğu görülmektedir. Bu sektörler ise 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin

⁵⁸ Diğer 11 sektör için belirlenen önemli katsayıya sahip sektörler, Ek 4’de izleyen tablolar halinde verilmiştir.

Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) sektörü, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü,..., 70 nolu Lokantalar sektörleridir.

Tablo 221'deki "Üretimini Etkilediği Sektörler" ifadesi 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörüne nihai talep bir birim arttığında bu sektörün toplam kısmî geri bağlantı kanalıyla üretimlerini ortalamanın üzerinde tetiklediği sektörleri göstermektedir. Bu niteliğe sahip (10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün ortalama toplam geri bağlantı katsayısından daha büyük değere sahip toplam kısmî geri bağlantı katsayılı sektörler) 12 sektör bulunmaktadır. Bu sektörler ise; 1 nolu Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi, 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik), 13 nolu Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı,..., 77 nolu Mali Aracı Kuruluşlar ve Bunlara Yardımcı Faaliyetler sektörleridir.

Tablodaki "Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor" kolonunda yer alan sektörler, kendi talepleri bir birim arttığında Et ve Et ürünleri sektörü ürünlerine olan talepleri aratan ve bu sayede de Et ve Et ürünleri sektörünün üretiminin artışını tetikleyen sektörlerdir. Bu kategoride beş sektör yer almaktadır.

10.2. TR83 Bölgesi İçin Önerilen Yatırım Konularının Etki Analizi ⁵⁹

TR83 bölgesi içi önerilen yatırım konularının her birinin belirlenecek talep artışı neticesinde bölgede yaratacağı toplam üretim artışı etkisini ve bu üretim artışının hangi sektörlerden kaynaklanacağını görebilmek amacıyla, bu yatırım konuları için etki analizi gerçekleştirmek mümkündür. Bu sayede seçilecek sektörlerle ilişkin bir hedef talep belirlendiğinde ilde gerçekleştirilecek toplam üretimin benzetim modelini (simülasyonunu) ve bu sayede de bölgesel etki modelini (regional impact analysis) oluşturmak mümkün olacaktır.

Bölgesel Girdi-Çıktı analizinde, uluslararası literatürde (değişik versiyonları mevcut olsa da)⁶⁰ uygulanan yöntem, istihdam üzerinden hesaplanan bölgenin sektörler bazındaki uzmanlaşma katsayılarını (LQ, Location Quotient) ulusal Girdi-Çıktı tablolarından hesaplanan doğrudan girdi katsayıları matrisi (A matrisi) elemanları ile çarpmaktır. Burada,

⁵⁹ Bu bölüm Oktay Küçükkiremitçi tarafından hazırlanmıştır.

⁶⁰ Bu konudaki değişik uygulamalar için (Miller ve Blair, 2009), (Flegg ve Tohmo, 2013), (Kowalewski, 2012)'ye bakılabilir.

$$LQ_i = (e_{ij}/e_{nj}) / (E_i/E_n) \quad (1)$$

LQ_i : i sektörünün uzmanlaşma katsayısı,

e_{ij} : j ilinde i sektörü istihdamı,

e_{nj} : j ilinin toplam istihdamı,

E_i : i sektörünün toplam (Türkiye) istihdamı,

E_n : Türkiye toplam istihdamı,

olmak üzere; doğrudan girdi katsayıları aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

$$a_{ij}^R = \begin{cases} a_{ij}^C & LQ_i \geq 1 \text{ ise} \\ LQ_i \cdot a_{ij}^C & LQ_i < 1 \text{ ise} \end{cases} \quad (2)$$

burada,

a_{ij}^R : Bölge için hesaplanacak doğrudan girdi katsayıları matrisi elemanlarını,

a_{ij}^C : Ülke girdi katsayıları matrisi (A) elemanlarını,

ifade etmektedir. Yukarıdaki (2) nolu eşitlikten de anlaşılacağı gibi, bölge için sektörler bazında hesaplanan uzmanlaşma katsayısının birden büyük ya da eşit olduğu sektörler için, bu sektörün ülke doğrudan girdi katsayıları satırı aynen alınmakta; uzmanlaşma katsayısının birden küçük olduğu sektörler için de doğrudan girdi katsayıları sektörün uzmanlaşma katsayısı ile çarpılmaktadır. Sonrasında elde edilen yeni (uzmanlaşma katsayıları ile düzeltilmiş) doğrudan girdi katsayıları matrisi, bölgenin doğrudan girdi katsayıları matrisi kabul edilerek, Leontief Ters Matrisi ve dolayısıyla da toplam ileri ve toplam geri bağlantı katsayıları elde edilmekte ve etki analizleri bu matris kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

Tarafımızca yukarıda özetlenen yaklaşım, yaklaşımda ülke girdi katsayıları matrisi yerine uzmanlaşma katsayıları yardımıyla elde edilen girdi katsayıları matrisinin kullanılmasının ve buradan hareketle Leontief Ters matrisinin elde edilmesinin hatalı olduğu gerekçesi ile aynen uygulanmayacaktır⁶¹. TR83 bölgesi illeri için ayrı ayrı yapılacak etki analizi çalışmasında istihdam verileri kullanılarak sektörel bazda uzmanlaşma katsayıları hesaplanmış, elde edilen bu katsayılar ise doğrudan girdi katsayıları matrisi elemanları ile değil, Leontief Ters Matrisi

⁶¹ Rapor kapsamı ile doğrudan ilgili olmadığı için bu konuda detaylı teknik açıklamalara girilmeyecektir. Konuyla ilgili yaklaşımın detayları için (Küçükkiremitçi, 2013; s. 42-44)'e bakılabilir.

elemanları ile çarpılarak, ilin Leontief Ters Matrisi elde edilmiştir. Dolayısıyla (1) nolu eşitlikte verilen LQ_i katsayıları hesaplanmış, ancak (2) nolu dönüştürme/uyarlama işlemi yerine aşağıda verilen yöntem izlenmiştir.

$$b_{ij}^R = \begin{cases} b_{ij}^C & LQ_i \geq 1 \text{ ise} \\ LQ_i \cdot b_{ij}^C & LQ_i < 1 \text{ ise} \end{cases}$$

burada,

b_{ij}^R : Bölge için hesaplanacak Leontief Ters Matrisi $[(I-A)^{-1}]$ elemanlarını,

b_{ij}^C : Ülke Leontief Ters Matrisi matrisi elemanlarını,

ifade etmektedir. Leontief Ters Matrisi kullanılarak ve bu matrisin elemanları ilin sektörel uzmanlaşma katsayıları ile çarpılarak, herhangi bir sektörün nihai talebinin tahmin edilmesi/planlanması/hedeflenmesi durumunda bu talebin karşılanabilmesi için sektörlerin ne düzeyde üretim yapması gerekeceği ve bu üretimin ne kadarının ilden ne kadarının da il dışından karşılanması gerekeceği ortaya çıkacaktır. Burada nihai talep olarak örneğin hedeflenecek ihracat rakamları kullanıldığında, il için sektör bazında belirlenecek ihracat hedefleri için gerekli üretim düzeyinin ne olacağı görülebilecektir.

Yukarıda yöntemi özetlenen etki analizi çalışması için öncelikle TR83 bölgesi illerinin (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat) sektörel istihdam verilerinin (NACE Rev. 2 bazındadır) Girdi-Çıktı tablosundaki 90 sektöre göre uyumlaştırılması gerekmiştir. Bu veriler, I/O tablosunda yer alan 90 sektörle uyumlaştırılarak, (1) nolu eşitlikte verilen formül yardımıyla Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri için sektörel bazda uzmanlaşma katsayıları (LQ_i)'ler hesaplanmış ve aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablo düzenlenirken herhangi bir il için istihdam verisi olmayan sektörlerin uzmanlaşma katsayıları sıfır kabul edilerek, bu sektörler için mevcut durumda da ihtiyacın il dışından karşılandığı kabul edilmiştir.

Tablo 222: TR83 Bölgesi İlleri İçin Hesaplanan Uzmanlaşma Katsayıları (LQ_i)

I/O Kod	Sektör Adı	LQ Katsayıları			
		Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
1	Meyve&Sebze	2.263	0.324	1.622	1.078
2	Hayvancılık	5.041	3.062	0.848	0.619
3	Tarım Hizm.	2.556	0.410	0.442	2.872
4	Ormancılık	2.077	0.929	0.953	4.458
5	Balıkçılık	0.101	0.000	2.162	1.524
6	Kömür Madenciliği	4.849	4.703	0.004	0.074
7	Petrol&Gaz Çıkarma	2.432	6.376	0.000	0.173
8	Cevher Madenciliği	0.009	0.048	0.899	2.225
9	Taşocakçılığı	2.002	0.940	0.648	1.345
10	Et Ürün İşleme	1.513	0.433	0.183	0.893
11	Balık Ürün İşleme	2.449	0.000	1.458	0.000
12	Sebze&Meyve İşleme	0.230	0.255	0.330	2.219
13	Sıvı&Katı Yağ	1.888	0.485	0.415	0.000
14	Süt Ürünleri	1.500	0.510	0.715	0.814
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	2.063	2.200	1.400	1.531
16	Hayvan Yemi İm.	2.117	7.190	1.158	0.877
17	Diğer Gıda Maddeleri	2.299	0.973	0.946	1.137
18	İçecek	0.000	0.126	0.314	2.378
19	Tütün Ürünleri	0.000	0.000	0.000	0.274
20	Tekstil&Dokuma	0.037	0.056	0.017	0.147
21	Diğer Tekstil Ür.	0.297	0.012	0.339	2.357
22	Örme	0.000	0.000	0.186	0.209
23	Deri ve Giyim Eşyası	0.691	2.128	0.491	0.779
24	Kürk Mamulleri	0.000	0.000	0.000	0.000
25	Deri Ürünler&İşleme	0.063	0.436	0.041	0.000
26	Ayakkabı&Terlik	0.000	2.797	0.434	0.074
27	Kereste&Parke	0.623	2.847	2.421	4.032
28	Ağaç Ürünleri	2.289	2.035	0.482	0.604
29	Kâğıt Ürünleri	0.000	3.477	0.176	0.000
30	Yayım	0.000	0.000	0.000	0.000
31	Plak&Kaset vb	0.393	0.597	0.387	0.750
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	0.000	0.000	0.347	0.136
33	Ana Kimyasallar	0.069	0.361	0.569	0.000
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	0.134	0.168	0.093	0.222
35	Eczacılık Ürünleri	0.000	1.252	0.475	1.262
36	Temizlik Maddeleri	0.102	0.050	0.599	0.008
37	Kauçuk	0.109	0.080	1.562	0.275
38	Plastik	0.975	0.481	0.520	0.404
39	Cam Ürünleri	0.062	0.058	0.932	0.268
40	Seramik	0.457	14.003	0.563	3.794
41	Çimento&Kireç&Alçı	1.060	1.311	1.299	1.513
42	Yapı Taşları&Diğer	4.393	0.773	0.521	1.087
43	Demir-Çelik	0.184	0.309	0.862	0.044
44	Demir Dışı Metaller	0.370	1.338	1.072	1.107
45	Döküm	2.121	0.843	0.575	0.484
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	0.453	0.626	0.659	0.369
47	Diğer Metal Eşya	0.388	1.409	0.691	0.398

Kaynak : SGK verilerinden kendi hesaplamalarımız.

Tablo 222 (Devam): TR83 Bölgesi İlleri İçin Hesaplanan Uzmanlaşma Katsayıları (LQ_i)

I/O Kod	Sektör Adı	LQ Katsayıları			
		Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
48	Genel Amaçlı Makine	0.392	0.846	0.319	0.078
49	Özel Amaçlı Makine	1.448	3.063	0.412	1.564
50	Ev Aletleri	3.244	0.260	0.464	0.746
51	Büro Mak&Bilgisayar	0.016	0.233	0.117	0.713
52	Elektrikli Makine&Cihaz	0.770	0.030	0.432	0.118
53	Radio&TV&Haberleş. Cih.	0.000	0.000	0.079	0.000
54	Tıbbi&Optik Aletler	0.179	1.738	3.517	0.045
55	Motorlu Kara Taşıtı	0.471	0.275	0.162	0.050
56	Deniz Taşıtları	0.000	0.000	1.217	0.000
57	Demiryolu Taşıtları	0.000	0.000	1.826	0.723
58	Hava&Uzay Taşıtları	0.000	0.000	0.000	0.000
59	Diğer Ulaşım Araçları	0.320	0.168	0.066	0.064
60	Mobilya	1.907	0.507	1.191	0.684
61	Diğer İmalat	0.821	0.841	0.875	1.234
62	Elektrik	2.203	0.381	0.608	0.947
63	Gaz&Buhar	1.233	1.496	1.368	1.487
64	Su	1.176	0.895	1.289	3.825
65	İnşaat	1.318	1.124	1.408	1.314
66	Taşıtı Satış&Bakım&Onar.	0.745	0.822	1.449	0.896
67	Toptan Ticaret	0.778	0.437	0.820	0.620
68	Perakende Ticaret	1.013	0.996	1.124	0.980
69	Oteller	0.534	0.474	0.324	0.489
70	Lokantalar	1.927	0.806	1.166	0.970
71	Demiryolu Taşımacılık	0.122	0.000	0.506	0.424
72	Karayolu Taşımacılık	1.127	1.323	1.200	1.352
73	Su Yolu Taşımacılık	0.000	0.000	0.718	0.000
74	Havayolu Taşımacılık	0.135	0.000	0.911	0.000
75	Diğer Ulaştırma&Acente.	0.454	0.485	0.808	0.456
76	İletişim	0.157	0.240	0.401	0.522
77	Mali Aracılık	0.391	0.574	0.463	0.491
78	Sigorta&Emeklilik Fonları	0.541	0.925	0.921	0.596
79	Gayrimenkul	0.099	0.420	0.336	0.236
80	Makine&Eşya Kiralama	0.324	0.311	0.603	0.433
81	Bilgisayar Faaliyetleri	0.501	0.908	0.818	0.690
82	ARGE	0.492	0.568	0.698	0.954
83	Diğer İş Faaliyetleri	0.978	0.527	0.731	1.070
84	Devlet Hizmetleri	0.000	0.000	0.000	0.000
85	Eğitim	1.128	1.201	1.146	0.950
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler	0.666	0.936	1.532	1.458
87	Dernek Faaliyetleri	1.235	1.675	2.026	0.567
88	Eğlence&Kültür&Spor	0.725	0.461	0.596	0.543
89	Diğer Hizmet	0.434	0.814	1.174	0.956
90	Ev İçi Çalışan Personel	0.017	0.023	0.298	0.312

Kaynak : SGK verilerinden kendi hesaplamalarımız.

Girdi-Çıktı analizi kullanarak gerçekleştirilecek etki analizinin ikinci aşamasında senaryo(lar)da kullanılacak sektörün ya da sektörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenecek bu sektör(ler) için gelecek döneme yönelik bir nihai talep tahmini yapılarak, talep(ler)in bu düzeyde gerçekleşmesi halinde ekonomik yapıda meydana gelecek değişimler, her bir sektörün bu talep(leri) karşılama için gerçekleştirmesi gereken üretim tutarı ve bu üretimin ne kadarının il içinden ne kadarının ise il dışından karşılanacağı görülebilecektir.

TR83 bölgesi illeri için etki analizinde kullanılacak sektörlerin belirlenmesinde nihai talep göstergesi olarak ihracat seçilmiştir. Bu kapsamda bir değerlendirmeyi yapabilmek için öncelikle ilin uzun dönemli ihracat yapısının dikkate alınmasının daha belirleyeceği olacağı düşüncesinden hareketle, son yıl ihracat verilerini kullanarak sektörel ihracat paylarını bulmak yerine, illerin 2009-2013 dönemi (5 yıl) sektörel ihracat verilerinin dönem ortalamaları kullanılarak sektörlerin dönem ortalama ihracatı hesaplanmıştır. Aynı dönem için Türkiye'nin sektörel ihracat rakamların da ortalamaları alınarak, Türkiye'nin ortalama sektörel ihracat tutarları bulunmuştur. Bu sayede, sektörel bazda TR83 bölgesi illerinin her biri için ihracatçı sektörlerin toplam ihracat içindeki payları elde edilmiştir. X. Kalkınma Planı hedeflerinden birisi de 2023 yılı için 500 milyar USD'lik hedefi olduğu dikkate alınarak, 2023 yılı için Türkiye ihracatı 500 milyar USD kabul edilmiş ve Türkiye sektörlerinin 2009-2013 dönemi ihracat payları kullanılarak 2023 yılı için Türkiye ihracatının kompozisyonuna ulaşılmıştır. Sonrasında da 2009-2013 dönemi verilerinden bulunan TR83 bölgesi illerinin ihracatçı sektörlerinin Türkiye sektörel ihracatı içindeki payları kullanılarak 2023 yılı için Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerine yönelik ihracat kompozisyonu sektörel bazda elde edilmiştir. Son aşamada da OKA Kalkınma Ajansı tarafından, bölgenin her ilinin Türkiye sektörleri içindeki paylarını 2023 yılı için iki katına çıkaracağı bölgenin gelecek dönem hedefi olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, illerin hedefleri, 2023 yılı için Türkiye ihracatının 500 milyar USD olacağı ve TR83 bölgesi illerinin 2009-2013 dönemi Türkiye sektörlerinin ihracatından aldıkları payları 2023 yılında iki katına çıkaracakları varsayımına göre belirlenmiştir.

İl bazında ihracat verileri ISIC Rev. 3.1. sınıflandırmasına göre bulunmaktadır. I/O tablosu sektörleri ise NACE Rev. 1.1. oluşmaktadır. Bu nedenle, ISIC Rev. 3.1. sınıflandırması ile I/O tablosu sektörleri uyumlaştırılması tarafımızca yapılmıştır. Tablo 224'de elde edilen sonuçların orijinal verileri ISIC Rev. 3.1. sınıflandırmasından elde edildiği, I/O tablosunda yer alan sektörler ise NACE Rev. 1.1. sınıflandırmasının değişik kombinasyonlarından

oluştduğundan, bu aşamadan sonra Tablo 222 sektörleri ile I/O sektörlerinin uyumlaştırılması gerekmiştir. Bu iki sınıflama aynı kırılım düzeyinde birbiri ile tam örtüşmemekte, bazı durumlarda Tablo 224'ün sektörlerinin alt kırılımını (dörtlü düzey) kullanmak, bazı durumlarda da Tablo 224'ün bazı sektörlerini toplulaştırarak I/O tablosundaki sektörel kırılımla uyumlaştırmak gerekmiştir. Dönüştürme aşamasında bu işlemlere tabi tutulan sektörler ve I/O tablosunda hangi alt sektör içinde dikkate alındığını gösteren dönüşüm anahtarı, Tablo 223'de verilmiştir.

Tablo 223: Dönüşüm İçin Detaylandırma/Toplulaştırma Uygulanan Sektörler

Dönüştürülmesi Gereken Sektörler		I/O Tablosunda Eşleştiği Sektörler	
ISIC Rev.3.1.		NACE Rev. 1.1.	I/O Sıra No
Üçlü Kırılım	Dörtlü Kırılım		
151	1511	151	10
	1512	152	11
	1513	153	12
	1514	154	13
153	1531	156	15
	1532		
	1533	157	16
242	2421	242+243	34
	2422		
	2423	244	35
	2424	245+246+247	36
2429			
243	243 (tamamı)		
269	2691	262+263+264	40
	2692		
	2693		
	2694	265+266	41
	2695	267+268	42
	2696		
2699			
311		321+322+323	53
313			
341			
342		341+342+343	55
343			

Bu sınıflandırmaya göre, yukarıda özetlenen aşamalar sonucu TR83 bölgesi illeri ihracatçı sektörlerinin 2023 yılı için tahmin edilen ihracat tutarları⁶² Tablo 224'de verilmektedir. Tablo 224, aynı zamanda etki analizi için uygulanacak birinci (baz) senaryoyu temsil etmektedir.

⁶² Tablonun gereksiz yere büyümesini önlemek ve önemli sektörleri görebilmek amacıyla, 2023 yılı için tahmin edilen ihracat tutarı 1 milyon USD'nin altında olan sektörler dikkate alınmamıştır. Bu nedenle, toplam ihracat rakamı, sadece tabloda verilen sektörlerin toplam ihracat rakamıdır.

Tablo 224: (Senaryo 1) 2023 Yılı TR83 Bölgesi İllerinin Tahmin Edilen İhracat Tutarları (Milyon USD)

I/O Sıra No	Sektör Adı	Amasya ^(*)	Çorum	Samsun	Tokat
1	Meyve&Sebze	25	9	259	2
2	Hayvancılık	0	72	1	0
5	Balıkçılık	0	0	36	0
9	Taşocakçılığı	10	3	26	0
10	Et Ürün İşleme	0	0	34	0
11	Balık Ürün İşleme	0	0	52	0
12	Sebze&Meyve İşleme	0	2	16	56
13	Sıvı&Katı Yağ	50	0	11	0
14	Süt Ürünleri	13	0	1	3
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	23	74	491	7
16	Hayvan Yemi İm.	0	2	0	0
17	Diğer Gıda Maddeleri	1	26	31	0
18	İçecek	0	0	41	51
20	Tekstil&Dokuma	0	0	1	0
21	Diğer Tekstil Ür.	37	2	8	0
22	Örme	0	4	9	6
23	Deri ve Giyim Eşyası	230	15	25	89
26	Ayakkabı&Terlik	0	24	4	0
27	Kereste&Parke	0	0	5	0
28	Ağaç Ürünleri	10	2	55	0
29	Kâğıt Ürünleri	0	12	14	0
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	0	0	1	0
33	Ana Kimyasallar	0	26	7	0
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	0	1	7	0
36	Temizlik Maddeleri	0	0	7	0
37	Kauçuk	0	0	32	0
38	Plastik	3	9	61	0
39	Cam Ürünleri	0	0	11	0
40	Seramik	0	78	4	0
41	Çimento&Kireç&Alçı	0	0	20	0
42	Yapı Taşları&Diğer	38	3	3	4
43	Demir-Çelik	0	5	579	0
44	Demir Dışı Metaller	0	68	100	0
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	0	27	11	0
47	Diğer Metal Eşya	0	4	91	0
48	Genel Amaçlı Makine	4	40	244	0
49	Özel Amaçlı Makine	2	377	72	3
50	Ev Aletleri	40	0	12	0
51	Büro Mak&Bilgisayar	0	0	0	0
52	Elektrikli Makine&Cihaz	5	48	145	6
54	Tıbbi&Optik Aletler	0	7	19	0
55	Motorlu Kara Taşıtı	0	84	221	0
57	Demiryolu Taşıtları	0	6	10	0
60	Mobilya	6	13	51	0
61	Diğer İmalat	0	37	17	0
67	Toptan Ticaret	0	1	2	3
TOPLAM		496	1,082	2,847	229

(*) OKA, Amasya Yatırım Destek Ofisi tarafından, 13- Sıvı ve Katı Yağ üretiminde Suluova'da Türkiye'nin en büyük ayçiçeği yağı üretim tesisi kurulmakta olduğu ve ilde bu sektörün 2023 yılında ihracatının 50 mio USD'ye ulaşabileceği, ayrıca Merzifon OSB'ye 100 yeni parsel eklenmesiyle ankastre ürün üretiminin artacağı planlandığından 50- Ev Aletleri sektörünün de 2023 yılı ihracat hedefinin 40 mio USD olacağı belirtilmiştir. Amasya iline yönelik analizde iki sektör için bu değerler yeni bir senaryo gibi dikkate alınmış, diğer sektörlerin ihracat hedefleri ise baz senaryo varsayımlarına göre aynen korunmuştur.

Bundan sonraki bölümde birinci olarak seçilen baz senaryonun yanı sıra, TR83 Bölgesi illeri için münferit bazda ve OKA Ajansı tarafından belirlenen diğer senaryoların gerçekleşmesi durumunda TR83 bölgesi illerinin tahmini sektörlerinin sektörel üretim değerleri ve bu üretimin ne kadarının il içinden ne kadarının da il dışından tedarik edilmesi gerekeceği belirlenecektir.

10.2.1. Seçilen Senaryolar Bazında TR83 Bölgesi İlleri İçin Etki Analizi

Bu bölümde seçilen senaryolardaki talebin karşılanabilmesi için TR83 bölgesi illerinin sektörlerinin üretim düzeyinin ne olacağı ve il dışından karşılanması gereken üretim değerleri ayrı ayrı belirlenecektir. Senaryonun hedef yılı olarak 2023 alınmıştır. Ayrıca, etki analizinde, aksi belirtilmedikçe, belirlenen taleplerin sadece ihracat hedefi olduğuna, iç talebi dikkate almadığı için de sektörlerin 2023 yılındaki toplam üretim değerlerinin tahminini değil, **sadece ek ihracat talebini karşılamak için gerekli ek üretim değerini** ifade ettiğine dikkat edilmelidir. Bu nedenle, bu senaryo sonucunda bulunan sektörel üretim değerlerinin sektörlerin o dönemdeki mevcut üretimlerine ek olarak senaryodaki ihracat hedeflerine göre yapmaları gereken ek üretimleri ifade ettiği unutulmamalıdır.

Senaryo 1 (Baz Senaryo) : Türkiye'nin 2023 yılında 500 milyar USD'lik ihracat hedefi gerçekleşiyor, TR83 bölgesi illerinin sektörlerinin 2023 yılı Türkiye ihracatından alacakları pay 2009-2013 döneminde Türkiye ihracatından aldığı payın iki katına eşit olacaktır (Tablo 224'de verilen sektörel ihracatlar). Bu ihracat hedefine göre TR83 bölgesi illerinin sektörlerinin ulaşacağı üretim düzeyi kaç milyon USD olacaktır ve gereken toplam üretimin ne kadarlık kısmı il dışından karşılanacaktır?

Etki Analizi Sonucu 1 : Etki analizinin her bir il için ayrı ayrı yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla, çizilen her bir senaryo için illerin farklı bir etki analizi tablosu olacaktır. Tablo 225'de Amasya ili için verilen etki analizi sonuçları, izleyen tablolarda diğer iller için de belirtilmiştir (Tablo 226'da Çorum, Tablo 227'de Samsun ve Tablo 228'de Tokat illeri için etki analizi sonuçları verilmiştir). Her bir ilin tablosunu detaylı olarak yorumlamak mümkün, ama çalışmanın boyutunu gereksiz yere uzatacak uzunlukta ve ister istemez tekrarlarla dolu olacaktır. Bu nedenle Tablo 225'deki Amasya sonuçları daha detaylı izah edilecek, diğer tablolarda bu yorumlar tekrarlanmayacaktır. Öncelikle Tablo 225'nin son satırlarından toplu sonuçları değerlendirirsek; Amasya ili için birinci senaryoda belirlenen (1 milyon USD'nin

üzerindeki ihracat tutarları dikkate alındığında) toplam ihracat tutarı 496 milyon USD'dir. Bu ihracatın gerçekleştirilmesi durumunda ve bu ihracatın karşılanabilmesi için tüm sektörlerin yapması gereken üretim değeri toplamı 1,309 milyon USD olmalıdır. Bu üretimin 810 milyon USD'lik kısmı Amasya ilindeki sektörler tarafından gerçekleştirilebilecekken, kalan 499 milyon USD'lik kısım ise il dışından karşılanmak durumunda kalacaktır⁶³. Toplamı bu şekilde özetlenebilen etki analizinin sektörel bazdaki detayları ise Tablo 225'de yer almaktadır.

Tablonun sütun başlıkları olan;

Hedef Talep : Senaryoda sektörler bazında belirlenen ihracat hedeflerini,

Δ Bölge Üretim : Senaryoda belirlenen hedef talepleri karşılamak için Amasya ilinde ilgili sektörde gerçekleşecek üretim artışını,

Δ Dış Üretim: Senaryoda belirlenen hedef talepleri karşılamak için Amasya ili dışında gerçekleşecek üretim artışını,

Δ Toplam Üretim : Senaryoda belirlenen hedef talepleri karşılamak için gerçekleştirilmesi gereken Amasya ili içi ve Amasya ili dışı toplam üretim artışını (Δ Bölge Üretim + Δ Dış Üretim),

ifade etmektedir.

⁶³ Girdi-Çıktı tabloları vasıtasıyla bulunan üretim değişimleri sektörlerin fiziki miktar olarak üretimlerinin değil, üretim değerlerinin parasal değerinin değişimini göstermektedir. Burada ve raporun ilgili bölümlerinde etki analizi için kullanılan "üretim miktarı" ifadesi, aksine bir kayıt düşülmedikçe, "üretim değeri" olarak anlaşılmalıdır. Bazı durumlarda toplam rakamların tutmaması yuvarlamalardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 225: (Senaryo 1) Amasya İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	25	79	0	79
2	Hayvancılık	0	14	0	14
3	Tarım Hizm.	0	2	0	2
4	Ormancılık	0	2	0	2
5	Balıkçılık	0	0	0	0
6	Kömür Madenciliği	0	2	0	2
7	Petrol&Gaz Çıkarma	0	15	0	15
8	Cevher Madenciliği	0	0	2	2
9	Taşocakçılığı	10	30	0	30
10	Et Ürün İşleme	0	4	0	4
11	Balık Ürün İşleme	0	0	0	0
12	Sebze&Meyve İşleme	0	0	1	1
13	Sıvı&Katı Yağ	50	67	0	67
14	Süt Ürünleri	13	13	0	13
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	23	27	0	27
16	Hayvan Yemi İm.	0	2	0	2
17	Diğer Gıda Maddeleri	1	3	0	3
18	İçecek	0	0	0	0
19	Tütün Ürünleri	0	0	0	0
20	Tekstil&Dokuma	0	6	160	166
21	Diğer Tekstil Ür.	37	15	35	50
22	Örme	0	0	7	7
23	Deri ve Giyim Eşyası	230	171	77	248
24	Kürk Mamulleri	0	0	0	0
25	Deri Ürünler&İşleme	0	1	8	8
26	Ayakkabı&Terlik	0	0	0	0
27	Kereste&Parke	0	1	1	2
28	Ağaç Ürünleri	10	12	0	12
29	Kâğıt Ürünleri	0	0	13	13
30	Yayım	0	0	0	0
31	Plak&Kaset vb	0	1	2	4
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	0	0	19	19
33	Ana Kimyasallar	0	2	25	27
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	0	1	5	6
35	Eczacılık Ürünleri	0	0	3	3
36	Temizlik Maddeleri	0	2	21	23
37	Kauçuk	0	0	3	3
38	Plastik	3	17	0	17
39	Cam Ürünleri	0	0	3	3
40	Seramik	0	1	1	2
41	Çimento&Kireç&Alçı	0	3	0	3
42	Yapı Taşları&Diğer	38	40	0	40
43	Demir-Çelik	0	5	23	28
44	Demir Dışı Metaller	0	5	8	12
45	Döküm	0	1	0	1

Tablo 225 (Devam) : (Senaryo 1) Amasya İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	0	1	1	1
47	Diğer Metal Eşya	0	3	4	7
48	Genel Amaçlı Makine	4	4	6	10
49	Özel Amaçlı Makine	2	8	0	8
50	Ev Aletleri	40	43	0	43
51	Büro Mak&Bilgisayar	0	0	0	0
52	Elektrikli Makine&Cihaz	5	9	3	11
53	Radio&TV&Haberleş. Cih.	0	0	4	4
54	Tıbbi&Optik Aletler	0	0	1	1
55	Motorlu Kara Taşıtı	0	3	3	5
56	Deniz Taşıtları	0	0	0	0
57	Demiryolu Taşıtları	0	0	0	0
58	Hava&Uzay Taşıtları	0	0	0	0
59	Diğer Ulaşım Araçları	0	0	0	0
60	Mobilya	6	7	0	7
61	Diğer İmalat	0	2	0	2
62	Elektrik	0	29	0	29
63	Gaz&Buhar	0	1	0	1
64	Su	0	2	0	2
65	İnşaat	0	2	0	2
66	Taşıtı Satış&Bakım&Onar.	0	8	3	11
67	Toptan Ticaret	0	32	9	41
68	Perakende Ticaret	0	26	0	26
69	Oteller	0	1	1	1
70	Lokantalar	0	2	0	2
71	Demiryolu Taşımacılık	0	0	1	1
72	Karayolu Taşımacılık	0	44	0	44
73	Su Yolu Taşımacılık	0	0	7	7
74	Havayolu Taşımacılık	0	0	2	2
75	Diğer Ulaştırma&Acente.	0	5	6	11
76	İletişim	0	1	5	6
77	Mali Aracılık	0	11	17	28
78	Sigorta&Emeklilik Fonları	0	1	1	2
79	Gayrimenkul	0	1	6	6
80	Makine&Eşya Kiralama	0	0	0	0
81	Bilgisayar Faaliyetleri	0	0	0	1
82	ARGE	0	0	0	0
83	Diğer İş Faaliyetleri	0	18	0	18
84	Devlet Hizmetleri	0	0	0	0
85	Eğitim	0	1	0	1
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler	0	1	0	1
87	Dernek Faaliyetleri	0	1	0	1
88	Eğlence&Kültür&Spor	0	2	1	2
89	Diğer Hizmet	0	0	0	0
90	Ev İçi Çalışan Personel	0	0	0	0
	Toplam	496	810	499	1,309

Bazı örnek sektörler için etki analizi sonuçlarının açıklanmasının, Tablo 225'in anlaşılmasını daha kolaylaştıracağı düşünülmektedir (bundan sonraki değer ifadelerinin tamamı milyon USD olarak okunmalıdır). Bu noktada, hedef taleplerin aynı anda gerçekleşeceğinin varsayıldığı, bireysel sektör bazında yapılan değerlendirmelerde, ifade edilmese de, sektörün toplam üretim artışının sadece kendi ürününe olan ihracat talebini karşılamak için değil, bunun yanında diğer sektörlerin üretim artışlarının yaratacağı ilgili sektör girdi talebini de karşılamak için gerçekleşeceği hatırd tutulmalıdır. Şöyle ki; Amasya için I/O tablosundaki 1-Meyve&Sebze Yetiştiriciliği sektörünün ihracatının 2023 yılında 25 USD'ye ulaşacağını, ama diğer sektörlerin **hiçbirisinin** ihracat gerçekleştirmeyeceğini varsayalım. Bunun anlamı; diğer sektörlerden Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği sektörüne **herhangi bir ek talep gelmediği** (diğer sektörlerin talebinde artış olmadığı için, girdi talepleri artmamıştır, dolayısıyla da girdi olarak kullanmak için Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği sektörü ürünlerine ek talepte bulunmamışlardır), Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği sektörünün **yalnızca** kendi sektör ürünlerindeki ihracatı karşılamak için üretim artışı gerçekleştireceğidir. Bu durumda, diğer sektörlerin ihracat talepleri (hedef talep) sıfır kabul edilerek, I/O analizinde yalnızca 1- Meyve&Sebze Yetiştiriciliği sektörünün hedef talebine 25 yazılacak ve hesaplama buna göre yapılacaktır (bilgi için; bu hesaplama sonucunda bu sektörün kendisinin üretim artışı 26 USD (yalnızca kendi nihai talebini ve kendisinden girdi talep eden sektörlerin talep artışını karşılamak için gerçekleşecek olan artış), ekonomide yaratacağı toplam üretim artışı, kendi sektörü dahil, 38 USD olacaktır). Oysa, yalnızca bu sektörün değil, Tablo 224'de verilen baz senaryodaki ilgili sektörlerin ihracat hedeflerinin de **eş anlı** gerçekleştiği düşünülduğünde, meyve sebze sektörünün üretim artışı 79 USD olmaktadır (Tablo 225'de 1. sırada **Δ Toplam Üretim** kolonu). Burada, 25 USD'lik artış nihai talep artışı neticesinde ve **dolaysız olarak**, 54 USD'lik artış ise (79-25) diğer sektörlerin Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği sektörüne talebi neticesinde **dolaylı olarak** gerçekleşmiştir.

Amasya ili için 1- Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği sektörünün uzmanlaşma katsayısı birden büyük olduğundan (Tablo 222'den bu değer 2.263 olduğu görülmektedir), bu sektörde gerçekleşmesi beklenen üretim artışının tamamı il içinden karşılanabilecektir.

2023 yılı için 230 USD'lik talep hedefi belirlenen 23- Deri ve Giyim Eşyası, Diğer Giyim Eşyası sektörünün toplam üretim artışı ise 248 USD olacaktır. Bu sektörün LQ katsayısı 0.691

olduğundan bu üretim artışının tamamı il içinden karşılanamayacak, 171 USD'lik kısmı il içinden karşılanırken, bakiye 77 USD'lik kısmı ise il dışından temin edilecektir.

Tabloda kendilerine ilişkin bir hedef rakamı belirlenmemesine rağmen örneğin, 20- Tekstil&Dokuma sektöründe 166 USD'lik bir üretim artışı göze çarpmaktadır. Bunun nedeni yüksek ihracat hedefi belirlenen 23- Deri ve Giyim Eşyası, Diğer Giyim Eşyası sektörünün (230 USD) ve 21- Diğer Tekstil Ürünleri (37 USD) sektörlerinin temel girdi olarak tekstil ürünleri sektörü ürünlerini kullanacak olmasıdır. Tekstil ve Dokuma sektörüne yönelik bir nihai talep hedefi (artışı) belirlenmemesine karşın, bu sektör (ağırlıklı olarak) kendisinden girdi alan iki sektörün girdi ihtiyacını karşılamak için üretimini 166 USD artırmak durumunda kalacaktır. Amasya için Tekstil ve Dokuma sektörünün LQ katsayısı 1'den küçük olduğundan (Tablo 222'den 0.037 olduğu görülebilir), bu üretim artışı il içinden karşılanamayacak, 6 USD il içinden , 160 USD ise il dışından tedarik edilebilecektir.

Kendilerine bir hedef belirlenmeyip, görece önemli üretim artışı gösteren diğer iki sektör ise 67- Toptan Ticaret (41 USD'lik üretim artışı) ve 72- Karayolu Taşımacılığı sektörleridir (44 USD'lik üretim artışı).

Bu sektörler diğer sektörlerin önemli bir girdi tedarikçisi olduklarından, kendilerine münhasır bir talep artışı önerilmemesine rağmen, diğer sektörlerin girdi talebi nedeniyle bu üretim artışını gerçekleştireceklerdir. 67- Toptan Ticaret sektöründe ilin uzmanlaşma katsayısı birden büyük, 72- Karayolu Taşımacılığı sektörü için ise ilin uzmanlaşma katsayısı birden küçük olduğundan (Tablo 222'den LQ katsayıları toptan ticaret için 0.778, karayolu taşımacılığı için 1.127 olduğu görülmektedir) bu sektörlerdeki üretim artışlarının karşılanması farklı boyutta olacaktır. Toptan ticaret sektöründe beklenen üretim artışı il imkânları ile karşılanamayacak (gerekli 41 USD'lik üretim artışının 32 USD'si il içinden, 9 USD'si ise il dışından karşılanabilecektir), karayolu taşımacılığı sektöründe beklenen 44 USD'lik üretim artışı ise il içinden karşılanabilecektir.

Tablo 225'deki üretim artışlarının temel belirleyicisi sektörlerin toplam geri bağlantı katsayısının büyüklüğü iken, ildeki üretim artışının belirleyicisi ise ilin o sektördeki LQ katsayısının düzeyidir. Yukarıdaki örneklerden görüldüğü gibi gereken ek üretim artışının ne kadarının il içinden karşılanacağı LQ katsayısının doğrusal bir fonksiyonudur. Bu sayede hedeflenen talep ve ildeki üretim imkânlarının karşılaştırması kolaylıkla yapılabilmekte, hangi

sektörlerin il (ya da bölgede) mevcut üretim kapasitesi ve sektörün toplam ekonomik aktiviteleri tetikleme güçleri değişkenleri vasıtasıyla bir planlama aracı olarak kullanabilmektedir.

Tablo 225’de sektörel detayları verilen 2023 yılı Amasya ili ihracat bazlı senaryosuna göre 16 sektörde 1 USD ve üzeri hedef ihracat rakamları oluşturulmuştur. Buna karşın, sektörlerarası etkileşimler neticesinde, 90 sektörün 66 tanesinde 1 USD’nin üzerinde üretim artışı gerçekleşmiştir. İl düzeyinde ise belirlenen ihracat hedeflerine göre üretimi 1 USD’nin üzerinde artması beklenen sektör sayısı 49’dur.

İzleyen tablolarda Çorum (Tablo 226), Samsun (Tablo 227) ve Tokat (Tablo 228) illeri için de Tablo 224’de verilen ihracat hedeflerine göre Senaryo 1’in etki analizi sonuçları görülmektedir. Özetlemek gerekirse;

Tablo 226’dan Çorum için 1 USD’nin üzerinde ihracat hedefi belirlenen sektör sayısı 31, hedeflenen toplam ihracat tutarı ise 1,082 USD’dir. Bu hedefe göre beklenen toplam üretim artışı 2,773 USD’dir. İlin LQ katsayıları ve seçilen sektörlerle bağlı olarak, bu tutarın 1,881 USD’si il içinden, 892 USD’si ise il dışından karşılanacaktır. 31 sektör için belirlenen 1 USD’nin üzerindeki ihracat/satış hedefi ile üretimi 1 USD’nin üzerinde artan toplam sektör sayısı 75’dir. Çorum ilinde üretimi 1 USD’nin üzerinde artacak sektör sayısı ise 63 olacaktır.

Tablo 227’den Samsun için 1 USD’nin üzerinde ihracat hedefi belirlenen sektör sayısı 44, hedeflenen toplam ihracat tutarı ise 2,847 USD’dir. Bu hedefe göre beklenen toplam üretim artışı 7,385 USD’dir. İlin LQ katsayıları ve seçilen sektörlerle bağlı olarak, bu tutarın 5,278 USD’si il içinden, 2,108 USD’si ise il dışından karşılanacaktır. 44 sektör için belirlenen 1 USD’nin üzerindeki ihracat/satış hedefi ile üretimi 1 USD’nin üzerinde artan toplam sektör sayısı 83’dür. Samsun ilinde üretimi 1 USD’nin üzerinde artacak sektör sayısı ise 77 olacaktır.

Tablo 228’dan Tokat için 1 USD’nin üzerinde ihracat hedefi belirlenen sektör sayısı 11, hedeflenen toplam ihracat tutarı ise 229 USD’dir. Bu hedefe göre beklenen toplam üretim artışı 597 USD’dir. İlin LQ katsayıları ve seçilen sektörlerle bağlı olarak, bu tutarın 399 USD’si il içinden, 198 USD’si ise il dışından karşılanacaktır. 11 sektör için belirlenen 1 USD’nin üzerindeki ihracat/satış hedefi ile üretimi 1 USD’nin üzerinde artan toplam sektör sayısı 47’dir. Tokat ilinde üretimi 1 USD’nin üzerinde artacak sektör sayısı ise 34 olacaktır.

Tablo 226: (Senaryo 1) Çorum İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	9	37	76	113
2	Hayvancılık	72	86	0	86
3	Tarım Hizm.	0	2	2	4
4	Ormancılık	0	4	0	4
5	Balıkçılık	0	0	0	0
6	Kömür Madenciliği	0	7	0	7
7	Petrol&Gaz Çıkarma	0	36	0	36
8	Cevher Madenciliği	0	1	21	22
9	Taşocakçılığı	3	41	3	43
10	Et Ürün İşleme	0	2	2	4
11	Balık Ürün İşleme	0	0	0	0
12	Sebze&Meyve İşleme	2	1	3	4
13	Sıvı&Katı Yağ	0	2	3	5
14	Süt Ürünleri	0	0	0	0
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	74	83	0	83
16	Hayvan Yemi İm.	2	9	0	9
17	Diğer Gıda Maddeleri	26	33	1	34
18	İçecek	0	0	1	1
19	Tütün Ürünleri	0	0	0	0
20	Tekstil&Dokuma	0	2	31	32
21	Diğer Tekstil Ür.	2	0	9	9
22	Örme	4	0	6	6
23	Deri ve Giyim Eşyası	15	22	0	22
24	Kürk Mamulleri	0	0	0	0
25	Deri Ürünler&İşleme	0	5	6	11
26	Ayakkabı&Terlik	24	28	0	28
27	Kereste&Parke	0	3	0	3
28	Ağaç Ürünleri	2	11	0	11
29	Kâğıt Ürünleri	12	45	0	45
30	Yayım	0	0	1	1
31	Plak&Kaset vb	0	5	3	9
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	0	0	38	38
33	Ana Kimyasallar	26	26	45	71
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	1	2	11	13
35	Eczacılık Ürünleri	0	5	0	5
36	Temizlik Maddeleri	0	1	24	25
37	Kauçuk	0	1	11	12
38	Plastik	9	18	19	37
39	Cam Ürünleri	0	1	15	16
40	Seramik	78	89	0	89
41	Çimento&Kireç&Alçı	0	5	0	5
42	Yapı Taşları&Diğer	3	5	2	7
43	Demir-Çelik	5	59	132	190
44	Demir Dışı Metaller	68	216	0	216
45	Döküm	0	16	3	18

Tablo 226 (Devam) : (Senaryo 1) Çorum İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	27	21	12	33
47	Diğer Metal Eşya	4	39	0	39
48	Genel Amaçlı Makine	40	56	10	66
49	Özel Amaçlı Makine	377	434	0	434
50	Ev Aletleri	0	1	3	4
51	Büro Mak&Bilgisayar	0	0	1	1
52	Elektrikli Makine&Cihaz	48	2	71	73
53	Radio&TV&Haberleş. Cih.	0	0	12	12
54	Tıbbi&Optik Aletler	7	11	0	11
55	Motorlu Kara Taşıtı	84	34	90	124
56	Deniz Taşıtları	0	0	1	1
57	Demiryolu Taşıtları	6	0	6	6
58	Hava&Uzay Taşıtları	0	0	0	0
59	Diğer Ulaşım Araçları	0	0	0	0
60	Mobilya	13	7	7	15
61	Diğer İmalat	37	34	7	41
62	Elektrik	0	33	53	86
63	Gaz&Buhar	0	2	0	2
64	Su	0	4	0	4
65	İnşaat	0	4	0	4
66	Taşıtı Satış&Bakım&Onar.	0	25	5	30
67	Toptan Ticaret	1	36	47	83
68	Perakende Ticaret	0	51	0	51
69	Oteller	0	2	2	3
70	Lokantalar	0	3	1	4
71	Demiryolu Taşımacılık	0	0	1	1
72	Karayolu Taşımacılık	0	94	0	94
73	Su Yolu Taşımacılık	0	0	18	18
74	Havayolu Taşımacılık	0	0	4	4
75	Diğer Ulaştırma&Acente.	0	11	12	23
76	İletişim	0	3	10	14
77	Mali Aracılık	0	29	22	51
78	Sigorta&Emeklilik Fonları	0	4	0	5
79	Gayrimenkul	0	5	7	12
80	Makine&Eşya Kiralama	0	0	1	1
81	Bilgisayar Faaliyetleri	0	2	0	2
82	ARGE	0	0	0	0
83	Diğer İş Faaliyetleri	0	20	18	38
84	Devlet Hizmetleri	0	0	1	1
85	Eğitim	0	2	0	2
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler	0	3	0	3
87	Dernek Faaliyetleri	0	2	0	2
88	Eğlence&Kültür&Spor	0	2	2	4
89	Diğer Hizmet	0	0	0	0
90	Ev İçi Çalışan Personel	0	0	0	0
	Toplam	1,082	1,881	892	2,773

Tablo 227: (Senaryo 1) Samsun İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	259	701	0	701
2	Hayvancılık	1	45	8	53
3	Tarım Hizm.	0	10	12	22
4	Ormancılık	0	16	1	17
5	Balıkçılık	36	62	0	62
6	Kömür Madenciliği	0	0	20	20
7	Petrol&Gaz Çıkarma	0	0	102	102
8	Cevher Madenciliği	0	62	7	69
9	Taşocakçılığı	26	60	33	93
10	Et Ürün İşleme	34	7	31	39
11	Balık Ürün İşleme	52	53	0	53
12	Sebze&Meyve İşleme	16	7	15	22
13	Sıvı&Katı Yağ	11	9	13	22
14	Süt Ürünleri	1	2	1	2
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	491	507	0	507
16	Hayvan Yemi İm.	0	8	0	8
17	Diğer Gıda Maddeleri	31	43	2	46
18	İçecek	41	14	30	44
19	Tütün Ürünleri	0	0	0	0
20	Tekstil&Dokuma	1	1	75	76
21	Diğer Tekstil Ür.	8	9	18	27
22	Örme	9	2	11	13
23	Deri ve Giyim Eşyası	25	21	22	43
24	Kürk Mamulleri	0	0	0	0
25	Deri Ürünler&İşleme	0	0	4	4
26	Ayakkabı&Terlik	4	3	3	6
27	Kereste&Parke	5	17	0	17
28	Ağaç Ürünleri	55	39	42	81
29	Kâğıt Ürünleri	14	14	66	80
30	Yayım	0	0	2	2
31	Plak&Kaset vb	0	8	12	20
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	1	37	69	105
33	Ana Kimyasallar	7	80	61	141
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	7	4	35	38
35	Eczacılık Ürünleri	0	5	6	11
36	Temizlik Maddeleri	7	40	27	67
37	Kauçuk	32	64	0	64
38	Plastik	61	73	68	141
39	Cam Ürünleri	11	37	3	40
40	Seramik	4	32	25	57
41	Çimento&Kireç&Alçı	20	34	0	34
42	Yapı Taşları&Diğer	3	7	6	13
43	Demir-Çelik	579	1,045	167	1,212
44	Demir Dışı Metaller	100	391	0	391
45	Döküm	0	14	10	24

Tablo 227 (Devam) : (Senaryo 1) Samsun İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	11	18	9	28
47	Diğer Metal Eşya	91	124	55	179
48	Genel Amaçlı Makine	244	99	212	311
49	Özel Amaçlı Makine	72	53	76	129
50	Ev Aletleri	12	10	12	22
51	Büro Mak&Bilgisayar	0	0	1	2
52	Elektrikli Makine&Cihaz	145	89	117	206
53	Radio&TV&Haberleş. Cih.	0	2	21	23
54	Tıbbi&Optik Aletler	19	27	0	27
55	Motorlu Kara Taşıtı	221	52	268	320
56	Deniz Taşıtları	0	4	0	4
57	Demiryolu Taşıtları	10	12	0	12
58	Hava&Uzay Taşıtları	0	0	1	1
59	Diğer Ulaşım Araçları	0	0	0	0
60	Mobilya	51	57	0	57
61	Diğer İmalat	17	23	3	26
62	Elektrik	0	167	108	274
63	Gaz&Buhar	0	4	0	4
64	Su	0	12	0	12
65	İnşaat	0	11	0	11
66	Taşıtlar Satış&Bakım&Onar.	0	80	0	80
67	Toptan Ticaret	2	178	39	217
68	Perakende Ticaret	0	129	0	129
69	Oteller	0	3	5	8
70	Lokantalar	0	9	0	9
71	Demiryolu Taşımacılık	0	2	2	4
72	Karayolu Taşımacılık	0	245	0	245
73	Su Yolu Taşımacılık	0	37	14	51
74	Havayolu Taşımacılık	0	9	1	10
75	Diğer Ulaştırma&Acente.	0	48	11	59
76	İletişim	0	13	20	33
77	Mali Aracılık	0	61	71	133
78	Sigorta&Emeklilik Fonları	0	11	1	12
79	Gayrimenkul	0	10	20	30
80	Makine&Eşya Kiralama	0	1	1	2
81	Bilgisayar Faaliyetleri	0	4	1	4
82	ARGE	0	0	0	0
83	Diğer İş Faaliyetleri	0	67	25	92
84	Devlet Hizmetleri	0	0	2	2
85	Eğitim	0	3	0	3
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler	0	6	0	6
87	Dernek Faaliyetleri	0	6	0	6
88	Eğlence&Kültür&Spor	0	6	4	11
89	Diğer Hizmet	0	1	0	1
90	Ev İçi Çalışan Personel	0	0	0	0
	Toplam	2,847	5,278	2,108	7,385

Tablo 228: (Senaryo 1) Tokat İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	2	42	0	42
2	Hayvancılık	0	4	2	6
3	Tarım Hizm.	0	1	0	1
4	Ormancılık	0	1	0	1
5	Balıkçılık	0	0	0	0
6	Kömür Madenciliği	0	0	1	1
7	Petrol&Gaz Çıkarma	0	1	5	7
8	Cevher Madenciliği	0	1	0	1
9	Taşocakçılığı	0	5	0	5
10	Et Ürün İşleme	0	1	0	2
11	Balık Ürün İşleme	0	0	0	0
12	Sebze&Meyve İşleme	56	64	0	64
13	Sıvı&Katı Yağ	0	0	1	1
14	Süt Ürünleri	3	3	1	4
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	7	10	0	10
16	Hayvan Yemi İm.	0	1	0	1
17	Diğer Gıda Maddeleri	0	4	0	4
18	İçecek	51	53	0	53
19	Tütün Ürünleri	0	0	0	0
20	Tekstil&Dokuma	0	9	52	61
21	Diğer Tekstil Ür.	0	4	0	4
22	Örme	6	2	7	9
23	Deri ve Giyim Eşyası	89	75	21	96
24	Kürk Mamulleri	0	0	0	0
25	Deri Ürünler&İşleme	0	0	3	3
26	Ayakkabı&Terlik	0	0	0	0
27	Kereste&Parke	0	0	0	0
28	Ağaç Ürünleri	0	0	0	1
29	Kâğıt Ürünleri	0	0	10	10
30	Yayım	0	0	0	0
31	Plak&Kaset vb	0	1	0	2
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	0	1	7	8
33	Ana Kimyasallar	0	0	12	12
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	0	1	2	3
35	Eczacılık Ürünleri	0	1	0	1
36	Temizlik Maddeleri	0	0	9	9
37	Kauçuk	0	0	1	1
38	Plastik	0	5	7	12
39	Cam Ürünleri	0	2	5	7
40	Seramik	0	1	0	1
41	Çimento&Kireç&Alçı	0	1	0	1
42	Yapı Taşları&Diğer	4	4	0	4
43	Demir-Çelik	0	0	6	7
44	Demir Dışı Metaller	0	6	0	6
45	Döküm	0	0	0	0

Tablo 228 (Devam) : (Senaryo 1) Tokat İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	0	0	0	1
47	Diğer Metal Eşya	0	2	2	4
48	Genel Amaçlı Makine	0	0	2	2
49	Özel Amaçlı Makine	3	6	0	6
50	Ev Aletleri	0	0	0	0
51	Büro Mak&Bilgisayar	0	0	0	0
52	Elektrikli Makine&Cihaz	6	1	8	9
53	Radio&TV&Haberleş. Cih.	0	0	1	1
54	Tıbbi&Optik Aletler	0	0	0	0
55	Motorlu Kara Taşıtı	0	0	2	2
56	Deniz Taşıtları	0	0	0	0
57	Demiryolu Taşıtları	0	0	0	0
58	Hava&Uzay Taşıtları	0	0	0	0
59	Diğer Ulaşım Araçları	0	0	0	0
60	Mobilya	0	0	0	1
61	Diğer İmalat	0	1	0	1
62	Elektrik	0	11	1	12
63	Gaz&Buhar	0	0	0	0
64	Su	0	1	0	1
65	İnşaat	0	1	0	1
66	Taşıtı Satış&Bakım&Onar.	0	5	1	5
67	Toptan Ticaret	3	13	8	22
68	Perakende Ticaret	0	12	0	13
69	Oteller	0	0	0	1
70	Lokantalar	0	1	0	1
71	Demiryolu Taşımacılık	0	0	0	0
72	Karayolu Taşımacılık	0	20	0	20
73	Su Yolu Taşımacılık	0	0	3	3
74	Havayolu Taşımacılık	0	0	1	1
75	Diğer Ulaştırma&Acente.	0	2	3	5
76	İletişim	0	1	1	3
77	Mali Aracılık	0	5	6	11
78	Sigorta&Emeklilik Fonları	0	1	0	1
79	Gayrimenkul	0	1	2	3
80	Makine&Eşya Kiralama	0	0	0	0
81	Bilgisayar Faaliyetleri	0	0	0	0
82	ARGE	0	0	0	0
83	Diğer İş Faaliyetleri	0	8	0	8
84	Devlet Hizmetleri	0	0	0	0
85	Eğitim	0	0	0	0
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler	0	0	0	0
87	Dernek Faaliyetleri	0	0	0	1
88	Eğlence&Kültür&Spor	0	1	0	1
89	Diğer Hizmet	0	0	0	0
90	Ev İçi Çalışan Personel	0	0	0	0
	Toplam	229	399	198	597

TR83 bölgesi illeri için geliştirilen diğer senaryolar, il bazında yaratacakları etkilerle birlikte bundan sonrasında değerlendirilecektir. Etki analizinin varsayımları gereği inceleme konusu il dışına yapılacak her satış (ister ülke içine ister yurtdışına olsun) ihracat kabul edildiğinden, ikinci senaryoda bazı illerin diğer illere belirli sektörlerde yaptıkları satışlar da ihracat gibi değerlendirilmiştir. Ayrıca, direkt bir ihracat olmasa da döviz kazandırıcı hizmet gelirleri satışı da (turizm ve taşımacılık gelirleri gibi) ihracat gibi düşünülmüştür.

Senaryo 2 (Çorum İli): İkinci senaryo OKA, Çorum Yatırım Destek Ofisi tarafından belirlenmiştir. İldeki sektörel potansiyellerin yanı sıra, demiryolu taşımacılığında gelecek dönemde yapılacak yatırımlar ve Çorum'un da bu noktada önem kazanması, ilin teknolojik altyapısını ve birikimlerini kuvvetlendirecek olan TEKNOKENT'in varlığının değerlendirilmesi ve bölgeye AR-Ge yatırımcısının çekilebilmesi, ilin turizm potansiyelinin geliştirilmesi temel eksenlerinde belirlenen bu senaryoda, temel/gelişmesi planlanan ve 2013 yılı itibariyle ihracatı 1 USD'nin üzerinde olan sektörlerin 2013 yılındaki ihracat tutarlarını 2023 yılında 5 katına çıkarması ve az önce belirtilen hizmetler sektöründe de döviz girdisi sağlanması hedef belirlemede etkili olmuştur. Ayrıca, 45-Döküm sanayi de ihracatçı olmayan ama diğer illere satış yapan bir sektör olduğu için 2023 yılı için 5 USD'lik bir satış hedefi belirlenmiştir. Senaryo 2'nin sektörel bazdaki detayları Tablo 229'da verilmektedir.

Tablo 229 : (Senaryo 2) Çorum İli 2023 Senaryosu (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	2013 İhracat	2023 Hedef
1	Meyve&Sebze	3	14
2	Hayvancılık	13	67
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	11	53
17	Diğer Gıda Maddeleri	8	41
26	Ayakkabı&Terlik	2	12
29	Kâğıt Ürünleri	1	7
33	Ana Kimyasallar	5	26
38	Plastik	2	11
40	Seramik	14	68
44	Demir Dışı Metaller	17	87
45	Döküm	0	5
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	5	27
48	Genel Amaçlı Makine	8	41
49	Özel Amaçlı Makine	64	319
52	Elektrikli Makine&Cihaz	7	37
55	Motorlu Kara Taşıtı	13	65
57	Demiryolu Taşıtları	1	6
60	Mobilya	2	12
61	Diğer İmalat	5	23
69	Oteller	0	5
71	Demiryolu Taşımacılık	0	25
81	Bilgisayar Faaliyetleri	0	10
82	ARGE	0	15
88	Eğlence&Kültür&Spor	0	5
Yukarıdaki Sektörler Toplamı		183	982
İhracatı 1 mio USD'den Düşük Olan Sektörler Toplamı		7	0
Toplam		191	982

Notlar :

1. 2013 yılı ihracat değerleri fiilen gerçekleşen değerlerdir.
2. Tabloda kırmızı ile gösterilen sektörler 2013 yılı için ihracat değeri görünmemesine karşın, 2023 yılı için döviz girdisi/satış geliri elde edeceği hedeflenen sektörlerdir.
3. 2013 yılı itibariyle ihracatı 1 USD'nin üzerinde olan sektörler toplam ihracatın %96'sını oluşturmaktadır.
4. Aksi belirtilmedikçe, tablodaki 2023 hedefleri 2013 yılı ihracatının 5 ile çarpımından oluşmaktadır. Farklar, değerlerin gösterimin tek haneli olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, 2023 değerleri fiilen gerçekleşmesi beklenen değerlerin yuvarlanmış halidir.

Etki Analizi Sonucu 2 : Tablo 230'da Çorum ili için belirlenen Senaryo 2'ye göre etki analizi sonuçları verilmektedir.

Tablo 230: (Senaryo 2) Çorum İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	14	33	68	101
2	Hayvancılık	67	78	0	78
3	Tarım Hizm.	0	1	2	3
4	Ormancılık	0	3	0	3
5	Balıkçılık	0	0	0	0
6	Kömür Madenciliği	0	6	0	6
7	Petrol&Gaz Çıkarma	0	33	0	33
8	Cevher Madenciliği	0	1	20	21
9	Taşocakçılığı	0	33	2	35
10	Et Ürün İşleme	0	1	1	3
11	Balık Ürün İşleme	0	0	0	0
12	Sebze&Meyve İşleme	0	0	1	2
13	Sıvı&Katı Yağ	0	2	2	5
14	Süt Ürünleri	0	0	0	0
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	53	63	0	63
16	Hayvan Yemi İm.	0	6	0	6
17	Diğer Gıda Maddeleri	41	48	1	49
18	İçecek	0	0	1	1
19	Tütün Ürünleri	0	0	0	0
20	Tekstil&Dokuma	0	1	17	18
21	Diğer Tekstil Ür.	0	0	5	5
22	Örme	0	0	1	1
23	Deri ve Giyim Eşyası	0	5	0	5
24	Kürk Mamulleri	0	0	0	0
25	Deri Ürünler&İşleme	0	2	3	6
26	Ayakkabı&Terlik	12	15	0	15
27	Kereste&Parke	0	2	0	2
28	Ağaç Ürünleri	0	9	0	9
29	Kâğıt Ürünleri	7	34	0	34
30	Yayım	0	0	1	1
31	Plak&Kaset vb	0	5	3	8
32	Rafine Petrol&Kok Köm.	0	0	37	37
33	Ana Kimyasallar	26	23	41	65
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	0	2	9	11
35	Eczacılık Ürünleri	0	4	0	4
36	Temizlik Maddeleri	0	1	20	21
37	Kauçuk	0	1	9	10
38	Plastik	11	17	18	35
39	Cam Ürünleri	0	1	13	13
40	Seramik	68	78	0	78
41	Çimento&Kireç&Alçı	0	4	0	4
42	Yapı Taşları&Diğer	0	3	1	3
43	Demir-Çelik	0	50	112	161
44	Demir Dışı Metaller	87	229	0	229
45	Döküm	5	17	3	20

Tablo 230 (Devam) : (Senaryo 2) Çorum İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	27	21	12	33
47	Diğer Metal Eşya	0	31	0	31
48	Genel Amaçlı Makine	41	55	10	65
49	Özel Amaçlı Makine	319	367	0	367
50	Ev Aletleri	0	1	2	3
51	Büro Mak&Bilgisayar	0	0	1	1
52	Elektrikli Makine&Cihaz	37	2	59	61
53	Radyo&TV&Haberleş. Cih.	0	0	11	11
54	Tıbbi&Optik Aletler	0	2	0	2
55	Motorlu Kara Taşıtı	65	27	71	97
56	Deniz Taşıtları	0	0	1	1
57	Demiryolu Taşıtları	6	0	10	10
58	Hava&Uzay Taşıtları	0	0	0	0
59	Diğer Ulaşım Araçları	0	0	0	0
60	Mobilya	12	7	7	14
61	Diğer İmalat	23	22	4	26
62	Elektrik	0	30	48	78
63	Gaz&Buhar	0	2	0	2
64	Su	0	4	0	4
65	İnşaat	0	4	0	4
66	Taşıt Satış&Bakım&Onar.	0	22	5	27
67	Toptan Ticaret	0	31	40	72
68	Perakende Ticaret	0	45	0	45
69	Oteller	5	4	4	8
70	Lokantalar	0	3	1	3
71	Demiryolu Taşımacılık	25	0	26	26
72	Karayolu Taşımacılık	0	83	0	83
73	Su Yolu Taşımacılık	0	0	16	16
74	Havayolu Taşımacılık	0	0	4	4
75	Diğer Ulaştırma&Acente.	0	10	11	21
76	İletişim	0	3	9	12
77	Mali Aracılık	0	26	20	46
78	Sigorta&Emeklilik Fonları	0	4	0	5
79	Gayrimenkul	0	5	6	11
80	Makine&Eşya Kiralama	0	0	1	1
81	Bilgisayar Faaliyetleri	10	11	1	12
82	ARGE	15	9	7	15
83	Diğer İş Faaliyetleri	0	18	17	35
84	Devlet Hizmetleri	0	0	1	1
85	Eğitim	0	1	0	1
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler	0	2	0	3
87	Dernek Faaliyetleri	0	2	0	2
88	Eğlence&Kültür&Spor	5	5	6	10
89	Diğer Hizmet	0	0	0	0
90	Ev İçi Çalışan Personel	0	0	0	0
	Toplam	982	1,671	803	2,474

Çorum ili özelinde belirlenen ikinci senaryonun il ve ülke ekonomisinde meydana getireceği etkilerin sektörel bazda irdelendiği etki analizi sonuçlarına göre, ilde 1 USD'nin üzerinde hedef belirlenen sektör sayısı 24'dür. Bu sektörlerin iki tanesi tarım sektöründe, beş tanesi hizmetler sektöründe, 17 tanesi de sanayi (imalat sanayi) sektöründe yer almaktadır. Burada, Senaryo 1 açıklanırken yapılan vurgunun tekrarlanması gerekli görülmektedir. Sadece 24 sektör için hedef verilmiş olsa da, sektörlerin hedeflerinin tek tek ve birbirinden bağımsız olarak değil, aynı anda ve birlikte gerçekleştirileceğinin varsayıldığı hatırlanmalıdır. Örneğin, meyve sebze sektörü için belirlenen 14 USD'lik talep gerçekleşirken, hayvancılık sektörü için 67 USD'lik, tahıl ürünleri ve nişasta için 53 USD'lik, ..., AR-GE için 15 USD'lik, eğlence, kültür ve spor için de 5 USD'lik hedefler (talepler) gerçekleşecektir. Bu hedeflerin atomize gerçekleşeceği varsayılırsa, sektörün kendisi ile ilgili talep hedefi değişmese dahi sektörün (ekonomideki diğer faaliyetlerin, diğer sektörlerin) üretim değerleri değişecektir (daha düşük olacaktır).

İl için sektörel bazdaki en büyük talep hedefi 49- Özel Amaçlı Makine sektörü için belirlenen 319 USD'dir. Bu sektörün Çorum ili için hesaplanan LQ'su (Tablo 222) 3.063 olduğundan, gerçekleşecek bu talep il içi üretimle karşılanabilecektir, ilde yeterli uzmanlaşma bulunmaktadır⁶⁴.

İkinci sırada ise; 44- Demir Dışı Metaller sektöründeki 87 USD'lik talep değeri yer almaktadır. Bu sektörün de LQ katsayısı birden büyük olduğu için (1.338) gerekli üretim değeri olan 229 USD il içi üretimle karşılanabilecektir. Benzer bir durum 68 USD'lik hedefi ve ilde 14.003 gibi çok yüksek bir uzmanlaşma gösteren 40- Seramik ürünleri sektörü için de geçerlidir, gerekli üretim değeri olan 78 USD, ilden karşılanabilecektir. Çorum ili için yüksek bir 2023 hedefi bulunan (67 USD) 2- Hayvancılık sektöründe de ilin LQ katsayısı 3.062 olduğundan, gerekli üretim değeri (78 USD) il içinden karşılanabilecektir.

⁶⁴ Elbette bu noktada, LQ değerlerinin bir oran (katsayı) olduğu, bu anlamıyla da ilin ilgili sektör bazında toplam üretim kapasitesini temsil etmediği, ildeki mevcut üretim kapasitesi ile hedef üretim karşılaştırması yapılarak, gerekirse yeni yatırımlar, gerekirse de tevsi, modernizasyon vb yatırımlar yapılması gerektiği açıktır. LQ katsayısının birden büyük olması, bir anlamda, ilgili sektörle ilgili ilde (Türkiye'deki diğer illere kıyasla) bir birikim, bir yatırım yoğunlaşması olduğunu göstermekte, ancak bu yatırımların fiziki düzeyi, kapasite rakamı hakkında bir bilgi vermemektedir.

İlin LQ değeri 0.275 olan ve 65 USD'lik 2023 hedefi belirlenen 55- Motorlu Kara Taşıtları sektöründe ise, gerekli üretim miktarı olan 97 USD'nin 27 USD'si ilden, bakiye 71 USD'si ise il dışından sağlanabilecektir.

Kendisine bir hedef talep değeri belirlenmemesine karşın, çok sayıda sektörün girdi tedarikçisi konumunda bulunan 43- Demir Çelik sektöründe ise 24 sektör toplamı için belirlenen 982 USD'lik bir talep durumunda 161 USD'lik bir üretim artışı gerçekleşecek olması dikkat çekmektedir. İlde LQ katsayısı birden küçük olan bu sektörün (0.309) gerek duyduğu üretim değerinin yalnızca 50 USD'lik kısmı il içinden tedarik edilebilecektir. Doğal olarak, diğer illerde (Türkiye'de) bu sektör üretimi yeterli değilse gereken demir çelik yurtdışından ithal edilecektir. Bu anlamıyla da sektörel bağlantılar ve sektörlerarası etkileşimin üretimin ithalata bağımlılığı konusuyla ne kadar yakından ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak Senaryo 2'de Çorum ili için 982 USD'lik bir hedef belirlenmiştir. Bu hedefin gerçekleşmesi için gereken üretim değeri 2,474 USD olup bunun 1,671 USD'lik kısmı il içinden, 803 USD'lik kısmı ise il dışından temin edilecektir. 24 sektör için belirlenen hedef neticesinde ilde 62 sektörün, genel olarak da 77 sektörün üretim değerinde 1 USD'nin üzerinde artış olması beklenmektedir.

Çorum ili için 2023 yılı Türkiye ihracat hedefinden hareketle ve ilin Türkiye ihracatı içindeki payını iki katına çıkarması varsayımına göre belirlenen hedefin yer aldığı Senaryo 1 verilerine göre yapılan etki analizinde elde edilen değerler hatırlanırsa, bu durumda 1,082 USD'lik bir il hedefine karşılık beklenen üretim değeri artışı 2,773 USD'dir. Gerek Senaryo 1 gerekse de Senaryo 2 hedeflerinin birbirine yakınsaması, bu senaryolardan herhangi birinin seçilmesi durumunda 2023 yılında beklenen üretim etkileri anlamında il için belirgin bir farklılık olmayacağına da işaret etmektedir.

Senaryo 3 (Tokat İli): TR83 bölgesinde yer alan illerden Tokat için bu senaryo, OKA Tokat Yatırım Destek Ofisi tarafından belirlenmiştir. İlde potansiyeli mevcut olan ve geliştirilmesi hedeflenen reel sektörlerle, oteller ve lokantalar gibi hizmet sektörlerinin de dahil edildiği bu senaryoya göre Tokat ilinin 2023 yılı sektörlerdeki ihracat (ya da satış) hedefleri Tablo 231'de olduğu gibi belirlenmiştir.

Tablo 231 : (Senaryo 3) Tokat İli 2023 Sektörel Hedefleri (Bin USD)

I/O Kod	Sektörler	2023 İhracat
1	Meyve&Sebze	15,000
2	Hayvancılık	3,000
9	Taşocakçılığı	5,000
10	Et Ürün İşleme	1,000
12	Sebze&Meyve İşleme	50,000
13	Sıvı&Katı Yağ	100
14	Süt Ürünleri	7,000
18	İçecek	50,000
22	Örme	4,000
23	Deri ve Giyim Eşyası	200,000
28	Ağaç Ürünleri	750
35	Eczacılık Ürünleri	500
48	Genel Amaçlı Makine	1,000
49	Özel Amaçlı Makine	5,000
52	Elektrikli Makine&Cihaz	7,000
60	Mobilya	500
69	Oteller	500
70	Lokantalar	500
Toplam		350,850

Etki Analizi Sonucu 3 : Tablo 232’de Tokat ili için belirlenen Senaryo 3’e göre etki analizi sonuçları verilmektedir.

Tokat ili için geliştirilen üçüncü senaryonun il ve ülke ekonomisinde meydana getireceği etkilerin sektörel bazda irdelendiği etki analizi sonuçlarına göre (bundan sonra ifade edilecek tüm değerler bin USD olarak okunmalıdır), ilde 100 USD’nin üzerinde hedef belirlenen sektör sayısı 18’dir. Bu sektörlerin iki tanesi tarım sektöründe, biri madencilik sektöründe, iki tanesi hizmetler sektöründe ve 13 imalat sanayi sektöründe yer almaktadır.

Tablo 232: (Senaryo 3) Tokat İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Bin USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	15,000	56,188	0	56,188
2	Hayvancılık	3,000	8,997	5,546	14,542
3	Tarım Hizm.		1,776	0	1,776
4	Ormançılık		870	0	870
5	Balıkçılık		87	0	87
6	Kömür Madenciliği		96	1,187	1,283
7	Petrol&Gaz Çıkarma		1,787	8,539	10,326
8	Cevher Madenciliği		972	0	972
9	Taşocakçılığı	5,000	11,517	0	11,517
10	Et Ürün İşleme	1,000	4,007	480	4,487
11	Balık Ürün İşleme		0	10	10
12	Sebze&Meyve İşleme	50,000	58,035	0	58,035
13	Sıvı&Katı Yağ	100	0	1,746	1,746
14	Süt Ürünleri	7,000	5,951	1,362	7,313
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta		3,011	0	3,011
16	Hayvan Yemi İm.		1,123	158	1,281
17	Diğer Gıda Maddeleri		4,181	0	4,181
18	İçecek	50,000	52,106	0	52,106
19	Tütün Ürünleri		2	4	6
20	Tekstil&Dokuma		18,958	110,377	129,334
21	Diğer Tekstil Ür.		7,321	0	7,321
22	Örme	4,000	2,166	8,200	10,366
23	Deri ve Giyim Eşyası	200,000	167,748	47,606	215,354
24	Kürk Mamulleri		0	339	339
25	Deri Ürünler&İşleme		0	7,257	7,257
26	Ayakkabı&Terlik		28	353	381
27	Kereste&Parke		366	0	366
28	Ağaç Ürünleri	750	1,111	729	1,840
29	Kâğıt Ürünleri		0	12,727	12,727
30	Yayım		0	209	209
31	Plak&Kaset vb		2,007	668	2,675
32	Rafine Petrol&Kok Köm.		1,782	11,296	13,078
33	Ana Kimyasallar		0	19,200	19,200
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik		983	3,440	4,423
35	Eczacılık Ürünleri	500	2,243	0	2,243
36	Temizlik Maddeleri		142	16,706	16,848
37	Kauçuk		459	1,209	1,668
38	Plastik		6,060	8,927	14,987
39	Cam Ürünleri		1,801	4,931	6,733
40	Seramik		932	0	932
41	Çimento&Kireç&Alçı		1,251	0	1,251
42	Yapı Taşları&Diğer		924	0	924
43	Demir-Çelik		444	9,647	10,091
44	Demir Dışı Metaller		8,420	0	8,420
45	Döküm		253	269	523

Tablo 232 (Devam) : (Senaryo 3) Tokat İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Bin USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar		338	577	915
47	Diğer Metal Eşya		2,086	3,151	5,237
48	Genel Amaçlı Makine	1,000	273	3,231	3,504
49	Özel Amaçlı Makine	5,000	9,145	0	9,145
50	Ev Aletleri		522	178	700
51	Büro Mak&Bilgisayar		89	36	125
52	Elektrikli Makine&Cihaz	7,000	1,241	9,301	10,542
53	Radyo&TV&Haberleş. Cih.		0	1,651	1,651
54	Tıbbi&Optik Aletler		18	376	394
55	Motorlu Kara Taşıtı		177	3,354	3,531
56	Deniz Taşıtları		0	165	165
57	Demiryolu Taşıtları		51	19	70
58	Hava&Uzay Taşıtları		0	65	65
59	Diğer Ulaşım Araçları		1	9	10
60	Mobilya	500	946	437	1,383
61	Diğer İmalat		1,895	0	1,895
62	Elektrik		17,121	960	18,081
63	Gaz&Buhar		420	0	420
64	Su		1,341	0	1,341
65	İnşaat		1,125	0	1,125
66	Taşıit Satış&Bakım&Onar.		6,882	802	7,684
67	Toptan Ticaret		18,216	11,169	29,385
68	Perakende Ticaret		19,137	383	19,520
69	Oteller	500	708	740	1,448
70	Lokantalar	500	1,606	49	1,655
71	Demiryolu Taşımacılık		120	163	282
72	Karayolu Taşımacılık		31,378	0	31,378
73	Su Yolu Taşımacılık		0	4,244	4,244
74	Havayolu Taşımacılık		0	1,222	1,222
75	Diğer Ulaştırma&Acente.		3,557	4,249	7,806
76	İletişim		2,305	2,110	4,415
77	Mali Aracılık		8,164	8,454	16,618
78	Sigorta&Emeklilik Fonları		882	597	1,480
79	Gayrimenkul		1,051	3,407	4,458
80	Makine&Eşya Kiralama		117	154	271
81	Bilgisayar Faaliyetleri		436	196	632
82	ARGE		27	1	28
83	Diğer İş Faaliyetleri		12,118	0	12,118
84	Devlet Hizmetleri		0	300	300
85	Eğitim		331	17	349
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler		663	0	663
87	Dernek Faaliyetleri		455	348	803
88	Eğlence&Kültür&Spor		818	688	1,506
89	Diğer Hizmet		58	3	60
90	Ev İçi Çalışan Personel		0	0	0
	Toplam	350,850	581,926	345,926	927,851

Tablo 231’de verilen hedeflerin eş anlı olarak gerçekleştiği düşünülürken, Tokat için sektörel düzeyde en büyük talep hedefi 23- Deri ve Giyim Eşyası, Diğer Giyim Eşyası (Konfeksiyon) sektörüne aittir. Bu sektöre ilişkin belirlenen 200,000 USD’lik talep artışı neticesinde sektörün üretiminde beklenen artış 215,354 USD’dir. Tokat ilinde konfeksiyon sektörünün LQ’su 0.779 olduğundan (Tablo 222), gereken bu üretimin tamamı il içinden karşılanamayacak, üretimin 167,748 USD’lik kısmı ilden, 47,606 USD’lik kısmı ise il dışından sağlanacaktır. İldeki konfeksiyon sektöründe hedeflenen 200,000 USD’lik ihracat hedefi, kendisi için belirli bir hedef koyulmamış olsa da, tekstil sektörü üretimini önemli ölçüde tetikleyecektir. 20- Tekstil&Dokuma sektörü kendisinden girdi talep edecek konfeksiyon ve örme sektörlerinin ağırlıklı olarak belirlenmesi ile, üretimini 129,334 USD artırmak durumundadır. Tokat ili için tekstil sektörünün LQ’su 0.147 olduğu için gereken üretim artışının yalnızca 18,958 USD’lik kısmı il içinden karşılanabilecektir. Buradan hareketle ildeki konfeksiyon potansiyelinde bir canlanma ve gelecek dönemler için stratejik bir öncelik belirleniyorsa, en azından bu kapasiteyi karşılayabilecek bir tekstil sektörü gelişiminin TR83 bölgesi için gerekli olabileceği düşünülebilir. Zira, Tablo 222’den TR83 bölgesindeki illerin tümünde tekstil sektörünün Türkiye ortalamasına kıyasla gelişmemiş olduğu anlaşılmaktadır.

İlde ikinci sırada büyük talep hedefi 50,000 USD’lik tutarlarla 12- Sebze Meyve İşleme ve 18- İçecek sektörlerine aittir. Her iki sektör ilde uzmanlaşma göstermekte olup LQ katayıları sırasıyla 2.219 ve 2.378’dir. Bu nedenle gereken üretim il içinden sağlanabilecektir. 50,000 USD’lik ihracat hedeflerine göre gereken üretim değerleri 12- Sebze Meyve İşleme sektörü için 58,035 USD ve 18- İçecek sektörü için de 52,106 USD’dir. Bu iki sektörün temel hammaddesinin tarım sektöründen geldiği düşünülürken, tabloda ilk sırada yer alan 1- Meyve&Sebze Yetiştiriciliği sektörü, kendisine yönelik talep tutarı 15,000 USD olmasına karşın, toplam üretimini 56,188 USD’ye çıkarmak durumundadır. İldeki tarım potansiyelinin göstergelerinden olan uzmanlaşma katsayısı 1-Meyve&Sebze Yetiştiriciliği sektörü için 1.078’dir. Eşik değeri olan 1’in çok az üzerinde bulunan bu katsayı, mevcut durumda ilin meyve sebze üretim potansiyelinin diğer sektörlerin ihtiyacını da karşılayabildiğini, ancak önemli bir üretim artışı gerektiğinde ilin meyve sebze yetiştiriciliği konusunda üretimi arttırması gerektiğini ifade etmektedir (Dipnot 11’de belirtilen husus burada da dikkate alınmalıdır).

Baz senaryo olarak belirlenen Senaryo 1’de Tokat ili için toplam ihracat hedefi 229,000 USD olarak saptanmıştır. Senaryo 3’de ise bu hedefin farklı sektörel açılımlar da getirilerek 350,850 USD’ye çıkarıldığı görülmektedir. Bu senaryoya göre meydana gelecek üretim artışı 927,851 USD ve bu üretimin il içinden karşılanabilecek kısmı da 581,926 USD’dir.

Dağılımları Tablo 231’de verilen 18 sektörün toplam 350,850 USD’lik ihracat hedefinin gerçekleşmesi durumunda ilde üretimi 1,000 USD’nin artacak sektör sayısı 41’dir (bu sektörler Tablo 232’nin “Δ Bölge Üretim” sütununda görülmektedir).

Üç senaryo (Amasya’nın özelinde ihracat beklenen iki sektör değeri de düşünülduğünde dört senaryo) bazında verilen etki analizinin sektörlerin verilen ihracat hedeflerine ulaşabilmesi için gerçekleştirmesi gereken üretim değerleri olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar görülmektedir. Bu anlamıyla, etki analizi, sektörlerin üretimdeki kullandıkları girdiler üzerinden (bu girdiler diğer sektörlerin ürünleri olarak hammadde, yardımcı madde, işletme malzemesi ile katma değeri oluşturan temel üretim girdileri toplamıdır) giderek üretimin ulaşması gereken toplam değerini göstermektedir. Analizin yapısı gereği sonuçlar, yatırımlar ve sektörel yatırım ihtiyacını göstermemektedir. Sektörel bazdaki ek yatırım ihtiyaçları (ve/veya sektörel atıl kapasiteler) ulaşılacak üretim hedefleri ile sektörlerin mevcut üretim kapasitesinin karşılaştırılması ile elde edilmelidir. Buradan hareketle, ilde yapılması planlanan yatırım konuları, desteklenmesi gereken yatırım konuları, atıl kapasite olan/oluşacak yatırım konuları gibi unsurların, gelecek dönemde ulaşılacak hedef üretim rakamları ile mevcut üretim kapasitesinin karşılaştırılması ile belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada, temel senaryonun baz alınarak gerçekleştirilen etki analizinin sektörlerin toplam üretim değerini değil, yalnızca ihracat hedeflerine göre gerçekleştirilmesi gereken ek üretim değerlerini ifade ettiğinin bir kez daha vurgulanmasında yarar görülmektedir. İç talep ve mevcut durumda ithal edilen bazı ürünlerin de il içinde üretilmesinin hedeflenmesi durumunda yeni bir talep unsuru olarak dikkate alınması gereken ithalat tutarının (hem sektörlerin kullandıkları ara girdiler hem de nihai tüketim için gerçekleştirilen ithalat) sektörel talep hedeflerini daha da büyüteceği, sektörlerin daha fazla üretim yapmaları gerekeceği açıktır.

11. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir yörenin yatırımcılar için çekim merkezi olması ülke ve bölgenin gelişmişliği yanında, kendi özel konum ve koşullarına da bağlıdır. Yerleşim yerlerinin gelişmişlik düzeyi, kendi iç dinamikleri ve/veya kamunun desteği ile şekillenmektedir. Bir yörenin, gelişme dinamiklerini oluşturan unsurlar, genel olarak doğal altyapı, maddi altyapı, kurumsal altyapı ve beşeri altyapıdan oluşmaktadır. Söz konusu altyapılar birbirlerini tamamlayarak geliştiği ölçüde yörenin/bölgenin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi de artmaktadır.

Sosyo-ekonomik gelişmenin büyüklük, yoğunluk ve nitelikleri bir yandan illerin sahip olduğu nüfus, altyapı ve üstyapı donatımlarına, diğer yandan da bunlar arasındaki bileşim, etkileşim ağı, firmalar arası ileri ve geri bağlantılar ile yerleşim yeri faktörlerine bağlı bulunmaktadır. Dolayısıyla, devlet yatırımlarının dışsal etkileri, belediyelerin kent planlaması, meslek kuruluşlarının uyarıcı ve yönlendirici faaliyetleri bir bütün olarak şehirlerin sosyo-ekonomik düzeyini şekillendirmektedir.

Bölgesel veya ulusal gelişmenin sağlanabilmesi, ancak rasyonel kararlar doğrultusunda, üretim faktörlerinin etkin kullanılmasıyla, verimli alanlara, uygun zamanda gerekli yatırımların yapılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu noktada “kalkınmanın” temel faktörlerden birini de, tasarrufların yani finansal kaynakların kârlı ve verimli alanlara tahsis edilmesi oluşturmaktadır. Bu amaca hizmet edecek olan TR83 Bölgesi illerinin beşerî ve fizikî kaynaklarının dikkate alınması suretiyle tespit edilen yatırım konularının gerçekleşmesinde, kamu otoritesinin ilgi ve desteğinin özel sektör girişimciliğiyle buluşturulması büyük önem arz etmektedir.

Finansal kaynakların kârlı ve verimli alanlara yönlendirilmesinde ve yörenin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini artırıcı yatırım projelerinin değerlendirilmesinde ilk adım olan uygun yatırım alanları araştırması önem kazanmaktadır. Uygun yatırım alanları araştırmasında temel amaç, yörenin kısa ve uzun dönemde beklenen gelişmeleri de dikkate alınarak, yöre kalkınmasına katkıda bulunacak, yöre kaynakları ile uyumlu, iç ve dış talebe yönelik uygun yatırım konularını önermektir.

Uygun yatırım konuları önerilerinin tespitinde yöresel kaynakların yansıra yatırım eğilimi, sektörel yoğunlaşma, sektörel performans, kümelenme analizi gibi farklı teknikler de kullanılmış, tespit edilen yatırım konuları kuruluş yeri faktörleri analizine göre

değerlendirilmiştir. Kuruluş yeri faktörleri, belirlenen üretim konusunun belli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi durumunda, söz konusu üretim konusunun yatırım ve işletme maliyetleri, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri kapsamaktadır. Bir yatırım projesinde kuruluş yeri, işletmenin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları yerine getirebilecek özellikleri taşımalıdır. Bu amaca yönelik olarak, kuruluş yerinin belirlenme sürecinde verimlilik, ekonomiklik ve kârlılık şeklinde üç temel ekonomik unsur dikkate alınmalıdır.

TR83 Bölgesi illeri, zengin tarım potansiyeli, ticaret ve geçiş yolları üzerinde olması, tarihi ve kültürel turizm potansiyeli, limanı, sanayi alt yapısı ve verimli topraklarıyla Dünya pazarından daha fazla pay alabilecek potansiyele sahiptir.

Orta Karadeniz Bölgesi, Doğu ve Batı Karadenizin birleşim yerindeki coğrafi konumuyla, her iki Bölgeye de açılan bir kapı olma özelliğinin yanında, Karadenize kıyısı olan ülkelere yakınlığıyla ve çıkış limanı olması dolayısıyla da Türkiye için stratejik bir öneme sahiptir. Karadeniz'e komşu olan ülkelere ihraç edilen ürünlerin ihracat limanı Samsun limanıdır. Ayrıca önemli bir sanayi ve tarım bölgesi olan TR83 Bölgesi, zengin ürün çeşidini ve yılda birkaç ürün elde edebilme kabiliyetine sahip Bafra ve Çarşamba ovalarını bünyesinde barındırmaktadır. Tarımsal ürün çeşitliliği Tokat'ta da üst seviyede olup, Bölgede sulama alanlarının artışı ile tarımsal üretim değerinin de hızla artacağı beklenmektedir.

Bölgede makine ve teçhizat, gıda ürünleri ve içecek, ana metal sanayi, motorlu kara taşıtı ve römorklar, giyim eşyası, tarım ve hayvancılık, elektrikli makina ve cihazlar, metalik olmyan diğ mineral ürünler sektörleri ihracat açısından öne çıkarken ithalatta tarım ve hayvancılık, atık ve hurdalar, makine ve teçhizat, kimyasal madde ve ürünleri sektörleri önemli pay almaktadır. Bölgede uluslararası kalitede ve standartlarında tek tip/standart üretim yapılması halinde ihracat pazarlarında rekabet gücüne sahip olacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda tarımsal üretimde yeni ürün çeşitlerinin denenmesi, bazı tarımsal ürünlerin öncelikli ihracat olarak öne çıkarılması, yurtiçi ve yurtdışı pazarlara daha etkili hitap edilmesi gerekmektedir. Bu ise Dünya piyasalarına göre rekabete hazır olma ve rekabet üstünlüğüne yönelik çalışmaların hızlandırılması ile olanaklıdır. Yurtdışında rekabet gücünün elde edilmesi ise; işgücü maliyetleri, doğal ve tarihi avantajları ve ürün kalitesinin geliştirilmesi, hammadde fiyatlarının cazipliği, dış piyasa konusundaki bilgi düzeyinin yükseltilmesi, eğitim ile insan kaynaklarının geliştirilmesi, teknoloji kullanma ile artırılabacaktır. Bölge, turizm açısından farklı

kesimlere hitap edebilecek zengin turizm varlıklarına sahip bulunmaktadır. Halihazırda yapılan turizm yatırımları ve müzelerin gelecek dönemde daha fazla yerli ve yabancı turist çekeceği tahmin edilmektedir. TR83 Bölgesi illeri Türkiye ekonomisi içinde gelecekte daha fazla önemli ve öncelikli bir yer elde etmeye adaydır.

Bölge için yapılan SWOT analizinin ortaya koyduğu, güçlü yönleri oluşturan unsurların, gelecek beş veya on yıllık dönem içinde hazırlanacak stratejik planlamanın yol göstericiliğinde bölgeyi ulaştıracağı noktaya gelmesinde, potansiyelin ortaya çıkartılması için atılacak adımların rolü büyük olacaktır.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde verildiği üzere Bölge illeri orta vadede arzulanan gelişme atılımını gerçekleştirecek kaynaklara ve potansiyele sahiptir. Bu kaynakların harekete geçirilmesi, ortaya çıkacak fırsatların etkili bir şekilde değerlendirilmesi, olası tehditlerin bertaraf edilmesi ve zayıf yönlerin ortaya çıkardığı dezavantajları aşmakla yakından ilgilidir. Var olan fırsatların etkin bir şekilde kullanılması, belirlenen hedefe ulaşmada önemli bir unsur olmakla birlikte, aynı zamanda, bölgenin zayıf yönlerinin sayıca azaltılmasına yardımcı olabilecek, güçlü yönlerinin artmasına ve daha da kuvvetlenmesine katkı sağlayacaktır.

Çorum yüksek imalat sanayi kapasitesine sahip bulunmaktadır. Özellikle makine, metal eşya ve mobilya imalatı sektörlerinde geleceğe umutla bakılabilir. Altın rafineri ve takı-süs eşyası üretiminde, meslek yüksek okulunu da kurarak ihtisaslaşması beklenmektedir. Savunma sanayi alanında kendine güveni ve iddiası olan il, otomotiv yan sanayi ve savunma sanayi alanlarında özendirme ve teşvik beklemektedir. Bu zamana kadar öz kaynaklarıyla atılımlar gerçekleştiren yerel girişimciler, kamunun yönlendirmesi ve perspektif sunması durumunda yeni yatırımlara hazır durumdadır.

Amasya turizm ve entegre tarımla sermaye birikimi sağlayarak sosyoekonomik kalkınmasını gerçekleştirebileceği düşünülmektedir. Özellikle Besi OSB'nin de etkin şekilde devreye girmesi ilin kalkınması için itici güç olacaktır. Amasya, turizmle birlikte sağlıkta rehabilitasyon merkezi olarak da hizmet verebilir. İlin turizm kaynaklarının tanıtımına ağırlık verilmelidir.

Samsun, tarımı, imalat sanayisi, turizm potansiyeli ve limanı ile Karadeniz Bölgesinin çekim merkezi konumundadır. Bölge, sağlık altyapısı ile de çevre illerinin sağlık talebini karşılayarak, sağlık turizmi açısından önemli bir üs konumuna yükselmektedir. Katma değer in ilde kalması

için, verimli topraklarından elde edilen çok çeşitli tarımsal ürün potansiyelinin, birincil ürün satışından ziyade, kaliteli ve standart üretim yapılarak kurumsal firmalarca değerlendirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Tokat ilinin en önemli avantajları bakir yatırım alanlarına sahip olması, çok çeşitli tarımsal ürün yelpazesi ve teşvik sisteminde 5. bölgede bulunmasıdır. Özellikle OSB’de yapılan yatırımlarda cazip teşvik araçlarına sahip olan Tokat, tarımsal sanayi ve başta tekstil ve metal eşya sektörleri olmak üzere imalat sanayi için elverişli koşullara sahiptir. Büyük bir turizm potansiyeli bulunan il, daha fazla ve daha etkili tanıtımla turizm değerlerini daha etkili kullanabilecektir.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)’nın yatırımcıları cesaretlendiren ilgisi ve destekleri bu iller için büyük avantajdır.

Bu çalışmada, TR83 Bölgesinde, kısa ve orta dönemde yapılabilirliği olası görülen, yeni istihdam alanları yaratabilecek yatırım konuları önerilmiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde Amasya için 47, Samsun için 61, Tokat ve Çorum için ise 45 yatırım konusu önerilmiştir. İllerin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması bazında dörtlü kırılıma göre belirlenen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır.

Amasya için belirlenen 48 faaliyet alanının 6’sı A grubunda, 42’si ise B grubunda yer almaktadır. (buradaki “A” grubu; “AA”, “BA”, “CA” ve ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen “A” grubunun toplamını, “B” grubu ise “AB”, “BB”, “CB” ve yine ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen “B” grubunun toplamını ifade etmektedir).

Çorum için belirlenen 55 faaliyet alanının 4’ü A grubunda, 51’i ise B grubunda yer almaktadır.

Samsun için belirlenen 61 faaliyet alanının 8’i A grubunda, 53’ü ise B grubunda yer almaktadır.

Tokat için belirlenen 46 faaliyet alanının 7’si A grubunda, 39’u ise B grubunda yer almaktadır.

TR83 Bölgesi illeri Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat için önerilen yatırım konularının değerlendirme neticesinde aldıkları notlar, ana ve alt faaliyet dallarına göre aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

Amasya İçin Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	3	01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği, 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu	
	B	7	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi, 01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek, 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi,, 01.1-Seracılık, 01.2-Baharatlık, aromatik, eczacılık bitkileri, 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon)	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AB	12	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı, 10.3-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 105-Süt Ürünleri İmalatı, 108-Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı, 22.2-Plastik ürünlerin imalatı (Plastik torba, çanta, poşet vb), 25.9-Diğer fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Ev-mutfak eşyaları), 271-Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör ile Elektrik Kontrol Cihazların Üretimi, 27.2-Akümülatör ve pil imalatı, 27.3-Kablolamada kull. teller ve kablolar ile gereçleri imalatı, 27.4-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, 27.5-Ev aletleri imalatı (Elektrikli-elektriksiz), 310-Mobilya İmalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
		BB	9	13.9-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (Giyim eşyası dışındaki), 16.2-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı (Parke, yer döşemeleri), 22.1-Kauçuk ürünleri imalatı, 23.7-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 25.7-Çatal-bıçak takımı ve diğ. Kesici aletler ve gen. hırdavat malz. imalatı, 28.1-Genel amaçlı makinelerin imalatı (Musluk, valf, vana vb), 28.2- Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı (Fırın, ocak, brülör), 28.4- Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı, 28.9- Gıda, içecek işleme makineleri imalatı
		CB	4	13.2-Dokuma, 23.4-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı (Ev, süs eşyası ve sıhhi ürünler), 25.3-Buhar jeneratörü imalatı (Merkezi sıcak su kazanları hariç), 27.9-Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
	Enerji	B	2	35.1-Elektrik enerjisinin üretimi (Rüzgardan elektrik üretimi ve Biyokütleden elektrik üretimi)
LOJİSTİK	B	2	52.1-Depolama ve ambarlama, 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)	
TURİZM	A	3	55.1-5 yıldızlı Otel, 55.1-Butik Otel, 56.1-Lokantalar	
	B	5	55.2-Apart, bungalov, 55.9-Pansiyon ve özel yurt, 56.3-Turistik eğlence merkezi, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri, 91.0-Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi	
SAĞLIK	B	1	87.3-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri	

Çorum İçin Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	3	01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği, 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu	
	B	8	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi, 01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek, 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi,, 01.1-Seracılık, 01.4-Tiftik keçisi ve koyun yetiştirilmesi, 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon), 03.2-Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AA	1	31.0-Mobilya İmalatı (Diğer mobilya imalatı),
		AB	17	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı, 105-Süt Ürünleri İmalatı, 10.7-Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı, 17.2-Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile bunlardan yapılan muhafazalar, 20.4-Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlaticı maddeler imalatı), 23.4-Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı (Seramik sıhhi ürünler ve yalıtkanlar), 23.6-Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı, 24.2- Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı, 25.1-Metal yapı malzemeleri imalatı (Metal yapı, kapı, pencere), 25.4-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı, 25.9- Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı, 27.3-Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçleri imalatı, 27.4-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, 27.5-Ev aletleri imalatı (Elektrikli-elektriksiz), 29.2-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 32.1- Mücevher ve benzeri eşyaların imalatı, 32.1-İmitasyon (taklit) takılar ve ilgili eşyaların imalatı.
		BB	13	13.9-Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (Giyim eşyası dışındaki, 13.9-Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı, 14.1-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı (Dış giyim ve iç giyim eşyaları), 23.9-Aşındırıcı ürünlerin ve metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, 24.4- Değerli metal üretimi (Altın), 24.5- Metal döküm sanayii (Demir-çelik döküm), 25.2-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı (Radyatör, kazan, tank vb), 25.7- El aletleri, takım tezgahı uçları, testere ağızları vb. imalatı, 28.1- Genel amaçlı makinelerin imalatı (Motor ve türbin imalatı), 28.2- Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı (Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı), 28.3- Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 28.4- Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı (Metal işleme mak.), 28.9- Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı (Metalurji, maden, taş ocağı ve inşaat makineleri)
		CB	4	13.2-Dokuma, 25.3-Buhar jeneratörü imalatı (Merkezi sıcak su kazanları hariç), 25.5- Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, 25.6- Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
		Enerji	B	1
LOJİSTİK	B	2	52.1-Depolama ve ambarlama, 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)	
TURİZM	B	6	55.1-5 yıldızlı Otel, 55.1-Butik Otel 55.2-Apart, bungalov, 56.3-Turistik eğlence merkezi, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri, 91.0- Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi	

Samsun için Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	4	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi, 01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği, 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu	
	B	7	01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek, 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi, 01.1-Seracılık, 01.2-Kivi yetiştirilmesi, 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon), 03.2-Deniz ve tatlı su ürünleri yetiştiriciliği	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AA	1	31.0-Mobilya İmalatı (Büro ve diğer mobilya imalatı)
		AB	17	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı, 10.3- Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 10.5-Süt Ürünleri İmalatı, 10.8-Kakao, çikolata, şekerleme, yöresel hazır yemek, 20.4-Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatıcı maddeler imalatı), 22.2- Plastik tabaka, levha, tüp, profil ve plastik inşaat malz. imalatı, 24.2- Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı, 25.1- Metal yapı malzemeleri imalatı (Metal yapı, kapı, pencere), 25.9- Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, 26.5- Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazların imalatı, 27.1- Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı, 27.2- Akümülatör ve pil imalatı, 27.3- Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı (Fiber optik ve diğer tel ve kablolar), 27.4- Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, 27.5- Ev aletleri imalatı (Elektrikli elektriksiz), 29.2- Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, 29.3- Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı (Elektrik- elektronik donanımları ve diğer parça ve aksesuarların imalatı)
		BA	1	32.5- Tıbbi ve dişilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı
		BB	7	10.2-Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, 13.9- Diğer tekstil ürünlerinin imalatı (teknik ve endüstriyel tekstillerin imalatı), 22.1- Kauçuk ürünlerin imalatı (lastik ve diğer kauçuk ürünleri), 28.2- Büro makineleri ve ekipmanları imalatı, 28.2- Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, 28.3- Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, 28.9- Tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı.
		CB	7	20.6-Suni veya sentetik elyaf imalatı, 21.2- Eczacılaşa ilişkin ilaçların imalatı, 26.4- Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı, 27.9- Diğer elektrikli ekipmanların imalatı, 29.1- Motorlu kara taşıtlarının imalatı, 30.1- Gemilerin ve yüzen yapıların inşası, 30.9- Bisiklet ve engelli aracı imalatı
		B	2	26.6- Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı, 32.2- Müzik aletleri imalatı
		Enerji	B	2
	LOJİSTİK	A	2	52.1-Depolama ve ambarlama, 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)
TURİZM	B	6	55.1-5 yıldızlı Otel, 55.1-Butik Otel 55.2-Apart, bungalov, 55.9-Pansiyon ve Özel Yurt, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri, 91.0- Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işl.	
SAĞLIK	B	3	86.1- Hastane hizmetleri (Özel Hastane), 87.2- Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri, 87.3- Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri	
DiĞER	B	1	71.2- Teknik test ve analiz faaliyetleri	

Tokat İçin Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı	Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)	
TARIM	A	5	01.1-Sebze meyve yetiştirilmesi , 01.1-Yem bitkileri (Entegre tesis için), 01.4-Et ve süt besiciliği , 01.4-Et ve Yumurta Tavukçuluğu, 01.4-Arıcılık ve Bal Üretimi	
	B	6	01.1-Çiçek yetiştiriciliği ve kesme çiçek , 01.1-Organik Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi, 01.1-Seracılık , 01.2-Baharatlık, aromatik, eczacılık bitkileri, 01.6-Bitkisel ve hayvansal üretimi destekleyici faaliyetler (Organizasyon) , 03.2- Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği	
SANAYİ	İmalat Sanayi	AB	9	101-Etin İşlenmesi ve Saklanması ile Et Ürünlerinin İmalatı , 10.3-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, 105-Süt Ürünleri İmalatı , 107-Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı, 10.8- Hazır yemeklerin imalatı (yöresel hazır yemeklerin)) , 17.2- Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı (Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile bunlardan yapılan muhafazalar), 23.6- İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı , 25.9- Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı, 31.0- Mobilya imalatı (Diğer mobilya imalatı)
		BA	1	16.2- Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı (Parke ve yer döşemeleri)
		BB	10	13.9- Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı , 13.9- Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı, 14.1- Kürk hariç, giyim eşyası imalatı (Dış giyim ve iç giyim eşyaları) , 15.2- Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı, 23.3-Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı , 23.7- Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, 28.1- Genel amaçlı makinelerin imalatı (Pompa ve kompresörler) , 28.1- Genel amaçlı makinelerin imalatı (Pompa ve kompresörler), 28.4-Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı , 28.9- Gıda, içecek işleme, kağıt-mukavva üret. Kullanılan makinelerin imalatı
		B	1	21.1-Temel eczacılık ürünleri imalatı
		CA	1	16.1- Ağaçların biçilmesi ve planlanması
		CB	3	13.2-Dokuma , 25.2- Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, 25.6- Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makede işleme
		Enerji	B	2
LOJİSTİK	B	2	52.1-Depolama ve ambarlama , 52.2-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler (Acente)	
TURİZM	B	6	55.1-5 yıldızlı Otel , 55.1-Butik Otel, 55.2-Apart, bungalov , 56.1-Lokantalar, 79.1-Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri , 91.0- Tarihi alanlar ve yapılar ile benzeri turistik yerlerin işletilmesi	

TR83 Bölgesi ve Bölge illerinin, ekonomik, sosyal ve doğal koşulları ve gelişme dinamikleri dikkate alınarak yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda, belirlenen yatırım konuları öneri niteliğinde olup, bu yatırım konularının yapılabilirliği, her konu için teknik, ekonomik ve mali değerlendirmelerin yapılacağı fizibilite çalışmaları sonucunda belirlenecektir. Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz potansiyel yatırımcıların TR83 Bölgesi illerinde yatırım yapmaya motive edilmesine ve tasarrufların yeterli oranlarda yatırımlara kanalize edilmesine bağlıdır.

EK 1-B: ÜÇLÜ DİJİTE GÖRE İMALAT SANAYİ ALT SEKTÖRLERİ TABLOSU (NACE REV. 2)

Kod	Sektör Adı	Kod	Sektör Adı
101	Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	237	Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil Verilmesi ve Bitirilmesi
102	Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	239	Aşındırıcı Ürünlerin ve bys Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı
103	Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	241	Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı
104	Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	242	Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı
105	Süt Ürünleri İmalatı	243	Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı
106	Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	244	Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı
107	Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	245	Metal Döküm Sanayii
108	Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	251	Metal Yapı Malzemeleri İmalatı
109	Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	252	Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı
110	İçeceklerin İmalatı	253	Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boyerleri) Hariç
120	Tütün Ürünleri İmalatı	254	Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı
131	Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi	255	Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi
139	Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı	261	Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı
141	Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı	262	Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı
142	Kürkten Eşya İmalatı	263	İletişim Ekipmanlarının İmalatı
143	Örme (Trikotaj) ve Tiğ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı	264	Tüketici Elektroniği Ürünlerinin İmalatı
151	Derinin Tabaklanması ve İşlenmesi; Bavul, El Çantası, Saraçlık, Kürkün İşlenmesi	265	Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı
152	Ayakkabı, Bot, Terlik vb. İmalatı	271	Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cihazları
161	Ağaçların Biçilmesi ve Planılanması	272	Akümülatör ve PİL İmalatı
162	Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı	273	Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı
171	Kağıt Hamuru, Kağıt ve Mukavva İmalatı	274	Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı
172	Kağıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	275	Ev Aletleri İmalatı
181	Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri	279	Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı
192	Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı
201	Temel Kimyasal Maddelerin, Kimyasal Gübre ve Azot Bileşikleri	282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı
202	Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı	283	Tarım ve Ormanlık Makinelerinin İmalatı
203	Boya, Vernik vb. Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İmalatı	284	Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgahları İmalatı
204	Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatıcı Mad; Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Mal.	289	Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı
205	Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı	291	Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı
206	Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı	292	Motorlu Kara Taşıtları Karoseri İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler
212	Eczacığa İlişkin İlaçların İmalatı	293	Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı
221	Kauçuk Ürünlerin İmalatı	301	Gemi ve Tekne Yapımı
222	Plastik Ürünlerin İmalatı	302	Demir Yolu Lokomotifleri ve Vagonlarının İmalatı
231	Cam ve Cam Ürünleri İmalatı	303	Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı
232	Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı	309	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı
233	Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı	310	Mobilya İmalatı
234	Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı	321	Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı
235	Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı	325	Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı
236	Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı	329	Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar

EK 2: GİRDİ-ÇIKTI (INPUT-OUTPUT) TABLoları⁶⁵

Input-Output tabloları sayesinde belirli bir zaman kesiti için de olsa üretici sektörlerin kullandıkları girdiler, bu girdilerin hangi sektörlerden ve ne oranlarda temin edildiği, sektörlerin ekonomi içindeki payı, sektör üretiminin hangi sektörlerce (nihai tüketim de dahil olmak üzere) ve ne oranda kullanıldığı, sektörlerin ekonomide yaratabilecekleri çarpan etkisi, üretim içinde ithal girdilerin oranı gibi ekonomik yapıya ilişkin tüm bilgiler detaylı bir şekilde elde edilebilmektedir.

Input-Output (I/O) tablosu (matrisi), bir ekonomideki sektörlerin her birinin bir birim üretim yapabilmek için diğer sektörlerden kullanmak durumunda olduğu girdileri ve bu sektörlerin her birinin çıktılarının hangi sektörlerde ne miktarda girdi olarak kullanıldığını gösteren bir tablodur. I/O tekniği, ekonomideki tek bir sektörü inceleyebilmek, sektörlerarası etkileşimi görebilmek, Keynesyen genel denge modelinde gerekli olan “toplam üretim düzeyi”, “fiyatlar genel düzeyi”, “toplam ihracat”, “toplam istihdam” ya da “ortalama verimlilik” gibi bazı kavramların hem genel olarak ülke ekonomisi bazında hem de alt sektörler bazında elde edilebileceğini ifade etmektedir (Leontief, 1949:274). I/O yaklaşımı ile herhangi bir sektörün üretim yapısı belirlenirken aynı zamanda, bu sektörün bağlantılı olduğu diğer sektörlerle olan ilişkisi de incelenebilmektedir. Örneğin; ayrıştırma (decomposition) yöntemi kullanılarak bir sektörün geriye doğru bağlantılı olduğu sektörlerle olan ilişkileri belirlenebilmektedir (Roman ve Weil, 1968).

I/O tablosunda sütunlarda ve satırlarda sektörler yer almaktadır. Sütunlar itibarıyla bakıldığında, bir sektörün üretiminin bileşenleri (diğer sektörlerden aldığı girdiler ve temel üretim girdileri), sektörün üretim değerinin toplamı ve o sektör nihai mamulu ithalatından oluşan toplam arz görülmektedir.

Satırlar itibarıyla bakıldığında ise, bir sektörün üretiminin diğer sektörler tarafından kullanılan kısmı (ara tüketim) ile o sektör ürününe olan nihai talepten (iç tüketim, stok değişimleri, ihracat dahil olmak üzere) oluşan toplam kullanım yer almaktadır.

I/O tablosu aynı zamanda bir kare matristir (satır sayısı sütun sayısına eşittir).

⁶⁵ Bu bölümün yazımında Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ, “Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Üretim Yapılarının Girdi-Çıktı Analizi ve Benzeşme Testleri Yöntemiyle Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2013’ den yararlanılmıştır.

Leontief'in temel statik I/O modeli, iki tür ilişkidir: denge denklemleri ve yapısal denklemler. Bir sektörün üretimi ya kendisi ve diğer sektörler tarafından ya da üretici sektörler dışında (tüketiciler tarafından) kullanılmaktadır. Nihai tüketiciler dışındaki j sektörlerinin sayısı n ise, i. sektörün denge denklemi aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Hurwicz, 1955) :

$$X_i = x_{i1} + x_{i2} + \dots + x_{in} + y_i \quad (i = 1, 2, \dots, n \text{ ve } j = 1, 2, \dots, n)$$

burada,

X_i : i. sektörün toplam üretimini,

x_{ij} : i. sektörün üretiminin j. sektör tarafından girdi olarak kullanılan kısmını,

y_i : i. sektörün üretiminin nihai tüketiciler tarafından kullanılan kısmını

ifade etmektedir.

j sektörünün bir birim üretim için kullandığı i sektörü üretimi a_{ij} olarak gösterilmekte ve j sektöründe kullanılan i sektörü ürününün girdi katsayısı bu katsayılarından oluşan matris de girdi (teknoloji) katsayıları matrisi adı verilmektedir (Leontief, 1985:22-23).

$$a_{ij} = \frac{x_{ij}}{X_j}$$

Tüm sektörler için ülkenin I/O tablosuna karşı gelecek şekilde girdi katsayılarından (a_{ij} 'ler) oluşturulacak matris ekonominin yapısal matrisi (A matrisi) adı verilmektedir. Yapı matrisi, ekonomide farklı sektörlerin girdi yapısı hakkında sayısal bilgiler vermektedir. Her durumda yapısal matris elemanları bir oran olarak yorumlanmalı ve matrisi oluşturan bu oranların da iki fiziksel değerin birbirine oranlanması ile elde edildiği unutulmamalıdır.

Girdi katsayıları matrisinde satırların toplanmasının ise bir iktisadi anlamı bulunmamaktadır. Ancak yukarıdaki girdi katsayıları matrisini A, elemanlarını a_{ij} olarak adlandıırırsak ve her bir sektörün çıktı düzeylerini de x_i olarak gösterirsek, bu değer, (ve ihracatı da nihai talebin bir bileşeni olarak düşünürsek), her sektörün kendisi de dahil olmak üzere diğer sektörlerin girdisini ($a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n$) ve nihai talebi (nihai tüketim+ihracat) karşılamak için gerekli üretim miktarının toplamını ifade edecektir.

Yukarıda genel biçimi verilen ekonominin genel üretim ve talep yapısını gösteren matriste bir sektörün üretimini gösteren X_i ler, bağımsız malların talep fonksiyonu olarak ifade edilmiş ve A matrisi de sabit teknoloji katsayıları olarak gösterildiği için bu matris Leontief tarafından ekonominin yapısal matrisi olarak adlandırılmıştır (Leontief, 1949:278). Genel biçimi verilen I/O modelinden, her bir sektörün denge üretim değerini bulmak mümkündür. Bunun için n tane üretici sektör ve n tane nihai talep vektörü için üretici sektörler açısından gerekli üretim değerlerini yazarsak (x 'ler sektörlerin üretim değerlerini, a 'lar teknik katsayıları ve y 'ler de nihai talep vektörünü ifade etmek üzere);

$$x_1 = a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n + y_1$$

$$x_2 = a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n + y_2$$

...

$$x_n = a_{n1}x_1 + a_{n2}x_2 + \dots + a_{nn}x_n + y_n$$

şeklini alacaktır. Burada nihai talep vektörü olan y 'yi yalnız bırakarak denklemleri düzenlersek;

$$(1 - a_{11}x_1) - a_{12}x_2 - \dots - a_{1n}x_n = y_1$$

$$- a_{21}x_1 + (1 - a_{22}x_2) - \dots - a_{2n}x_n = y_2$$

...

$$- a_{n1}x_1 - a_{n2}x_2 - \dots + (1 - a_{nn}x_n) = y_n$$

olacaktır. Yukarıdaki denklem sistemi matris notasyonu ile gösterilirse;

$$\begin{bmatrix} (1 - a_{11}) & -a_{12} & \dots & -a_{1n} \\ -a_{21} & (1 - a_{22}) & \dots & -a_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ -a_{n1} & -a_{n2} & \dots & (1 - a_{nn}) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ x_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ y_n \end{bmatrix}$$

Yukarıda sol tarafta yer alan matris birim matristen (I) temel girdi katsayıları matrisi (A) nın farkına eşittir ve (I-A) olarak ifade edilebilir. X, sektörlerin üretim vektörünü (x_1, x_2, \dots, x_n), Y

de nihai talep (iç talep ve ihracat toplamı) vektörünü (y_1, y_2, \dots, y_n) göstermek üzere, yukarıdaki ifade;

$$(I-A) X = Y$$

olarak yazılabilir.

Nihai talebin bilindiği (ya da planlandığı) durumda yapılacak iş, yukarıdaki denklem sistemindeki X vektörünü çözmektir. Matris cebrine göre eşitliğin her iki yanını da $(I-A)^{-1}$ [(I-A) matrisinin tersi]] matrisi ile önden çarparsak;

$$(I-A)^{-1}(I-A) X = (I-A)^{-1} Y$$

haline gelecektir. Bir matrisin tersi ile çarpımı birim matrisi (I) vereceğine göre,

$$(I-A)^{-1}(I-A) = I \text{ matrisi olacaktır.}$$

Yine bir matrisin birim matrisle çarpımı da kendisini vereceğinden,

$$I X = X$$

olacaktır. O halde, denge üretim miktarını gösteren x vektörünün çözüm değeri,

$$X = (I-A)^{-1} Y$$

olacaktır.

Burada $(I-A)^{-1}$ matrisi, Teknoloji Ters Matrisi (Leontief Ters Matrisi) olarak adlandırılmakta ve tipik elemanları, j sektörü ürününe olan 1 birimlik nihai talep artışının, i sektörü üretiminde kaç birimlik artış meydana getireceğini göstermektedir. Buraya kadarki anlatımda girdiler toplam (yurtiçi + ithal) olarak ifade edilmiştir. Oysa sektörler bir kısım girdiyi yurt içinden temin ederken bir bölümünü de ithal etmektedir. Bu durumda A teknoloji katsayıları matrisini yerli (A^d) ve ithal (A^m) olarak bileşenlerine ayırabiliriz.

$$A = A^d + A^m \text{ olacaktır.}$$

Bir malın üretimi için ara malı ithalatı katsayısının girdi katsayıları gibi üretim düzeyinin sabit bir oranı şeklinde gösterilebileceği varsayılacaktır. Ara malı ithalat katsayıları matrisi (ithalat

matrisi) A^m ile gösterildiğinde; bu matrisin her bir elemanı j ; sektörünün bir birimlik üretimi için i yabancı sektörden ne kadar ithalat yapacağını göstermektedir.

I/O tablosu, değinildiği gibi, ekonomideki üretici ve üretici olmayan sektörlerden oluşan bir tablodur. Dolayısıyla n tane üretici sektör olduğunda, bu tablo sektörler arasındaki ürün akışını ifade etmektedir. I/O tablosu daha da genişletilerek ulusal hesaplar sistemi olarak da kullanılmaktadır. Burada, nihai talep vektörü kişisel tüketimler, özel yatırımlar ve diğer kalemleri içerecek şekilde brüt harcamaları, maaş ve ücretler, kurumsal karlar ve bunun benzeri faktör gelirleri ise brüt geliri (diğer bir deyişle katma değer ya da birincil üretim girdilerini) göstermektedir (Leontief vd, 1985:228).

I/O matrisine bir satır ve sütun eklenmesi ile üretici sektörlerin birbirleri ile/üretici olmayan sektörlerle olan işlemleri yanı sıra üretici olmayan sektörlerin ilişkileri de irdelenebilir. Bölümlenmiş bir matris gösterimi ile bunu ifade edersek (Ohiorhenuan, 1975:69);

$$\left[\begin{array}{cccc|c} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} & y_1 \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} & y_2 \\ \cdot & \cdot & & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & & \cdot & \cdot \\ \hline x_{n1} & x_{n2} & \dots & x_{nn} & y_n \\ \hline w_1 & w_2 & \dots & w_n & s \end{array} \right]$$

olacaktır. Burada, x_{ij} 'ler sektörlerarası dağıtımı, y_i yurtiçi ve yurtdışı nihai talep toplamını, w_j ise üretim sistemi içinde üretilmeyen girdileri (birincil üretim girdisi-katma değer) göstermektedir. s ise w_j 'lerin toplamı olarak gelir yönünden GSYİH'yı, y_i 'lerin toplamı olarak da harcamalar cinsinden GSYİH'yı ifade edecektir (bu anlamda gelir ve harcama yönünden ifade edilen GSYİH birbirine eşit olmak durumundadır). Eğer bir ekonomide i sektörünün brüt üretim düzeyi X_i ise,

$$X_i = \sum_{j=1}^n X_{ij} + y_i, \quad i = 1, 2, \dots, n \text{ olarak ifade edilebilmekte ve herhangi bir ürünün talebinin}$$

ara tüketim ve nihai tüketim toplamından oluştuğunu göstermektedir. Buna ilaveten, herhangi bir j sektörünün toplam üretimi de ;

$$X_j = \sum_{i=1}^n X_{ij} + w_j, \quad j = 1, 2, \dots, n \text{ olarak \u00fcretilen girdilerin (temel girdiler) ve birincil}$$

girdilerin (katma değer) toplamı olarak ifade edilebilmektedir. Bu toplamlar ekonomideki doğrudan karşılıklı bağımlılıkların bir g\u00f6stergesidir. Her bir sekt\u00f6r i\u00e7in ileri bağlantı ilgili satırdaki sekt\u00f6rlerin sayısı ve b\u00fcy\u00fckl\u00fcę\u00fc tarafından belirlenmektedir. Benzer Şekilde, geri bağlantılar da ilgili s\u00fctundaki sekt\u00f6rlerin sayısı ve b\u00fcy\u00fckl\u00fcę\u00fc ile g\u00f6sterilmektedir. İleri bağlantılar bir sekt\u00f6r\u00fcn \u00fcretimine yardımcı olduğu farklı malların sayısını g\u00f6sterirken, geri bağlantılar da herhangi bir malın \u00fcretilmesi i\u00e7in gerekli olan malların \u00e7eşitliliğini yansıtmaktadır (Ohiorhenuan, 1975:70).

EK 3: 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI

Sektör No	NACE Rev. 1.1. Karşılığı	Sektör Adı
1	011	Bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi; bostan, meyve ve sebze yetiştirilmesi
2	012+013	Hayvancılık ve hayvancılıkla birlikte bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği (karma çiftçilik)
3	014	Tarım ve hayvancılıkla ilgili hizmetler (veterinerlik hariç)
4	015+020	Ormancılık ve avcılık
5	050	Balıkçılık
6	101+102+103	Maden kömürü, linyit ve turba madenciliği ve çıkarımı
7	111+112+120	Tetkik ve araştırma hariç, petrol ve gaz çıkarımı ve bunlarla ilgili hizmet faaliyetleri ile uranyum ve toryum cevheri madenciliği
8	131	Metal cevheri madenciliği
9	132+141+142+143+144+145	Taşocakçılığı ve diğer madencilik
10	151	Et ve et ürünleri imalatı, işlenmesi ve saklanması
11	152	Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve saklanması
12	153	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
13	154	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı
14	155	Süt ürünleri imalatı
15	156	Öğütülmüş tahıl ürünleri; nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
16	157	Hazır hayvan yemleri imalatı
17	158	Diğer gıda maddeleri imalatı
18	159	İçecek imalatı
19	160	Tütün ürünleri imalatı
20	171+172+173	Tekstil elyafının hazırlanması ve eğrilmesi; tekstil dokumacılığı; dokumanın aprelenmesi
21	174+175	Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri imalatı; diğer tekstil ürünleri imalatı
22	176+177	Trikotaj (örme) ve tığ-ışi kumaş imalatı
23	181+182	Deri ve giyim eşyası imalatı; diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı
24	183	Kürkün işlenmesi ve boyanması; kürk mamülleri imalatı
25	191+192	Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, el çantası ve benzerleri ile saraçlık ve koşum takımı imalatı
26	193	Ayakkabı, terlik vb imalatı
27	201	Ağacın hızarlanması, planyalanması ve emprenye edilmesi (kereste ve parke sanayi)
28	202+203+204+205	Ağaç ürünleri imalatı
29	211+212	Kağıt hamuru, kağıt ve kağıt ürünleri imalatı
30	221	Yayım
31	222+223	Basım ve hizmet faaliyetleri; plak, kaset vb. kayıtlı medyanın çoğaltılması

EK 3 (DEVAM): 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI

Sektör No	NACE Rev. 1.1. Karşılığı	Sektör Adı
32	231+232+233	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı
33	241	Ana kimyasal maddelerin imalatı
34	242+243	Pestisid (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı; boya, vernik benzeri kaplayıcı maddeler ile mürekkepi ve macun imalatı
35	244	Eczacılık ürünlerinin, tıbbi kimyasalların ve botanik ürünlerinin imalatı
36	245+246+247	Sabun ve deterjan, temizlik ve cilalama mad.; parfüm; kozmetik ve tuvalet malz. imalatı; diğer kimyasal ürünlerin imalatı; suni elyaf imalatı
37	251	Kauçuk ürünleri imalatı
38	252	Plastik ürünlerin imalatı
39	261	Cam ve cam ürünleri imalatı
40	262+263	Seramik ürünleri imalatı
41	265+266	Çimento, kireç ve alçı imalatı; beton, çimento ve alçıdan yapılmış maddelerin imalatı
42	267+268	Süsleme ve yapı taşının kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi; metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
43	271+272+273	Demir-çelik-ana sanayii
44	274	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayii
45	275	Döküm sanayii
46	281+282+283	Metal yapı malz. im.; tank, sarnıç, metal muhafaza ile kalorifer kazanı ve radyatör im.; buhar kazanı im., merkezi kalorifer kazanları hariç
47	284+285+286+287	Diğer metal eşyaların imalatı, metal işleri ile ilgili hizmet faaliyetleri
48	291+292	Genel amaçlı makine imalatı
49	293+294+295+296	Özel amaçlı makinelerin imalatı
50	297	B.y.s. ev aletleri imalatı
51	300	Büro makineleri ve bilgisayar imalatı
52	311+312+313+314+315+316	B.y.s. elektrikli makine ve cihazların imalatı
53	321+322+323	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı
54	331+332+333+334+335	Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ve saat imalatı
55	341+342+343	Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı-römork imalatı
56	351	Deniz taşıtlarının yapımı ve onarımı
57	352	Demiryolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonlarının imalatı
58	353	Hava ve uzay taşıtları imalatı
59	354+355	B.y.s. ulaşım araçları imalatı
60	361	Mobilya imalatı

EK 3 (DEVAM): 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI

Sektör No	NACE Rev. 1.1. Karşılığı	Sektör Adı
61	362+363+364+365+366+371+372	B.y.s. diğer imalat; geri dönüşüm
62	401	Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı
63	402+403	Gaz üretimi; ana borularla gazlı yakıtların dağıtımı; Buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
64	410	Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtımı
65	451+452+453+454+455	İnşaat
66	501+502+503+504+505	Motorlu taşıtların satışı, bakımı ve onarımı; yakıtının perakende satışı
67	511+512+513+514+515+518+519	Toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu (motorlu taşıtlar hariç)
68	521+522+523+524+525+526+527	Perakende ticaret, kişisel ve ev eşyalarının tamiri (motorlu taşıtlar hariç)
69	551+552	Oteller
70	553+554+555	Lokantalar
71	601	Demiryolu taşımacılığı
72	602+603	Diğer kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı
73	611+612	Su yolu taşımacılığı
74	621+622+623	Havayolu taşımacılığı
75	631+632+633+634	Destekleyici ve yardımcı ulaştırma faaliyetleri; seyahat acentelerinin faaliyetleri
76	641+642	Posta ve telekomünikasyon
77	651+652	Mali aracı kuruluşlar ve bunlara yardımcı faaliyetler
78	660+671+672	Sigorta ve emeklilik fonları ile ilgili faaliyet (zorunlu sosyal güvenlik hariç) ve bunlara yardımcı faaliyetler
79	701+702+703	Gayrimenkul faaliyetleri
80	711+712+713+714	Operatörsüz makine ve teçhizat ile kişisel eşya ve ev eşyalarının kiralanması
81	721+722+723+724+725+726	Bilgisayar ve ilgili faaliyetler
82	731+732+741+742+743+744+745+746	Araştırma ve geliştirme faaliyetleri
83	747+748	Diğer iş faaliyetleri
84	751+752+753	Devlet hizmetleri
85	801+802+803+804	Eğitim hizmetleri
86	851+852+853+900	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler
87	911+912+913	B.y.s. üye olunan kuruluşların faaliyetleri
88	921+922+923+924+925+926+927	Eğlence, dinlenme, kültür ve sporla ilgili faaliyetler
89	930	Diğer hizmet faaliyetleri
90	950+960+970+990	Ev içi çalışan personelin hanehalklarındaki hizmetleri

EK 4: SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

1- Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve Ve Sebze Yetiştirilmesi Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	1-Meyve&Sebze	2-Hayvancılık	2-Hayvancılık
2-Hayvancılık	2-Hayvancılık	3-Tarım Hizm.	10-Et Ürün İşleme
3-Tarım Hizm.	10-Et Ürün İşleme	7-Petrol&Gaz Çıkarma	12-Sebze&Meyve İşleme
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	12-Sebze&Meyve İşleme	9-Taşocakçılığı	13-Sıvı&Katı Yağ
33-Ana Kimyasallar	13-Sıvı&Katı Yağ	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	14-Süt Ürünleri
34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	15-Tahıl Ürün.&Nişasta	33-Ana Kimyasallar	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta
37-Kauçuk	16-Hayvan Yemi İm.	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	16-Hayvan Yemi İm.
38-Plastik	17-Diğer Gıda Maddeleri	36-Temizlik Maddeleri	17-Diğer Gıda Maddeleri
48-Genel Amaçlı Makine	18-İçecek	37-Kauçuk	18-İçecek
49-Özel Amaçlı Makine	19-Tütün Ürünleri	38-Plastik	19-Tütün Ürünleri
55-Motorlu Kara Taşıtı	20-Tekstil&Dokuma	43-Demir-Çelik	20-Tekstil&Dokuma
62-Elektrik	33-Ana Kimyasallar	44-Demir Dışı Metaller	24-Kürk Mamulleri
64-Su	69-Oteller	48-Genel Amaçlı Makine	25-Deri Ürünler&İşleme
66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	70-Lokantalar	49-Özel Amaçlı Makine	33-Ana Kimyasallar
67-Toptan Ticaret	84-Devlet Hizmetleri	55-Motorlu Kara Taşıtı	69-Oteller
68-Perakende Ticaret		62-Elektrik	70-Lokantalar
72-Karayolu Taşımacılık		65-İnşaat	
77-Mali Aracılık		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		73-Su Yolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

14- Süt Ürünleri İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
2-Hayvancılık	70-Lokantalar	1-Meyve&Sebze	12-Sebze&Meyve İşleme
29-Kâğıt Ürünleri		2-Hayvancılık	17-Diğer Gıda Maddeleri
33-Ana Kimyasallar		7-Petrol&Gaz Çıkarma	18-İçecek
38-Plastik		13-Sıvı&Katı Yağ	24-Kürk Mamulleri
62-Elektrik		16-Hayvan Yemi İm.	25-Deri Ürünler&İşleme
67-Toptan Ticaret		29-Kâğıt Ürünleri	33-Ana Kimyasallar
68-Perakende Ticaret		32-Rafine Petrol&Kök Köm.	53-Radyo&TV&Haber.. Cih.
72-Karayolu Taşımacılık		33-Ana Kimyasallar	69-Oteller
83-Diğer İş Faaliyetleri		38-Plastik	70-Lokantalar
		43-Demir-Çelik	73-Su Yolu Taşımacılık
		62-Elektrik	74-Havayolu Taşımacılık
		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	75-Diğer Ulaştırma&Acente.
		67-Toptan Ticaret	84-Devlet Hizmetleri
		68-Perakende Ticaret	86-Sağlık&Sosyal Hizmetler
		72-Karayolu Taşımacılık	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

23- Deri Giyim Eşyası İmalatı; Diğer Giyim Eşyası Ve Aksesuarların İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
20-Tekstil&Dokuma	7-Petrol&Gaz Çıkarma	1-Meyve&Sebze	7-Petrol&Gaz Çıkarma
21-Diğer Tekstil Ür.	8-Cevher Madenciligi	2-Hayvancılık	8-Cevher Madenciligi
22-Örme	22-Örme	7-Petrol&Gaz Çıkarma	20-Tekstil&Dokuma
23-Deri ve Giyim Eşyası	23-Deri ve Giyim Eşyası	20-Tekstil&Dokuma	21-Diğer Tekstil Ür.
25-Deri Ürünler&İşleme	24-Kürk Mamulleri	21-Diğer Tekstil Ür.	22-Örme
36-Temizlik Maddeleri	26-Ayakkabı&Terlik	22-Örme	24-Kürk Mamulleri
67-Toptan Ticaret	53-Radyo&TV&Haber. Cih.	25-Deri Ürünler&İşleme	25-Deri Ürünler&İşleme
68-Perakende Ticaret	74-Havayolu Taşımacılık	29-Kâğıt Ürünleri	26-Ayakkabı&Terlik
72-Karayolu Taşımacılık	82-ARGE	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	33-Ana Kimyasallar
77-Mali Aracılık	89-Diğer Hizmet	33-Ana Kimyasallar	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
83-Diğer İş Faaliyetleri		36-Temizlik Maddeleri	35-Eczacılık Ürünleri
		38-Plastik	36-Temizlik Maddeleri
		43-Demir-Çelik	38-Plastik
		62-Elektrik	43-Demir-Çelik
		66-Taşıtlar Satış&Bakım&Onar.	44-Demir Dışı Metaller
		67-Toptan Ticaret	45-Döküm
		68-Perakende Ticaret	46-Metal Yapı Malz.&Kazan.
		72-Karayolu Taşımacılık	47-Diğer Metal Eşya
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	48-Genel Amaçlı Makine
		77-Mali Aracılık	49-Özel Amaçlı Makine
		83-Diğer İş Faaliyetleri	50-Ev Aletleri
			51-Büro Mak&Bilgisayar
			52-Elektrikli Makine&Cihaz
			53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.
			54-Tıbbi&Optik Aletler
			55-Motorlu Kara Taşıtları
			60-Mobilya
			74-Havayolu Taşımacılık
			82-ARGE
			86-Sağlık&Sosyal Hizmetler
			89-Diğer Hizmet

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

26- Ayakkabı, Terlik Vb İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
20-Tekstil&Dokuma	26-Ayakkabı&Terlik	1-Meyve&Sebze	20-Tekstil&Dokuma
23-Deri ve Giyim Eşyası		2-Hayvancılık	22-Örme
25-Deri Ürünler&İşleme		7-Petrol&Gaz Çıkarma	23-Deri ve Giyim Eşyası
26-Ayakkabı&Terlik		9-Taşocakçılığı	24-Kürk Mamulleri
29-Kâğıt Ürünleri		10-Et Ürün İşleme	25-Deri Ürünler&İşleme
33-Ana Kimyasallar		20-Tekstil&Dokuma	28-Ağaç Ürünleri
36-Temizlik Maddeleri		23-Deri ve Giyim Eşyası	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
38-Plastik		25-Deri Ürünler&İşleme	36-Temizlik Maddeleri
62-Elektrik		29-Kâğıt Ürünleri	38-Plastik
67-Toptan Ticaret		32-Rafine Petrol&Kök Köm.	50-Ev Aletleri
68-Perakende Ticaret		33-Ana Kimyasallar	51-Büro Mak&Bilgisayar
72-Karayolu Taşımacılık		36-Temizlik Maddeleri	52-Elektrikli Makine&Cihaz
77-Mali Aracılık		38-Plastik	53-Radyo&TV&Haber. Cih.
83-Diğer İş Faaliyetleri		43-Demir-Çelik	54-Tıbbi&Optik Aletler
		62-Elektrik	60-Mobilya
		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	82-ARGE
		67-Toptan Ticaret	88-Eğlence&Kültür&Spor
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

27- Ağacın Hızarlanması, Planyalanması Ve Emprenye Edilmesi (Kereste Ve Parke Sanayi) Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
4-Ormancılık	27-Kereste&Parke	4-Ormancılık	3-Tarım Hizm.
6-Kömür Madenciliği	28-Ağaç Ürünleri	6-Kömür Madenciliği	28-Ağaç Ürünleri
27-Kereste&Parke	60-Mobilya	7-Petrol&Gaz Çıkarma	29-Kâğıt Ürünleri
28-Ağaç Ürünleri	65-İnşaat	28-Ağaç Ürünleri	44-Demir Dışı Metaller
62-Elektrik		29-Kâğıt Ürünleri	53-Radyo&TV&Haber. Cih.
67-Toptan Ticaret		32-Rafine Petrol&Kok Köm.	56-Deniz Taşıtları
68-Perakende Ticaret		33-Ana Kimyasallar	57-Demiryolu Taşıtları
72-Karayolu Taşımacılık		43-Demir-Çelik	60-Mobilya
75-Diğer Ulaştırma&Acente.		62-Elektrik	61-Diğer İmalat
77-Mali Aracılık		66-Taşıtlar Satış&Bakım&Onar.	65-İnşaat
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		76-İletişim	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

38- Plastik Ürünlerin İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
2-Hayvancılık	1-Meyve&Sebze	1-Meyve&Sebze	3-Tarım Hizm.
29-Kâğıt Ürünleri	3-Tarım Hizm.	2-Hayvancılık	12-Sebze&Meyve İşleme
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	12-Sebze&Meyve İşleme	7-Petrol&Gaz Çıkarma	13-Sıvı&Katı Yağ
33-Ana Kimyasallar	13-Sıvı&Katı Yağ	9-Taşocakçılığı	17-Diğer Gıda Maddeleri
34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	14-Süt Ürünleri	20-Tekstil&Dokuma	18-İçecek
36-Temizlik Maddeleri	17-Diğer Gıda Maddeleri	29-Kâğıt Ürünleri	19-Tütün Ürünleri
38-Plastik	18-İçecek	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	20-Tekstil&Dokuma
39-Cam Ürünleri	19-Tütün Ürünleri	33-Ana Kimyasallar	21-Diğer Tekstil Ür.
43-Demir-Çelik	20-Tekstil&Dokuma	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	22-Örme
44-Demir Dışı Metaller	21-Diğer Tekstil Ür.	36-Temizlik Maddeleri	23-Deri ve Giyim Eşyası
47-Diğer Metal Eşya	25-Deri Ürünler&İşleme	39-Cam Ürünleri	25-Deri Ürünler&İşleme
62-Elektrik	26-Ayakkabı&Terlik	43-Demir-Çelik	26-Ayakkabı&Terlik
67-Toptan Ticaret	28-Ağaç Ürünleri	44-Demir Dışı Metaller	28-Ağaç Ürünleri
68-Perakende Ticaret	29-Kâğıt Ürünleri	47-Diğer Metal Eşya	29-Kâğıt Ürünleri
72-Karayolu Taşımacılık	31-Plak&Kaset vb	62-Elektrik	31-Plak&Kaset vb
77-Mali Aracılık	33-Ana Kimyasallar	66-Taşı Satış&Bakım&Onar.	33-Ana Kimyasallar
83-Diğer İş Faaliyetleri	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	67-Toptan Ticaret	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
	35-Eczacılık Ürünleri	68-Perakende Ticaret	35-Eczacılık Ürünleri
	36-Temizlik Maddeleri	72-Karayolu Taşımacılık	36-Temizlik Maddeleri
	37-Kauçuk	73-Su Yolu Taşımacılık	37-Kauçuk
	38-Plastik	75-Diğer Ulaştırma&Acente.	46-Met. Yapı Malz.&Kazan.
	39-Cam Ürünleri	77-Mali Aracılık	47-Diğer Metal Eşya
	46-Met. Yapı Malz.&Kazan.	83-Diğer İş Faaliyetleri	50-Ev Aletleri
	47-Diğer Metal Eşya		52-Elektrikli Makine&Cihaz
	50-Ev Aletleri		53-Radyo&TV&Haber. Cih.
	52-Elektrikli Makine&Cihaz		54-Tıbbi&Optik Aletler
	53-Radyo&TV&Haber. Cih.		55-Motorlu Kara Taşıtı
	54-Tıbbi&Optik Aletler		56-Deniz Taşıtları
	55-Motorlu Kara Taşıtı		59-Diğer Ulaşım Araçları
	56-Deniz Taşıtları		60-Mobilya
	57-Demiryolu Taşıtları		65-İnşaat
	59-Diğer Ulaşım Araçları		
	60-Mobilya		
	61-Diğer İmalat		
	64-Su		
	65-İnşaat		
	79-Gayrimenkul		

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

43- Demir-Çelik-Ana Sanayii Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
8-Cevher Madenciligi	6-Kömür Madenciligi	7-Petrol&Gaz Çıkarma	44-Demir Dışı Metaller
40-Seramik	7-Petrol&Gaz Çıkarma	8-Cevher Madenciligi	45-Döküm
43-Demir-Çelik	28-Ağaç Ürünleri	9-Taşocakçılığı	46-Metal Yapı Malz.&Kazanlar
44-Demir Dışı Metaller	37-Kauçuk	20-Tekstil&Dokuma	47-Diğer Metal Eşya
47-Diğer Metal Eşya	38-Plastik	29-Kâğıt Ürünleri	48-Genel Amaçlı Makine
49-Özel Amaçlı Makine	43-Demir-Çelik	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	49-Özel Amaçlı Makine
62-Elektrik	44-Demir Dışı Metaller	33-Ana Kimyasallar	50-Ev Aletleri
67-Toptan Ticaret	45-Döküm	36-Temizlik Maddeleri	51-Büro Mak&Bilgisayar
68-Perakende Ticaret	46-Met. Yapı Malz.&Kazan.	40-Seramik	52-Elektrikli Makine&Cihaz
72-Karayolu Taşımacılık	47-Diğer Metal Eşya	44-Demir Dışı Metaller	53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.
73-Su Yolu Taşımacılık	48-Genel Amaçlı Makine	47-Diğer Metal Eşya	54-Tıbbi&Optik Aletler
77-Mali Aracılık	49-Özel Amaçlı Makine	49-Özel Amaçlı Makine	55-Motorlu Kara Taşıtı
	50-Ev Aletleri	62-Elektrik	56-Deniz Taşıtları
	51-Büro Mak&Bilgisayar	66-Taşit Satış&Bakım&Onar.	57-Demiryolu Taşıtları
	52-Elektrikli Makine&Cihaz	67-Toptan Ticaret	58-Hava&Uzay Taşıtları
	53-Radyo&TV&Haber.. Cih.	68-Perakende Ticaret	59-Diğer Ulaşım Araçları
	54-Tıbbi&Optik Aletler	72-Karayolu Taşımacılık	60-Mobilya
	55-Motorlu Kara Taşıtı	73-Su Yolu Taşımacılık	61-Diğer İmalat
	56-Deniz Taşıtları	75-Diğer Ulaştırma&Acente.	65-İnşaat
	57-Demiryolu Taşıtları	77-Mali Aracılık	
	58-Hava&Uzay Taşıtları	83-Diğer İş Faaliyetleri	
	59-Diğer Ulaşım Araçları		
	60-Mobilya		
	61-Diğer İmalat		
	64-Su		
	65-İnşaat		
	72-Karayolu Taşımacılık		
	82-ARGE		
	83-Diğer İş Faaliyetleri		

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

49- Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
29-Kâğıt Ürünleri	1-Meyve&Sebze	7-Petrol&Gaz Çıkarma	1-Meyve&Sebze
33-Ana Kimyasallar	3-Tarım Hizm.	8-Cevher Madenciliği	3-Tarım Hizm.
39-Cam Ürünleri	6-Kömür Madenciliği	9-Taşocakçılığı	6-Kömür Madenciliği
43-Demir-Çelik	8-Cevher Madenciliği	20-Tekstil&Dokuma	8-Cevher Madenciliği
44-Demir Dışı Metaller	9-Taşocakçılığı	29-Kâğıt Ürünleri	9-Taşocakçılığı
45-Döküm	19-Tütün Ürünleri	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	13-Sıvı&Katı Yağ
47-Diğer Metal Eşya	29-Kâğıt Ürünleri	33-Ana Kimyasallar	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta
48-Genel Amaçlı Makine	31-Plak&Kaset vb	38-Plastik	17-Diğer Gıda Maddeleri
49-Özel Amaçlı Makine	39-Cam Ürünleri	39-Cam Ürünleri	19-Tütün Ürünleri
52-Elektrikli Makine&Cihaz	41-Çimento&Kireç&Alçı	43-Demir-Çelik	20-Tekstil&Dokuma
62-Elektrik	42-Yapı Taşları&Diğer	44-Demir Dışı Metaller	26-Ayakkabı&Terlik
67-Toptan Ticaret	43-Demir-Çelik	45-Döküm	28-Ağaç Ürünleri
68-Perakende Ticaret	47-Diğer Metal Eşya	47-Diğer Metal Eşya	29-Kâğıt Ürünleri
72-Karayolu Taşımacılık	48-Genel Amaçlı Makine	48-Genel Amaçlı Makine	30-Yayım
77-Mali Aracılık	49-Özel Amaçlı Makine	52-Elektrikli Makine&Cihaz	31-Plak&Kaset vb
83-Diğer İş Faaliyetleri	56-Deniz Taşıtları	53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.	38-Plastik
	57-Demiryolu Taşıtları	55-Motorlu Kara Taşıtı	39-Cam Ürünleri
	58-Hava&Uzay Taşıtları	62-Elektrik	40-Seramik
	84-Devlet Hizmetleri	66-Taşıtlar Satış&Bakım&Onar.	41-Çimento&Kireç&Alçı
		67-Toptan Ticaret	42-Yapı Taşları&Diğer
		68-Perakende Ticaret	43-Demir-Çelik
		72-Karayolu Taşımacılık	44-Demir Dışı Metaller
		73-Su Yolu Taşımacılık	45-Döküm
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	46-Metal Yapı Malz.&Kazan.
		77-Mali Aracılık	47-Diğer Metal Eşya
		83-Diğer İş Faaliyetleri	48-Genel Amaçlı Makine
			50-Ev Aletleri
			52-Elektrikli Makine&Cihaz
			54-Tıbbi&Optik Aletler
			55-Motorlu Kara Taşıtı
			56-Deniz Taşıtları
			57-Demiryolu Taşıtları

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

50- B.y.s. Ev Aletleri İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
29-Kâğıt Ürünleri	7-Petrol&Gaz Çıkarma	7-Petrol&Gaz Çıkarma	7-Petrol&Gaz Çıkarma
33-Ana Kimyasallar	48-Genel Amaçlı Makine	9-Taşocakçılığı	8-Cevher Madenciliği
38-Plastik	50-Ev Aletleri	29-Kâğıt Ürünleri	29-Kâğıt Ürünleri
39-Cam Ürünleri	79-Gayrimenkul	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	31-Plak&Kaset vb
43-Demir-Çelik	82-ARGE	33-Ana Kimyasallar	32-Rafine Petrol&Kok Köm.
44-Demir Dışı Metaller	83-Diğer İş Faaliyetleri	36-Temizlik Maddeleri	33-Ana Kimyasallar
48-Genel Amaçlı Makine	89-Diğer Hizmet	38-Plastik	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
50-Ev Aletleri		39-Cam Ürünleri	35-Eczacılık Ürünleri
52-Elektrikli Makine&Cihaz		43-Demir-Çelik	36-Temizlik Maddeleri
53-Radyo&TV&Haber. Cih.		44-Demir Dışı Metaller	38-Plastik
62-Elektrik		47-Diğer Metal Eşya	40-Seramik
67-Toptan Ticaret		48-Genel Amaçlı Makine	41-Çimento&Kireç&Alçı
68-Perakende Ticaret		52-Elektrikli Makine&Cihaz	43-Demir-Çelik
72-Karayolu Taşımacılık		53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.	45-Döküm
77-Mali Aracılık		62-Elektrik	46-Metal Yapı Malz.&Kazan.
83-Diğer İş Faaliyetleri		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	47-Diğer Metal Eşya
		67-Toptan Ticaret	48-Genel Amaçlı Makine
		68-Perakende Ticaret	49-Özel Amaçlı Makine
		72-Karayolu Taşımacılık	51-Büro Mak&Bilgisayar
		73-Su Yolu Taşımacılık	52-Elektrikli Makine&Cihaz
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	53-Radyo&TV&Haber. Cih.
		77-Mali Aracılık	54-Tıbbi&Optik Aletler
		83-Diğer İş Faaliyetleri	55-Motorlu Kara Taşıtı
			56-Deniz Taşıtları
			60-Mobilya
			62-Elektrik
			65-İnşaat
			79-Gayrimenkul
			80-Makine&Eşya Kiralama
			82-ARGE
			83-Diğer İş Faaliyetleri
			89-Diğer Hizmet

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

54- Tıbbi Aletler; Hassas Ve Optik Aletler Ve Saat İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
29-Kâğıt Ürünleri	7-Petrol&Gaz Çıkarma	7-Petrol&Gaz Çıkarma	7-Petrol&Gaz Çıkarma
33-Ana Kimyasallar	51-Büro Mak&Bilgisayar	9-Taşocakçılığı	32-Rafine Petr.&Kok Köm.
38-Plastik	54-Tıbbi&Optik Aletler	20-Tekstil&Dokuma	48-Genel Amaçlı Makine
39-Cam Ürünleri	86-Sağlık&Sosyal Hizm.	29-Kâğıt Ürünleri	49-Özel Amaçlı Makine
43-Demir-Çelik		32-Rafine Petrol&Kok Köm.	50-Ev Aletleri
44-Demir Dışı Metaller		33-Ana Kimyasallar	51-Büro Mak&Bilgisayar
45-Döküm		36-Temizlik Maddeleri	52-Elektrikli Makine&Cihaz
47-Diğer Metal Eşya		38-Plastik	53-Radyo&TV&Haber. Cih.
48-Genel Amaçlı Makine		39-Cam Ürünleri	55-Motorlu Kara Taşıtı
52-Elektrikli Makine&Cihaz		43-Demir-Çelik	62-Elektrik
53-Radyo&TV&Haber. Cih.		44-Demir Dışı Metaller	63-Gaz&Buhar
54-Tıbbi&Optik Aletler		45-Döküm	64-Su
67-Toptan Ticaret		47-Diğer Metal Eşya	76-İletişim
68-Perakende Ticaret		48-Genel Amaçlı Makine	81-Bilgisayar Faaliyetleri
72-Karayolu Taşımacılık		52-Elektrikli Makine&Cihaz	82-ARGE
77-Mali Aracılık		53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.	83-Diğer İş Faaliyetleri
83-Diğer İş Faaliyetleri		62-Elektrik	84-Devlet Hizmetleri
		66-Taşıtlar Satış&Bakım&Onar.	86-Sağlık&Sosyal Hizm.
		67-Toptan Ticaret	89-Diğer Hizmet
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		76-İletişim	
		77-Mali Aracılık	
		79-Gayrimenkul	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

60- Mobilya İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı İle İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürünü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
20-Tekstil&Dokuma	60-Mobilya	7-Petrol&Gaz Çıkarma	12-Sebze&Meyve İşleme
21-Diğer Tekstil Ür.	69-Oteller	9-Taşocakçılığı	13-Sıvı&Katı Yağ
27-Kereste&Parke		20-Tekstil&Dokuma	20-Tekstil&Dokuma
28-Ağaç Ürünleri		21-Diğer Tekstil Ür.	21-Diğer Tekstil Ür.
29-Kâğıt Ürünleri		27-Kereste&Parke	22-Örme
33-Ana Kimyasallar		28-Ağaç Ürünleri	23-Deri ve Giyim Eşyası
36-Temizlik Maddeleri		29-Kâğıt Ürünleri	24-Kürk Mamulleri
37-Kauçuk		32-Rafine Petrol&Kök Köm.	27-Kereste&Parke
38-Plastik		33-Ana Kimyasallar	28-Ağaç Ürünleri
43-Demir-Çelik		36-Temizlik Maddeleri	31-Plak&Kaset vb
44-Demir Dışı Metaller		37-Kauçuk	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
47-Diğer Metal Eşya		38-Plastik	36-Temizlik Maddeleri
60-Mobilya		43-Demir-Çelik	38-Plastik
67-Toptan Ticaret		44-Demir Dışı Metaller	39-Cam Ürünleri
68-Perakende Ticaret		47-Diğer Metal Eşya	43-Demir-Çelik
72-Karayolu Taşımacılık		62-Elektrik	44-Demir Dışı Metaller
77-Mali Aracılık		66-Taşıtlar Satış&Bakım&Onar.	46-Metal Yapı Malz.&Kazan.
83-Diğer İş Faaliyetleri		67-Toptan Ticaret	47-Diğer Metal Eşya
		68-Perakende Ticaret	51-Büro Mak&Bilgisayar
		72-Karayolu Taşımacılık	52-Elektrikli Makine&Cihaz
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	53-Radyo&TV&Haber. Cih.
		77-Mali Aracılık	55-Motorlu Kara Taşıtları
		83-Diğer İş Faaliyetleri	56-Deniz Taşıtları
			59-Diğer Ulaşım Araçları
			61-Diğer İmalat
			65-İnşaat
			69-Oteller
			70-Lokantalar
			72-Karayolu Taşımacılık
			80-Makine&Eşya Kiralama
			82-ARGE
			83-Diğer İş Faaliyetleri
			86-Sağlık&Sosyal Hizmetler

KAYNAKLAR

Görüşmeler

- Samsun İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
- Çorum İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
- Tokat İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
- Amasya İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
- Samsun Ticaret ve Sanayi Odası
- Çorum Ticaret ve Sanayi Odası
- Tokat Ticaret ve Sanayi Odası
- Amasya Ticaret ve Sanayi Odası
- Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Samsun İl Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çorum İl Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tokat İl Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Amasya İl Müdürlüğü
- Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kütahya İl Koordinatörlüğü
- Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Samsun İl Koordinatörlüğü
- Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Çorum İl Koordinatörlüğü
- Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Amasya İl Koordinatörlüğü
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Samsun İl Müdürlüğü
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çorum İl Müdürlüğü
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tokat İl Müdürlüğü
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Amasya İl Müdürlüğü
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Samsun İl Müdürlüğü
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Çorum İl Müdürlüğü
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tokat İl Müdürlüğü
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Amasya İl Müdürlüğü
- Türkiye İş Kurumu, Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü
- Türkiye İş Kurumu, Amasya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü
- Çorum Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü

- Tokat Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü
- Suluova Organize Sanayi Bölgesi
- Hitit Üniversitesi Rektörlüğü
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğü
- Amasya Üniversitesi Rektörlüğü
- Çorum Valiliği-Vali Sabri Başköy
- Tokat valiliği-
- Samsun KOSGEB
- Çorum KOSGEB
- Tokat KOSGEP
- Amasya KOSGEP
- Samsun Liman Başkanlığı
- Samsun Büyükşehir Belediyesi
- Amasya Belediyesi
- Çorum İl Ticaret Müdürlüğü
- Çorum İl Gümrük Müdürlüğü

Basılı Kaynaklar

- **Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı**, Sanayi Sicil Kayıtları.
- **Çorum Valiliği**, Barış Şeri Çorum, 2013
- **DPT**, YHGP Strateji ve Yeniden Yapılanma Seneryoları, 2006
- **Hacettepe Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A. Ş.**, Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Kuruluş Fizibilite Raporu, 2011
- **Hazari, Bharat, R. (1970)**. "Empirical Identification of Key Sectors in the Indian Economy", **The Review of Economics and Statistics**, Vol. 52, No. 3, Aug. 1970, s. 301-305,
- **Hurwicz, Leonid (1955)**. "Reviewed Work(s): Studies in the Structure of the American Economy: Theoretical and Empirical Explorations in Input-Output Analysis by Wassily Leontief", **The American Economic Review**, Vol. 45, No. 4.
- **İşkur**, Amasya İşgücü Piyasası Analizi Raporu, 2013
- **İşkur**, Samsun İşgücü Piyasası Analizi Raporu, 2013

- **KOSGEB, Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, Samsun İhracatçılar Rehberi, 2012**
- **Küçükkiremitçi, Oktay, “İmalat Sanayi ve Ana Sektörlerinin Performansı, Yapısal ve Mekânsal Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi”, Türkiye İmalat Sanayinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle) kitabı içinde, Ed. Mustafa ŞİMŞEK, Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, s. 1-46., 2012**
- **Küçükkiremitçi, Oktay, “İmalat Sanayi ve Ana Sektörlerinin Performansı, Yapısal ve Mekânsal Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi”, Türkiye İmalat Sanayinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle) kitabı içinde, Ed. Mustafa ŞİMŞEK, Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, s. 1-46., 2012**
- **Leontief, Wassily (1949). “Structural Matrices of National Economics”, *Econometrica*, Vol.17, Supplement Report of the Washington Meeting, (Jul. 1949).**
- **Leontief, Wassily (1949). “Structural Matrices of National Economics”, *Econometrica*, Vol.17, Supplement Report of the Washington Meeting, (Jul. 1949).**
- **Leontief , Wassily, Faye Duchin, Daniel B. Szyld (1985). “New Approaches in Economic Analysis”, *Science*, New Series, Vol. 228, No. 4698.**
- **Leontief, Wassily (1985). “Input-Output Analysis”, *Input-Output Economics* içinde, Oxford University Press, New York, 2nd Edition.**
- **Ohiorhenuan, John Folorunsho Enahoro (1975). Structural Factors in the Macro-Economic Planning Process : A Study of Planning in Nigeria, *Open Access Dissertations and Theses*, Paper 3040.**
- **Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, İmalat Sektörü İhracat Anketi Çalışması, 2014**
- **OKA, 2013 Faaliyet Raporu**
- **OKA, TR83 Bölgesi Yenilenebilir Enerji Raporu, 2012**
- **OKA, TR83 Bölgesi İnsan Kaynakları Analizi, 2012**
- **OKA, TR83 Bölgesi Kayıtdışı İstihdam Raporu, 2010**
- **OKA, TR83 Bölgesi Lojistik Master Planı, 2010**

- **OKA**, Samsun Yatırım Rehberi
- **OKA**, Çorum Yatırım Rehberi
- **OKA**, Amasya Yatırım Rehberi
- **OKA**, Tokat Yatırım Rehberi
- **OKA**, Çorum Savunma Sanayi Sektörel Araştırma Raporu, 2012
- **OKA**, Ağaç Ürünleri ve Mobilya Sektör Raporu, 2013
- **OKA**, (Amasya-Çorum-Samsun-Tokat) Bölgesel İnovasyon Stratejisi (2013-2023)
- **OKA**, Tekstil ve Hazır Giyim Sektör Raporu, 2014
- **OKA**, TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi, 2012
- **OKA**, Tokat Turizm Tanıtma Dern., Tokat İli Sürdürülebilir Turizm Stratejisi Eylem Planı, 2013
- **OKA**,TR83 Bölgesi GZFT Analizi Sonuç Raporu
- **OKA**,Samsun Rekabet Analizi Raporu, 2010
- **Reyes, Fidel Aroche (2002)**. “Structural Transformations and Important Coefficients in the North American Economies, **Economic Systems Research**, Vol.14., No. 2.
- **Roman L. ve Jr. Weil (1968)**. “The Decomposition of Economic Production Systems”, **Econometrica**, Vol. 36, No. 2, Apr., 1968.
- **Samsun İl Özel İdaresi**, Samsun Turizm Master Planı, 2011-2023
- **Samsun Ticaret ve Sanayi Odası** Ekonomi raporu 2013
- **Samsun Ticaret ve Sanayi Odası**, Samsun Gıda Sektörü Değer Zinciri Analizi, 2013
- **Samsun Ticaret ve Sanayi Odası**, Samsun Gıda Sektörü Değer Zinciri ve İhtiyaç Analizi, 2012
- **T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı**, 81 İl Durum Raporu, Sanayi G.M. , 2012
- **T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı**, Orman Genel Müdürlüğü, Orman Varlığımız, 2012
- **T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, Samsun İl Çevre Durum Raporu, 2012
- **T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, Çorum İl Çevre Durum Raporu, 2012
- **T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, Amasya İl Çevre Durum Raporu, 2012
- **T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, Tokat İl Çevre Durum Raporu, 2012
- **T.C. Ekonomi Bakanlığı**, İl İl Dış Ticaret Potansiyeli Raporu, 2012

- **T.C. Kalkınma Bakanlığı**, Bölgesel İşgücü Piyasaları, 2012
- **T.C. Samsun İl Özel İdaresi**, Genel Brifing, Temmuz 2013
- **T.C. Çorum İl Özel İdaresi**, Genel Brifing, Temmuz 2013
- **T.C. Amasya İl Özel İdaresi**, Genel Brifing, Temmuz 2013
- **T.C. Tokat İl Özel İdaresi**, Genel Brifing, Temmuz 2013
- **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı**, Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2007
- **Tüik**, İllere Göre GSYİH (1987-2001)
- **Tüik**, İstatistiklerle Türkiye, 2012
- **Tüik**, Seçilmiş Göstergelerle İl Sıralamaları
- **Tüik**, İstatistiklerle Türkiye 2013
- **Tüik**, Hanehalkı İşgücü Araştırması Bölgesel Sonuçlar 2013
- **Türkiye Bankalar Birliği**, Türkiye Bankacılık Sistemi Banka, Şube, Mevduat ve Kredilerin İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı, 2012
- **Türkiye Kalkınma Bankası**, Ankara İli Dış Ticaret Analizi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012
- **Türkiye Kalkınma Bankası**, İzmir İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012
- **Türkiye Kalkınma Bankası**, Mersin İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması, 2014
- **Türkiye Kalkınma Bankası**, Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle), Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, 2012
- **Türkiye Kalkınma Bankası**, Enerji Sektörü ve Yenilenebilir Enerji Sektöründe Beklentiler, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, 2014
- **Ümit İzmen**, Bölgesel Kalkınmada Yerel Dinamikler Çorum Modeli ve 2023 Senaryoları, Türkonfed, ING Bank, 2012

Yararlanılan Web Siteleri

www.alternaturk.org.tr

www.amasya.bel.tr

www.amasya.gov.tr

www.amasyakulturturizm.gov.tr

www.amasyaplanlama.gov.tr
amasya.sanayi.gov.tr
amasya.tarim.gov.tr
www.corum.bel.tr
www.corum.gov.tr
www.corumkulturturizm.gov.tr
www.corumplanlama.gov.tr
www.corumosb.org.tr
corum.sanayi.gov.tr
corum.tarim.gov.tr
www.csb.gov.tr/iller
www.deprem.gov.tr
www.dsi.gov.tr
www.eie.gov.tr
www.ekonomi.gov.tr
www.enerji.gov.tr
www.epdk.gov.tr
www.iskur.gov.tr
www.kalkinma.gov.tr
www.kgm.gov.tr
ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9856/konaklama_istatistikler.html
www.kultur.gov.tr
www.meb.gov.tr
www.merzifonosb.org.tr
www.mta.gov.tr
www.ogm.gov.tr
www.oka.org.tr
www.orman.gov.tr
www.osym.gov.tr
www.saglik.gov.tr
www.samsun.bel.tr
www.samsun.gov.tr

www.samsunosb.org.tr
www.samsunkulturturizm.gov.tr
www.samsunplanlama.gov.tr
samsun.sanayi.gov.tr
samsun.tarim.gov.tr
www.sanayi.gov.tr
www.sasbas.com
www.sgk.gov.tr
www.tarim.gov.tr
www.tbb.org.tr
www.tcdd.gov.tr
www.tedas.gov.tr
www.teias.gov.tr
www.tim.org.tr
www.tkd.gov.tr
www.tobb.org.tr
www.tokat.bel.tr
www.tokat.gov.tr
www.tokatkulturturizm.gov.tr
www.tokatplanlama.gov.tr
tokat.sanayi.gov.tr
www.tokatosb.org.tr
tokat.tarim.gov.tr
www.tuik.gov.tr
www.turkiye.gov.tr
www.turkpatent.gov.tr
www.ubak.gov.tr